УКАЗ
ПРЕЗИДЕНТА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ПРЕЗИДЕНТЫ
УКАЗЫ

Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасы Урман планын раслау турында» Указына үзгәрешләр кертү хакында

Урманга кагылышлы мөнәсәбәтләрне җайга салучы норматив хокукый актларга үзгәрешләр керү белән бәйле рәвештә, Урман хуҗалыгы федераль агентлыгының үзгәрешләр кертелгән Татарстан Республикасы урман планы проектына уңай бәяләмә бирүен исәпкә алып, **карар бирәм:**

1. Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасы Урман планын раслау турында» 2009 елның 16 мартындагы ПУ-146 номерлы Указына түбәндәге үзгәрешләрне кертергә:

а) преамбулада «Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Россия Федерациясе субъектының урман планын әзерләү турындагы нигезләмәне раслау хакында» 2007 елның 24 апрелендәге 246 номерлы карары белән» сүзләрен «Урман хуҗалыгы федераль агентлыгының «Россия Федерациясе субъекты урман планының үрнәк формасын һәм составын, аны әзерләү тәртибен раслау турында» 2011 елның 5 октябрендәге 423 номерлы боерыгы белән» сүзләренә алмаштырырга;

б) Татарстан Республикасы Урман планын кушымта нигезендә яңа редакциядә бәян итәргә.

2. Әлеге Указ аңа кул куйган көннән үз көченә керә.

Татарстан Республикасы Президенты — **Р.Н. Миңнеханов**

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПРЕЗИДЕНТЫ АППАРАТЫ / ГОМУМИ БҮЛЕК / АППАРАТ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН / ОБЩИЙ ОТДЕЛ

Казан, Кремль
2015 ел, 23 октябрь
№ ПУ-1014

Татарстан Республикасы
Президентының
2015 елның « 23 » октябрендәге
ПУ-1014 номерлы Указына
кушымта

Татарстан Республикасы

УРМАН ПЛАНЫ

ЭЧТӘЛЕК

КЕРЕШ.. 3
I БҮЛЕК. УРМАННАР ТОРЫШЫҺӘМ АЛАРДАН ФАЙДАЛАНУ ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ... 7
1.1. Урманнарның торышы һәм урманнар торышы үзгәрү, урманчылыклар һәм урман-парклар буенча аларның максатчан билгеләнеше турында, шулай ук урман үсемлекләре зоналары һәм урман районнары хакында... 7
1.2. Татарстан Республикасы территориясендә урманнардан файдалануны, аларны саклауны, яклауны һәм торгызуны социаль-икътисадый бәяләү... 72
1.3. Татарстан Республикасының урманлы районнары буенча урман хасил итүче төп агач төрләрен кисү еллары..................................... 181
1.4. Урман чималлары потенциалына һәм аннан файдалануга характеристика, җәмгыятьнең урманнарга һәм урман ресурсларына ихтыяҗын билгеләү... 185
II БҮЛЕК. УРМАННАРДАН ФАЙДАЛАНУНЫҢ, АЛАРНЫ САКЛАУНЫҢ ҺӘМ ТОРГЫЗУНЫҢ ТӨП ЮНӘЛЕШЛӘРЕ............ 228
2.1. Урманнар торышын яхшыртуның күләме һәм сыйфаты буенча максатчан күрсәткечләр... 230
2.2. Урманнарны планлаштырылган үзләштерү зоналарына бүлү (шул исәптән алардан файдалану төрләре һәм үзләштерү интенсивлыгы буенча).. 236
2.3. Урманнардан файдалану күрсәткечләре(урманнардан файдалану төрләре буенча планлаштырылган күләмне дә кертеп) 243
2.4. Урманнардан нәтиҗәле файдалануэшчәнлегенең төп юнәлешләре һәм аны гамәлгә ашыручаралары исемлеге................ 245
2.5. Урманнарны саклау, яклау, торгызу һәм урман үрчетү өлкәсендә эшчәнлекнең төп юнәлешләре һәм чаралар исемлеге............................... 263
2.6. Урман һәм урман эшкәртү инфраструктурасы үсеше күрсәткечләре.. 275
2.7. Урманнарга антропоген, рекреакцион һәм техноген йөкләнешне киметүнең максатчан күрсәткечләре... 278
IIIБҮЛЕК. УРМАННАРНЫ ПЛАНЛАШТЫРЫЛГАН ҮЗЛӘШТЕРҮ ЧАРАЛАРЫН ГАМӘЛГӘ АШЫРУНЫҢ ИКЪТИСАДЫЙ НӘТИҖӘЛЕЛЕГЕН БӘЯЛӘҮ.................................. 284
3.1. Урманнарны үзләштерүне планлаштыру чараларын финанс-икътисадый нигезләү.. 284
3.2. Урманнарны планлаштырылган үзләштерү чараларын үтәү нәтиҗәлелегенең максатчан күрсәткечләре... 291
Татарстан Республикасы Урман планы буенча нәтиҗәләр.. 293

КЕРЕШ

Татарстан Республикасы Урман планыРоссия Федерациясе Урман кодексының 86 статьясына таянып Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы белән «Рослесинфорг»ФДУП«Поволжский леспроект» арасында төзелгән 2008 елның 18 февралендәге 66 номерлы дәүләт контракты нигезендә (теркәлү номеры – 241002.08.001564-г) әзерләнде.

Урман планы Татарстан Республикасының урман планлаштыру документы булып тора һәм 2009 елдан 2018 елга кадәр урман тармагын үстерүне күздә тота.

Урман планында каралган чараларны үтәү республиканың урман ресурсларыннан нәтиҗәле файдалануны яхшыртырга мөмкинлек бирәчәк.

Заказчының почта адресы:
420124, Казан ш., Ямашев пр., 37 А йорт,
ИНН/КПП 1660098481/166001001.

Эшләр башкаручы: «Рослесинфорг» ФГУП «Поволжский леспроект» филиалы Казан экспедициясе.

Юридик адрес:
«Рослесинфорг»ФДУП
113035, Мәскәү ш., Садовническая ур., 56/49 йорт, 1нче төзелеш,
ОГРН 1037739350835.

Почта адресы:
Филиал ФГУП «Рослесинфорг» «Поволжский леспроект»: Россия, 603024, Түбән Новгород ш., Полтавская ур., 22 нче йорт.
ИНН/КПП 7705028865/526202001.
Тел. (831) 218-92-73, факс (831) 218-97-61.
E-mail: pnv@lesproekt.nnov.ru, ofice_nnov@list.ru.
Филиал директоры Петухов Н. В.
Казан экспедициясе: 420087, Казан ш.,Гадел Кутуй ур., – 155 А йорт,
Тел. (843) 272-31-83, 272-17-81, 272-33-92.
Экспедиция директоры Юсыпов А.Я.

Урман планын әзерләүдә предприятиеләрне реформалаштыру үзәге катнашты(ОАНО «ЦПР»).

Почта адресы:
420111, Татарстан Республикасы, Казан, Островский ур., 23 нче йорт, лит. 1.
ОГРН 1031621001125.
Үзәк директоры Дрошнева В.Н.

Проектлауның норматив-техник базасы һәм мәгълүмати нигезен түбәндәге документлар тәшкил итте:

1. Россия Федерациясе закон актлары.
2. Россия Федерациясе Хөкүмәте актлары.

3. Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгы актлары.

4. Урман хуҗалыгы федераль агентлыгы боерыклары һәм хатлары.

5. Татарстан Республикасы закон актлары.

6. Татарстан АССР урман хуҗалыгын оештыру һәм үстерүнең төп нигезләмәләре, 1980 ел.

7. Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының 2001-2007 еллардагы еллык хисаплары.

8. Татарстан Республикасы урман хуҗалыклары буенча 2001-2006 елларда «Поволжский леспроект»ФДУП урман төзелеше материаллары буенча төзелгән урман хуҗалыгын оештыру һәм алып бару проектлары.

9. 2005 елның 27 декабрендәге 133-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән расланган 2005 – 2010 елларга Татарстан Республикасын социаль-икътисадый үстерү программасы.

10. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «2020 елга кадәр һәм 2030 елга кадәр чорга кластерлы алым нигезендә Татарстан Республикасы җитештерүче көчләрен үстерү һәм урнаштыру программасын раслау турында» 2008 елның 22 октябрендәге 763 номерлы карары.

Урман планы аны үтәүнең административ регламентациясен таләп иткәнгә күрә, һәр бүлектә куелган бурычларны гамәлгә ашыру күләмнәре һәм сроклары билгеләнде.

Татарстан Республикасы Урман планы 2009 елның 1 гыйнварыннан2018 елның 31 декабренә кадәр гамәлдә була.

2010 елның 29 октябрендәге 441 номерлы дәүләт контракты нигезендә әлеге Урман планына үзгәрешләр һәм өстәмәләр әзерләнде:

- «Россия Федерациясенең урман үсемлекләре зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенең урман районнары исемлеген раслау турында» 2011 елның 9 мартындагы 61 номерлы Россия Урман хуҗалыгы министрлыгы боерыгы нигезендә Татарстан Республикасы урман фонды җирләре территорияләрен бүлүгә (1 нче кушымта);

- «Россия Федерациясенең аерым закон актларына һәм Россия Федерациясе Урман кодексына үзгәрешләр кертү хакында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Россия урман хуҗалыгы министрлыгы боерыгы нигезендә һәм «Татарстан Республикасының Нурлат урманчылыгы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, файдалану урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 5 октябрендәге 372 номерлы карарына үзгәрешләр кертү хакында» 2009 елның 14 мартындагы 32-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә урман фонды җирләре территорияләрен максатчан билгеләнеш һәм урманны яклау категорияләре буенча бүлүгә;

- «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына һәм «Аучылык һәм аның ресурсларын саклау, Россия Федерациясе аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы Федераль законга үзгәрешләр кертү хакында»2009 елның 14 мартындагы 32-ФЗ номерлы Федераль закон

нигезендә урманнарның төрләре һәм алардан файдалану күләмнәре исемлегенә;

- «Россия урман хуҗалыгы министрлыгының 2008 елның 19 февралендәге 37 номерлы боерыгына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында»Россия урман хуҗалыгы министрлыгының 2008 елның 6 октябрендәге 283 номерлы боерыгына;

- «Татарстан Республикасы территориясендә урманчылыклар санын билгеләү һәм аларның чикләрен күрсәтү турында»Федераль урман хуҗалыгы агентлыгының 2010 елның 17 октябрендәге 320 номерлыбоерыгына үзгәрешләр кертү турында»Россия урман хуҗалыгы министрлыгының 2010 елның 19 июлендәге 280 номерлы боерыгына;

- «Россия Федерациясенең аерым закон актларына һәм Россия Федерациясе Урман кодексына үзгәрешләр кертү хакында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы урман хуҗалыгы федераль агентлыгы боерыгына үзгәрешләр кертү хакында» 2011 елның 16 маендагы 179 номерлы Россия урман хуҗалыгы министрлыгы боерыгына;

- урманнарны саклау, яклау, торгызу һәм алардан файдалану буенча планлаштырыла торган чараларга;

- хайваннар дөньясыннан аучылык максатларында файдалану өчен территорияләр һәм акваторияләр бирү турында;

- Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы бюджет системасына түләүләр җыю күләмнәренә;

- арендаторлар тарафыннан урманнардан файдалану һәм урман хуҗалыгы чараларын үткәрү, торглар буенча күрсәткеч күләмнәренә;

-гражданнарның үз ихтыяҗлары, дәүләт һәм муниципаль ихтыяҗлар өчен «Урманчылык» ДБУ буенча арендаторларның еллар буенча агач әзерләү күләмнәрен бүлүгә;

- урман төзү эшләренең планлаштырыла торган күләмнәренә һәм аларны үткәрү чыгымнарына;

- картографик материалларга;

- закон чыгару актларындагы сылтамаларга;

- урман законнарының үтәлешенә контрольне тәэмин итү һәм урманнар белән идарә итү структурасына;

- Татарстан Республикасы урман сәнәгать комплексының планлы үсешенә;

- урманнарны планлы үзләштерү буенча финанс-икътисадый нигезләүгә һәм икътисадый нәтиҗәлелекне билгеләүгә;

- урман саклау һәм янгынга каршы чараларның планлаштырыла торган күләмнәренә.

Үзгәрешләрәзерләгән оешма турында белешмәләр.

Татарстан Республикасы Урман планына үзгәреш «Рослесинфорг» ФДУПның 2009 елның 10 ноябрендәге 103 номерлы боерыгы белән расланган Казан филиалы турындагы нигезләмәгә таянып эш итүче «Рослесинфорг» ФДУПның Казан филиалы тарафыннан әзерләнде.

Почта адресы:
420087, Казан шәһәре, Гадел Кутуй – 155 А йорт,
тел. (843) 272-31-83, 272-17-81, 272-33-92.
ИНН/КПП 7705028865/166032001.
E-mail: lesproekt@inbox.ru.

2013 елда әлеге Урман планына 2012 елның 25 декабрендәге 815 номерлы дәүләт контракты белән түбәндәге үзгәрешләр һәм өстәмәләр әзерләнде:

- «Россия Федерациясе субъекты Урман планының үрнәк рәвешен һәм составын раслау турында» 2015 елның 5 октябрендәге Россия урман хуҗалыгы министрлыгы боерыгы нигезендә Урман планы структурасына;
- Татарстан Республикасы урман фонды җирләре территорияләрен урман үсемлекләре зоналарына һәм урман районнарына бүлүгә;
- урман законнары үтәлешенә контрольне тәэмин итү һәм урманнар белән идарә итү структурасына;
- урман фонды җирләре территорияләрен максатчан билгеләнеше һәм урманнарны яклау категорияләре буенча бүлүгә;
- урманнардан файдалану чараларының планлаштырыла торган күләмнәренә;
- урман торгызу чараларының планлаштырыла торган чараларына;
- урманнарны саклау һәм янгынга каршы чараларның планлаштырыла торган күләмнәренә;
- урман кисү исәп-хисабына;
- Урман планына үзгәрешләр әзерләнгәнгә кадәрге елларда Урман планы чараларын гамәлгә ашыру белешмәләренә;
- дәүләт урман реестры белешмәләре буенча 2013 елның 1 гыйнварына булган мәгълүматка;
- картографик материалларга;
- урман төзелеше эшләренең планлаштырыла торган күләмнәренә һәм аларны үткәрү чыгымнарына;
- Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы бюджет системасына түләүләр җыю күләмнәренә;
- закон чыгару актларына сылтамаларга һәм закон чыгару актлары исемлегенә.

Татарстан Республикасы Урман планына үзгәрешләр «Ульяновсклеспроект»җаваплылыгы чикләнгән җәмгыять тарафыннан әзерләнде. Адресы: Ульяновск шәһәре, Орлов ур., 21 А йорт, тел. (8422) 72-79-29.

IБҮЛЕК. УРМАННАРТОРЫШЫҺӘМ АЛАРДАНФАЙДАЛАНУ ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ

1.1. Урманнарның торышы һәм урманнар торышы үзгәрү, урманчылыклар буенча аларның максатчан билгеләнеше турында, шулай ук урман үсемлекләре зоналары һәм урман районнары хакында

1.1.1. Урман планын әзерләү чорына кадәр 5 елда урманнар торышы үзгәрүне сан һәм сыйфат ягыннан бәяләү

Татарстан Республикасы (алга таба – ТР) Россия Европа өлешенең көнчыгышында ике зур елга Идел һәм Кама елгалары тоташкан жирдә 47° һәм 54°, көнчыгыш озынлыкның 54° һәм 57°күрсәткечләре арасында уңайлы географик урын билэп тора. (1.1.1.1 рәс.).

Республика төньякта Киров өлкәсе һәм Удмурт Республиксы, көнчыгышта Башкортостан Республикасы, көнбатышта Чувашия Республикасы, көньякта Ульяновск, Самара һәм Оренбург өлкәләре, төньяк-көнбатышта Марий Эл Республикасы белән чиктәш. Татарстан Республикасы территориясенең озынлыгы төньяктан көньякка кадәр – 265 -290 км, көнбатыштан көнчыгышка 425-460 км тәшкил итә. Татарстан Республикасы мәйданы 67,8 мең км^2 яисә Россия Федерациясе территориясенең 0,4 % ы һәм Идел буе федераль округы территориясенең 7% билэп тора. Республика 43 муниципаль районга бүленгән, республика әһәмиятендәге 14 шәһәрдән (Казан, Чаллы, Түбән Кама, Азнакай, Әлмәт, Баулы, Бөгелмә, БуаАлабуга, Зәй, Зеленодольск, Лениногорск, Нурлат, Чистай), 9район буйсынуындагы шәһәрдән (Әгерже, Арча, Иннополис, Лаеш, Мамадыш, Менделеевск, Минзәлә, Болгар, Тәтеш), 18шәһәр тибындагы поселоктан һәм район үзәге булып торган 12 авылдан тора. 2004 ел башына халык саны 3,8 млн. кеше, шул исәптән эшкә сәләтлеләр саны 2,4 млн. кеше тәшкил итте. Республиканың башкаласы – Казан шәһәре, Россия башкаласы Мәскәүдән 797 км көнчыгышта урнашкан.

Татарстан Республикасы территориясе диңгез өслегеннән 170-180 м биеклектәге калкулыклы тигезлектә урнашкан. Идел һәм Кама елгалары үзәннәре Татарстан жирләрен 3 төбәккә бүлә: Кама алды, Кама аръягы, Идел алды. Идел алды Идел буе калкулыгының төньяк-көнчыгыш өлешендә республиканың көньяк-көнбатышында урнашкан. Зөя елгасы Идел алдының уртасы буйлап көньяктан төньякка таба ага, аны ике өлешкә бүлә.

1.1.1.1. рәс. Татарстан Республикасының географик урнашуы

Кама алды Кама елгасыннан төньякта урнашкан һәм Казансу, Нократ, Мишә һәм Ык елгалары бассейннарын биләп тора. Кама аръягы Кама елгасыннан көньяк-көнчыгышта урнашкан һәм көньяк-көнчыгышка таба күтәрелеп бара торган сөзәк калкулыклы тигезлектән гыйбарәт. Кама аръягы уртасы буенча агучы Чишмә елгасы Кама аръягын ике өлешкә көнбатышка һәм көнчыгыш өлешләргә бүлә. Татарстан Республикасында иң биек калкулык (381 м) – Бөгелмә калкулыгы Кама аръягыныңкөнчыгышында урнашкан.Уйсулыклар урыны-урыны белән Идел һәм Кама елгасы үзәннәре Куйбышев һәм Түбән Кама сусаклагычы сулары белән тулган. Татарстан өчен минималь биеклек (53 м) билгесе Куйбышев сусаклагычы биеклегеннән чыгып тасвирлана. Шулай итеп, рельефның бөтен өслеге биеклегенең гомуми амплитудасы 328 м. (381-53 м) тәшкил итә. Үзәннәр һәм калкулыклар рельефның эрозия, карст, яр ясалу һәм башка процесслар нәтиҗәсендә барлыкка килгән кечерәк формадагы комплекслар белән яргаланган. Территориянең төп өлеше югары Пермь системасына караган Казан һәм татар яруслары агач токымнары; көньяк-көнбатыш югары юра һәм акбур системалары утырмалары; елгаларның борынгы үзәннәре неоген һәм дүртенчел системалар утырмалары катламнарыннан гыйбарәт. Елга үзәннәре һәм су бүлемтекләре чокырлар һәм балкалар белән бүленгән.

Чокырлар эрозиясе барлыкка килүгә урманнарны бетерү һәм җирләрне сөрү аркасында антропоген эшчәнлек йогынты ясады. Чокырларның мәйданы 41,8 км^2, аларның озынлыгы 27,3 мең км тәшкил итә. Ел саен республикада чокырлар артканлыктан авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге 1 мең гектар җир юкка чыга. Эрозия йогынтысындагы җирләр мәйданы артып тора.

Пермь карбонат-сульфат токымнарында карст процесслары арта. Карстлы чокырлар, казаннар һәм мәгарәләр Идел елгасы үзәненә таралган һәм, Тәтеш шәһәренең төньягы буйлап,аның уң як ярына сибелгән. Карстлы күренешләр Зәй һәм Ык елгалары бассейннарына да хас. Югары Пермь системасына караган акбур, юра һәм татар ярусы акбур һәм балчыклы елга үзәннәренең текә ярларына таралган. Идел, Кама, Нократ елгаларының комлы яр буйларында һәм башка елгаларда эол рельефы очрый, ул неоплейстоцен коры салкын климаты шартларында барлыкка килгән.

Республика туфрагы төрлелеге белән аерылып тора – көрән урманлы һәм көлсу туфрактан алып республиканың көньягында кара туфракның төрле төрләре очрый. Өч туфраклы район билгеләнә.

Төньяк туфрак районы (Кама алды). Төп туфрак фонды – ачык-соры урман туфрагы (29%) һәм кара- көлсу туфрак (21%).

Көнбатыш туфрак районы (Идел алды). Урман туфрагының соры һәм куе соры төсләре өстенлек итә.

Көньяк-көнчыгыш туфрак районы. (Кама аръягы). Кара туфрак, кара-көлсу һәм соры урман туфраклары өстенлек итә.

Татарстан Республикасы сулыкларының гомуми мәйданы барлык территориянең 5,2% ын тәшкил итә. Республика территориясе буйлап эре

елгалардан Идел (республика эчендә 177 км), Кама (380 км), Агыйдел (50 км), Нократ (60 км) аларның кушылдыклары Зөя, Ык, Иж, Мишә, Чишмә һәм башка кече һәм урта елгалар ага. Елгаларның һәм кече сулыкларның гомуми озынлыгы 19,6 мең км. Урта һәм кече елгалар 9965 берәмлек исәпләнелә. Иң эре сусаклагычлар – Куйбышев(республика чикләрендә – 3120 км$^{2)}$ һәм Түбән Кама сусаклагычлары (1084 км$^{2)}$.

Татарстан Республикасы территориясеҗәй көне җылы һәм кыш көне уртача салкын төрдәге урта киңлекләрдәге континенталь климат белән характерлана.

Республика чикләрендә климат аерымлыгы чагыштырмача зур түгел, җылы чорның озынлыгы (0^0 С югарырак температура белән) территория буенча 198-209 көн, салкын һава торышы белән 156-167 көн тәшкил итә. Республика территориясе диңгез һәм океан йогынтыларыннан ерак булганга күрә, республика территориясе һава массаларының көнбатыш юнәлешләренең йомшак булуы һәм климатның континентальлеге көчәюгә бәйле булуы белән характерлана, бу күчеш чорларының кыскарып, кыш вакытының озынлыгында чагыла. Җәй башында һәм ахырында уртача тәүлеклек температураның $+5^0$ тан артуы яз көне апрель урталарына, ә көз көне октябрьнең икенче яртысына туры килә. Беренче кырау 10-28 сентябрьгә, сонгы кырау 10-21 майларга туры килә. + 10^0 тан арткан температура майның беренче декадасына, көз көне сентябрьнең икенче декадасына туры килә. Кырау төшми торган вакыт гадәттә 106-150 көнгә сузыла. Җилләр күбрәк көньяк-көнбатыштан, көньяк - көнчыгыштан исә. Уртача күрсәткечләрдән тайпылышлар 30-40 көнгә җитәргә мөмкин.

Тулаем алганда, табигать-климат шартлары урман үсемлекләре өчен унай, ләкин аерым елларда уртача күрсәткечләрдән шактый аермалар очрый – орлыкларның тишелеп чыгару һәм үсеше өчен тискәре шартлар – корылык чорлары, көзге һәм язгы кыраулар вегитация чорын шактый кыскарта.

Территория буенча явым-төшем чагыштырмача тигез бүленә, еллык сумма 460-540 мм тәшкил итә. Явым-төшемнең 65-75% җылы чорга туры килә. Явым-төшемнең максималь күләме июль аена (51-65 мм), минималь күләме февральгә (21-27 мм) туры килә. Тотрыклы кар катламы ноябрьнең икенче декадасында туплана һәм апрельнең беренче яртысында ул эри.

Урман фондының гомуми мәйданы һәм аңа керми торган башка категорияләрдәге җирләрдә урнашкан урманнарның гомуми мәйданы 2013 елның 1 гыйнварына 1271,1 мең га яисә Татарстан Республикасы территориясенең 17,5% тәшкил итте.

Россия Федерациясе субъекты башкарма хакимиятенең Татарстан Республикасындагы урман мөнәсәбәтләре өлкәсендәге органы – Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы. Аның карамагында урман фонды җирләрендә урнашкан 1236,4 мең га яисә республика урманнарының гомуми мәйданының 97,3% тора.

Башка категорияләрдәге җирләрдә урнашкан урманнарга Россия Федерациясе Оборона министрлыгы җирләрендәге урманнар (Суслонгер хәрби урманчылыгы) – 1,7 мен га яисә республикадагы барлык урманнарның

0,1%, торак пунктлардагы җирләрдә урнашкан урманнар («Аккош күле» урман паркы), Буа һәм Зеленодольск шәһәрләре урманнары) – 3,9 мең га (0,3%), башка категорияләрдәге җирләрдә урнашкан урманнар – 0,6 мең га (0,04%) һәм табигатьне саклау өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәт карамагындагы махсус сакланыла торган табигать территорияләре җирләрендә урнашкан урманнар («Түбән Кама» милли паркы, Идел-Кама дәүләт табигать тыюлыгы) – 28,6 мең га (яисә2,2%) урманнар керә. Бу Идел-Кама дәүләт табигать тыюлыгы 10,1 мең га һәм «Түбән Кама» милли паркы» 18,5 мең га мәйдан биләп тора.

Татарстан аз урманлы регионга керә. Урманнар беркайчан да Татарстан Республикасы территориясенең күп өлешен капламаган (50%ка кадәр).XIX гасырдан башлап XX гасыр уртасына кадәр урманнарның мәйданы кыскартылган, аннары аның үсеше тотрыкланган, ә соңгы елларда урманнарның арту тенденциясе күзәтелә.

Республиканың аерым районнары буенча урман күрсәткече төрлечә һәм ул физик-географик, климатик, туфрак шартларына, табигать күренешләренә һәм кешенең хуҗалык эшчәнлегенә бәйле. Территориянең урманлы булуы, ягъни гомуми территориянең урман үсемлекләре белән каплану мәйданы Татарстан Республикасы буенча уртача 17,5%, районнар буенча зур аерма белән 2,9% Чүпрәле районында– 41,3% Нурлат районында күзәтелә.

2007 елның 1 гыйнварына республикада 30 урман хуҗалыгы һәм Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының 1 техникумы, «Түбән Кама» Милли паркы, Идел-Камадәүләт табигать тыюлыгы, «Аккош күле» урман паркыһәм Россия Федерациясе Оборона министрлыгының «Суслонгерхәрбиурманчылыгы» эш итте.

Россия урман хуҗалыгы министрлыгының «Татарстан Республикасы территориясендә урманчылыклар санын һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2008 елның 17 октябрендәге 320 номерлы боерыгы (2010 елның 19 июлендәге ред.) нигезендә элеккеге урман хуҗалыгы чикләрендә Татарстан Республикасы урман хуҗалыгы министрлыгы карамагындагы урманнардан 30 урманчылык оешты (рәс. 1.1.1.2). Күрсәтелгән боерыкка кертелгән Россия урман хуҗалыгының 2013 елның 5 сентябрендәге 256 номерлы боерыгы нигезендә элеккеге Лубян урман-техник көллияте чикләрендә участок урманчылыкларына бүлмичә, Алабуга урманчылыгының Лубян участок урманчылыгы базасында яңа урманчылык төзү күздә тотыла («Лубян урманчылыгы»).

1.1.1.2. рәс. Урманчылыкларның урнашуы

1.1.1.1таблица

Урманчылыкларның урнашкан урыны,
аларның мәйданы һәм территорияләрнең урман каплаганлыгы

№ т/с	Муниципаль район яисә шәһәр	Мун.-аль район мәйд. мең га	Урманчы-лык	Урманнар урнашкан җирләр, га						Ур-ман белән кап-лану, %
				Барлы-гы	Урман фонды җирлә-рендәге урман-нар	ООПТ җир-ләрен-дәге урман нар	Обо-рона җир-ләрен-дәге урман-нар	Җир-лек-ләр җир-лә-рен-дәге ур-ман-нар	Башка кате-гория-ләрдә-ге җир-ләрдә-ге урман-нар	
1	Әгерҗе	179,7	Әгерҗе	45346	45346					
			Барлыгы	45346	45346					23,5
2	Азнакай	214,8	Азнакай	36743	35743					
			Бөгелмә	8157	8157					
			Барлыгы	44900	44900					19,0
3.	Аксубай	143,9	Аксубай	25837	25837					
			Биләр	5607	5607					
			Нурлат	954	954					
			Барлыгы	32398	32398					21,9
4.	Актаныш	203,4	Минзәлә	19528	19528					
			Барлыгы	19528	19528					6,9
5.	Алексеевск	207,4	Биләр	24782	24782					
			Барлыгы	24782	24782					11,3
6.	Әлки	172,7	Әлки	33392	33392					
			Биләр	847	847					
			Болгар	2839	2839					
			Барлыгы	37078	37078					21,0
7.	Әлмәт	242,8	Әлмәт	40177	40177					
			Зәй	4227	4227					
			Кәләй	32797	32797					
			Барлыгы	77201	76527					28,2
8.	Апас	104,8	Буа	4581	4581					
			Кайбыч	3371	3371					
			Идел буе	1085	1085					
			Тәтеш	51	51					
			Барлыгы	9088	9088					8,5
9.	Арча	184,4	Ача	20075	20075					
			Саба	3381	3381					
			Барлыгы	23456	23456					11,9
10.	Әтнә	68,1	Арча	912	912					
			Ислейтар	1897	1897					
			Барлыгы	2809	2809					3,9
11.	Баулы	121,4	Баулы	19821	19821					

№ т/с	Муниципаль район яисә шәһәр	Мун.-аль район мәйд. мең га	Урманчылык	Урманнар урнашкан жирләр, га						Урман белән каплану, %
				Барлыгы	Урман фонды жирләрендәге урманнар	ООПТ жирләрендәге урманнар	Оборона җирләрендәге урманнар	Җирлекләр җирләрендәге урманнар	Башка категорияләрдәге җирләрдәге урманнар	
			Бөгелмә	3635	3616				19	
			Барлыгы	23456	23437				19	17,9
12.	Балтач	109,5	Арча	11216	11216					
			Саба	1210	1210					
			Барлыгы	12426	12426					10,6
13.	Бөгелмә	140,5	Әлмәт	2717	2717					
			Баулы	3616	3616					
			Бөгелмә	23022	23022					
			Ленино-горск	960	960					
			Барлыгы	30315	30315					19,7
14.	Буа	153,0	Буа	10305	10305					
			Тәтеш	147	147					
			Барлыгы	10452	9884					6,6
15.	Югары Ослан	130,3	Идел буе	24879	24879					
			Барлыгы	24879	24879					18,4
16.	Биектау	166,7	Исләйтар	15285	15285					
			Шәһәр яны	14238	13838				400	
			Суслонгерхәрби урманчылыгы	186			186			
			Саба	857	857					
			Барлыгы	30566	30566		186		400	17,6
17.	Чүпрәле	103,0	Буа	3051	3051					
			Барлыгы	3051	3051					2,9
18.	Алабуга	136,0	Алабуга	11474	11474					
			«Түбән Кама»НП	8999		8999				
			Барлыгы	20473	11474	8999				13,4
19.	Зәй	184,2	Әлмәт	7272	7272					
			Зәй	14300	14300					
			Кәләй	5515	5515					
			Түбән Кама	27895	27895					
			Барлыгы	54982	54468					28,5
20.	Зеленодольск	140,2	Зеленодольск	26418	26356				62	
			Кайбыч	4827	4827					
			Идел буе	1397	1397					

№ т/с	Муниципаль район яисә шәһәр	Мун.-аль район мәйд. мең га	Урманчылык	Урманнар урнашкан җирләр, га						Ур-ман белән кап-лану, %
				Барлы-гы	Урман фонды җирлә-рендәге урман-нар	ООПТ җир-ләрен-дәге урман нар	Обо-рона җир-ләрен-дәге урман-нар	Җир-лек-ләр җир-лә-рен-дәге ур-ман-нар	Башка кате-гория-ләрдә-ге җир-ләрдә-ге урман-нар	
			Идел-Кама тыюлыгы	5921		5921				
			Барлыгы	38563	32508	5921			62	25,8
21.	Кайбыч	99,5	Кайбыч	17093	17093					
			Идел буе	680	680					
			Барлыгы	17773	17773					17,2
22.	Кама Тамагы	119,9	Тәтеш	10921	10921					
			Барлыгы	10921	10921					8,3
23.	Кукмара	149,2	Лубян	12966	12966					
			Кызыл-Йолдыз	17	17					
			Мамадыш	1496	1496					
			Саба	17972	17972					
			Барлыгы	32451	32422					19,7
24.	Лаеш	216,9	Лаеш	19732	19732					
			Идел-Кама тыюлыгы	4170		4170				
			Шәһәр яны	11043	10867			85	73	
			Суслонгерхәрби урманчылы-гы	545			545			
			Барлыгы	35490	30599	4170	545	85	73	15,3
25.	Лениногорск	181,1	Бөгелмә	246	246					
			Ленино-горск	51877	51877					
			Барлыгы	52123	52123					26,9
26.	Мамадыш	260,1	Кама	18431	18431					
			Кызыл-Йолдыз	11996	11996					
			Мамадыш	46276	46276					
			Саба	576	576					
			Барлыгы	77279	77279					28,2
27.	Менделеевск	74,5	Алабуга	4658	4658					
			Барлыгы	4658	4658					5,8
28.	Минзәлә	192,0	Минзәлә	24464	24464					
			Барлыгы	24464	24464					11,2
29.	Мөслим	146,4	Азнакай	1547	1547					
			Минзәлә	26555	26555					

№ т/с	Муниципаль район яисә шәһәр	Мун.-аль район мәйд. мең га	Урманчылык	Урманнар урнашкан жирләр, га						Урман беләнкаплану, %
				Барлыгы	Урман фонды жирләрендәге урманнар	ООПТ жирләрендәге урманнар	Оборона жирләрендәге урманнар	Жирлекләр жирләрендәге урманнар	Башка категорияләрдәге жирләрдәге урманнар	
			Барлыгы	28102	28102					18,5
30.	Түбән Кама	167,2	Зәй	32536	32536					
			Түбән Кама	13639	13639					
			Барлыгы	46175	46175					26,2
31.	Яңа Чишмә	131,7	Аксубай	3254	3254					
			Биләр	24	24					
			Зәй	7834	7834					
			Кәләй	3368	3368					
			Барлыгы	14480	14461					10,7
32.	Нурлат	229,4	Биләр	11620	11620					
			Нурлат	87591	87591					
			Барлыгы	99211	99211					41,3
33.	Питрәч	136,0	Лаеш	13552	13552					
			Шәһәр яны	2174	2174					
			Саба	1478	1478					
			Барлыгы	17204	17204					12,1
34.	Балык Бистәсе	205,2	Кама	30442	30442					
			Кызыл Йолдыз	24020	24020					
			Лаеш	747	747					
			Барлыгы	55209	55209					24,9
35.	Саба	109,8	Кызыл Йолдыз	257	216				41	
			Саба	28130	28130					
			Барлыгы	28387	28346				41	24,6
36.	Сарман	138,6	Азнакай	7813	7813					
			Түбән Кама	1326	1326					
			Барлыгы	9139	8798					6,0
37.	Спас	202,2	Әлки	4070	4070					
			Болгар	16013	16013					
			Барлыгы	20083	20050				33	9,2
38.	Тәтеш	163,8	Буа	630	630					
			Тәтеш	26513	26513					
			Барлыгы	27143	27143					15,9
39.	Тукай	174,4	Алабуга	12545	12545					
			Минзәлә	1371	1371					
			Түбән Кама	626	626					
			«Түбән Кама» НП	9539		9539				
			Барлыгы	24081	14542	9539				12,9

№ т/с	Муниципаль район яисә шәһәр	Мун.-аль район мәйд. мең га	Урманчылык	Урманнар урнашкан җирләр, га						Урман белән каплану, %
				Барлыгы	Урман фонды җирләрендәге урманнар	ООПТ җирләрендәге урманнар	Оборона җирләрендәге урманнар	Җирлекләр җирләрендәге урманнар	Башка категорияләрдәге җирләрдәге урманнар	
40.	Теләче	84,4	Кызыл Йолдыз	6353	6353					
			Саба	6778	6778					
			Барлыгы	13131	13131					14,9
41.	Чирмешән	136,4	Чирмешән	36373	36373					
			Барлыгы	36373	36373					25,3
42.	Чистай	179,9	Аксубай	531	531					
			Биләр	7895	7895					
			Кама	5293	5293					
			Барлыгы	13719	13719					7,2
43.	Ютазы	76,1	Бөгелмә	9073	9073					
			Барлыгы	9073	9073					11,0
	Казан шәһәре җирләре	42,5	Шәһәр яны	3522	3522					
			Суслонгер хәрби урманчылыгы	960			960			
			Лесопарк «Аккош күле» урман паркы	3547				3547		
			Барлыгы	8029	3522		960	3547		16,3
	Алабуга шәһәре җирләре	4,1	Алабуга	331	331					5,3
	Чаллы шәһәре җирләре	14,7	Алабуга	45	45					0,2
	Буа шәһәре җирләре	1,4		39				39		2,8
	Зеленодольск шәһәре җирләре	3,8		141				141		3,6
	Республика буенча барлыгы	6783,7		1271129	1236402	28629	1691	3812	595	17,5

Россия Федерациясе Урман кодексының (алга таба РФ Ур.к)23 статьясы нигезендә урманчылык урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, торгызу өлкәсендә төп территориаль идарә берәмлеге булып тора. Урманчылык конкурсларда һәм аукционнарда сәүдәләр оештыра, урманнарда федераль дәүләт урман күзәтчелеген һәм федераль дәүләт янгын күзәтчелеген (урманны саклау) гамәлгә ашыра, урман участокларын төзүне оештыра, урман реестры өчен белешмәләр туплый, тармак буенча статистик хисаплылыкны алып бара һәм урман хуҗалыгы регламентын гамәлгә ашыруны тәэмин итә. Шуңа күрә Татарстан Республикасында урманнар белән идарә итү структурасын, территорияләрнең урман белән каплануыннан һәм транспорт инфраструктурасы булудан, идарә функцияләрен гамәлгә ашыручы хезмәткәрләрнең эш белән тәэмин ителеш санынннан, урман эшчәнлеге принципларыннан чыгып төзергә кирәк.

Урманчылыклар участок урманчылыкларына бүленә.

Татарстан Республикасы урман хуҗалыгы министрлыгы карамагындагы участок урманчылыкларының гомуми саны 2013 елның 1 гыйнварына 124берәмлек тәшкил итте. Россия урман министрлыгының 2013 елның 5 сентябрендәге 256 номерлы боерыгы нигезендә аларның саны Лубян урманчылыгы оешуга бәйле рәвештә бергә кимеде.

Идел-Кама дәүләт тыюлыгы 1960 елда Лаеш урман хуҗалыгының Раифа һәм Саралан урманчылыклары базасында барлыкка килгән.

Раифа урман дачасы – берничә төр дала үсемлекләре үсә торган көньяк тайга участогы. Имәнлекләр, наратлыклар, катнаш урман, юкәлекләр, каенлыклар, усаклыклар, су баса торган зиреклекләр очрый. Тыюлык флорасында Татарстан Республикасының Кызыл китабына кертелгән 718 исемлекнең 77 се очрый, алар арасында йөзүче Сальвиния, төньяк Линнеясе, озын сабаклы борынгы үсемлекләрнең сирәк төрләре һәм башкалар бар. Монда имезүчеләрнең 50 төре, 180 төрдәге кош яши. Татарстан Республикасы Кызыл китабына имезүчеләрнең 18 төре, кошларның 41 төре, рептилияләрнең 3 төре, амфибиянең 2 төре, умырткасызларның 25 төре кертелгән. 20 га мәйданлы дендрология бакчасы эшләп килә, анда Европа, Азия һәм Төньяк Американың 500 төрдәге һәм сорттагы агач, куаклык токымнары үсә. Раифа урман дачасы фәнни һәм тарихи әһәмияткә ия. Саралан урман дачасы – Идел һәм Кама елгалары кушылдыгында төзелгән, нарат һәм юкә агачларыннан торган табигый урман массивы. Флора 502 төрдәге югары тармаклы үсемлекне берләштерә. Аларның 51е Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән. Фауна 300 төрдән тора, шулардан умырткасызларның 24 төре, амфибиянең 2 төре, рептилиянең 3 төре, 35 төрдәге кош һәм 10 төрдәге имезүче Кызыл китапка кертелгән.

«Түбән Кама» милли паркы 1991 елда Алабуга һәм Тукай муниципаль районнары территориясендә нарат урманнарын һәм чыршы-ак чыршы агачларын саклап калу максатында Алабуга урманы һәм Кызыл Тау урман массивлары базасында төзелде. Алабуга урман территориясендә нарат агачларыннан торган урман яисә тиз үрчи торган каенлы наратлыклар бар. Кызыл Тау – Урта Идел буенда куе ылыслы тайга вәкилләре булган чыршы

һәм ак чыршы үсә торган бердәнбер участок. Алар Урта Идел буеның көньяк читендә үсә һәм Кама елгасының сул ягына күчә.

Суслонгер хәрби урманчылыгы оборона җирләрендә урнашкан урманнарда урман хуҗалыгы алып бару максатында Казан шәһәре җирләре территориясендә 960 га, шулай ук республика административ районнарының Биектау (186 га) һәм Лаеш (545 га) территориясендә оештырылды.

Казан шәһәрне яшелләндерү хуҗалыгының «Аккош күле» урман паркы МУП трестының су һәм яшеллек хуҗалыгы Казан шәһәрендә урнашкан һәм 3547 га мәйданны били.

1.1.1.2 нче таблицадаурманчылыклар буенча урман төзелеше эшләре турында белешмәләр бирелә.

1.1.1.2нче таблица

Татарстан Республикасы урманнарының өйрәнелгәнлеге

№ т/с	Урманчылык	Урманчылык төзелү елы	Мәйдан, га	шул исәптән ысуллар буенча	
				натур таксация	фотостат ысулы
1. Урман фонды җирләрендәге урманнар:					
1.	Әгерҗе	2002	45346	45346	-
2.	Азнакай	2004 1989	44401 1702	44401 1702	- -
3.	Аксубай	2004 1989	29375 247	29375 247	- -
4.	Әлки	2005 1989	37179 283	37179 283	- -
5.	Әлмәт	2004	50166	50166	-
6.	Арча	2001	30802	30802	-
7.	Баулы	2005 1989	22741 696	22741 696	- -
8.	Биләр	2005 1989	50648 127	50648 127	- -
9.	Болгар	2005 1989	18740 112	18740 112	- -
10.	Бөгелмә	2004 1989	43814 319	43814 319	- -
11.	Буа	2002 1989	17640 927	17640 927	- -
12.	Алабуга	2012 2003 1989	12966 28898 155	12966 28898 155	- - -
13.	Зәй	2004 1989	58594 303	58594 303	- -
14.	Зеленодольск	2011	26356	26356	-
15.	Ислейтар	2004 1989	17104 78	17104 78	- -
16.	Кайбыч	2011	25291	25291	-

№ т/с	Урманчылык	Урманчылык төзелү елы	Мәйдан, га	шул исәптән ысуллар буенча	
				натур таксация	фотостат ысулы
17.	Калейкинское	2004 1989	40949 731	40949 731	- -
18.	Кама	2002 2012	44227 9939	44227 9939	- -
19.	Кызыл Йолдыз	2003 1989	42345 257	42345 257	- -
20.	Лаеш	2001 1989	33692 339	33692 339	- -
21.	Лениногорск	2003	52837	52837	-
22.	Мамадыш	2001 1989	47754 18	47754 18	- -
23.	Минзәлә	2005 1989	70941 977	70941 977	- -
24.	Түбән Кама	2005 1989	43126 360	43126 360	-
25.	Нурлат	2002	88545	88545	-
26.	Идел буе	2003 1989	27608 558	27608 558	- -
27.	Шәһәр яны	2011	30401	30401	-
28.	Саба	2011	60292	60292	-
29.	Тәтеш	2003	37632	37632	-
30.	Чирмешән	2003	36373	36373	-
	Урманчылык буенчабарлыгы		1226353	1226353	-
	2. Оборона министрлыгы җирләрендәге урманнар:		1691	1691	-
1.	Суслонгер хәрби урманчылыгы	1998	1691	1691	-
	3. Шәһәр урманнары:		3812	3632	-
1.	шул исәптән: «Аккош күле» урман паркы	2002	3547	3547	-
2	Буа, Зеленодольск һәм Лаеш т.п.	- 2001 2011	180 82 3	- 82 3	- - -
	4. Махсус сакланылучы табигать территорияләре җирләрендәге урманнар:		28629	28629	
1.	шул исәптән: «Түбән Кама»Милли паркы	1993	18538	18538	-
2.	Идел-Кама тыюлыгы	1993	10091	10091	-
	5. Башка категорияләрдәге җирләр	1989	595	595	-
	Республика буенча барлыгы		1271156	1270976	-

Татарстан Республикасы урман хуҗалыкларында урман төзелеше эшләре 2001 елдан 2006 елларга кадәр «Идел буе урман проекты» ФДУП Казан экспедициясе тарафыннан Россия урман фондында урман

төзелешләрен үткәрү инструкциясе» таләпләре (1995 ел, 1 һәм 2 өлешләр) һәм урман төзелеше буенча үткәрелгән киңәшмәләр карарлары нигезендә 1 разрядлы яшьтәге агачларны класслау ысулы белән үткәрелде. 1998 елда Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Элек авыл хуҗалыгы оешмаларына караган урман фонды турында» 1998 елның 26 маендагы 280 номерлы карарын үтәү йөзеннән авыл хуҗалыгы формированиеләреннән 106,8 мең га җир урман фонды составына алынды, 2001-2005 елларда урнаштырылды.

Элек авыл хуҗалыгы оешмалары карамагында булган урман участокларын дәүләт исәбенә урман фонды җирләре буларак куелуга бәйле рәвештә аларга Россия Федерациясе милке хокукы турында таныклык бирелде, 10,1 мең га авыл хуҗалыгы җирләрендәге урманнар Россия урман хуҗалыгы министрлыгының 2008 елның 17 октябрендәге 320 номерлы боерыгы нигезендәурман фонды составына кертелде һәм кадастр исәбенә куелды.

Авыл хуҗалыгы җирләренең калган 595 га мәйданы урман фонды составына киләсе елда кертеләчәк, аларда урман төзү эшләре 1988-1989 елларда башкарылган иде.

Территорияне оештыру урман хуҗалыклары тарафыннан әзерлек эшләре үткәрү чорында ук башкарылды. Урман фонды чикләре һәм мәйданы районнарда җир төзелеше органнары белән килештерелде. 1:10000 масштаблы планшетлар һәм 1:25000 масштаблы урман утыртмалары планнары төзү өчен алдагы урман төзелеше планшетлары, электрон карталар картографик нигез булды, алар «Җир» РКЦ» ААҖ тарафыннан тәкъдим ителде.

Урман фонды таксациясе барлык мәйданда да җир өстендә күз белән үлчәү таксациясе ысулы белән башкарылды.

Агачлар запасын корректировкалау өчен 1 га җирдә кисү һәм саклау запаслары мәйданнарының «Татарстан АССР урман хуҗалыгын оештыру һәм үстерүнең төп нигезләмәләре» (1980 ел) белән тәкъдим ителгән суммалар таблицасы кулланылды.

Урманны таксацияләгәндә техник нигез буларак аэрофото сурәтләрдән торган материаллар файдаланылды, алар урманнарны таксацияләү һәм урман карталарын төзү буенча төрле бурычларны хәл итәргә мөмкинлек бирә. Урман фондының бөтен мәйданында 30х30 һәм 50х50 см 1:15000 масштабындагы 2000-2004 еллардагы төсле аэрофото сурәтләр кулланылды.

2011-2012 елларда Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән Зеленодольск, Кайбыч, Шәһәр яны һәм Саба урманчылыкларында, шулай ук Кама урманчылыгының Шомбыт участогында һәм Алабуга урманчылыгының Лубян участогында 165,4 меңга гомуми мәйданда урман төзелеше эшләре башкарылды.

1.1.1.3 таблицадаүзгәрешләр кертелгән вакытка урман планының элекке вариантында урман фонды җирләрендә (Татарстан Республикасы урман хуҗалыгы министрлыгы буйсынуындагы) урнашкан урманнар торышына үзгәрешләрне сан һәм сыйфат ягыннан бәяләү китерелде.

Урман үсемлекләре белән капланган җирләрнең гомуми мәйданыннан 2013 елның 1 гыйнварына ылыслы агачларның өлеше 24,3%, каты яфраклылар -16,7%, йомшак яфраклылар - 59,0% тәшкил итте. 2008 елдан 2013 елга кадәр (шул елны да кертеп) ылыслы агачлар үсә торган мәйдан 9 мең га (3,1%) артты.

Урман культуралары мәйданы 13,4 меңгектарга (4,1%) артты. Тотылмаган урман культуралары мәйданы 3,3 меңга (21,2% кимеде. Бу күрсәткечләр урман торгызу өлешендә урманчылыкларның эшчәнлеген уңай яктан күрсәтә.

Соңгы биш ел эчендә (урман планына соңгы үзгәрешләрне керткәнчегә кадәр) урман үсемлекләре үскән җирләр 16,2 мең гектарга артты.

1.1.1.3нче таблица

2003-2008 елларда биш ел эчендә һәм 2013 елның 1 гыйнварына урман фонды җирләренең мәйданнары һәм агач запасы үзгәреше

мәйдан. мең га; запас – млн. кбм

Күрсәткечләр	2003елның 1 гыйнварына			2008елның 1 гыйнварына			Алдагы исәп белән чагыштырганда аерма			2003елның 1 гыйнварына (урман реестры буенча)			Алдагы исәп белән чагыштырганда аерма		
	Саклау	Эксплуата-ция	Бар-лыгы	Саклау	Эксплуата-ция	Барлы-гы	Саклау	Эксплуата-ция	Бар-лыгы	Саклау	Эксплуата-ция	Барлы-гы	Саклау	Эксплуата-ция	Барлы-гы
Урман фонды җирләренең барлык мәйданы	536.6	688,4	1225	538	688.4	1226,4	+1.4	-	+1.4	553.6	682.8	1236.4	+15,6	-5,6	+10
Җирнең урман үсемлекләре белән капланувы	484,3	639,5	1123,8	489,5	650,3	1139,8	+5,2	+10,8	+16	509,2	646,8	1156	+19,7	-3,5	+16,2
шул исәптән түбәндәгеләр өстенлек итә:															
Ылыслы токымнар	130.4	127,7	258,1	136.8	132.9	269.7	+6.4	+5.2	+11,6	144,5	134,2	278,7	+7,7	+1,3	+9
шулардан: нарат	105,4	76,6	182	109	76,7	185,7	+3,6	+0,1	+3,7	114	76,3	190,3	+5	-0,4	+4,6
чыршы, ак чыршы	22,9	48,3	71,2	25,3	53,3	78,6	+2,4	+5	+7,4	27,9	54,5	82,9	+2,6	+1,2	+4,3
кедр, карагай	2,1	2,8	4.9	2.5	2.9	5.4	+0,4	+0,1	+0,5	2,6	2,9	5,5	+0,1	-	+0,1
20 елга кадәр яшьтәге агачлар	33,5	53,8	87,3	27,5	44,2	71,7	+6	-9,6	-15,6	32,5	46	78,5	+5	+1,8	+6,8
Каты яфраклы токымнар	110,4	99,3	209,7	99,1	91,7	190,8	-11,3	-7,6	-18,9	101,2	91,3	192,5	+2,1	-0,4	+1,7
шулардан: биек кәүсәле имән	43,3	64.7	108	43	59,4	102.4	-0,3	-5,3	-5.6	43,9	58,9	102,8	+0.9	-0,5	+0,4
тәбәнәк кәүсәле имән	60	20,7	80,7	47,1	17,8	64,9	-12,9	-2,9	-15,8	48	17,8	65,8	+0,9	-	+0,9
башкалар (өрәнге,карама)	7,1	13.9	21	9	14,5	23,5	+1,9	+0,6	+2,5	9,3	14	23,9	+0,3	-0,5	+0,4
20 елга кадәр яшьтәге агачлар	11,8	30.4	42,2	6.2	15,7	21,9	-5,6	-14,7	-20,3	5,2	12,3	17,5	-1	-3,4	-4,4
Йомшак яфраклы токымнар	234	412,4	646,4	246,7	425,6	672,3	+12,7	+13,2	+25,9	256,1	421,2	677,3	+9,4	-4,4	+5
шулардан: каен	86,8	104,4	191,2	89,2	112,2	201,4	+2,4	+7,8	+10,2	90,5	110,4	200,9	+1,3	-1,8	-0.5
усак	61,6	176	237,6	61,2	177,3	238,5	-0,4	+1,3	+0,9	65,5	174,9	240,4	+4,3	-2,4	+1,9
вак яфраклы юкә	68,2	123,4	191,6	77,3	127,6	204,9	+9,1	+4,2	+13,3	78,4	127,6	206	+1,1	-	+1,1
башкалар	17,4	8,6	26	19	8,5	27,5	+1,6	-0,1	+1,5	21,7	8,3	30	+2,7	-0,2	+2,5
20 елга кадәр	40,2	103	143,2	28,5	66,6	95,1	-11,7	-36,4	-48,1	31	70,4	101,4	+2,5	+3.8	+6,3

Күрсәткечләр	2003елның 1 гыйнварына			2008елның 1 гыйнварына			Алдагы исәп белән чагыштырганда аерма			2003елның 1 гыйнварына (урман реестры буенча)			Алдагы исәп белән чагыштырганда аерма		
	Саклау	Эксплуатация	Барлыгы	Саклау	Эксплуатация	Барлыгы	Саклау	Эксплуатация	Барлыгы	Саклау	Эксплуатация	Барлыгы	Саклау	Эксплуатация	Барлыгы
яшьтәгеагачлар															
Гомуми агач запасы	73,61	86,54	160,15	85,12	104,67	189,79	+11,51	+18,13	+29,64	86,87	103,4	190,27	+1,75	-1,27	+0,48
шул исәптән өлгергән һәм карт агачлар	14.31	17.7	32,01	21.84	33.89	55.73	+7,53	+16.19	+23,72	22,03	33.16	55,19	+0,19	-0,73	-0,54
гомуми запастан түбәндәгеләр өстенлек итә															
Ылыслы токымнар	23,74	16,74	40,48	28	21	49	+4,26	+4,26	+8,52	28,67	20,98	49,65	+0,67	-0,02	+0,65
шулардан: нарат.	20.83	12,86	33,69	24.36	15.51	39.87	+3,53	+2,65	+6,18	24.76	15.27	40,03	+0.4	-0.24	+0.16
чыршы, ак чыршы	2,59	3,45	6,04	3,23	4,94	8,17	+0,64	+1,49	+2,13	3,48	5,15	8,63	+0,25	+0,21	+0,46
шулардан: өлгергән һәм карт агачлар	1,74	0,69	2,43	2,19	1,17	3,36	+0,45	+0,48	+0,93	2,18	1,11	3,29	-0,01	-0,06	-0,07
Каты яфраклы токымнар	12.25	9,18	21,43	12.58	10.26	22.84	+0,33	+1,08	+1,41	12.82	10.36	23,18	+0,24	+0,1	+0,34
шулардан: биек күәсәле имән.	5,06	6,14	11,2	5,48	6,67	12,15	+0,42	+0,53	+0,95	5,67	6,79	12,46	+0,19	+0,12	+0,31
тәбәнәк кәүсәле имән	6,76	2,43	9,19	6,34	2,43	8,77	-0,42	-	-0,42	6,35	2,39	8,74	+0,01	-0,04	-0,03
Йомшак яфраклы токымнар	37,43	60,62	98,05	44.42	73.41	117,83	+6,99	+12.79	+19,78	45,28	72,06	117,34	+0,86	-1,35	-0,49
шулардан: каен	13,38	14,43	27,81	15,07	17,78	32,85	+1,69	+3,35	+5,04	15,06	17,43	32,49	-0,01	-0,35	-0,36
усак	8,4	25,33	33,73	9,75	30.11	39.86	+1,35	+4,78	+6,13	10.06	29.15	39,21	+0,31	-0.96	-0,65
вак яфраклы юкә	14,12	20,07	34,19	17.55	24.49	42.04	+3,43	+4,42	+7,85	17,83	24,49	42,32	+0,28	-	0,28
башкалар	1,53	0,79	2,32	2,05	1,03	3,08	+0,52	+0,24	+0,76	2,33	0,99	3,32	+0,28	-0,04	0,24
гомуми уртача артым	1,68	2,45	4,13	1,75	2,55	4.3	+0,07	+0,1	+0,17	1.79	2,51	4,3	+0,04	-0.04	-
урман үсемлекләре белән капланган җирләргә әверелгән урман культуралары	112,4	168,7	281,1	132.2	180.8	281.1	+19,8	+12,1	+31,9	140,8	185,6	326,4	+8,6	+4.8	+13,4
тотылмаган урман культуралары, мең га	11	15,1	26,1	10	8,9	18,9	-1	-6,2	-7,2	8,2	7,4	15,6	-1,8	-1,5	-3,3

Күрсәткечләр	2003елның 1 гыйнварына			2008елның 1 гыйнварына			Алдагы исәп белән чагыштырганда аерма			2003елның 1 гыйнварына (урман реестры буенча)			Алдагы исәп белән чагыштырганда аерма		
	Саклау	Эксплуатация	Барлыгы	Саклау	Эксплуатация	Барлыгы	Саклау	Эксплуатация	Барлыгы	Саклау	Эксплуатация	Барлыгы	Саклау	Эксплуатация	Барлыгы
урман торгызу фонды	6,5	5,7	12,2	5,2	3,6	8,8	-1,3	-2,1	-3,4	3,4	4,6	8	-1,8	1	-0,8

1.1.2. Башка категориялəрдəге җирлəрнең урман фонды җирлəрендə урнашкан урман күрсəткечлəре, аларның мəйданнарын урман районнары буенча бүлү

Урман үсемлеклəрен районлаштыру – урманнарны, урман барлыкка китерүче токымнарга, урманнарның типларына, урманнарның җитештерүчəнлегенə һəм урман торгызу эшлəренə бəйле табигать шартлары буенча аерылып торган өлешлəргə территориаль бүлү. Урман үсемлеклəрен районлаштыру, урман үсемлеклəренең географик төрлелеген һəм аны гамəлгə ашыру өчен зональ типологик нигездə урман хуҗалыгы җитештерү һəм оештыру буенча махсуслаштыру буларак гамəлдə булуын күрсəтə. Ул түбəндəге территориянең буйсынулы бүленешен үз эченə ала. Аның максаты – урманнарны урнаштырганда һəм урман хуҗалыгын билгелəгəндə зональ үзенчəлеклəрне исəпкə алу.

«Россия Федерациясе урман зоналары исемлеген һəм Россия Федерациясе урман районнары исемлеген раслау турында» 2011 елның 9 мартындагы 61 номерлы боерык нигезендə Татарстан Республикасы ике урман зонасына керə: 1) ылыслы- киңьяфраклы урманнар һəм 2) урман-дала зонасы (1.1.2.1нче табл.).

Татарстан Республикасының төньяк өлеше ылыслы- киңьяфраклы урманнар зонасына керə. Көнбатыш, көнчыгыш һəм көньяк өлешлəр урман-дала зонасына карый.

1.1.2.1нче таблица

Урман үсемлеклəре зоналары

№ т/с	Урман зоналары	Урман районнарына керү зоналары буенча аларның составы
1.	Ылыслы-киңьяфраклы урман зоналары (төньяк территория)	Россия Федерациясенең Европа өлешенең ылыслы- киңьяфраклы районы (катнаш урманнар)
2.	Урман дала зонасы (территориянен көнбатыш, көнчыгыш һəм көньяк территория өлешлəре)	Россия Федерациясе Европа өлешененурман дала районы

Республика территориясе ике урман районын үз эченə ала: Россия Федерациясенең Европа өлешенең ылыслы-киңьяфраклы урман районы (катнаш урманнар), һəм Россия Федерациясе Европа өлешенең урман-дала районы.

РоссияУрман хуҗалыгы министрлыгының республика муниципаль районнарының урман районнары буенча бүленеше «Россия Федерациясе урман зоналары исемлеген һəм Россия Федерациясе урман районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы367 номерлы боерык нигезендə 1.1.2.2 нче таблицада бирелде.

1.1.2.2нче таблица

Урман районнары

Урман районнары	Россия Федерациясе субъектларысоставына керүче урман районнары, муниципаль районнар һәм башка административ муниципаль берәмлекләр	гомум урман. терр. мәйданы.,%
Россия Федерациясенең Европаөлеше		
Россия Федерациясе нең Европа өлешендәге ылыслы-киңьяфраклы (катнаш) урманлы районнар	Әгерже, Арча,Әтнә, Балтач, Биектау, Алабуга, Зеленодольск (Иделнең сул як яры), Кукмара, Лаеш, Мамадыш, Менделеевск, Питрәч, Балык Бистәсе, Саба, Тукай (Шилнә елгасыннан төнъяктарак), Теләче, Казан шәһәребуйсынуындагы территорияләр	32,3 34,6
Россия Федерациясенең Европа өлешендәге урманлы-далалы районнар	Азнакай, Аксубай, Актаныш, Алексеевск, Әлки, Әлмәт, Апас, Баулы, Бөгелмә, Буа, Югары Ослан, Чүпрәле, Зәй, Зеленодольск (Иделнең уңяк яры), Кайбыч, Кама Тамагы, Лениногорск, Минзәлә, Мөслим, Түбән Кама, Яңа Чишмә, Нурлат, Сарман, Спас, Тәтеш, Тукай (Шилнә елгасыннан көньяктарак), Чирмешән, Чистай, Ютазы	67,7 65,4

Республиканың көнбатыштан көнчыгышка һәм төньяктан көньякка озынлыгы табигать шартларының төрлелегенә бәйле (җирлекнең геологик корылышы, рельеф, климат, туфрак һ.б). Республика районнарының төньяк-көнбатыш һәм көньяк-көнчыгыш үсемлекләр дөньясында шактый аерма күзәтелә. Республиканың көнбатыш һәм төньяк-көнбатышта ылыслы һәм каты яфраклы үсемлекләр, ә көньяк-көнчыгыш өлешендә йомшак яфраклы агачлар үсә. Төньяк районнарда Себердән чыккан агач токымнары: чыршылар һәм ак чыршылар очрый.

Татарстан Республикасы урман утыртмаларының токымлы составы төрле һәм түбәндәгечә: усак –20,8%, вак яфраклы юкә –17,8%, каен – 17,4%, нарат – 16,5%, имән (биек һәм тәбәнәк кәүсәле) – 14,6%, чыршы – 7,1%.

Республика территориясендә ике урман районының булуы Татарстан Республикасы урманнарының зона үзенчәлекләренә бәйле. Беренче урман зонасында табигый ылыслы һәм каты яфраклы биек кәүсәле үсемлекләр булса һәм максатчан токымнарны кисә торган мәйданнарда ясалма һәм табигый урман үстерү өчен уңай шартлар булса, икенче урман утыртмалары зонасында киңьяфраклы үсемлекләр һәм аларга алмашка килгән йомшак яфраклы агачлар үсә.

Урман үсемлекләрен районлаштыру нигезендә махсуслаштырылган районнарның башка төрләре башкарыла: агач орлыклары әзерләү, янгынга каршы агач утырту, мелиоратив һәм таксация максатындаагач утыртуһ.б.

Урман таксациясе чикләрендә агач утыртканда бердәм белешмә-норматив материаллардан файдалану күздә тотыла, бу урман төзелеше объектында урман инвентаризациясенең сыйфатын һәм төгәллеген шактый арттыра.

Татарстан Республикасы урманнары агачлар үсешенең бердәмлегеннән чыгып, төп токымнарны бер төрле җитештерү билгесе буенча Үзәк урман таксациясе районына кертелә.

Татарстан Республикасы урманнарының типологик характеристикасы академик В.Н. Сукачев исемендәге урман типларын биогеоценотик классификацияләүгә нигезләнә. Ул П.С.Погребняк тарафыннан эшләнгән урман үстерү шартларының өстәмә схемасын исәпкә алып төзелгән. Бу классификациядә карт агачлар биләп торган территориядә үсемлекләрнең төрле төрләре исәпкә алынган. Монда урман төренең исеме өстенлек иткән агач токымы исеменнән (төп эдификатор)һәм туфрак өсте катламыннан чыгып төзелә (агач үсә торган урында шартларның индикаторы): ылыслык – караҗиләклек, чыршылык - әче туфрак, мүкле наратлык, юкәле чыршылык һ.б.

Бу классификация нигезендә «Татарстан АССР урман хуҗалыгын оештыруның һәм үстерүнең төп нигезләмәләре»ндә (1980 ел) чагылыш тапкан урманнарның Тамырдан һәм ботактан үскән төрләре схемасы төзелде.

Урман фонды җирләрендә һәм башка категориядәге җирләрдә урнашкан урман күрсәткечләре, урман районнары буенча урманчылыклар санынча аларның мәйданнары 1 нче кушымтада китерелде.

Махсус сакланылучы табигать территорияләре җирләрендә урнашкан урманнарның 67% Россия Федерациясе Европа өлешенең ылыслы-киңьяфраклы урман районына, 33% - урман-дала районына керә.

1.1.3. Урманнар составын аларның максатчан билгеләнеше буенча гамәлдәге бүлүне анализлау

Урман фонды җирләрендә урнашкан республика урманнары Россия Федерациясе Урман кодексы нигезендә (10 ст.) максатчан билгеләнеше буенча саклау һәм эксплуатация урманнарына бүленә.

Саклау урманнарына мохит барлыкка китерүне, су саклау, санитар-гигиена, савыктыру һәм башка файдалы функцияләрне саклау максатында, әгәр урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бергә файдалану һәм шулар нигезендә файдалы функцияләр башкару шарты белән бергә үзләштерелергә тиеш урманнар керсә, саклау урманнары республика урманнарының гомуми мәйданыннан 45% биләп тора.

Эксплуатация урманнарына урманнарның файдалы функцияләрен саклаган килеш аларны тотрыклы, максималь нәтиҗәле, югары сыйфатлы агач һәм башка урман ресурслары, аларны эшкәртү продуктлары алу максатында үзләштерелергә тиешле урманнар керә, эксплуатация урманнары республика урманнарының 52% биләп тора.

Татарстан Республикасы территориясендә резерв урманнар юк.

Урманнарны максатчан билгеләнеш буенча бүлү1.1.3.1 нче рәсемдә китерелде.

Татарстан Республикасының схематик картасы

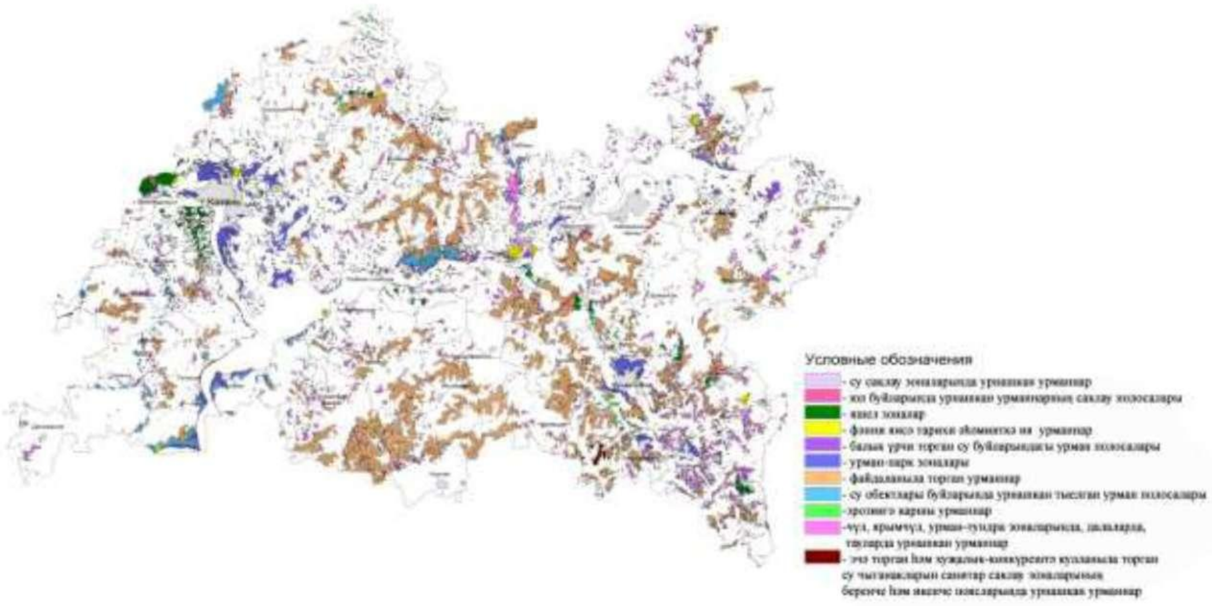

1.1.3.1.рәс. Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча һәм урман категорияләре буенча бүлү

Урман мәйданнарын максатчан билгеләнеше, саклау урманнарының категорияләре һәм җирләрнең категорияләре буенча 2013 елның 1 гыйнварына торышы 31 нче кушымтада китерелде.

Саклау урманнарының хокукый режимы үзенчәлекләрен исәпкә алып, күрсәтелгән урманнарның түбәндәге категорияләре билгеләнде:

1) махсус сакланылучы табигать территорияләрендә урнашкан урманнар.

Махсус сакланылучы табигать территорияләрендә урнашкан урманнарга Идел-Кама дәүләт табигать тыюлыгы һәм «Түбән Кама» милли паркы урманнары керә, алар Идел елгасының сул як яры террасасында урнашкан, аңа көньяк чиктә киң таралган тайга урманнарының фрагментын саклау һәм үзән-кыр үсемлекләренең төрләре комплексын һәм мөһим ылыслы һәм яфраклы урманнарның классик төрләрен чагылдырган урманнар керә. Күрсәтелгән объектлар федераль дәүләт учреждениесе статусын алдылар һәм Россия табигать күзәтчелеге карамагында тора. Әлеге категориянең бүленеше урманнарның файдалы функцияләрен саклау максатларына туры килә;

2) су саклау зоналарында урнашкан урманнар.

Су саклау зоналары елгалар, инешләр, күлләр буйлап 50, 100, 200 м киңлектә (елгаларның, инешләрнең озынлыгыннан, күлләрнең мәйданыннан чыгып) Россия Федерациясе Су кодексы нигезендә бүленде (2013 елның 21 октябрендәге 282-ФЗ номерлы закон редакциясендә). Су саклау зоналарында урнашкан урманнар су объектларын пычратуны, чүпләндерүне, ләм каплауны булдырмау һәм сулыкларны зәгыйфьләндермәү, шулай ук су биологик ресурслар тирәлеген һәм хайваннар, үсемлекләр дөньясының башка объектлары мохитен саклау функцияләрен үтиләр.

Әлеге категорияне шул рәвешчә бүлү урманнарның файдалы функцияләрен саклау максатларына туры килә.

Су саклау зоналары бүленгән елгалар исемлеге 24 нче кушымтада бирелде;

3) табигать һәм башка объектларны саклау функцияләрен башкаручы урманнар:

а) гомуми файдаланудагы тимер юллар буенда, гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юлларында, Россия Федерациясе субъектлары милкендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буенда урнашкан урманнарны саклау полосалары.

Күрсәтелгән саклау полосалары юлларны кар көртләреннән һәм суның, җилнең эрозияле йогынтысыннан саклый. Федераль һәм өлкә әһәмиятендәге урманнарның саклау полосалары буйлап урнашкан тимер юллар һәм автомобиль юллары исемлеге 28 нче кушымтада бирелде.

Россия Федерациясе субъекты милкендәге гомуми файдалану автомобиль юллары исемлеге Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2011 елның 26 сентябрендәге797 номерлы карары белән расланды (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2007 елның 17 сентябрендәге 468 номерлы карары белән кертелгән үзгәрешләр) һәм 29 нчы кушымтада бирелде. Күрсәтелгән категориядәге сакланулы урманнар киңлеге «Табигатьне саклау. Җирләр. Дәүләт урман фонды җирләрендә тимер юллар һәм автомобиль юллары буйлап саклау полосалары бүлеп бирү нормалары»17.5.3.02-90 ГОСТына туры килә. Бу категорияне күрсәтелгәнчә бүлү урманнарның файдалы функцияләрен саклау максатларына хезмәт итә.

б) яшеллек зоналары.

Яшеллек зоналары халыкны тискәре табигый һәм техноген йогынтылардан саклауны тәэмин итү, әйләнә-тирә мохитне саклау һәм савыктыру максатларына билгеләнә;

в) урман-парк зоналары

Урман-парк зоналары халыкның ялын оештыру, табигать ландшафтларының санитария һәм гигиена, савыктыру һәм эстетик кыйммәтләрен саклау максатларында билгеләнә.

Урман-парк зоналары һәм яшеллек зоналары чикләрен һәм мәйданнарын билгеләгәндә Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2009 елның 14 декабрендәге 1007 номерлы карары белән расланган «Урман-парк зоналарында, урман-парк зоналары, яшеллек зоналары мәйданнарында һәм чикләрендә функциональ зоналар билгеләү турында нигезләмә»гә таянырга кирәк.

Россия Федерациясе Урман кодексы гамәлгә кергән көнгә кадәр урман фонды җирләрендә төзелгән яшел зоналарның урман-парклары һәм урман хуҗалыгы өлешләре чикләре тиешенчә урман-парк зоналарының һәм яшеллек зоналарының чикләре булып тора. Урман-парк зоналары һәм яшеллек зоналары бүлеп бирелгән республика торак пунктлары исемлеге 30 нчы кушымтада китерелде.

Урман-парк зоналары мәйданы тиешле җирлек халкы саныннан чыгып билгеләнә. Яшел зона мәйданы урман үсемлеге зоналарыннан чыгып, урманнар белән капланган мәйданнарның муниципаль район яисә әлеге яшеллек зонасы

билгеләнә торган чикләрдәге Россия Федерациясе субъекты территориясенең гомуми мәйданына карата тиешле җирлекнең халык санынннан чыгып билгеләнә. Урман-парк зонасының һәм яшеллек зонасының мәйданын билгеләү өчен нормативлар Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгы тарафыннан ачыклана. (Урман планына үзгәрешләр керткән вакытка нормативлар билгеләнмәгән);

г) дәвалау, савыктыру җирлекләренең һәм курортларның санитария саклау (тау-санитария) округларының беренче, икенче һәм өченче зоналарында урнашкан урманнар.

Саклаучы урманнарның күрсәтелгән категорияләренә «Табигать дәвалау ресурслары, дәвалау-савыктыру урыннары һәм курортлар турында» 1995 елның 23 февралендәге 26-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләрен исәпкә алып, «Бәкер» дәвалау-савыктыру шифаханәсе тирәсендәге урманнар керә. Күрсәтелгән урманнар табигый дәвалау чараларын пычранудан һәм зарарланудан саклау, халыкка дәвалану һәм ял итү өчен уңай шартлар тудыру функциясен үтиләр. Күрсәтелгән урманнар турында тулырак белешмәләр 27 нче кушымтада китерелде.

Әлеге категорияне шул рәвешчә бүлү урманнарның файдалы функцияләрен саклау максатларына туры килә;

4) кыйммәтле урманнар:

а) эрозиягә каршы урманнар эрозия процессларын туктату өчен һәм туфракның агып китүен, юылуын һәм таралуын булдырмау өчен бүлеп бирелде.Әлеге категорияне шул рәвешчә бүлү урманнарның файдалы функцияләрен саклау максатларына туры килә;

б) чүлләрдә, ярымчүлләрдә, урманлы далаларда, урман-тундра зоналарында, далаларда, тауларда урнашкан урманнар. Бу категория урманнарның максатчан билгеләнеше – кырларны һәм башка авыл хуҗалыгы җирләрен җил һәм су эрозиясеннән саклау, алар янәшәсендәге авыл хуҗалыгы җирләре микроклиматын яхшырту һәм табигатьне саклау һәм табигать барлыкка китерүнеңбашка функцияләре. Бу категориядәге урманнарны бүлеп күрсәтү мохит барлыкка китерүче су саклау, санитария-гигиена, савыктыру һәм урманнарның башка файдалы функцияләрен саклау максатларына туры килә;

в) фәнни һәм тарихи әһәмияткә ия урманнар. (25 нче һәм 26 нчы кушымталарда тулы характеристика). Бу категориядәге урманнарны яклау категориясенә Россия Федерациясе Урман кодексы нигезендә элеккеге беренче төркем урманнары саклау керә: «табигать ядкарьләре». Әлеге категорияне шул рәвешчә бүлү урманнарның файдалы функцияләрен саклау максатларына туры килә;

г) су объектлары буйлап урнашкан урманнарның тыелган полосалары Россия Федерациясе Урман кодексы нигезендә элеккеге «Елга, күл сусаклагыч һәм башка су объектлары ярлары буенча урманнарның тыелган полосалары» категориясеннән бүлеп бирелде. Әлеге категориядәге урманнарның максатчан билгеләнеше яңгыр һәм кар сулары агымы күләмен җайга салу, елга кушылдыкларында туфрак эрозиясен булдырмау, су объектларының гидрологик режимын җайга салу.Әлеге категорияне шул рәвешчә бүлү урманнарның файдалы функцияләрен саклау максатларына туры килә;

д) Россия Федерациясе Урман кодексы нигезендә урманнарның махсус полосалары «кыйммәтле сәнәгать балыкларының уылдык чәчү вакытларын саклый торган тыелган урман полосалары» яклау категориясе урманнарыннан бүлеп бирелде. Бу категориядәге урманнарның максатчан билгеләнеше – уылдык чәчү өчен сулыкларның тулылыгын саклау һәм тәэмин итү, чисталыгы өчен уңай шартлар булдыру. Әлеге категорияне шул рәвешчә бүлү урманнарның файдалы функцияләрен саклау максатларына туры килә;

Урман дала районында саклау урманнары ылыслы-киңъяфраклы (катнаш) урман районында мәйданның 40% биләп тора, саклау урманнары районның 58% биләп тора.

Рекреацион урманнарның ландшафт характеристикасына ландшафт типлары, агачларның ныклык дәрәҗәсе, территорияләрнең рекреацион дигрессия стадиясе, участокларның ачыклыгы һәм күренүчәнлеге, ландшафтларның санитар-гигиена һәм эстетик кыйммәте турында белешмәләр була.

Географиядә ландшафт – тышкы күренешнең барлыкка килү һәм бердәйлеген тасвирлый торган конкрет территория, ул бердәй геологик фундамент, бер төрдәге рельеф, уртак климат, бер рәвештәге гидротермик шартлар берлеге, туфрак һәм биоценоз уртаклыгына бәйле.

Урман-парк ландшафты дигәндә участокның төрле, структур формасы, аның агачлар белән билгеле бер дәрәҗәдә тулылануы, пространство характеры куе агачлык белән билгеләнә.

Республиканың рекрацион урманнарында ябык ландшафтлар өстенлек итә - мәйданның 76%ы.

Агачларның ныклыгы – аларның үсеше өчен уңайсыз шартларга каршы тоту сәләте. Бу күрсәткеч агачларның гомуми халәтен, үсү сыйфатын табигый артуның дәрәҗәсен тасвирлый.

Республиканың рекреацион урманнарында сәламәт, яхшы үсә торган агачлардан торган 1 классны ныклыктагы агачлар өстенлек итә (84%).

Рекреацион дигрессия стадияләрен бәяләү объект территориясенә элеккеге һәм хәзерге рекреацион йөкләнешне тасвирлый. Рекреацион файдалану йогынтысында урман мохитенең характеры үзгәреше буенча рекреацион урманнар (урман-парк зоналары) шундый дигрессиянең биш этабын үтә: абсолют бозылмаган агачлардан алып бозылган һәм кору стадиясенә кадәр булганнарын.

Республиканың рекреацион урманнары рекреация дигрессиясе стадияләре буенча түбәндәгечә бүленде: 1 стадия – 21%, 2 стадия – 30%, 3 стадия – 28%, 4 стадия – 14% и 5 стадия – 7%.

Дигрессиянең беренче стадиясендә урман түшәге бозылмаган барлык үләннәрнең тулы җыелмасы шушы урманга хас үсемлекләр, төрле яшьтәге үсемлекләрнең күп төрлелеге белән характерлана, агачларның һәм җирдә үлән түшәгенең зарарлануы гомуми санның 5%ын, туфракның минераль катламына кадәр тапталган өлеше барлык участокның 1% ка якынын тәшкил итә.

Икенче стадия сукмакларның булуы, үсемлекләр түшәген таптауның башлангыч стадиясе, куе агачлыкка төрле үсемлекләрнең үтеп керүе, туфракның минераль катламын 1,1-5,0% на кадәр зарарланган булуы белән характерлана.

Дигрессиянең өченче стадиясендә туфракның минераль горизонтына кадәр тапталган мәйданы өлеше 5,1-10,0% тәшкил итә, агач сирәкләнә (10% кадәр), яшь агачлар һәм үлән түшәге зарарлану 50-90% ка кадәр җитә. Яктылыкның төшүе куе агачлар арасына кыр үләннәре, хәтта чүп үләннәре үтеп керүгә китерә.

Дүртенче стадия өчен агачның алга таба сирәкләнүе яшь агачларның һәм үлән түшәгенең алан һәм сукмакларда булуы хас, аланнарда үлән түшәге тулысынча бозылган, кыр үләннәре үсә, туфракның минераль катламына кадәр тапталган мәйданы өлеше 10,1-25,0% тәшкил итә.

Бишенче стадия өчен агач үсемлекләренең зәгыйфьләнүе хас – күпчелек агачларның тамыры күренеп тора, ә агачлар үзләре авыру һәм механик зарарлануга дучар ителгән. Үсемлексез җирләр мәйданы участокның 25%тан артыгын тәшкил итә.

Эстетик бәяләү белән беренче класслы рекреацион урманнар мәйданының 50%ын тәшкил итә. Бу ылыслы һәм яфраклы агачлар, киң һәм озын ябалдашлар, уртача үлән түшәге, яхшы узып була торган, чүп-чар белән капланмаган, ачык рельефлы декоратив аланнардан торган кишәрлекләр.

Эстетик бәяләүнең икенче классы мәйданның 43% тәшкил итә. Бу очракта агачның ябалдашлары һәм кәүсәсе уртача урманның чүп-чар белән пычрануы бер гектарга 5 $м^3$ га кадәр тәшкил итә.

Эстетик бәяләүнең өченче классына (7%) усак һәм зирек өстенлек иткән урманнар, шулай ук бонитетның 4-5 класслы агачлары булган урманнар керә. Монда агачларның ябалдашы купшы түгел.Чүпле урыннар һәм тамырында корыганагачлар бер гектарга 5 $м^3$ тәшкил итә. Монда киселгән урман, сөрүлекләр, линиядәге объектлар, сазлыклар һәм артык ямьле булмаган башка ачык мәйданнар керә.

Югары санитария-гигиена бәяләмәсе бирелгән урманнар рекреацион урманнарның 63%ын тәшкил итә. Бу яхшы санитария халәтендәге, һавасы чиста, яхшы аэрация, тавышсыз, куе куаклар белән капланмаган урманнар, урманга хуш исләр, кош-корт тавышлары, ачык төсләр хас.

Санитария-гигиена ягыннан уртача бәя 35% урманнарга бирелгән. Бу кишәрлекләр чагыштырмача яхшы санитар халәттә, чүп-чар белән каплануы зур түгел, аерым корган агачлар бар, һава бераз пычранган, тавыш даими яисә юк.

Урманнарның 2%ын санитария-гигиена ягыннантүбән бәя бирелгән кишәрлекләр тәшкил итә, монда агачлар начар санитар халәттә, урман чүп-чар белән капланган, чүп-чар өемнәре очрый, карьер һәм чокырлар бар, һава пычранган, көчле җил, караңгылык, тавыш дәрәҗәсе югары, артык дымлы һәм куе чатырманлы кишәрлекләр тәшкил итә.

Уртача дәрәҗәгә ия рекреацион урманнар 73%, начар урманнар 9%, яхшы урманнар – 17% тәшкил итә.

Участокларның уртача узучанлыгы мәйданның 56%ына, яхшы узучанлык - 35% урманга хас.

Тулаем алганда, республиканың урман-парккы һәм яшел зоналарында урнашкан урманнар югары санитар-гигиена, эстетик рекреацион кыйммәтләр һәм ныклык белән характерлана.

Урманчылыклар территориясендә функциональ зоналарны билгеләгәндә Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2009 елның 14 декабрендәге 1007 номерлы карары белән расланган «Урман-парк зоналарында, урман-парк зоналары мәйданнарында һәм чикләрендә, яшел зоналарда функциональ зоналарны билгеләү турында нигезләмә»гә таянып эш итәргә кирәк.

Урман-парк зонасында функциональ зоналар, урман-парк зоналарының төрле өлешләрендә урманнарны файдалану, саклау, яклау һәм торгызу режимын дифференциацияләү максатларында бүлеп бирелә торган җирләрдән гыйбарәт.

Яхшы оештырылган, тотрыклы табигать ландшафтлары һәм рекреацион инфраструктура булган йә урманнардан файдалану, саклау, яклау һәм торгызу режимын дефференцацияләү таләп ителми торган очракларда функциональ зоналар бүленмәскә мөмкин.

Урман-парк зонасында актив ял итү һәм прогулка зонасы билгеләнә. Аерым очракларда фауна тирәлеген саклау һәм бозылган табигый ландшафтларны торгызу өчен функциональ зоналар – фауна һәм торгызу зонасы бүлеп бирелергә мөмкин.

Актив ял зонасы аларны төзекләндерү максатларында аеруча рекреация йөкләнеше булган урман паркы зоналары урыннарында һәм тотрыклы табигый ландшафтлар төзү урыннарында бүленә. Актив ял итү зонасы мәйданы урман паркы зонасы мәйданының 30% кадәрен биләп торырга мөмкин.

Прогулка зонасы халык аз йөри торган урман паркы зоналарында прогулкалар һәм туристлык маршрутлары, билгеләнгән тәртиптә азык-төлек һәм агачка карамаган урман ресурсларын әзерләү һәм җыю өчен бүлеп бирелә. Прогулка зонасы мәйданы урман паркы зонасының 70%тан артыгын тәшкил итә.

Фауна зонасы кошлар һәм хайваннарның яшәү тирәлеген һәм аларның үрчүе өчен оптималь шартлар тәэмин итү максатларында бүлеп бирелә.

Торгызу зонасы агачлар корыган йә аларның тотрыклылыгы кимегән һәм урманнарны торгызу буенча озак вакыт (кимендә 10 ел) таләп ителә торган комплекслы чаралар эшләүне таләп итә.

Урман паркы зонасында функциональ зоналар, ул зоналарның мәйданы һәм чикләре, Россия Федерациясе субъекты дәүләт хакимияте органы карары белән расланган проект документациясе нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман планына үзгәрешләр кертелгән вакытка урман паркы зоналарында функциональ зоналар, урман-парк зоналарының чикләрен проектлау, яшел зоналарның чикләрен билгеләү буенча эш башкарылмаган.

Татарстан Республикасы урман-парк зоналарында югарыда аталган барлык функциональ зоналар да бар.

Татарстан Республикасыныңландшафт районнарына бүленүе

Татарстан Республикасы территория ике ландшафт зонасына, дүрт ярдәмче зонага һәм 34 ландшафт районына бүленә. Бүленгән районнар нигезендә һәр районны түбәндәге биек яруслы класска һәм зональ сектор тибындагыландшафтларга кертергә мөмкин: бореаль салмак-континенталь (көньяк

тайга); бореаль салмак континенталь (тайга); суббореаль төньяк семигумид (киңьяфраклы); суббореаль төньяк семигумид (типик һәм көньяк урман даласы).

Татарстан Республикасы ландшафт структурасын типиклаштыру Ф.Н. Мильков алымнарын кулланып башкарылды, алар 1:200 000 масштабында Воронеж өлкәсендә ландшафтларның морфологик структурасы картасын төзегәндә тәкъдим ителде, анда геокомплекслар җирлек рангларында чагылыш тапты. Барлык җирлек тибындагы рангта таксономик берәмлекләр безнең тарафтан типлар һәм ярдәмче типлар классларына бүленде.

Рельеф буенча тиешенчә урнашкан һәм морфогенетик рельеф төркемнәреннән гыйбарәт булган 11 җирлек тибы билгеләнде. Җирлек түбәндәге типларга бүленә: 1) су бүленеше; 2) су янындагы бүлемтекләр һәм тау битенең биек өлешләре; 3) тау битенең уртача; 4) түбән өлешләре; 5) кече елгаларның биек террасалары (3 һәм 4); 6) кече елгаларның түбән террасалары (1 һәм 2); 7) зур елгаларның дүртенче террасасы; 8) зур елгаларның өченче террасасы; 9) зур елгаларның беренче һәм икенче террассалары; 10) зур елгаларның яр террассалары; 11) су баса торган болыннар.

Җирлекләрне ярдәмче типларга бүлү ярдәмче типлар дәрәҗәсендә туфрак катламы характеры буенча башкарылды, ә җирлекләрне классларга берләштерү дүрттән бер өлештәге катламның генетик типлары буенча билгеләнде.

Мондый классификация Ф.Н. Мильков алымнарыннан бераз аерыла. Аларга тугайлар да дә һәм шулай ук тугай өстендәге терраса урыннары да кертелгән. Без тәкъдим итә торган морфологик ландшафт структурасы вак өлешләргә бүленә, төрле дәрәҗәдәге террассаларны күрсәтә, елга тугайларының катлаулылыгын чагылдыра; яр буйлары шулай ук өч төргә бүленгән, шуна өстәп су буендагы бүлемтекләр мөстәкыйль төр итеп күрсәтелә.

Өйрәнелә торган территориядә җиде класс, унбер тип һәм егерме ярдәмче тип билгеләнә. Республикада 238 бер типтагы җирлек күзәтелә. Тәкъдим ителә торган белешмәдә җирлек төре аеруча әһәмияткә ия, чөнки рельеф– төрле җирлекләрне дифференцияләүнең әйдәүче факторы. Туфракның ярдәмче төрләре җирлекләрне ярдәмче төрләргә бүлүгә китерә.

Татарстанда җирлекнең төп төре тау битләренең урта өлешенә карый – 36,8%. Тау битләренең түбән өлешләрдәге ландшафтлары 24,4%, су буендагы бүлемтекләр 15%, терраса комплекслары 10,7%, тугайлар 8,6% (2 нче таблица).Иң аз биләнә торган мәйдан су бүлемтекләренә туры килә – 4,2%. Җирлек типлары структурасында ландшафт зоналары буенча кайбер аерымлыклар бар.

1.1.3.1нче таблица

Татарстан Республикасында җирлек типлары нисбәте

Җирлек	Мәйдан,%
Су бүләр урыннар	4,2
Тау битләренен су бүләр урыннары өлешләре	15,2
Тау битләренең урта өлеше	36,8
Тау битенен түбән өлеше	24,4

Җирлек	Мәйдан,%
Кече елгаларның өченче һәм дүртенче югары террасалары	0,6
Кече елгаларның беренче һәм икенче түбән террасалары	3,3
Зур елгаларның дүртенче террасасы	2,4
Зур елгаларның өченче террасасы	1,3
Зур елгаларның беренче һәм икенче террасалары	2,5
Зур елгаларның тау бите террасалары	0,6
Тугайлар	8,7

1.1.3.2нче таблица

Татарстан Республикасы ландшафтларының ландшафт зоналары буенча морфологик структурасы

Җирлекләрнең типлары	Ландшафт зонасы (мәйдан,%)	
	Бореаль	Суббореаль
Субүлгеч	**6,5**	**3,5**
Сөзәклекләрнең субүлгеч өлешләре	15,2	15,1
Сөзәклек	**73,7%**	**77,1**
Сөзәклекләрнең урта өлешләре	35,5	37,2
Дала	**9,6**	**11,2**
Сөзәклекләрнең түбән өлешләре	23,0	24,8
Кече елгаларның биек террасалары (3, 4)	0,2	0,8
Кече елгаларның тәбәнәк террасалары(1, 2)	2,5	3,6
Зур елгаларның 4 нче террасасы	2,6	2,4
Зур елгаларның 3 нче террасасы	2,5	0,9
Зур елгаларның 1, 2 нче террасалары	1,4	2,8
Зур елгалар террасаларының сөзәклекләре	0,4	0,7
Тугай тибы	**10,1**	**8,2**

Бореаль субүләр урыннар биләп торган ландшафт зонасында суббореаль зона җирендәге су Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкиләр мәйданнар ике тапкыр артык. Мондый аерымлыкның иң ачык сәбәбе горизонталь бүленеш Бөгелмә-Бәләбәй калкулыгының субүләр урыннары рәвеше һәм баскычлы рельеф булуга бәйле. Димәк, су бүлү урыннары контурларының рәвеше түгәрәк-дискрет яисә буйга сузылган була. Бореаль ландшафт зонасында рельефның төрле булуы гомумән алганда азрак, төп һәм иярчен дала зоналарының елга арасындагы киңлекләре кинрәк, ә рельефның ярусллы булуы Татарстан Республикасының көньяк-көнчыгышындагы кебек ачык түгел. Шуңа күрә суббореаль зонада субүләр урыннарның контуры дендрит рәвешендәге сурәткә охшаш.

Бореаль ландшафт зонасында ачык соры (43%), кара-көлсу (29%) һәм соры урман туфрагы (10%) өстенлек итә. Кара җирләр һәм аеруча дымлы шартларда барлыкка килгән туфраклар киң таралмаган. Татарстан Республикасы чикләрендәге

бореаль ландшафт зонасы кысаларында табигый үсемлекләр киң таралыш тапмый. Бу зонаның яфраклы агачлар белән гомуми каплануы 17,4% тәшкил итә. Ландшафтларның морфологик структурасында тау битләренең урта өлешләре өстенлек итә – 35%, тау битләренең түбән өлешләренә 22,9%, субүләр тибындагыларга – 6,5%, су баса торганнарга – 10% керә. Чирек катламнар тибындагы генетик җирләр арасында аллювиаль – (19%), элювиало-делювиаль (23%) һәм делювиаль-солифлюкцион (55%), сирәгрәк эол катламнар очрый. Бореаль ландшафт зонасы көньяк тайга – 2,4% һәм тайгага охшаш - 97,5% ландшафт зонасына бүленә.

Суббореаль төньяк семигумид ландшафт зонасы киңьяфраклыларга (24%) һәм урман-дала (75,8%) зоналарына бүленә. Суббореаль төньяк семигумид ландшафт зонасында селтеле кара туфрак (28%) һәм соры урман туфрагы (10%) өстенлек итә. Морфологик структурада шулай ук тау битләренең урта өлеше (37,1%) һәм түбән өлеше (24%) тәшкил итә; иң азы субүләр урыннарга туры килә (3,54%).Чирек катламнар төре арасында аллювиаль, элювиаль-делювиаль, делювиаль-солифлюкцион – 17%, 39% һәм 40% туры килә.

Урман формацияләре структурасында көньяк тайга зонасында наратлыклар (нарат культуралары белән бергә) – 57,5%; чыршылыклар – 10%, каенлыклар һәм усаклыклар 19,7 юкәлекләр 12,8% туры килә. Тайгага охшаш зонада наратлыклар (культуралары белән бергә) һәм чыршылыклар 43,2%, юкәлек һәм имәнлекләр(культуралары белән) – 25,3%, каенлыклар һәм усаклыклар – 31,0%, таллык һәм зиреклекләр 0,5% тәшкил итә. Киңьяфраклылар һәм урман-дала зонасында үсемлек формацияләренең составы түбәндәгечә: имәнлекләр (имән культуралары белән)65,2% һәм юкәлекләр 34%, усаклыклар һәм каенлыклар – 16,1% һәм 50,7%;наратлыклар һәм чыршылыклар (культуралары белән бергә)18,5% һәм 14,6%, таллыклар – 0,2% һәм 0,7% тәшкил итә.

Югарыда үсемлекләрне ландшафт зоналары буенча бүлү турында китерелгән белешмәләр ландшафт шартларының яхшы интеграль индикаторы булып тора (ләкин аеруча антропоген бозылу шартларындаабсолют төгәл түгел), бу без бүлгән ландшафт чикләренең җитәрлек дәрәҗәдә ышанычлы нигезләнгәнлеген дәлилли.

Шулай итеп, кояш радиациясенең үтеп керүе һәм дымлылык кебек зональ климатик шартлардагы үзгәрешләрнең гомуми фонында бореаль ландшафт зонасы законлы нигездә суббореаль зонасына алмаша. Геопространствода шулай ук кайбер зонага карамаган факторлар да үзгәрә: чирек катламнарның генетик типлары һәм рельеф. Зона һәм аңа карамаган факторларның катлаулы үрелеше ПТКның төрлелеген раслый һәм ландшафт структурасын катлауландыра, Россия тигезлегендә махсус территориаль берәмлек – бореаль экотон барлыкка китерә. Ландшафтлы районлаштыру 1.1.3.3 нче рәсемдә күрсәтелде.

1.1.3.3. Ландшафт буенча районлаштыру

1.1.3.3 нче таблица

Ландшафтлы ярдәмче зоналарда бореаль бердәй үсемлек тупланмаларының нисбәте

Ярдәмче зоналар	Бореальурыннар	Мәйдан	%
Көньяк тайга	2 – юкәлек	9,61	12,67
	3 – усаклык	8,23	10,84
	4 – каенлык	7,50	9,89
	5 – наратлык	5,38	7,11
	6 – чыршылык	2,76	3,63
	8 – чыршы культуралары	4,59	6,05
	9 – нарат культуралары	37,79	49,81
Тайгага охшаш	1 – имәнлек	309,73	10,74
	2 – юкәлек	333,58	11,57
	3 – усаклык	313,97	10,89
	4 – каенлык	579,71	20,11
	5 – наратлык	256,59	8,9
	6 – чыршылык	145,85	5,06
	7 – имән культуралары	87,29	3,03
	8 – чыршы культуралары	282,36	9,79
	9 – нарат культуралары	560,69	19,45

Ярдәмче зоналар	Бореальурыннар	Мәйдан	%
	10 – таллык	13,05	0,45
	11 – зиреклек	0,42	0,01
Киңьяфраклы	1 – имәнлек	723,71	32,95
	2 – юкәлек	465,82	21,21
	3 – усаклык	169,77	7,73
	4 – каенлык	185,28	8,44
	5 – наратлык	146,43	6,67
	6 – чыршылык	2,83	0,13
	7 – имән культуралары	239,11	10,89
	8 – чыршы культуралары	42,32	1,93
	9 – нарат культуралары	216,35	9,85
	10 – таллык	4,45	0,20
Типик көньяк һәм урман-дала	1 – имәнлек	877,40	11,98
	2 – юкәлек	1445,51	19,74
	3 – усаклык	2251,97	30,75
	4 – каенлык	1456,04	19,88
	5 – наратлык	83,64	1,14
	6 – чыршылык	1,92	0,03
	7 – имән культуралары	174,84	2,39
	8 – чыршы культуралары	205,21	2,80
	9 – нарат культуралары	772,36	10,55
	10 – таллык	54,18	0,74

188Бореаль ландшафт зонасы

Көньяк тайга ландшафт ярдәмче зонасы

Илет – Ашыт (28) Урал алдында кара-көлсу һәм ачык соры урман туфрагында борынгы үләнле киңьяфраклылар ак чыршы-чыршы агачлыклары һәм нарат-чыршы урманнары (нарат, чыршы культуралары өстенлек иткән) үсә торган калку район.

Тайгасыман ландшафт ярдәмче зонасы

Шушма – Ашыт(27) Урал алдында ачык соры һәм кара-көлсу урман туфрагында борынгы үләнле нарат-чыршы һәм киңьяфраклылар агачлыклар һәм киңьяфраклылар урман фрагментлары (хәзерге вакытта наратлык һәм каенлык өстенлек иткән) үсә торган калку район.

Көнбатыш – Казан (26) кара-көлсу һәм ачык соры урман туфрагындакөнчыгыш-Европа нарат һәм киңьяфраклылар-нарат урманнары үсә торган уйсу район.

Казан (25) Урал алдында ачык соры һәм кара-көлсу урман туфрагында борынгы үләннәр, нарат-чыршы (наратлык һәм чыршылык өстенлек иткән) һәм киңьяфраклылар-чыршы агачлыклары һәм киңьяфраклылар үсә торган урман фрагментлары (имән-юкә өстенлек иткән) булган калку район.

Кукмара (24) Урал алдында ачык соры һәм кара-көлсу туфракта борынгы үләнле киңьяфраклылар-ак чыршы-чыршы агачлыклары (имән-юкә өстенлек иткән) һәм нарат урманнары (нарат культуралары өстенлек иткән) үсә торган калку район.

Мамадыш – Соколки (21) Урал алдында ачык соры, соры һәм кара-көлсу туфракта борынгы үләнле киңьяфраклылар-ак чыршы-чыршы агачлыклары һәм нарат урманнары (нарат культуралары өстенлек иткән) үсә торган калку район.

Алабуга – Кама алды (20) Урал алдында ачык соры һәм кара-көлсу урман туфрагында киңьяфраклылар-ак чыршы-чыршы агачлыклары, нарат-киңьяфраклылар һәм наратлы-борынгы үләнле урманнар (хәзерге вакытта каенлыклар, усаклыклар һәм нарат, чыршы культуралары өстенлек иткән) үсә торган калку район.

Әгерҗе (19) Урал алдында кара-көлсу, куе соры урман туфрагында һәм аллювиаль чирәмгә бай туфракта борынгы үләнле киңьяфраклылар-ак чыршы-чыршы, үләнле нарат урманнары (хәзерге вакытта каенлыклар, усаклыклар һәм нарат культуралары өстенлек иткән) үсә торган калку район.

Суббореаль төньяк семигумид ландшафт зонасы

Киңьяфраклылар кече ландшафт зонасы

Идел – Мишә (5) кара-көлсу, куе соры урман туфрагында көнчыгыш Европа нарат-киңьяфраклылар (хәзерге вакытта усаклыклар һәм каенлыклар өстенлек иткән) һәм нарат агачлыклары булган өлешчә дала төсмере кергән урманнар үсә торган калку район.

Түбән Мишә(23) ачык соры, кара-көлсу, соры урман туфрагында урта Россия – Идел борынгы үләнле киңьяфраклылар (юкә-имән) һәм чыршы урманнары үсә торган калку район.

Көньяк Мишә (22) ачык соры, кара-көлсу, соры урман туфрагында урта Россия – Идел борынгы үләнле киңьяфраклылар (юкә-имән һәм нарат культуралары белән) урманнары үсә торган калку район.

Кама алды(30) ачык соры, соры урман туфрагында урта Россия – Идел борынгы үләнле киңьяфраклылар (усаклыклар күбрәк булган юкә-имән агачлыклары) урманнары үсә торган калку район.

Идел – Зөя(4) соры, ачык соры урман туфрагында урта Россия – Идел борынгы үләнле киңьяфраклылар (юкә-имән) урманнары үсә торган калку район.

Идел – Гөбенә (3) соры, куе соры һәм ачык соры урман туфрагында урта Россия – Идел борынгы үләнле киңьяфраклылар (юкә-имән), борынгы-дала үләне каплаган нарат-киңьяфраклылар урманнары, көньякта Идел буе – Идел аръягы киңьяфраклылар (корычагач белән юкә-имән) урманнары үсә торган калку район.

Типик һәм көньяк урман-дала кече ландшафтзонасы

Зөя аръягы (1) селтеле һәм типик кара туфракта урта Россия – Идел буе болын-далалары булган һәм киңьяфраклылар-имән агачлыклары (хәзерге вакытта усаклыклар һәм нарат культуралары күбрәк үскән) дала үләнле урманнар үсә торган калку район.

Урта Зөя (2) селтеле һәм типик кара туфракта урта Россия – Идел буе болын-далалары булган һәм киңьяфраклылар-имән агачлыклары (хәзерге вакытта нарат культуралары күбрәк үскән) дала үләнле урманнар үсә торган калку район.

Болгар (6) типик кара һәм селтеле туфракта семигумид көнчыгыш Европа нарат-киңьяфраклылар (юкә) агачлыклары һәм өлешчә дала үләннәре каплаган урманнар үсә торган уйсу район.

Актай – Шентала (7) көлсыман, селтеле һәм типик кара туфракта Кама аръягы – Идел аръягы болын-далалары булган, киңьяфраклылар имән-юкә агачлыклары һәм үләнле юкә (усак күбрәк үскән) урманнары үсә торган уйсу район.

Чистай (9) селтеле, көлсыман кара туфракта һәм аллювиаль кара бай туфракта Кама аръягы – Идел аръягы болын-далалары булган, киңьяфраклылар имән-юкә агачлыклары һәм үләнле юкә (усак күбрәк булган) урманнары үсә торган калку район.

Чишмә – Сулчә (10) селтеле кара туфракта, куе соры урман туфрагында һәм көлсыман кара туфракта Идел буе юкә-имәнлекләре, Кама аръягы – Идел аръягының юкә-имән һәм юкә урманнары үсә торган калку район.

Сулчә (31) селтеле кара туфракта, куе соры урман туфрагында Идел буеның юкә-имәнлекләре үсә торган калку район.

Түбән Зәй(11) соры, ачык һәм куе соры урман туфрагында Идел буеның юкә-имән урманнары үсә торган калку район.

Түбән Кама (12) ачык соры, соры урман туфрагында һәм аллювиаль кара бай туфракта Идел буе – Идел – Каманың имән, карама агачлыклары һәм Идел буеның юкә-имән урманнары (көньякта) үсә торган калку район.

Минзәлә (13) соры урман туфрагында һәм селтеле соры туфракта Идел буеның юкә-имән урманнары белән Кама аръягы – Идел аръягы юкә-имән һәм юкә урманнары үсә торган калку район.

Актаныш (14)селтеле соры туфракта һәм соры урман туфрагында Идел буеның юкә-имән урманнары белән Кама аръягы – Идел аръягының юкә-имән һәм юкә урманнары, шулай ук Идел буе – Идел – Каманың юкә-имән, карама урманнары үсә торган уйсу тигез район.

Бахта – Биләр (29) селтеле соры туфракта һәм соры урман туфрагында Идел буеның юкә-имән урманнары белән Кама аръягы – Идел аръягының юкә-имән һәм юкә урманнары үсә торган уйсу район.

Кече Чирмешән (8) куе соры урман туфрагында, көлсыман кара туфракта һәм соры урман туфрагында Идел буеның юкә-имән урманнары белән Кама аръягы – Идел аръягының юкә-имән һәм юкә урманнары үсә торган уйсу район.

Чирмешән – Ык(16) селтеле, көлсыман кара туфракта һәм соры урман туфрагында Идел буеның юкә-имән урманнары белән Кама аръягы – Идел аръягының юкә-имән һәм юкә урманнары үсә торган калку район.

Зәй (15) соры урман туфрагында һәм селтеле кара туфракта Идел буеның юкә-имән урманнары белән Идел аръягының карама-имән, юкә-имән урманнары үсә торган һәм тыпчак далалары булган калку район.

Әлмәт (17) селтеле һәм типик кара туфракта Идел буеның юкә-имән урманнары һәм Кама аръягы – Идел аръягының юкә-имән һәм юкә урманнары үсә торган калку район.

Бөгелмә (18) селтеле һәм типик кара туфракта Идел буеның юкә-имән урманнары һәм Кама аръягы – Идел аръягының юкә-имән һәм юкә урманнары,

көнчыгышта Идел аръягының карама-имән, юкә-имән урманнары үсә торган һәм тыпчак далалары кишәрлекләре булган калку район.

1.1.4. Агач токымнары һәм яшь төркемнәре буенча урман утыртмалары бүленеше

Агач токымнары һәм яшь төркемнәре буенча урман утыртмаларын бүлү 2 нче кушымтада китерелде.

Урман утыртмалары белән капланган мәйданның 25% нарат утыртмаларына, 16% каты яфраклыларга, 58 % йомшак яфраклылар һәм куаклыклар өлешенә туры килә (1.1.4.1нче рәс.).

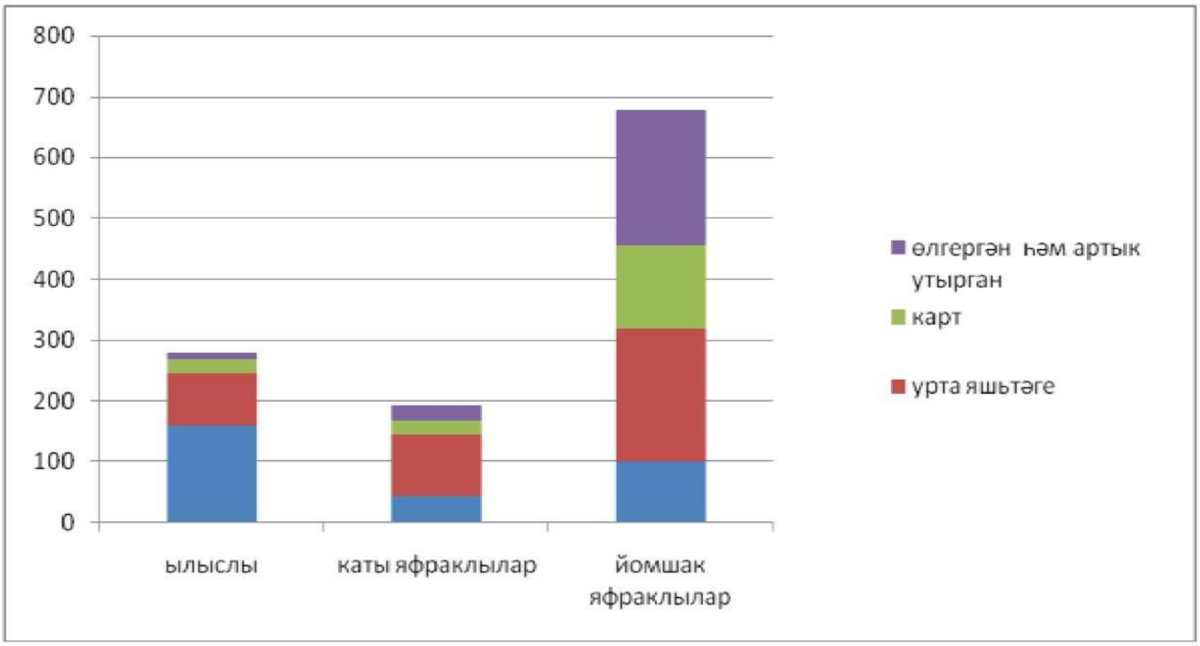

1.1.4.1 нче рәсем.Агач токымнары һәм яшь төркемнәре буенча урман утыртмалары бүленеше, мең га

Республика урманчылыкларының күпчелек урманнарында йомшак яфраклы урман утыртмалары өстенлек итә. Әгерже урманчылыгы, Арча, Зеленодольск, Исләйтар, Шәһәр яны урманчылыкларында агачларның 48%, 59%, 55%, 45%, 43%ын нарат агачлары тәшкил иткән урманчылыклар искәрмә булып тора. Мәйданның күпчелеген (70%) һәм ылыслы урман үсентеләренең запасын (83%) күбесенчә нарат агачлары биләп тора. Нарат республиканың бөтен территориясе буенча очрый, ләкин республиканың төньяк һәм үзәк районнарында (ылыслы-киңьяфраклы урман районында) алар күбрәк очрый. Көньяк районнарда төп утыртмалар бары тик ясалма барлыкка килгән. Тулаем алганда, нарат агачлары урман каплаган мәйданың 24%ын биләп тора. Ясалма утыртылган нарат агачлары гомуми наратлыкларның 79%ын били.

Ылыслы токым урман утыртмалары арасында икенче урынны чыршы агачы алып тора – 27%. Тулаем алганда, чыршы утыртмалары күп түгел – урман мәйданының 6,6%ын тәшкил итә. Табигый чыршылар чыршы утыртмалары мәйданының 20%ын тәшкил итә һәм республиканың төньяк районнарында очрый. Соңгы вакытта чыршы культуралары республиканың төньяк көнчыгышында да

таралыш тапты, ягъни табигый ареалдан читтә дә чыршы үсә, бу урман белгечләреннән аеруча зур игътибар таләп итә.

Карагай агачы барлык урманнарның 5,5 мең гектарын алып тора. Алар наратка караганда яхшырак үсәләр, югары җитештерүчән агачлар булып торалар. Республикада карагай агачлары аерым саклау участоклары итеп бүлеп бирелгән һәм ул эндемик һәм реликт токымнарга карый.

Каты яфраклы агачлар 53% мәйданда орлыктан үстерелгән имән үсентеләрен биләп тора. 34%ын түбән кәүсәле имәннәр тәшкил итә. Имән утыртмалары мәйданы 1978-1979 еллардагы салкыннар аркасында зыян килүгә бәйле рәвештә елдан-ел кими. Имән корып юкка чыкканга күрә каен, усак, өрәңге һәм юкә агачлары арта.

Республикада урман каплаган мәйданнарның 17% каен өлешенә туры килә.

Усак агачлары биләгән мәйданы һәм запасы буенча, урман барлыкка китерә торган төп токымнар арасында барлык мәйданның 20%ын биләп, беренче урында тора. Барлык усаклыклар да икенчел урманга карый. Урманнарны тоташ кисү аркасында зур гына мәйданнарда каен һәм усак утыртмалары барлыкка килде. Каен агачы ел саен үрчи, аның орлыгы үрчү өчен уңайлы вакытта җиңел тарала. Ул салкыннарга чыдам, урын шартларына артык таләпчән түгел, шуңа күрә киселгән кишәрлекләрдә тиз үсеп чыга. Республикада төрле шартларда: елга тугайларында, ком террасаларында, тау итәкләрендә һәм сазлыклы елга араларында табигый рәвештә каен урманнары калкып чыга. Усак каен белән чагыштырганда туфрак-климат шартларына таләпчәнрәк, шулай да сазлыклы һәм комлы урыннардан тыш, барлык туфракта да үсә.

Юкә агачы урман каплаган җирнең 17% ын биләп тора.

Республика урманнарында башка йомшак яфраклы урманнардан соры зирек, кара зирек, агачсыман тал һәм тирәк агачлары очрый, алар барлык мәйданның 2,5% ын тәшкил итә. Соры зирек, климатка һәм туфракка аз таләпчән агач токымы буларак, республиканың барлык районнарында да очрый. Кара зирек үсү шартларына шактый таләпчән. Бу токым дымлы һәм юеш урыннарда үсә (черемәле яисә сазлыклы тугайларда).

Тал башлыча елга тугайларында үсә, шулай да коры үзәнле туфракларда да очрый.

1.1.5. Урманчылыклар буенча урман үсемлекләренең токым һәм яшь структурасы

Агачларның яшь структурасы урман фондының иң мөһим күрсәткече булып тора. Ул аерым токымнар буенча да, урманнарга кагылышлы тулаем да яшь класслары буенча агачларның бертигез бүленмәве белән характерлана.

Агачларның уртача гомер озынлыгы – 46 яшь.

2 нче кушымтадан күренгәнчә, урманнарда яшь агачлар 26% биләп тора, уртача яшьтәге агачлар 35%, өлгереп килүче агачлар – 15%, өлгергән һәм карт агачлар – 24% тәшкил итә. Тулаем алганда яшь һәм уртача яшьтәге агачлар мәйданның 61% ын биләп тора. Бу күрсәткеч элек агачларның артык күп киселүен дәлилли.

Ылыслы токымнар буенча өлгергән һәм карт агачларга урман утыртмаларынын 4,3%, карт агачларга 8,4%, ә яшь һәм уртача яшьтәге агачларга 87,3% туры килә.

Бу күрсәткеч шулай ук ылыслы токымнарның яшь структурасы канәгатьләнерлек булмауны дәлилли.

Каты яфраклы агачларга чагыштырмача яхшырак яшь структурасы хас. Ләкин бу токым агачларның товар сыйфаты түбән булу, аларның тиз коруы хәзерге вакытта аларны яшьрәк һәм тазарак агачларга алмаштыру проблемасын китереп чыгара. Каты яфраклы токымнар арасында өлгергән һәм озак утырган агачлар өлешенә 12,5%, карт агачлар өлешенә 11,5% туры килә.

Кыйммәтле агачларның барлык урман мәйданының 58,1% ын биләп торуы ылыслы, каты яфраклы токымнар һәм каен утыртмалары булуга бәйле.

Йомшак яфраклы хуҗалыкта түбән сыйфатлы агачка ихтыяҗ булмаганлыктан, өлгергән һәм карт агачларның күп булуы күзәтелә (34%). Яшь агачлар өлешенә 14% туры килә. Хуҗалыкта йомшак яфраклы яшь агачларның аз булуы шулай ук каен һәм усак агачларын кискәннән соң ылыслы һәм каты яфраклы токымнар утыртылуга бәйле.

2013 елның 1 гыйнварына республика урманнарында агачның гомуми запасы 198,1 млн.м^3, шул исәптән ылыслы – 54,6 млн.м^3 (27,6%), каты яфраклы – 23,3 млн.м^3 (11,8%), йомшак ярфаклы – 120,1 млн.м^3 (60,6%) тәшкил итә.

Урманны төп барлыкка китерүче токымнарның уртача яше, нарат белән чыршыдан кала, оптималь зурлыктан артыграк – киселә торган агачларның яртысын тәшкил итә. Түбән кәүсәле имән агачлары (63 яшь), каен (50 яшь), юкә (66 яшь), усак (37 яшь) уртача яшьтәге агачлар булып санала.

Республика буенча агачлар бонитетының уртача классы 1,6 га тигез. Аеруча югары уртача класс – нарат агачларында (1а,8), усак агачларында (1,1), каен (1,2), ә иң түбәне түбән кәүсәле имәннәрдә (3,1).

Урман барлыкка китерүче төп агач токымнары арасында иң югары уртача тулылыкны усак алып тора, әлегә алар хуҗалыкта житәрлек үзләштерелмәгән.

Агач кәүсәсенең еллык уртача үсеше (агач запасының уртача гомуми үзгәрүе) 4,3 млн.м^3,урман каплаган мәйданның 1 гектарга уртача үсеше – 3,8 м^3, агымдагы 1 гектарга – 3,7 м^3 туры килә.Барлык урманнарның гомуми үсешендә ылыслы агачларның артымы 25,6%, йомшак яфраклылар – 63,7% тәшкил итә.

Төп урман барлыкка китерүче агач токымнары арасында 1 гектарга иң зур запасны нарат агачлары (328 м^3), иң азы түбән кәүсәле имән агачлары (150 м^3), барлык урманнар өчен уртача – 210 м^3 тәшкил итә.

1.1.5.1 нче таблица

Урман хуҗалыклары белешмәләре буенча урман барлыкка китерүче төп агач токымнары утыртмаларының уртача таксацион күрсәткечләре динамикасы

Күпчелекне тәшкил итүче токымнар	Урман утыртылган еллар	Уртача таксационкүрсәткечләр					
		яшь, ел	бонитет	тулылык	1 га запас, м^3		Урман каплаган җирләрнең 1 гектарыназапасның үзгәрүе, м^3
					Урман каплаган җирләр	өлгергән һәм үсми торган карт агачлар	
Нарат	1991-1994	43	1а,7	0,74	209	304	4,8
	2001-2005	47	1а,8	0,74	220	328	4,6

Күпчелекне тәшкил итүче токымнар	Урман утыртылган еллар	Уртача таксационкүрсәткечләр					
		яшь, ел	бонитет	тулылык	1 га запас, м³		Урман каплаган җирләрнең 1 гектарыназапасның үзгәрүе, м³
					Урман каплаган җирләр	өлгергән һәм үсми торган карт агачлар	
	Үзгәреш±	+4	+0,1	–	+11	24	–0,2
Чыршы	1991-1994	24	1,1	0,71	71	257	2,7
	2001-2005	29	1,4	0,74	108	269	3,2
	Үзгәреш±	+5	+0,3	+0,03	+37	+12	+0,5
Ак чыршы	1991-1994	74	1,2	0,63	234	245	3,5
	2001-2005	70	1,2	0,62	229	239	3,0
	Үзгәреш±	+4	–	–0,01	–5	–6	–0,5
Карагай	1991-1994	31	1а,7	0,76	167	309	5,4
	2001-2005	36	1а,7	0,76	199	348	4,9
	Үзгәреш±	+5	–	–	+32	+39	–0,5
Кедр	1991-1994	19	1,7	0,78	18	-	4,1
	2001-2005	13	1,0	0,72	38	-	4,1
	Үзгәреш±	–6	–0,7	–0,06	+20	–	–
Барлыгы ылыслы	1991-1994	39	1а,9	0,74	169	302	4,1
	2001-2005	42	1,0	0,74	189	320	4,2
	Үзгәреш±	+3	+0,1	–	+20	+18	+0,1
Имән биек кәүсәле	1991-1994	42	2,4	0,65	89	144	2,1
	2001-2005	52	2,2	0,66	121	147	2,2
	Үзгәреш±	+10	–0,2	+0,01	+32	+3	+0,1
Имән тәбәнәк кәүсәле	1991-1994	57	3,1	0,60	120	141	2,2
	2001-2005	63	3,1	0,61	135	150	2,0
	Үзгәреш±	+6	–	+0,01	+15	+9	–0,2
Корычагач	1991-1994	26	2,0	0,60	56	-	2,2
	2001-2005	35	1,3	0,75	124	-	3,4
	Үзгәреш±	+9	–0,7	+0,15	+68	–	+1,2
Өрәңге	1991-1994	21	3,0	0,62	47	83	2,3
	2001-2005	30	3,0	0,65	79	122	2,2
	Үзгәреш±	+9	–	+0,03	+32	+39	–0,1
Карама	1991-1994	41	3,2	0,51	72	101	1,9
	2001-2005	43	3,0	0,55	87	121	1,9
	Үзгәреш±	+2	–0,2	+0,04	+15	+20	–
Барлыгы каты яфраклы	1991-1994	44	2,7	0,63	94	140	2,0
	2001-2005	53	2,6	0,64	121	150	2,1
	Үзгәреш±	+9	–0,1	+0,01	+27	+10	+0,1
Каен	1991-1994	44	1,0	0,72	155	188	3,7
	2001-2005	50	1,2	0,69	165	189	3,2
	Үзгәреш±	+6	+0,2	–0,03	+10	+1	–0,5
Усак	1991-1994	35	1,1	0,79	167	228	5,0
	2001-2005	37	1,1	0,77	170	231	4,5
	Үзгәреш±	+2	–	–0,02	+3	+3	–0,5
Соры	1991-1994	40	2,5	0,56	86	107	2,2

Күпчелекне тәшкил итүче токымнар	Урман утыртылган еллар	Уртача таксационкүрсәткечләр					
		яшь, ел	бонитет	тулылык	1 га запас, м³		Урман каплаган җирләрнең 1 гектарыназапасның үзгәрүе, м³
					Урман каплаган җирләр	өлгергән һәм үсми торган карт агачлар	
зирек	2001-2005	38	2,4	0,60	106	137	2,5
	Үзгәреш±	–2	–0,1	+0,04	+20	+20	+0,3
Кара зирек	1991-1994	47	2,4	0,56	96	125	2,2
	2001-2005	45	2,4	0,60	104	138	2,1
	Үзгәреш±	–2	–	+0,04	+8	+13	–0,1
Юкәй.	1991-1994	60	2,6	0,63	186	223	3,2
	2001-2005	66	2,6	0,64	205	231	3,1
	Үзгәреш±	+6	–	+0,01	+19	+8	–0,1
Тирәк	1991-1994	29	2,0	0,67	182	253	6,3
	2001-2005	34	2,4	0,54	175	206	5,2
	Үзгәреш±	+5	+0,4	–0,13	–7	–47	–1,1
Тирәк культуралары	1991-1994						
	2001-2005	23	2,0	0,71	177	297	6,7
	Үзгәреш±						
Тал агачы	1991-1994						
	2001-2005	23	2,6	0,58	108	201	5,1
	Үзгәреш±						
Барлыгы йомшак яфраклы	1991-1994	47	1,5	0,70	172	218	3,7
	2001-2005	50	1,6	0,70	177	216	3,6
	Үзгәреш±	+3	+0,1	–	+5	–2	–0,1
Куаклыклар (таллык)	1991-1994	8	2,9	0,63	20	20	2,0
	2001-2005	7	3,0	0,61	15	16	2,0
	Үзгәреш±	–1	+0,1	–0,02	–5	–4	–
Барлыгы рес-публика буенча	1991-1994	47	1,6	0,70	163	209	3,9
	2001-2005	48	1,6	0,70	169	210	3,8
	Үзгәреш±	+1	–	–	+6	+1	–0,1

Өлгергән һәм карт урман запаслары 2013 елның 1 гыйнварына 57,12 млн.м^{3}яисәгомуми урман запасының 28%ын тәшкил итә.

Шулардан ылыслы токымга – 7%, каты яфраклыларга – 6%, йомшак яфраклыларга – 87% туры килә.

Эксплуатацияләү өчен мөмкин булган өлгергән һәм озак утырган урманнар өлеше республика буенча тулаем күп түгел һәм өлгергән, озак утырган агач запасының 40%ын тәшкил итә. Агач әзерләү өчен файдаланырга мөмкин булган эксплуатация фондын тәшкил итүче өлгергән һәм озак утырган утыртмалар республиканың бөтен территориясе буенча тигез урнашкан.

Күпчелекне тәшкил итүче токымнар буенча урман утыртмалары каплаган мәйдан 1.1.5.1 нчерәсемдә,Татарстан Республикасы урманнары токымлы составының схематик картасы 1.1.5.2 нче рәсемдә бирелде.

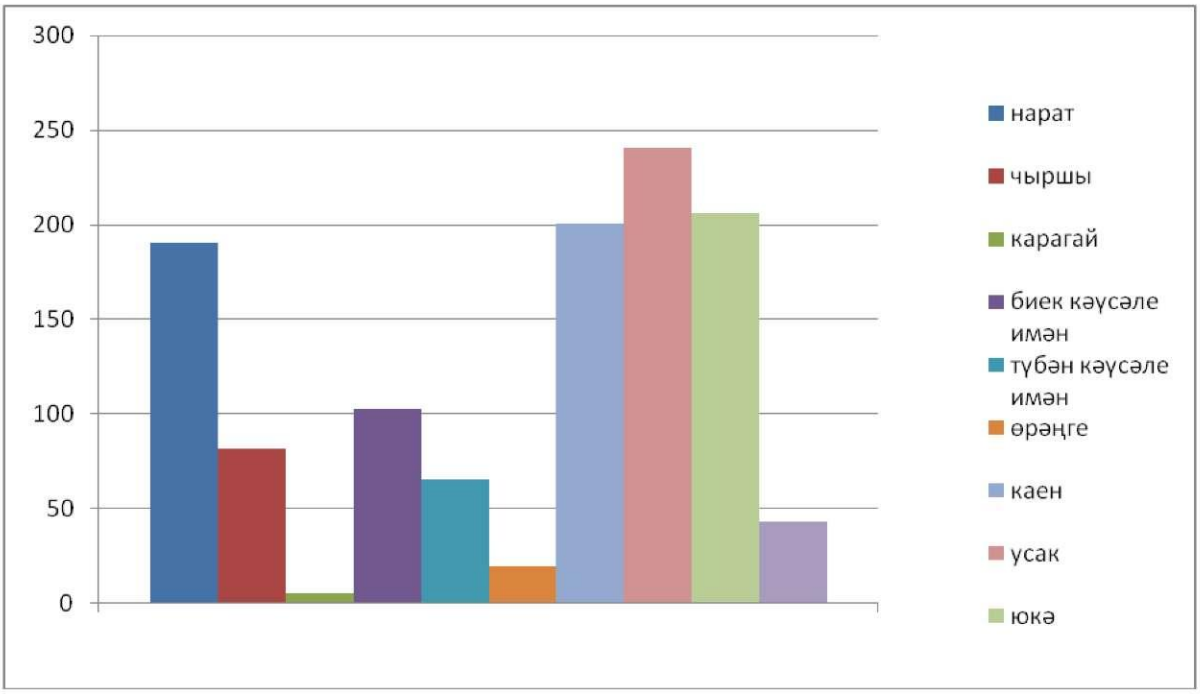

1.1.5.1 нче рәсем.Күпчелекне тәшкил итүче токымнар буенча урман каплаган мәйданны бүлү, мең га

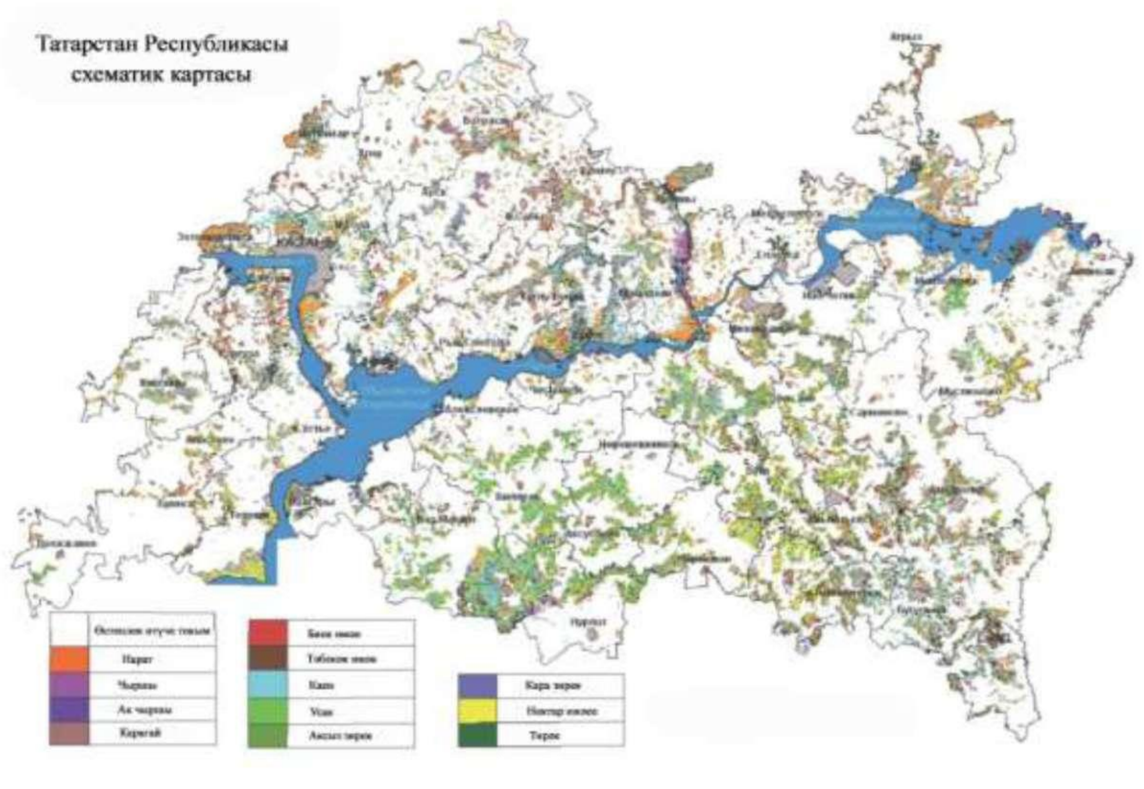

1.1.5.2 нче рәсем.Татарстан Республикасы урманнары токымлы составының

1.1.6. Урманчылыклар буенчаурманнарны эксплуатацияләү күрсәткечләре

2013 елның 1 гыйнварына эксплуатацияләнә торган урманнарның мәйданы урман фонды исәбе буенча 646,8 меңга яисәурман каплаган барлык мәйданның 56% ын тәшкил итә.

эксплуатацияләнә торган урманнарның мәйданын яшь төркемнәре буенча бүлү түбәндәгечә: яшь агачлармәйданның 29,7%, уртачалары – 30,6%, карт агачлар – 15,8%, өлгергән һәм артык утырган агачлар – 23,7% мәйданны тәшкил итә.

Эксплуатацияләнә торган урманнарның гомуми мәйданыннан ылыслы агачларга 20,7%, каты яфраклыларга – 14,1%, йомшак яфраклыларга һәм куаклыкларга – 65,2% туры килә.

Эксплуатацияләнә торган урманнарның өлгергән һәм озак утырган агач запасларына (эксплуатацияләү мөмкин булган) Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының урманчылыкларында тамыр массасының 22795,0 мең $м^3$(яисә өлгергән яки артык утырган агачларның гомуми запасыннан 41%) тәшкил итә. Аеруча сәнәгати әһәмияткә ия ылыслы токымнар өлешенә барлыгы 2,6%, шул исәптән наратка эксплуатация фонды запасыннан 2,0%, каты яфраклылар – 5,8%, йомшак яфраклыларга – 91,6% туры килә.

Эксплуатацияләнгән урманнарда тоташ киселгән җирләрдә киселәсе агачларны билгеләгәндә аеруча саклануы кишәрлекләр төшереп калдырылды, шулай ук 1 гектарда 50 һәм аннан кимрәк $м^3$ агач запасы булган өлгергән һәм артык утырган агачлар төшереп калдырылды.

Россия Федерациясе Урман кодексы нигезендә (102 ст.3п.) түбәндәге урман кишәрлекләре аеруча сакланулы исемлеккә кертелде.

Су объектлары буенда урнашкан яр саклагыч урман кишәрлекләре;

урмансыз киңлекләр белән чиктәш булган урман авызлары;

даими орлык урманнары;

тыюлы урман кишәрлекләре;

реликтлы һәм эндемик үсемлекләре булган урман кишәрлекләре;

аеруча сакланыла торган башка урман кишәрлекләре (бал җыя торган кишәрлекләр, кыр тавыгы оялары, коңгызлар яши торган су яисә буа буйларында урман полосалары, плюслы утыртмалар, утыртмаларның эталоннары, генетик резерватлар, авыл торак пунктлары һәм бакча ширкәтләре тирәсендәге урман кишәрлекләре һәм башкалар).

Республика урманчылыкларының эксплуатацияләнә торган урманнарында өлгергән һәм артык утырган утыртмалар исәбеннән төшереп калдырылган мәйдан 187,4 мең га (яисә 29%), запас 80605 мең $м^3$ (яисә 78%) тәшкил итә.

Агач әзерләүнең төп запаслары республиканың үзәк көньяк һәм көньяк-көнчыгыш районнарында тупланган. Мәсәлән, Зәй урманчылыгы территориясендә эксплуатация фондының төп запасыннан 12,9%, Нурлат урманчылыгында 12,1%, Биләр урманчылыгында – 9,5%, Түбән Кама урманчылыгында – 7,6%, Кәләй урманчылыгында – 6,8%, Азнакай урманчылыгында – 5,6%, Лениногорск урманчылыгында – 5% биләп тора.

3 нче кушымтада урман фонды җирләрендә урнашкан урманнар буенча эксплуатацияләнә торган урманнарның күрсәткечләре китерелде. Эксплуатация фондының пространство урнашуы Татарстан Республикасының схематик картасында күрсәтелде, 1.1.6.2нче рәсем.

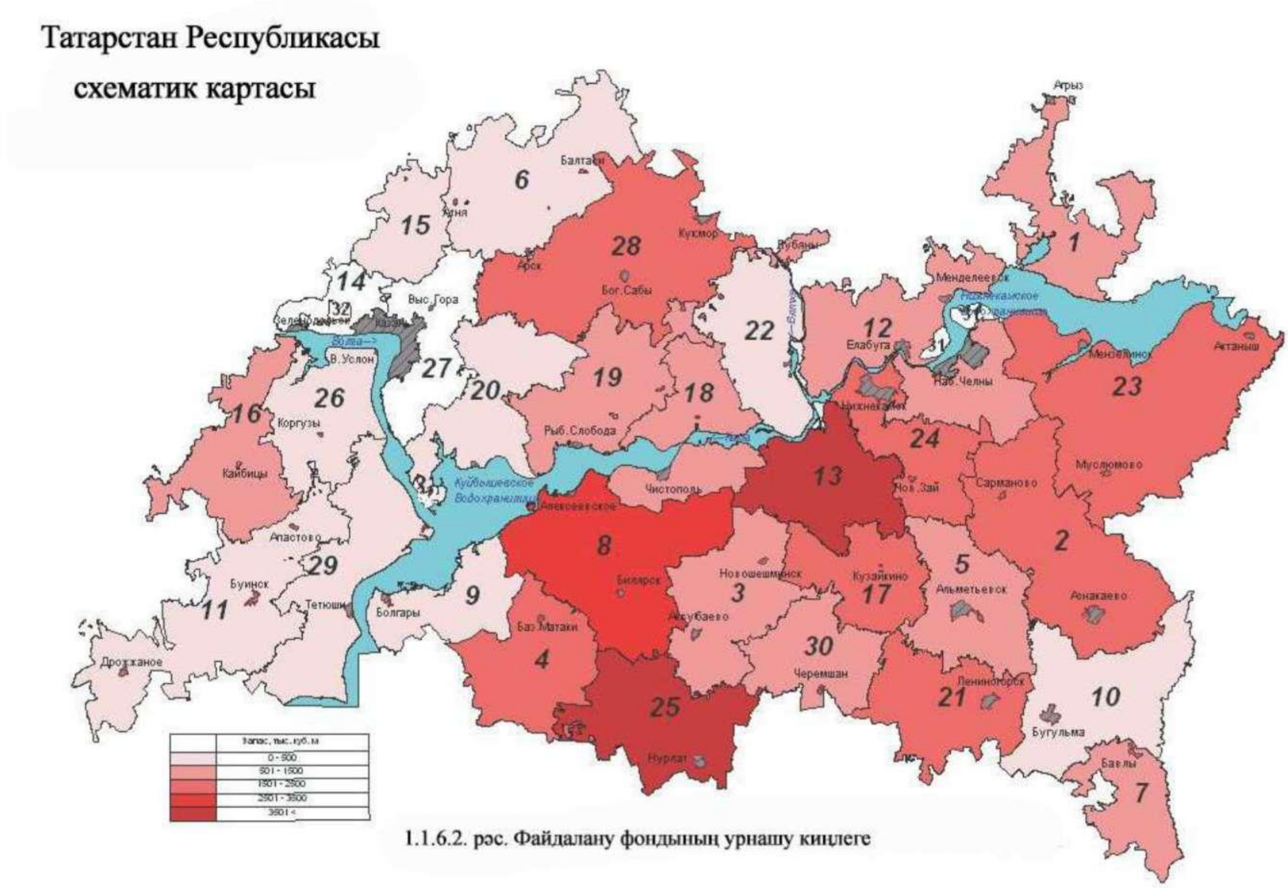

1.1.6.2. рәс. Файдалану фондының урнашу киңлеге

Республиканың эксплуатацияләнә торган урманнары, эксплуатация фондының товар структурасы 1.1.6.1нче таблицада бирелгән белешмәләр белән тасвирлана.

1.1.6.1нче таблица

Республика урманнарында эксплуатация фондының товар структурасы турында җыелма белешмәләр, запас мең м³

Токым барлыкка китерүчеләр	Эксп-луат. фондында токымнар өлеше	Тамыр запасы	шул исәптән ликвид.								уртача күләм ылыс-лы, $м^3$,
			эшкә яраклы агач				утын		барлыгы ликвид.	калдык	
			барлыгы	шул исәптән эрелеге буенча			техно-логик	ягулык			
				эре	уртача	вак					
Татарстан Республикасы буенча барлыгы											
Нарат	1,8	419,2	355,5	185,2	141,6	28,7	6,4	7,4	369,3	49,9	0,828
%		100	84,8/96,3	50,1	38,3	7,9	1,5	1,8	88,1	11,9	

Токым барлыкка китерүчеләр	Эксп-луат. фондында токымнар өлеше	Тамыр запасы	шул исәптән ликвид.								уртача күләм ылыс-лы, $м^3$,
			эшкә яраклы агач				утын		барлыгы ликвид.	калдык	
			барлыгы	шул исәптән эрелеге буенча			техно-логик	ягулык			
				эрс	уртача	вак					
Чыршы	0,8	167,1	141,6	49,9	70,5	21,2	4,6	4,2	150,3	16,8	0,577
%		100	84,7/94,2	33,2	46,9	14,1	2,7	2,5	89,9	10,1	
Ак чыршы	0,1	25,7	21,2	6,4	11,4	3,4	1,1	0,8	23,1	2,6	0,553
%		100	82,5/91,8	27,7	49,3	14,8	4,3	3,1	89,9	10,1	
Барлыгыылыслылар	**2,7**	**612,0**	**518,3**	**241,5**	**223,5**	**53,3**	**12,1**	**12,4**	**542,7**	**69,3**	**0,748**
%		100	84,7/95,5	44,5	41,2	9,8	2,0	2,0	88,7	11,3	
биек кәүсәле имән	1,2	282,1	183,4	94,5	72,6	16,3	33,3	26,8	243,5	38,6	0,656
%		100	65,0/75,3	38,8	29,8	6,7	11,8	9,5	86,3	13,7	
түбәнәк кәүсәле имән	4,3	987,5	626,3	212,4	359,8	54,1	152,8	78,5	857,9	129,6	0,442
%		100	63,5/73,0	24,8	41,9	6,3	15,5	7,9	86,9	13,1	
Өрәнге	1,0	213,5	127,4	6,1	64,2	57,1	42,0	18,3	187,3	25,8	0,133
%		100	59,7/67,9	3,2	34,2	30,5	19,7	8,5	87,9	12,1	
Карама, илмов.	0,2	40,8	25,4	4,7	15,2	5,5	7,1	2,7	35,2	5,6	0,275
%		100	62,3/72,2	13,4	43,2	15,6	17,4	6,6	86,3	13,7	
Барлыгыкаты яфраклылар	**6,7**	**1523,9**	**962,5**	**317,7**	**511,8**	**133,0**	**235,2**	**126,3**	**1323,9**	**199,6**	**0,434**
%		100	63,2/72,7	24,0	38,6	10,1	15,4	8,3	86,9	13,1	
Б	25,4	5797,5	2683,8	862,7	1402,7	418,4	1181,4	1334,6	5199,8	597,7	0,554
%		100	46,3/51,6	16,6	27,0	8,0	20,4	23,0	89,7	10,3	
Ус	55,2	12586,9	3231,9	624,9	1845,5	761,5	3497,8	3496,2	10225,9	2361,0	0,389
%		100	25,6/31,6	6,1	18,0	7,5	27,8	27,8	81,2	18,8	
Алч	0,7	154,8	66,8	16,3	37,6	12,9	33,8	38,7	139,3	15,5	0,416
%		100	43,2/48,8	11,7	27,0	9,3	21,8	25,0	90,0	10,0	
Алс	0,1	11,4	2,4	0,1	1,3	1,0	3,6	3,3	9,3	2,1	0,246
%		100	21,1/25,8	1,1	14,0	10,7	31,6	28,9	81,6	18,4	
Юкә	9,0	2072,1	1047,8	182,0	604,1	315,7		768,2	1816,0	256,1	0,290
%		100	50,5/57,7	10,0	30,3	17,4		37,1	87,6	12,4	
Тирәк	0,2	36,4	11,0	3,6	5,9	1,5	9,6	9,3	29,9	6,5	0,681
%		100	30,2/36,8	12,0	19,8	5,1	26,4	25,5	82,1	17,9	
Барлыгы й/яфрак.	**90,6**	**20659,1**	**7043,7**	**1689,6**	**3843,1**	**1511,0**	**4726,2**	**5650,3**	**17420,2**	**3238,9**	**0,4**
%		100	34,1/40,4	9,7	22,1	8,6	22,9	27,3	84,3	15,7	
Барлыгы	**100**	**22795,0**	**8524,5**	**2248,8**	**4632,4**	**1697,3**	**4973,5**	**5789,0**	**19286,8**	**3507,8**	**0,436**
%		100	37,4/44,2	11,7	23,7	8,8	21,8	22,4	84,6	15,4	
Урман районнары буенча шул исәптән: 1) Россия Федерациясенеэ Европа өлешендә ылыслы-киңьяфраклы урман районнары											
Нарат	5,1	236,7	204,8	107,1	81,5	16,2	3,0	0,7	208,5	28,2	0,827
%		100	86,5/98,2	51,4	31,1	7,7	1,3	0,3	88,1	11,9	
Чыршы	3,5	161,8	137,4	48,0	68,6	20,8	4,4	3,8	145,5	16,3	0,575
%		100	84,9/94,4	33,0	47,1	14,3	2,7	2,3	89,9	10,0	
Ак чыршы	0,5	25,7	21,2	6,4	11,4	3,4	1,1	0,8	23,1	10,1	0,553
%		100	82,5//91,8	27,7	49,4	14,7	4,3	3,1	89,8	10,2	
Барлыгыылыслы	**9,1**	**424,2**	**363,4**	**161,5**	**161,5**	**40,4**	**8,5**	**5,3**	**377,1**	**47,1**	**0,714**
%		100	85,7/96,4	42,8	42,8	10,8	2,0	1,2	88,9	11,1	
Ибиек кәүсәле	2,9	136,7	92,6	60,4	27,1	5,1	15,5	9,6	117,7	19,0	0,639
%		100	67,8/78,7	51,3	23,0	4,4	11,3	7,0	86,1	13,9	

Токым барлыкка китерүчеләр	Эксп-луат. фондында токымнар өлеше	Тамыр запасы	шул исәптән ликвид.								уртача күләм ылыс-лы, $м^3$,
			эшкә яраклы агач				утын		барлыгы ликвид.	калдык	
			барлыгы	шул исәптән эрелеге буенча			техно-логик	ягулык			
				эрс	уртача	вак					
Итәбәнәк кәүсәле	3,1	142,7	90,9	39,5	46,7	4,7	21,6	11,1	123,6	19,1	0,548
%		100	63,7/73,5	32,0	37,8	3,7	15,1	7,8	86,6	13,4	
Өрәңге	0,8	38,1	22,8	1,2	11,9	9,7	7,5	3,1	33,0	4,7	0,146
%		100	59,8/69,0	3,6	31,0	29,3	19,7	8,1	86,6	12,4	
Карама, илмов.	0,3	11,5	6,9	1,0	3,8	2,1	2,3	0,7	9,9	1,6	0,268
%		100	60,0/69,7	10,1	38,4	21,2	20,0	6,1	86,1	13,9	
Барлыгы к/яфрак.	**7,1**	**329,0**	**213,2**	**102,1**	**89,5**	**21,6**	**46,9**	**24,5**	**284,2**	**44,4**	**0,530**
%		100	64,9/74,9	35,9	31,4	7,6	14,2	7,4	86,5	13,5	
Б	35,5	1648,8	783,9	237,3	418,5	128,1	329,4	367,0	1480,3	168,5	0,519
%		100	47,6/53,0	16,0	28,3	8,7	20,0	22,2	89,8	10,2	
Ос	36,3	1688,4	437,2	93,2	249,4	94,6	469,9	463,4	1370,5	317,9	0,417
%		100	26,0/31,9	6,8	18,2	6,9	27,8	27,4	81,2	18,8	
Олч	0,5	23,1	9,9	1,5	5,8	2,6	5,0	5,8	20,7	2,4	0,321
%		100	42,9/47,8	7,2	28,0	12,6	21,6	25,1	89,6	10,4	
Олс	0,2	11,1	2,4	0,1	1,3	1,0	3,5	3,2	9,1	2,0	0,248
%		100	21,7/26,4	1,1	14,3	11,0	31,5	28,8	82,0	18,0	
Юкә	10,8	500,0	250,5	54,8	129,1	66,6		188,6	439,1	60,9	0,314
%		100	50,1/57,0	12,5	29,4	15,1		37,7	87,8	12,2	
Тирәк	0,5	25,0	7,6	2,5	4,0	1,1	6,6	6,3	20,5	4,5	0,664
%		100	30,4/37,1	12,2	19,5	5,4	26,4	25,2	82,0	18,0	
Барлыгы й/яфрак	**83,8**	**3896,4**	**1491,5**	**389,4**	**808,1**	**294,0**	**814,4**	**1034,3**	**3340,2**	**556,2**	**0,4**
%		100	38,3/44,6	11,6	24,2	8,8	20,9	26,5	85,7	14,3	
Барлыгы	**100**	**4649,6**	**2068,1**	**653,0**	**1059,1**	**356,0**	**869,8**	**1064,1**	**4001,5**	**647,7**	**0,478**
%		100	44,5/51,7	16	27	9	18,7	22,9	86,1	13,9	
2) Россия Федерациясенең Европа өлешендә урман-дала районнары											
Нарат	1,0	182,5	150,7	78,1	60,1	12,5	3,4	6,7	106,8	21,7	0,830
%		100	82,6/93,7	48,6	37,4	7,7	1,9	3,6	88,1	11,9	
Чыршы	0	5,3	4,2	1,9	1,9	0,4	0,2	0,4	4,8	0,5	0,631
%		100	79,3/87,5	39,6	39,6	8,3	3,8	7,5	90,6	9,4	
Ак чыршы											
%		100									
Барлыгыылыслы	**1,0**	**187,8**	**154,9**	**80,0**	**62,0**	**12,9**	**3,6**	**7,1**	**165,6**	**22,2**	**0,824**
%		100	82,5/93,5	48,3	37,4	7,8	1,9	3,8	88,2	11,8	
Ибиек кәүсәле	0,8	145,4	90,8	34,1	45,5	11,2	17,8	17,2	125,8	19,6	0,672
%		100	62,5/72,1	27,1	36,1	8,9	12,3	11,8	86,6	13,0	
Итәбәнәк кәүсәле	4,6	844,8	535,4	172,9	313,1	49,4	131,2	67,4	734,3	13,4	0,424
%		100	63,4/72,9	23,5	37,0	6,8	15,5	8,0	86,9	13,1	
Өрәңге	1,0	175,4	104,6	4,9	42,6	47,4	34,5	15,2	154,3	21,1	0,130
%		100	59,6/67,8	3,2	33,9	30,7	19,7	8,7	88,0	12,0	
Карама, илмов.	0,2	29,3	18,5	3,7	11,4	3,4	4,8	2,0	25,3	4,0	0,277
%		100	63,1/73,1	14,6	45,1	13,4	16,4	6,8	86,3	13,7	
Барлыгы к/яфрак.	**6,6**	**1194,9**	**749,3**	**215,6**	**422,3**	**111,4**	**188,3**	**101,8**	**1039,7**	**155,2**	**0,407**
%		100	62,7/72,1	20,7	40,6	10,8	15,8	8,5	87,0	13,0	
Б	22,9	4148,7	1899,9	625,4	984,2	290,3	852,0	967,6	3719,5	429,2	0,569
%		100	45,8/51,1	16,8	20,5	7,8	20,5	23,3	89,6	10,4	
Ос	60,0	10898,5	2794,7	531,7	1596,1	666,9	3027,9	3032,8	8855,4	2043,1	0,385
%		100	25,6/31,6	6,0	18,0	7,6	27,8	27,8	81,2	18,8	
Олч	0,7	131,7	56,9	14,8	31,8	10,3	28,8	32,9	118,6	13,1	0,433

Токым барлыкка китерүчеләр	Эксп-луат. фондында токымнар өлеше	Тамыр запасы	шул исәптән ликвид.								уртача күләмлелеге, м³,
			эшкә яраклы агач				утын		барлыгы ликвид.	калдык	
			барлыгы	шул исәптән эрелеге буенча			техно-логик	ягулык			
				эрс	уртача	вак					
%		100	43,1/48,0	12,5	26,8	8,7	21,9	25,0	90,0	10,0	
Олс	0	0,3					0,1	0,1	0,2	0,1	0,155
%		100					33	34	67	33,0	
Юкә	8,7	1572,1	797,3	127,2	475,0	249,1		579,6	1376,9	195,2	0,282
%		100	50,7/57,9	9,2	30,6	18,1		36,9	87,6	12,4	
Тирәк	0,1	11,4	3,4	1,1	1,9	0,4	3,0	3,0	9,4	2,0	0,718
%		100	29,9/36,2	11,7	20,2	4,3	26,3	26,3	82,5	17,5	
Барлыгы й/яфрак.	**92,4**	**16762,7**	**5552,2**	**1300,2**	**3035,0**	**1217,0**	**3911,8**	**4616,0**	**14080,0**	**2682,7**	**0,4**
%		100	33,1/39,4	9,2	21,6	8,6	23,3	27,6	84,0	16,0	
Барлыгы	**100**	**18145,4**	**6456,4**	**1595,8**	**3573,3**	**1341,3**	**4103,7**	**4724,9**	**15285,3**	**2860,1**	**0,425**
%		100	35,6/42,2	10,4	23,0	8,8	22,6	26,0	84,2	15,8	

Эксплуатация фондының товарлашуытаксация мәгълүматы нигезендә башкарылды. Товарлашу өчен 1988 елның 23 февралендәге 258 номерлы СССР Дәүләт урман хуҗалыгы министрлыгы боерыгы белән расланган сортимент һәм товар таблицалары кулланылды.

1.1.7. Федераль, региональ, җирле әһәмияттәге махсус сакланылучы табигать территорияләрендә урнашкан урманнар торышы характеристикасы, аларның үзгәрү динамикасы

Федераль әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр урманнарына Татарстан Республикасында Идел-Кама дәүләт табигать тыюлыгы урманнары һәм «Түбән Кама»Милли паркы» ФДУ урманнары керә. Бу объектлар Россия табигать күзәтчелеге органнары карамагында тора. Россия Федерациясен табигать ресурслары министрлыгының 2007 елның 16 июлендәге 181 номерлы боерыгы белән «Махсус сакланучы табигать территорияләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, торгызу үзенчәлекләре» расланды.

Махсус сакланучы табигать территорияләрендә урнашкан урманнарның хокукый режимы Россия Федерациясе Урман кодексының 103 статьясы нигезендә федераль башкарма хакимиятнең вәкаләтле органы тарафыннан билгеләнә. Махсус сакланучы территорияләрдә урманнарны үзләштерү урманнарның биотөрлелеген, мохит барлыкка китерүен, су саклау, яклау, санитария-гигиена, савыктыру һәм башка файдалы функцияләрен саклау максатында саклануы урманнарның һәм алар башкара торган файдалы функцияләрнең максатчан билгеләнеше белән куллану бергә мөмкин булган очракта башкарыла.

Югарыда күрсәтелгәнчә, 1.1.3 нче бүлекчәдә, Идел-Кама дәүләт табигать тыюлыгына республиканың көньяк чигендә тайга урманнарының табигый фрагментларын саклау функциясе, ә «Түбән Кама» Милли паркы ФДУга Кама алды

аеруча бай булган төрле типтагы табигый урман массивларын саклау функциясе йөкләнгән.

1.1.7.1 – 1.1.7.3нче таблицаларда федераль әһәмияттәге махсус сакланылучы табигать территорияләрендәге урманнарның торышына характеристика һәм исәпкә алу арасындагы чорда аларның үсеш динамикасы күрсәтелде.

1.1.7.1 нче таблица

Махсус сакланылучы табигать территорияләре мәйданын җирләрнең категорияләре буенча бүлү

Җирләрнең категориясе	Барлыгы		Шул исәптән:			
	га	%	Идел-Кама табигать тыюлыгы		«Түбән Кама»милли паркы	
			га	%	га	%
1.Гомуми мәйдан	28629	100	10091	100	18538	100
2. Урман җирләре –барлыгы	26371	92,1	9236	91,5	17135	92,4
2.1.Урман үсемлекләре белән капланган җирләр – барлыгы	26090	91,1	9157	90,7	16933	91,3
2.1.1. Шул исәптән урман культуралары	6987	24,4	886	8,8	6101	32,9
2.2. Урман үсемлекләре белән капланмаган җирләр – барлыгы	281	1,0	79	0,8	202	1,1
шул исәптән: төз урман культуралары	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Урман питомниклары, плантацияләре	46	0,2	22	0,2	24	0,1
Табигый сирәкләнгән урыннар	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Урман торгызу фонды, барлыгы	235	0,8	57	0,6	178	1,0
шул исәптән: янган агачлар	8	0,0	0	0,0	8	0,0
корыган агачлар	0	0,0	0	0,0	0	0,0
кисенте урыннар	0	0,0	0	0,0	32	0,2
аланнар, буш җирләр	195	0,7	57	0,6	138	0,7
3. Урмансыз җирләр — барлыгы	2258	7,9	855	8,5	1403	7,6
шул исәптән:	0	0,0	0	0,0	0	0,0
сөрүлекләр	31	0,1	1	0,0	30	0,2
чабылган җирләр	196	0,7	73	0,7	123	0,7
көтүлекәр, кырлар	0	0,0	12	0,1	0	0,0
сулар	91	0,3	71	0,7	20	0,1
юллар, ызаннар	479	1,7	143	1,4	336	1,8
утарлар һәм башкалар	246	0,9	17	0,2	229	1,2

сазлыклар	286	1,0	198	2,0	88	0,5
комлыклар	51	0,2	13	0,1	38	0,2
башка жирләр	866	3,0	327	3,2	539	2,9
Барлыгы	**28629**	**100**	**10091**	**100**	**18538**	**100**

1.1.7.2 нчетаблица

Махсус сакланылучы табигать территорияләрендәге урман утыртмаларының токымнары, агач токымнарының төркемнәре һәм яшь төркемнәре буенча структурасы

Күбрәк булган токымнар, яшь төркемнәре	барлыгы				шул исәптән:							
					Идел-Кама тыюлыгы				Милли парк			
	мәйдан, мең га	%	барлык запас		мәйдан		барлык запас		мәйдан		барлык запас	
			мең $м^3$	%	мең га	%	мең $м^3$	%	мең га	%	мең $м^3$	%
Ылыслылар												
Нарат												
Яшь агачлыклар	3,752	14,4	450,0	6,7	0,354	3,9	50,4	1,7	3,398	20,0	399,6	10,5
Урта яшьтәге	8,499	32,6	2614,0	39,0	1,909	20,9	584,2	20,3	6,59	38,9	2029,8	53,2
Өлгереп килүче	1,446	5,5	536,2	8,0	0,739	8,1	266,7	9,3	0,707	4,2	269,5	7,1
Өлгергән һәм карт	1,620	6,2	675,7	10,1	1,396	15,3	600	20,8	0,224	1,3	75,7	2,0
шул исәптән: үсүдән туктаган	0,247	0,9	116,5	1,7	0,244	2,7	115,7	4,0	0,003	0,0	0,8	0,0
Барлыгы	15,317	58,7	4275,9	63,8	4,398	48,1	1501,3	52,1	10,919	64,4	2774,6	72,7
Чыршы		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Яшь агачлыклар	0,244	0,9	12,3	0,2	0,063	0,7	8,5	0,3	0,181	1,1	3,9	0,1
Урта яшьтәге	0,077	0,3	22,2	0,3	0,05	0,5	15,7	0,5	0,027	0,2	6,5	0,2
Өлгереп килүче	0,055	0,2	25,9	0,4	0,052	0,6	25,2	0,9	0,003	0,0	0,7	0,0
Өлгергән һәм карт	0,035	0,1	13,2	0,2	0,035	0,4	13,2	0,5		0,0		0,0
шул исәптән: үсүдән туктаган	0,001	0,0	0,4	0,0	0,001	0,0	0,4	0,0		0,0		0,0
Барлыгы	0,411	1,5	73,6	1,1	0,200	2,2	62,6	2,2	0,211	1,2	11,1	0,3
Ак чыршы		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Яшь агачлыклар	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Урта яшьтәге	0,007	0,0	2,3	0,0		0,0		0,0	0,007	0,0	2,3	0,1
Өлгереп килүче	0,012	0,0	3,3	0,0		0,0		0,0	0,012	0,1	3,3	0,1

Күбрәк булган токымнар, яшь төркемнәре	барлыгы				шул исәптән:							
					Идел-Кама тыюлыгы				Милли парк			
	мәйдан, мең га	%	барлык запас		мәйдан		барлык запас		мәйдан		барлык запас	
			мең $м^3$	%	мең га	%	мең $м^3$	%	мең га	%	мең $м^3$	%
Өлгергән һәм карт	0,003	0,0	0,8	0,0		0,0		0,0	0,003	0,0	0,8	0,0
шул исәптән: үсүдән туктаган карт	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Барлыгы	0,022	0,1	6,4	0,1	0,000	0,0	0,0	0,0	0,022	0,1	6,4	0,2
Карагай		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Яшь агачлыклар	0,015	0,1	2,1	0,0	0,002	0,0	0,3	0,0	0,013	0,1	1,8	0,0
Урта яшьтәге	0,008	0,0	2,8	0,0	0,003	0,0	1	0,0	0,005	0,0	1,8	0,0
Өлегереп килүче	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0	0	0,0		0,0		0,0
Өлгергән һәм карт	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0	0	0,0		0,0		0,0
шул исәптән: үсүдән туктаган	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0	0	0,0		0,0		0,0
Барлыгы	0,023	0,1	4,9	0,1	0,005	0,1	1,3	0,0	0,018	0,1	3,6	0,1
Кедр		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Яшь агачлыклар	0,004	0,0	0,5	0,0	0,004	0,0	0,5	0,0		0,0		0,0
Урта яшьтәге	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Өлегерп килүче	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0	0	0,0		0,0		0,0
Өлгергән һәм карт	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0	0	0,0		0,0		0,0
шул исәптән: үсүдән туктаган	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0	0	0,0		0,0		0,0
Барлыгы	0,004	0,0	0,5	0,0	0,004	0,0	0,5	0,0	0,000	0,0	0,0	0,0
Барлыгы ылыслылар		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Яшь агачлыклар	4,015	15,3	465,0	6,9	0,423	4,6	59,7	2,1	3,592	21,2	405,3	10,6
Урта яшьтәге	8,591	32,9	2641,3	39,4	1,962	21,4	600,9	20,8	6,629	39,2	2040,4	53,4
Өлгереп килүче	1,513	5,8	565,4	8,4	0,791	8,6	291,9	10,1	0,722	4,3	273,5	7,2
Өлгергән һәм карт	1,658	6,4	689,7	10,3	1,431	15,6	613,2	21,3	0,227	1,3	76,5	2,0
шул исәптән: үсүдән туктаган	0,248	1,0	116,9	1,7	0,245	2,7	116,1	4,0	0,003	0,0	0,8	0,0

Күбрәк булган токымнар, яшь төркемнәрә	барлыгы				шул исәптән:							
					Идел-Кама тыюлыгы				Милли парк			
	мәйдан, мең га	%	барлык запас		мәйдан		барлык запас		мәйдан		барлык запас	
			мең $м^3$	%	мең га	%	мең $м^3$	%	мең га	%	мең $м^3$	%
Барлыгы	15,777	60,4	4361,4	65,1	4,607	50,3	1565,7	54,3	11,170	66,0	2795,7	73,2
Каты яфраклылар		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Биек каүсәле имән		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Яшь агачлыклар	0,057	0,2	4,6	0,1	0,019	0,2	1,7	0,1	0,038	0,2	2,9	0,1
Урта яшьтәге	0,267	1,0	31,8	0,5	0,053	0,6	10,7	0,4	0,214	1,3	21,1	0,6
Өлегереп килүче	0,001	0,0	0,2	0,0	0	0,0	0	0,0	0,001	0,0	0,2	0,0
Өлгергән һәм карт	0,000	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0	0,0		0,0		0,0
шул исәптән: үсүдән туктаган	0,000	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0	0,0		0,0		0,0
Барлыгы	0,325	1,2	36,6	0,5	0,072	0,8	12,4	0,4	0,253	1,5	24,2	0,6
Тәбәнәк каүсәле имән		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Яшь агачлыклар	0,000	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0	0,0		0,0		0,0
Урта яшьтәге	0,022	0,1	4,1	0,1	0,02	0,2	3,8	0,1	0,002	0,0	0,3	0,0
Өлгереп килүче	0,017	0,1	2,4	0,0	0,017	0,2	2,4	0,1		0,0		0,0
Өлгергән һәм карт	0,125	0,5	29,9	0,4	0,125	1,4	29,9	1,0		0,0		0,0
шул исәптән: үсүдән туктаган	0,099	0,4	24,0	0,4	0,099	1,1	24	0,8		0,0		0,0
Барлыгы	0,164	0,6	36,4	0,5	0,162	1,8	36,1	1,3	0,002	0,0	0,3	0,0
Өрәңге		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Яшь агачлыклар	0,009	0,0	0,3	0,0	0,006	0,1	0,1	0,0	0,003	0,0	0,2	0,0
Урта яшьтәге	0,003	0,0	0,2	0,0	0,002	0,0	0,1	0,0	0,001	0,0	0,1	0,0
Өлгереп килүче	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Өлгергән һәм карт	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
шул исәптән: үсүдән туктаган	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Барлыгы	0,012	0,0	0,5	0,0	0,008	0,1	0,2	0,0	0,004	0,0	0,3	0,0

Күбрәк булган токымнар, яшь төркемнәре	барлыгы				шул исәптән:							
					Идел-Кама тыюлыгы				Милли парк			
	мәйдан, мең га	%	барлык запас		мәйдан		барлык запас		мәйдан		барлык запас	
			мең $м^3$	%	мең га	%	мең $м^3$	%	мең га	%	мең $м^3$	%
Карама һәм дымлы урында үсә торган башка агачлар		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Яшь агачлыклар	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Урта яшьтәге	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Өлгереп килүче	0,001	0,0	0,2	0,0		0,0		0,0	0,001	0,0	0,2	0,0
Өлгергән һәм карт	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
шул исәптән: үсүдән туктаган	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Барлыгы	0,001	0,0	0,2	0,0	0,000	0,0	0,0	0,0	0,001	0,0	0,2	0,0
Барлыгыкаты яфраклылар		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Яшь агачлыклар	0,066	0,3	4,9	0,1	0,025	0,3	1,8	0,1	0,041	0,2	3,1	0,1
Урта яшьтәге	0,292	1,1	36,1	0,5	0,075	0,8	14,6	0,5	0,217	1,3	21,5	0,6
Өлегереп килүче	0,019	0,1	2,8	0,0	0,017	0,2	2,4	0,1	0,002	0,0	0,4	0,0
Өлгергән һәм карт	0,125	0,5	29,9	0,4	0,125	1,4	29,9	1,0	0,000	0,0	0,0	0,0
шул исәптән: үсүдән туктаган	0,099	0,4	24,0	0,4	0,099	1,1	24,0	0,8	0,000	0,0	0,0	0,0
Барлыгы	0,502	1,9	73,7	1,1	0,242	2,6	48,7	1,7	0,260	1,5	25,0	0,7
Йомшак яфраклылар		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Каен		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Үсентеләр	0,405	1,6	23,8	0,4	0,014	0,2	1,2	0,0	0,391	2,3	22,6	0,6
Урта яшьтәге	3,335	12,8	680,0	10,1	0,625	6,8	127,2	4,4	2,71	16,0	552,8	14,5
Өлгереп килүче	0,451	1,7	118,4	1,8	0,323	3,5	90,6	3,1	0,128	0,8	27,8	0,7
Өлгергән һәм карт	0,894	3,4	240,8	3,6	0,869	9,5	235,7	8,2	0,025	0,1	5,1	0,1
шул исәптән: үсүдән туктаган	0,155	0,6	39,3	0,6	0,155	1,7	39,3	1,4		0,0		0,0

Күбрәк булган токымнар, яшь төркемнәрс	барлыгы				шул исәптән:							
					Идел-Кама тыюлыгы				Милли парк			
	мәйдан, мең га	%	барлык запас		мәйдан		барлык запас		мәйдан		барлык запас	
			мең $м^3$	%	мең га	%	мең $м^3$	%	мең га	%	мең $м^3$	%
Барлыгы	5,085	19,5	1063,0	15,9	1,831	20,0	454,7	15,8	3,254	19,2	608,3	15,9
усак		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Яшь агачлыклар	0,181	0,7	13,5	0,2	0,001	0,0	0	0,0	0,18	1,1	13,5	0,4
Урта яшьтәге	0,490	1,9	96,7	1,4	0,032	0,3	5,9	0,2	0,458	2,7	90,8	2,4
Өлгереп килүче	0,245	0,9	63,8	1,0	0,048	0,5	12,5	0,4	0,197	1,2	51,3	1,3
Өлгергән һәм карт	0,520	2,0	165,6	2,5	0,302	3,3	103,3	3,6	0,218	1,3	62,3	1,6
шул исәптән: үсүдән туктаган	0,099	0,4	35,5	0,5	0,098	1,1	35,2	1,2	0,001	0,0	0,3	0,0
Барлыгы	1,436	5,5	339,6	5,1	0,383	4,2	121,7	4,2	1,053	6,2	217,9	5,7
Юкә		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Яшь агачлыклар	0,147	0,6	8,5	0,1	0,012	0,1	0,5	0,0	0,135	0,8	8	0,2
Урта яшьтәге	1,100	4,2	254,4	3,8	0,572	6,3	152,3	5,3	0,528	3,1	102,1	2,7
Өлгереп килүче	0,280	1,1	101,2	1,5	0,235	2,6	88,7	3,1	0,045	0,3	12,5	0,3
Өлгергән һәм карт	1,324	5,1	471,7	7,0	1,194	13,0	438,4	15,2	0,13	0,8	33,3	0,9
шул исәптән: үсүдән туктаган	0,456	1,7	153,8	2,3	0,395	4,3	139,9	4,9	0,061	0,4	13,9	0,4
Барлыгы	2,851	10,9	835,8	12,5	2,013	22,0	679,9	23,6	0,838	5,0	155,9	4,1
сорызирек		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Яшь агачлыклар	0,006	0,0	0,3	0,0	0,002	0,0	0,1	0,0	0,004	0,0	0,1	0,0
Урта яшьтәге	0,007	0,2	7,6	0,1	0,004	0,6	0,6	0,3	0,003	0,0	0,3	0,0
Өлгереп килүче	0,002	0,0	0,2	0,0	0,002	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Өлгергән һәм карт	0,015	0,1	5,5	0,1	0,015	0,3	2,6	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
шул исәптән: үсүдән туктаган	0,0	0,0	2,7	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Барлыгы	0,030	0,3	13,6	0,2	0,023	0,9	3,5	0,5	0,007	0,0	0,4	0,0
каразирек		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0

Күбрәк булган токымнар, яшь төркемнәре	барлыгы				шул исәптән:							
					Идел-Кама тыюлыгы				Милли парк			
	мәйдан, мең га	%	барлык запас		мәйдан		барлык запас		мәйдан		барлык запас	
			мең $м^3$	%	мең га	%	мең $м^3$	%	мең га	%	мең $м^3$	%
Яшь агачлыклар	0,010	0,0	0,4	0,0	0,002	0,0	0,1	0,0	0,008	0,0	0,4	0,0
Урта яшьтәге	0,071	0,2	7,1	0,1	0,013	0,0	1,2	0,0	0,058	0,3	7,1	0,2
Өлгереп килүче	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Өлгергән һәм карт	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
шул исәптән: үсүдән туктаган	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
барлыгы	0,081	0,3	7,5	0,1	0,015	0,0	1,3	0,0	0,066	0,4	7,5	0,2
тирәк		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Яшь агачлыклар	0,011	0,0	0,1	0,0		0,0		0,0	0,011	0,1	0,1	0,0
Урта яшьтәге	0,019	0,0	1,6	0,0	0,01	0,0	2,3	0,0	0,009	0,1	1,6	0,0
Өлгереп килүче	0,001	0,0	0,4	0,0		0,0		0,0	0,001	0,0	0,4	0,0
Өлгергән һәм карт	0,007	0,0	0,0	0,0	0,007	0,0	2,5	0,0		0,0		0,0
шул исәптән: үсүдән туктаган	0,007	0,0	0,0	0,0	0,007	0,0	2,5	0,0		0,0		0,0
Барлыгы	0,038	0,1	2,1	0,0	0,017	0,0	4,8	0,0	0,021	0,1	2,1	0,1
Барлыгыйомшак яфраклылар		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Яшь агачлыклар	0,760	2,9	46,6	0,7	0,031	0,3	1,9	0,1	0,729	4,3	44,7	1,2
Урта яшьтәге	5,046	19,4	1047,4	15,6	1,280	14,0	292,7	10,2	3,766	22,3	754,7	19,8
Өлгереп килүче	0,979	3,8	284,0	4,2	0,608	6,7	192,0	6,7	0,371	2,2	92,0	2,4
Өлгергән һәм карт	2,762	10,6	883,6	13,2	2,389	26,1	782,9	27,2	0,373	2,2	100,7	2,6
шул исәптән: үсүдән туктаган	0,718	2,8	231,3	3,5	0,656	7,2	217,1	7,5	0,062	0,4	14,2	0,4
Барлыгы	9,547	36,6	2261,6	33,8	4,308	47,1	1269,5	44,0	5,239	31,0	992,1	26,0
Куаклыклар		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Куак таллар		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Яшь агачлыклар	0,008	0,0	0,1	0,0		0,0		0,0	0,008	0,0	0,1	0,0

Күбрәк булган токымнар, яшь төркемнәре	барлыгы				шул исәптән:							
					Идел-Кама тыюлыгы				Милли парк			
	мәйдан, мең га	%	барлык запас		мәйдан		барлык запас		мәйдан		барлык запас	
			мең $м^3$	%	мең га	%	мең $м^3$	%	мең га	%	мең $м^3$	%
Урта яшьтәге	0,004	0,0	0,1	0,0		0,0		0,0	0,004	0,0	0,1	0,0
Өлгереп килүче	0,000	0,0	0,0	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Өлгергән һәм карт	0,252	1,0	4,7	0,1		0,0		0,0	0,252	1,5	4,7	0,1
шул исәптән: үсүдән туктаган	0,184	0,7	3,8	0,1		0,0		0,0	0,184	1,1	3,8	0,1
Барлыгы	0,264	1,0	4,9	0,1	0,000	0,0	0,0	0,0	0,264	1,6	4,9	0,1
Барлыгы		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Яшь агачлыклар	4,849	18,5	516,0	7,7	0,479	5,2	63,4	2,2	4,370	25,8	452,6	11,9
Урта яшьтәге	13,933	53,4	3724,9	55,6	3,317	36,3	908,2	31,5	10,616	62,7	2816,7	73,8
Өлгереп килүче	2,511	9,6	852,2	12,7	1,416	15,5	486,3	16,9	1,095	6,5	365,9	9,6
Өлгергән һәм карт	4,797	18,4	1607,9	24,0	3,945	43,1	1426,0	49,5	0,852	5,0	181,9	4,8
шул исәптән: үсүдән туктаган	1,249	4,8	376,0	5,6	1,000	10,9	357,2	12,4	0,249	1,5	18,8	0,5
Барлыгы	26,090	100,0	6701,0	100,0	9,157	100,0	2883,9	100,0	16,933	100,0	3817,1	100,0

1.1.7.3нче таблица

Махсус сакланылучы табигать территорияләрендә исәпкә алу чорлары арасында мәйданнарның һәм агач запасының үзгәрүе

мәйдан – га, запас – мең куб.м

Күрсәткечләр	2008елның 1 гыйнварына			2003елның 1 гыйнварына			Узган ел белән аерма	
	Идел-Каматыюлыгы	«Түбән Кама» МТ	Барлыгы	Идел-Каматыюлыгы	«Түбән Кама» МТ	барлыгы	–	+
Урман фонды җирләренең барлык мәйданы	10091	18538	28629	10091	18538	28629		
Урман үсемлекләре каплаган мәйдан	9157	16920	26077	9157	16933	26090		13
Шул исәптәнтүбәндәгеләр өстенлек итә:								
Ылыслылар	4607	11157	15764	4607	11170	15777		13
шулардан: нарат	4398	10917	15315	4398	10919	15317		2
чыршы	200	200	400	200	211	411		11
20 яшькә кадәрге ылыслы	210	3579	3789	210	3592	3802		13
Каты яфраклытокымнар	242	260	502	242	260	502		
Шулардан биек кәүсәле имән	72	253	325	72	253	325		
Йомшак яфраклы токымнар	4308	5239	9547	4308	5239	9547		
Шулардан 20 яшькә кадәрге яшь агачлар	31	729	760	31	729	760		
Барлык агач запасы	2883,9	3817,6	6701,5	2883,9	3817,6	6701,5		
шул исәптән өлгергән һәм карт урманнан	1426,0	181,9	1607,9	1426,0	181,9	1607,9		
Гомуми агач запасыннан түбәндәгеләр өстенлек итә:								
Ылыслы токым	1565,7	2795,6	4361,3	1565,7	2795,7	4361,4		0,1
шул исәптән өлгергән һәм карт	613,2	76,5	689,7	613,2	76,5	689,7		
Йомшак яфраклы	1269,5	992,1	2261,6	1269,5	992,1	2261,6		
Гомуми уртача үсеш	35,9	70,5	106,4	35,9	70,5	106,4		
Урман үсемлекләре каплаган җирләргә күчереп утыртылган урман культуралары	-	13	13	-	-	-	13	
Читтәрәк үскән урман культуралары	57	178	235	57	178	235		
Урман торгызу фонды	10091	18538	28629	10091	18538	28629		

фонды									

Махсус сакланучы табигать территорияләре җирләре категорияләренә мәйдан бүлгәндә аларның хәзерге торышы һәм хуҗалыкта файдаланылуы исәпкә алына. Урман территориясе составында агачлыклар белән капланган мәйданның һәм аларның токымлы составының чагыштырмасы җирләрдән файдалану һәм аның сыйфат дәрәҗәсен тасвирлый.

1.1.7.1-1.1.7.3нче таблицалардан күренгәнчә, урман үсемлекләре белән капланган җирләр махсус сакланучы табигать территорияләрендәге урманнарда урман мәйданнарының 91,1% ын, шул исәптән урман культураларының24,4%. тәшкил итә. Урман каплаган җирләр мәйданының 60,5% ы ылыслы агачлар өлешенә (Идел-Кама тыюлыгында ылыслы агачлар өлеше – 50,4%, «Түбән Кама» милли паркында – 65,9%) туры килә, йомшак яфраклылар өлешенә – 36,6% (Идел-Кама тыюлыгында йомшак яфраклылар агачлар өлеше – 47,1%, «Түбән Кама» милли паркында – 31,0%) туры килә.

Урмансыз җирләр махсус сакланылучы табигать территорияләренең гомуми мәйданыннан 79% (шул исәптән: Идел-Кама тыюлыгында 8,5%, «Түбән Кама» милли паркында – 7,6%) тәшкил итә һәм, күбесенчә, башка җирләрне, юллар һәм урман юлларын биләп тора (урмансыз мәйданның 59,6%).

Ылыслы агачлардан төп урман барлыкка китерүче токым – нарат агачы, ул урман үсемлекләре белән капланган мәйданның 58,7% (шул исәптән: Идел-Кама тыюлыгында – 48%, «Түбән Кама» милли паркында – 64,5%) тәшкил итә.

Йомшак яфраклы токымнардан каен өстенлек итә – 53,3%, юкә – 29,9%, усак – 15,0%, башка токымнарга (соры зирек, кара зирек, тирәк) 1,8 % мәйдан туры килә.

Тулаем алганда махсус сакланучы табигать территорияләрендә күпчелек нарат һәм каен агачлары үсә (78,2%).

Яшь агачлар – 17,9%, урта яшьтәгеләр – 54,0%, карт агачлар – 9,7%, өлгергәннәр һәм озак утырганнар – 18,4% мәйданны биләп тора.

Махсус сакланучы табигать территорияләрендәге урманнарда гомуми агач запасы– 6701,5 мең м^3, шулардан 4361,3 мең м^3 (65%) ылыслы урманнардагы агачлар тәшкил итә.

ООПТ барлык урманнарында уртача үсеш (106,4 мең м^3) ылыслы агачлар буенча 59,5% (63,3 мең м^3) тәшкил итә.

«Түбән Кама» милли паркы һәм Идел-Каматыюлыгытерриториясе алты функциональ зонага бүленә; тыюлык, махсус сакланылучы, рекреацион,танып белү туризмы, хуҗалык зонасы һәм килүчеләргә хезмәт күрсәтү зонасы; Идел-Каматыюлыгытерриториясе дүрт зонага бүленә: тыюлык, махсус сакланылучы, рекреацион, танып белү туризмы.

Милли парк һәм Идел-Каматыюлыгымәйданнарының функциональ зоналар буенча бүленеше 1.1.7.4 нче таблицада китерелде.

1.1.7.4нче таблица

«Түбән Кама» милли паркы»ФДУ һәм Идел-Каматыюлыгы территорияләренеңфункциональ зоналарга бүленеше

№ т/с	Урманчылык участоклары исемлеге	барлык мәйдан, га	Мәйданнарны функциональ зоналарга бүлү					
			Тыюлык зоналары	Махсус саклапылучы зона	рекреац. зона	Таныш белү туризмы зонасы	хуҗалык зоналары	Килүчеләргә хезмәт күрсәтү зонасы
ФДУ «Түбән Кама» милли паркы»								
1.	Алабуга	8996	3371	1132	752	2461	520	760
2.	Чаллы	9542	2299	2526	771	3119	311	516
	Барлыгы	18538	5670	3658	1523	5580	831	1276
	%	100,0	30,6	19,7	8,2	30,1	4,5	6,9
Идел-Кама тыюлыгы								
1.	Раифа	5921	4972	338	590	21		
2.	Саралан	4170	3756	214	200	–		
	Барлыгы	10091	8728	552	790	21		
	%	100,0	86,5	5,5	7,8	0,2		
Барлыгы								
	Барлыгы	28629	14398	4210	2313	5601	831	1276
	%	100,0	50,3	14,7	8,1	19,6	2,9	4,5

Хуҗалыкларнынфункциональ зоналарга юнәлеше Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Россия Федерациясендә милли табигать парклары турында нигезләмәне раслау хакында» 1993 елның 10 августында 769 номерлы карары нигезендә билгеләнде.

1.Тыюлык зонасы.

Табигать процессларының һәм сирәк очрый торган үсемлекләр һәм хайваннар тирәлеген үз эченә алган күренешләрне үзгәрешсез шартларда аларның компонентлары белән бергә тыюлык режимында саклау. Бу зона чикләрендә теләсә нинди хуҗалык эшчәнлеге һәм рекреация тыела.

2. Махсус сакланылучы зона.

Бу зонаның төп функциясе аеруча кыйммәтле табигать экосистемаларын саклау һәм торгызу, үсемлекләрнең һәм хайваннарның җирле төрлелегенә ярдәм итү, табигый һәм культура ландшафтларын саклау.

3. Рекреацион зона.

Бу зонаның төп функциясе – табигый урман ландшафтларының һәм табигать комплексларының, типик һәм уникаль бергәлекләренең, табигать һәйкәлләренең төрлелеген саклау, анын максаты милли паркка килүчеләрне экологик агарту һәм табигатьне саклау идеяләрен пропагандалау, шулай ук табигый шартларда тулысынча кыска вакытлы һәм озак ял өчен шартлар тудыру.

4. Танып белү туризмы зонасы.

Бу зона табигый шартларда туризм һәм ялны оештыру өчен экологик агарту һәм килүчеләрне милли паркның табигый һәм мәдәни яңалыклары турында мәгълүмат белән тәэмин итү өчен бүлеп бирелгән.

5. Килүчеләргә хезмәт күрсәтү зонасы.

Килүчеләрне кабул итү, аларга уңай ял шартлары тудыру һәм кирәкле мәгълүмат белән тәэмин итү өчен билгеләнгән.

Идел-Кама дәүләт тыюлыгыннан һәм «Түбән Кама» милли паркыннан тыш, республика урманнарында республика әһәмиятендәге табигать һәйкәлләре һәм заказниклары урнашкан. Алар Россия Федерациясе Урман кодексы нигезендә кыйммәтле урманнарга, фәнни һәм тарихи әһәмияткә ия урманнар категориясенә кертелгән(25 нче кушымта).

Табигать һәйкәлләре һәм региональ әһәмияттәге заказниклар махсус сакланылучы кишәрлекләр буларак бүленгән. Әлеге урман кишәрлекләренә кыскача характеристика 26 нчы кушымтада китерелә.

Татарстан Республикасы урман фонды җирләрендә урнашкан махсус сакланылучы урман кишәрлекләренең гомуми исемлеге 1.1.7.5 нче таблицада китерелде.

1.1.7.5нче таблица

Махсус саклану урман кишәрлекләре

№ т/с	Махсус саклану урман кишәрлекләре исемлеге	Мәйданы, га
1	Урманнарның су объектлары, чокыр үзәннәр буенда урнашкан яр саклагыч һәм туфрак саклагыч кишәрлекләре	22047
2	Кондыз яши торган елга яисә башка су объектлары ярларында урман полосалары	671
3	Урманның бал кортлары бал жыя торган кишәрлекләре	182721
4	Кыр тавыгы яшәгән аланнар тирәли урман кишәрлекләре	569
5	Дәүләт табигать тыюлыкларының һәм башка махсус сакланылучы табигать заказникларының махсус сакланыла торган өлешләре	1838
6	Авыл торак пунктлары һәм бакчачылык ширкәтләре тирәли урман кишәрлекләре	63981
7	Текә тау үзәннәрендә урман кишәрлекләре	5995
8	Даими орлык урманнары кишәрлекләре	853
9	Реликт һәм эндемик үсемлекләр булган урман кишәрлекләре	4336
10	Урман орлыгы плантацияәре һәм урман орлыкчылыгының башка объектлары	139
11	Дәүләт табигать тыюлыклары, милли парклар һәм махсус саклануча табигать территорияләре, шулай ук федераль әһәмияттәге махсус сакланылучы табигать территорияләре булдыру өчен резервланган территорияләрдә саклау зоналарындагы урманнар	26651

№ т/с	Махсус саклану урман кишәрлекләре исемлеге	Мәйданы, га
12	Даими сынау мәйданнары(фәнни-тикшеренү эшләре алып барыла торган урман кишәрлекләре)	191
13	Шифаханәләр, балалар лагерьлары, ял йортлары, пансионатлар, туристлык базалары һәм башка дәвалау-савыктыру учреждениеләре тирәсендәге урман кишәрлекләре	2671
14	Дәвалау һәм савыктыру максатларында файдаланыла торган яисә перспективалы минераль чыганаклар тирәсендәге урман кишәрлекләре	52
Барлыгымахсус саклану урман кишәрлекләре		312715

Республикада аеруча фәнни, тарихи, мәдәни-эстетик мәдәнияткә ия уникаль табигать объектлары игълан ителде. Табигать ядкарьләрен игълан итүнең төп бурычы – аларны фәнни, мәдәни-агарту һәм эстетик максатлар өчен саклаудан гыйбарәт. Табигать һәйкәлләре чикләрендә аларның сакланылышына яный торган барлык эшчәнлек тә тыела. Табигать һәйкәлләре территориясендә агач кисүләрнең барлык төрләре дә (санитар кисүдән тыш), төзелеш һәм мелиоратив эшләр, территорияне сөрү һәм башкалар тыела.

Заказниклар табигать компонентларын саклап калу, торгызу һәм яңарту, шулай ук гомуми экологик балансны тоту максатларында оештырылды. Максатларга һәм бурычларга бәйсез рәвештә заказниклар ботаник, гидрологик, зоологик яисә комплекслы (ландшафт) була алалар. Дәүләт табигать заказниклары турында бер типтагы нигезләмәгә таянып,һәр заказник буенча индивидуаль нигезләмә расланды, үз территориясендә табигать объектларын саклауның бурычлары, режимы һәм аның территориясеннән файдалану тәртибе расланды.

Заказникның максатчан билгеләнеше нигезендә аның территориясендә хуҗалык эшчәнлеге чикләнергә мөмкин, шул исәптән җирләрне сөрү, урманнан файдалануның башка төрләре, печән чабу, йорт хайваннарын көтү, җиләк җыю, җирләрне мелиорацияләү, агулы химикатлардан файдалану һәм башкалар.

Уникаль табигать территорияләре өчен типик булган төрле организмнарны саклап калу өчен оештырылган даими комплекслы (ландшафтлы) заказниклар аеруча кыйммәтле табигать объектлары булып тора. Татарстан Республикасында һөнәрчелек фаунасын торгызу максатындагыбарлык зоология (аучылык) заказниклары вакытлы төргә керә. Республикада заказниклар эшчәнлеге нәтиҗәсендә аучылык-һөнәрчелек хайваннары запаслары арта, сирәк һәм юкка чыгып баручы үсемлекләр һәм хайваннар төрләре саклана, кыйммәтле агач токымнары, техник һәм дару үләннәре тарала.

Экологик, эстетик һәм рекреацион яктан кыйммәтле, табигать ресурсларының бер төрләрен башкаларны чикле, регламентлы һәм нәтиҗәле файдалану белән бергә саклау, торгызу һәм яңарту өчен билгеләнгән коры җир һәм су киңлекләре кишәрлекләренең табигать комплекслары табигать резерватлары дип белдерелә.

Табигать резерватларын белдерүнең максатлары:

– табигать комплексларын табигый халәттә саклау;

– табигать ресурсларын торгызуны һәм яңартуны саклау;

–экологик баланска ярдәм итү;

– биоценозларның продуктивлыгын саклау һәм алардан һәвәскәр рекреация максатларында файдалану .

1.1.8. Урманнарда әйләнә-тирә мохитне һәм биотөрлелекне саклауга, аучылык ресурсларын саклау зоналарын бүлү турында мәгълүматны да кертеп,юнәлдерелгән эшчәнлек турында мәгълүмат

Урман – төрле рәвештәге кыйммәтле табигый чимал алу чыганагы гына түгел, әйләнә-тирә мохит торышын яхшырту һәм табигатьне саклау өчен югары нәтиҗәгә китерерлек итеп файдалану мөмкинлеге булган мөһим табигать процессларын җайга салуның аеруча куәтле табигый чарасы да.

Урман тере организмның актив үзенчәлекләренә ия, аерым бер чикләрне узмаган очракта тискәре йогынтыларның көчен киметүне тәэмин итә, табигать процессларын тотрыкландыра. Урман экологик яктан караганда үсемлекләр һәм хайваннар дөньясын, җир һәм су ресурсларын берләштерүче экологик системалар комплексыннан гыйбарәт.

Россия законнарында әйләнә-тирә мохитне һәм урман экосистемаларының биологик төрлелеген саклау каралган.

Татарстан Республикасы аның куәтле энергетикасы, сәнәгать потенциалы һәм эре масштаблы аграр секторы белән Идел буе төбәгендә аерым урын алып тора, анда 60 млн. кеше яши һәм Россия Федерациясе сәнәгать һәм авыл хуҗалыгы продукциясенең 40%тан артыграгын җитештерелә. Регионның табигый ресурсларын индустриаль һәм аграр яктан интенсив үзләштерү ландшафтларны шактый трансформацияләүгә һәм әйләнә-тирә мохитне начарайтуга китерде.

Тулаем алганда, экологик хәл башлыча киеренке булып кала, ул суларны, атмосфера һәм туфракны сәнәгать аркасында пычратуга, яр буйларында эрозияне көчәйтүгә китерде, хәзерге вакытта чокыр челтәре мәйданы 50 мең гектарга җитә, озынлыгы 27,3 мең км, чокырларның саны 19,9 мең, ел саен чокырлар артканлыктан авыл хуҗалыгы әйләнешеннән 1 мең гектарга якын авыл хуҗалыгы җирләре төшеп кала. Республикада консервацияләүгә яисә табигый урман җирләренә күчерелергә тиеш деградацияләнгән җирләрнең 84,5 мең гектары күрсәтелә, 7,5 мең га бозылган җирләр (карьерлар) рекультивацияләнергә тиеш.

Атмосферага зарарлы матдәләр чыгару 320 мең тонна, шул исәптән Казан шәһәрендә 45 мең т, пычрак сулар агызу 660 млн. $м^3$ тәшкил итә. Гомуми пычрату зоналары Казан (якынча 760 $км^2$), Алабуга, Зәй, Чаллы шәһәрләре, Түбән Кама, Кама Аланыпоселоклары – (якынча 4,5 мең $км^2$, гомуми зона), Әлмәтшәһәре, Карабаш шәһәр тибындагы поселогы – (700 $км^2$,бердәй зона) тирәсенә тупланган.

Шәһәрләрнең үсүе, транспорт инфраструктурасының үсеше һәм урман территорияләрен нефть чыгару сәнәгате тарафыннан интенсив үзләштерү урман массивларын бүлгәләде һәм тамырдаш формацияләрне (ылыслы һәм киңьяфраклы) икенчел вак яфраклы төрләргә алмаштыруга китерде.

Үсемлекләр дөньясы объектларының биологик төрлелеген саклауның мөһимлеген исәпкә алып, республиканың табигатьне саклау органнары урман утыртмаларын, иртә чәчәк атучы үсемлекләрне, шулай ук Татарстан

Республикасының Кызыл китабына кертелгән үсемлекләрне һәм махсус сакланылучы табигать территорияләрен саклау буенча планлы һәм оператив чаралар күрәләр.

Республиканың табигать комплексларына антропоген йогынтыга бәйле үзгәрешләр дәүләт хакимияте органнары тарафыннан экологик хәлне оптимальләштерү буенча чаралар күрү өчен нигез булды. Соңгы 15 елда Татарстан Республикасы дәүләт органнары тарафыннан табигатьне саклау һәм аннан нәтиҗәле файдалануның төрле юнәлешләре буенча 28 закон һәм йөздән артык законлы акт кабул ителде. 1993 елдан башлап, Татарстан Республикасы Экология һәм табигатьне саклау министрлыгы тарафыннан ел саен «Татарстан Республикасы табигать ресурслары торышы һәм әйләнә-тирә мохитне саклау турында» дәүләт докладлары басылып чыга, аларда экологик мониторингның нәтиҗәләре чагылыш таба.

Урман фонды торышын анализлау шуны күрсәтә: урман утыртмалары аларның продуктивлыгын арттыруга һәм савыктыру, саклау функцияләрен яхшыртуга юнәлдерелгән чаралар комплексын гамәлгә ашыруны дәвам итүгә һәм урман җирләрен нәтиҗәле файдалануга мохтаҗ.

Әйләнә-тирә мохитне һәм биотөрлелекне саклау проблемалары саклау түбәндәге ысуллар белән хәл ителде:

урманнарны янгыннан саклау;

урманнарның санитар хәлен яхшырту;

агачларның тазалыгына бәя бирү;

урманнарны торгызу һәм үрчетү;

хайваннар дөньясын саклау.

Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән сирәк һәм юкка чыгып баручы төрләрне саклау.

Әйләнә-тирә мохитне саклау һәм биомониторинг системасында Татарстан Республикасы Кызыл китабы зур әһәмияткә ия. Ул – юкка чыгу куркынычы янаган хайваннар, үсемлекләр һәм гөмбәләр төрләренең сирәк очрый торган башка шундый объектларның таралуы, саны, торышы һәм саклау чаралары турындагы мәгълүматны үз эченә алган рәсми документ. Татарстан Республикасы Кызыл китабы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасы Кызыл китабы турында» 1993 елның 25 октябрендәге 615 номерлы карары белән гамәлгә куелды. Беренче Кызыл китап 1995 елда басылып чыкты. 2006 елда Татарстан Республикасы Кызыл китабының икенче басмасы чыкты.

Татарстан Республикасы Кызыл китабындагы Татарстан Республикасы территориясендә сакланырга тиешле, юкка чыгу куркынычы янаган һәм сирәк очрый торган агачлар һәм куаклар исемлеге бирелде 1.1.8.3 нче таблицада бирелде.

1.1.8.3нче таблица

Сирәк очрый торган агач һәм куак төрләре исемлеге

Кызыл китапка кертелгән токымнар	Сирәк очрый торган категорияләр
Куаклар	
Башаксыман карлыган	2
Лапландия талы	3
Тәбәнәк тал	2
Филик яфраклы тал	2
Гади бүре җиләге	3
Ике башаклы эфедра	3

Гади артыш, себер ак чыршысы, кан-кызыл дүләнә, кыргый алмагач, розмарин яфраклы тал Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелмәгән сирәк һәм четрекле, ләкин республика территориясендә даими контрольдә һәм күзәтүдә тотылырга тиешле таксоннар исемлегенә кертелде.

Район һәм республика газеталарында Кызыл китапка кертелгән сирәк һәм юкка чыгып баручы төрләргә багышланган статьялар бастыру зарур. Моннан тыш, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән аучылык объекты булырга мөмкин булган хайваннары төрләре турында плакатлар яисә буклетлар булдырырга кирәк. Бу плакатлар җыелышларда (администрация, клуб, мәктәп биналарында) даими эленеп торырга тиеш.

Нинди дә булса хуҗалык эшчәнлеге чикләнгән яисә тыелган Татарстан Республикасы урманнары мәйданы республикада 614,5 мең га (урман фонды җирләренең (49,7%) яисә Татарстан Республикасы мәйданнарының 9,1% мәйданнарын тәшкил итә, бу биотөрлелекне һәм Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән төрләрне саклап калыр өчен җитәрлек мәйдан.

Сакланулы урманнарда һәм хуҗалык эшчәнлеге чикләнгән яисә тыелган аеруча сакланулы урманнарда урнашкан урман кишәрлекләре челтәре барлык урманчылыклар буенча бүленгән. Ул мәйданнарның үзенчәлекле каркасын булдыра, бары тик әйләнә-тирә мохитне Кызыл китапка кертелгән биотөрлелекне саклап калу өчен генә түгел, интенсив антропоген (беренче чиратта техноген) йогынтыга дучар ителгән район территорияләре буенча аларны тарату өчен дә кирәк.

Моннан тыш, урманчылыклар территориясендә махсус сакланылучы урман кишәрлекләре (917,9 мең га) һәм өлгергән, артык утырган агачлы кишәрлекләр – 1 гектарга 50 $м^3$ запас белән һәм кимендә хуҗалык эшчәнлеге алып барылмый торган (9,9 мең га) кишәрлек бар. Мондый кишәрлекләр шулай ук Кызыл китапка кертелгән биотөрлелекне һәм төрләрне саклап калу урыннары да булып тора.

Хайваннарның, үсемлекләрнең, гөмбәләрнең төрле төрләре урын шартларына яшь структурасына һәм токым составына тыгыз бәйле.

Хуҗалык эшчәнлеге чикләнгән яисә тыелган урыннар буенча өлгергән һәм артык утырган агач токымнары буенча бүлү 1.1.7.2 таблицада китерелде.

Әйләнә-тирә мохитка зарарлы йогынтыны киметү һәм агач әзерләгәндә табигый компонентларны торгызуны тәэмин итү өчен түбәндәге чаралар каралган:

1. Урман кисү һәм урманны тазарту эшләренең технологияләрен нигезләү (урманны аралап кисү – үсемлекләрнең үсү шартларын, агачларның таксацион үзенчәлекләрен, агач әзерләү сезонын исәпкә алып, агач әзерләү машиналарыннан дефференцациялэнгән файдалану мөмкинлеге).

2. Туфракта эрозияне булдырмау максатында сезонлы әзерләүне һәм грунтларның үзенчәлеген исәпкә алып мәйдан буенча агач кисү алымнарын бүлү.

3. Агач кисү һәм агач утырту арасында балансны саклау.

4. Урманны тазарту максатында кисү.

5. Урманны торгызу.

6. Урманны саклау чаралар кўрү.

7. Янгынга каршы чаралар.

8. Россия Федерациясе Су кодексы нигезендә су саклау зонасында хуҗалык итү режимын катгый саклау.

Үзагач әзерләү нормалары һәм кагыйдәләре үсемлекләрнең биотөрлелеген һәм хайваннар дөньясын саклауга ярдәм итә, аларның түбәндәгеләре нигез булып тора:

– ел саен киселә торган үзагачның күләме урманнан файдалануның өзлексезлек һәм тулылык принцибы буенча исәпләнә торган урман кисү күләме белән чикләнә;

– киселә торган урман кишәрлекләренең күләмнәре һәм мәйданнары нормадан артык булмый;

– киселә торган урман кишәрлекләренең янәшәсендәге урман кишәрлекләрендә алып барыла торган эшләр исәпкә алына;

– елга ярлары буенча сусаклагыч һәм яр саклагыч утыртмалар, юл буйларындагы яр саклау полосалары, авыл хуҗалыгы җирләренең һәм торак пунктларның саклау полосалары сакланып кала;

– кыр тавыклары оялары тирәсендә, кондыз яши торган яр буйларында махсус сакланулы кишәрлекләр бүленә;

– киселә торган урман кишәрлекләрегн әзерләү урманнарны тиз арада яңарту, яшь үсентеләрне саклауга ярдәм итүче кагыйдәләр буенча, орлыклы агачлар, агач клумбалары калдырыла, урман үсентеләре шартларына җавап бирә торган урыннарда сайлап алып кисү алымнары, аеруча экологик алым буларак билгеләнә;

– бозылган җирләр (агач ташу юллары, төяү-бушату мәйданнары һәм башкалар) эш тәмамлангач торгызыла (техник, биологик яктан, ягъни урман культуралары утыртыла).

Республика территориясендә аучылык ресурсларын саклау зоналары бүленмәгән.

1.1.9. Урманнарның торышы һәм аларның хәле үзгәрү, урманчылыклар буенча аларның максатчан билгеләнеше турында, шулай ук урман үсемлекләре зоналарында һәм урман районнары турында башка белешмәләр

Россия Федерациясе Урман кодексы нигезендә үзләренең максатчан билгеләнеше буенча республика урманнары сакланулы һәм эксплуатацияләнә торганнарга бүленә.

«Россия Федерациясе Урман кодексын гамәлгә кертү турында» 2006 елның 4 декабрендәге 201-ФЗ номерлы Федераль законның 8^1 статьясы нигезендә «Урман фонды җирләрендә Россия Федерациясе Урман кодексы гамәлгә кергәнгә кадәр төзелгән яшел зоналарның урман парк өлешләре һәм урман хуҗалыгы өлешләре Россия Федерациясе Урман кодексының 102 статьясында каралган урман парк зоналары һәм яшел зоналар итеп үзгәртелергә тиеш.

Урман парк зоналарының һәм яшел зоналарның мәйданнарын билгеләү нормативлары Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм Экология министрлыгы тарафыннан билгеләнә (урман планына үзгәрешләр кертелгән вакытка нормативлар билгеләнмәде).

Максатчан билгеләнеше һәм сакланулы урман категорияләре буенча урман мәйданнарын бүлү турында белешмәләр 31 нче кушымтада китерелә.

Россия Федерациясе Урман кодексы гамәлгә кергәннән соң сакланулы урманнарның түбәндәге категорияләре өстәмә рәвештә бүленде:

– су саклау зоналарында урнашкан урманнар;

– Татарстан Республикасы милкендәге гомуми файдалану автомобиль юллары буйлап урнашкан сакланулы урман полосалары.

Нәтиҗәдә, сакланулы урманнарның мәйданы Татарстан Республикасы урманчылыклары буенча 31,8 мең гектарга артты (5,9%).

1.2. Урман планын әзерләү алдыннан килә торган елда Татарстан Республикасы территориясендә урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм торгызуга социаль-икътисадый бәяләмә

1.2.1. Россия Федерациясе бюджет системасы дәрәҗәләре буенча урманнардан файдаланудан алынган керемнәр

Урманнардан файдаланган өчен түләүләр Татарстан Республикасында урман хуҗалыгы чараларын финанслауның төп чыганагы булып тора. 2012 елда урман кеременең гомуми суммасы 120285,6мең сум тәшкил итте, шунын 115738,9 мең сумы федераль бюджетка һәм 4546,7мең сумы Татарстан Республикасы бюджетына керде.

2012 елда урманнардан файдаланган өчен федераль бюджетка суммалар 111481,2 мең сум (гомуми түләүләр суммасының 96%ы), аренда түләве – 102171,4мең сум (гомуми аренда түләве суммасының 88%) тәшкил итте.

Татарстан Республикасында федераль бюджетка акча кеременең төп чыганагы төрле файдаланулардан аренда шартнамәләре буенча аренда түләвеннән гыйбарәт:рекреацион эшчәнлек башкару(45%), җир асты байлыкларын геологик өйрәнү файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү (34%). Факттагы түләүләр суммасы буенча белешмәләр 1.2.1.1нче таблицада китерелде.

1.2.1.1 нче таблица

2012 елда файдалану төрләре буенча Татарстан Республикасы урманнарыннан файдаланган өчен түләүләр

Куллану төре	Бюджет дәрәҗәләре буенча аренда шартнамәләре һәм сату-алу шартнамәләре буенча түләүләрдән факттагы керем					
	барлыгы	шул исәтән: урманнардан файдалану нигезләре төрләре буенча			федераль бюджет	Татарстан Республикасы бюджеты
		аренда шартнамәләре буенча	сату-алу шартнамәләре буенча	үз ихтыяҗлары өчен сату-алу шартнамәләре буенча		
Урманнардан файдаланудан алынган керем	120285.6	102171,4	9281,3	4575.2	115738.9	4546,7
шул исәптән урманнардан файдаланган өчен түләү	116027,9	102171,4	9281,3	4575,2	111481,2	4546,7
Үзагач әзерләү	16521,2	2664,7	9281,3	4575.2	11946,0	4575,2
шул исәптән тоташ кисүләр	7278,3	1893,1	810,0	4575,2	2703,1	4575,2
сайлап кисү	9242,9	771.6	8471,3	0	9242,9	0
Үзагач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм җыю	150.8	150,8			150.8	
Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	23,8	23,8			23,8	

Куллану төре	Бюджет дәрәҗәләре буенча аренда шартнамәләре һәм сату-алу шартнамәләре буенча түләүләрдән фактагы керем					
	барлыгы	шул исәптән: урманнардан файдалану нигезләре төрләре буенча			федераль бюджет	Татарстан Республикасы бюджеты
		аренда шартнамәләре буенча	сату-алу шартнамәләре буенча	үз ихтыяжлары өчен сату-алу шартнамәләре буенча		
Авыл хуҗалыгын алып бару	88,9	88,9			88,9	
Рекреацион эшчәнлек башкару	52338,4	52338,4			52366,9	-28,5
Урман җиләкләре, декоратив үсемлекләр, дару үләннәре үстерү	0,4	0,4			0,4	
Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар ятмаларын табу буенча эшләр башкару	39782,7	39782,7			39782,7	
Сусаклагычларны һәм башка ясалма су объектларын, шулай ук гидротехник корылмаларны һәм махсуслашкан портларны төзү һәм эксплуатацияләү	1393,7	1393,7			1393,7	
Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	5727,7	5727,7			5727,7	
Россия Федерациясе Урман кодексының 6 статьясы 2 өлеше нигезендә билгеләнгән башка төрләр	0,3	0,3			0,3	
Түләүле хезмәтләр күрсәтүдән федераль бюджетка башка керемнәр (дәүләт урман реестрыннан өземтәләр биргән өчен)	91,7	91,7			91,7	
Акчалата түләүләрдән (штрафлардан) һәм башка суммалардан бүтән керемнәр	2372,7				2372,7	
Урман турындагы законнарны бозган өчен федераль	1529,0				1529,0	

Куллану төре	Бюджет дәрәҗәләре буенча аренда шартнамәләре һәм сату-алу шартнамәләре буенча түләүләрдән фактгагы керем					
	барлыгы	шул исәптән: урманнардан файдалану нигезләре төрләре буенча			федераль бюджет	Татарстан Республикасы бюджеты
		аренда шартнамәләре буенча	сату-алу шартнамәләре буенча	үз ихтыяҗлары өчен сату-алу шартнамәләре буенча		
милектәге урман кишәрлекләрендә билгеләнгән акчалата түләүләр (штрафлар)						
Урман җирләрен урманга карамаган җирләргә күчергән һәм урман фонды җирләрен башка категорияләрдәге җирләргә күчергән өчен түләү	104,9				104,9	
Федераль бюджетка салым булмаган башка керемнәр	159,4				159,4	

1.2.2. Урман сәнәгате производствосы һәм агач эшкәртү продуктларын, башка урман ресурсларын экспортка чыгару күләмнәре

Татарстан Республикасы куәтле чимал базасы булмаган аз урманлы регионнарга карый. 2013 елның 1 гыйнварына республиканың урман каплаган мәйданы 1187,4 мең га (урманлылык проценты – 17,5) тәшкил итә. Тамыр запасы 198,1 млн. $м^3$ итеп бәяләнә, шул исәптән йомшак яфраклылар токымы – 120,1 млн. $м^3$, шуның 41%ы – өлгергән һәм артык утырган агачлар.

Барлык урманчылыкларда да яфраклы токымнар өстенлек итә, алар урманнарның 72% биләп тора. Усаклык республика буенча барлык мәйданның 20% тәшкил итә. Яфраклы агачлар токымына ихтыяҗ юк, чөнки чимал файдаланылмый. Киселә торган урман кишәрлекләреннән файдалану дәрәҗәсе 2012 елда тулаем республика буенча 34%тан артмады.

2012 елда продукциянең төп төрләрен житештерү күләмнәре һәм аларның экспорт өлеше 1.2.2.1нче таблицада китерелде.

1.2.2 нчетаблица

2012 елда урман сәнәгате, экспортка эшкәртелгән үзагач продуктлары һәм башка урман ресурслары күләменең натураль чагылышы

Продукция төре	исәпләү берәмлеге	производство күләме	экспорт күләме	житештерү күләмендә экспорт өлеше ,%
Түгәрәк урман материаллары	мең куб. м	147,3	–	0
шул исәптәнэшкә яраклы үзагач	мең куб. м	75,8	–	0
Пиломатериаллар, барлыгы	мең куб. м	7,06	–	0
шул исәптән ылыслы	мең куб. м	2,9		
Ябыштырылган фанера	мең куб. м	107,5	51,5	48
Әзер целлюлоза	мең т	–	–	–
Кәгазь	мең т	54,848	–	–
Картон	мең т	158,718	–	–
Агач-йомычка плиталар	куб. м	–	–	–
Агач-җепсел плиталар	мең кв. м	–	–	–
Башкалар:				
Ишек блоклары	мең кв. м	97,7	–	–
Тәрәзә блоклары	мең кв. м	206,5	–	–
Аркылыга киселгән шпон	мең кв. м	398,0	–	–
Урындыклар	шт.	11558	–	–
Диван-кроватьлар	шт.	748	–	–
Шкафлар	шт.	3635	–	–
Өстәлләр	шт.	5115	–	–
Агач кроватьлар	шт.	1699	–	–

Эчке һәм тышкы базарларда сатыла торган продукциядән бары тик фанераны гына атарга мөмкин. Эчке базарда сатыла торган продукциянең төп төрләре – түгәрәк үзагач материаллары, пиломатериаллар, шпон, фанера, картон.

1.2.2.2 нче таблица

Татарстан Республикасы сәнәгать продукциясендә сәнәгать тармакларының чагыштырма өлеше үзгәрү динамикасы, %

Сәнәгать өлкәләре	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ягулык	37,7	38,1	38,9	40,5	35,7	33,1	31, 1	28,9	26,8	17,3
шул исәптән:										
нефть чыгару	36,5	36,8	37,6	39,1	34,2	31,1	28,4	26,3	24,1	15,0
нефть эшкәртү	1,1	1,3	1,4	1,4	1,5	2,0	2,7	2,6	2,6	2,4
Электрэнергетикасы	6,9	6,7	6,7	6,5	6,8	6,7	6,4	6,1	6,1	5,0
Химия һәм нефть химиясе	17,1	17,3	17,1	16,6	18,8	19,9	21,2	24,2	24,4	30,1
Машина төзелеше	23,0	23,3	23,5	23,7	26,8	28,7	30,1	29,3	31,8	38,2
Азык-төлек	9,1	8,6	7,2	6,6	6,7	6,4	6,2	6,2	5,8	4,7
Җинел	0,9	0,7	0,7	0,7	1,0	1,2	1,2	1,3	1,3	1,5
Фармацевтика				0,2	0,2	0,3	0,4	0,3	0,3	0,2
Урман һәм агач эшкәртү	1,5	1,4	1,4	1,2	1,2	1, 2	1,1	1,1	1,2	2,0
Төзелеш материаллары	1,7	1,7	2,5	2,3	2,3	2,3	2,4	2,5	2,3	1,4

Татарстан Республикасы урманнары өчен иң зур проблемаларның берсе – усакка ихтыяҗның булмавы. Шул ук вакытта ылыслы агачларга һәм каенга ихтыяҗ зур. Түбән сыйфатлы, ихтыяҗ булмаган агачлар диләнкәләрдә кала, чөнки аларны чыгару бу эшнең үзкыйммәтен капламый.

Шуңа бәйле рәвештә, шулай ук традицион энергетика ресурсларына (электр энергиясе, нефть продуктлары һәм башкаларга) тарифлар югары булганлыктан барлыкка килгән калдыкларны һәм түбән сыйфатлы агачны, аерым алганда, биоягулык буларак файдалану өчен каралган агачларныүтилләштерү актуаль мәсьәләләрнең берсенә әверелә бара.

Урман продукциясенең җитештерү технологияләрен куллану нигезендә, продукция күләменең 20% – агач әзерләү калдыклары, 35-55%, – пычкы чүбе тәшкил итә, китерелгән чимал күләменең 60% –фанера җитештергәндәге калдыклар, 20% – ЦБП агач калдыклары тәшкил итә. Агач әйберләре, мебель һәм башкаларны җитештергәндә калдыклар продукция күләменең 50%ын тәшкил итә. Калдыкларның бер өлеше технологик материал рәвешендә целлюлоза – кәгазь сәнәгатендә кулланыла, бер өлеше плиталар җитештерүгә китә. Ләкин агач калдыкларының күпчелеге ташлана яисә диләнкәләрдә кала.

Бу биоэнергетика куәте урман сәнәгате комплексы өчен яңа потенциал базарлар ача, дөрес файдаланган очракта җылылык электр энергиясе алу хисабына

социаль, экологик һәм икътисадый проблемаларның шактыен хәл итәргә мөмкин булыр иде.

Биоэнергетика үсеше шулай ук урман хуҗалыгы проблемасын хәл итәргә - усак һәм башка артык утырган агачларны (кагыйдә буларак, яфраклы), сәнәгать өчен яраксыз урман утыртмаларын үзләштерү һәм эшкәртүгә ярдәм итәчәк.

Кәгазь продукциясен җитештерү, куллану һәм дөнья буенча, урман сәнәгате алга киткән илләр буенча сату тенденциясен түбәндәгеләр гомумиләштерә[1]:

Чит илләрнең абсолют күпчелегендә урман сәнәгате комплексы даими үсә. Агачны читкә чыгару, пиломатериаллар җитештерү күләмнәре арта.

Чит илләрнең күпчелеге урман сәнәгатенең җитештерү структурасын камилләштерүгә, барыннан да элек әзерләнгән үзагачны һәм агач калдыкларын тирән эшкәртү, җитештерүләрен даими арттыруга йөз тота.

Хәзерге урман сәнәгате җитештерүенең төп асылы – җитештерүнең югары техник дәрәҗәдә булуы, югары житештерүчән машиналар һәм җиһазлар куллану.Конкурентлыкка сәләтле продукция җитештерүне һәм продукция ассортиментын киңәйтүне тәэмин итә торган прогрессив технологик процесслардан файдалану шуның ачык чагылышы.

Агач материалларының төп төрләрен житештерү күләмнәрен һәм урман сәнәгате производствосының югары техник дәрәҗәсен арттыру эчке һәм тышкы базарларда кәгазь продукциясенә булган тотрыклы ихтыяҗга бәйле.

Чит илләрнең күбесендә урман товарлары белән сәүдә итү көннән-көн арта. Алга киткән илләрдә валюта кеременең якынча өчтән икесе целлюлоза, кәгазь һәм картон сатудан керә, бу урман сәнәгате производство структурасын агачны тирән эшкәртүне үстерү юнәлешендә камилләштерүнең нәтиҗәлелеген раслый.

Урман бизнесын трансмилли интеграцияләнгән структуралар юнәлешендә төзү югары өстәлгән бәяле продукциягә бәяләрнең тирбәлешен туктата һәм агач чималына бәянең кимүенә китерә.

Урман сәнәгате комплексын үстерүдә чит илләрдәге прогрессив тенденцияләр соңгы елларда алга киткән илләрдә тулаем эчке продуктның үсешен тәэмин итүче уңай факторларның берсе булып тора.

Югарыда әйтелгәннәр нигезендә агач һәм аның продуктларын җитештерү һәм куллану озак сроклы һәм урта сроклы перспективада үсеш тенденциясенә ия. Барлыкка килгән тенденция Россия урман сәнәгате комплексы өчен зур мөмкинлекләр ача. Россия урман белән тәэмин ителеш буенча дөнья буенча беренче урында тора (81 млрд. куб метрдан артык), дөньяви агач запасының дүрттән бер өлешен били, бу АКШка караганда 3,5 тапкырга, Канадага караганда 3 тапкырга артык. Урманны исәпле кисү 500 млн. куб метрдан артык. Россия агачы физик-механик, табигый һәм урман күрсәткечләре параметрлары буенча бик югары сыйфатлы булып тора.

Россия экспортының бәя структурасында урман һәм целлюлоза-кәгазь индустриясенең төп биш товары арасында 2012 ел йомгаклары буенча пиломатериаллар һәм түгәрәк агач алдынгы позициядә тора, 45% һәм 20% тәшкил

---

[1] Электрон ресурс www.fao.org. www.government.ru

итә. Башка экспорт позицияләре арасында экспорт бәясе өлешендә фанера сату 12%, целлюлоза 14% һәм читкә газета кәгазе чыгарудан валюта табышы9%тәшкил итә.

Фанера һәм целлюлоза экспортының физик күләмнәре 2012 елда үсештә булды, алай гына да түгел, хисап елында фанера бушату шактый артты, ә агач целлюлозасын ташу бер елга 12% артты. Газета кәгазен читкә чыгару күләмнәре генә бер елда 1,4%ка кимеде. Барлык өч позиция буенча да экспорт бәяләре кимеде. Газета кәгазе бер ел эчендә уртача 9%ка кимеде. Фанера һәм целлюлоза буенча тышкы сәүдә бәяләренең кимүе 2011 ел белән чагыштырганда сизелерлек булды – фанера узган елга караганда 14% кимрәк бәядән сатылды, ә целлюлоза бер елда уртача 21% бәясен югалтты. Барлык экспорт товар позицияләре буенча 2012 хисап елында ерак чит илләргә экспорт күләмнәренең кимү тенденциясе билгеләп үтелде. Целлюлозаны һәм аз дәрәҗәдә фанераны читкә чыгару гына искәрмә булып торды. Якын чит илләр киресенчә соңгы ике елда, аеруча хисап елында агач- кәгазь продукциясе экспортын арттырдылар. Бу тенденция беренче чиратта фанерага кагылды. Газета кәгазен һәм целлюлозаны читкә чыгару аерым алганда, БДБ илләренә натураль күрсәткечләр буенча бер елда 64% ка һәм 35% ка артты. Шулай ук БДБ илләренә 2012 елда түгәрәк агач һәм пиломатериаллар сату да шактый артты, 45% түгәрәк агачка һәм 13% пиломатериалга.

2012 елда Татарстан Республикасы урман сәнәгате комплексында җитештерү күләме – 14,67 млрд. сум,шул исәптән, агач эшкәртү һәм агачтан әйберләр җитештерү 2,75 млрд. сум (ИПП – 1-2,1%) тәшкил итте.

Тулаем алганда, үткәрелгән анализ гофрокартон базарында конкуренция артуга бәйле рәвештә картон җитештерү шактый кимүгә карамастан, агач эшкәртү сәнәгате предприятиеләренең җитештерүчәнлеген уңай яктан дәлилли.

Агач эшкәртү сәнәгатендә 2012 елда җитештерүне түбәндәге предприятиеләр арттырды:

«Идел буе фанера-мебель комбинаты» ҖЧҖ - 107,9%;

«С.П.Титов исемендәге Чаллы кәгазь-картон комбинаты»МП ЯАҖ ИПП - 104,1%;

«Зеленодольск фанера заводы» ААҖтөп җиһазларга плансыз ремонтка һәм кадрлар җитмәүгә бәйле рәвештә җитештерү күләмнәрен 6% ка киметте, сәнәгать җитештерүе индикаторы - 94% тәшкил итте.

Тармакта төп проблемалар җайланмаларның искерүенә һәм квалификацияле кадрларның җитмәвенә бәйле.

Бу проблемаларны хәл итү өчен 2012 елда предприятиеләр тарафыннан «Сакчыл җитештерү» принциплары эшләнде һәм гамәлгә кертелде, җитештерүне модернизацияләү проектлары эшләнде. Мәсәлән,«С.П.Титов исемендәге Чаллы кәгазь-картон комбинаты»нда «Бобст» (Швейцария) фирмасының заманча җайланмасы урнаштырылды, ул яссы сетка технологиясе буенча гофроупаковка җитештерүгә мөмкинлек бирәчәк.

Агач эшкәртү тармагы инвестиция җәлеп итүчән булып кала, бу турыда 2012 елда булган чит ил инвестицияләре күләмнәре буенча фикер йөртергә мөмкин, алар 82,4 млн. АКШ долларын тәшкил итте. Инвестицияләрнең күп өлеше инвестиция проектларына туры килә.

«Кастамону Энтегре»компаниясе тарафыннан агач плитәләр җитештерү проектын гамәлгә ашыруга 3,4 млрд.сум планлаштырылган акчаның 2,4 млрд. сумы үзләштерелде. 2013 елда МДФ плиталар җитештерүнең беренче линиясе сафка бастырылды.

2012 елда санитар-гигиена кәгазен җитештерү буенча бер елга 60 мең тонна егәрлектә эшли торган «ХаятКимья» заводы төзелә башлады, планлаштырылган инвестицияләр күләме 2 млрд. сум тәшкил итә, файдалануга тапшыру елы – 2016.

«Кастамону Энтегре» ҖЧҖ (Төркия) проектын гамәлгә ашыру белән плитәләрне алга таба эшкәртү тармакның өстенлекле бурычларыннан берсе булачак. Бу завод продукциясе мебель сәнәгать үсеше һәм республикада мебель һәм комплектлау детальләрен җитештерү кластеры төзү өчен нигез булырга тиеш.

1.2.3. Татарстан Республикасы икътисадының урман секторында халыкның эш белән тәэмин ителеше, эшләүчеләр санын кертеп, характеристикасы, хезмәт хакының уртача дәрәҗәсе, социаль тәэминат

Республика урман сәнәгате комплексында сәнәгать үсеше темпларын арттыру тиешле хезмәт ресурслары һәм җитештерү базасы белән тәэмин ителә. Татарстан Республикасы урман сәнәгать комплексында эшләүчеләр саны 2013 елда 6428кеше тәшкил итте. Республика буенча эш белән тәэмин ителгән гомуми санның УСК да эшләүчеләр саны 5% тәшкил итә (1.2.3.1нче табл.).

1.2.3.1нче таблица

2008 - 2018 еллардаТатарстан Республикасы урман сәнәгате комплексында эшләүчеләрнең исемлек буенча уртача саны

Күрсәткеч	Халык саны										
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Татарстан Республикасы икътисадында эшләүчеләр	1 381 300	1 346 300	1 349 600	1 344 700	1 363 800	1 353 800	1 350 400	1 350 400	1 350 400	1 350 400	1 350 400
Урман комплексында эшләүчеләр-нең исемлек буенча уртача саны, барлыгы	6712	5989	5863	5871	6524	6428	6704	6739	6739	6739	6739
шул исәптән:											
Урман сәнәгате комплексы, шул исәптән:	2941	2866	2874	2863	3637	3851	3944	3980	3980	3980	3980

- агач эзерлэү	756	737	739	735	747	741	739	739	739	739	739
- агач эшкәртү һәм агач әйберләре житештерү	2185	2129	2135	2128	2890	3110	3205	3241	3241	3241	3241
Кечс предприятие-ләр, шул исэптэн:	553	538	540	538	546	542	541	540	540	540	540
- урман хужалыгы һәм шул өлкәдә хезмәт күрсәтү	187	181	182	181	184	182	183	182	182	182	182
- агач эшкәртү һәм агач әйберләре житештерү	366	357	358	357	362	360	358	358	358	358	358
Урман хужалыгы	3218	2585	2449	2470	2341	2035	2219	2219	2219	2219	2219
Республика икътисадында эшләүчеләрнең гомуми саныннан урман комплексында эшләүчеләр өлеше,%	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5

Эшнең юнәлеше хезмәт хакы үсеше белән билгеләнә (1.2.3.2нче табл.). УТК хезмәткәрләренең уртача хезмәт хакы 2013 елда 14587 сум тәшкил итте. Бу мәсьәләдә дәүләт идарәсе индикаторларының берсе 2010 елга уртача айлык хезмәт хакы дәрәҗәсе Россия Федерациясе буенча уртача тармак дәрәҗәсеннән кимрәк булмаска, 2015 елга урман сәнәгате кластеры буенча агач әзерләүдән башлап әзер продукт чыкканчыга кадәр уртача тармак дәрәҗәсенә ирешү, 2020-2030 елларга Татарстан Республикасы сәнәгатендә уртача хезмәт хакына ирешү индикаторы булырга тиеш.

1.2.3.2нче таблица

2008-2018елларгаТатарстан Республикасы урман хуҗалыгы хезмәткәрләренең саны һәм хезмәт хакы фонды турында белешмәләр

Исеме / ел	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	факт	факт	факт	факт	факт	факт	көтелгән	план	план	план	план
«Урманчылык» ДКУ исемлек буенча уртача сан , кеше.	1 546	1 234	1 242	1 240	1 218	892	929	929	929	929	929
«Урманчылык» ДКУ хезмәт хакы фонды, меңсум	130 105	140 242	144 079	145 465	152 545	155 475	161 000	161 000	161 000	161 000	161 000
«Урманчылык» ДКУ уртача хезмәт хакы, меңсум	7,0	9,5	9,7	9,8	10,4	14,5	14,4	14,4	14,4	14,4	14,4
«Урман» ДКУ исемлек буенча уртача сан , кеше.	1 616	1 297	1 132	1 100	980	977	1 098	1 098	1 098	1 098	1 098
«Урман» ДКУ хезмәт хакы фонды, меңсум	139 913	116 213	116 089	119 669	124 397	142 801	152 600	160 893	169 636	178 796	188 451
«Урман» ДКУ уртача хезмәт хакы, меңсум	7,2	7,5	8,5	9,1	10,6	12,2	11,6	12,2	12,9	13,6	14,3
«Урман янгыннарына каршы үзәк» ДБУ исемлек буенча уртача сан , кеше.					84	106	131	131	131	131	131
«Урман янгыннарына каршы үзәк» ДБУхезмәт хакы фонды, меңсум					9 591	14 704	14 747	15 492	16 274	17 169	18 113
«Урман янгыннарына каршы үзәк» ДБУ уртача хезмәт хакы, меңсум					9,5	11,6	9,4	9,9	10,4	10,9	11,5

исеме / ел	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	факт	факт	факт	факт	факт	факт	көтелгән	план	план	план	план
Россия Федерациясе субъекты башкарма хакимият органының исемлек буенча уртача хезмәткәрләре саны , кеше.	56	54	75	130	59	60	61	61	61	61	61
Россия Федерациясе субъекты башкарма хакимият органының хезмәт хакы фонды, меңсум	22 340	21 237	21 798	32 095	28 870	28 868	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000
Россия Федерациясе субъекты башкарма хакимият органынынңуртача хезмәт хакы, меңсум	33,2	32,8	24,2	20,6	40,8	40,1	32,8	32,8	32,8	32,8	32,8
Урман хуҗалыгы хезмәткәрләренең исемлек буенча барлыгы уртача саны, кеше.	**3 218**	**2 585**	**2 449**	**2 470**	**2 341**	**2 035**	**2 219**	**2 219**	**2 219**	**2 219**	**2 219**
Урман хуҗалыгы хезмәткәрләренең хезмәт хакы фондыбарлыгы, меңсум	**292 358**	**277 692**	**281 966**	**297 229**	**315 403**	**341 848**	**352 347**	**361 384**	**370 910**	**380 965**	**391 564**
Урман хуҗалыгы хезмәткәрләренең уртача хезмәт хакыбарлыгы,меңсум.	**7,6**	**9,0**	**9,6**	**10,0**	**11,2**	**14,0**	**13,2**	**13,6**	**13,9**	**14,3**	**14,7**

1.2.4. Урманнарны саклау, яклау, торгызу буенча үткәргән чараларны урманчылыклар буенча анализлау

1.2.4.1. Урманнарны янгыннардан саклау

Татарстан Республикасы урманнары Россия Федерациясе Урман кодексы һәм башка норматив актлар нигезендә янгыннардан сакланырга тиеш. Урманнарны саклау аларның биологик һәм оештыру, хокукый һәм башка чаралар комплексын үз эченә алган региональ үзенчәлекләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Урманнарда янгын чыгу куркынычы һәм урманнарның фактта януы күп факторларга бәйле: агачларның токым составы һәм торышы, үсү шартлары, транспорт челтәре үсеше, урманнарда халыкның булуы, территорияләрнең янгынга каршы җайланмалар белән тәэмин ителеше һ.б.

Академик И. С. Мелехов тарафыннан эзерләнгән агачларның табигый янгын куркынычы шкаласы нигезендә республика урман фонды янгын куркынычсызлыгының биш классына бүленгән (1.2.4.1.1нче таблица).

1.2.4.1.1 нче таблица

Янгын куркынычсызлыгы классы	Урман фонды мәйданының гомуми өлеше (%)
I	9,2
II	11,8
III	41,4
IV	35,7
V	1,9

Табигый янгын куркынычының уртача классы 2.7гә тиң, бу республиканың урманнарына уртача янгын куркынычы янауны дәлилли.

Урман кишәрлекләренең янгынга каршы иң куркынычлылары (I һәм II класслар) мәйданның 20,9% биләп тора.

Урман янгыннары урман фонды торышына һәм динамикасына шактый йогынты ясыйлар.

Татарстан Республикасында булган урман янгыннары санына һәм мәйданнарына карата узган чорда урманчылыклар буенча белешмәләр 1.2.4.1.2 – 1.2.4.1.4 нче таблицаларда китерелде.

1.2.4.1.2нче таблица

Республика буенча узган чорда (1998-2007 елларга) урман янгыннары турында белешмә

Еллар	Янгыннар саны, барлыгы	Янгын мәйданы, (га)
1998	162	69
1999	47	13
2000	14	3
2001	38	8
2002	65	27
2003	41	17
2004	32	35
2005	16	10
2006	104	110
2007	24	8
Барлыгы	543	300

1.2.4.1.3 нче таблица

Республика буенча узган чорда (2008 - 2012 елларга) урман янгыннары турында белешмә

Еллар	Янгыннар күләме, барлыгы	Янгын мәйданы, (га)
2008	53	61,6
2009	48	83,8
2010	99	167,9
2011	0	0
2012	0	0
Барлыгы:	200	313,3

Биш елда (2008-2012 елларда) республика урманнарында гомуми мәйданы 313,3 га 200 урман янгыны булды. Узган чор белән чагыштырганда янгыннарның уртача еллык күрсәткече 1,8%ка кимеде, уртача еллык мәйданы 1,7 тапкырга артты, ә бер янгынның уртача мәйданы 0 ,83 гектардан 1,57 гектарга кадәр 1,89 артты.

1.2.4.1.4 нчетаблица

Узган ревизия чорында Татарстан Республикасы урман янгыннары һәм янган урманнарга кагылышлы урманчылыклар буенча белешмәләр (2008-2012 елларда)

Урманчылыклар исемлеге	Янгыннар саны		Янгын мәйданы, га		1 мең гаурман мәйданына чагыштырмача янган урман
	барлыгы	уртача еллык	барлыгы	уртача еллык	
Әгерже	16	3,2	17,5	3,5	0,39
Азнакай	3	0,6	18,8	3,8	0,42
Аксубай					
Әлки	3	0,6	16,7	3,3	0,45
Әлмәт	5	1,0	5,0	1,0	0,10
Арча	1	0,2	0,3	0,1	0,01
Баулы	3	0,6	2,7	0,5	0,12
Биләр	1	0,2	1	0,2	0,02
Болгар	8	1,6	32,9	6,6	1,76
Бөгелмә	7	1,4	5,0	1,0	0,11
Буа					
Алабуга	15	3,0	32,0	6,4	0,76
Зәй	3	0,6	3,8	0,8	0,06
Зеленодольск	19	3,8	3,4	0,7	0,13
Исләйтар	3	0,6	1,9	0,4	0,11
Кайбыч					
Кәләй	2	0,4	1,6	0,3	0,04
Кама	14	2,8	18,7	3,7	0,34
Кызыл Йолдыз	4	0,8	5,7	1,1	0,13
Лаеш	12	2,4	61,8	12,4	1,83
Лениногорск	7	1,4	15,5	3,1	0,29
Мамадыш	28	5,6	23,1	4,6	0,48
Минзәлә	9	1,8	11,3	2,3	0,16
Түбән Кама	1	0,2	4,0	0,8	0,09
Нурлат					

Урманчылыклар исемлеге	Янгыннар саны		Янгын мәйданы, га		1 мең гаурман мәйданына чагыштырмача янган урман
	барлыгы	уртача еллык	барлыгы	уртача еллык	
Идел буе	1	0,2	6,5	1,3	0,23
Шәһәр яны	33	6,6	22,8	4,6	0,75
Саба	1	0,2	1,2	0,2	0,02
Тәтеш					
Чирмешән	1	0,2	0,1	0,02	0,01
Барлыгыурманчылыклар буенча	200	40,0	313,3	62,7	0,25
шул исәптән: Суслонгер хәрби урманчылыгы	1	0.2	0.05	0.01	0.03
«Түбән Кама» милли паркы	25	5.0	17.38	3.48	0,94
Идел-Камадәүләт тыюлыгы	4	0,8	4,02	0,80	0,40
Барлыгы	230	46	334,75	66,95	0,26

Уртача статистика белешмәләре буенча республика урманнарында уйсулыкта янгыннар 96%, калкулыкта – 3%, җир асты (торф) янгыннары – 1% тәшкил итә.

Янгын килеп чыгуның төп сәбәпләре: авыл хуҗалыгы кырларында яндыру –96%, агач әзерләүчеләр гаебе белән (эш урыннарында) – 1%, җирле халык гаебе белән –2%, яшен аркасында –1% тәшкил итә.

Янгыннар килеп чыгуның төп сәбәбе (99%) – ут белән саксыз эш итү.

Урманнарда һава торышына бәйле янгыннар куркынычсызлыгы җирле шкала белән билгеләнә. Янгын куркынычсызлыгы шкалаларын әзерләү һәм раслау тәртибе Федераль урман хуҗалыгы агентлыгы тарафыннан билгеләнә(Рослесхоз).Янгын куркынычсызлыгы биш класска бүленә.

1.2.4.1.5нче таблица

№ т/с	Янгын куркынычсызлыгы классы (якк)	Тасвирлама
1	I –300дән кимрәк булмау	1 классслы янгын куркынычсызлыгы вакытында авиапатрульлек итү, кагыйдә буларак, башкарылмый. Гамәлдәге янгыннарның торышын контрольдә тоту һәм янгын сүндерүдә эшләүче командаларга ярдәм күрсәтү өчен эпизодик очышлар билгеләнергә мөмкин. Һава шартлары буенча урманда янгын куркынычсызлыгы барлыкка килүгә ул кечәйгән саен авиапатрульлек итү арта.

№ т/с	Янгын куркынычсызлыгы классы (якк)	Тасвирлама
2	II – 301-1000 аз	Янгын куркынычсызлыгы (II класс) аз булганда янгыннар башлаганчы партульлек итү 1-2 көн аша үткәрелә.
3	III – 1001-4000 урта	Көн сан бер тапкыр патрульлек билгеләү урта дәрәҗәдәге янгын куркынычсызлыгы чорында (III класс) яисә аз янгын куркынычсызлыгы (II класс) булган көннәрдә башкарыла.
4	IV – 4001-10000 югары	Ике тапкыр патрульлек билгеләү янгын куркынычсызлыгы югары булган (IV класс) чорга кергәндә яисә янгыннар булукуркынычсызлыгы уртача көннәрдә (III класс)башкарыла.
5	V – 10001-12000 гадәттән тыш	Өч тапкыр патрульлек итүне билгеләү өченгадәттән тыш янгын куркынычсызлыгы чоры (V класс) яисә янгын куркынычсызлыгы югары булган көннәрдә янгын булу (IVкласс) нигез булып тора.

1.2.4.1.6 нче таблица

Урман янгыннары санын һәм мәйданын айлап бүлү

ел/ай	апрель	май	июнь	июль	август	сентябрь	октябрь
а) урман янгыннарының күләме%							
2002	9	72	5	5	6	3	-
2003	2	27	5	-	-	-	66
2004	7	76	10	-	7	-	-
2005	-	56	-	-	25	13	6
2006	18	68	9	3	-	2	-
2007	-	33	42	8	4	-	13
2008	51	36	-	-	13	-	-
2009	23	40	29	-	2	2	4
2010	8	21	19	29	20	3	-
2011	-	-	-	-	-	-	-
2012	-	-	-	-	-	-	-
б) янган мәйданнар%							
2002	10	74	3	4	2	7	-
2003	-	18	-	-	-	-	82
2004	3	88	3	-	6	-	-
2005	-	89	-	-	6	4	1
2006	8	88	3	1	-	-	-
2007	-	27	31	-	-	-	42
2008	54	35	-	-	11	-	-
2009	15	75	3	-	-	-	7
2010	20	15	19	32	11	3	-
2011	-	-	-	-	-	-	-
2012	-	-	-	-	-	-	-

1.2.4.1.7 нче таблица

Янгыннар куркынычы классын (ЯКК) янгын куркынычы булган сезоннарга айлап бүлү

№ т/с	Айлар	2011 ел						2012 ел					
		I	II	III	IV	V	Барлыгы	I	II	III	IV	V	Барлыгы
1	Апрель	5	3	3	-	-	11	1	6	9	-	-	16
2	Май	4	3	16	8	-	31	3	6	15	7	-	31
3	Июнь	13	11	6	-	-	30	6	8	16	-	-	30
4	Июль	2	2	19	8	-	31	2	11	12	6	-	31
5	Август	1	4	6	9	11	31	9	6	7	9	-	31
6	Сентябрь	21	3	4	2	-	30	17	11	2	-	-	30
7	Октябрь	28	3	-	-	-	31	22	9	-	-	-	31
8	Ноябрь	23	-	-	-	-	23	-	-	-	-	-	-
Барлыгы		97	29	54	27	11	218	60	57	61	22	-	200

1.2.4.1.8нче таблица

Урман янгыннары санын янгын куркынычсызлыгы класслары буенча һәм айлап бүлү

№ т/с	Айлар	2011ел						2012 ел					
		I	II	III	IV	V	Барлыгы	I	II	III	IV	V	Барлыгы
1	Апрель	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Май	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Июнь	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Июль	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Август	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Сентябрь	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Октябрь	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Барлыгы		2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Беренче янгыннар, кагыйдә буларак, апрельнең беренче декадасында урманда кипкән үлән һәм туфракның өске катламы кибүгә бәйле кар киткәннән соң барлыкка килә. Урман янгыннарының язгы иң югары ноктасы май аеның беренче яртысыннан яшь үлән тишелеп чыкканчыга кадәр дәвам итә. Урманнар өчен җәйге коры һава куркыныч, монда үлән катламы һәм туфракның өсте нык

кибә һәм тиз янып китүчән була, шулай ук көз көне, иске яфраклар коелгач та, янгын куркынычы барлыкка килә.

Аеруча куркыныч һәм коры еллар 1994-1996 һәм 1998 елларга туры килде, бу елларда 761 урман янгыны чыкты. Мондый янгыннарны сүндерүдә кыенлыклар күп: беръюлы күп кешенең һәм янгын сүндерү чараларының кирәк булуы, авиаягулык кытлыгы, вертолетлар булмау, уңайсыз һава шартлары һәм башкалар.

Соңгы биш ел эчендә янгыннардан уртача еллык зыян 21,4 млн. сум тәшкил итте: шул исәптән 0,8 млн. сум. 2008 елда; 7,9 млн. сум. 2009 елда; 12, 7 млн. сум2010 елда; 2011 - 2012 елларда янгыннар булмады(0,8 млн. сум 2008 елда 21,7 млн. сумгакадәр2010 елда).

1971–2008 елларда Татарстан Республикасы урманнарында 3261 янгын булды (бер елга уртача 86), ул 6,9 мең га урман мәйданын биләде.

2011–2012 елларда Татарстан Республикасы урман янгыннары теркәлмәде.

Татарстан Республикасы урманнарының фактта янмавы урман янгыннарына каршы җир өсте алымнары, шулай ук авиация чаралары куллану ярдәмендә актив көрәш нәтиҗәсе булды.

1.2.4.1.9 нчетаблица

Авиация ярдәмендә табылган урман янгыннары турында белешмә

Ел	Очу сәгате	Сезонда чыккан янгыннар		Бер янгынның уртача мәйданы (га)	Авиация ярдәмендә табылган			Бер янгынның уртача мәйданы, га
		Саны. шт.	Мәйдан., га		Саны., шт.	Мәйдан., га	%	
2002	385	65	27,87	0,42	32	14,09	49,2	0,44
2003	277	41	17,22	0,42	22	7,51	53,5	0,34
2004	167	32	34,9	1,09	14	2,59	43,7	0,18
2005	120	16	10.12	0,63	5	0,05	31,2	0,01
2006	150	104	110,14	1,06	29	6,38	27,9	0,22
2007	50	24	8,43	0,35	1	0,01	4,2	0,01
2008	25	53	61,65	1,16	-	-	-	-
2009	29	48	83	1,73	-	-	-	-
2010	125	99	167,91	1,7	1	0,3	0,01	0,3
2011	85	0	0	0	-	-	-	-
2012	103	0	0	0	-	-	-	-
Барлыгы:	1516	482	521,24	0,65	104	30,93	21,6	0,30

2002 – 2012 елларда сезонда булган янгыннар вакытында урманнарга авиапатрульлек итү өчен түбәндәге һава судноларыкулланылды: АН-3самолёты, Ми-8 МТВ АНСАТ һәм R-44 вертолетлары.

2012 елда авиапатрульлек кысаларында фактта урманнарга 103 сәгать дәвамында 25 очыш ясалды. Бер очышның уртача дәвамлылыгы 4 сәгать 12 минут тәшкил итте.

Тулаем алганда, урманнарны янгыннан саклауның нәтиҗәлелеге канәгатьләнерлек дип бәяләнә.

«Чаралар планын» финанслау урман хуҗалыгының планлы йөкләмәләрен федераль бюджеттан һәм Татарстан Республикасы бюджетыннан, шулай ук арендаторлар акчалары исәбеннән финанслау нигезендә гамәлгә ашырылды.

2012 елда Татарстан Республикасында территориядә янгынга каршы түбәндәге эшләр башкарылды, алар 1.2.4.1.10нче таблицада китерелә.

1.2.4.1.10нче таблица

2012 елда Татарстан Республикасы«Урман» ДБУ һәм арендаторлар территориясендә янгынга каршы җайланмалар белән эш башкару

№ т/с	Чаралар исемлеге	Исәпләү берәмлеге	План	Факт	Планныңүтәлеше%
1.	Сукмак салу, янгынга каршы өзеклекләр, янгынга каршы минеральләштерелгән полосалар урнаштыру	км	3816	3816	100
2.	Урманнарны янгыннан саклау өчен урман юллары салу	км	28	28	100
3.	Урманнарны янгыннан саклау өчен урман юлларын эксплуатацияләү	км	200	200	100
4.	Кипкән үләнне, урман үсентеләрен, корыган ботакларны янгынга каршы профилактик яндыру	га	400	400	100
5	Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан күреләә торган башка чаралар				
	Сукмак салу, янгынга каршы өзеклекләр, янгынга каршы минеральләштерелгән полосалар урнаштыру	км	6700	6700	100
	Янгынга каршы корал һәм инвентарь сатып алу, янгын сүндерү техникасын һәм җайланмасын тоту, элемтә һәм хәбәр системаларын тәэмин итү, янгын сүндерү техникасы һәм җайланмасы, шулай ук ягулык запасы булдыру	мең сум	1579,4	1579,4	100
	Урманнарга килүче гражданнарга ял зоналарын төзекләндерү	мең сум	121,5	121,5	100
	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы чаралары турында мәгълүматлы стендлар һәм башка билгеләр, күрсәткечләр урнаштыру	мең сум	121,5	121,5	100

№ т/с	Чаралар исемлеге	Исәпләү берәмлеге	План	Факт	Планныңүтәлеше%
	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы мониторингы үткәрү, барлыгы	мең сум	966,8	966,8	100
	шул исәптән: җир өсте саклау зонасы	мең сум	1,2	1,2	100
	авиационсаклау зонасы	мең сум	965,6	965,6	100

Урман янгыннарын профилактикалау һәм сүндерүгә әзерлек чаралары планы күпчелек күрсәткечләр буенча 100% үтәлде.

Муниципаль берәмлекләр администрацияләре тарафыннан мобилизацион чараларның оператив планнары ел саен раслана, аларда янгыннарны сүндерүгә башка предприятиеләрдә, районнарда урнашкан техника, транспорт һәм эшче көчләрдән файдалану күздә тотыла. Кирәк очракта, граждан законнары нигезендә «Урман» ДБУ белән предприятиеләр арасында шартнамәләр төзелде.

Янгын куркынычы сезонында урманны саклауга өстәп «Урман» ДБУ тарафыннан вакытлыча каравылчылар яллана, алар башлыча урманчылык конторaларында һәм урманчылык кишәрлекләрендә, янгын күзәтү вышкаларында һәм пунктларында кичке вакытта һәм ял көннәрендә кизү торалар. Моннан тыш, Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгында ял һәм бәйрәм көннәрендә генә түгел, 20 апрельдән октябрьгә кадәр көн саен да тәүлек буе кизү оештырыла.

Урман янгыннарын сүндерү хезмәтләре турында белешмәләр 1.2.4.1.11нче таблицада китерелде.

1.2.4.1.11нче таблица

2014 елның 1 октябренә«Урман»ДБУ һәм «Урман янгыннарына каршы үзәк»ДБУ янгынга каршы хезмәтләре турындабелешмәләр

№ т/с	Исемлек	Янгынга каршы химик станцияләр, типлар буенча				Янгынга каршы инвентарь тупланган пунктлар	Янгын күзәтү вышкалары, телевизион җайланмалар
		I	II	III	Барлыгы		
1	Әгерҗе урманы		1		1		2
2	Азнакай урманы					1	
3	Аксубай урманы					1	
4	Алабуга урманы		1		1		
5	Әлки урманы					1	
6	Әлмәт урманы		1		1		
7	Арча урманы		1		1		
8	Баулы урманы					1	

№ т/с	Исемлек	Янгынга каршы химик станцияләр, типлар буенча				Янгынга каршы инвентарь тупланган пунктлар	Янгын күзәтү вышкалары, телевизион җайланмалар
		I	II	III	Барлыгы		
9	Биләр урманы					1	
10	Болгар урманы		1		1		
11	Бөгелмә урманы		1		1		
12	Буа урманы					1	
13	Зәй урманы		1		1		1
14	Зеленодольск тәҗрибә урман хуҗалыгы		1		1		4
15	Исләйтар урманы		1		1		1
16	Кайбычмахсус орлыкчылык урман хуҗалыгы					1	
17	Кәләй урманы					1	
18	Кама урманы		2		2		
19	КызылЙолдыз урманы					1	
20	Лаеш урманы		1		1		1
24	Лениногорск урманы					1	
22	Мамадыш урманы		1		1		1
23	Минзәлә урманы		1		1		2
24	Түбән Кама урманы					1	1
25	Нурлат урманы		1		1		1
26	Идел буе урманы					1	
27	Шәһәр яны укыту-тәҗрибә урман хуҗалыгы		2		2		3
28	Укыту-тәҗрибә Саба урман хуҗалыгы		1		1		1
29	Тәтеш урманы					1	
30	Чирмешән урманы					1	
31	Урман янгын үзәге			5	5		
Барлыгы			18	5	23	14	16

Җир өсте көчләре«Урман янгыннарына каршы үзәк»ДБУIII типтагы 5 янгынга каршы химик станциядән, «Урман» ДБУ IIтиптагы 18 янгынга каршы химик станциядән һәм янгынга каршы инвентарьлар тупланган 14 пункттан, шулай ук агач әзерләүче предприятиеләрнең – урман фонды арендаторларының янгынга каршы формированиеләреннән тора.

1.2.4.1.12 нче таблица

IIтиптагы ПХСбелән тәэмин ителеш

№ т/с	Җиһазлар һәм инвентарьлар исемлеге	Үлчәү берәм.	II типтагы ПХС турында нигезләмә буенча барлыгы таләп ителә	Барлыгы таләп ителә	Барлыгы фактта	Өстәмә таләп ителә
1. Төп җиһазлар						
1.	Урман автоцистернасы	шт.	2	36	42	
2.	6 т йөккүтәргеч, узучанлыгы югары булган бортлы автомобиль	шт.	2	36	36	
3.	1 тоннага кадәр йөккүтәргеч, узучанлыгы югары булган бортлы автомобиль	шт.	1	18	18	
4.	4-5 кешелек моторлы көймә	шт.	1	10	5	5
5.	600-800 л/мин җитештерүчәнлекле күчмә мотор помпа	шт.	2	36	36	
6.	60-120 л/мин җитештерүчәнлекле күчмә кече габаритлы мотопомпа	шт.	2	36	30	6
7.	Аерым цистерна яисә су өчен резинамичкә	шт.	2	36	36	
8.	Бульдозер	шт.	1	18	15	3
9.	Урман сукасы	шт.	2	36	36	
10.	Радиостанцияләр:					
	стационар	шт.	1	18	-	-
	күчмә	шт.	3	54	30	24
	күтәреп йөрешле	шт.	4	72	35	37
11.	Тавыш җайланмасы	шт.	2	36	17	19
12.	Янгын җибәрү аппараты	шт.	4	72	65	7
13.	Кул урман янгыны сүндергече	шт.	20	360	331	29
14.	«Дружба» моторлы бензин пычкычы	шт.	2	36	36	

№ т/с	Җиһазлар һәм инвентарьлар исемлеге	Үлчәү берәм.	II типтагы ПХС турында нигезләмә буенча барлыгы таләп ителә	Барлыгы таләп ителә	Барлыгы фактта	Өстәмә таләп ителә
II. Технологик җиһаз						
1.	26 һәм 51 ммдиаметрлы, басымлы янгын шлангасы тоткычы	пог.м	5000	90000	25420	64580
2.	Янгын сүндерү өчен озын кәүсә	шт.	8	144	143	1
3.	Басым тоташтыру головкасы	шт.	60	1080	521	559
4.	Утсүндергеч сыеклыкны саклау савыты беләнболгату агрегаты	шт.	1	18	18	
5.	Тоткычларны күчереп йөртү жайланмасы	шт.	2	36	27	9
6.	Универсаль корсет кыскычы	шт.	50	900	184	716
7.	Янгы сүндерү көрәкләре	шт.	100	1800	1800	
8.	Янгын сүндерү тырмалары	шт.	20	360	311	49
9.	Янгын сүндерү чиләкләре	шт.	20	360	360	
10.	Аркылы пычкы	шт.	10	180	156	24
11.	Ягулык-майлау материаллары өчен 10-20 л сыешлы савыт	шт.	10	180	180	
12.	Балта	шт.	20	360	360	
13.	Психрометр	шт.	2	36	10	26
14.	Инструментлар ташу өчен күчмә контейнер	шт.	2	36	36	
III. Оештыру-техниктәэмин ителеш						
1.	Дарулар (аптечка)	шт.	6	108	100	8
2.	Шәхси яра бәйләү пакеты	шт.	10	180	140	40
3.	Эчәр су өчен 20 л сыешлы канистра яисә бидон	шт.	6	108	108	
4.	Махсус кием һәм махсус аяк киеме	шт.	10	180	180	
5.	Респиратор	шт.	10	180	180	
6.	Саклагыч күзлек	шт.	10	180	180	
7.	Саклагыч каска	шт.	10	180	180	
8.	Йоклау өчен капчыклар	шт.	10	180	44	136
9.	8-12 урынлы палаткалар	шт.	2	36	10	26
10.	Кружка	шт.	10	180	180	

№ т/с	Җиһазлар һәм инвентарьлар исемлеге	Үлчәү берәм.	II типтагы ПХС турында нигезләмә буенча барлыгы таләп ителә	Барлыгы таләп ителә	Барлыгы фактта	Өстәмә таләп ителә
11.	Энә	шт.	10	180	180	
12.	Химик карандаш яисә фломастер	шт.	10	180	180	
13.	Җепсел яисә капрон щетка	шт.	5	90	76	14
14.	Җилем	шт.	5	90	70	20
15.	Бинокль	шт.	3	54	23	31
16.	Андриановкомпасы	шт.	4	72	72	
IV. Ярдәмче материаллар						
1.	Янгын сүндерү составы	т	1,5	27	4,1	22,9
2.	Юешләгеч	кг	100	1800	662,5	1137,5

1.2.4.1.13нче таблица

«Урман янгыннарына каршы үзәк»ДБУ ны ПХС –III типтагы комплектлау

№ т/с	Исеме	Үл-чәү берәм леге	ПХС турында нигезләмә буенча таләп ителә ПХС-III (1 бер.)	ПХС-III нигезләмә се буенча барлыгы таләп ителә (5 бер.)	Барлыгы фактта	ПХС комплект ка кадәр таләп ителә
I. Төп җиһазлар						
1	Урман автоцистернасы	шт.	4	20	20	-
2	6 т йөккүтәргеч, узучанлыгы югары булган бортлы автомобиль	шт.	3	15	6	9
3	1 тоннага кадәр йөккүтәргеч, узучанлыгы югары булган бортлы автомобиль	шт.	1	5	5	-
4	800-1600л/мин җитештерүчәнлекле насос станциясе	шт.	1	5	1	4
5	Авторемонт остаханәсе	шт.	1	5	4	1
6	600-800 л/мин җитештерүчәнлекле күчмә мотор помпа	шт.	3-5	15-25	2	14
7	60-120 л/мин җитештерүчәнлекле күчмә кече габаритлы мотопомпа	шт.	4-5	20-25	1	19
8	Аерым цистерна яисә су өчен резинамичкә	шт.	3-5	15-25	-	15
9	Бульдозер	шт.	2	10	9	1
10	1,5-6,5тонналы, тарту класслы гусеницалы яки көпчәкле трактор	шт.	2-3	10-15	16	-

11	Урман өчен трактор сукасы	шт.	3-5	15-25	8	7
12	Радиостанцияләр:					
	а)стационар	шт.	1	5	-	5
	б) күчмә	шт.	10	50	-	50
	в)күтәреп йөри торган	шт.	16	80	-	80
13	Тавыш җайланмасы	шт.	3	15	-	15
14	Ут кабызу аппараты	шт.	6-12	30-60	-	30
15	Кул урман янгыны сүндергече	шт.	30-60	150-300	44	106
16	Моторлы бензин пычкычы	шт.	4-7	20-35	58	-
II. Технологик җиһаз						
1	26 һәм 51 ммдиаметры басымлы янгын шлангасы тоткычы	пог. м	10000	50000	30600	19400
2	Янгын сүндерү өчен озын кәүсә	шт.	10	50	5	45
3	Торф таягы	шт.	4	20	16	4
4	ГМ50 муфта головкасы ГМ70 муфта головкасы 3- йөрешле тармаклану (РТ 70) Күчермәле головка 50-60мм 50-70мм 60-70мм Заглушкалар ГЗ50 ГЗ60 ГЗ70 Барлыгы	шт. шт. шт. шт. шт. шт. шт. шт. шт.	20 20 10 10 20 10 4 3 3 100	100 100 50 50 100 50 20 15 15 500	- - 7 15 5 20 - - - 47	100 100 43 35 95 30 20 15 15 453
5	Янгын сүндерү сыеклыгын саклау савыты белән болгату агрегаты	шт.	2	10	-	10
6	Рукавларны күчерү өчен җайланма	шт.	4	20	4	16
7	Универсаль һәм корсет кыстыргыч	шт.	70	350	50	300
8	Янгын сүндерү көрәге	шт.	200	1000	-	1000
9	Янгын сүндерү тырмалары	шт.	40	200	-	200
10	Янгын сүндерү чиләге	шт.	40	200	-	200
11	Аркылы пычкы	шт.	20	100	20	80
12	Ягулык-майлау материаллары өчен 10-20 л сыешлы савыт	шт.	20-40	100-200	-	100
13	Балдта	шт.	40	200	20	160
14	Психрометр	шт.	3	15	3	12
15	Инструментлар ташу өчен күчмә контейнер	шт.	3	15	-	15
III. Оештыру-техникҗиһазлары						
1	Дарулар (аптечка)	шт.	6-10	30-50	-	30
2	Индивидуаль бәйләү пакеты	шт.	30	150	-	150
3	Эчәр су өчен 20 л сыешлы канистраяисә бидон	шт.	12	60	-	60
4	Махсус кием һәм махсус аяк киеме	шт.	30	150	34	116
5	Респиратор	шт.	30	150	-	150
6	Саклагыч күзлек	шт.	30	150	15	135
7	Саклагыч каска	шт.	30	150	34	116
8	Йоклау өчен капчыклар	шт.	30	150	-	150
9	8-12 урынлы палаткалар	шт.	3	15	2	13

10	Кружка	шт.	30	150	-	150
11	Энә	шт.	20	100	20	80
12	Химик карандаш яисә фломастер	шт.	20	100	-	100
13	Җепсел яисә капрон щетка	шт.	10	50	-	50
14	Җилем	шт.	10	50	-	50
15	Бинокль	шт.	5	25	3	22
16	Андрианов компасы	шт.	8	40	3	37
IV. Ярдәмче материаллар						
1	Янгын сүндерү составы, т.	т	2,5	15,5	0,2	15,3
2	Юешләгеч кг.(ДБ, сульфанол, 50НП-1)	кг	200	1000	-	1000

ПХС ның эш итү зонасы 2-3 сәгать эчендә янгын сүндерү чараларын урнаштыру мөмкин булган территорияләрнең булуы белән билгеләнә. ПХС узу мөмкинлеге зур булган транспорт чаралары белән тәэмин ителгәндә бу зоналар тагын да киңәячәк.

Урман фондында янгынга каршы профилактик чаралар урман янгыннарын кисәтүнең төп нигезе булып тора. Янгынга каршы чараларны үтәү урманнарны үзләштерү проектлары һәм аренда шартнамәләрендә урманнарны янгыннан саклауга юнәлдерелгән чаралар каралган урманнан файдаланучылар һәм урман фондының барлык хуҗалары (урман фонды кишәрлекләрен арендалаучылар)тарафыннан тәэмин ителде.

Республика урманнарында профилактик эшләр «Урманнарда янгынга каршы профилактика рекомендацияләре һәм урман янгыннарына каршы хезмәтләрнең эшен регламентацияләү» нигезендә үткәрелде. Аны Россия Урман хуҗалыгы министрлыгы 1997 елда раслады. Урман янгыннарын сүндерү оешмалары җитәкчеләрен аттестацияләү үткәрелмәде. Урман янгыннарын сүндерү буенча 30 белгеч-җитәкчегә аттестация таләп ителә.

Соңгы елларда республика урманнарын янгынга каршы тәэмин итү Идел буе федераль округында иң яхшылардан санала.

Россия Федерациясенең гадәттән тыш хәлләр министрлыгы каршындагы Татарстан Республикасы янгынга каршы дәүләт хезмәте белән, Татарстан Республикасы шәһәрләре һәм районнары администрацияләре арасында урманнарны янгыннарга каршы саклауны тәэмин итү буенча оператив планнарны башкару, шулай ук урман янгыннарын чыгаруда гаепле затларны ачыклау һәм җаваплылыкка тарту буенча хокук саклау органнары белән үзара эш итү җайга салынды.

Урманнарны янгыннардан саклау торышы ел саен Татарстан Республикасының Гадәттән тыш хәлләр комиссиясенең уртак утырышында карала.

1.2.4.2. Урманнарны зарарлы организмнардан саклау

Урманнарны саклау – урман хуҗалыгы белән идарә итү органнарының һәм урманнардан файдаланучыларның урманның тотрыклылыгын, продуктивлыгын һәм башка максатчан функцияләрен, урман хуҗалыгы объектларын (питомниклар, урман культуралары, плантацияләр һ.б.) саклауны

һәм урман продукциясен корткычлардан, авырулардан һәм башка тискәре табигать һәм антропоген факторлардан саклауны арттыру өчен файдаланыла торган кагыйдәләрне, ысулларны һәм технологияләрне берләштерүче белемнәр һәм даирә өлкәсе.

Урманны саклауның төп бурычы – зарарлы коткычлар һәм агачларның коруына китерә яисә агачның үсешен кинәт киметә һәм аның эшлекле сыйфатларын бетерә торган авыруларның күпләп таралуын һәм ишәюен кисәтү (профилактикалау). Шушы максатлар белән Татарстан Республикасы урманнарында санитария-савыктыру чараларын һәм урман патологиясе мониторингын үз эченә алган эшләр комплексын башкару зарур.

Татарстан Республикасы территориясендә агачларның зәгыйфьләнүенә һәм кырылуына китерә торган төп факторлар урман янгыннарыннан, уңайсыз табигать шартларыннан (давыллы җилләр), гөмбәчек авыруларыннан энтомозарарлаучылар тарафыннан зыян китерү һәм антропоген йогынтыдан гыйбарәт.

Татарстан Республикасы урманнарында 2012 елда агачларның торышы канәгатьләнерлек булмавының сәбәпләре, элеккечә үк, урман авырулары һәм табигать шартлары булды, аның мәйданы барлык бозылган һәм юкка чыгарылган мәйданнарның 51,7 һәм 42,5% тәшкил итә.

Урман янгыннары – 136,2 га;

Коткычлардан килгән зыян – 1 561,9 га;

Тискәре һава шартлары һәм

Туфрак- климат факторлары – 18 234,3 га;

Урман авырулары – 22 188,5 га;

Кыргый хайваннар тарафыннан зарарлану – 416,1 га;

Антропоген факторлар – 90 га;

Патоген булмаган факторлар – 269 га;

Барлыгы – 42 896 га

Корыган һәм тотрыклылыгы бозылган, ләкин тамырында калган агачларның мәйданы хисап елы ахырына 1728,8 га тәшкил итте. Шуларның табигать шартлары сәбәбе белән 1619,5 га, корткычлардан зыян күргән – 35,4 га, урман янгыннары аркасында – 36,4 га, урман авыруларыннан – 36,2 га, антропоген фактордан килгән зыян (узган елларда сәнәгать калдыкларын чыгару) – 1,25 га тәшкил итә. Шулай итеп, Татарстан Республикасы урман фондының юкка чыккан агачлыкларының гомуми мәйданы 2012 елда 251 га булды. Юкка чыгуның сәбәпләре: табигать шартлары (юкка чыккан агачларның гомуми мәйданыннан66,6%), урман авырулары (27,6%), корткычлардан зыян килү (4,3%), узган еллардагы янгыннар – (1,5%)

1.2.4.2.1 нче таблица

2012 ел ахырына кору һәм зәгыйфьләнү, юкка чыгу күренешләренең артуы нигезендәтотрыклылыгы бозылган һәм бөтенләй беткән агачлар үскән мәйданнарның бүленеше

Зәгыйфьләнү (юкка чыгу) сәбәпләре	Кибеп барган агачлар булган агачлыклар мәйданы ел ахырына, га					Шул исәптән, юкка агачлар			Чүп-чарлы мәйдан	
		Шул исәптән кору дәрәҗәсе буенча				Агымдагы елда		Агымдагы ел ахырына тамырда утырган		
		≤ 4%	4,1-10%	10,1-40%	> 40%	Мәйдан, га	Запас, дес. м^3		га	Запас, га. м^3
Урман янгыннары	136,2	1			78,6	3,6		36,4		
корткычлардан зыян килү	1561,9		135,2	1360,7	66	10,8	90,3	35,4		
Тискәре һава шартлары һәм туфрак-климат факторлары	18234,3	57,9	3831	12715	1630,4	167,3	1430,0	1619,5		
Урман авырулары	22188,5	1889,4	3886,7	14687,5	1724,9	69,3	784,5	36,2		
Кыргый хайваннардан зыян килү	416,1	126,8	163,3	10,7	115,3					
Антропоген факторлар	90		58	28,6	3,4			1,25		
шул исәптән, сәнәгать калдыклары	1,25				1,25			1,25		
Патоген булмаган факторлар	269	164,5	98,8	5,7						
барлыгы	42896	2239,6	8173,9	28863,9	3618,6	251	2335,3	1728,8		

39 ел эчендә (1973 – 2012) Татарстан Республикасында имәнлекләр мәйданы 280,6 мең гектардан 190,8 гектарга калды. Имәнлекләргә 1939-1940 һәм 1941-1942 елларда температура – 40 градустан да түбәнрәк төшкән суык кышлар аркасында зур зыян килде. 1978 – 1979 еллардагы кыш та эссез калмады. Һава температурасы кыска гына вакыт эчендә кинәт үзгәреп торды, мәсәлән, 1978 елның 29 декабрендә иртәнге сәгать 9 дан 1979 елның 1 гыйнварына кадәр 12 градустан 29 градуска кадәр төште, ә кичкә 47-51 градус суык булды, урыны-урыны белән температура –54 градуска кадәр житте.

Имән агачының кимүе ике юнәлеш белән барды: 1979 елда аеруча каты зыян күргән агачлар корыды, алга таба 1980 нче елдан башлап, зәгыйфьләнеп калган һәм корый башлаган агачлар юкка чыкты (IV-V категория).

Имән, карама һәм өрәңгеүскән барлык агачлыклар да теге яисә бу дәрәҗәдә корыды.

Шуның белән бергә, имәнлекләргә яфрак кимерүчеләр китергән зыян да, 1972-1975, 2010 елгы корылыклар вакытында корткычларның кимерүе һәм көтүлекләр дә зыян салды.

1981 – 1983 елларда Бөгелмә, Кайбыч, Кама, КызылЙолдыз, Лаеш, Мамадыш, Идел буеһәм Тәтешурман хуҗалыкларында, Мәскәү махсуслаштырылган урман эшләре предприятиесе үткәргән тикшерүдән күренгәнчә, 249,4 мең га гомуми мәйданның 127 мең гектары төрле дәрәҗәдә зыян күрде. Шуларның 15-18 мең гектары каты яфраклы агачлар, шул исәптән имән тулысынча корыды, 60-65 мең га 30% корыган, 45-50 мең га өлешчә 30 дан алып 60% ка кадәр корыган мәйдан тәшкил итә.

Бөгелмә (750 мең $м^3$), Кама (751 мең $м^3$), Кызыл-Йолдыз (453 мең $м^3$), Мамадыш (700 мең $м^3$), Идел буе (236 мең $м^3$), Тәтеш (723 мең $м^3$) урманчылыкларында агачлар зур зыян күрде.

1973 – 1975 һәм 1991 – 1994 елларда урман эшләренең чагыштырма белешмәләре шуны раслый.

Урманнарнын тулылыгы 18%ка кимеде.

Имәннәрнең киму масштаблары имәнлекләрнең генетик нигезе өзелгән экологик һәлакәт турында сөйләргә җирлек бирә.

117,4 мең га мәйданда имәнлекләр тулаем юкка чыкты. Мәйданның бер өлеше юкә хуҗалыкларына күчте – 43,9 мең га, 20 гектардан артык мәйдан сирәк урманнар һәм йомшак яфраклы агачлыкларга күчте (0,3-0,4). Бу агачлыклар реконструкция фондын тәшкил итә. Урман каплаган запас мәйданнар 14%ка, ә өлгергән агачлыклар 18% кимеде.

Тамыр системалары гөмбә белән зарарлану аркасында зәгыйфьләнгән һәм корып баручы 24-28 см диаметрлы кипкән имәннәр авып төшәбашлады, бу әлеге агачлыкларны реконструкцияләгәндә һәм урман торгызу эшләрен, шулай ук урман хуҗалыгы эшләрен имәнлекләрдә алып барганда өстәмә кыенлыклар тудыра.

Агачларның техник сыйфаты шактый кимеде. Мәскәү махсуслаштырылган урман эше экспедициясе белешмәләре буенча барлык зәгыйфьләнгән һәм корып баручы агачлар гөмбәчек авырулары белән авырый, кәүсәнең 25 тән 50 гә кадәр, ә кайчакта 70% кадәре черек авыруы белән зарарланган. Моннан тыш, 1942,1968, һәм 1978 – 1979 еллардагы суыклар аркасында кәүсә эчендә черек белән зарарланган 2 яисә 3 бөтен кәүсә буена 8-12 мм киңлектәге кыршау барлыкка килгән, барлык корыган һәм корып баручы агачлар кәүсә корткычларыннан эшкәртелде, бу шулай ук агачның сыйфатына да йогынты ясады. Эшкә яраклы имән агачын пиломатериалга кискәндә сыйфаты ГОСТка туры килә торган продукция алып булмый, чөнки кискәннән соң пиломатериал зарарланган кыршаулар буенча бөтен кәүсә буена таркала. Эшкә яраклы агач күрсәткече бары тик 0,5-1% тәшкил итә.

Агачларның II-V категориядәгесанитар торышыннан чыгып, эшкә яраклы агач чыгышы (зәгыйфьләнгән корган агачлар) 1988 елда 3-5% тәшкил итте.

Имәнлекләрнең санитар торышын өйрәнеп, аларның коруһәлакәтенә китергән кайбер сәбәпләрне күрсәтергә мөмкин:

1. 1972 һәм 1975, 2010 еллардагы корылыклар.

2. 70 нче елларда имән өчен үсү шартларының начараюына китергән җир асты сулары биеклегенең кимүе.

Берничә ел рәттән (1975 – 1978) парсыз ефәк күбәләгенең яфракларны ашавы, зарарлы чык, ян ботакларның үсмәве һәм кышка кирәкле туклыклы матдәләрнең запасы җитәрлек булмау. Яфраклар ашалган елларда җәй көне агачларның үсмәве.

Шул рәвешле зәгыйфьләнгән агачларның суыкка һәм җәйге корылыкка тотрыксызлыгы.

1978 – 1979 елгы салкын кыш.

Имәнлек мәйданнарының кимүе сакланып калган агачлыкларның гадиләшүенә, агач составының һәм яшь структурасының начараюына бәйле, бу алар башкара торган мохит саклау функцияләрен һәм аның тотрыклылыгын киметүгә китерә. Токымнарны алмаштыру процесслары көчәя, имәнлекләр йомшак яфраклы токымнар белән алмашына.

Соңгы елларда урманнарның санитар торышы начараюга рекреацион йөкләнешнең көчәюе, йомшак яфраклы хуҗалыклар буенча исәпле урман кисүне начар үзләштерү этәргеч бирә, бу урманнарның чүп-чар белән каплануына, янгыннар барлыкка килүгә, корткычларның үрчүенә, агач гөмбәчеге авыруларының артуына китерә, моңа шулай ук сәнәгать предприятиеләренең, беренче чиратта, нефть чыгаручыларның атмосферага калдыклар ташлавын, давыл һәм көчле җилләрне кертергә була.

Агачларның күпчелеге 2007 елда 902 га, шул исәптән тискәре һава шартлары йогынтысы аркасында (2007 елның 1 июненнән 8 июленә кадәр давыл) – 861 га (95%): 13 урманчылык территориясендә – Әгерже, Әлки, Буа, Алабуга, Зеленодольск, Исләйтар, Кама, Лаеш, Мамадыш, Минзәлә, Нурлат, Шәһәр яны һәм Чирмешән урманчылыкларында, 24 га (2,7%) урман авырулары һәм 2007 елда барлык юкка чыккан урман мәйданының 17 га (1,9%)агачлыкларның үсү шартларына туры килмәве аркасында булды.

2007 елда санитар савыктыру чараларыннан түбәндәгеләр эшләнде: корыган һәм зарарланган агачларны кисү (тоташ һәм сайлап алып санитар кисүләр) һәм урманнарны тазарту, тоташ санитар кисүләр 661 га мәйданда, запас буенча – 77,8 мең мз ликвидта, сайлап алып санитар кисүләр 3404 га, запас буенча – 86,2 мең мз ликвидта үткәрелде.

Урманны тазарту 3567 гектарда башкарылды.

Корткычлар һәм авырулар учаклары 2007 елга 23657 га мәйданда ачыкланды, шулардан урман авырулары– 20091 га тәшкил итә. 2007 елда урманнардагы афәтнең төп сәбәбе агачларны төптән каерган һәм ботакларны сындырган давыллар булды.

2012 ел башына тамырда утырыпһәлак булган агачларның мәйданы 1883,4 га тәшкил итте. Хисап елында агачлыкларның юкка чыгуы 251 га булды.

Тоташ кисүләр башкарылганнан соң, тамырда калган агачлар мәйданы хисап елы ахырына 1728,8 га тәкшил итә. Узган елда тоташ санитар кисүләр 391,6 га җирдә булды. 2012 елда юкка чыккан агачлыкларда тоташ санитар кисүләр 245,6 гектар мәйданда үткәрелде, шунын корткычлар аркасында юкка чыккан агачлыкларда – 9,8га, авырулар аркасында – 68 га, янгыннардан – 1,3 га, уңайсыз климат факторларыннан 166,5 га. Гомумән юкка чыккан агачларның 18,3% тоташ киселгән өлешкә туры килә.

1.2.4.2.2 нчетаблица

2012 ел ахырына бозылган һәм тотрыклылыгы югалган агачлар үскән мәйданнарның кору күренешләренең артуы буенча бүленеше

Урманчылыклар	Ел ахырына корыган агачлыклар мәйданы, га					шул исәптән юкка чыккан агачлыклар			Чүп-чарлы агачлыклар	
	барлыгы	шул исәптән кору дәрәҗәсе буенча				агымдагы елда		тамырда утырган агачлар агымдагы ел ахырына, га		
		≤ 4%	4,1-10%	10,1-40%	> 40%	Мәйдан, га	запас, дес. $м^3$		мәйдан, га	запас, га. $м^3$
Әгерҗе	747,8		173,4	485,5	88,9			0,3		
Азнакай	1951,1		1265,7	365	320,35	20	170	90,05		
Аксубай	1244,4	1230,4		11	3	11,6	182,6	3		
Әлки	430,4		268,3	149	13,1	27,5	295,6	10,4		
Әлмәт	507		378,2	120,4	8,4	16	241,9	10,4		
Арча	256,6			141,3	115,3					
Баулы	152,7		10,9	138,4	3,4			2,7		
Биләр	54,7	7,3		46,9	0,5	29,7	185	0,5		
Болгар	522,8		81,4	441,4		22,3	139			
Бөгелмә	2410,5	25,6	64	2318,6	2,3	24	188,6	2,3		
Буа	434,5		281,8	152,7						
Алабуга	814,3			754,4	59,9			35,5		
Зәй	3056		61,6	2958,8	35,6			46,4		
Зеленодольск	66,9	55,6	8,1	3,2						
Исләйтар	40,3		40,3							
Кама	568,7			568,7						
Кайбыч	394,2	118,3	229,8	33	13,1	13	122			
Кызыл Йолдыз	266,8		172,7	94,1						
Кәләй	747		117,2	497,3	132,5	13,5	128,6	132,5		
Лаеш	650,8		161,8	346,8	142,2	24	220,5	7,6		
Лениногорск	762,9	13	302,1	429,1	18,7	5	43,7	0,7		
Мамадыш	963,8	1	204,6	752,8	5,4	0,5	20			
Минзәлә	2893,3	41,5	1564,8	1259	28					

Түбән Кама	11521,3	85,9	1264,4	8935	1236	6	102,9			
Нурлат	6704,2		232,7	5094,1	1377,4	21,5	102	1379,1		
Идел буе	139,7	20	40,1	79,6		9,5	92,9			
Шәһәр яны	791,3			790,3	1			1		
Саба	100,5			93,3	7,2					
Тәтеш	934,9		93,2	841,7		1,8	74,64			
Чирмешән	2766,6	641	1156,8	962,5	6,3	5,1	25,4	6,3		
Барлыгы	42896	2239,6	8173,9	28863,9	3618,6	251	2335,3	1728,8		

2012 елда агачлыкларның күбесе тискәре табигать шартларыннан һәм туфрак климаты факторларыннан юкка чыкты. Агачлыкларның күбесе «Биләр урманчылыгы»ДКУ 2010 елда ул 29,7 гектар тәшкил итте, (чагыштырмача юкка чыгу – 0,62), Әлки урманчылыгы» ДКУ –23,9 га (чагыштырмача юкка чыгу – 0,65), «Нурлат урманчылыгы» ДКУ – 21,5 га (чагыштырмача юкка чыгу – 0,25) тәшкил итте.

Дендрофиль корткычлар урман экосистемаларында шактый зур төркемне тәшкил итә. Алар урман торышына йогынты ясыйлар, корткычлар белән зарарлану учаклары артканлыктан һәм корткычларның үрчүенә бәйле рәвештә агачлыкларның коруы ел саен арта. Зарарланган агачлар үсми, корый һәм зәгыйфьләнә, еш кына тулысынча юкка чыга һәм агачлыкларның токым составын үзгәртә.

2012 ел ахырына урман корткычлары зарарлаган гомуми мәйдан 64761,1 га тәшкил итте, шуның зәгыйфьләнгән өлеше – 1561,9 га(1.2.4.2.3 нче табл.).

Зыян күрүнең сәбәбе кәүсә корткычларының артуына бәйле.

1.2.4.2.3 нчетаблица

2012 ел ахырына корткычбөҗәкләр таралган урыннарда зыян күргән һәм тотрыклылыгы бозылган һәм юкка чыккан (кору һәм зәгыйфьләнү процесслары дәвам иткән) агачлыклар мәйданы

Урманчылык	Зарарлаучының төре	Зарарлана торган токым	Зарарлану елы	Зарарлануның дәвамлылыгы	Зыянлы мәйдан,га	бозылган, юкка чыгарылган агачлыклар мәйданы	Корыган агачлар мәйданы	Искәрмә
Әгерже	Кайрыашар-типограф	Ч	2010	2	508,3	462,6		
Әлки	Кайрыашар-типограф	Ч	2011	1	9,8	9,8		
Әлмәт	Нарат тукымаашары	Н	2010	2	23,5	19,3		
	Кайрыашаралты тешле	Н	2011	1	6,8	6,8		

	Чыршытукымаашары	Ч	2010	2	2,5	2,5	1	
Арча	Кайрыашар-типограф	Ч	2010	2	112,7	110		
Бөгелмә	Нарат тукымаашары	Н	2010	2	16,2	16		
	Кайрыашар-типограф (чыршы)	Ч	2010	2	1,5	1,5		
Алабуга	Кайрыашар-типограф (чыршы)	Ч	2011	1	700,6	693,5		
	Чыршытукымаашары	Ч	2011	1	23,2	23,2		
Зеленодольск	Кайрыашар-типограф	Ч	2010	2	1,6	1,6		
Кәләй	Кайрыашар-типограф	Ч	2011	1	31,9	31,9	4,8	
	Нарат тукымаашары	Н	2010	2	4,9	4,9		
Кама	Кайрыашар-типограф	Ч	2011	1	4,5	4,5		
Лениногорск	Нарат тукымаашары	Н	2010	2	12,8	12,8	5	
Мамадыш	Чыршытукымаашары	Ч	2011	1	26,5	6,5		
	Кайрыашар-типограф	Н	2010	2	108,4	54,5		
Минзәлә	Чыршытукымаашары	Ч	2012		5,6	5,6		
Саба	Кайрыашар-типограф	Ч	2010	2	284,3	94,4		
Барлыгы					1885,6	1561,9	10,8	

Алдагы елларда тискәре метеорологик күренешләр күзәтелде: атмосферадагы һәм туфрактагы корылык, бозлы яңгыр, көчле җилләр һ.б., алар 2012 елда урман утыртмаларының үсүенә һәм киңәюенә тискәре йогынты ясады. Начар һава шартлары һәм туфрак-климат үзгәрешләре аркасында зыян күргән утыртмаларның мәйданнары хисап елында соңгы унъеллык эчендәге иң югары күрсәткечләргә җитте һәм 18234,3 га (1.2.4.2.4нче табл.) тәшкил итте.

1.2.4.2.4 нче таблица

2012 ел ахырына начар һава шартлары һәм туфрактагы-климаттагы үзгәрешләр аркасында каршы торучанлыгы бозылган һәм юкка чыккан утыртмалар мәйданнары

Урманчылык	Көчсезләнү (кору) сәбәбе	Зарарлана торган токым	Зарарлану елы	Йогынты ясалган мәйдан, га	Каршы торучанлыгы бозылган һәм юкка чыккан утыртмалар мәйданы, га	Шул исәптән агымдагы елда корыган утыртмаларнын мәйданнары, га	Искәрмә
Әгерҗе	Җил	Н	2007	0,9	0,9		
	Җир асты сулары	Н	2009	0,3	0,3		
Азнакай	Корылык	К	2010	1284.7	1284.7	19.5	
Аксубай	Корылык	УС	2010	14.0	14.0	9,5	
Әлки	Җил	Н	2007,2009	52	52		
	Бозгалак	К	2010	239.6	239.6		
	Корылык	Н	2010	93.7	93.7	23.9	
Әлмәт	Корылык	Н	2010	108.8	108.8	6,5	
Баулы	Җил	УС	2007	2	2		
	Суыклар	И		10,9	10,9		

Урманчылык	Көчсезләнү (кору) сәбәбе	Зарарлана торган токым	Зарарлану елы	Йогынты ясалган мәйдан, га	Каршы торучанлыгы бозылган һәм юкка чыккан утыртмалар мәйданы, га	Шул исәптән агымдагы елда корыган утыртмаларның мәйданнары, га	Искәрмә
	Корылык	К	2010	6,2	6,2		
Биләр	Җир асты сулары	Н	2009	4.4	4.4		
	Суыклар	И		7,3	7,3		
	Корылык	К	2010	42.1	42.1	29.7	
Болгар	Бозгалак	К	2010	2,7	2,7		
	Корылык	К	2010	258.7	258.7	16.2	
Бөгелмә	Суыклар	Н		5.6	5.6		
	Корылык	К	2010	2166.6	2166.6	15.3	
	Бозгалак	К	2010	38.1	38.1		
	Тамыр горизонтларының якын урнашуы	Н	2008	36.9	36.9	2.8	
Буа	Корылык	К	2010	281.8	281.8		
Алабуга	Җир асты сулары	К	2010	3.5	3.5		
	Корылык	К	2010	10.0	10.0		
Зәй	Суыклар	И		32.6	32.6		
	Бозгалак	К	2010	2851,5	2851,5		
	Корылык	К	2010	134.1	134.1		
Зеленодольск	Суыклар	И		8.1	8.1		
	Туфракның артык дымлануы	К	2009	50.6	50.6		
Ары	Җил	Н	2007	40,3	40,3		
Кама	Корылык	Н	2010	94.2	94.2		
Кайбыч	Суыклар	И		69	69		
Кызыл Йолдыз	Суыклар	И		91	91		
Кәләй	Бозгалак	УС	2010	364.5	364.5		
	Җил	Н	2009	1.9	1.9		
	Корылык	Н	2010	226.0	226.0	8,7	
Лаеш	Корылык	Н	2010	23.9	23.9	6	
Лениногорск	Суыклар	И		0.7	0.7		
	Үсү өчен шартларның унай булмавы	Н	2010	12	12		
Лениногорск	Корылык	К	2010	185,1	185,1		
Мамадыш	Суыклар	И		158,8	158,8		
	Корылык	Ч	2010	8,8	8,8	0,5	
Минзәлә	Җил	Н	2007	1537.7	1537.7		
	Корылык	К	2010	67.8	67.8		
Түбән Кама	Корылык	К	2010	22,4	22,4	3,1	
Нурлат	Җил	Н	2007	11.9	11.9		
	Бозгалак	К	2010	6448.8	6448.8	21,5	
Идел буе	Туфракның артык дымлануы	Н	2009	1	1		
Шәһәр яны	Җил	Н	2007	8,8	8,8		

Урманчылык	Көчсезләнү (кору) сәбәбе	Зарарлана торган токым	Зарарлану елы	Йогынты ясалган мәйдан, га	Каршы торучанлыгы бозылган һәм юкка чыккан утыртмалар мәйданы, га	Шул исәптән агымдагы елда корыган утыртмаларның мәйданнары, га	Искәрмә
Саба	Корылык	Ч	2010	6,1	6,1		
Тәтеш	Суыклар	И		670,6	670,6		
Чирмешән	Жил	Н	2008	1,4	1,4		
	Бозгалак	УС	2010	368.1	368.1		
	Корылык	УС	2010	65.7	65.7	4.1	
Барлыгы				18234,3	18234,3	167,3	

2012 елда, алдагы елдагы кебек үк, урманнар корый баруның төп сәбәбе авыруларда булды. Артык озак үскән һәм картайган агачларның бик күп булуы агачлыкларның биологик каршы торучанлыгын киметә һәм урман авыруларын арттыра. Яфраклы агачларның көчсезләнүенә һәм коруына китерә торган авырулар арасында иң зыянлысы – кәүсә күгәреге һәм ялган ку гөмбәләре. Ылыслы агачлыкларның кибә баруының төп сәбәбе тамыр губкасы һәм сумала рагы дигән авыруларда була (1.2.4.2.5табл.). Урман авырулары аркасында көчсезләнгән агачлыкларның иң зур мәйданнары «Түбән Кама урманчылыгы» ДКУ, «Чирмешән урманчылыгы» ДКУ, «Аксубай урманчылыгы» ДКУ территорияләрендә күзәтелде.

1.2.4.2.5 нче таблица

Урман авырулары чыккан урыннарда аларга каршы торучанлыгы бозылган һәм юкка чыккан утыртмаларның 2012 ел ахырына мәйданнары (аларда агачлыкларның көчсезләнүе һәм коруы дәвам итә)

Урманчылык	Авыру төре	Зарарлана торган токым	Авыру таралган мәйдан, га	Авыруларга каршы торучанлыгы бозылган һәм юкка чыккан утыртмаларның мәйданы, га	Шул исәптән быел корыган утыртмаларның мәйданы, га	Искәрмә
Әгерже	Ялган ку гөмбәсе	УС	282,8	282,8		
	Сумала рагы	Н	1,2	1,2		
Азнакай	Тамыр губкасы	Н	230	230		
	Кәүсә күгәреге	К	7,2	7,2		
	Ялган ку гөмбәсе	УС	488,7	416,8	0,5	
Аксубай	Ялган ку гөмбәсе	УС	1230,4	1230,4	2,1	
Әлки	Ялган ку гөмбәсе	ЮКӘ	98,1	5,5		

Урманчылык	Авыру төре	Зарарлана торган тукым	Авыру таралган мәйдан, га	Авыруларга каршы торучанлыгы бозылган һәм юкка чыккан утыртмаларның мәйданы, га	Шул исәптән быел корыган утыртмаларның мәйданы, га	Искәрмә
	Тамыр губкасы	Н	34,5	0,5	2,8	
	Кәүсә күгәреге	ЮКӘ	16		0,8	
Әлмәт	Кәүсә күгәреге	ЮКӘ	196,7	180,2	2,7	
	Ялган ку гөмбәсе	ЮКӘ	142	135,3	5,8	
	Тамыр губкасы	Н	41,4	41,4		
	Тирәк һәм усак кара рагы	Т	1,3	1,3		
Арча	Тамыр губкасы	Ч	16,1	9		
	Кәүсә күгәреге	ЮКӘ	33,7	20,3		
	Ялган ку гөмбәсе	УС	2	2		
Баулы	Кәүсә күгәреге	УС	21	11,7		
	Ялган ку гөмбәсе	УС	114	108		
Болгар	Тамыр губкасы	Н	45,8	30	4,8	
	Ялган ку гөмбәсе	УС	204,2	128,3		
	Кәүсә күгәреге	ЮКӘ	334	87,3		
Бөгелмә	Кәүсә күгәреге	ЮКӘ	291,8	35,5		
	Тирәк һәм усак кара рагы	УС	6,6	6,6		
	Ялган ку гөмбәсе	УС	58,2	53,2	3,6	
	Чын ку	К	11	11		
	Каенның бактериаль авыруы	К	15	11,6		
Буа	Кәүсә күгәреге	ЮКӘ	212,4	95,8		
	Тамыр	Н	57,2	45		

Урманчылык	Авыру төре	Зарарлана торган токым	Авыру таралган мәйдан, га	Авыруларга каршы торучанлыгы бозылган һәм юкка чыккан утыртмаларның мәйданы, га	Шул исәптән быел корыган утыртмаларның мәйданы, га	Искәрмә
	губкасы					
Алабуга	Кәүсә күгәреге	ЮКӘ	56	56		
	Сумала рагы	Н	13,7	13,7		
Зәй	Тамыр губкасы	Н	29	29		
	Ялган ку гөмбәсе	УС	7,2	7,2		
Зеленодольск	Тамыр губкасы	Н	5	5		
Кайбыч	Ялган ку гөмбәсе	УС	43,4	43,4		
	Кәүсә күгәреге	ЮКӘ	363,6	0	13	
	Тамыр губкасы	Н	12	12		
Кәләй	Бактериаль авырулар	К	102,1	102,1		
	Сумала рагы	Н	0,6	0,6		
Кама	Ялган ку гөмбәсе	УС	31,5	29,3		
	Тамыр губкасы	Ч	358,1	340,9		
	Кәүсә күгәреге	ЮКӘ	93,3	63,9		
	Сумала рагы	Н	10	10		
Кызыл Йолдыз	Ялган ку гөмбәсе	УС	172,7	172,7		
Лаеш	Ялган ку гөмбәсе	УС	214,3	212,3		
	Кәүсә күгәреге	ЮКӘ	127,4	7,5	18	
	Сумала рагы	Н	9	9		
	Тамыр губкасы	Н	355,5	347,5		
	Каенның бактериаль авыруы	К	3			
Лениногорск	Ялган ку	УС	232,7	132,6		

Урманчылык	Авыру төре	Зарарлана торган токым	Авыру таралган мәйдан, га	Авыруларга каршы торучанлыгы бозылган һәм юкка чыккан утыртмаларның мәйданы, га	Шул исәптән быел корыган утыртмаларның мәйданы, га	Искәрмә
	гөмбәсе					
	Кәүсә күгәреге	ЮКӘ	362	341		
	Тирәк һәм усак кара рагы	УС	73,6	58		
	Каенның бактериаль авыруы	К	13	13		
Мамадыш	Кәүсә күгәреге	ЮКӘ	544,8	537		
	Тамыр губкасы	Н	102,5	42		
	Ялган ку гөмбәсе	УС	97,7	97,7		
	Соры рак	Н	4,9	4,9		
Минзәлә	Ялган ку гөмбәсе	УС	1055,7	1055,2		
	Кәүсә күгәреге	УС	82,9	82,9		
	Тирәк һәм усак кара рагы	УС	8,1	8,1		
	Тамыр губкасы	Н	67,8	67,8		
Түбән Кама	Ялган ку гөмбәсе	ЮКӘ	10393,9	10373,4	2,9	
	Чын ку	К	1019,6	1019,6		
	Каенның бактериаль авыруы	К	25,2	20		
Нурлат	Ялган ку гөмбәсе	УС	647,9	241,4		
	Тамыр губкасы	Н	2,1	2,1		
Идел буе	Тамыр губкасы	Н	12,9	12,9	9,5	
	Кәүсә күгәреге	ЮКӘ	389,6	65,7		
Шәһәр яны	Тамыр губкасы	Н	767,8	767,5		
Тәтеш	Кәүсә күгәреге	ЮКӘ	355,5	177,9		
	Ялган ку	УС	86,4	86,4	1,8	

Урманчылык	Авыру төре	Зарарлана торган токым	Авыру таралган мәйдан, га	Авыруларга каршы торучанлыгы бозылган һәм юкка чыккан утыртмаларның мәйданы, га	Шул исәптән быел корыган утыртмаларның мәйданы, га	Искәрмә
	гөмбәсе					
Чирмешән	Ялган ку гөмбәсе	УС	970,8	970,8		
	Кәүсә күгәреге	ЮКӘ	1315,9	1315,9		
	Бактериаль авырулар	К	44,7	44,7	1	
Барлыгы			24878,7	22188,5	69,3	

Агач үсемлекләрнең корткычлары һәм авырулары урманнарның торышына һәм продуктивлыгына зур йогынты ясый, шулай ук Татарстан Республикасының урман фонды җирләрендәге утыртмалар көчсезләнүнең һәм коруның төп сәбәпләреннән берсе булып тора.

Татарстан Республикасы урман фондында урман хуҗалыгына иң зур зыян китерә торган урман авыруларыннан тамыр губкасы, чын һәм ялган ку гөмбәсе авырулары – иң киң таралганнары.

1.2.4.2.6 нче таблица

Соңгы 10 елда урман корткычлары һәм авырулары таралган мәйданнар һәм аларның таралу тыгызлыгы

Урманчылык	Авырулар таралган мәйдан, га/авыруларның таралу тыгызлыгы									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Әгерҗе	142/ 3,35	192/ 4,35	121/ 2,86	347/ 8,19	362/ 8,54	303/ 7,15	288,1/ 6,8	568,7/ 13,4	893,2 /21,1	800,6/ 18,9
Азнакай		458/ 11,4	402/ 10,2	230/ 5,73	269/ 6,7	635,3 /15,8	635,3/ 15,8	5899,3/ 147	5899,3 /147	7438, 3/ 176,4
Аксубай				1776/ 62,7	1178/ 41,6	1598/ 56,41	1456/ 51,39	1426,4/ 50,3	1409,4 /49,7	1230, 3/ 42,8
Әлки							307,1/ 7,1	114,1/ 3,2	162,2 /4,5	158,4/ 4,3
Әлмәт			1/ 0,03	7/ 0,2	8/ 0,3	151,2/ 5,3	184,4/ 6,4	4319,4/ 99,6	209,7 /4,8	806,6/ 18,5
Арча		71/ 3,4	65/ 3,1	36/ 1,7	156/ 7,5	123,7/ 6,0	170,3/ 8,2	60,2/ 2,1	60,2 /2,1	164,5/ 5,5
Баулы	8/ 0,2	8/ 0,2	86/ 1,8	28/ 0,6	19/ 0,4	273,7/ 5,7	344,6/ 7,1	6501,7/ 314,0	6501,7 /314,0	6466, 7/ 301,3
Биләр	40/ 1,0				223/ 5,7	219,6/ 5,6	227,1/ 5,8	227,1/ 4,7	649,1 /13,4	586,6/ 12,1

Урманчылык	Авырулар таралган мәйдан, га/авыруларның таралу тыгызлыгы									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Болгар	18/1,1	175/10,4	181/10,7	156/9,2	150/8,9	327/19,4	763/45,2	706,3/41,2	648,6/37,8	1989,1/114,1
Бөгелмә	260/6,9		162/4,3		35/0,9		6395/169,9	13974,8/354,1	13974,8/354,1	10557,1/261,4
Буа	2000/35,8	3520/63		12/0,2	11,4/0,2	310,4/5,6	415,6/24,6	467.3/27,7		313,6/17,5
Алабуга				34/1,4		75,4/3,1	75,4/3,1	207,3/5,5	862,2/22,9	793,5/20,8
Зәй	56/3,4	96/5,9	48,7/3,0		49/3,0	98/6,0	94/5,8	94/1,7	94/1,7	94/1,7
Зеленодольск	654/12,9	654/12,9	654/12,9	305/6	376/7,4	376/7,4	704,5/13,9	623,6/25,3	452,6/18,4	186,4/7,5
Ары							13,2/0,6	7,4/0,5	24/1,5	
Кайбыч		7219/182,5	17214/435,1	28/0,7	100/2,5	1906,9/48,2	9258,4/234	9221,9/389,2	12453/525,5	9972,1/411,7
Кәләй			8,2/0,2			15/0,4			140,3/3,7	139,5/3,57
Кызыл Йолдыз	406/12,8			204/6,4	528/16,6	571,7/18	571,7/18	566,7/14,3	637,9/16,1	651,4/16,4
Лаеш	183/3,7	254/5,2	638/13	744/15,1	791/16,1	1115/22,7	770,4/15,7	759,2/23,9	729,2/22,9	7140,7/221,8
Лениногорск		25/0,6	73/1,6	161/3,6	211/4,7	629,4/13,9	728,1/16,1	1251,3/25,4	1040,8/21,1	2090,6/42,4
Мамадыш	335/5,5	325/5,3	475/7,8	1665/27,3	1891/31	1641,3/26,9	1579,9/25,9	1619,3/35,8	1545,5/34,2	1376,5/30,3
Минзәлә	83/2	1177/28,9	1062/26,1	68/1,7	114/2,8	1517,8/37,3	1517,8/37,3	3791/62,1	3791/62,1	3808,6/61,4
Түбән Кама		50/0,6	51/0,6	12361/146,8	12098/143,6	11920/141,5	11749,4/139,5	14364,2/352,7	14354,1/352,4	14349,2/349,6
Нурлат	64/2,4	10/0,4		227/8,6	227/8,6	227/8,6	227/8,6	245,2/2,9	4422,2/52,5	4422,2/52,5
Идел буе	41/1,4	3041/106,8	10518/369,4	41/1,4	15/0,5	14,3/0,5	523,3/18,4	523,3/19,8	444,4/16,8	684,9/25,4
Шәһәр яны	1023/18,2	1194/21,3	1194/21,3	1154/20,6	1261/22,5	1252/22,3	1392,6/24,8	1268,9/44,6	1268,9/44,6	922,3/32,4
Саба	51/1,4	2/0,1	2/0,1	2/0,1	2/0,1					324,5/5,8
Тәтеш		3500/101,7	16742/486,5		246/7,1	286/8,3	16960,4/492,8	16950,7/477,4	16950,7/477,4	13901,3/

Урманчылык	Авырулар таралган мәйдан, га/авыруларның таралу тыгызлыгы									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
										390,7
Чирмешән	32/ 0,9	20/ 0,6	15/ 0,4	3060/ 84,9	2309/ 64	2294,7/ 63,6	2297,7/ 63,7	2310,3/ 67,1	2343,4/ 68,1	2331, 4/ 67,6
Барлыгы	3745/ 3,3	20808 / 18,2	53610,9/ 47	23073 / 20,2	23657 / 20,7	28621,1/ 25,1	60653,5/ 53,1	89090,9/ 78,1	93567,3/ 82	94829 ,3/ 82,1

Шулай итеп, 2012 елда урман корткычлары һәм авырулары таралган мәйдан 2011 ел белән чагыштырганда 1,3% ка артты,94829,3 га тәшкил итте.

1.2.4.2.7нчы таблица

Соңгы 10 елда урман корткычлары таралган мәйданнар

Урманчылык	Урман корткычлары таралган мәйданнар,еллар буенча, га/таралу тыгызлыгы									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Әгерҗе	132/ 3,1	132/ 3,1	56/ 1,3	1/ 0,02	16/ 0,4	6/ 0,14		263/ 6,2	602,3/ 14,2	516,6/ 12,2
Азнакай		258/ 6,1	202/ 4,8					5173/ 122,7	5173,4/ 122,1	6696,4/ 158,8
Әлки							50/ 1,4		12/ 0,33	9,8/ 0,27
Әлмәт				7/ 0,16	8/ 0,18	3/ 0,07	19/ 0,44	4130/ 94,9	20,2/ 0,46	425,2/ 9,8
Арча										112,7/ 3,8
Баулы	8/ 0,37	8/ 0,37	86/ 4,0	28/ 1,3	19/ 0,9	159/ 7,4	222/ 10,3	6388/ 297,7	6387,7/ 297,6	6331,7/ 295,0
Биләр	40/ 0,82				223/ 4,6	220/ 4,5	227/ 4,7	227/ 4,7	227/ 4,7	164,6/ 3,4
Болгар										1405,1/ 80,6
Бөгелмә	260/ 6,4		162/ 4,0		35/ 0,9		6395/ 158,3	13633/ 337,5	13633/ 337,5	10174,5/ 251,9
Буа		2000/ 111,6	3520/ 196,4				198/ 11,0	198/ 11,0	198/ 11,0	44,0/ 2,5
Алабуга				14/ 0,37				141/ 3,7	782/ 20,4	723,8/ 18,9
Зәй	35/ 0,62	46/ 0,81	19/ 0,33		20/ 0,35	62/ 1,09	58/ 1,02	58/ 1,02	58/ 1,02	57,8/ 1,1
Зеленодольск	600/ 24,3	600/ 24,3	600/ 24,3	300/ 12,2	371/ 15,0	371/ 15,0	371/ 15,0	342/ 13,8	170,9/ 6,9	172,5/ 7,0
Кайбыч		7219/ 298,1	17214/ 710,7	28/ 1,2	100/ 4,1	1858/ 76,7	8630/ 356,3	8630/ 356,3	11868,4/ 490,0	9553,1/ 394,4
Кәләй			8/ 0,2			15/ 0,4			37,6/ 0,96	36,8/ 0,94
Кама	7		7	32	620	631	631	631	631	635,5
Кызыл Йолдыз	405/ 10,2			26/ 0,65	367/ 9,2	394/ 9,9	394/ 9,9	394/ 9,9	423/ 10,6	423/ 10,6

Урманчылык	Урман корткычлары таралган мәйданнар,еллар буенча, га/таралу тыгызлыгы									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Лаеш	54/ 1,7		394/ 12,3	506/ 15,7	559/ 17,4	561/ 17,5	36/ 1,1	34/ 1,06		6431,5/ 199,8
Лениногорск		25/ 0,5	73/ 1,5	161/ 3,3	211/ 4,3	220/ 4,5	221/ 4,6	590/ 12,0	379,5/ 7,7	1321,7/ 26,8
Мамадыш	35/ 0,8	25/ 0,6	82/ 1,8	705/ 15,5	886/ 19,5	749/ 16,5	767/ 16,9	801/ 17,6	840,8/ 18,5	626,6/ 13,8
Минзәлә		1094/ 17,6	982/ 15,8		46/ 0,7	336/ 5,4	336/ 5,4	2072/ 33,4	2072,1/ 33,4	2077,7/ 33,5
Түбән Кама		50/ 1,2	51/ 1,24	51/ 1,24	51/ 1,24	50/ 1,2	50/ 1,2	2727/ 66,4	2727/ 66,4	2739,4/ 66,7
Нурлат	64/ 0,8	10/ 0,1							19,3/ 0,2	19,3/ 0,2
Идел буе		3000/ 111,3	10477/ 388,6							282,4/ 10,5
Шәһәр яны	70/ 2,5	70/ 2,5	70/ 2,5	30/ 1,1	24/ 0,84	15/ 0,5	15/ 0,5	15/ 0,5	15/ 0,5	15/ 0,5
Саба	50/ 0,9									305,0/ 5,4
Тәтеш		3500/ 98,4	16742 /470,5			16/ 0,45	16513 /464,1	16497/ 463,7	16497/ 463,7	13459,4 /378,3
Чирмешән	32/ 0,9	20/ 0,6	15/ 0,4	10/ 0,3	10/ 0,3	2/ 0,06	11/ 0,3	24/ 0,7	11/ 0,3	
Барлыгы	1792/ 1,5	18057/ 15,6	50760 /43,9	1899/ 1,6	3566/ 3,1	5668/ 4,9	35143/ 30,4	62967/ 54,5	62786,2/ 54,4	64761,1/ 56,1

2003–2012 еллар чорында корткыч бөҗәкләр күпләп чыккан мәйданның уртача зурлыгы 30640 га тәшкил итте (1.2.4.2.7 нче таблица), ләкин еллар буенча караганда бу күрсәткечнең 1792 гаалып (2003 ел) 64761,1 гакадәр (2012 ел) зур сикереш ясап үзгәрүе күзәтелде. Шушы чорда корткычлар күпләп таралган мәйданнарның кинәт артуы аеруча 2004 һәм 2009 елларга туры килде (шул ук тәртиптә 10 һәм 7 тапкырга). 2012 ел ахырына Татарстан Республикасы урманнарында урман корткычлары барлыкка килгән мәйданнар зурлыгы 64761,1 га тәшкил итте, бу уртача күпеллык күрсәткечтән 2,1 тапкырга артып китә.

1.2.4.2.8 нче таблица

2012 ел ахырына төркемнәр буенча урман корткычлары таралган мәйданнар

Урманчылык	Урман корткычлары таралган мәйдан - барлыгы, га (2013 елның 1 гыйнварына)	шул исәптән, га		
		ылысашар корткычлар	яфракашар корткычлар	урман корткычларының башка төркемнәре
Әгерже	516,6			516,6
Азнакай	6696,4		6696,4	
Әлки	9,8			9,8
Әлмәт	425,2		392,4	32,8
Арча	112,7			112,7
Баулы	6331,7	8	6323,7	
Биләр	164,6	14,6	150,0	
Болгар	1405,1		1405,1	
Бөгелмә	10174,5	15,8	10141	17,7
Буа	44,0		44,0	
Алабуга	723,8			723,8
Зәй	57,8	40,6	17,2	
Зеленодольск	172,5			172,5
Кайбыч	9553,1	120,4	9432,7	
Кәләй	36,8			36,8
Кама	635,5	588,4		47,1
Кызыл Йолдыз	423	397		26
Лаеш	6431,5		6431,5	
Лениногорск	1321,7		1308,9	12,8
Мамадыш	626,6	456,5		170,1
Минзәлә	2077,7		2072,1	5,6
Түбән Кама	2739,4	50	2689,4	
Нурлат	19,3	19,3		
Идел буе	282,4		282,4	
Шәһәр яны	15			15
Саба	305,0	20,7		284,3
Тәтеш	13459,4		13459,4	
Барлыгы	64761,1	1731,3	60846,2	2183,6

2012 елда, алдагы еллардагы кебек үк, Татарстан Республикасы утыртмаларында яфракашар корткычлар чыккан урыннар күп иде (94%). Алар аеруча «Тәтеш урманчылыгы» ДКУ, «Бөгелмә урманчылыгы» ДКУ, «Кайбыч урманчылыгы» ДКУ, «Лаеш урманчылыгы» ДКУ территорияләрендә күзәтелде. Ылысашар корткычлар яши торган утыртмаларның мәйданнары узган ел белән

чагыштырганда 15,2% ка кимеде һәм корткыч бөҗәкләр таралган гомуми мәйданның 2,7% ын тәшкил итте. Бу төркемгә кергән корткычларның иң зур чыганаклары «Мамадыш урманчылыгы» ДКУ, «Кама урманчылыгы» ДКУ, «Кызыл Йолдыз урманчылыгы» ДКУ территорияләрендә күзәтелде. Башка корткычлар чыккан мәйданның зурлыгы корткычлар чыганакларының кушма мәйданыннан 3,4% тәшкил итте. Иң зур чыганаклар «Алабуга урманчылыгы» ДКУдә, «Әгерже урманчылыгы» ДКУдә, «Арча урманчылыгы» ДКУдә табылды.

1.2.4.2.9нче таблица

2012 елда урман корткычлары таралган мәйданнар динамикасы

Урманчылык	Чыганаклар мәйданы, га						
	хисап елы башына	хисап елында табылды	үткәрелгән чаралар*	үткәрелгән чаралар нәтиҗәсендә бетерелде	табигый факторлар йогынтысында бетте	хисап елы ахырына	шул исәптән чаралар үткәрүне таләп итә
Әгерже	602,3	7,6	93,3	93,3		516,6	516,6
Азнакай	5173,4	1523,0				6696,4	1012,8
Әлки	12		2,2	2,2		9,8	9,8
Әлмәт	20,2	407,6	2,6	2,6		425,2	120,6
Арча		135,0	22,3	22,3		112,7	112,7
Баулы	6387,7		40,0	40,0	16,0	6331,7	
Биләр	227,1	142,5			205,0	164,6	152,6
Болгар		1405,1				1405,1	1300,3
Бөгелмә	13633	1,5	3460	3460		10174,5	1969,1
Буа	197,7	44,0	197,7	197,7		44,0	44,0
Алабуга	782	44,5	102,7	102,7		723,8	723,8
Зәй	57,8					57,8	
Зеленодольск	170,9	1,6				172,5	1,6
Кайбыч	11868,4	3175,7	6040	5491		9553,1	7906,5
Кәләй	37,6	7,7	8,5	8,5		36,8	36,8
Кама	631	4,5				635,5	47,1
Кызыл Йолдыз	423					423	26
Лаеш		6431,5				6431,5	6431,5
Лениногорск	379,5	947,2	5,0	5,0		1321,7	12,8
Мамадыш	840,8	109,9	324,1	324,1		626,6	151,4
Минзәлә	2072,1	5,6				2077,7	176,3
Түбән Кама	2727,4	16,0	4,0	4,0		2739,4	
Нурлат	19,3					19,3	19,3
Идел буе		282,4				282,4	282,4
Шәһәр яны	15					15	10

Урманчылык	Чыганаклар мәйданы, га						
	хисап елы башына	хисап елында табылды	үткәрелгән чаралар*	үткәрелгән чаралар нәтиҗәсендә бетерелде	табигый факторлар йогынтысында бетте	хисап елы ахырына	шул исәптән чаралар үткәрүне таләп итә
Саба		308,3	3,3	3,3		305,0	303,3
Тәтеш	16497		3037,6	3037,6		13459,4	4579,6
Чирмешән	11				11,0	0	
Барлыгы	62786,2	15001,2	13343,3	12794,3	232	64761,1	25946,9

2012 елда табигый факторлар нәтиҗәсендә «Баулы урманчылыгы» ДКУдә, «Биләр урманчылыгы» ДКУдә, «Чирмешән урманчылыгы»ДКУдә корткыч бөҗәкләр 232 га гомуми мәйданда үзләреннән-үзләре кимеде, бу ел башына булган чыганакларның 0,34% ын тәшкил итте. Моның белән бергә гади чыршы кисмәненең, җирән нарат кисмәненең, ефәкченең һәм яшел имән яфрактөргеченең яңа чыганаклары табылды, шулай ук кайбер урманчылыкларда яфракашар һәм кәүсәне зарарлый торган корткычларның элекке чыганаклары мәйданнары артты һәм хисап елы ахырына аларның кушма мәйданыннан 23,2% тәшкил итте.

Ун ел эчендә корткыч бөҗәкләр төркемнәренең мәйданнары нисбәтен анализлау еллар буенча аермаларның шактый зур булуын күрсәтте. Ылыс- һәм яфракашар корткычлар төркемнәре арасындагы тирбәлеш амплитудасы зур. Соңгы ун елда яфрак ашый торган бөҗәкләр чыганаклары, барлык булган чыганакларның 65…98% ын тәшкил итеп, 2004, 2005, 2009, 2010 һәм 2011 елларда аеруча күп булды. 2006 – 2007 елларда ылысашар корткычлар киң таралыш алды, алар белән зарарланган мәйданнар чыганакларның кушма мәйданыннан 68…82% тәшкил итте. Татарстан Республикасы утыртмаларында башка урман корткычлары, барлык корткычлар чыганакларының 42% ын тәшкил итеп, иң күбе 2003 елда киң таралган иде.

Күпьеллык күзәтүләрдән чыгып алынган мәгълүматлар буенча, ылысашар корткычларның күпләп үрчү чыганаклары аларның саны вакыт-вакыт артып алуы белән аерылып тора, бу урман корткычларының биологик үзенчәлекләренә, шулай ук соңгы елларда алар өчен унай табигать шартларының булуына бәйле.

2003 елда корткычлар саны кими башлады, аннары 2006 елда гади чыршы кисмәне чыганаклары мәйданнары динамикасында кабат үсеш күзәтелде (1.2.4.2.10 нчытаблица). 2008 елдан башлап ылысашар корткычлар чыганаклары мәйданы табигый факторлар нәтиҗәсендә кайбер чыганакларның бетә баруына бәйле рәвештә, шулай ук аларны юкка чыгару һәм локальләштерү буенча үткәрелгән чаралар нәтиҗәсендә кимүгә таба бара. 2012 ел ахырына әлеге төркемгә кергән корткыч бөҗәкләр чыганакларының мәйданы 1731,3 га тәшкил итте, бу узган елның охшаш күрсәткеченнән 15,2% ка ким.

1.2.4.2.10 нчы таблица

Соңгы 10 елга ылысашар корткычлар таоалган урыннар мәйданнары

Корткычның төре	Чыганакларның мәйданы, га									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Җирән нарат кисмәне	204	50	296	51	217	239	124	74	73	80,3
Гади чыршы кисмәне	81	62	105	1297	2625	2561	2208	2196	1969	1651
Гади нарат кисмәне	50									
Нарат ефәкчесе	90									
Яфрак кисмәне	268	280	20							
Барлыгы	693	392	421	1348	2842	2800	2332	2270	2042	1731,3

1.2.4.2.11нче таблица

2012 ел ахырына төрләр буенча ылысашар корткычлар таралган урыннар мәйданнары

Урманчылык	Чыганакларның мәйданнары, га	
	Җирән нарат кисмәне	Гади чыршы кисмәне
Баулы		8
Биләр	7,0	7,6
Бөгелмә		15,8
Зәй		40,6
Кайбыч	13,5	106,9
Кама		588,4
Кызыл Йолдыз		397,0
Мамадыш	3,0	453,5
Түбән Кама	50,0	
Нурлат		19,3
Саба	6,8	13,9
Барлыгы	80,3	1651,0

1.2.4.2.12нче таблица

2012 елда ылысашар корткычлар таралган урыннар мәйданы динамикасы

Урманчылык	Чыганакларның мәйданы, га						
	хисап елы башына	хисап елында ачыкланды	локальләштерү һәм юкка чыгару буенча чаралар үткәрелде	күрелгән чаралар нәтиҗәсендә юкка чыгарылды	табигый факторлар йогынтысында үзеннән-үзе бетте	хисап елы ахырына	шул исәптән чаралар үткәрүне таләп итә
Баулы	8,0					8,0	
Биләр	14,6					14,6	2,6
Бөгелмә	15,8					15,8	15,8
Зәй	40,6					40,6	
Кайбыч	120,4					120,4	6,5
Кама	588,4					588,4	
Кызыл Йолдыз	397,0					397,0	
Мамадыш	777,1		320,6	320,6		456,5	
Түбән Кама	50,0					50,0	
Нурлат	19,3					19,3	19,3
Саба		20,7				20,7	19,0
Чирмешән	11,0				11,0		
Барлыгы	2042,2	20,7	320,6	320,6	11,0	1731,3	63,2

2012 ел дәвамында 20,7 га мәйданда ылысашар корткычларның яңа чыганаклары табылды. Моның белән бергә 11,0 га мәйданда элек булган чыганак табигый факторлар йогынтысында үзеннән-үзе бетте, һәм 320,6 га мәйданда чыганакларны локальләштерү һәм юкка чыгару буенча чаралар үткәрелде.

Ылысашар корткычларның күпләп артуы 2007 елга туры килде, ул вакытта корткычлар белән зарарланган мәйданның зурлыгы 2,8 мең га тәшкил итте. Иң зур чыганаклар «Лаеш урманчылыгы» ДКУдә, «Минзәлә урманчылыгы» ДКУдә, «Кайбыч урманчылыгы» ДКУдә булды.

Яфракашар корткычларның, ылысашарлар белән чагыштырып караганда, хуҗалыкка кагылышлы әһәмияте, яфраклы агач төрләре өчен ассимиляцион аппаратның бер өлеше югалу бик үк куркыныч булмаганга күрә, әллә ни зур түгел. Бөҗәкләр белән зарарлану аркасында утыртмаларның коруы сирәк күзәтелде, булган очракта да аларның мәйданнары зур булмады. Ләкин әлеге төркемгә керә торган фитофаглар үсемлекләрнең торышына нык тәэсир итә: алар агачлыкларның авыруларга каршы торучанлыгы, агачларның радиаль үрчүе, урман кишәрлекләренең рекреация өчен кызыктырырлык булуы кимүгә, шулай ук урманның суны көйләү һәм су саклау функцияләре бозылуга сәбәпче булырга мөмкин.

Әлеге төркемгә керә торган бөҗәкләр урман авырулары куркынычы көчле булган зонаны тәшкил итүче Әлмәт һәм Идел буе урман саклау районнарында зур мәйданнарда киң таралган.

1.2.4.2.13 нче таблица

Соңгы 10 елга яфракашар корткычлар чыганакларының мәйданнары

Корткычның төре	Чыганакларның мәйданы, га									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Яшел имән яфрактөргече	77	15744	48303	113	0	1758,4	25225,7	25225,7	28464,6	31273,6
Ефәкче	188	1094	1140.2	0	297	688,8	7146,3	34556,8	30457,1	29572,6
Барлыгы	265	16838	49443,2	113	297	2447,2	32372	59782,5	58921,7	60846,2

1.2.4.2.14нче таблица

2012 ел ахырына төрләр буенча яфракашар корткычлар чыганакларының мәйданнары

Урманчылык	Корткычларның төрләре буенча чыганакларның мәйданнары, га	
	Яшел имән яфрактөргече	Ефәкче
Азнакай		6696,4
Әлмәт		392,4
Баулы		6323,7
Биләр	150,0	
Болгар	1405,1	
Бөгелмә		10141,0
Буа	44,0	
Зәй	14,4	2,8
Кайбыч	9432,7	
Лаеш	6431,5	
Лениногорск	54,1	1254,8
Минзәлә		2072,1
Түбән Кама		2689,4
Идел буе	282,4	
Тәтеш	13459,4	
Барлыгы	31273,6	29572,6

2012 ел ахырына (1.2.4.2.14 нче таблица) әлеге төркемдә 51,4% мәйданны яшел имән яфрактөргече чыганаклары алып тора, ә 48,6% мәйдан ефәкчегә туры килә.

2012 елда яфракашар корткычлар төркемендә чыганакларның мәйданнары нисбәте яшел имән яфрактөргече чыганакларының кушма мәйданының ефәкче чыганакларының барлык мәйданыннан 1,06 тапкырга

күбрәк булуын күрсәтә. Яфракашар корткыч бөҗәкләр төркемендә 2012 елда чыганакларның мәйданнары нисбәте, 2011 ел белән чагыштырганда, яшел имән яфрактөргече ягына таба авышты, әлеге корткыч чыккан мәйданнар 9,9% ка артты.

1.2.4.2.15 нче таблица

2012 елда яфракашар корткычлар чыганакларының мәйданнары динамикасы

Урманчылык	Чыганакларның мәйданы, га						
	хисап елы башына	хисап елында ачыкланды	локальләштерү һәм юкка чыгару буенча чаралар үткәрелде	күрелгән чаралар нәтиҗәсендә юкка чыгарылды	табигый факторлар йогынтысында үзеннән-үзе бетте	хисап елы ахырына	шул исәптән локальләштерү һәм юкка чыгару буенча чаралар үткәрүне таләп итә
Азнакай	5173,4	1523,0				6696,4	1012,8
Әлмәт		392,4				392,4	87,8
Баулы	6363,7		40,0	40,0		6323,7	
Биләр	212,5	142,5			205,0	150,0	150,0
Болгар		1405,1				1405,1	1300,3
Бөгелмә	13601		3460,0	3460,0		10141,0	1935,6
Буа	197,7	44,0	197,7	197,7		44,0	44,0
Зәй	17,2					17,2	
Кайбыч	11748	3175,7	6040	5491,0		9432,7	7900
Лаеш		6431,5				6431,5	6431,5
Лениногорск	361,7	947,2				1308,9	
Минзәлә	2072,1					2072,1	170,7
Түбән Кама	2677,4	12,0				2689,4	
Идел буе		282,4				282,4	282,4
Тәтеш	16497		3037,6	3037,6		13459,4	4579,6
Барлыгы	58921,7	14355,8	12775,3	12226,3	205,0	60846,2	23894,7

2012 ел башына Татарстан Республикасы урманнарында яфракашар бөҗәкләр таралган мәйдан 58921,7 га тәшкил итте. «Урманчылык» ДКУендә урман авыруларына тикшерүләр үткәрү һәм модель тармаклар буенча исәпкә алу нәтиҗәсендә Татарстан Республикасы Үзәк завод лабораториясе хезмәткәрләре берничә «Урманчылык» ДКУендә 4897,2 га гомуми мәйданда яфракашар бөҗәкләрнең элек булган чыганаклары мәйданнары артуны, шулай ук 9458,6 га мәйданда әлеге төркемгә кергән бөҗәкләрнең яңа чыганаклары барлыкка килүне ачыклады. Яфракашар корткычларны локальләштерү һәм юкка чыгару буенча 12775,3 га гомуми мәйданда күрелгән чараларның нәтиҗәлелеге уртача 93% тәшкил итте. Шуның нәтиҗәсендә чыганаклар 12226,3 га мәйданга кимеде.

«Биләр урманчылыгы» ДКУ территориясендә урман авыруларын тикшерү буенча үткәрелгән өстәмә тикшерүләр барышында 205 га мәйданда ефәкче чыганакларының табигый факторлар йогынтысында үзеннән-үзе кимүе билгеле булды.

Шулай итеп, әлеге төркем корткыч бөҗәкләренең узган елгы күрсәткечләре 1924,5 га артты (2011 ел чыганакларының гомуми мәйданыннан 3,3% ка), һәм 2012 ел ахырына чыганакларның кушма мәйданы 60846,2 га тәшкил итте (1.2.4.2.15таблица).

1.2.4.2.16 нче таблица

Соңгы 10 елга башка төркем корткычлар таралган урыннармәйданы

Урманчылык	Чыганакларның мәйданы, га									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Әгерже	132	132	56					262,6	602,3	516,6
Азнакай										
Әлки									12	9,8
Аксубай										
Әлмәт				5		3,5	3,5	20,2	20,2	32,8
Арча										112,7
Баулы						16	16	16	16	
Биләр										
Болгар										
Бөгелмә								16,2	16,2	17,7
Буа										
Алабуга								140,8	782,0	723,8
Зәй										
Зеленодольск	600	600	600	305	300	300	300,0	270,9	170,9	172,5
Ары										
Кайбыч										
Кәләй									37,6	36,8
Кама	7		7	32	32	42,6	42,6	42,6	42,6	47,1
Кызыл Йолдыз				26	26	26	26,0	26	26	26
Лаеш			10			2	2	2		
Лениногорск								17,8	17,8	12,8
Мамадыш	25	25	82	25	45	15	33,7	63,7	63,7	170,1
Минзәлә										5,6
Түбән Кама										
Нурлат										
Идел буе										
Шәһәр яны	70	70	70	30	24	15	15	15	15	15,0
Саба										284,3
Тәтеш										
Чирмешән								12,6		
Барлыгы	834	827	825	423	427	420	439	906,4	1822,3	2183,6

Татарстан Республикасында башка корткычлар төркеменә кәүсә корткычлары (зур нарат җепсел тукымаашары, зур чыршы җепсел

тукымаашары, кайрыашар-типограф һәм алты тешле кайрыашар), тамырны зарарлаучылар (май коңгызлары), бөреләрне һәм үрентеләрне зарарлаучылар (имән бәбәге көясе) һәм суыргыч бөҗәкләр (нарат кабыгасты кандаласы) кебек урман корткычлары керә.

2003 – 2012 еллар чорында башка төркем корткычлар чыганакларының уртача мәйданы 820,1 га тәшкил итте (1.2.4.2.16 нчытаблица), еллар буенча әлеге күрсәткеч 420 га (2008 ел) алып 2183,6 га (2012 ел) кадәр үзгәреп торды. 2010 елдан башлап чыганакларның мәйданнары арта бару күзәтелә.

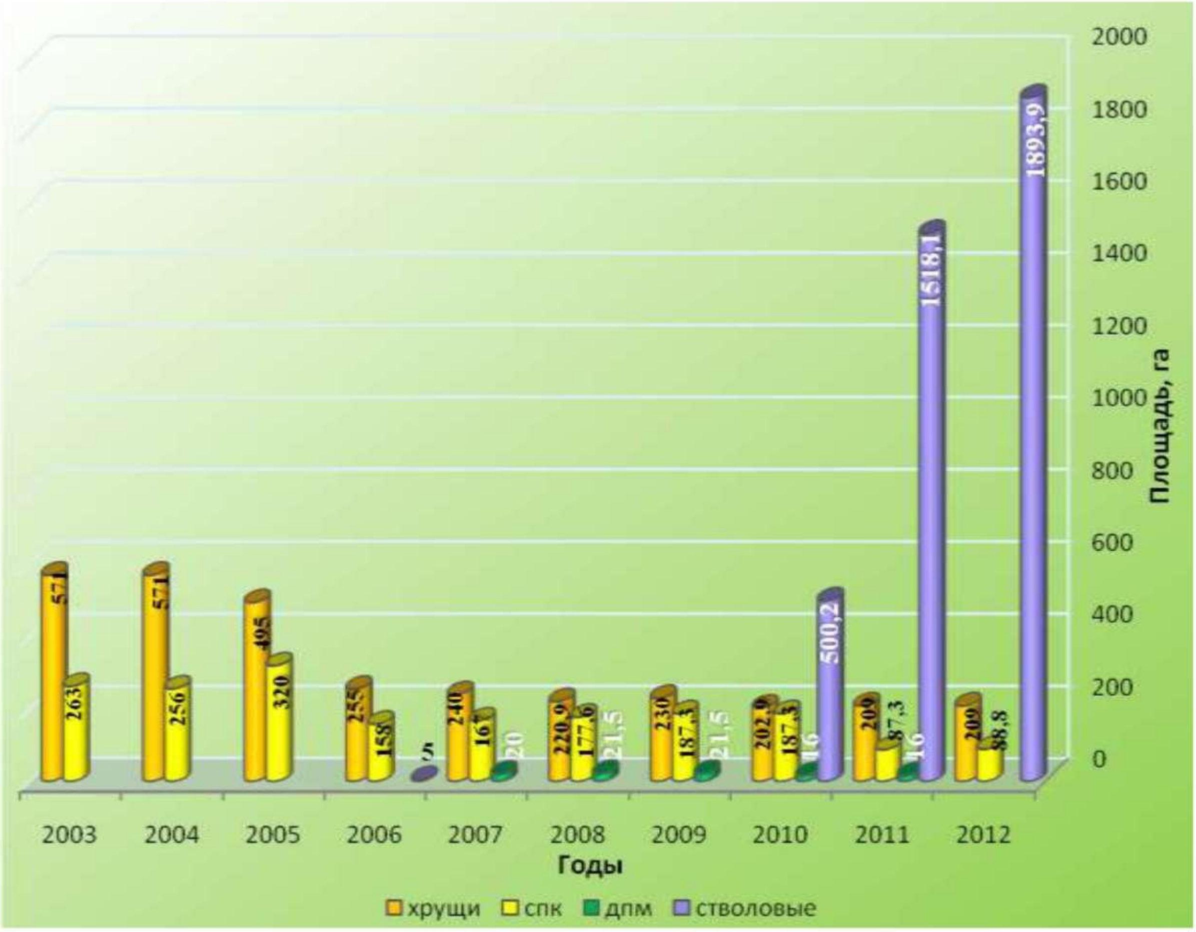

1.2.4.2.1 нче рәсем.Соңгы 10 елга башка төркем корткычлар чыганакларының мәйданнары

2012 ел ахырына башка төркем корткычлар таралган урыннар мәйданы бүленеше 1.2.4.2.17 нче таблицада китерелде.

1.2.4.2.17 нче таблица

2012 ел ахырына төрләр буенча башка төркем корткычлар таралган урыннар мәйданы

Урманчылык	Чыганакларның мәйданнары, га					
	Май коңгыз-лары	Нарат кабыгасты кандаласы	Зур чыршы жепсел тукымаашары	Зур нарат жепсел тукымаашары	Кайрыашар-типограф	Алты тешле кайрыашар
Әгерҗе			8,3		508,3	
Әлки					9,8	
Арча					112,7	
Бөгелмә				16,2	1,5	
Алабуга			23,2		700,6	
Зеленодольск	170,9				1,6	
Кәләй				4,9	31,9	
Кама		42,6			4,5	
Кызыл Йолдыз		26				
Лениногорск				12,8		
Мамадыш	15	20,2	26,5		108,4	
Минзәлә			5,6			
Шәһәр яны	15					
Саба					284,3	
Барлыгы	200,9	88,8	66,1	57,4	1763,6	6,8

Әлеге төркемдә кайрыашар-типограф чыганаклары иң зур мәйданны алып тора: барлык башка төр корткычлар чыганакларының гомуми мәйданының 80,8% ын тәшкил итә.

1.2.4.2.18 нче таблица

2012 елга башка төркем корткычлар таралган урыннар мәйданы динамикасы

Урманчылык	Чыганакларның мәйданы, га						
	хисап елы башына	хисап елында ачыкланды	чаралар үткәрелде*	күрелгән чаралар нәтиҗәсендә юкка	табигый факторлар йогынтысында үзеннән-үзе бетте	хисап елы ахырына	шул исәптән чаралар үткәрүне таләп итә**
Әгерҗе	602,3	7,6	93,3	93,3		516,6	516,6
Әлки	12		2,2	2,2		9,8	9,8
Әлмәт	20,2	15,2	2,6	2,6		32,8	32,8
Арча		135	22,3	22,3		112,7	112,7
Баулы	16				16	0	
Бөгелмә	16,2	1,5				17,7	17,7
Алабуга	782	44,5	102,7	102,7		723,8	723,8
Зеленодольск	170,9	1,6				172,5	1,6
Кәләй	37,6	7,7	8,5	8,5		36,8	36,8

Кама	42,6	4,5				47,1	47,1
Кызыл Йолдыз	26					26	26
Лениногорск	17,8		5,0	5,0		12,8	12,8
Мамадыш	63,7	109,9	3,5	3,5		170,1	151,4
Минзәлә		5,6				5,6	5,6
Түбән Кама		4,0	4,0	4,0			
Шәһәр яны	15					15	10
Саба		287,6	3,3	3,3		284,3	284,3
Барлыгы	1822,3	624,7	247,4	247,4	16,0	2183,6	1611,7

Башка төркем корткычларның чыганаклары хисап елы ахырына 361,3 га мәйданга артты. Кәүсә корткычларының 433,8 га мәйданда яңа чыганаклары табылды, шулай ук элек булган чыганакларның да мәйданнары артты. 247,4 га җирдә санитария-чистарту эшләре башкарылды, нәтиҗәдә кәүсә корткычлары чыганакларының бер өлеше бетерелде. Табигый факторлар йогынтысында 16 га мәйданда имән бәбәге көясе чыганагы юкка чыкты. Урманның башка төркем корткычлары чыганакларында 1611,7 га тигез гомуми мәйданда локальләштерү һәм юкка чыгару гамәлләрен, шулай ук санитария-чистарту гамәлләрен башкару таләп ителә.

2012 елда башка төркем корткычлар чыганаклары мәйданнары нисбәте үзгәрде. 2012 елда кайрыашар-типограф чыганакларының мәйданы узган елгыга караганда 26,2% ка артты. «Урманчылык» ДКУ мәгълүматлары һәм урман авыруларына мониторинг нәтиҗәләре күрсәткәнчә, беррәттән барлык башка кәүсә корткычларының чыганаклары да арткан, гәрчә санитария-чистарту чаралары күрелсә дә. Моннан тыш, алты тешле кайрыашарның яңа чыганагы табылган.

Көнчыгыш май коңгызы чыганаклары мәйданы 2011 елдагы кебек калды. Имән бәбәге көясе чыганагы табигый факторлар йогынтысында бетте. Әлеге төр корткычларның чыганаклары торышын тәгаенләү максатында урман авыруларына өстәмә тикшерүләр уздырырга кирәк.

1.2.4.2.2 нче рәсем. 2011 елда башка төр корткычлар таралганурыннар мәйданының аларның төрләре буенча нисбәте, га

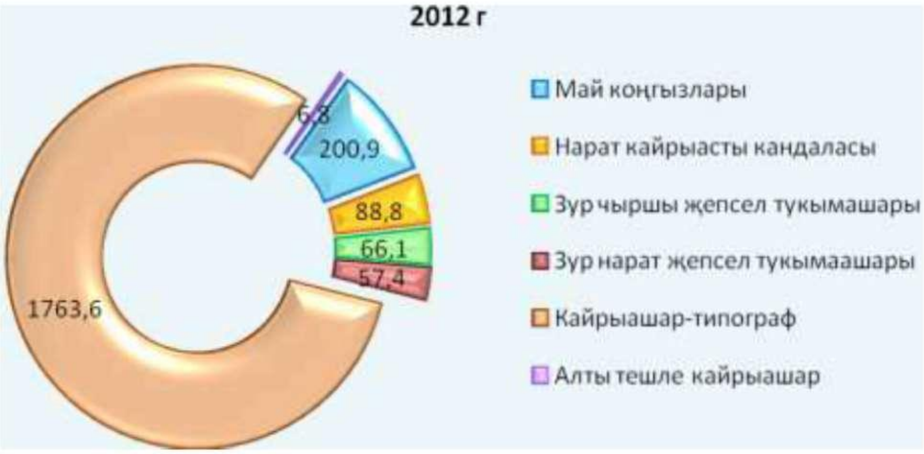

1.2.4.2.3нче рәсем. 2012 елда башка төр корткычлар таралган урыннар мәйданының аларның төрләре буенча нисбәте, га

Татарстан Республикасында кәүсә корткычлары төркеменә зур нарат җепсел тукымаашары, зур чыршы җепсел тукымаашары, кайрыашар-типограф, алты тешле кайрыашар, кара нарат һәм чыршы мыеклачлары кебек урман корткычлары керә.

1.2.4.2.19 нче таблица

10 елда кәүсә корткычлары таралган урыннар мәйданы, га

Урманчылык	Чыганаклар мәйданы, га									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Кайрыашар-типограф								406,6	1397,5	1763,6
Зур нарат җепсел тукымаашары								54,2	59,1	57,4
Зур чыршы җепсел тукымаашары								39,4	61,5	66,1
Алты тешле кайрыашар										6,8
Барлыгы								500,2	1518,1	1893,9

2003 – 2012 еллар чорында кәүсә корткычлары тәүге тапкыр 2010 елда 500,2 га мәйданда табылды. Кәүсә корткычлары чыганакларының гомуми мәйданы соңгы 2 елда 3,8 тапкырга артты.

1.2.4.2.20 нчы таблица

2012 ел ахырына кәүсә корткычлары таралган урыннар мәйданы, га

Урманчылык	Корткычларның төрләре буенча чыганакларның мәйданнары, га

	Кайрыашар-типограф	Зур нарат җепсел тукымаашары	Зур чыршы җепсел тукымаашары	Алты тешле кайрыашар
Әгерҗе	508,3		8,3	
Әлки	9,8			
Әлмәт		23,5	2,5	6,8
Арча	112,7			
Бөгелмә	1,5	16,2		
Алабуга	700,6		23,2	
Зеленодольск	1,6			
Кәләй	31,9	4,9		
Кама	4,5			
Лениногорск		12,8		
Мамадыш	108,4		26,5	
Минзәлә			5,6	
Саба	284,3			
Барлыгы	1763,6	57,4	66,1	6,8

Әлеге корткыч бөҗәкләр төркемендә мәйдан ягыннан кайрыашар-типограф чыганаклары беренче урында тора, алар урман кәүсә корткычлары чыганакларының кушма мәйданыннан 93,1% тәшкил итә.

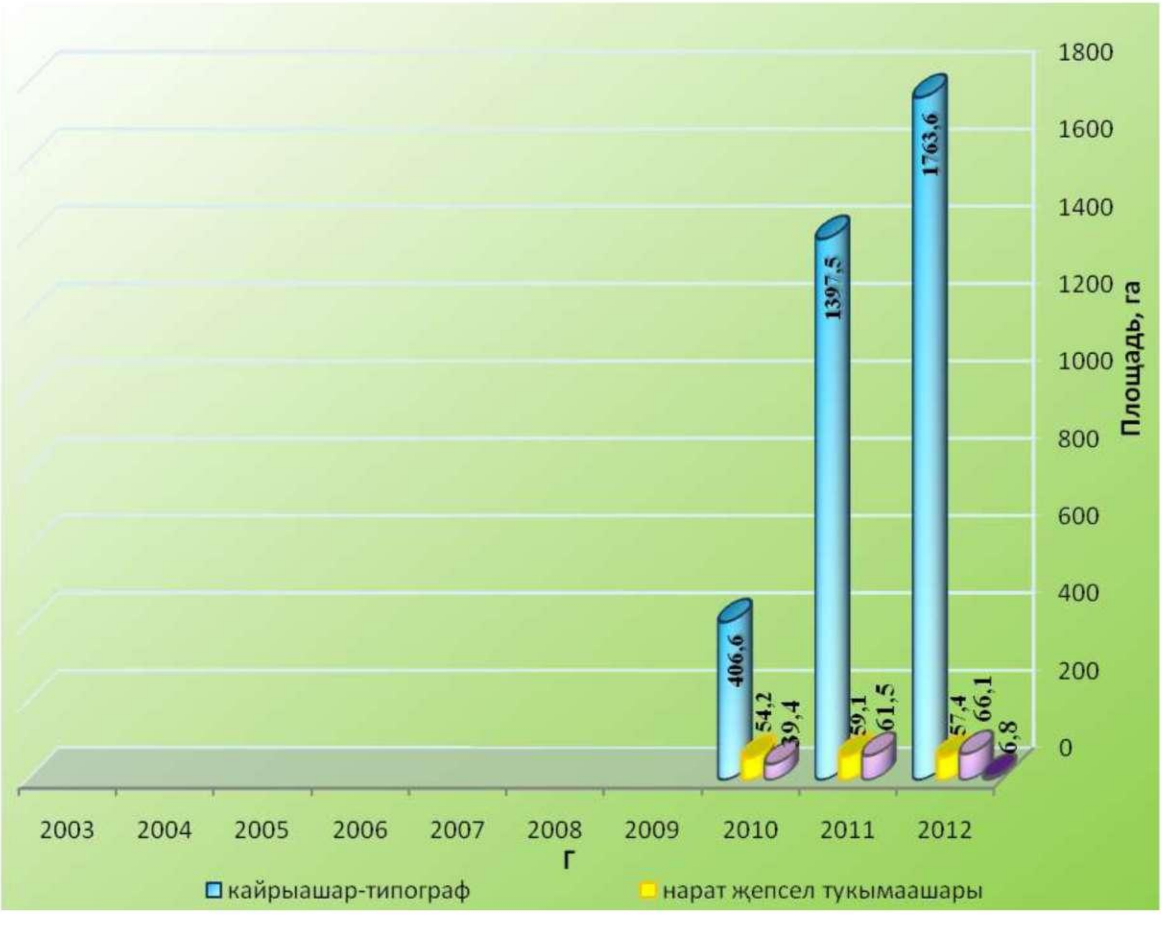

1.2.4.2.4 нче рәсем. Соңгы 10 елда кәүсә корткычлары тарлаган урыннар мәйданы динамикасы

1.2.4.2.21 нче таблица

2012 елда кәүсә корткычлары чыганаклары мәйданнары динамикасы

Урманчылык	Чыганакларның мәйданы, га						
	хисап елы башына	хисап елында ачыкланды	санитария-чистарту чаралары үткәрелде	курелгән чаралар нәтиҗәсендә юкка чыгарылды	табигый факторлар йогынтысында үзеннән-үзе бетте	хисап елы ахырына	шул исәптән санитария-чистарту чаралары үткәрүне таләп итә
Әгерже	602,3	7,6	93,3	93,3		516,6	516,6
Әлки	12		2,2	2,2		9,8	9,8
Әлмәт	20,2	15,2	2,6	2,6		32,8	32,8
Арча		135	22,3	22,3		112,7	112,7
Бөгелмә	16,2	1,5				17,7	17,7
Алабуга	782	44,5	102,7	102,7		723,8	723,8
Зеленодольск		1,6				1,6	1,6
Кәләй	37,6	7,7	8,5	8,5		36,8	36,8
Кама		4,5				4,5	4,5
Лениногорск	17,8		5,0	5,0		12,8	12,8
Мамадыш	30	108,4	3,5	3,5		134,9	134,9
Минзәлә		5,6				5,6	5,6
Түбән Кама		4,0	4,0	4,0			
Саба		287,6	3,3	3,3		284,3	284,3
Барлыгы	1518,1	623,2	247,4	247,4		1893,9	1893,9

Хисап елы ахырына кәүсә корткычлары чыганаклары 24,8% ка артты, аларның кушма мәйданы 1893,9 га тәшкил итте. Кәүсә корткычларының 432,2 га мәйданда яңа чыганаклары табылды, шулай ук элек булган чыганакларның мәйданнары киңәйде. Моннан тыш, 6,8 га мәйданда алты тешле кайрыашарның яңа чыганагы ачылды. 247,4 га мәйданда санитария-чистарту гамәлләре башкарылды, нәтиҗәдә кайрыашар-типограф чыганакларының бер өлеше тулысынча юкка чыгарылды.

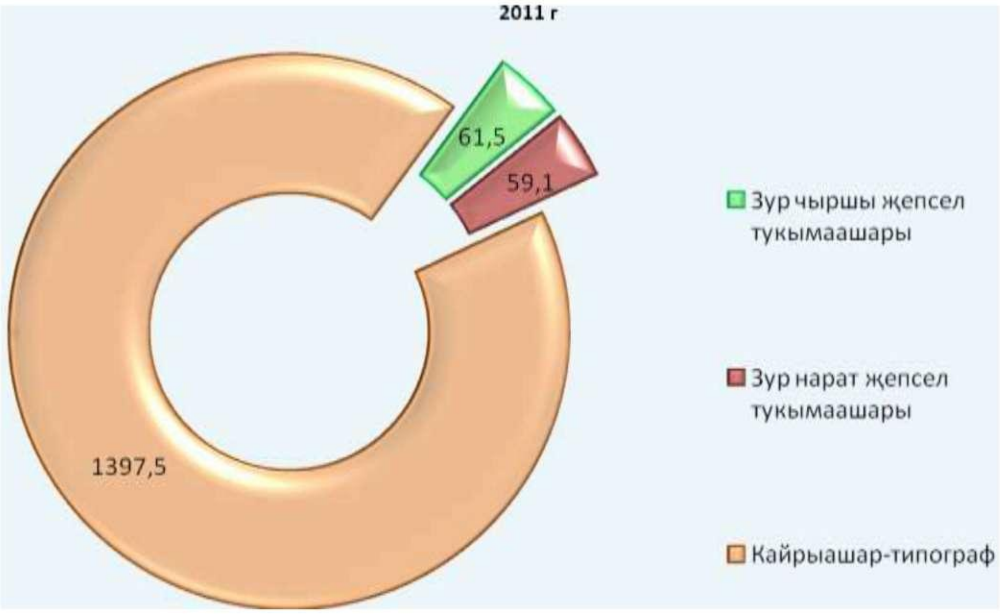

1.2.4.2.5 нче рәсем. 2011 елда урман корткычларының кәүсә төркемнәре чыганаклары мәйданнарының аларның төрләре буенча нисбәте, га

Кәүсә корткычлары төркемендә 2012 елда чыганаклар мәйданнары нисбәтендәге үзгәрешләр зур булмады, ул аеруча кайрыашар-типограф чыганакларында, узган елгы белән чагыштырганда, 26,2% ка артуда күренде. Моннан тыш алты тешле кайрыашарның яңа чыганагы табылды (6,8 га).

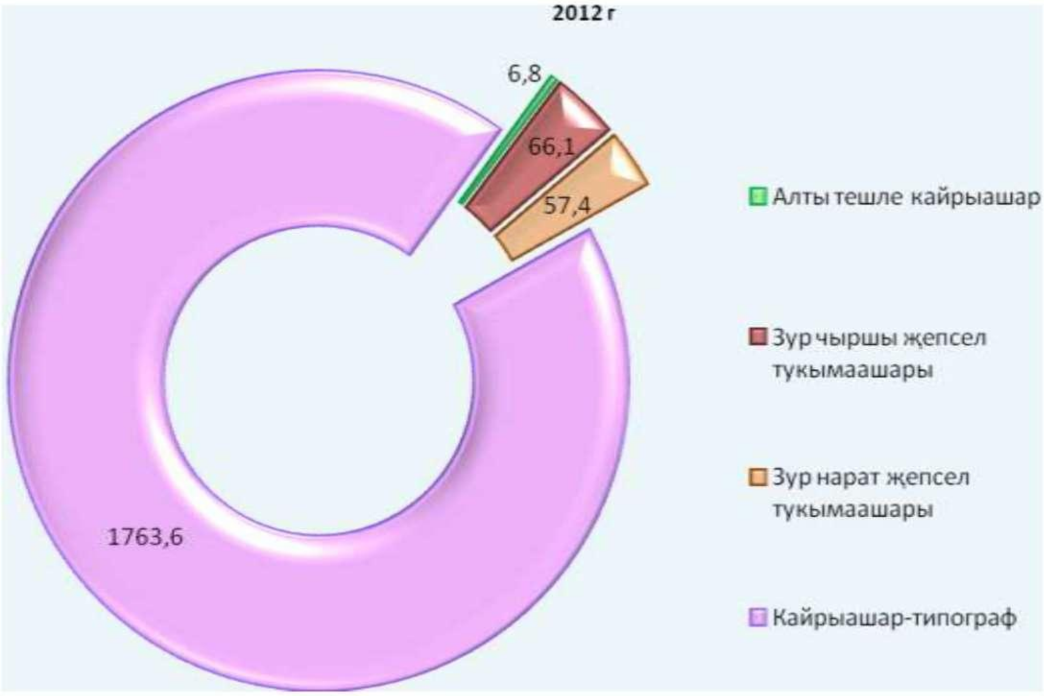

1.2.4.2.6 нчы рәсем. 2012 елда урман корткычларының кәүсә төркемнәре чыганаклары мәйданнарының аларның төрләре буенча нисбәте, га

Питомниклардагы һәм плантацияләрдәге, урман культураларындагы, басу саклау полосаларындагы һәм диләнкеләрдәге яшь үсемлекләр агач токымнарының тамыр, кәүсә һәм яфрак корткычлары белән зарарланалар. Күп кенә бөҗәкләр, гәрчә яфракларны, яшь ботакларны һәм ботакларны зарарласалар да, бары тик яшь үсемлекләргә зур зыян салалар. Әлеге төркемгә керә торган барлык төрләр ачык ландшафтны ярата. Аларның күбесе ел саен шактый санда очрап тора һәм аларның исәбендә кискен сикерешләр булмый.

1.2.4.2.22 нче таблица

Соңгы 10 елда урман корткычларының башка төркемнәре чыганаклары мәйданнары

Урманчылык	Чыганакларның мәйданы, га									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Әгерҗе	132	132	56							
Азнакай										
Әлки										
Аксубай										
Әлмәт				5		3,5	3,5			
Арча										
Баулы						16	16,0	16	16	
Биләр										
Болгар										
Бөгелмә										
Буа										
Алабуга										
Зәй										
Зеленодольск	600	600	600	305	300	300	300,0	270,9	170,9	170,9
Ары										
Кайбыч										
Кәләй										
Кама	7		7	32	32	42,6	42,6	42,6	42,6	42,6
Кызыл Йолдыз				26	26	26	26,0	26	26	26
Лаеш			10			2	2,0	2,0		
Лениногорск										
Мамадыш	25	25	82	25	45	15	33,7	33,7	33,7	35,2
Минзәлә										
Түбән Кама										
Нурлат										
Идел буе										
Шәһәр яны	70	70	70	30	24	15	15,0	15	15	15,0
Саба										
Тәтеш										
Чирмешән										
Барлыгы	834	827	825	423	427	420	439	406,2	304,2	289,7

Татарстан Республикасында башка корткычлар төркеменә тамыр корткычлары (май коңгызлары), бөре һәм яшь ботаклар корткычлары (имән бәбәге көясе) һәм суыргыч бөҗәкләр (нарат кабыгасты кандаласы) керә.

1.2.4.2.23 нче таблица

10 елга урман корткычларының башка төркемнәренә керә торган бүтән төрләрнең чыганаклары мәйданнары

Корткычның төре	Чыганакларның мәйданы, га									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Көнчыгыш май коңгызы	571	571	495	255	260	230	230	200,9	200,9	200,9
Нарат кабыгасты кандаласы	263	256	320	158	167	177,6	187,3	187,3	87,3	88,8
Имән бәбәге көясе			70	20	20	21,5	21,5	16	16	0
Барлыгы	834	827	885	433	447	429,1	438,8	404,2	304,2	289,7

2003 – 2012 еллар чорында башка төркем корткычлар чыганакларының уртача мәйданы 519,5 га тәшкил итте, еллар буенча әлеге күрсәткеч 420 га алып (2008 ел) 834 га кадәр (2003 ел) үзгәреп торды. 2010 елдан башлап чыганакларның мәйданнары кими бару күзәтелә. 2012 ел ахырына башка төркем урман корткычлары чыганаклары мәйданнары үзара түбәндәгечә бүленә.

1.2.4.2.24 нче таблица

2012 ел ахырына башка төркем урман корткычларының төрләре буенча күпләп таралган урыннары мәйданы

Урманчылык	Чыганакларның мәйданы, га		
	Имән бәбәге көясе	Май коңгызлары	Нарат кабыгасты кандаласы
Зеленодольск		170,9	
Кама			42,6
Кызыл Йолдыз			26
Мамадыш		15	20,2
Шәһәр яны		15	
Барлыгы		200,9	88,8

Әлеге төркемдә май коңгызларының чыганаклары төп урынны алып тора, алар башка корткычлар чыганаклары гомуми мәйданының 69,3% ын тәшкил итә.

1.2.4.2.25 нче таблица

2012 елда башка төркем урман корткычларыныңкүпләп таралган урыннары мәйданы динамикасы

Урманчылык	Чыганакларның мәйданы, га						
	хисап елы башына	хисап елында ачыкланды	чаралар үткәрелде*	күрелгән чаралар нәтиҗәсендә юкка чыгарылды	табигый факторлар йогынтысында үзеннән-үзе бетте	хисап елы ахырына	шул исәптән чаралар үткәрүне таләп итә**
Баулы	16,0				16	0	
Зеленодольск	170,9					170,9	
Кама	42,6					42,6	42,6
Кызыл Йолдыз	26,0					26	26
Мамадыш	33,7	1,5				35,2	16,5
Шәһәр яны	15,0					15	10
Барлыгы	304,2	1,5			16,0	289,7	95,1

Хисап елы ахырына башка төркем корткычлар чыганакларында әллә ни үзгәреш булмады. «Мамадыш урманчылыгы» ДКУдә нарат кабыгасты кандаласының элек булган чыганагы мәйданы 1,5 га артты. «Баулы урманчылыгы» ДКУдә табигый факторлар йогынтысында имән бәбәге көясе чыганагы 16,0 га мәйданда үзеннән-үзе бетте. Шулай итеп, башка урман корткычлары төркемендә чыганакларның гомуми мәйданы 289,7 га тәшкил итә, шуларның 32,8% ы юкка чыгару һәм локальләштерү буенча чаралар үткәрүне таләп итә.

Татарстан Республикасында үсеп җиткән утыртмалар авыруларыннан тамыр губкасы, нарат губкасы, кәүсә күгәреге, сумала рагы, чын һәм ялган ку гөмбәсе, яфраклы токымнарның бактериаль һәм рак авырулары чыганаклары табылды.

1.2.4.2.26 нче таблица

10 елга урман авырулары күпләп таралган урыннары мәйданы

Авыру төре	Чыганакларның мәйданы, га									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Тамыр губкасы	1951	2683	2785	4672	3150	2647,7	2512,6	2414,1	2465,3	2159,8
Ялган ку гөмбәсе		68	62	15925	16941	16509,5	16404	16444,8	16750,4	16618,2
Кәүсә күгәреге						2738,9	5401,3	5430,2	5767,3	5370,6
Чын ку						1057,4	1056,4	1629,5	1629,5	1627,5
Нарат губкасы								108,1	108,1	132,1
Сумала рагы							136,7	97,6	111,1	48,3
Бактериаль авырулар									3949,4	4018,7

Авыру төре	Чыганакларның мәйданы, га									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Тирәк һәм усак кара рагы										93,0
Барлыгы	1951	2751	2847	21174	20091	22953,5	25511	26124,3	30781,1	30068,2

2003–2012 еллардаурман авырулары чыганакларының уртача мәйданы18425,2 гатәшкил итте (табл. 1.2.4.2.26). Чыганакларның мәйданнары күрсәтелгән чорның 2006 елында кинәт артып китте. 2012 ел ахырына Татарстан Республикасы урманнарында урман авырулары чыганакларының мәйданнары 30068,2 га тәшкил итте, бу күп еллар буенча алып исәпләнгән күрсәткечтән 1,6 тапкырга артып китте.

1.2.4.2.27нче таблица

2012 ел ахырына урман авыруларының төркемнәр буенча күпләп таралган урыннары мәйданы

Урманчылык	Чыганакларның мәйданы, га								
	авырулар төркеме								
	кәүсә һәм кәүсәнең юан башы күгәреге		некроз-рак авырулары		тамыр күп авырулары	бактериаль авырулар	башка авырулар		Барысы
	барлыгы	шул исәптән тамыр губкасы	барлыгы	шул исәптән соры рак			барлыгы	шул исәптән өнчыл чык	
Әгерҗе	282,8		1,2	1,2					284
Азнакай	725,9	230,0				16,0			741,9
Аксубай	1230,3								1230,3
Әлки	148,6	34,5							148,6
Әлмәт	380,1	41,4	1,3						381,4
Арча	51,8	16,1							51,8
Баулы	135,0								135,0
Биләр	422,0								422
Болгар	584,0	45,8							584,0
Бөгелмә	361,0		6,6			15,0			382,6
Буа	269,6	57,2							269,6
Алабуга	56,0		13,7	13,7					69,7
Зәй	36,2	29,0							36,2
Зеленодольск	5,0	5,0	8,9	8,9					13,9
Кайбыч	419,0	12,0							419,0
Кәләй	0		0,6	0,6		102,1			102,7
Кама	482,9	358,1	10,0	10,0					492,9
Кызыл Йолдыз	182,7					45,7			228,4
Лаеш	697,2	355,5	9,0	9,0		3,0			709,2
Лениногорск	682,3	7,1	73,6			13,0			768,9
Мамадыш	745,0	102,5	4,9	4,9					749,9
Минзәлә	1722,8	67,8	8,1						1730,9
Түбән Кама	11584,6					25,2			11609,8

Урманчылык	Чыганакларның мәйданы, га								
	авырулар төркеме								
	кәүсә һәм кәүсәнең юан башы күгәреге		некроз-рак авырулары		тамыр күп авырулары	бактериаль авырулар	башка авырулар		Барысы
	барлыгы	шул исәптән тамыр губкасы	барлыгы	шул исәптән соры рак			барлыгы	шул исәптән өнчыл чык	
Нурлат	650,0	2,1				3752,9			4402,9
Идел буе	402,5	12,9							402,5
Шәһәр яны	907,3	767,8							907,3
Саба	15,0	15,0	3,4			1,1			19,5
Тәтеш	441,9								441,9
Чирмешән	2286,7					44,7			2331,4
Барлыгы	25908,2	2159,8	141,3	48,3		4018,7			30068,2

Татарстан Республикасында урман авырулары чыккан иң зур мәйданнар «Түбән Кама урманчылыгы» ДКУдә – 11609,8 га, «Нурлат урманчылыгы» ДКУдә – 4402,9 га, «Чирмешән урманчылыгы» ДКУдә – 2331,4 га, «Минзәлә урманчылыгы» ДКУдә – 1730,9 га мәйданда (1.2.4.2.27 нче таблица).

Урман авырулары чыганакларының барлык мәйданыннан 73% тан артыгы ялган ку гөмбәсенә һәм кәүсә күгәрекләренә туры килә, нәкъ алар иң күп зыян китерүчеләр дип санала. Тамыр губкасы – утыртмаларның коруына китерергә мөмкин иң киң таралган авыру, Татарстан Республикасында хисап елы ахырына аның белән барлык авыруларның гомуми мәйданыннан 7,2% зарарланган иде.

2012 елда урман авыруларын таксацияләү барышында 93 га гомуми мәйданда, бу барлык авырулар чыганакларының кушма мәйданыннан 1% тан кимрәк, «Әлмәт урманчылыгы» ДКУдә, «Бөгелмә урманчылыгы» ДКУдә, «Лениногорск урманчылыгы» ДКУдә, «Минзәлә урманчылыгы» ДКУдә, «Саба урманчылыгы» ДКУдә кабат тирәк һәм усак кара рагы чыганакларының барлыгы ачыкланды.

1.2.4.2.28 нче таблица

2012 ел ахырына урман авыруларының төрләре буенча күпләп таралган урыннары мәйданы

Урманчылык	Авыруларны китереп чыгаручыларның чыганаклары мәйданнары, га							
	Тамыр губкасы	Кәүсә күгәреге	Ялган ку гөмбәсе	Чын ку гөмбәсе	Нарат губкасы	Сумала рагы	Бактериаль авырулар	Тирәк һәм усак рагы
Әгерже			282,8			1,2		
Азнакай	230,0	7,2	488,7				16,0	
Аксубай			1230,3					
Әлки	34,5	16,0	98,1					

Урманчылык	Авыруларны китереп чыгаручыларның чыганаклары мәйданнары, га							
	Тамыр губкасы	Кәүсә күгәреге	Ялган ку гөмбәсе	Чын ку гөмбәсе	Нарат губкасы	Сума ла рагы	Бактери-аль авырулар	Тирәк һәм усак рагы
Әлмәт	41,4	196,7	142,0					1,3
Арча	16,1	33,7	2,0					
Баулы		21	114,0					
Биләр		422,0						
Болгар	45,8	334,0	204,2					
Бөгелмә		291,8	58,2	11,0			15,0	6,6
Буа	57,2	212,4						
Алабуга		56,0				13,7		
Зәй	29,0		7,2					
Зеленодольск	5,0					8,9		
Ары								
Кайбыч	12,0	363,6	43,4					
Кәләй						0,6	102,1	
Кама	358,1	93,3	31,5			10,0		
Лаеш	355,5	127,4	214,3			9,0	3,0	
Лениногорск	7,1	362,0	232,7	80,5			13,0	73,6
Мамадыш	102,5	544,8	97,7			4,9		
Минзәлә	67,8	82,9	1055,7	516,4				8,1
Түбән Кама		39,0	10393,9	1019,6	132,1		25,2	
Нурлат	2,1		647,9				3752,9	
Идел буе	12,9	389,6						
Шәһәр яны	767,8	95,8	43,7					
Саба	15,0						1,1	3,4
Тәтеш		355,5	86,4					
Чирмешән		1315,9	970,8				44,7	
Барлыгы	2159,8	5370,6	16618,2	1627,5	132,1	48,3	4018,7	93

2012 елда урман авырулары чыганакларының гомуми мәйданы узган ел күрсәткечләреннән 2,3% ка кимрәк. Ел дәвамында авырулар белән зарарланган утыртмаларның яңа җирләре 2744,7 га мәйданда табылды (1.2.4.2.28 нчетаблица).

Авырулар чыганакларының 2012 елда ачыкланган иң зур мәйданнары ялган ку гөмбәсенә туры килә (1114,1 га). Шулай ук узган елда кәүсә күгәреге (872,5 га), тамыр губкасы (298,5 га), сумала рагы (209 га), чын ку гөмбәсе (47,5 га), шулай ук нарат губкасы, бактериаль авырулар, тирәк һәм усак кара рагы (203,1 га) белән зарарланган яңа урыннарның булуы билгеле булды. Авырулар чыганакларының 66% мәйданында санитария-чистарту эшләре башкарырга кирәк.

Узган елда шулай ук кәүсә күгәрегенең яңа мәйданнары ачылды.

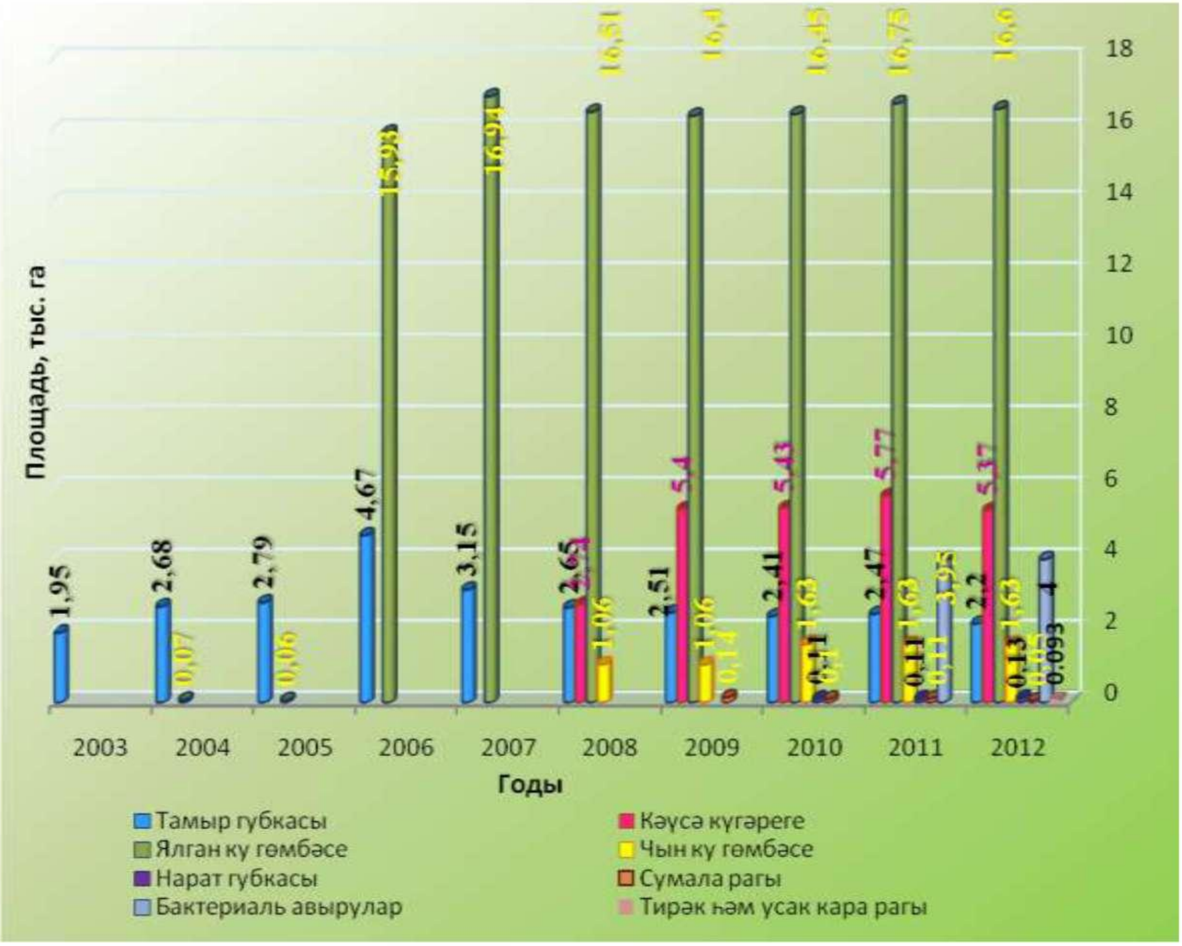

1.2.4.2.8 нче рәсем. 10 елда урман авырулар күпләп таралган урыннары мәйданы

1.2.4.2.29 нчы таблица

2012 елда урман авырулары күпләп таралган урыннары мәйданы динамикасы

Урманчылык	Чыганакларның мәйданы, га						
	хисап елы башына	хисап елында ачыкланды	хисап елында санитария-чистарту чаралары үткәрелде	күрелгән чаралар нәтиҗәсендә ел әйләнәсендә юкка чыгарылды	табигый факторлар йогынтысында үзеннән-үзе бетте	хисап елы ахырына	шул исәптән санитария-чистарту чараларын үткәрүне таләп итә
Әгерже	290,9		6,9	6,9		284	209
Азнакай	725,9	46,0	30	30		741,9	526,5
Аксубай	1409,4	1	180,1	180,1		1230,3	1018,5
Әлки	150,2	47,2	48,8	48,8		148,6	148,6
Әлмәт	189,5	237,2	45,3	45,3		381,4	340,5
Арча	60,2	162,1	170,5	170,5		51,8	35,7
Баулы	114	21,0				135,0	21,0
Биләр	422					422	153

Урманчылык	Чыганакларның мәйданы, га						
	хисап елы башына	хисап елында ачыкланды	хисап елында санитария-чистарту чаралары үткәрелде	күрелгән чаралар нәтиҗәсендә ел әйләнәсендә юкка чыгарылды	табигый факторлар йогынтысында үзеннән-үзе бетте	хисап елы ахырына	шул исәптән санитария-чистарту чараларын үткәрүне таләп итә
Болгар	648,6	80,6	145,2	145,2		584,0	117,2
Бөгелмә	341,8	47,2	6,4	6,4		382,6	70,8
Буа	269,6					269,6	155,3
Алабуга	80,2		10,5	10,5		69,7	56,7
Зәй	36,2					36,2	
Зеленодольск	281,7	51,0	318,8	318,8		13,9	4,4
Ары	24	371,7	395,7	395,7		0	
Кайбыч	584,6	723,0	888,6	888,6		419,0	380,6
Кәләй	102,7					102,7	102,7
Кама	506,6	64,2	77,9	77,9		492,9	492,9
Кызыл Йолдыз	214,9	13,5				228,4	218,4
Лаеш	729,2	37,0	57,0	57,0		709,2	396,5
Лениногорск	661,3	110,5	2,9	2,9		768,9	172,2
Мамадыш	704,7	58,1	12,9	12,9		749,9	696,9
Минзәлә	1718,9	12,0				1730,9	75,9
Түбән Кама	11626,7	49,2	66,1	66,1		11609,8	10213,5
Нурлат	4402,9					4402,9	1707,6
Идел буе	444,4	292,4	334,3	334,3		402,5	261,7
Шәһәр яны	1253,9	71,1	417,7	417,7		907,3	312,5
Саба		215,7	196,2	196,2		19,5	
Тәтеш	453,7	33,0	44,8	44,8		441,9	258,7
Чирмешән	2332,4		1,0	1,0		2331,4	1689
Барлыгы	30781,1	2744,7	3457,6	3457,6		30068,2	19836,3

Авыруларның чыганакларының чынбарлыктагы таралышы, күп кенә авыруларның җәелә баруы беренче карашка күренмәгәнгә күрә, аларның булуы ачыкланган мәйданнан шактый артык. Урман авырулары таралуның төп сәбәпләре уңай булмаган табигать шартларында, шулай ук санитария-чистарту һәм урман хуҗалыгы чараларының үз вакытында уздырылмавында дип табыла. 2012 елда санитария-чистарту чаралары нәтиҗәсендә 3457,6 га мәйданда авырулар чыганаклары юкка чыгарылды, бу узган елның шул ук күрсәткеченнән 9,3% ка күбрәк.

1.2.4.2.30 нчы таблица

Урман авыруларыныңкүпләп таралган урыннарынлокальләштерү һәм юкка чыгару буенча 2012 елда үткәрелгән чаралар

Урманчы-лык	Корткыч төре	Ел башына чыганаклар мәйданы, га	Шул исәптән 2012 елда локальләштерү һәм юкка чыгару буенча чаралар үткәрүне таләп итте	2012 елда чаралар үткәрү планлаштырылган мәйдан, га	Эшкәртү эшләре башкарылды, га	Чараларның техник нәтиҗәлелеге, %	Чыганаклар юкка чыгарылды, га	2012 елда кишәрлекләрдә утыртмаларның кимерелү	Чаралар үткәрелмәгән 2012 елда кишәрлекләрдә утыртмаларның кимерелү
Баулы	Ефәкче	6363,7	440,6	440,6	40,0	95,0	40,0	0	10-20
Бөгелмә	Ефәкче	13601	6395	6400	3460	100	3460	0	25-50
Буа	Яшел имән яфрактөргече	197,7	197,7	197,7	197,7	90,0	197,7	0	65
Кайбыч	Яшел имән яфрактөргече	11748	5573,6	6040	6040	89,0	5491	10	10, 50-70
Мамадыш	Гади чыршы кисмәне	774,1	279,4	320,6	320,6	92,0	320,6	0	10-20
Тәтеш	Яшел имән яфрактөргече	16497	3000	3000	3037,6	91,3	3037,6	0	20
Барлыгы		49181,5	15890,8	16698,9	13095,9	92,9	12546,9		

2012 елда ефәкчекүпләп таралган урыннарын юкка чыгару һәм локальләштерү буенча чаралар җир өстен нефть продуктлары белән эшкәртү юлы белән «Баулы урманчылыгы» ДКУдә, «Бөгелмә урманчылыгы» ДКУдә үткәрелде. Эшкәртелгән мәйданның гомуми зурлыгы 3500 га тәшкил итте. «Буа урманчылыгы» ДКУдә, «Кайбыч урманчылыгы» ДКУдә 6237,7 га мәйданда ДЗЛ күпләп таралган урыннары авиация ярдәмендә сиптерелде. Лепидоцид препараты кулланылды. «Тәтеш урманчылыгы» ДКУдә 3037,6 га җир өслеге Арриво препараты белән эшкәртелде. «Мамадыш урманчылыгы» ДКУдә 320,6 га мәйданда гади чыршы кисмәнен юкка чыгару һәм локальләштерү буенча җир өсте чаралары Арриво препаратын кулланып үткәрелде. Күрелгән чаралардан соң чыганакларның күп өлеше юкка чыкты, ә «Кайбыч урманчылыгы» ДКУдә чыганакларның бер өлеше көчле булудан көчсезгә күчте.

2013 елда 25946,9 га гомуми мәйданда урман корткычлары күпләп таралган урыннарында чаралар үткәрү таләп ителә. Яшел имән яфрактөргечен локальләштерү һәм юкка чыгаруның 15914,2 га мәйданда таләп ителүе нигезләнде. Шулардан «Кайбыч урманчылыгы» ДКУдә – 7900 га, «Болгар урманчылыгы» ДКУдә – 1300,3 га, «Лаеш урманчылыгы» ДКУдә – 6431,5 га, «Идел буе урманчылыгы» ДКУдә – 282,4 га.

Урман саклау чаралары зарарлы организмнар күпләп таралган урыннарын локальләштерү һәм юкка чыгару, санитария-чистарту чараларына, урман авыруларын тикшерүгә һәм урман авыруларына мониторинг ясауга бүленә.

Чыганакларны локальләштерү һәм юкка чыгару чаралары, аларның исәбен иң чик дәрәҗәгә кадәр төшерү һәм утыртмаларның зарарлануы аркасында зыян китермәү максатында, корткычларның күпләп таралган урыннарында уздырыла. Мондый чаралар башкарылу ысулы буенча да (җир өстендә һәм авиация ярдәмендә), кулланыла торган препаратлар буенча да (химик һәм биологик) аерылалар.

Санитария-чистарту чараларына агачларны сирәкләп һәм тоташтан кисү, шулай ук авыру, корткычлар ияләшкән һәм зарарланган агачларны сирәкләү, чүп-чарлардан чистарту, корткычларны җыя торган агачлар салу, кәүсә корткычлары күпләп таралган урыннарында феромон тозаклар куллану, шулай ук профилактика чаралары керә. Санитар кисүләрнең һәм чүп-чарларны чистартуның төп максаты урманнарның санитар торышын яхшыртудан һәм агачларны югалтудан килә торган икътисадый зыянны киметүдән гыйбарәт. Профилактика чаралары (ясалма оялау урыннарын элү, кырмыска ояларын әйләндереп алу һәм тарату, ремизлар утырту һ.б.ш.) бөҗәкләр ашый торган кошларны, кырмыскаларны, энтомофагларны шул урыннарга китерү өчен күрелә, алар урман корткыч бөҗәкләре артуның билгеле бер этабында аларның күпләп үрчүен туктатып калырга сәләтле.

Урман авыруларын тикшерүләрнең төп максаты утыртмаларның санитария торышын билгеләүдән, зарарлы организмнарның популяция исәбен ачыклаудан һәм урманны саклау чараларын билгеләүдән гыйбарәт.

Урман авыруларына мониторинг ясау максатын урманнарны саклау өлкәсендә идарә итүне башкару өчен санитариягә кагылышлы һәм урман авырулары торышындагы үзгәрешләрне үз вакытында ачыклау, бәяләү һәм фаразлау, шулай ук урманнарда санитария иминлеген тәэмин итү тәшкил итә.

Профилактика чаралары урманнарның авыруларга каршы торучанлыгын саклап калу һәм аларга тискәре факторларның йогынтысын чикли торган шартлар тудыру өчен үткәрелә. Корткычларның яңа күпләп таралган урыннары барлыкка килүне урман саклауның актив алымнарын корткычларның үрчүе өчен уңай булмаган шартлар тудыруга юнәлтелгән урман хуҗалыгы чаралары белән бергә башкарганда гына кисәтеп була.

Урман фондын саклау гамәлләренең мөһим бер өлешен санитария-чистарту чаралары алып тора. Аларның төп бурычы урманнарның санитар торышын яхшыртудан һәм агачларны югалтудан килә торган икътисадый зыянны киметүдән гыйбарәт.

Кәүсә корткычлары күпләп таралган урыннары һәм куркыныч йогышлы авырулар барлыкка килүне кисәтү, шулай ук авырулар белән зарарланган, начар табигать шартларыннан һәм антропоген факторлардан зыян күргән кишәрлекләрне юкка чыгару максатларында авыруларга каршы торучанлыгы бозылган һәм юкка чыккан утыртмаларны 7326,2 га мәйданда бетерүгә мөмкинлек биргән чаралар үткәрелде, шул исәптән:

- санитар максатларда тоташтан кисүләр - 391,6 га,

- сирәкләп санитар кисүләр - 5155,8 га,
- урманны чүп-чардан чистарту - 1778,8 га

Хәзерге вакытта Татарстан Республикасында таләп ителгән санитар кисүләр күләме аларны башкару мөмкинлекләреннән күпкә артык, бу исә үлгән агачларның тупланып баруына китерә.

Узган елларда (2007, 2008, 2009, 2010 еллар) «Баулы урманчылыгы» ДКУдә, «Биләр урманчылыгы» ДКУдә, «Буа урманчылыгы» ДКУдә, «Зәй урманчылыгы» ДКУдә, «Лаеш урманчылыгы» ДКУдә, «Бөгелмә урманчылыгы» ДКУдә, «Әлки урманчылыгы» ДКУдә, «Кәләй урманчылыгы» ДКУдә, «Кызыл Йолдыз урманчылыгы» ДКУдә, «Лениногорск урманчылыгы» ДКУдә, «Мамадыш урманчылыгы» ДКУдә, «Минзәлә урманчылыгы» ДКУдә, «Әлмәт урманчылыгы» ДКУдә, «Алабуга урманчылыгы» ДКУдә һәм «Шәһәр яны урманчылыгы» ДКУдә булып узган янгыннар 136,2 га мәйданда утыртмаларның авыруларга каршы торучанлыгы бозылуга китерде (табл.3.3.1.3). Бу кишәрлекләрдә, санитария-чистарту чараларын оператив үткәрмәүдән килгән зыянны билгеләү максатында, урман авыруларына өстәмә тикшерүләр үткәрергә кирәк.

1.2.4.2.31 нче таблица

2010 – 2012 еллардагы янгыннардан зыян күргән утыртмалар турында белешмәләр (2013 елның 1 гыйнварына)

Урманчылык	Урман янгыннарыннан зыян күргән ел	Урман янгыннарыннан зыян күрү, га	Шулардан тикшерелде			Санитария-чистарту чаралары билгеләнде, га (зыян күргән вакыттан башлап)				Санитария-чистарту чаралары үткәрелде, га (зыян күргән вакыттан башлап)				
			га	%	шул исәптән юкка чыккан	ССР	ВСР	УЗ	Барлыгы	ССР	ВСР	УЗ	Барлыгы	
													га	%
Әгерже	2010	12,1	12,1	100			11,3	0,8	12,1		11,3	0,8	12,1	100
Азнакай	2010	4,2	4,2	100			4,2		4,2		4,2		4,2	100
Әлки	2010	16,7	16,7	100	5,1	5,1	11,6		16,7		11,6		11,6	69,5
Әлмәт	2010	1,5	1,5	100			1,5		1,5		1,5		1,5	100
Болгар	2010	32,2	32,2	100	3	3	0,4	28,8	32,2	3	0,4	28,8	32,2	100
Бөгелмә	2010	7,1	7,1	100	6,1		1	6,1	7,1		1	6,1	7,1	100
Алабуга	2010	29	29	100	19,6	19,6	9,4		29	5,2	9,4		14,6	50,35
Зәй	2010	2,8	2,8	100			2,8		2,8		2,8		2,8	100
Ары	2010	1,6	1,6	100			1,6		1,6		1,6		1,6	100
Кама	2010	13,8	13,8	100			13,8		13,8		13,8		13,8	100
Кызыл Йолдыз	2010	5,7	5,7	100			5,7		5,7		5,7		5,7	100
Кәләй	2010	0,15	0,15	100			0,15		0,15		0,15		0,15	100
Лаеш	2010	21,7	21,7	100	17	17	4,7		21,7	16,3	1,6		17,9	82,5
Лениногорск	2010	4	4	100	1,9	1,9	2,1		4	1,2	2,1		3,3	82,5
Мамадыш	2010	13	13	100	2,3	2,3	10,7		13	2,3	4,8		7,1	54,6
Минзәлә	2010	2,2	2,2	100	2,2			2,2	2,2			2,2	2,2	100
Барлыгы (2010-2012 гг.)		167,8	167,8	100	57,2	48,9	81	37,9	167,8	28	72	35,7	137,9	82,2

2010 елгы янгыннар аркасында 167,8 га мәйданда урман утыртмалары һәлак булды. Янгын булган елда корыган утыртмаларның өлеше шушы сәбәп аркасында зыян килгән утыртмалар мәйданының 34,2% ын тәшкил итте.

2010 – 2012 елларда 2010 ел янгыннарыннан зыян күргән мәйданнарда авыруларга каршы торучанлыгы бозылган һәм юкка чыккан мәйданнарның 100% ында урман авыруларына тикшерүләр үткәрелде. Барлык кирәкле урыннарга санитария-чистарту эшләре билгеләнде. 2012 ел ахырына чаралар үткәрүнең оперативлылыгы 82,2% тәшкил итте. Арендаланган территорияләрдә чаралар үткәрелмәде.

1.2.4.2.32 нче таблица

2012 ел ахырына төрле вакытларда булган янгыннар аркасында авыруларга каршы торучанлыгы кимегән һәм юкка чыккан утыртмалар мәйданының бүленеше

Урманчылык	Ел ахырына корый башлаган утыртмалар мәйданы, га					Шул исәптән корыган утыртмалар			Тирәсендә чүп-чар өелгән утыртмалар	
	Барлыгы	шул исәптән кору дәрәҗәсе буенча				быел		агымдагы ел ахырына тамырлар гына калганнар, га***		
		≤ 4%	4,1-10%	10,1-40%	> 40%	мәйдан, га	запас, дес. м3		мәйдан, га	запас, дес. м3
Әлки	11,7			0,1	11,6			8,9		
Әлмәт	1,7		0,7		1			1		
Баулы	13,9			12,5	1,4			2,7		
Биләр	0,9			0,4	0,5			0,5		
Болгар						1,3	9,5			
Бөгелмә	2,3				2,3	2,3	21	2,3		
Буа	2,9			2,9						
Алабуга	14,4				14,4			14,4		
Зәй	1,6				1,6			1,6		
Кызыл Йолдыз	3,1			3,1						
Кәләй	0,2		0,2							
Лаеш	41,8			3,1	38,7			3,3		
Лениногорск	7,7			7	0,7			0,7		
Мамадыш	12,3	1		5,9	5,4					
Минзәлә	6,7			6,7						
Шәһәр яны	15			14	1			1		
Барлыгы	136,2	1	0,9	55,7	78,6	3,6	30,5	36,4		

Урманнарның януы һәм янгыннар аркасында коруы дәрәҗәсе берничә ел дәвамында төрле булды, бу климат шартларының вакыт-вакыт үзгәреп торуына бәйле. Татарстан Республикасында соңгы 10 елда, уттан зыян күреп, 145,3 га урман утыртмалары юкка чыкты.

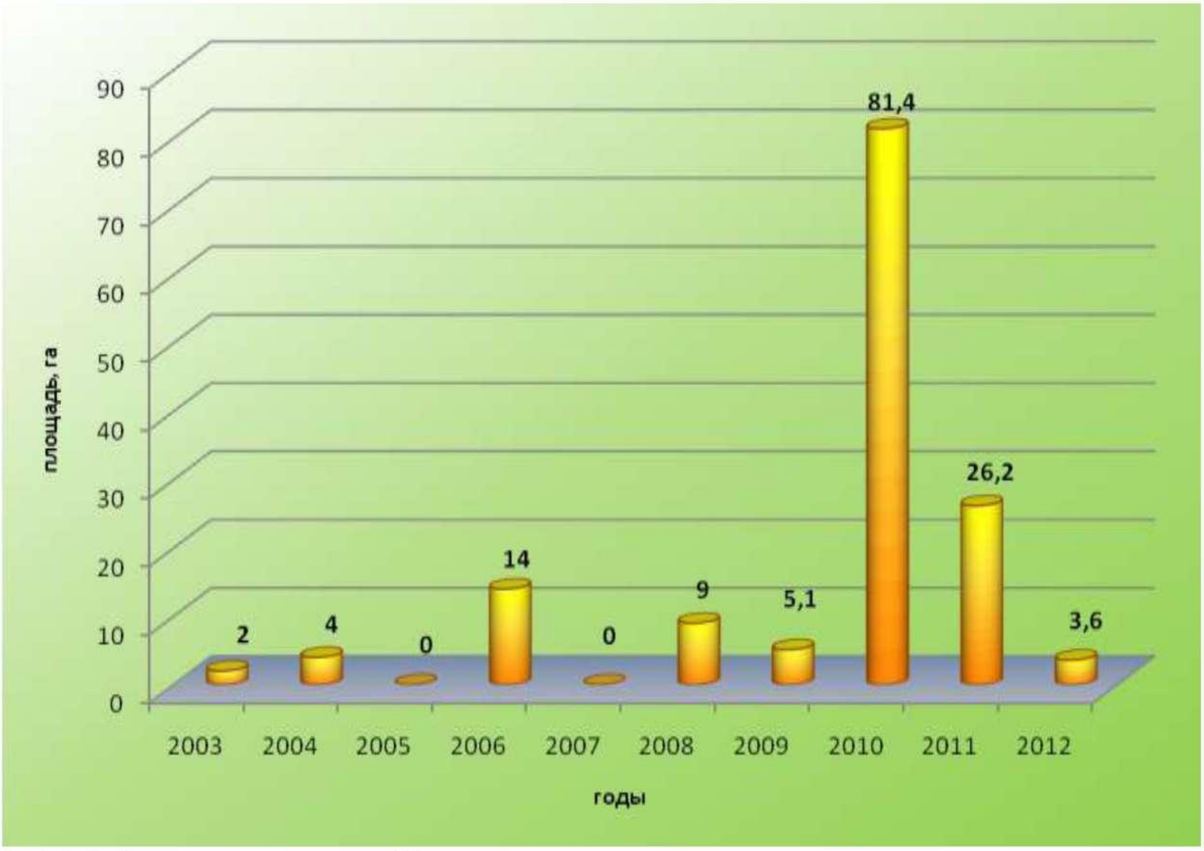

1.2.4.2.9 нчы рәсем. 10 елда урман янгыннары аркасында корыган утыртмалар мәйданнары

Кәүсә һәм кәүсәнең төп башы күгәрекләре, агачлыкларның тоташтан коруына сирәк китерсәләр дә, утыртмаларның үсүе дәвам итүгә һәм продуктивлыгына йогынты ясый торган җитди фактор булып торалар. Күгәрекле авырулар белән көрәшү зарарланган агачларны һәм коры-сарыны кисүгә кайтып кала. Кәүсә һәм кәүсәнең төп башы күгәрекләренең таралуын профилактикалау буларак утыртмаларны үз вакытында һәм тиешенчә карау юлы белән аларның авыруларга каршы торучанлыгын арттыруга омтылырга кирәк.

Яфраклы агач токымнарының күгәрекле авыруларын китереп чыгара торган гөмбәләр арасында ялган һәм чын ку гөмбәләре күпләп таралган урыннары беренче урында тора. Урман авыруларына ясалган мониторинг күрсәткәнчә, күгәрекле авыруларның артуы турыдан-туры агачлыкларның яшенә бәйле. Алар күбрәк картрак агачлар булган урыннарда киң тарала.

Кәүсә һәм кәүсәнең төп башы күгәрекләре берничә ел рәттән Татарстан Республикасы урман фондында иң киң таралган гөмбә авыруларының берсе булып тора.

1.2.4.2.33 таблицасы

2012 елда кәүсә күгәреге күпләп таралган урыннар мәйданнары динамикасы

Урманчылык	Чыганакларның мәйданы, га						
	хисап елы башына	хисап елында ачыкланды	хисап елында санитария-чистарту чаралары үткәрелде	күрелгән чаралар нәтиҗәсендә ел әйләнәсендә юкка чыгарылды	табигый факторлар йогынтысында үзеннән-үзе бетте	хисап елы ахырына	шул исәптән санитария-чистарту чараларын үткәрүне таләп итә
Азнакай	7,2					7,2	7,2
Аксубай	103,4		103,4	103,4		0	
Әлки	16	46,0	46,0	46,0		16,0	16
Әлмәт	33,7	171,1	8,1	8,1		196,7	179,5
Арча	51,4	82,1	99,8	99,8		33,7	33,7
Баулы		21,0				21,0	21,0
Биләр	422					422,0	153
Болгар	368,5	2,6	37,1	37,1		334,0	
Бөгелмә	291,8					291,8	6
Буа	212,4					212,4	98,1
Алабуга	66,5		10,5	10,5		56,0	56,0
Зеленодольск	221	51	272	272		0	
Ары	0	112,9	112,9	112,9		0	
Кайбыч	523,6	43,1	203,1	203,1		363,6	337,6
Кама	93,3					93,3	93,3
Кызыл Йолдыз	10					10	
Лаеш	145,4	25,2	43,2	43,2		127,4	127,4
Лениногорск	341	23,9	2,9	2,9		362,0	21,0
Мамадыш	544,8					544,8	544,8
Минзәлә	79	3,9				82,9	
Түбән Кама	39					39,0	22,9
Идел буе	430,1	62,9	103,4	103,4		389,6	191
Шәһәр яны	95,8	2,0	2,0	2,0		95,8	
Саба	0	191,8	191,8	191,8		0	
Тәтеш	355,5	33,0	33,0	33,0		355,5	172,3
Чирмешән	1315,9					1315,9	1098,5
Барлыгы	5767,3	872,5	1269,2	1269,2		5370,6	3179,3

2012 ел башына Татарстан Республикасы урманнарында кәүсә күгәреге күпләп таралган урыннар5767,3 га мәйданда 26 урманчылыкта бар иде. Урман авыруларын тикшерү һәм таксацияләү барышында яңа чыганаклар ачыкланды һәм искеләре кинәйде, бу үз чиратында әлеге авыруның кушма мәйданын 872,5 га арттырды. Моның белән бергә 1269,2 га мәйданда санитария-чистарту эшләре алып барылды. Нәтиҗәдә 2012 ел ахырына Татарстан Республикасы урман фондында кәүсә күгәреге күпләп таралган урыннарның гомуми мәйданы 5370,6

гатәшкил итте, шуларның 59,2% ында агачлар урта һәм югары дәрәҗәдә зарарланган, аларга санитария-чистарту чараларын үткәрү таләп ителә.

1.2.4.2.33а таблицасы

2012 елда кәүсә күгәреге күпләп таралган урыннарында утыртмалар мәйданнарының зарарлану дәрәҗәсенә карап бүленеше

Урманчылык	Зараралану дәрәҗәсе буенча чыганакларның мәйданы, га			Барысы
	11…20%	21…30%	30% артык	
Азнакай		7,2		7,2
Әлки		16		16,0
Әлмәт	17,2	28,9	150,6	196,7
Арча		33,7		33,7
Баулы		21,0		21,0
Биләр	269,0	153		422,0
Болгар	334,0			334,0
Бөгелмә	285,8		6,0	291,8
Буа	114,3	98,1		212,4
Алабуга		48,5	7,5	56,0
Кайбыч	26,0	337,6		363,6
Кама		78,1	15,2	93,3
Кызыл Йолдыз	10,0			10
Лаеш		127,4		127,4
Лениногорск	341,0	21,0		362,0
Мамадыш		544,8		544,8
Минзәлә	82,9			82,9
Түбән Кама	16,1	22,9		39,0
Идел буе	198,6	6	185	389,6
Шәһәр яны	95,8			95,8
Тәтеш	183,2	172,3		355,5
Чирмешән	217,4	610,3	488,2	1315,9
Барлыгы	2191,3	2326,8	852,5	5370,6

Кәүсә күгәрегенең хуҗалыкка китерә торган зыяны бик зур булырга мөмкин, һәм ул гөмбәләрнең авыруларны китереп чыгара алучанлыгына һәм агачны черетүдәге активлыгына, таралу дәрәҗәсенә нык бәйле. Китерелә торган зыянның зурлыгы шулай ук авыруның үз вакытында ачыклануына һәм аның белән көрәшүдә нәтиҗәле чараларның күрелүенә дә шактый бәйле.

Татарстан Республикасында урман корткычларының һәм авыруларының төп төрләре

Тамыр губкасы Татарстан Республикасының ылыслы урманнарында иң киң таралган авыруларның берсе, 2012 ел ахырына аның белән 2159,8 га жир,

шулардан 795,8 га – аз күләмдә, 842,7 га – уртача күләмдә, 521,3 га – зур күләмдә зарарланган иде. Авырулар күпләп таралган урыннарының гомуми мәйданында тамыр губкасы аркасында килеп чыккан чыганаклар 7,2% тәшкил итте. Әлеге авыру күпләп таралган урыннары бигрәк тә «Шәһәр яны урманчылыгы» ДКУдә, «Кама урманчылыгы» ДКУдә, «Лаеш урманчылыгы» ДКУдә, «Азнакай урманчылыгы» ДКУдә күп очрый. Тамыр губкасы, сазлыклы урыннар тыш, барлык типтагы урман-үсемлек шартларында урман һәм урман-дала зонасының ылыслы урманнарында аеруча киң таралган. Бик тыгыз үскән утыртмаларда үрчем бирә торган организмнарны түшәмә катламында бик нык көчсезләнгән агачларның тамыр муентыгына береккән халәттә табарга була, алар сирәк кенә агач төпләре өслегенә чыга, черемәгән урман түшәмәсендә тагы да сирәгрәк очрый. Зарарланган кишәрлекләрдәге туфрак шулай ук әлеге гөмбәне йоктыра торган чыганак булып тора.

Тамыр губкасы авыруының киң таралуы һәм аннан күрелгән иң зур зыян югары бонитетлы утыртмалар зарарланганда күзәтелә. Төрле еллык үсемлекләр зарарлана. Тамыр губкасы күпләп таралган урыннарының шәһәр яны урманнарында таралуына рекреация йөкләнешенең зур булуы сәбәпче була. Үз вакытында җыештырылмаган агачлар шулай ук чыганакларның артуына китерә.

Әлеге киң таралган һәм зыян китерә торган авыру белән көрәшүнең иң нәтиҗәле алымы булып профилактика һәм санитария-чистарту эшләре кала бирә.

Кайрыашар-типограф дигән кайрыашар коңгыз куркыныч корткыч булып тора, ул зур мәйданнарда кинәт үрчеп китәргә һәм көчсезләнгән утыртмаларның коруына китерергә мөмкин. Коңгызлар кайрыда кереп йөрү өчен түгәрәк тишекләр ясыйлар, аларның диаметры гәүдәләренең киңлегенә туры килә торган була, ә үрчү камералары һәм ана кортлар йөри торган юллар калын кайры астына яшерелә. Һәр ана корт, орлыкланганнан соң, үзенә йөрү өчен буйлыга юл сала, ул үрчү камерасыннан өскә һәм аска таба илтә торган була. Кортлар, туклана башлагач, ана коңгыз юлыннан читкә китә торган корт юлларын кимереп салалар, бу вакытта кабыкка, кайрының эчке катламына, камбийга һәм үзагачның өске ягына 1-2 мм тирәнлектә зыян китерәләр. Кәүсә өслегенең гомуми мәйданыннан процентларда исәпләнгән зарарланган өлеше турыдан-туры агачтагы кайрыашарларның санына бәйле.

Типограф үсә торган һәм киселгән агачлар кәүсәләренең юка һәм калын кабыгы тирәсенә, тамырларыннан арындырылмаган урман материалларына һәм кискәннән соң калган кисәкләргә кереп урнаша. Күпләп үрчегән вакытта әле үсәргә сәләтле яшел ылыслы агачларга, көчсезләндерүнең тышкы билгеләрен күрсәтмичә, актив һөҗүм ясый. Коңгызлар III класс яшендәге (60 еллык) һәм аннан картрак ылыслы агачларга күчә. Уртача яктылыктагы һәм дымлылыктагы шартларга өстенлек бирә.

Көнчыгыш май коңгызы Россиянең Европа өлешендә, Көнбатыш һәм Көнчыгыш Себердә таралган. Коңгызларның яратып ашый торган агач төрләренә имән, каен, алмагач, тирәк керә. Көнчыгыш май коңгызының ареалы зур, аның экологик шартларга карата таләпләре сизелерлек үзгәреп тора. Урман зонасының төньяк өлешендә коңгызлар иске киселгән урыннарга, 0,1-0,2 тыгызлыктагы яныкларга, урман аланнарына, сирәк рәтләргә, урманга тоташкан ачык урыннарга,

питомникларга яратып урнаша. Ул шулай ук арчанлы һәм мүкле нарат урманнарының агачлар иң сирәк үсә торган урыннарында очрый. Май коңгызы, кагыйдә буларак, балчык катнаш туфракларда очрамый. Россиянең төньяк яртысында, Татарстан Республикасы да шул территориягә керә, май коңгызлары якынча биш ел саен алышынып тора дип санарга мөмкин. Май коңгызының үрчүендә һәрвакытта да нинди дә булса бер яшьтәге кортлар күбрәк була. Болар – оча торган, ягъни башкалардан өстенлек алучы буын. Төрле урман массивларында аларның оча торган еллары туры килмәскә мөмкин. Хәтта бер урман массивы эчендә дә очу елы ике булырга мөмкин. Бу очракта өстенлек алган һәр буын еш кына билгеле бер үсү урыннары шартларына иялэшкән була. Оча торган еллары чагыштырмача бер төрле була. Ләкин үзгәрүчән шартларга бәйле рәвештә очу еллары вакыт ягыннан күчәргә дә мөмкин.

Кортлар 3 – 4 ел үсәләр. Яшәү чорында алар көз көннәрендә туфракның тирәнрәк, туң төшми торган катламнарына (80 – 120 см тирәнлеккә) көзге күченүләрен (миграцияләрен) башкаралар, ә яз көннәрендә өскә күтәреләләр һәм туклануның бөтен чорына 10 – 20 см тирәнлектә өске катламнарда калалар. Май коңгызы кортлары туфракта яшиләр һәм төрле үсемлекләрнең тамырлары белән туклананалар, ләкин шул урман кварталының вакытта төрлечә үсәләр. Алар өчен иң яхшысы нарат белән каен тамырлары. Алар аеруча нарат культураларына һәм комлы, комсу һәм җиңел балчыксыл туфраклардагы табигый яшь үсемлекләргә зур зыян китерәләр. Коңгызлар, туфрактан чыкканнан соң, өстәмә туклану өчен яфраклы агачларга таба юл алалар. Алар ялгыз торучы агачларга яки бернинчә агачка, урман очларына һәм нык сирәкләнгән утыртмаларга өстенлек бирәләр. Бөреләр ачыла һәм яфрак пластинкасы катылана барган саен коңгызлар бер агач токымыннан икенчесенә күчеп йөри. Коңгызлар кояш батканнан соңгы эңгер-меңгердә очалар, көндез исә яфраклары белән туклана торган агачта тыныч кына утыралар. Азык эзләп алар 10 км һәм аннан да күбрәк араларда очып йөри алалар. Очу вакыты ике ай тәшкил итә. Июль – август айларында алар курчакка төренәләр, һәм янә күпмедер вакыттан туфракта ятуларын дәвам итә торган һәм киләсе елның язында гына очып чыгачак коңгызларга әвереләләр, ләкин өстенлек алган буынга хас күпләп очу 4-5 елдан соң гына була.

1.2.4.2.34 нче таблица

2009–2013 елларда санитария-чистарту чараларын үткәрү

Санитария-чистарту чараларының исеме	Еллар									
	2009		2010		2011		2012		2013	
	га	күләм, м3	га	күләм, м3	га	күләм, м3	га	күләм м3	га	күләм м3
Сирәкләп санитар кисүләр	4829,6	88670	4263,10	103535,10	6179,3	142954	6379,70	187485,30	5808,96	188585,94
Тоташтансан	137,9	1701	226,6	32447,	509,5	5440	516,3	84062	861,0	129371

итар кисүләр		7	2	00		0	6		2	,83
Урманнарны чүп-чардан арындыру	3368, 50		4455, 5		5641, 70		9804, 9		9910	

1.2.4.3. Урманнарны яңадан үстерү. Урманнарны торгызу

Татарстан Республикасы урманнарын яңадан үстерүнең кыскача тарихы

Казан губернасында урман культураларының барлыкка килүе М.Зельгер, Я. Фалентин, Ф. Фокель кебек урман белгечләренең исемнәре белән бәйле, алар имән чикләвеген чәчү һәм яшь үсентеләрне утырту өчен яраклы (корабль ясауга яраклы агач материаллары бирә торган урманнар үстерү һәм булдыру өчен) урыннар табарга тиеш булганнар. 1731 елдан алып 1735 елга кадәрге чорда тәүге тапкыр орлыклар чәчелгән һәм үсентеләр утыртылган.

Күп кенә урманчылыклар территорияләрендә югары продуктив нарат, чыршы, карагай урман культураларының уникаль кишәрлекләре сакланып калган.

Урманнарны торгызуның тарихи тәҗрибәсенә таянып Татарстанда урманнар торгызуның нәтиҗәле алымнары барлыкка килгән, алар урманның табигый яңару сәләтен куллануны да, урманнарны ясалма торгызуны да күз алдында тота.

Хәзерге вакытта урманнарны ясалма торгызуның нәтиҗәле алымнарына һәм ысулларына нигезләнгән зур тәҗрибә тупланган, аларны урманнар үсә торган төрле шартларга һәм урман типларына карата кулланып була.

Республикада урманнарны киңәйтелгән яңадан үстерү эшләре башкарыла, шул ук вакытта урманнарны торгызу чаралары тоташтан кисү мәйданнарыннан 1,8 тапкырга зуррак булган мәйданнарда алып барыла. 2007 елда киселгән урман мәйданы 1,9 мең га тәшкил итте. 2012 елда урманнарны торгызу эшләре 2327 га мәйданда башкарылды, шул исәптән 1972 мең га мәйданда урман утыртылды һәм 334 га җирдә урманның табигый яңаруына ярдәм күрсәтелде.

Урман культураларын барлыкка китерү эшләре аланлыкларда, урман булмаган җирләрдә, шулай ук яңа гына киселгән урыннарда башкарылды.

Моңа бәйле рәвештә хәзерге вакытта урман культуралары фонды тулысынча диярлек тотып бетерелде, урманнарны торгызу эшләре нигездә яңа гына кисү белән билгеләнгән урман кишәрлекләрендә алып барыла. Кызганычка каршы, исәпле урман кисү күләме 1991 елдан башлап даими үтәлми, аның 2007 елда үзләштерелүе проценты бары тик 21,7% тәшкил итте. 2011 ел белән чагыштырганда 2012 елда урман торгызу эшләре 108 га мәйданга, ягъни 5% ка артты. Урман торгызу эшләре мәйданы абсолют саннарда тиешенчә 2219 га һәм 2327 га тәшкил итте. 2012 елда 2013 ел урман культураларын булдыру өчен җир әзерләү 1915 га мәйданда башкарылды.

2012 елда яшь үсентеләр кыйммәтле агач утыртмалары категориясенә кертелде – барлыгы 1,7 мең га мәйданда, шулардан урман культуралары үскән 0,3 мең га мәйдан урман каплаган мәйданнарга күчерелде.

Саклагыч урман утырту эшләре 2012 елда 1589 га мәйданда башкарылды, шулардан 322,5 га мәйдан алып торган текә кыялар урманлы булдылар.

Татарстан Республикасында 448 га гомуми мәйданда 55 даими урман питомнигы эшли.

Үстерелгән стандарт утырту материаллары барлыгы 76,0 млн. данә тәшкил итте.

1.2.4.3.1нче таблица

Урман торгызу ысуллары буенча эшләр башкару

№ т/с	Күрсәткечләр	Исәпләү берәмлеге	2006 – 2010 (урта)	2011 ел	2012 ел	2011елга карата 2012ел аермасы,%
1.	Урман торгызу мәйданы, барлыгы	га	14690	2199	2306	+5
	шул исәптән ясалма	га	13011	1869	1972	+5
	урманның табигый яңаруына ярдәм итү	га	1679	330	334	+2
2.	Ясалма торгызылган урман мәйданы	га	13011	1869	1972	+5
3.	Корыган утыртмалар мәйданы	га	4	0	0	0
4.	2007 елда ясалма торгызылган урман мәйданнарының корыган урман культуралары мәйданнарына карата нисбәте	%	0,03	0	0	0
5.	Урман үсемлекләре белән капланган жирләргә күчерелгән урман культуралары мәйданнарының 2007 елда булдырылган мәйданнарга карата нисбәте	%	0	0	0	0

1.2.4.3.2нче таблица

2012 елда урман торгызу эшләрен башкару

Урман торгызу эшләре	Исәпләү берәмлеге.	Күләм	Федераль бюджет, меңсум	Башка чыганаклар, мең сум	Барлыгы мең сум	Ураннан файдаланучылар үз хисапларына башкарган эшләрнең күләме
Урман утырту	га	1972	1835,9	3621,3	5457,2	151
Урман культураларына өстәмә	га	5728	428,7	1610,1	2038,8	316
Урман культураларын карау (бер тапкырга күчереп каралганда)	га	16773	4304,7	6344,2	10648,9	819

Урман торгызу эшләре	Исәпләү берәмлеге.	Күләм	Федераль бюджет, меңсум	Башка чыганаклар, мең сум	Барлыгы мең сум	Ураннан файдаланучылар үз хисапларына башкарган эшләрнең күләме
Киләсе ел урман культураларынаҗир әзерләү	га	1915	657,7	2815,6	3473,3	158
Табигый яңаруга ярдәм итү	га	334	4,7	109,6	114,3	131
Утырту материалларын үстерү	мең данә	70600	2010,9	11976,6	13987,5	715,6
Урман орлыкчылыгы объектларына нигез әзерләү	га	0	2,1	25,8	27,9	0
Урман орлыкчылыгы объектларын карау	га	0	0	6,4	6,4	0
Урман орлыкларын әзерләү	кг	14867,7	203,7	1126	1329,7	14867,7
Орлыклар сатып алу	мең сум	0	23	16	39	0
Утырту материаллары сатып алу	мең сум	0	0	0	0	0
Башка чыгымнар	мең сум	0	96,1	0	96,1	0

2012 елда республикада урман культураларына нигез салу буенча эшләр алып барылды. Урман фондында 2012 елның 1 июненә урман культуралары 1972 га мәйданга утыртылды, 1972 га мәйданга планлаштырылган иде. Питомникларда 49,01 га мәйданга утыртылды, 49,01 га мәйданга планлаштырылган иде.

1.2.4.3.3 нче таблица

2013 елның 1 гыйнварына исәпкә алынган урман культуралары мәйданы (урманчылыклар буенча)

Урманчылык исеме	Мәйдан, га				Чагыштырма өлеш,%	
	урман җир-ләре	урман үсемлек-ләре белән капланган җирләр	урман культура-лары	урман буларак өлгермәгәнур ман культура-лары	урман үсемлекләре белән капланган җирләрдән урман буларак өлгергән культуралар	урман җирләренә караганда барлык урман культуралары
Әгерҗе	43348	42237	14058	686	33	32
Азнакай	46103	42113	15004	369	36	33
Аксубай	29077	28808	5242	188	18	18
Әлки	36989	36552	7086	271	19	19

Урманчылык исеме	Мәйдан, га				Чагыштырма өлеш,%	
	урман жир-ләре	урман үсемлек-ләре белән капланган жирләр	урман культура-лары	урман буларак өлгермәгәнур ман культура-лары	урман үсемлекләре белән капланган жирләрдән урман буларак өлгергән культуралар	урман жирләренә караганда барлык урман культуралары
Әлмәт	35174	34031	7145	507	21	20
Арча	31707	29894	19369	1546	65	61
Баулы	22051	21503	4465	121	21	20
Биләр	49520	48393	4280	571	9	9
Болгар	17787	17517	3785	160	22	21
Бөгелмә	41358	40578	10527	489	26	25
Буа	18094	18001	5724	87	32	32
Алабуга	39534	38111	13481	699	35	34
Зәй	57389	56648	13986	364	25	24
Зеленодольск	25027	24767	9658	165	39	39
Ары	16740	16585	6145	141	37	37
Кайбыч	24790	24415	11296	259	46	46
Кәләй	39706	38936	6506	415	17	16
Кама	52081	50655	20298	745	40	39
Кызыл Йолдыз	42345	39542	13530	1535	34	32
Лаеш	32886	32238	10343	449	32	31
Лениногорск	49067	48459	7683	298	16	16
Мамадыш	46532	45519	16682	941	37	36
Минзәлә	71918	62345	16282	1052	26	23
Түбән Кама	41688	41014	11813	488	29	28
Нурлат	85297	84478	14788	441	18	17
Идел буе	27187	26988	5966	98	22	22
Шәһәр яны	10430	10287	4669	65	45	45
Саба	58287	56876	24415	1223	43	42
Тәтеш	36393	35628	9228	333	26	25
Чирмешән	35243	34547	6539	528	19	19

Урманчылык исеме	Мәйдан, га				Чагыштырма өлеш,%	
	урман җир-ләре	урман үсемлек-ләре белән капланган җирләр	урман культура-лары	урман буларак өлгермәгәнур ман культура-лары	урман үсемлекләре белән капланган җирләрдән урман буларак өлгергән культуралар	урман җирләренә караганда барлык урман культуралары
Урманчылыклар буенча барлыгы	1163748	1127665	319993	15234		
Болардан тыш						
«Түбән Кама» милли паркы	1735	16933	6101	0	36	352
Идел-Камадәүләт тыюлыгы	9236	9157	886	0	10	10
Суслонгер хәрби урманчылыгы	1691	1441	0	0	0	0
Республика буенча барлыгы	1176410	1155196	326980	15234	22,5	25,7

Республикада сакланып калган урман культураларының мәйданы 326980 мең га, шул исәптән урманчылыкларда 319993 мең га тәшкил итә. Урман культураларының капланган җирләргә күчерелгән мәйданнарының шул ук чорда булдырылган культуралар мәйданына карата нисбәте 86% тәшкил итә.

Урманнарны торгызу һәм урманнарны үрчетү буенча планлаштырылган һәм фактта башкарылган күләмнәре

Хәзерге вакытта Татарстан Республикасы территориясендә урман фондында урманнарны торгызу һәм урманнарны үрчетү эшләре моны регламентлаштыра торган документлар нигезендә башкарыла: Россия Федерациясе Урман кодексы, Россия Федерациясе Табигать ресурслары министрлыгының 2007 елның 16 июлендәге 183 номерлы боерыгы белән расланган Урманнар торгызу кагыйдәләре һәм гамәлдәге башка документлар.

Урманнарны үрчетү, җир кишәрлекләре туфракларының урман үсә алу үзенчәлекләренә, агач һәм куак токымнарының урманнарда үсә алуы буенча биологик үзенчәлекләренә туры китереп, туфракның су, җил һәм башка эрозиясен булдырмау, саклагыч урманнар булдыру максатыннан гамәлгә ашырыла.

Урманнарны үрчетү тискәре факторлардан җирләрне һәм объектларны саклауны, территориянең урманнарга байлыгын арттыруны һәм әйләнә-тирә мохит шартларын яхшыртуны тәэмин итә.

Урманнарны үрчетү түбәндәгеләр өчен башкарыла:

– урманчылык, экологик һәм икътисадый мөнәсәбәтләрдәге иң нәтиҗәле ысуллар белән мөмкин булган кадәр кыска вакыт эчендә урман ресурсларын торгызу;

– урманнарның биологик төрлелеген саклап калу;

– урман фонды җирләреннән рациональ файдалану;

– урманнарның продуктивлыгын һәм сыйфатын арттыру;

– территорияләрдә кирәк кадәр урманнар булдыруны тәэмин итү;

– урманнарның мохитне саклау һәм мохитне хасил итү функцияләрен үтәүләрен тәэмин итү өчен аларның су саклау, саклагыч, санитар-гигиеник һәм башка файдалы үзлекләрен яхшырту.

Республикада урманнарны торгызу киселгән, корыган, зарарланган урманнарны яңадан үз халәтләренә кайтару өчен урманнарны табигый, ясалма яки кушма торгызу юлы белән башкарыла.

1.2.4.3.4нче таблица

Республика урман культураларының төрләр буенча составы (2012 елның 1 гыйнварына)

Урманчылык исеме	Барлык культуралар, га	шул исәптән төрләр буенча		
		Нарат	Чыршы	Имән
Әгерже	15274	10634	4354	98
Азнакай	16015	11613	856	2330
Аксубай	5839	3042	793	1793
Әлки	8348	4529	1321	1594
Әлмәт	10336	7392	1533	1111
Арча	20456	10734	7445	609
Баулы	5045	3968	656	219
Биләр	6048	1279	1211	2704
Болгар	3970	1999	1043	613
Бөгелмә	11854	8993	1354	269
Буа	5984	2419	288	1398
Алабуга	9018	9982	3729	593
Зәй	16698	3264	8201	4374
Зеленодольск	10334	7490	1921	169
Ары	6537	5538	827	41
Кайбыч	12277	1556	495	9511
Кәләй	7957	3295	2619	1797
Кама	22001	8734	5012	5341
Кызыл Йолдыз	15807	3729	6116	4461
Лаеш	11385	6560	1151	2537
Лениногорск	9093	5881	1848	1180
Мамадыш	19445	9856	4229	3559
Минзәлә	17608	6968	4842	756
Түбән Кама	14114	6244	3733	2757
Нурлат	16373	9379	3098	3272
Идел буе	6747	1891	1204	2845
Шәһәр яны	9226	7830	948	197
Саба	40718	10025	16343	3374
Тәтеш	9620	1176	517	7723
Чирмешән	8770	4564	2084	1887
Урманчылыклар буенча барлыгы	372897	180564	89771	69112
моннан тыш: «Түбән Кама» милли паркы				

Урманчылык исеме	Барлык культуралар, га	шул исәптән төрләр буенча		
		Нарат	Чыршы	Имән
Идел-Кама дәүләт тыюлыгы Суслонгер хәрби урманчылыгы	6295 11	5909 11	310 -	- -
Республика буенча барлыгы:мең га %	379,2 100	186,5 49,2	90,1 23,7	69,1 18,2

Культуралаштырыла торган токымнар буларак нарат, чыршы, имән, каен, карагай, тирәк, тал кулланыла. Өстенлек нарат культураларына бирелә, ясалма утыртмаларның гомуми мәйданында аларның өлеше 2013 елда 49% тәшкил итте, төп төр буларак чыршыга 23,7%, сабакчыклы имәнгә 18,2% туры килде. 1986 елдан башлап фанера җитештерү базасын тәэмин итү өчен каен культуралары мәйданы киңәйтелә. Урманнар аз булган районнарда, үсеп китү өчен тиешле шартлар булганда, ясалма утыртмалар үстерелә.

Республикада карагай өстенлек алган урман культуралары мәйданы 5,5 мең га тәшкил итә. Алар яхшы хәлдә, утыртмалары югары бонитетлы (1 һәм аннан югарырак), кайбер кишәрлекләрнең яше 100 елга якын. Карагайның урман культураларын булдыру урманнарның биологик төрлелеген саклап калу өчен зарур.

1.2.4.3.5нчы таблица

Урманнарны торгызу күрсәткечләре динамикасы

Күрсәткечләр		Урманнар торгызылган мәйдан, барлыгы	шул исәптән утыртылган урман культуралары	Табигый яңаруга ярдәм итү
2003 ел	план	4200	4200	0
	факт	4275	4275	0
	%	102	102	0
2004 ел	план	4200	4200	0
	факт	4222	4222	0
	%	100,5	100,5	0
2005 ел	план	2800	2800	0
	факт	2826	2826	0
	%	101	101	0
2006 ел	план	3000	3000	0
	факт	3031	3031	0
	%	101	101	0
2007 ел	план	3500	3000	500
	факт	3509	3008	501
	%	100	100	100
2008 ел	план	4000	3500	500
	факт	4003	3503	500

Күрсәткечләр		Урманнар торгызылган мәйдан, барлыгы	шул исәптән утыртылган урман культуралары	Табигый яңаруга ярдәм итү
	%	100	100	100
2009 ел	план	2248	1900	348
	факт	2248	1900	348
	%	100	100	100
2010 ел	план	1916	1567	330
	факт	1916	1567	330
	%	100	100	100
2011 ел	план	2219	1869	330
	факт	2219	1869	330
	%	100	100	100
2012 ел	план	2327	1972	334
	факт	2327	1972	334
	%	100	100	100

1.2.4.3.6нче таблица

1951 елдан башлап 2012 елга кадәр тоташтан киселгән мәйданнарның һәм ясалма утыртмалар булдыру күләмнәренең динамикасы

(мең га)

Чорлар	тоташтан киселгән мәйдан	ясалма утыртмалар мәйданы	ясалма юл белән булдырылган утыртмалар мәйдананың тоташтан киселгән мәйданга нисбәте, %
1951-1955	70,7	31,3	44,3
1956-1960	89,8	39,3	43,8
1961-1965	72,7	67,9	93,4
1966-1970	58,8	57,9	98,5
1971-1975	50	50,1	100,4
1976-1980	40,4	42,4	105
1981-1985	41,1	40,9	99,6
1986-1990	33,5	39,4	117,6
1991-1995	14,8	31,6	213
1996-2000	11,5	25	217,4
2001-2005	10,7	19,2	179,4
2006-2010	10,9	13	119,3
2011-2012	4,3	3,8	88,4

Чорлар	тоташтан киселгән мәйдан	ясалма утыртмалар мәйданы	ясалма юл белән булдырылган утыртмалар мәйдананың тоташтан киселгән мәйданга нисбәте, %
барысы	509,2	461,8	90,7

Урманнарны торгызу эшләре нигездә аланлыкларда һәм яңа киселгән урыннарда алып барыла. Урманнар торгызу эшләренең 2012 елда үсү темплары 2011 ел белән чагыштырганда 0,11 мең га мәйданга, яки 5% ка артты (Урманнарны торгызу эшләренең абсолют саннардагы мәйданы тиешенчә 2,2 мең га һәм 2,3 мең га тәшкил итте).

Шуны исәпкә алырга кирәк: тоташтан киселгән мәйданнарның бер өлеше ЛЭП урнаштыру өчен файдаланыла, аларда урманнар торгызу башкарылмый.

1.2.4.3.7 нче таблица

1998 – 2012 елларда урман үсемлекләре белән капланмаган җирләрдә урманнар торгызу ысулларының нисбәте

Еллар	Тоташтан киселгән мәйдан, га			Булдырылган урман культуралары, га			Урманнарның табигый рәвештә торгызылуы, га.		
	барысы	шул исәптән		барысы	шул исәптән		барысы	шул исәптән	
		өлгергән һәм картайган агачларны кисү	санитар кисүләр		чәчү	утырту		сакланган үсмер агачлар	үзеннән-үзе үсү, минераллашу
1998	2557	2527	30	5343	0	5343	1968	119	1146
1999	2888	2854	34	4423	658	3765	1698	275	1064
2000	2724	2708	16	4455	1	4454	1668	35	1147
2001	2545	2536	9	4410	2	4408	0	0	786
2002	2260	2253	7	4239	223	4016	0	0	758
2003	2070	2070	0	4275	108	4167	0	0	1548
2004	1974	1974	0	4222	10	4212	0	0	625
2005	1964	1964	0	2826	358	2458	0	0	1424
2006	2004	2004	0	3031	50	2981	0	0	1104
2007	1910	1887	23	3008	20	2988	501	100	542
2008	–	–	–	3505	54	3451	500	100	500
2009	0	0	0	1900	0	1900	348	50	298
2010	0	0	0	1567	0	1567	330	50	280
2011	0	0	0	1869	0	1869	330	50	280
2012	0	0	0	1972	0	1972	334	50	286
Барлыгыга %	22896 100	22777 99,5	119 0,5	51045 100	1484 2,9	49561 97,1	12615 100	829 7	11788 93
елына уртачага %	2290 100	2278 99	12 0,5	3403 174	15 0,6	3304 169	841 100	55 7	786 93

Еллар	Тоташтан киселгән мәйдан, га			Булдырылган урман культуралары, га			Урманнарның табигый рәвештә торгызылуы, га.		
	барысы	шул исәптән		барысы	шул исәптән		барысы	шул исәптән	
		өлгергән һәм картайган агачларны кисү	санитар кисүләр		чәчү	утырту		сакланган үсмер агачлар	үзеннән-үзе үсү, минераллашу

Урман культураларын булдыруның төп технологик алымы буларак утырту кулланыла (96,5%), кисүләр башкарганда үсмер ылыслы агачларны саклап калу алымына табигый торгызыла торган урманнарның гомуми мәйданыннан 9,9% туры килә.

1.2.4.3.8 нчы таблица

Кисүләрнең һәм урманнарны торгызуның үзара нисбәте

Еллар	Тоташтан кисүләр мәйданы, га	Урманнар торгызу, барлыгы	шул исәптән урман утырту, га	шулардан:									
				нарат	чыршы	карагай	эрбет	имән	юкә	каен	тирәк	корычагач	тал
1980	9407	8223	8223	5415	2255	3	0	395	0	37	65	0	104
1981	9384	8252	8252	4619	2635			770	26	58	38		106
1982	9264	8254	8283	2018	1863	130		4134		19	23		96
1983	8698	8225	8280	2825	3648	63		1524		70	54		96
1984	9038	8210	8210	3686	3379	160	1	761		36	65		122
1985	9090	8033	8033	1570	2078	114		3980		139	46		106
барысы	45474	40974	41058	14718	13603	467	1	11169	26	322	226	0	526
%		90,1	100	36	33	1		27		1	1	0	1
1986	9170	8051	8051	1759	4665	22		1082		323	64	13	123
1987	8997	8323	8323	3733	3437	276		314		363	100	1	99
1988	7901	8332	8332	3718	3861	110		233		266	63		81
1989	7801	8425	7402	1522	2693	82		2779		194	20		112
1990	7663	8368	7330	2774	2924	109	7	1160	6	204	20		126
барысы	41532	41499	39438	13506	17580	599	7	5568	6	1350	267	14	541

Еллар	Тоташтан кисүләр мәйданы, га	Урманнар торгызу, барлыгы	шул исәптән урман утырту, га	шулардан:									
				нарат	чыршы	карагай	әрбет	имән	юкә	каен	тирәк	корыч-агач	тал
%		99,9	100	34	45	2		14		3	1	0	1
1991	7502	8327	6516	3423	2146	27	1	712	1	109	55		42
1992	6631	8312	6505	3160	2163	47	3	705		336	38		53
1993	5455	8336	6309	3466	1910	56	10	368		382	81		36
1994	4285	8168	6263	3008	2363	91	2	234	6	376	160		23
1995	4274	8568	6019	1687	3778	29		50		358	110		7
барысы	28147	41711	31612	14744	12360	250	16	2069	7	1561	444		161
%		148,2	100	47	39	1		7		5	1		1
1996	4119	7453	5391	1854	2252	129		799		260	82	13	2
1997	3513	7376	5363	1612	1806	99		1583		208	48	1	6
1998	2527	7311	5343	1738	2293	42		980		256	23	4	7
1999	2854	6121	4423	1131	1336	304	4	1399		231	14	4	
2000	2708	6123	4455	1268	1782	68	12	1161		136	28		
барысы	15721	34384	24975	7603	9469	642	16	5922		1091	195	22	15
%		218,7	100	30	38	3	0	24		4			
2001	2536	4410	4410	1342	1857	90	2	909	15	135	54	6	
2002	2260	4239	4239	1345	1835	50		729		232	44	4	
2003	2070	4275	4275	1064	2589	20	6	372		189	35	0	0
2004	1974	4222	4222	1437	2035	50	15	400		203	73	9	0
2005	1964	2826	2826	829	1174	64	5	550		176	23	5	0
барысы	10804	19972	19972	6017	9490	274	28	2960	15	935	229	24	0
%		184,9	184,9	55,7	87,8	2,5	0,3	27,4	0,1	8,7	2,1	0,2	0,0
2006	2004	3031	3031	1274	1065	125	0	273		236	55	0	3
2007	1910	3509	3008	1007	1397	25	0	313		234	31	1	0
2008	4007	4005	3505	1059	1703	63	0	441		212	20	6	0
барысы	3914	10545	9544	3340	4165	213	0	1027	0	682	106	7	3
%		170,1	153,9	53,9	67,2	3,4	0,0	16,6	0,0	11,0	1,7	0,1	0,0
2009	1693	2248	1900	317,7	1047	47	0	288,2	0	165,7	32	2	0

Еллар	Тоташтан кисүләр мәйданы, га	Урманнар торгызу, барлыгы	шул исәптән урман утырту, га	шулардан:									
				нарат	чыршы	карагай	әрбет	имән	юкә	каен	тирәк	корыч-агач	тал
2010	1281	1916	1567	555,3	626	16	0	232,1	0	103,6	31	3	0
2011	2002	2219	1869	657,8	445,9	33	0	500,8	0	164,5	67	0	0
барысы	4976	6383	5336	1530,8	2118,9	96	0	1021,1	0	433,8	130	5	0
%		128,3	107,2	30,8	42,6	1,9	0	20,5	0	8,7	2,6	0,1	0
2012	2273	2327	1972	432,7	532,5	14,3	0	824,5	0	80	88	0	0
барысы	2273	2327	1972	432,7	532,5	14,3	0	824,5	0	80	88	0	0
%		102,4	86,8	19,0	23,4	0,6	0	36,3	0	3,5	3,9	0	0

1.2.4.3.9нчы таблица

Урманны тәртипкә салу мәгълүматлары буенча, урман культураларының торышы

санаучы – урман үсемлекләре белән капланган җирләргә күчерелгәннәр
ваклаучы – урман буларак өлгермәгәннәр (мәйдан, мең га)

Төп төр	Культураларның торышы					Корыган урман культуралары (1992-2005 еллар) (га)
	Культураларның гомуми мәйданы	Яхшы	Канәгать-ләндерерлек	Канәгать-ләндерерлек түгел	Барысы	
Нарат	162,2 8,4	81,7 1,6	71,9 6,4	5,6 0,4	159,2 8,4	2933,5 24,6
Чыршы	62,2 8,9	24,2 2,0	32,3 6,6	4,9 0,2	61,4 8,8	792,6 3,3
Карагай	4,9 0,6	2,6 0,1	2,2 0,4	0,1 0,1	4,9 0,6	21 0
Каен	17,0 0,7	6,8 0,4	9,6 0,3	0,5 -	16,9 0,7	113.6 2.0
Имән	57,0 3,9	13,9 1,0	35,2 2,8	5,8 0,1	54,9 3,9	2135 3,4
Тирәк	2,2 0,1	0,7 -	1,4 0,1	0,1 -	2,2 0,1	19 6
Барлыгы %	305,5 22,5 100 100	129,9 5,3 42,5 23	152,6 16,7 50 74	17,0 0,7 5,5 2.8	299,5 22,5 98 99,8	6014,7 39,3 2 0.2
Моннан тыш урман чыбылдыгы астында						
Нарат	1,6 0,4	0,1 -	1,0 0,3	0,5 0,1	1,6 04	0 0

Төп төр	Культураларның торышы					Корыган урман культуралары (1992-2005 еллар) (га)
	Культураларның гомуми мәйданы	Яхшы	Канәгатьләндерерлек	Канәгатьләндерерлек түгел	Барысы	
Чыршы	8,5 3,5	0,7 0,2	4,4 3,1	3,6 1,1	8,7 3,4	111 0
Урман чыбылдыгы астында барысы %	14,8 4,8 100 100	0,9 0,3 6 7	7,0 3,8 48 79	6,7 0,7 46 14	14,6 4,8 99 100	111 0 0,8 0
Барысы %	320,3 27,4 100 100	130,8 5,6 41 21	159,6 20,5 50 75	23,7 1,4 7 5	314,1 27,3 98 99,8	6125,7 39,3 2 0,2

2013 елның 1 гыйнварынаурман культураларының гомуми мәйданыннан 41% – яхшы хәлдә, 52% – канәгатьләндерерлек, 7% – канәгатьләндерерлектүгел.

1.2.4.3.10нче таблица

Урман культураларының үлү сәбәпләре

Урманчылык исеме	Ревизия чорында корыганнар, барлыгы, га	Шул исәптән үлүнең төп сәбәпләре буенча									
		агротехника һәм технология бозылу	үз вакытында карамау һәм сыйфатсыз карау яки аның бөтенләй булмавы	йомшак яфраклы төрләр белән каплану	начар табигать шартлары	янгыннар	пошилар таптау	терлек таптау	үсү урыннары шартларының туры килмәве	урман корткычлары һәм авырулары	башкалар(ЛЭП, юллар һәм башкаларны төзү)
Әгерже	84,4	0,3	0	22,4	50,2	0	0	3,4	0	0	0
Азнакай	15	0	5	0	10	0	0	0	0	0	0
Аксубай	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Әлки	288	10	0	199	30	0	45	3	0	0	0
Әлмәт	271	0	9	116	134	0	0	5	0	0	0
Арча	10	0	0	0	10	0	0	0	0	0	0
Баулы	127,6	0	0	17,6	91,2	7,8	0	11	0	0	0
Биләр	214	0	3	105	51	0	38	8	0	0	0
Болгар	26	0	0	0,7	0	11,4	0	4,1	0	9,8	0
Бөгелмә	25	0	4	4	2	0	0	2	0	0	0
Буа	81	0	0	0	0	0	0	43	0	0	38
Алабуга	542	0	11	188	271	0	0	52	0	0	0
Зәй	908,1	0	9,1	310	568	0	2	4	0	0	0
Зеленодольск	51	8	5	26	9	2	0	0	0	0	1

Урманчылык исеме	Ревизия чорында корыганнар, барлыгы, га	Шул исәптән үлүнең төп сәбәпләре буенча									
		агротехника һәм технология бозылу	үз вакытында карамау һәм сыйфатсыз карау яки аның бөтенләй булмавы	йомшак яфраклы төрләр белән каплану	начар табигать шартлары	янгыннар	пошилар таптау	терлек таптау	үсү урыннары шартларының туры килмәве	урман корткычлары һәм авырулары	башкалар(ЛЭП, юллар һәм башкаларны төзү)
Ары	140,6	5,9	5,6	115,8	11,3	0	0	0	0	0	0
Кайбыч	40	0	4	30	0	0	0	6	0	0	0
Кәләй	114,5	0	1,9	27,2	2,5	0	82,2	0	0	0	0
Кама	388	13	0	207	126	0	0	23	0	15	2
Кызыл Йолдыз	162	0	0	40	95	0	0	18	0	0	0
Лаеш	200,1	1	1,1	39,7	20,8	53,4	0	51,3	3,5	34,7	0
Лениногорск	274	0	30	106	22	0	82	26	0	5	0
Мамадыш	564,1	0	12,2	460	73,7	0	0	18	0	0	0
Минзәлә	241,8	17	17,9	102	15,1	0	0	89,8	0	0	0
Түбән Кама	402,7	0	0	217,4	48,1	3,3	128,7	2,8	0	0	2,4
Нурлат	272	18	98	0	24	1	0	50	70	0	11
Идел буе	593	89,3	0	317	60	0	0	82,4	5	0	7,5
Шәһәр яны	45,8	1	0	10,3	8,7	0,9	3,4	10,5	0	9,2	0
Саба	181	2	3	39	94	0	0	22	0	10	0
Тәтеш	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Чирмешән	399,3	0	0	14,8	274,4	0	48,9	4,4	0	0	0

Урманчылык исеме	Ревизия чорында корыганнар, барлыгы, га	Шул исәптән үлүнең төп сәбәпләре буенча									
		агротехни-ка һәм технология бозылу	үз вакытында карамау һәм сыйфатсыз карау яки аның бөтенләй булмавы	йомшак яфраклы төрләр белән каплану	начар табигать шартлары	янгыннар	пошилар таптау	терлек таптау	үсү урыннары шартларының туры килмәве	урман корткычлары һәм авырулары	башкалар(ЛЭП, юллар һәм башкаларны төзү)
Барлыгы	6335,8	165,5	219,8	2714,9	2102	79,8	430,2	539,7	78,5	83,7	61,9
%	100	2,4	3,3	40,8	32,9	1,2	6,4	8,5	1,2	1,3	1,0

Урманнарны соңгы тәртипкә китерү мәгълүматлары буенча, урман культуралары коруның һәм аларның торышы канәгатьләндерерлек булмауның төп сәбәпләреннән берсе йомшак яфраклы агач төрләренең тыгыз булып үсеп китүеннән гыйбарәт, бу утырткан агачларның һәм чәчкән орлыкларның йомшак яфраклы агач төрләре белән капланып китүенә китерә (40,8%). Тискәре табигать шартлары шулай ук урман культуралары коруның җитди сәбәпләренең берсе булып тора (32,9%), чөнки Татарстан игенчелектә көтелмәгән хәлләр туарга мөмкин зонага керә. Урман культураларының зур гына мәйданы (15%) пошилар һәм йорт хайваннары тарафыннан тапталды.

Урман культуралары белән эш итүдә иң соңгы этапны урман культураларын урманнар белән капланган җирләргә күчерү һәм утыртмаларны кыйммәтле агач төрләренең үсмерләре категориясенә кертү тәшкил итә, алар иң продуктив агачлыкларны хасил итү өчен нигез булып торалар.

Хуҗалык өчен кыйммәтле яшь агачларга ылыслы, каты яфраклы, шулай ук урман фондын яхшырта торган башка агач төрләре керә, алар төбәктәге урман үсү шартларына һәм халык хуҗалыгының икътисадый таләпләренә нык туры килә.

2012 елда хуҗалык өчен кыйммәтле агач утыртмалары категориясенә 1,7 мең га мәйдандагы яшь агачлар кертелде. Саклагыч урманнарны үрчетү буенча эшләр 2012 елда 1589 га мәйданда башкарылды, шулардан 322,5 га мәйдандагы текә ярларга урманнар утыртылды. Урман культураларын урман үсемлекләре белән капланган җирләргә күчерү сроклары Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы районында чыршы һәм нарат культуралары өчен 7 ел дип билгеләнгән

Урман орлыкчылыгы

Урман орлыкчылыгын тамырдан яхшыртуның төп бурычы урманнарны торгызу эшләрен районлаштырылган орлыклар белән тулысынча тәэмин итүдән, кыйммәтле генетик фондны саклап калудан һәм үрчетүдән, ә перспективада – урман орлыкчылыгы объектларында урман орлыкларын селекция нигезендә әзерләүгә күчүдән гыйбарәт.

Республикада урман орлыкчылыгы объектларын булдыру эше 1966 елда Кайбыч махсус орлыкчылык урман хуҗалыгын (имән буенча) оештырудан башланып китте. Махсус орлыкчылык урман хуҗалыгын оештыру проектын 1984 елда «Союзгипролесхоз» институты төзеде.

1983 елдан башлап Кайбыч махсус орлыкчылык урман хуҗалыгында ялганган утырту материалы белән 23 га урман имән орлыклары плантацияләре булдырылды, шулай ук 2147 га даими урман орлык кишәрлекләренә нигез салынды. Ләкин кыйммәтле генофондны табу һәм сайлап алу, урман орлык плантацияләренә нигез салу һәм даими урман орлык кишәрлекләрен булдыру буенча эшләр тиешле дәрәҗәдә фәнни яктан тәэмин ителмичә алып барылды, бу үзенең асылы буенча тәҗрибә ясау булып торган эшләрнең сыйфаты төшүгә китерде. Шуның нәтиҗәсе буларак Кайбыч махсус орлыкчылык урман хуҗалыгының барлык урман орлыклары объектлары, урман орлык плантацияләрендә ялгаулар начар нәтиҗә биргәнгә күрә һәм даими урман орлык

кишәрлекләренең 1978 – 1979 еллардагы ачы салкын кыштан зыян күрүләре аркасында гамәлдәге таләпләргә туры килмәүләре сәбәпле, 1990 елның 1 гыйнварына урман орлыкчылыгы объектларын инвентарьләштерү йомгаклары буенча объект буларак исемлектән төшерелделәр.

Кайбыч махсус орлыкчылык урман хуҗалыгының урман орлыкчылыгы объектларын булдыруның чираттагы баскычы итеп 1988 елны санарга мөмкин, ул вакытта республикада авыруларга иң яхшы каршы торучан һәм яхшы үрчи торган имән һәм башка төр утыртмаларның массивлары һәм кишәрлекләре Татарстан ЛОС ВНИИЛМ (К.В. Краснобаева) тарафыннан эшләнгән методика буенча генетик резерватларга бүлеп бирелде. Республикада имәнлекләрнең хәзерге вакыттагы торышы, аларда хәзергә кадәр 1978 – 1979 еллардагы суыклардан соңгы интенсив кибә бару һәм таркалу процессы дәвам иткәнгә күрә, кишәрлекләрне Россия Федерациясендә гамәлдә булган таләпләргә җавап бирерлек генетик резерватлар өчен бүлеп бирү мөмкин түгел диярлек.

Имәнлекләрнең бүгенге көндәге торышын исәпкә алып, генетик резерват сыйфатында югары бонитетлы имән һәм катнаш утыртмаларның 743 га мәйдан тәшкил иткән иң кыйммәтле, яхшы сакланып калган аерымланган кишәрлеге бүлеп бирелде, анда күптән түгел республиканың иң яхшы имәнлекләре урнашкан иде һәм хәзерге вакытта имән генофонды иң тулы сакланган.

Республикада урман генетик резерватларын плюслы агачларны һәм утыртмаларны сайлап алу өчен кулланалар. Минуслы агачлар соңыннан юк ителү өчен билгеләп куела.

1989 елдан башлап резерват терриориясендә корып баручы һәм корыган агачларны алу эшләре алып барылды, барлыгы 20 мең $м^3$ коры-сары киселде. Кисү эшләрен башкарганда генетик резерватларда хуҗалык алып бару кагыйдәләрен җитди бозулар булмады.

Шулай ук имәнлекләрнең корый баруы билгеләнде. Соңгы 4 – 5 ел эчендә кайбер бүлендекләрдә агачларның якынча 40% ы корыды, һәм бу, утыртмаларның торышына карап, агачлар санынннан елына 5-10% тәшкил итә.

Тикшерүләр вакытында имән утыртмаларында, аеруча плюслы агачларда, имәннәрнең куртинлап-төркемләп табигый яңаруы 1 га мәйданга 1 мең данәдән кимрәк (1988 ел уңышыннан чыгып), куртин мәйданы 0,1 га кадәр, куртиннарның саны, утыртмаларның торышына һәм аларның структурасын карап, 1 га мәйданга 3 – 5 данә булуы ачыкланды. Сан ягыннан күп булмасалар да, алар генрезерватларның төп имәннәрен торгызу өчен зур әһәмияткә ия.

1997 елда беренче этап тәгәлләнгәннән соң, утыртмалар имән һәм юкәнең генетик резерваты буларак рәсмиләштерелделәр.

1971 елдан алып 1991 елга кадәр Зеленодольск, Алабуга, Арча урман хуҗалыкларында 25 га дан артык мәйданда нарат һәм чыршының урман орлык плантацияләре һәм ана агач коллекцион плантацияләре булдырылды.

Соңгы елларда республикада төп игътибар ТатЛОС ВНИИЛМ әйдәүче фәнни хезмәткәре, авыл хуҗалыгы фәннәре кандидаты К.В. Краснобаева тарафыннан тәкъдим ителгән методика нигезендә имәннең даими урман орлык кишәрлекләрен булдыруга бирелде.

Әлеге методиканың асылы шунда ки, гамәлдәге даими урман орлык кишәрлегендә эксплуатация төгәлләнгәнче 5 – 7 ел кала эре утырту материаллары белән киләсе даими урман орлык кишәрлегенә нигез салына, әлеге материаллар плюслы агачлардан җыелган орлыклардан яисә шул ук урман орлык кишәрлегендәге агачларның орлыкларыннан үстерелгән була. Шуннан соң үз эшен башкарган агачлар киләсе уңыш елында орлыкларны мөмкин булган күп әзерләүне исәптә тотып киселә.

К.В. Краснобаева урманнарны селекцион яхшырту юнәлешләренең берсе буларак биеклеге һәм үсеше буенча башкалардан аерылып тора торган яшь утыртмаларда хуҗалык билгеләре буенча агачлыкның уртача күрсәткечләреннән яхшырак булган иң әйбәт орлыклык агачларны сайлап алуны үткәрү тәкъдим ителгән иде. Орлык бирә торган агачлар агачлык үсүнең бөтен чоры дәвамында сакланып кала, аларны даими карап торалар.

Орлык агачларын сайлап алуның төп билгеләнеше түбәндәгеләрдә:

– әлеге утыртмадагы төп төрнең яхшыртылган буыны белән табигый яңаруын тәэмин итү;

– урманнарны ясалма торгызу өчен аларны орлыклар алу чыганагы буларак куллану.

Әлеге чараны урманнарны хасил итүче төп төрләрнең хуҗалык алып бару урманнарның табигый торгызылуы өчен башкарыла торган барлык табигый утыртмаларында үткәрү тәкъдим ителгән иде. Мондый ысулны кулланганда, сирәкләп һәм тоташтан кисүләр орлык бирерлек агачларның барлыкка килүен һәм аларның табигый яңаруын саклап калуны һәм урманның яңа, сыйфатлырак буынын булдыруны тәэмин итәргә тиеш.

1988 – 2002 елларда мондый ысул Бөгелмә, Зеленодольск, Кама, Кайбыч, Кызыл Йолдыз, Саба, шәһәр яны урман хуҗалыкларында 3 мең га артык мәйданда кулланылды.

Хәзерге вакытта Татарстан Республикасында урман селекция орлыкчылыгын алга таба үстерү өчен тиешле база бар (1.2.4.3.11нче таблица).

1.2.4.3.11нче таблица

Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы буенча даими урман орлык базасы объектлары (2013 елның 1 гыйнварына)

Төр	Плюслы агачлар данә.	Плюслыутыртма-лар, га	Урман орлык плантацияләре (га.)			Даими урман орлык кишәрлекләре, га		
			барлы-гы	шулардан: Аттеста-ция узган	шулардан: Уңыш бирәләр	бар-лыгы	шулардан: Аттеста-ция узган	шулардан: Уңыш бирәләр
Нарат	304	112,7	33,4	33,4	33,4	47,8	47,8	47,8
Чыршы	95	83,1				25,9	25,9	25,9

Карагай	23					10	10	10
Имән	86	126,9	17,5	17,5	17,5	1070,5	1070,5	1070,5
Юкә		68				97	97	97
Барлыгы	508	390,7	50,9	50,9	50,9	1251,2	1251,2	1251,2

Республикада «Рослесозащита» ФБУ филиалы – Татарстан Республикасы Урманны яклау үзәге эшли, ул Татарстан Республикасы дәүләт бюджет учреждениеләренең (алга таба – ТР ДБУ) орлык фондын тикшереп торуны тәэмин итә, республиканың урман орлыклары резерв фондын саклауны тикшереп тора.

Югары сыйфатлы ылыс орлыкларын алу өчен киптерү хуҗалыгы югары дәрәҗәдә оештырылган булырга тиеш. «Арчаурман» ТР ДБУ моның ачык мисалы булып тора, ул соңгы 5 ел дәвамында, яңа киптерү бинасын төзеп һәм бөтен технологик процессны тиешле дәрәҗәдә оештырып, ел саен 750-900 кг күләмдә бары тик 1-2 класслы орлыклар җитештерә.

Моңа бәйле рәвештә күркәләрне киптерү биналарын төзү һәм реконструкцияләү буенча билгеле бер эшләр башкарылды. 4 ел эчендә «Саба уку-тәҗрибә урман хуҗалыгы», «Зеленодольск тәҗрибә авыл хуҗалыгы», «Минзәләурман», «Буаурман» ТР ДБУдә яна күркә киптерү биналары төзелде, «Арыурман» һәм «Мамадышурман» ТР ДБУдә реконструкция эшләре алып барылды.

Республика соңгы 10 дәвамында читтән урман орлыклары кертми, орлыкларга ихтыяҗны үзебездә әзерләнгәннәр белән тәэмин итә. Ылыслы агачлар орлыкларының резерв фонды булдырылды, ул республиканың еллык ихтыяжын канәгатьләндерә ала; тик соңгы 7 елда нарат, чыршы, карагай орлыклары уңышы булмау сәбәпле 3 еллык орлыклар резервы 1 еллыкка калды.

Гади нарат һәм гади чыршы орлыкларының һәм үсентеләренең үсү, тишелеп чыгу энергиясен, авыруларга каршы торучанлыгын арттыру өчен 2000 елдан башлап орлыклар А.Н. Туполев исемендәге Казан дәүләт техника университетының Гамәли электродинамика фәнни-тикшерену үзәге тарафыннан уйлап табылган «Шытым» микродулкын җайланмасында электромагнит кыры белән эшкәртелә.

Селекция-генетикага нигезләнеп урман орлыкчылыгын үстерү перспективалары

Россия Федерациясе Урман кодексы нигезендә (65 статья), урманнарны яңадан үстергәндә урман үсемлекләренең яхшыртылган һәм сортлы орлыклары яисә, андый орлыклар булмаса, урман үсемлекләренең яхшы орлыклары кулланылырга тиеш. Шуңа күрә перспективадагы чорда орлыклар хәзерләүнең гомуми күләмендә яхшыртылган селекцион категориядәге орлыкларның өлеше арттырылырга һәм урман орлыкчылыгын эзлекле рәвештә сортлы нигезгә күчерү өчен база булдырылырга тиеш.

Республика буенча орлыкларга ихтыяҗ 18 т тәшкил итә, шул исәптән: вак ылыслылар – 0,54 т, яфраклы төрләр – 17,1 т, шулардан имән – 16,7 т, башкалар – 0,4 т.

Орлыклар хәзерләүнең гомуми күләме хәзерге вакытта урман культураларын җитештерү ихтыяҗларын тулысынча канәгатьләндерә. Шул ук вакытта даими урман орлык базасы объектларыннан, шул исәптән яхшыртылган нәсел үзлекләренә ия объектларыннан, бары тик 2 т орлык хәзерләп куела, шулардан вак ылыслылар – 0,14 т тәшкил итә, бу хәзерләп куелган орлыкларның гомуми күләменнән 2 – 4% дигән сүз.

2007 елның 1 гыйнварыннан гамәлгә кергән еллык исәп урман кисүе 1785,5 мең $м^3$ тәшкил итә, шул исәптән ылыс хуҗалыгы буенча 65,4 мең $м^3$, каты яфрак хуҗалыгы буенча – 124,9 мең $м^3$ һәм йомшак яфрак хуҗалыгы буенча – 1595,5 мең $м^3$. Исәп урман кисүен тулысынча үзләштергән очракта тоташтан кисүләр 10 мең га якын мәйдан тәшкил итәчәк. Киселә торган җирләрнең 20% ын кисүләр вакытында хуҗалык өчен кыйммәтле төрләрнең үсмер агачларын табигый яңару өчен, шулай ук I һәм аннан югарырак бонитетлы усаклыкларны табигый җәелеп үсү өчен калдыруны исәпкә алсак, урман торгызуның еллык фонды аерым-аерым нарат, чыршы, карагай һәм имән өчен 2 мең га тәшкил итәчәк.

Хәзерге вакытта республикада плюслы утыртмаларны һәм агачларны (карагайның плюслы агачларыннан тыш) аерып алу төгәлләнгән диярлек. Аларны яхшыртылган орлыклар хәзерләү максатыннан даими урман орлык базасын булдыру өчен башлангыч база буларак кулланылуын тәэмин итәргә, беренче рәт урман орлык плантацияләрен урман культураларын җитештерүнең яхшыртылган нәсел үзлекләренә ия орлыкларга ихтыяҗын тәэмин итәрлек күләмнәрдә утыртуны төгәлләргә кирәк.

1.2.4.3.12 нче таблица

Урман үсемлекләре төрләре буенча орлыкларга ихтыяҗ, кг

Төр	еллар										гомуми күләм
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Нарат	700	700	700	700	700	555	555	555	555	555	6275
Чыршы	500	500	500	500	500	550	550	550	550	550	5250
Карагай	200	200	200	200	200	185	185	185	185	185	1925
Имән	15000	15000	15000	15000	15000	13690	13690	13690	13690	13690	143450
Юкә	200	200	200	200	200	185	185	185	185	185	1925
Корычагач	250	250	250	250	250	222	222	222	222	222	2360
Каен	2500	2500	2500	2500	2500	2220	2220	2220	2220	2220	23600
Сары сәрви агачы	400	400	400	400	400	370	370	370	370	370	3850

Төр	еллар										гомуми күләм
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Миләш	200	200	200	200	200	185	185	185	185	185	1925
Алмагач	50	50	50	50	50	45	45	45	45	45	475
Слива	100	100	100	100	100	93	93	93	93	93	965
Чия	100	100	100	100	100	93	93	93	93	93	965
Вак гөлҗимеш	200	200	200	200	200	107	107	107	107	107	1535
Барысы	20400	20400	20400	20400	20400	18500	18500	18500	18500	18500	194500

Республика урман хуҗалыгы җитештерүенең яхшыртылган нәсел үзлекләренә ия орлыкларга ихтыяҗын канәгатьләндерү өчен урман орлыкчылыгының гамәлдәге объектларын исәпкә алсак, урман орлык плантацияләрен өстәмә утыртырга кирәк, якынча исәпләүләр буенча гади наратны – 4 га, гади чыршыны – 3 га, карагайны – 11 га, сабаклы имәнне – 10 га мәйданда.

Нарат, чыршы һәм карагай урман орлык плантацияләрен утыртканда вегетатив ысулга өстенлек бирергә кирәк. Имән урман орлык плантациясен булдырганда төп алымның төп ысулы буларак плюслы агачларның орлыктан үрчүен кулланырга кирәк.

Урман хасил итүче төп агач төрләренең яна даими урман орлык кишәрлекләрен булдырганда урман культураларын һәм табигый үсеп чыккан яшь агачларны сирәкләү юлыннан баш тартсаң яхшы, чөнки мондый урман орлык кишәрлекләреннән алынган орлыклар яхшы орлыклар категориясенә керә. Даими урман орлык кишәрлекләреннән яхшыртылган орлыклар алу өчен мондый кишәрлекләрне плюслы утыртмаларда, плюслы агачлардан яисә беренче рәт клон урман орлык плантацияләрендә әзерләнгән орлыклардан үстерелгән чәчкеннәрне утырту юлы белән булдырырга кирәк.

Сайлап алынган плюслы агачларның генофондын саклау калу максатында клоннар архивларына нигез салу таләп ителә, аларны шулай ук югары генетик кыйммәткә ия һәм икенче рәт урман орлык плантацияләрен булдыру өчен плюслы агачлар арасыннан иң перспективалыларын сайлап алу максатында плюслы агачларны комплекслы бәяләү өчен кулланырга була. Хәзерге вакытка сайлап алынган плюслы агачларның клоннары архивлары мәйданы, алдан исәпләүләр буенча, түбәндәге зурлыкларда булырга тиеш: гади нарат – 8 га, чыршы – 6 га, сабаклы имән – 4 га.

Югары генетик кыйммәткә ия һәм икенче рәт урман орлык плантацияләрен утыртуга күчү өчен, тәҗрибә культураларын барлыкка китерү эшләрен плюслы агачларның орлык бирерлек буыннары белән булдыру белән интенсивлаштырырга кирәк. Методик таләпләрдә каралганча, плюслы агачларның киләсе буыннарының сынала торган культуралары мәйданы сабаклы имән буенча якынча 7 га тәшкил итәчәк. Буыннар буенча генетик бәяләүгә шулай ук плюслы утыртмаларны һәм беренче рәт урман орлык плантацияләрен кертергә кирәк, бу киләчәктә урман орлыкчылыгын сортлы нигезгә күчерүне тәэмин итәчәк.

Урман орлыкчылыгы объектларын (урман орлык плантацияләре, плюслы агачларның орлык бирә торган буыннарының тәҗрибә культуралары, даими урман орлык кишәрлекләре), күркә киптерү һәм орлык саклау биналарын да кертеп, проектлау һәм төзү эшләре үсү өчен иң уңай шартлар булган урманчылыкларда урманнарны хасил итүче төп төрләрнең бергә туплануын күз алдында тота: чыршы һәм карагай буенча – Саба урманчылыгында, имән буенча – Кайбыч урманчылыгында, нарат буенча – Зеленодольск урманчылыгында һәм Шәһәр яны урманчылыгында.

2025 елга кадәр чорга Татарстан Республикасында бердәм урман орлыкчылыгы объектларын булдыру һәм куллану концепциясендә куелган бурычларны гамәлгә ашыру өчен алга таба 2025 елга кадәр чорга Татарстан Республикасында бердәм урман орлыкчылыгы объектларын проектлау, булдыру һәм куллану программасын эшләргә кирәк, аны башкару өчен таләп ителә торган финанс, матди һәм техник ресурслар нигезләнгән булырга тиеш.

Хәзерге вакытта Татарстан Республикасында Татарстан Республикасының Урман селекция-орлыкчылык үзәге эшли, ул тамыр системасы ябык булган утырту материалларын һәм сыйфатлары яхшыртылган урман орлыкларын җитештерү буенча заманча технологияләрне үз эченә алган инновацион комплекс булып тора. Европада иң эре автоматлаштырылган урман селекция-орлыкчылык үзәген тәшкил итүче әлеге комплекс BCC AB компаниясенең (Швеция) заманча җиһазлары белән җиһазландырылган. Урман селекция-орлыкчылык үзәген җитештерү куәте 2,0 тонна ылыслы агач төрләре орлыкларыннан, тамыр системасы ябык булган 12 млн. утырту материалыннан гыйбарәт.

Россия Федерациясе Хөкүмәте каршындагы Урман комплексын үстерү советы утырышының Беркетмәсе нигезендә, аңа Россия Федерациясе Хөкүмәте Рәисенең Беренче урынбасары рәислек итә, Федераль урман хуҗалыгы агентлыгына (Россия урман хуҗалыгы) Татарстан Республикасында имән чикләвекләрен җитештерү һәм саклау буенча орлыкчылык комплексын төзү турындагы мәсьәләне өйрәнергә йөкләмә бирелде. Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы Коллегиясе карары белән шулай ук мондый үзәкнең төзелүе максатка ярашлы була дип билгеләнде.

Үткәрелгән оператив киңәшмәләре нәтиҗәләре буенча, имәнлекләрне үстерү, имән чикләвекләрен саклау буенча дөньякүләм тәҗрибәне өйрәнеп әлеге мәсьәләгә карата гомуми караш урнашты. Шулай итеп, Татарстан Республикасында «Россия имәнлекләре» фәнни-җитештерү үзәген төзү максатка ярашлы була дигән карар кабул ителде.

«Россия имәнлекләре» фәнни-җитештерү үзәге имән чикләвекләрен саклау урынын, питомникны, фәнни лабораторияне, «in vitro» лабораториясен, ДНК-маркерларны, уку классларын, урман орлыкчылыгы объектларын үз эченә алырга тиеш. «Россия имәнлекләре» фәнни-җитештерү үзәге Россия Федерациясендә имәнлекләрнең мәйданнарын арттыру, имәннәрне урманда үрчетү технологияләрен үстерү, микроклональ үрчетү, агачларның кыйммәтле төрләрен маркировкалау өчен оештырыла. «Россия имәнлекләре» фәнни-җитештерү үзәге имән орлыкларының федераль фондын һәм Россия Федерациясе субъектларының иминият фондларын саклау мөмкинлекләрен тәэмин итәргә, халыкара фәнни

хезмәттәшлек урнаштырырга һәм белем алуны гамәлгә ашырырга тиеш, имәннәрне үстерү буенча белем һәм тәҗрибәнең үзара кушылу үзәге, халыкара һәм бөтенроссия җитештерү, фәнни һәм белем бирү мәйданы булырга тиеш.

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2012 елның 15 маендагы 759-р номерлы боерыгы белән Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгына «Россия имәнлекләре» фәнни-җитештерү үзәге» объекты буенча проект-смета документларын эшләү өчен 14,92 млн. сум акча бүлеп бирелде. Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы проект-смета документларын эшләүне тәэмин итте, 2012 елның 15 декабрендә Татарстан Республикасы Дәүләт ведомстводан тыш экспертизасының Төзелеш һәм архитектура идарәсеннән (Татарстан Республикасы Дәүләт экспертизасы) «Россия имәнлекләре» фәнни-җитештерү үзәге»капиталь төзелеш объекты буенча дәүләт экспертизасының уңай бәяләмәсе алынды (№ 16-1-4-0747-12). Объектның смета буенча бәясе 495 750,05 мең сум тәшкил итә.

«Россия имәнлекләре» фәнни-житештерү үзәге Россия Федерациясе имәнлекләрен торгызу өлешендә дөньякүләм белемнәрнең һәм тәҗрибәнең бер-берсенә кушылуның халыкара, бөтенроссия бердәм мәйданына әверелергә тиеш. Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә вәкаләтле барлык башкарма хакимият органнарының имәнлекләрне өйрәнү һәм саклап калу мәсьәләләренә кушылуы һәм җәлеп ителүе «Россиянең илкүләм урман сәясәте» программасын үстерергә һәм гамәлгә ашырырга ярдәм итәчәк.

Республика урманчылыкларында урман орлыкчылыгы объектларының булуы турында белешмәләр 1.2.4.3.13 нче таблицада китерелде.

1.2.4.3.13нче таблица

Урманчылыкларда булган урман орлыкчылыгы объектлары

Урманчылык исеме	Плюслы агачлар, данә.			Плюслыутыртмалар, га				Урман орлык плантацияләре, га				Даими урман орлык кишәрлекләре, га											
												Е		С		Лц.		Д.ч.		Лп		барысы	
												барлыгы	шул исәптән аттест.	барлыгы	шул исәптән аттест.	барлыгы	шул исәптән аттест.	барлыгы	шул исәптән аттест.	барлыгы	шул исәптән аттест.	барлыгы	шул исәптән аттест.
	С	Е Лц	Д	С	Е	Д.ч.	Лп	С	Е	Д.ч.	барысы												
Әгерже	42			27,5																			
Арча		14 7			48,1							25,9	25,9									25,9	25,9
Алабуга	19			3,6																			
шул исәптән Лубян	19			3,6																			
Зеленодольск	59			41,6				14,4			14,4			12	12							12	12
Ары	137			40				17			17			30	30							30	30
Кайбыч			71			126,9	68			17,5	17,5							1032,2	1032,2	97	97	1129,2	1129,2
Кама																		11,8	11,8			11,8	11,8
Кызыл Йолдыз																		16,5	16,5			16,5	16,5

Урманда хуҗалык эшләре агачлы үсемлекләрнең төр һәм форма составы кимүгә китерә. Генетик резерватларны аерып кую генетик фондны саклап калу алымнарының берсе булып тора.

Урман генетик резерваты (алга таба – УГР) – үзенең фитоценоз, урманчылык һәм урманда үсә торган үсемлекләрнең күрсәткечләре буенча шул табигать-климат районы өчен типик булган, билгеле бер төрнең генофондын саклап калу максатларында бүлеп алына торган урман кишәрлеге. УГР аеруча әһәмиятле төрләрнең генетик мөмкинлекләрен, алга таба генетика-селекция эшләрен башкару өчен агач төрләре формаларын, экотипларын һәм аерым популяцияләрен саклап калу өчен булдырыла.

Узган чорда генетик резерватлар элеккеге СССР Дәүләт урман комитеты рәисенең 1982 елның 13 августындагы 112 номерлы боерыгы белән расланган СССР урманнарында агач төрләренең генетик фондын аерып алу һәм саклап калу турында нигезләмәдә каралган тәртипкә һәм таләпләргә нигезләнеп аерып алынган иде.

2013 елның 1 гыйнварына, селекция үзәге мәгълүматлары буенча, генетик резерватларның гомуми мәйданы 911 га (табл. 1.2.4.3.14) тәшкил итә.

1.2.4.3.14нче таблица

Генетик резерватлар урнашкан урыннар

Урманчылык исеме	Участок урманчылыгы	Кварталларның номеры	Гомуми мәйдан, га	Генрезерват
Арча	Сурнар	77	118	Европа чыршысы
Ары	Илет	43	50	Гади нарат
Кайбыч	Балтай	40,43,44,45	620	Сабаклы имән
		41,42	123	Вак яфраклы юкә
Барлыгы			911	

Илдәге урманнарны генетик яхшырту гомуми программасының мөһим бер өлешен урман хасил итүче төп төрләрне орлык агачларны районлаштыру алып тора.

Орлык агачларны районлаштыру орлык агачлар базасын булдыруның нигезен тәшкил итә. Орлык агачларны районлаштыруның төп бурычы төрләрнең географик үзгәрүчәнлеген югары продуктив һәм авыруларга каршы торучан урман утыртмаларын үстерү өчен рациональ кулланудан, урман хасил итүче төп төрләрнең генофондын саклап калудан гыйбарәт. Агач токымнарының киң ареаллардагы генетик төрлелеге урман хасил итүче төп төрләрнең орлыкларын куллануга хәзерләүне, нәсел үзлекләрен һәм үсү урыннары шартларын исәпкә алып, катгый тәртипкә китерүне таләп итә.

Урманнарны тәртипкә салуны проектлаганда Татарстан Республикасы шартлары өчен орлыкларны икенче җиргә күчерүне билгеләнгән орлык агачлар районнарында, шулай ук күрше районнардан һәм кече районнардан башкару

рөхсәт ителә. Соңгы 10 елда урман орлыкларын әзерләү күләме 1.2.4.3.15 нче таблицада күрсәтелде.

1.2.4.3.15 нче таблица

1998 – 2012 елларда урман орлыкларын хәзерләү турында белешмәләр

Еллар	Орлыкларга ихтыяж, кг	Орлык хәзерләү планы, кг	Әзерләнгән орлыклар, кг			ихтыяждан %	планнан %
			барлыгы	шул исәптән			
				С	Е		
1998	236000	236000	236461	366	778	100,2	100,2
1999	12800	12800	12800	451	1007	100	100,0
2000	6000	6000	6013	812	1190	100,2	100,2
2001	72000	72000	72174	1049	257	100,3	100,3
2002	79500	79500	79605	1544	232	100,1	100,1
2003	8000	8000	8030	1363	74	100,4	100,4
2004	138000	138000	138077	982	777	100,1	100,1
2005	26000	26000	26109	834	58	100,4	100,4
2006	4850	4850	4861	1204	54	100,2	100,2
2007	31500	31500	31741	400	65	100,8	100,8
2008	56526	56526	56526	288	523	100	100
2009	1397	1397	1397	153	232	100	100
2010	166362	166362	166362	607	195	100	100
2011	6617	6617	6617	679	182	100	100
2012	4602	4602	4602	475	97	100	100
Барысы	860153	850153	851374	11208	5721	100,1	100,1
елына уртача	56677	56677	56758	747	381		

1.2.4.3.16нче таблица

Урманчылыкларда хәзерләнгән орлыкларны сыйфат класслары буенча бүлү

Еллар	Класслар буенча нарат орлыклары				Класслар буенча чыршы орлыклары				Класслар буенча барлык орлыклар				
	I	II	III	гә житкерел	I	II	III	кондиция гә житкерел	I	II	III	гә житкерел	барысы
1998	149	197	20	0	346	276	156	0	495	473	176	0	1144

Еллар	Класслар буенча нарат орлыклары				Класслар буенча чыршы орлыклары				Класслар буенча барлык орлыклар				
	I	II	III	житкерел гә	I	II	III	кондиции житкерел гә	I	II	III	житкерел гә	барысы
1999	27	197	227	0	769	72	166	0	796	269	393	0	1458
2000	127	445	240	0	513	562	115	0	640	1007	355	0	2002
2001	193	363	487	6	71	66	120	0	264	429	607	6	1306
2002	414	787	333	10	11	73	148	0	425	860	481	10	1776
2003	67	443	733	120	57	0	17	0	124	443	750	120	1437
2004	420	335	227	0	577	125	75	0	997	460	302	0	1759
2005	164	614	56	0	39	19	0	0	203	633	56	0	892
2006	654	399	151	0	19	26	9	0	673	425	160	0	1258
2007	97	185	118	0	35	11	19	0	132	196	137	0	465
2008	32	220	36	0	399	124	0	0	824,8	38913	17528	0	56526
2009	118	35	0	0	196	31	5	0	664	498	236	0	1397
2010	156	355	96	0	177	0	18	0	62516	94295	9551	0	166362
2011	321	233	126	0	167	2	14	0	1946	2479	2192	0	6617
2012	282	184	10	0	71	2	24	0	417	476	3709	0	4602
Барысы	3221	4991	2860	136	3447	1388	886	0	71116	141855	36633	136	249740
%	28,7	44,5	25,5	1,0	60,2	24,3	15,5	0	28,5	56,8	14,7	0,1	100

Соңгы 10 елда (1998 елдан башлап 2012 елга кадәр) елына уртача 56758 кг орлык хәзерләнә иде. Орлыклар хәзерләү планы 100,1% ка үтәлде. Хәзерләнгән 1 сортлы орлыкларның күләме гомуми күләмнән 28,5% тәшкил итте.

2018 елга кадәр булачак чорда яхшырак нәсел үзлекләренә ия орлыкларны түбәндәгечә җыю планлаштырыла (җыелган орлыкларның гомуми күләме массасыннан %):

2014 елда – 2,9%;

2015 елда – 3,0%;

2016 елда – 3,2%;

2017 елда – 3,4%;

2018 елда– 3,6%.

1.2.4.4. Урман питомниклары

Агач һәм куак утырту материалларына ихтыяҗны канәгатьләндерү өчен республика урманнарында урман питомниклары булдырылды һәм уңышлы эшләп килә. Урман питомниклары үзләренең зурлыклары һәм гамәлдә булу сроклары буенча вакытлыча һәм даими питомникларга бүленәләр. Вакытлыча урман питомниклары урман торгызу өчен утырту материалларын үстерү максатын күздә тотып оештырыла. Вакытлыча урман питомникларының гамәлдә булу срогы 5 елдан артып китми. Аларның мәйданы гадәттә зур түгел, 1 – 3 га кадәр. Даими урман питомниклары утырту материалын озак вакыт дәвамында үстерү өчен билгеләнә. Мәйдан буенча аларны кечкенә (5 га кадәр), урта (5-15 га) һәм эре (15 га артык) питомникларга бүлеп карыйлар. Утырту материалы белән берничә урманчылыкны тәэмин итә торган, утырту материалын үстерүнең заманча технологияләрен һәм эшләр башкаруны комплекслы механикалаштыруны куллана торган даими урман питомникларын база урман питомниклары дип йөртәләр.

1.2.4.4.1 нче таблица

2013 елның 1 гыйнварына урман питомниклары һәм урманчылыклардагы теплицалар турында белешмәләр

Күрсәткечләр	Исәп берәмлеге	2013 елның 1 гыйнварына гамәлдә
1. Питомниклар		
1.1. Даими:		
Саны	данә	55
Гомуми мәйданы	га	472,4
шул исәптән:		
әйләнештәге	га	384
күчереп утырткач үстерү өчен каралганы (мәктәп)	-»-	64,4
Питомникларның гомуми санын (вакытлыча+даими) зурлыклары буенча бүлеп карау:		
5 га кадәр	данә	32
6-10 га	-»-	17
11-15 га	-»-	10
16-25 га	-»-	5
26-50 га	-»-	1
Даими питомникнын уртача мәйданы	га	5,9
1.2. Вакытлыча:	данә	10
Гомуми мәйданы	га	17,2
Вакытлыча питомникның уртача мәйданы	-»-	1,7
1.3. Барлык питомниклар		
Саны	данә	65

Гомуми мәйданы	га	489,6
Питомникның уртача мәйданы	-»-	7,5
2. Теплицалар:		
Саны	данә	
Мәйданы	м^2	
Теплицаның уртача мәйданы	м^2	

2013 елга гомуми мәйданы 472,4 га тигез 55 даими урман питомнигы һәм 17,2 га мәйданны алып торган 10 вакытлыча питомник эшләп килә.

1.2.4.4.2нче таблица

2013 елның 1 гыйнварына урман питомниклары

Урманчылык исеме	урман питомниклары							питомниклар мәктәбе			
	данә	Мәйдан, га	шул исәптән эшләнештә	стандарт үсентеләр саны, мең данә				стандарт үсентеләр саны, мең данә			
				барысы	С	Е	Башкалар	барысы	С	Е	Башкалар
Әгерҗе	2	10,3	9,75	707	400			9			9
Азнакай	1	19	19					9		9	
Аксубай	2	13,0	11,0	47	32		17	336			336
Әлки	1	7,5	3,8	409	388		21	101			101
Әлмәт	1	15	13,5	506	6		500	88	24	2	62
Арча	5	28	25,3	1529	1514		15	389		389	
Баулы	3	9,4	8,1	206	191		15	169			169
Биләр	1	6,5	5	634	288		346	65			65
Болгар	1	11,3	7,7	525	460	50	15	250,8	185		65,8
Бөгелмә	1	10,5	7,31	273			273	141	100		41
Буа	1	14	12,9	175	59		116	120		2	118
Алабуга	2	29,5	23,1	1233,2	828,2	348	57	101,7	15,4	3,3	83
Зәй	1	29	16	654	600	54					
Зеленодольск	1	12	9,9	312	304	3	5				
Ары	1	11,1	9,84	366	221		145	1			1
Кайбыч	5	27,7	26,2	1782	738		1044	142			142
Кәләй	1	7	6,2	344	130		214	275			275
Кама	4	15,5	13,88	641	487		154				
Кызыл Йолдыз	1	14,8	11,08	479	374		105				
Лаеш	2	8	6,9	286	237		49	104		6	98
Лениногорск	1	7,6	7,33	33	30		3	14		2	12
Мамадыш	5	10	10	1329	634	609	86	545	242	210	93
Минзәлә	6	32,6	17,3	986	725	91	170	7			7
Түбән Кама	2	19,5	16,66	1125	1093	10	22	39,08	2,9		36,18

Урманчылык исеме	урман питомниклары							питомниклар мәктәбе			
	данә	Мәйдан, га	шул исәптән эйләнештә	стандарт үсентеләр саны, мең данә				стандарт үсентеләр саны, мең данә			
				барысы	С	Е	Башкалар	барысы	С	Е	Башкалар
Нурлат	1	7,3	6,5	496	329	99	68	20		5	15
Идел буе	1	2,9	2,9	476	162		314	85			85
Шәһәр яны	1	57,4	33,3	3011	1120	1565	326	508	16	101	391
Саба	6	26,9	26,7	1931	800	735	396	650			650
Тәтеш	3	15,1	6,91	802,5			802,5	159			159
Чирмешән	2	11,2	10	375	250	90	35	49			49
Барысы	65	489,6	384,08	22199,7	13232,2	3654	5313,5	4376,58	585,3	729,3	3061,98

Аерым хуҗалыкларда даими урман питомнигы мәйданы 2,1 га алып57 га арасында тирбәлә. Барлык даими питомникларның 94% ы зур һәм уртача категориягә керә, ә кечкенә питомниклар 6% тәшкил итә. Барлык даими питомникларның әйләнештәге мәйданы аларның гомуми мәйданыннан барлыгы 26% алып тора.

Даими урман питомникларында чәчү (ачык һәм ябык грунт) һәм мәктәп бүлекләре бар. Чәчү бүлегендә ачык һәм ябык грунтта (теплицаларда) урман культураларына һәм питомникларда мәктәпләргә нигез салу өчен чәчкеннәр үстерәләр. Мәктәп бүлегендә үсентеләрне агачларның урман, декоратив һәм җиләк-җимеш төрләре чәчкеннәреннән яисә чыбыкчаларыннан үстерәләр. Чәчкеннәрдән аермалы буларак, үсентеләрнең тамыр системасы көчлерәк һәм җир өстендә кала торган өлеше дә ныгыган була. Мондый утыртмалар тиз җайлашып китә. Тайга зонасында урман утырту өчен билгеләнгән үсентеләр өчен ГОСТлар эшләнгән. Үсентеләрне үстерү дәвамлылыгы аларның билгеләнешенә бәйле. Урман культуралары өчен үсентеләрне 2 – 3 ел үстерәләр. 4 – 6 еллык үсентеләрне беренче мәктәптә үстерәләр. Үстерү өчен озаграк вакыт таләп ителгән очракта, үсентеләрне икенче һәм өченче мәктәпләргә күчереп утырталар.

Вакытлыча урман питомниклары урман культуралары фондының керү кыенлашкан кишәрлекләрендә урман торгызу эшләре өчен ылыслы агач төрләренең утырту материалларын үстерү максатыннан булдырылды. Даими питомниклар техниканы тупларга һәм белгечләрнең хезмәтеннән нәтиҗәле файдаланырга мөмкинлек бирсә, вакытлыча питомникларның да үз уңай яклары бар. Беренчедән, алар чәчкеннәрне киселгән урыннар янәшәсендә үстерергә мөмкинлек бирәләр, моның белән транспорт чыгымнары һәм утырту материалларын югалту ихтималы кими. Икенчедән, питомниктан кыска вакытлы файдалану урман туфрагының табигый ундырышлылыгын кулланырга, кырларда гербицидлар кулланмыйча гына чүп үләннәренең үстермәскә мөмкинлек бирә. Моңа өстәп, вакытлы питомникларда чәчкеннәр киселгән урыннарга охшаш мохиттә үсәләр. Урман культуралары мәйданнары төрле җиргә таралган шартларда вакытлыча питомниклардан файда, ерактa урнашкан даими питомникларга караганда, күбрәк тә булырга мөмкин. Утырту материалын

урманчылыкларда үстергәндә органик һәм минераль ашламалар, гербицидлар кулланыла, төп процессларны механикалаштыру гамәлгә ашырыла. Питомникларның утырту бүлекләренә аммиак селитрасы, суперфосфат һәм калий хлориды кертелә. Питомниклардагы чүп үләннәре белән көрәшү өчен чәчүлекләр симазин, атразин һәм раундап белән эшкәртелде, шуның нәтиҗәсендә чәчкеннәрне чистартып тору эшләре саны 2 – 3 тапкырга кимеде.

Югары сыйфатлы чәчкеннәрне кыска вакыт эчендә алуның перспективалы ысулларыннан тагын берсе – аларны полиэтилен ябылган теплицаларда үстерү. Аларда үсемлекләр үсү өчен иң уңай шартлар тудырыла: һаваның җылылык дәрәҗәсе, анын чагыштырмача дымлылыгы арта, төнге сәгатьләрдә кырау төшүдән зыян килү ихтималы кими, вегетация чоры озая, һавада углекислый газ күләме арта. Теплицаларда, көйләп була торган мохит шартларында, махсус субстратта чәчкеннәр алу срогы бер елга кыскара, орлыкларның туфракта тишелеп чыгу дәрәҗәсе 3 – 5 тапкырга арта, бу аларга тотыла торган чыгымнарны киметә, чәчкеннәрнең чыгуы берничә тапкырга арта.

Хәзерге вакытта гамәлдә булган питомникларның һәм теплицаларның мәйданнары урманчылыкларның утырту материалларына булган ихтыяҗын тулысынча канәгатьләндерә. Урман утырту күләмнәрен алга таба арттыру утырту материалларын шактый арттыруны таләп итәчәк. Киләсе чорда республика урман хуҗалыгының утырту материалларына ихтыяҗы, шәһәр һәм поселокларның яшелләндерү максатларына бәйле ихтыяҗын исәпкә алсак, якынча 60 млн. данә тәшкил итәчәк.

1.2.4.5. Урманнарны үзләштергәндә транспорт куллану мөмкинлекләренә характеристика

Татарстан Республикасы урманчылыкларында урман хуҗалыгы һәм урман ташу юлларының озынлыгы 1.2.4.5.1 нче таблицада китерелде.

1.2.4.5.1 нче таблица

Татарстан Республикасы урманчылыкларында урман хуҗалыгы һәм урман ташу юлларының озынлыгы

Урманчылык исеме	Юлларның озынлыгы, км						1000 гаурман фондына туры килә торган юллар озынлыгы, км			мон нан тыш. кыш көне йөри торганнары
	барлыгы	шул исәптән					барлыгы	шул исәптән ел әйләнсендә кулланыла торганнары	канәгатьләндерерлек холдә булган юлларның нисбәте %	
		тимер юл	автомобиль	шулардан каты өслекле	өслек түшәлмәгән	шулардан ел әйләнсендә кулланыла торганнары				
Әгерҗе	275	–	275	2	273	27	6	0,6	70	–
Азнакай	144	–	144	6	138	21	3	0,5	50	–

Урманчылык исеме	Юлларның озынлыгы, км						1000 гаурман фондына туры килә торган юллар озынлыгы, км			моннан тыш. кыш көне йөри торганнары
	барлыгы	шул исәптән					барлыгы	шул исәптән ел әйләнәсендә кулланыла торганнары	канәгатьләндерерлек хәлдә булган юлларның нисбәте %	
		тимер юл	автомобиль	шулардан каты өслекле	өслек түшәлмәгән	шулардан ел әйләнәсендә кулланыла торганнары				
Аксубай	218	–	218	1	217	9	7	0,3	45	–
Әлки	186	–	186		186	44	5	1,2	44	–
Әлмәт	148	–	148	6	142	21	3	0,4	55	–
Арча	237	–	237	1	236	14	7	0,4	50	–
Баулы	186	–	186	52	134	59	8	2,6	45	–
Биләр	324	–	324	2	322	186	6	3,7	45	–
Болгар	147	–	147	125	22	125	21	8,2	60	–
Бөгелмә	251	–	251	17	234	41	6	0,9	50	–
Буа	146	–	146	5	141	139	8	7,9	50	–
Алабуга	918	–	918	64	854	657	12	4,3	50	–
Зәй	327	–	327	12	315	76	5	1,3	50	–
Зеленодольск	216	–	216	15	201	41	8	1,5	50	–
Ары	131	–	131	13	118	0	8	0,6	25	–
Кайбыч	181	–	181	0	181	32	7	0,4	50	–
Кәләй	245	–	245	12	233	0	6	0	50	–
Кама	562	–	562	10	552	304	10	5,6	55	–
Кызыл Йолдыз	3307	–	3307	167	3140	890	11	2,2	60	–
Лаеш	291	–	291	12	279	188	8	5,6	50	–
Лениногорск	357	–	357	14	343	30	7	1,7	54	–
Мамадыш	424	–	424	21	403	0	9	5,4	64	–
Минзәлә	343	–	343	5	338	67	5	0,7	50	–
Түбән Кама	3672	–	3672	154	3518	1391	8	3,2	60	–
Нурлат	803	–	803	17	786	91	9	1,0	60	–
Идел буе	1436	–	1436	60	1376	32	5	0,1	50	–
Шәһәр яны	254	–	254	25	229	14	6	0.1	60	–
Саба	406	–	406	21	385	111	7	2,1	50	–
Тәтеш	1874	–	1874	16	1858	447	5	1,2	40	–
Чирмешән	226	–	226	3	223	48	6	1,3	70	–
Барысы	23314	18	23296	905	22391	7195	6,9	2,0	50	–

Урманчылыкларның урман фонды аша уза торган юлларның гомуми озынлыгы 23314 км тәшкил итә, шулардан автомобиль юлларына 23296 км туры килә: 905 км– каты өслек түшәлгән,22391 км– өслек түшәлмәгән, шул исәптән ел әйләнәсендә йөреп була торган юллар – 7195 км (табл. 1.2.5.1). 1000 гаурман фонды мәйданына туры килә торган барлык төр юлларның уртача озынлыгы 6,9 км тәшкил итә. Аерым урманчылыклар буенча 1000 гаурман фонды мәйданына туры килә торган юлларның озынлыгы – 3 кмалып 21 км кадәр. Линияле объектларның (үткәргеч торбалар һ.б.) иң зур саны Әлмәт урманчылыгы

һәм Азнакай урманчылыгы территориясе аркылы уза, аларда автомобиль йөрү юллары да бар.

Урманнардагы барлык юллар теге яки бу дәрәҗәдә урман хуҗалыгы максатларында файдаланыла. Урман хуҗалыгы юллар челтәре белән җитәрлек дәрәҗәдә тәэмин ителгән дип санала (1000 га мәйданга иң уңае 7-12 км булса, чынбарлыкта исә 6,9 км тәшкил итә). Ел әйләнәсендә файдаланыла торган каты өслек түшәлгән яхшыртылган юлларга кытлык бар.

Урманчылыкларда ел саен урман хуҗалыгы һәм янгынга каршы билгеләнештәге юлларны төзү һәм ремонтлау эшләре башкарылып килде.

Билгеләнешенә карап, урман хуҗалыгы юллары түбәндәге өч типка бүленә:

I тип – магистраль юллар, алар II һәм III типлардагы юллар челтәрен берләштерә һәм урман массивларын гомуми файдаланудагы юллар белән тоташтыра. Аларның өслек киңлеге – 6,5 м һәм аннан кинрәк, автомобиль йөри торган өлешнең киңлеге – 4,5 м.

II тип – урман фонды территориясе өлешләренә хезмәт күрсәтә торган һәм магистраль юнәлештәге юлларга алып чыга торган юллар. Аларның өслек киңлеге – 4,5 – 6,5 м, автомобиль йөри торган өлешнең киңлеге – 3,5 м.

III тип – урман хуҗалыгында кулланыла торган тар билгеләнешле юллар, боларга янгынга каршы юллар, урман киселә торган урыннарга керү юллары, питомникларга, орлык агачлар кишәрлекләренә һәм плантацияләргә килә алу, киселгән урыннардан агачларны алып чыгу өчен салынган юллар һ.б. Аларның өслек киңлеге – 4,5 м, автомобиль йөри торган өлешнең киңлеге – 3 м.

Урман массивында юллар челтәре аннан урманнарны эксплуатацияләү, урман хуҗалыгы ихтыяҗлары өчен, урман химиясе һәм башка чимал хәзерләү өчен комплекслы файдалануны исәпкә алып проектланырга тиеш.

Салынган һәм проектлана торган юллар тәртипкә китерелә торган урманчылыкта Юллар челтәре схемасын төзү өчен нигез булып тора, әлеге схема план-картография материалларында күрсәтелә. Урман хуҗалыгының җитештерү ихтыяҗларын юллар белән тәэмин итү мәсьәләләре урманнарны үзләштерү проектларында һәм урман хуҗалыгы регламентларында бәян ителә, алга таба алар һәр урманчылыкның Урманнарның транспорт белән үзләштерелүе схемасын эшләгәндә кулланыла торган була.

1.3. Татарстан Республикасының урманлы районнары буенча урман хасил итүче төп агач төрләрен кисү еллары

Урманнарның максатчан билгеләнешенең һәр төре ылыслы һәм йомшак яфраклы хуҗалыкларга бүленә. Хуҗалыклар үз чиратында хуҗалык секцияләренә аерыла, алар күпчелекне тәшкил итүче агач төрләренең бергә үсеп утыруы, бердәй авыл хуҗалыгы чаралары системасы, киселгән агачларның бертөрле әйләнеше, билгеле бер агач төрен үстерүне максат итү белән берләштерелгән утыртмаларның һәм урманнар белән капланмаган мәйданнарның җыелмасыннан гыйбарәт.

Агач хәзерләү рөхсәт ителә торган (эксплуатацияләнә торган һәм саклагыч урманнар) һәр хуҗалык секциясе өчен урманны кисү яше (өлгерү яше) билгеләнә.

Урманны кисү еллары урманнарны тәртипкә салганда яисә фәнни тикшеренүләр нәтиҗәләре буенча билгеләнә. Татарстан Республикасы урманнарында урманны кисү еллары СССР Дәүләт урман хуҗалыгының «Урманнар хасил итүче төп агач төрләре буенча илнең төрле районнары өчен урманны кисүнең иң яраклы елларын раслау турында» 1978 елның 17 августындагы 114 номерлы, «Эрбет агачы урманнарында урманны кисүнең иң яраклы елларын раслау турында» 1978 елның 29 декабрендәге 177 номерлы боерыклары һәм Россия урман хуҗалыгының «2008 елның 10 февралендәге 37 номерлы боерыкка өстәмәләр кертү турында» 2008 елның 6 октябрендәге 283 номерлы боерыгы нигезендә билгеләнә иде. Урманны кисүләрнең әлеге елларына карата бернинди каршылыклы фикерләр дә булмады һәм алар 2001 – 2005 елларда урман хуҗалыкларын соңгы тапкыр тәртипкә китергәндә кулланылды.

Урманны кисүләрнең иң кулай еллары эшкә яраклы үзагачларның эшкә яраклы вак, урта һәм эре үзагачлар җыелмасы чыгуга туры килде. Кискәндә өстенлек ылыслы продуктив утыртмаларга бирелгәндә һәм баланс үзагачка сорау белән тәкъдимнең үзара тигезлеге булганда урманны кисүнең иң яраклы еллары реаль икътисадый шартларга туры килде.

Урманны кисүләрнең иң яраклы еллары, республиканың барлык территорияләре өчен бертөрле булып, ылыслы һәм йомшак яфраклы агач төрләре өчен аерылып торды.

Урман фондын кирәгеннән артык бүлеп бетерүдән һәм үзагачны җибәрүне катлауландырудан качу өчен өстәмә хуҗалык секцияләрен аерып кую берничә кагыйдә белән регламентлаштырыла. Беренчедән, хуҗалык секциясенең мәйданы, кагыйдә буларак, эксплуатацияләнә торган һәм саклагыч урманнарның һәр категориясе кысаларында урман каплаган хуҗалык җирләре мәйданының 10% ыннан ким булмаска тиеш.

Моннан тыш, практикада утыртмаларны хуҗалык секцияләренә бүлүнең өстәмә шартлары кулланыла. Беренчедән, әгәр нинди дә булса хуҗалык секциясе буенча урманны кисү исәпләнгән урман кишәрлекләре киселә торган урманның нормаль мәйданыннан кимрәк билгеләнсә, практик яктан аны бүлү максатка ярашлы булмый. Һәм, ниһаять, өстәмә хуҗалык секциясе белән бергә урманны кисү исәпләнгән урман кишәрлекләре киметелсә, ә сортиментларны максатчан үстерү зарурлыгы булмаса, ул бүлеп бирелми.

Урманны кисүләрнең яңа еллары «Урманны кисүләрнең елларын билгеләү турында» Федераль урман хуҗалыгы агентлыгының 2008 елның 19 февралендәге 37 номерлы боерыгы белән расланды.

Таләп ителгән зурлыклардагы һәм сыйфаттагы үзагачны мөмкин булган кадәр зуррак күләмнәрдә алу эксплуатацияләү өчен каралган урманнарда урман хуҗалыгы җитештерүенең төп максаты булганга күрә, урманны кисү яше дә утыртмалар җитештерүчәнлегенең иң югары сан һәм сыйфат күрсәткечләре буенча, ягъни урманның исәп ягыннан һәм техник өлгереш ягыннан елларын исәпкә алып билгеләнергә тиеш.

Урманның исәп ягыннан өлгерү яше, ул иң күп уртача артым чоры белән билгеләнә, урманны кисүнең шуннан да түбән булырга тиеш түгел иң түбән чик яшен күрсәтә, юкса хуҗалык үзагач чималын югалтачак. Хуҗалыкта әйдәп баручы сортиментлар төркеме буенча утыртмаларның исәп ягыннан өлгереше булып торучы техник өлгереш урманны кисү яшен билгеләгәндә исәпкә алына торган төп фактор булып тора.

Агачлыклар иң мөһим урман сортиментларын әзерләү өчен яраклы үзагачның иң зур еллык артымы булган һәм утыртмаларның еллык артымы бәясе иң югары булган яшькә җиткәч техник яктан өлгергән дип санала. Эксплуатацияләнә торган урманнар өчен урманны кисү яше практикада сәнәгать өчен кирәкле сыйфатлары булган продукциянең төп төре артымы кими башлаган чорда билгеләнә.

Алга таба, кабул ителгән техник өлгерешкә нигезләнеп, урманны кисү яше классы, ә аның буенча – шул хуҗалык секциясендә утыртмаларның норматив һәм факттагы эксплуатация мәйданнары билгеләнә.

Урманны кисүнең кулланыла торган яшен нигезләгәндә аның исәп урман кисүе күләменә йогынты ясавы исәпкә алыну һәм анализлану әһәмиятле өлешне алып тора.

Катнаш һәм төрле еллык агачлар үсә торган урманнарда урманны кисү еллары урманның төп өлеше буенча (иң күп үсә торган агач токымнары һәм еллары буенча) билгеләнә.

Әгәр максатлы токым башкалардан артык булмаса, әмма яхшылап караганнан соң торгызыла алса, мондый вакытлыча хуҗалык секцияләрендә урман кисү яше максатлы токым яше буенча алынырга мөмкин.

Утыртмалар запасы эрелек категориясе буенча – эшкә яраклы үзагачка, товар таблицалары буенча – утынга һәм калдыкларга бүленә. Республика агачлыклары өчен товарлыкның II классы хас. Запасның гомуми уртача үзгәреше техник үзгәреш яшендә кими: нарат – 90 ел; каен – 65 ел; усак – 50 ел.

Эшкә яраклы эре һәм уртача үзагачны үстерү өчен техник өлгерү яше турында мәгълүматларга нигезләнеп, ылыслы агач токымнарының эксплуатацияләнә торган урманнарында урман кисү яше 81 – 100 елга тигез.

Каен хуҗалык секцияләрендә урманны кисү яшен техник өлгерү елларын исәпкә алып билгеләргә кирәк, ул эшкә яраклы барлык үзагач өчен һәм эксплуатацияләнә торган урманнардагы эре һәм урта зурлыклардагы, ягъни VII класслы яшь чикләрендәге (61 – 70 еллык) эшкә яраклы үзагач өчен билгеләнә.

Усак хуҗалык секцияләрендә, усакның биологик җитешсезлекләрен (30 – 40 еллыкларның күгәрекле авыруларга тиз бирешүчәнлеген) исәпкә алып, эксплуатацияләнә торган урманнарда агач кисү яше сан ягыннан өлгерүе буенча, ягъни V класслы яшь чикләрендә (41 – 50 еллык) билгеләнгән.

Татарстан Республикасының урманлы районнары буенча урман хасил итүче төп токымнарны кисү еллары 5 нче кушымтада китерелде.

Урман утыртмаларының үзагачын хәзерләү максатларында төп агач токымнары өчен югарыда күрсәтелгән яшь чикләрен хәзерге вакытта республиканың саклагыч һәм эксплуатацияләнә торган урманнарында кулланалар.

Урманны кисү яше урман хуҗалыгын алып баруның бары тик кисү өчен билгеләнгән формасы өчен генә хас. Урман хуҗалыгын алып баруның сирәкләү формасында хуҗалык әйләнеше саклана. Сирәкләп кисү хуҗалыгында кисү объекты булып аерым агачлар торганга күрә, ә тулаем бөтен агачлык түгел, бары тик агачлыкның бер өлеше генә торгызыла. Шуңа күрә «хуҗалык әйләнеше» термины еш кына «кабатлану чоры» термины белән алыштырыла. Шулай итеп, хуҗалык әйләнеше – агачлыкта киселә торган агачларны кисү һәм торгызу өчен исәпләнгән кабатлану чоры ул.

Республикада, нигездә ылыслы һәм киң яфраклы урманнар булган районнарда, урман фондының 8% тан артыгын төрле еллык утыртмалар алып тора. Ләкин бу агачлыклардан тулысынча файдалану өчен аларда хуҗалыкның сирәкләп кисү формасын оештырырга кирәк, ул төрле еллык агачлыкларның үсү барышы закончалыкларына нигезләнгән булырга тиеш. Төрле еллык агачлыкларда хуҗалыкның сирәкләп кисү формасы булганда урман үстерүнең максаты буларак урман мәйданнарының өзлексез файдалануы шартларында эре һәм яхшы сыйфатлы агачларны үстерүгә өстенлек бирү алына. Таләп ителә торган товар структурасына караган урман запасын булдыру чоры хуҗалык әйләнешенең дәвамлылыгын билгели. Һәр кисү барышында агачлыкны сирәкләү интенсивлыгы кабатлану чорына тыгыз бәйләнгән һәм хуҗалыкның сирәкләп кисү формасы төп өлешләренең берсе булып тора. Безнең очракта хуҗалык әйләнеше 15 – 20 елга тигез була. Кабаттан кисү эшләре башланганчы яшь һәм товар структуралары оешкан булырга тиеш, алар хуҗалыкның сирәкләп кисү формасын алга таба башкаруны тәэмин итәчәк.

Урман ресурсларыннан тагы да тулырак һәм рациональ файдалануны оештыруга якын килүне алга таба камилләштерү юлларын эзләү өлгерү елларының, кисүләр әйләнешләренең, хуҗалык әйләнешләренең һәм урманны кисү елларының асылын һәм күрсәткечләрен аларның функциональ билгеләнешен конкретлаштыруны исәпкә алып төгәл дифференциацияләүне таләп итәчәк.

1.4. Урман чималлары потенциалына һәм аннан файдалануга характеристика, җәмгыятьнең урманнарга һәм урман ресурсларына ихтыяҗын билгеләү

1.4.1. Россия Федерациясе Урман кодексының 25 статьясында каралган урманнардан файдалануның төрләре буенча аерым-аерым урманнардан файдалануга характеристика

1.4.1.1. Агач әзерләүнең мөмкин булган һәм чынбарлыктагы күләмнәре

Татарстан Республикасы урманнарында әзерләнә торган чимал ресурсларының төп һәм иң күп кулланыла торган төрен өлгергән үзагач тәшкил итә, ул халык хуҗалыгының күп кенә тармаклары өчен алыштыргысыз чимал булып тора. Соңгы елларда эшкә яраклы һәм утын ясый торган үзагачка гомуми ихтыяҗ тулысынча диярлек республика урманнарыннан канәгатьләндерелде.

Урманнарда үзагач әзерләү өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кискәндә (тоташтан һәм сирәкләп кискәндә), корыган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә (санитар кисүләр), сирәкләгәндә, юллар салу өчен кискәндә, яңарту, реконструкцияләү һәм яңадан оештыру максатыннан кискәндә (урманны чистартып тору), шулай ук урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын төзү, реконструкцияләү, урман инфраструктурасын төзү белән бәйле булмаган объектларны төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кискәндә (башка кисүләр) башкарыла.

Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кискәндә урманны кисү исәпләнгән урман кишәрлекләре тулаем республика буенча 1785,8 мең $м^3$ тәшкил итте. 2007 елда аның барлыгы 21,7% ы кулланылды. Ылыслы хуҗалык буенча исәп урман кисүе 44,1%, яфрак хуҗалыгы буенча – 20,4% кулланылды. Арча, Мамадыш, Зеленодольск урманчылыкларында исәп урман кисүеннән файдалануның 81 – 100% ка кадәр җиткән очраклары булды.

2013 елның 1 гыйнварына өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кискәндә исәп урман кисүе тулаем республика буенча 1406,37 мең $м^3$ тәшкил итте. 2012 елда ул бары тик 14% күләмендә файдаланылды. Ылыслы хуҗалык буенча исәп урман кисүе 38%, яфрак хуҗалыгы буенча – 13% кулланылды.

Исәп урман кисүенең тулысынча үзләштерелмәве бигрәк тә урман кишәрлекләренең төп транспорт юлларыннан ерак урнашуына, халык саны аз булган районнарда юл челтәренең начар үсүенә, өлгергән урманның төп запаслары тупланган районнарда эре урман әзерләүчеләрнең булмавына бәйле.

Өлгергән һәм картайган үзагачны әзерләү күләмнәре урман әзерләүчеләргә урман утыртмаларын арендага бирү яисә кишәрлекләрне арендага тапшырмыйча урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләрен төзү хисабына артырга мөмкин.

Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кискәндә республика буенча үзагач әзерләүнең чынбарлыктагы күләме 2012 елда 199,26 мең $м^3$ ликвид үзагачны тәшкил итте. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларында башкарыла торган кисүләргә урман әзерләүнең гомуми күләменнән 26% туры килә; корыган һәм зарарланган утыртмаларга – 32%; урманны чистартканда

уртаяшьтәге, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган утыртмаларга – 26%; объектларны чүп-чардан арындырганда, төзегәндә һәм реконструкцияләгәндә (башка кисүләр) барлык үсү чорындагы урман утыртмаларына – 14%.

Хәзерге вакытта үзагач әзерләү «Үзагач әзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 1 августындагы 337 номерлы Россия урман хуҗалыгы боерыгына нигезләнеп гамәлгә ашырыла.

Урманны кисүләрнең барлык төрләрендә үзагач әзерләүнең урманчылыклар буенча 2013 елның 1 гыйнварына гомуми күләме 6 нчы кушымтада китерелде.

Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларында тоташтан һәм сирәкләп кисүләр башкарганда үзагач әзерләүнең урманчылыклар буенча күләме 7 нче кушымтада китерелде.

Урманны чистартканда, корыган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә, шулай ук Россия Федерациясе Урман кодексының 13, 14, 21 статьяларында каралган объектларны төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кисүнең 2013 елның 1 гыйнварына гомуми күләме 8 нче кушымтада китерелде.

1.4.1.2. Сагыз әзерләү

Сагыз әзерләнми һәм аны әзерләү планлаштырылмый.

1.4.1.3. Агач булмаган, ашарга яраклы урман ресурсларын һәм дару үләннәрен әзерләүнең мөмкин булган һәм чынбарлыктагы күләмнәре

Базар мөнәсәбәтләре шартларында урман хуҗалыгының керемле булуын арттыруга бары тик урман ресурсларының барлык төрләрен, алар арасында агач булмаган һәм ашарга яраклы урман ресурслары мөһим урын алып тора, исәпкә алып һәм аларны рациональ кулланып кына ирешеп була. Агач булмаган урман продукциясе үстерү өчен чыгымнар тотылмый, чөнки аларның төп энергия чыганагы – ул кояш. Таләп ителгән чыгымнар аларны җыю, эшкәртү һәм экологик чиста продукцияне саклау белән бәйле була.

Агач булмаган урман ресурсларын куллану урманның гомуми продуктивлыгын һәм урман хуҗалыгының икътисадый потенциалын арттырырга ярдәм итә. Урман хуҗалыгының барлык предприятиеләре аларны күбрәк һәм комплекслырак кулланырга тиеш.

Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәрен җыю Россия Федерациясе Урман кодексы, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, шулай ук «Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм җыю кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 5 декабрендәге 512 номерлы Россия урман хуҗалыгы боерыгы һәм «Ашарга яраклы урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәрен җыю кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 5 декабрендәге 511 номерлы Россия урман хуҗалыгы боерыгы белән регламентлаштырыла.

Югарыда күрсәтелгән документлар нигезендә агач булмаган урман ресурсларына агач төпләре, каен тузы, агач һәм куак кайрысы, коры-сары, мунча себеркесе, киселгән чыршы, ак чыршы, нарат ботаклары, яңа ел бәйрәмнәре өчен чыршылар, мүк, урман түшәмәсе, камыш, курак һәм охшаш урман ресурслары керә. Ашарга яраклы урман ресурсларына кыргый үсә торган җиләк-җимеш, чикләвек, гөмбә, орлык, каен суы һәм охшаш урман ресурслары керә.

Агач булмаган, ашарга яраклы урман ресурсларын һәм дару үләннәрен әзерләү һәм жыю тиешле урман ресурсларын алу, саклау һәм урманнан алып чыгу белән бәйле эшкуарлык эшчәнлеге булып тора, яисә халыкның үз ихтыяҗлары өчен башкарыла. Әлеге эшчәнлекне урман хужалыгы регламенты нигезендә урманчылыклар тикшереп тора.

Агач булмаган, ашарга яраклы урман ресурсларын әзерләүнең һәм дару үләннәрен җыюның тулаем Татарстан Республикасы буенча мөмкин булган һәм чынбарлыктагы күләме 1.4.1.3.1 нче таблицада, ә урманчылыклар буенча – 12 нче кушымтада китерелде.

1.4.1.3.1 нче таблица

Агач булмаган, ашарга яраклы урман ресурсларын әзерләүнең һәм дару үләннәрен җыюның мөмкин булган һәм чынбарлыктагы еллык күләме

Ресурсның исеме		Исәп берәмлеге	Биологик запаслар	Әзерләүнен мөмкин булган күләме	Әзерләүнең чынбарлыктагы күләме
Барлыгы	Ашарга яраклы урман ресурслары				
	Җиләкләр	тонна	268,4	-	9,8
	Гөмбәләр	тонна	1511,4		-
	Каен суы	тонна	7786,4		1,4
Барысы	Дару үләннәре	тонна	6,13	-	3,03
Барлыгы	Агач булмаган урман ресурслары (яңа ел чыршылары)	мең данә	26,40	60,0	14,23
Барлыгы	Агач һәм куак кайрысы	тонна	8263,3		
	Каен тузы	тонна	1399,3		
	Чыбык-чабык	мең $м^3$	1573,0		
	Агач яшеллеге	тонна	4201,3		
	Ботаклардан азык	тонна	3149,6		
	Мунчала	тонна	492,0	-	–

Урман планын эшләгәнгә кадәрге чорда агач булмаган, ашарга яраклы урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәрен жыю зур булмаган күләмнәрдә башкарылды, әзерләү күләмнәренең исәбе алып барылмады.

Агач яшеллеген эзерлэү

Агач яшеллегенә ылыслы һәм яфраклы агач токымнарының башланган урыныңдагы диаметры 8 мм кадәр булган яфраклар, бөреләр, ылыс һәм ян ботаклар керә.

Ылыслы-витаминлы он җитештерү өчен агач яшеллеген әзерләү бары тик сирәклэп һәм тоташтан урман кисүләрне башкарганда урманны кисү урыннарында киселгән агачлардан гына рөхсәт ителә, шуңа күрә агач яшеллеген әзерләүнең булырга мөмкин күләмен исәпләү исәп урман кисүеннән чыгып башкарыла.

Аксубай, Лениногорск, Мамадыш, Минзәлә, Тәтеш урманчылыкларында мондый әзерләүләрнең иң зур потенциалы бар.

Киселгән урман кишәрлекләрендә кала торган агач яшеллеген куллану азык протеинын, каротинны, С витаминын, чын күзәнәк суын һәм халык хуҗалыгы өчен кирәкле башка продуктларны алырга мөмкинлек бирә.

Наратның агач яшеллеген эшкәртү нәтиҗәсендә пинифол кислотасы концентратын алырга була, ул җиләк-җимеш агачларын кимерүчеләргә каршы кулланыла, агулы химикатлар кулланырга тиешле, ләкин кулланмасаң яхшырак, төрле биналарны эшкәртү өчен файдаланыла. Исле матдәләр һәм ис стабилизаторлары җитештерү өчен нигез була торган изоабиенол концентраты эшкәртүнең мөһим продукты булып тора.

Ак чыршының агач яшеллеге үзендәге кушылмаларның уникаль составы белән азык буягычлардан һәм органик синтез өчен чималдан башлап антиоксидантларга, биологик актив матдәләргә, үсемлекләрне яклау чараларына, авыл хуҗалыгы үсемлекләрен үстерү стимуляторларына, дәвалау һәм профилактикалау өчен каралган препаратларга кадәр алырга мөмкинлек бирә.

Барлык токымнарның агач яшеллеге хлорофиллы һәм каротинлы препаратлар, көнкүреш химиясе һәм косметика чаралары өчен композицияләр, терлекчелек һәм ветеринария өчен витаминнар концентратларын һәм антисептиклар алу өчен эшкәртелә ала.

Агач төпләрен әзерләү (нарат агачы төбен әзерләү)

Нарат агачы төбе дип өлгергән нарат агач төбенең һәм тамырларының сумалалы матдәләр алу өчен чимал буларак кулланыла торган үзәк өлешен атыйлар.

Нарат агачы төбе әзерләү өчен түбәндәгеләр чимал булып тора:

– яңа һәм коры туфраклы наратлар киселгән, тик яңадан үсмәгән урыннар;

– наратлар киселгән урыннарда иң күбе 13 еллык, бонитетның I-IV классларындагы, ылыслы утыртмаларда 0,3-0,7 тыгызлыкта һәм яфраклы утыртмаларда 0,3-0,8 тыгызлыкта үсүче ылыслы һәм яфраклы яшь агачлар, боларга махсус саклагыч кишәрлекләр керми;

– наратлар киселгән урыннарда ялганып үсеп китүчәнлеге 40-50% булган (урман буларак өлгермәгән культуралар өчен) 4 – 5 еллык һәм рәтләр арасындагы киңлек 2,5 м булганда 0,4 – 0,6 тыгызлыгы белән 6 – 12 еллык урман культуралары;

–бонитетның I-IV классларына караган ревизия чорындагы нарат урманын кисү урыннары.

Узган елларда нарат утыртмаларын кисүләрнең күләмнәренә ясалган анализ һәм өлгергән, картайган нарат утыртмаларының булуы нарат агачы төбенең төп ресурслары Түбән Кама, Әгерҗе, Зәй, Чирмешән урманчылыкларында тупланган дигән нәтиҗәгә килергә җирлек тудыра. Нарат агачы төбен әзерләү утыртмаларга, яшь үсентеләргә яисә яшь агачларга зыян китерелми торган теләсә нинди максатчан билгеләнештәге урманнарда рөхсәт ителә, моңа су объектлары буендагы тау битендә һәм чокырларда урнашкан ярсаклагыч һәм туфраксаклагыч кишәрлекләрдәге эрозиягә каршы, шулай ук 0,8 – 1,0 тыгызлыгындагы яшь урманнар керми.

Нарат агачы төбен әзерләү эше канифоль-экстракцион җитештерү ресурсларын тутыру өчен алып барыла.

Кайры һәм юкәр әзерләү

Кайры һәм юкәр ел дәвамында агачларны һәм куакларны кискәндә әзерләнә.

Тал кайрысы кайрыда кимендә 7% дуплау матдәләре булган (дымлылык 16% тәшкил иткәндә) тал төрләренә караган агачлардан әзерләнә, моның өчен 5 еллык һәм аннан картрак куак таллар, 15 еллык һәм аннан картрак агачсыман таллар яраклы була.

Талларның агачсыман төрләреннән иң кыйммәтлеләре – кәҗә талы, куба тал, сазлык талы, бишсеркәчле тал, агач-куак төрләреннән – өчсеркәчле тал, чыбык тал, соры тал.

Тал куаклыклары иң күбе тугайларда үсә. Республиканың гидрографик челтәре шактый үскән, шуңа күрә тал кайрысын әзерләү аның бөтен территориясендә диярлек башкарыла ала.

Каен тузын әзерләү кисү өчен бүлеп куелган урман утыртмаларында кисү эшләрен башлауга 1 – 2 ел кала (фанер кискәләрен һәм махсус сортиментлар әзерләү өчен билгеләнгән агачлардан тыш), шулай ук сирәкләп һәм тоташтан кисүләр башкарганда урманны кискән урыннарда яңа киселгән агачлардан рөхсәт ителә. Каен тузын әзерләүнең мөмкин булган күләмен исәпләү каен хуҗалык секциясе буенча исәп урман кисүеннән чыгып башкарыла. Каен тузының иң зур запаслары Әгерҗе, Азнакай, Зәй, Минзәлә, Саба урманчылыкларында бар.

Кайры, икенче дәрәҗәдәге продукт булып, ягулык, сүс, мульча, шулай ук таннид җитештерү өчен компонент буларак кулланырга мөмкин. Таннид – хайваннар тиресен эшкәртү өчен һәм азык-төлек сәнәгатендә кулланыла торган мөһим продуктларның берсе. Актив күмер, кристаллсыман кремний җитештерүдә кулланыла торган агач чимал күмерен алу кайры эшкәртүнең перспективалы юнәлеше булып тора.

Яңа ел бәйрәмнәре өчен чыршылар һәм (яки) башка ылыслы токымнар агачларын әзерләү

Яңа ел бәйрәмнәре өчен чыршылар һәм (яки) башка ылыслы токымнар агачларын әзерләү махсус плантацияләрдә, чистартылырга тиешле урман кишәрлекләрендә (урман кварталлары арасындагы ызан, минераллаштырылган

полосалар, янгынга каршы өземтәләр, янгынга каршы трассалар һәм урман хуҗалыгы юллары, алмаш агачларны һәм утыртмаларны саклап калу таләп ителми торган башка мәйданнар) башкарыла ала. Яңа ел чыршыларын һәм башка ылыслы токымнар агачларын әзерләү шулай ук үзагач әзерләгәндә башкарылырга, шул исәптән киселгән агачларның оч өлешләреннән алынырга мөмкин.

Яңа ел бәйрәмнәре өчен бер елга бер гражданга иң күбе бер чыршы һәм башка ылыслы агач әзерләү рөхсәт ителә. Әзерлек эшләре яңа ел чыршыларына һәм ылыслы токымга кергән башка агачларга ихтыяҗ белән билгеләнә торган күләмдә барлык урманчылыкларда да башкарылырга мөмкин.

Мүк, урман түшәмәсе, коелган яфраклар, камыш, курак әзерләү

Мүк, урман түшәмәсе, коелган яфраклар, камыш, курак әзерләү аларны төзелеш өчен, шулай ук авыл хуҗалыгы терлегенә азык һәм аслык яки компост әзерләү өчен ярдәмче материал буларак куллану максатыннан башкарыла. Аларны әзерләгәндә әйләнә-тирә табигать мохитенә зыян килергә тиеш түгел.

Түшәмәне җыю аның бөтен калынлыгын алмыйча гына өлешчә башкарылырга тиеш.

Ресурсның әлеге төре сәнәгатьтә кулланылмый.

Урман кишәрлекләрендә агачларны, куакларны әзерләп (казып) кую

Урман кишәрлекләрендә агачларны, куакларны әзерләп (казып) кую эшләре яшьнең I классындагы ылыслы утыртмаларда, яшьнең I һәм II классларындагы яфраклы утыртмаларда үткәрелергә мөмкин.

Урман кишәрлекләрендә куаклыкларда куаклар әзерләү (казып чыгару) уртача яки куе куелыктагы һәм составын күбесенчә әзерләнә торган төр тәшкил иткән куаклыкларда үсүче утыртмаларда башкарылырга мөмкин. Әзерләнә торган төрнең казып чыгарганнан соң калган куаклары саны гектарына 1000 данәдән ким булырга тиеш түгел.

Мунча себеркеләре, себерке һәм читән өчен ботаклар һәм куаклыклар әзерләү

Мунча себеркеләре, себерке һәм читән өчен яфраклы токымнардан (каен, усак, тал һ.б.) ботаклар һәм куаклыклар әзерләү чистартылырга тиешле урман кишәрлекләрендә (урман кварталлары арасындагы ызан; янгынга каршы өземтәләр; янгынга каршы трассалар һәм урман хуҗалыгы юллары; печән чабу урыннары; автомобиль юлларына, тимер юлга, үткәргеч торбаларга бүлеп бирелгән полосалар, алмаш агачларны һәм утыртмаларны саклап калу таләп ителми торган башка мәйданнар), шулай ук сирәкләп һәм тоташтан кисүләр алып барганда урманны кисү урыннарындагы киселгән агачлардан җыела ала.

Ресурсның әлеге төре сәнәгать масштабларында әзерләнми.

Чыбык-чабык әзерләү

Чыбык-чабык дип агачларның аскы өлеше 4 см кадәр диаметрлы булган киселгән нәзек кәүсәләренә, шулай ук киселгән агач очларына, агачларның нәзек ботакларына һәм сабакларына әйтәләр. Озынлык буенча чыбык-чабык ике категориягә бүленә: 2 – 4 см озынлыктагылар һәм 4 см озынраклар.

Ресурсның әлеге төре, халыкның аңа ихтыяҗы булу-булмаудан чыгып, барлык урманчылыкларда әзерләнергә мөмкин.

Миллек әзерләү

Миллек дип кайбер яфраклы һәм ылыслы агач токымнарының яшь ботакларыннан терлеккә ашату өчен әзерләнгән 1,5 см кадәр калынлыктагы ботакларны йөртәләр.

Миллек әзерләү өчен яфраклы (каен, усак, өрәңге, чикләвек агачы, юкә, тирәк, корычагач һ.б.) һәм ылыслы (нигездә, чыршы) агач токымнарының ботакларын кулланалар.

Миллек әзерләү сирәкләп һәм тоташтан кисүләр алып барганда киселгән агачлардан җыела ала.

Ресурсның әлеге төре халыкның аңа ихтыяҗы булу-булмаудан чыгып, барлык урманчылыкларда әзерләнергә мөмкин.

Ашарга яраклы урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәрен җыю

Республикада хәзерге вакытта экология торышының шактый начараюы күзәтелә, димәк, кешеләрнең сәламәтлеге дә шактый какшый. Кешеләрнең сәламәтлеген яхшыртуның иң үтемле юлларының берсе буларак коррекцияләү туклануы продуктларын фәнни нигезләнгән технологик уйлап табуларны карарга кирәк. Мондый туклану продуктларына ашарга яраклы сусләр, бифидобактерияләр һәм лактобактерияләр, олигосахаридлар булган, составларында антиоксидантлар һәм органик кислоталар һ.б. булган продуктлар керә.

Ашарга яраклы урман ресурслары арасында нарат җиләге һәм мүк җиләге аерым урын алып тора, алар биологик яктан мөһим матдәләр – шикәрләр, органик кислоталар, витаминнар, макро- һәм микроэлементлар, феноль кушылмалар, пектин һәм дуплау матдәләре чыганагы булып торалар.

Күп кенә гөмбәләрнең кыйммәтле азык сыйфатларына ия булулары гына түгел, ә дәвалау үзлекләре булу да билгеле. Соңгы ун елда гөмбәләрне антибиотик һәм дару күпләп таралган урыннары буларак кызыксынып өйрәнә башладылар.

Шулай ук ашарга яраклы кыйммәтле урман ресурсына каен суы керә, анда органик кислоталар, дуплау матдәләре, минераль матдәләр, тимер, калий, кальций, глюкоза, фруктоза, фитонцидлар бар, болар барысы да медицина өлкәсендә киң кулланыла.

Кыргый рәвештә үсә торган җиләк-җимешне әзерләү

Татарстан Республикасы территориясендә кыргый рәвештә үсә торган җиләк-җимешләргә сәнәгать ягыннан зур әһәмият бирелми, аларны җирле халык җыя. Әзерләүнең мөмкин булган күләме 268,4 тонна.

1.4.1.3.2 нче таблица

Татарстан Республикасында төрле урман җиләк-җимешләренең якынча уртача уңышы (уңыш күп булган елларда)

Үсемлек төре	Уңыш алу, кг/га	Уңыш алу ешлыгы	Үсемлек төре	Уңыш алу, кг/га	Уңыш алу ешлыгы
Нарат җиләге	200	1 – 2	Каен җиләге	50	1 – 2
Күк җиләк	150	1 – 2	Кура җиләге	250	1 – 2
Каражиләк	150	1 – 2	Миләш, 2500 куак/га	1500	1 – 2
Карлыган	300	1 – 2			
Гөлҗимеш	1000	2 – 3	Артыш	50	1 – 2
Мүк җиләге	250	2 – 3	Кызыл бөрлегән	50	1 – 2

Гөмбә әзерләү

Гөмбә әзерләгәндә чимал базасына тулылыгы 0,8 булган, иң күбе 10 еллык яфраклы яшь агачлар һәм иң күбе 20 еллык чыршылар үсә торган утыртмалар керми (гөмбә аз була торган кырлар буларак). Шулай ук кисү яшенә җиткән агачлыклар, гөмбә җыярга ярамаган саклана торган территорияләр бу исәптән төшереп калдырыла.

Иң күп гөмбә кымызлык, кара җиләк, нарат җиләге (көртмәлек) үсә торган наратлыкларда, кымызлык үсә торган киң яфраклы, кара җиләк үсә торган вак яфраклы каенлыкларда, кымызлык һәм кара җиләк үсә торган чыршылыкларда, кымызлык үсә торган киң яфраклы һәм кара җиләк үсә торган киң яфраклы усаклыкларда очрый.

Әгерҗе, Азнакай, Зәй, Минзәлә, Саба урманчылыкларында гөмбәләр әзерләү өчен иң зур мөмкинлекләр бар.

1.4.1.3.3 нче таблица

Татарстан Республикасының төрле типтагы урманнарында җиләк-җимеш үсемлекләренең һәм ашарга яраклы гөмбәләрнең уңышы

Урман тибы	Гади мүк жиләге		Нарат жиләге		Кара жиләк		Урман кура жиләге		Миләш		Гөмбәләр	
	урманның гомуми мәйданына карагандa жиләкле мәйдан %	уртача уңыш күләме, кг/га	урманның гомуми мәйданына карагандa жиләкле мәйдан %	уртача уңыш күләме, кг/га	урманның гомуми мәйданына карагандa жиләкле мәйдан %	уртача уңыш күләме, кг/га	урманның гомуми мәйданына карагандa жиләкле мәйдан %	уртача уңыш күләме, кг/га	урманның гомуми мәйданына карагандa жиләкле мәйдан %	уртача уңыш күләме, кг/га	урманның гомуми мәйданына карагандa гөмбәле мәйдан %	уртача уңыш күләме, кг/га
Наратлыклар												
Юкәле											10	120
Үләнле											50 –яшь утыртмалардан, 10 – карт утыртмалардан	30
Лишайникле											10	100
Көртмәлекле			10	100							10	50
Кара жиләк булган					20	200					5	20
Күке житене мүге җәелгән			5	200	5	200						
Мамыкбаш-торф мүкләре булган	30	500										
Торф мүкләре булган	20	350										
Чыршылыклар												
Юкәле											10	50
Үләнле											10	30
Кара жиләкле					20	250						
Күке житене мүге җәелгән					5	200						
Каенлыклар												
Юкәле											10	200
Үләнле											50	200
Лишайникле											5	100
Көртмәлекле					10	150					1	50
Усаклыклар												
Юкәле											10	150

Үләнле											10	150
Лишайниклы											10	50
Көртмәлекле											1	20
Имәнлекләр												
3-5 еллык кисенде							20	300				
үлән басып килә торган кисенделәр									60	76		

1.4.1.3.4 нчетаблица

Урта Идел буе урман типларының төрле төркемнәрендә кыргый рәвештә үсә торган җиләкләрнең уртача еллык уңышы

санаучы – биологик уңыш,
ваклаучы – җыелган уңыш

Урман типлары төркеме	100% җиләклекләр белән капланганда уңыш, кг/га.				
	Начар	Уртача	Яхшы	Күп	10 елга уртача еллык
Нарат җиләге					
Күке җитене мүге җәелгән наратлыклар	60/-	160/80	280/140	400/200	170/70
Көртмәлекле наратлыклар	40/-	100/50	170/85	250/125	100/45
Көртмәлекле-күрәнле каенлыклар	30/-	80/-	140/70	200/100	85/35
Көртмәлекле һәм күке җитене мүге җәелгән наратлыклар, көртмәлекле-күрәнле каенлыклар кисенделәре	70/-	200/100	350/185	500/250	210/90
Уңышлар нисбәте	4	3	2	1	
Кара җиләк					
Кара жиләкле наратлыклар һәм чыршылыклар	80/-	220/110	380/190	550/275	230/110
Кара җиләкле вак үләнле каенлыклар һәм усаклыклар	60/-	160/80	280/140	400/200	170/80
Уңышлар нисбәте	3	4	2	1	
Мүк җиләге					
Торф мүкле наратлыклар	70/-	200/100	350/175	500/250	210/90
Күрәнле-торф мүкле наратлыклар	90/-	240/120	420/210	600/300	250/110
Уңышлар нисбәте	4	3	2	1	

Дару үләннәрен җыю

Дару үләннәре җыела торган мәйданнарга дару үләннәре 70% артык мәйданда очрый торган урыннар керә. Әгәр алар 10% кимрәк мәйданда очраса, кыргый рәвештә үсә торган дару үләннәре исәпкә алынмый.

Дару үләннәре республика территориясенең бөтен җирендә бар. Медицинада кулланырга рөхсәт ителгән дару үләннәренең барлык төрләренең 65% ын кыргый рәвештә үсә торганнары алып тора, аларның да күп өлеше урманнарда очрый.

Экологик вәзгыять катлаулы булганга күрә, дару үләннәрен әзерләп кую киңәш ителми.

Дару чималын жыеп әзерләп кую барлык урманчылыкларның территориясендә үсемлекләрнең үз вакытында яңадан үсүен һәм чимал запасларының торгызылуын тәэмин итәрлек күләмнәрдә башкарылырга мөмкин.

1.4.1.3.5 нчетаблица

Үсемлекләрнең атамалары һәм яңа жыелган үсемлекләрдән киптерелгән-коры дару чималы чыгуның якынча проценты

№ т/с	Үлән атамасы	Чимал төре	Киптерелгән-коры чимал чыгышы			
			Эксперименталь белешмәләр	Әзерләү буенча белешмәлек, 1985 ел	Башка китаплардагы белешмәләр	%
1	Ир тамыры	Үзәк тамыр	38 + 1	30	25	30
2	Песи борчагы	Тамырлар	-	22	2-	-
3	Үгез күзе	Төркем чәчәкләр	-	20-22	-	-
4	Саз чабыр куагы	Үлән	-	32-26	-	-
5	Кара тилебәрән	Яфраклар	-	16-18	20	-
6	Иянке каен (ак каен)	Бөреләр	-	40	30.3	-
7	Комлык үлмәс чәчәге	Төркем чәчәкләр	46 + 2	25-30	23-25	33
8	Дүләнә	Чәчәкләр	-	18-20	-	-
9	Дүләнә	Җимешләр	-	25	-	-
10	Нарат җиләге	Яфраклар	56 + 1	45	-	45
11	Кара бохар миләше	Чәчәкләр	-	18-20	12.5	-
12	Дарулы песи үләне	Тамырлар белән үзәк тамыр	35 ± 3	25	22 – 36	25
13	Кукчәчәк	Чәчәкләр	-	20	-	-
13	Кондыз үләне (трифоль)	Яфраклар	-	-	-	-
14	Кабызлык (елан тамыры)	Үзәк тамыр	-	25	33.7	-
15	Борыч кырлач (су борычы)	Үлән	-	20-22	25	-
16	Бүсер кырлачы	Үлән	-	20-22	-	-
17	Озын андыз	Тамырлар белән үзәк тамыр	36 ± 2	30	-	30
18	Гади имән	Кайры	-	40	-	-
19	Гади тилерткеч	Яфраклар	-	12 – 14	-	-
20	Гади мәтрүшкә	Үлән	-	25	-	-
21	Кошкунмас агач	Җимешләр	-	17	-	-
22	Тишек яфраклы сары мәтрүшкә	Яфраклар	-	20	-	-
23	Урман каен җиләге	Яфраклар	-	20	-	-
24	Урман каен җиләге	Җимешләр	-	14-16	-	-
25	Кече кызыл чатыр	Үлән	35 ± 2	25	25 – 26	25
26	Гади балан	Кайры	-	40	-	-
27	Ике өйле кычыткан	Яфраклар	30 ± 2	22	20-25	22
28	Әвернә уты	Тамырлар белән үзәк тамыр	32 ± 1	-	-	-
29	Дарулы кызылбаш	Тамырлар белән үзәк	-	25	-	-

№ т/с	Үлән атамасы	Чимал төре	Киптерелгән-коры чимал чыгышы			
			Экспериментальные бєлешмәләр	Әзерләү буенча бєлешмәлек, 1985 ел	Башка китаплардагы бєлешмәләр	%
		тамыр				
30	Мурт эт шомырты	Кайры	-	40	37	-
31	Сары тәнбоек	Үзәк тамыр	14 – 1	8 – 10	-	11
32	Кукуруз	Җимешлек авызчыгы белән баганачык	-	25	-	-
33	Май ландышы	Яфраклар	23 ± 1	20	20 – 23	20
34	Май ландышы	Үлән	21 ± 0.5	20	20-23	20
35	Май ландышы	Чәчәкләр	19 ± 1	14	-	14
36	Төз тәпичә	Үзәк тамыр	-	28-32	-	-
37	Кытай лимоннигы	Җимешләр	25 + 15	-	-	20
38	Йөрәксыман яфраклы юкә	Чәчәкләр	31 + 1	25	30 – 25	25
39	Гади кура җиләге	Җимешләр	-	16 – 18	20	-
40	Үги ана яфрагы	Яфраклар	18 – 1	15	19-20	15
41	Гади артыш	Күркә-җиләкләр	-	30	-	
42	Дарулы тузганак	Тамырлар	-	33-35	-	-
43	Ак зирек (һәм җилемле зирек)	Тәлгәшләр (күркәләр)	-	38 – 40	-	-
44	Кәтүче сумкасы	Үлән	-	26-28	-	-
45	Гади гөлбадран	Төркем чәчәкләр	-	25	-	-
46	Чукмарсыман күкерт үләне (һәм башка төрләре)	Споралар	-	6-7	-	-
47	Зур бака яфрагы	Яфраклар	20 ± 1	-	22-23	15
48	Ачы әрем	Үлән	-	22	-	-
49	Ачы әрем	Яфраклар	-	24 – 25	-	-
50	Йөрәксыман яфраклы арыслан койрыгы	Үлән	-	25	-	-
51	Аптека ромашкасы	Төркем чәчәкләр	27 ± 1	20	20 – 27	20
52	Исле ромашка	Төркем чәчәкләр	-	-	20	-
53	Зәңгәр күкчәчәк	Үзәк тамыр	-	30-32	-	-
54	Скополия	Үзәк тамыр	27 ± 2	30-32	30-32	-
55	Кара карлыган	Җимешләр	-	18-20	-	-
56	Гади нарат	Бөреләр	-	40	-	-
57	Кыр касшкыраны	Тамырлар	47 ± 1	30 ± 32	30 ± 32	-
58	Шуышма чабыр үләне (рәйхан)		-	25-30	-	-
59	Саз кипкәре	Үлән		23-25	-	-
60	Гади аю җиләге	Яфраклар	60 ± 3	50	-	50
61	Гади меньяфрак	Үлән	0	22	-	-
62	Ала миләүшә	Үлән	27 ± 2	20	20-22	20
63	Кыр наратбашы	Үлән	-	25	-	-
64	Лобель аксыргагы	Тамырлар белән үзәк тамыр	-	25	-	-

№ т/с	Үлән атамасы	Чимал төре	Киптерелгән-коры чимал чыгышы			
			Эксперименталь бәлешмәләр	Әзерләү буенча бәлешмәлек, 1985 ел	Башка китаплардагы бәлешмәләр	%
65	Өч җәймәле эт тигәнәге	Үлән	19 ± 1	15	25	15
66	Гади шомырт	Җимешләр	-	42 – 45	-	-
67	Кара җиләк	Җимешләр	16 ± 1	13	15 – 18.3	13
68	Зур канлут	Үлән	-	23 – 25	-	-
69	Май гөлҗимеше (һәм күп витаминлы башка төрләре)	Җимешләр	46 ± 2	32 – 35	32 – 35	32
70	Эт борыны (һәм аз витаминлы башка төрләре)	Җимешләр	58 ± 3	32 – 35	-	23
71	Ир абага	Үзәк тамыр	-	30	-	-
72	Чыбыксыман эвкалипт	Яфраклар	50 ± 3	-	-	43
73	Шарсыман эвкалипт	Яфраклар	50 ± 3	-	-	43
74	Җәелеп үсүчән якорецлар	Үлән (тамырлары белән)	-	-	3-	-

Каен суын әзерләү

Киртләү өчен тулылыгы кимендә 0,4 булган һәм бер гектарда кимендә 200 данә агач үскән бонитетның I-III классларындагы сәламәт урман кишәрлекләре сайлап алына. Киртләү өчен күкрәк биеклегендәге диаметры 20 см һәм аннан зуррак булган агачлар алына.

Чимал базасына түбәндәге типларга керә торган утырмалар кертелми:

– дымлы һәм юеш урман типларында үсә торганнар;

– көчсезләнгәннәр;

– файдалану исәбеннән чыгарылганнар;

– яшел зона урманнарында үсә торганнар һәм кыр саклагычлар;

– химик чараларныкулланып корткычларга каршы гамәлләр башкарган вакыттан 2 елдан кимрәк вакыт узган территорияләрдә үсә торганнар.

Киртләү өчен түбәндәге агачлар билгеләнми:

– Крафт буенча IV һәм V үсү һәм үсеш классларындагы;

– көчсезләнгәннәр һәм механик зарарланганнар;

– махсус сортиментлар әзерләү өчен сайлап алынганнар;

– плюслы.

Каен суын сәнәгать күләмнәрендә әзерләүнең иң зур потенциалы Әгерҗе, Азнакай, Зәй, Минзәлә, Саба, Кама, Лениногорск урманчылыкларында бар.

Киртләү бары тик кисү өчен билгеләп куелган агачларда гына башкарыла, шуңа күрә әлеге ресурстан файдалана алу дәрәҗәсе үзагач әзерләү мөмкинлекләренә бәйле. Киртләүнең икътисадый яктан файдаланырлык булуы турыдан-туры үзагач әзерләүнең икътисадый мөмкинлекләренә карый.

1.4.1.4. Урманнардагы авыл хуҗалыгын алып бару өчен яраклы авыл хуҗалыгы җирләренә характеристика һәм алардан файдалану дәрәҗәсе

Татарстан Республикасы территориясендә урман фонды җирләрен авыл хуҗалыгын алып бару өчен файдалану нәтиҗәсезлеге сәбәпләренең берсе авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге буш җирләрнең күп булуында.

Авыл хуҗалыгын алып бару өчен файдалана торган урман фонды җирләренең торышы канәгатьләндерерлек.

Урман фонды җирләре сөрү, печән чабу, терлек көтү, умартачылык һәм башка авыл хуҗалыгы эшчәнлеге белән шөгыльләнү өчен файдаланыла.

Татарстан Республикасы территориясендә авыл хуҗалыгы җирләренең гомуми мәйданы, 2013 елның 1 гыйнварына урман фондын исәпләү буенча, 13,4 мең га тәшкил итә.

Татарстан Республикасы урманнарында авыл хуҗалыгы җирләренең булуы һәм аларга характеристика 1.4.1.4.1 нче таблицада китерелде.

1.4.1.4.1нче таблица

Татарстан Республикасы урманнарында авыл хуҗалыгы җирләре һәм аларга характеристика

№ т/с	Файдалану төрләре	Исәп берәмлеге	2013 елның 1 гыйнварына исәпкә алынган
1.	Сөрүлек итеп файдалану	мең га	0,6
2.	Печән чабу	мең га	7,2
3.	Терлек көтү	мең га	5,5
	а) урманда	мең га	0,8
	б) утлавыкта, көтүлектә	мең га	4,7
4.	Умартачылык	ц	270

Сөрүлекне файдалану

Татарстан Республикасы территориясендә, 2013 елның 1 гыйнварына исәпкә алынган буенча, сөрүлек җирләренә 0,6 га туры килә. Сөрүлек җирләренең хәзерге торышы канәгатьләндерми. Аларның күбесе озак еллардан бирле файдаланылмый, шуңа күрә агачлы һәм үләнле үсемлекләр белән капланып бара.

Сөрүлекләрнең күбесе кыргый хайваннарны ашату, бөртекле, кузаклы һәм тамыразыклы культуралар чәчү өчен файдаланыла.

Печән чабу

Печән чабу өчен урман булмаган җирләр, шулай ук киләчәктә урман үсми торган киселгән урман җирләре, аланлыклар һәм урман үсемлекләре белән капланмаган башка җирләр аларда урман торгызу эшләре алып барылганчы файдаланыла.

Печән чабу эшләре кышкы чорга йорт терлеге өчен печән хәзерләү өчен башкарыла.

Печән чабу өчен файдаланыла торган җирләргә, 2013 елның 1 гыйнварына урман фондын исәбе буенча, 7,2 мең га туры килә.

Татарстан Республикасы территориясендә урман фондының печән чабу өчен яраклы җирләре, агач-куаклар белән капланып, яраксыз хәлгә киләләр, моның аркасында үләннәрнең сыйфаты һәм печән хәзерләү шартлары начарая. Сакланып калган печәнлекләрнең уңдырышлылыгы түбән һәм 1-5 ц/га тәшкил итә.

Файдаланыла торган печәнлеләрнең мәйданы киму йорт терлекләренең баш саны кимүгә, күпчелек печәнлекләрнең түбән уңыш бирүенә, аларга алып килә торган юлларның начар хәлдә булуына һәм файдаланылмый торган авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләрнең булуына бәйле.

Татарстан Республикасының авыл хуҗалыгын алып бару өчен яраксыз урман җирләрендә урман торгызу гамәлләрен үткәрү (урман культураларын барлыкка китерү) планлаштырыла.

Терлек көтү

Авыл хуҗалыгы хайваннарын көтү өчен урман булмаган җирләр, шулай ук киләчәктә урман үсми торган киселгән урман җирләре, утыртмалар сирәк үсә торган урыннар, аланлыклар һәм урман үсемлекләре белән капланмаган башка җирләр аларда урман торгызу эшләре алып барылганчы файдаланыла.

Татарстан Республикасы урман фонды исәбе буенча, 5,5 мең га якын көтүлек бар. Көтүлекләргә терлек көтү өчен чынбарлыкта файдаланыла торган урмансыз җирләр керә. Азык таба торган җирләр буларак урман көтүлекләренең сыйфаты югары түгел. Үләннәр арасында күбрәк калын һәм каты ботаклы үләннәр һәм мүкле-куаклы үсемлекләр очрый.

Терлек көтү өчен тәкъдим ителә торган төп урман типларының ВО «Леспроект» мәгълүматлары буенча азык бирүчәнлеге 1.4.1.4.2 нче таблицада китерелде.

1.4.1.4.2 нче таблица

Терлек көтү өчен тәкъдим ителә торган төп урман типларының азык бирүчәнлеге

Урман типлары төркемнәре	уңыш, ц/га		ашала торган көтүлек азыгы, ц/га	азык бирәмлекләре запасы	шартлы рәвештә 1 баш мөгезле эре терлеккә туры килүче гектарларда алынган көтү нормасы
	китерелгәч авырлыгы	яшел массада			
Сәрдәле сәрин	6 – 12	15 – 31	8 – 16	150 – 300	6,9 – 3,4
Сәрдәле дымлы	9 – 19	30 – 66	15 – 33	280 – 620	3,7 – 1,7
Куян кузгалаклы	7 – 9	23 – 30	12 – 15	230 – 280	4,6 – 3,7
Яшел мукле	7 – 10	23 – 33	12 – 17	230 – 320	4,6 – 3,2

Урман көтүлекләре алардагы үләннең туклыклылык дәрәҗәсе түбән булу, агулы үләннәрнең, чыбык-чабыкның һәм тамырларның күп булуы белән аерылып тора.

Урманнарда терлек көтеп, аларның тулысынча туклануына ирешеп булмый, терлекне ерак җирләргә алып бару аларның хәлен ала.

Урман көтүлекләренең күпме үлән бирүен белү өчен нормативлар булмаганда ВО «Леспроект»ның «Урманнарны таксацияләү өчен гомумсоюз нормативлары» белешмәлелеге (СССР Дәүләт урман комитетының 1989 елның 28 февралендәге 38 номерлы боерыгы белән расланган) кулланыла.

1.4.1.4.3нче таблица

Терлек көтүнең сезонлы норма күләмнәре[2]

Урман көтүлекләренә характеристика	Терлек көтү нормасы, 1 баш мөгезле эре терлеккә яисә 7 сарыкка туры килә торган га
Күбесенчә 0,5 – 0,6 тыгызлыкта каен үсә торган яфраклы урманнар	2,0
0,5 тыгызлыкта чиста каенлыклар	1,5
Терлек көтү өчен яраклы калган утыртмалар	4,0 – 5,0
Куаклыклар һәм яшь үсентеләр булмаган киселгән урыннар	0,75

Умартачылык

Татарстан Республикасында, аның территориясендә бал үсемлекләренең күп төрләре үскәнгә күрә, элек-электән умартачылык белән шөгыльләнәләр.

Баллы үсемлекләрнең чәчәк ату вакытлары төрле булганга күрә, бал җыю өчен барлык вегетация чорында уңай шартлар була.

Умартачылык продуктларына бал, балавыз, умарта агуы, бал икмәге керә.

Республика территориясендә юкәдән тыш кырлыган, үги ана яфрагы, кыр тукранбашы, күкебаш кебек бал үсемлекләре очрый.

Хәзерге вакытта Татарстан Республикасында умартачылык, умартачылык продукциясенә ихтыяҗ зур булганга күрә, перспективалы тармак буларак карала.

Авыл хуҗалыгын алып бару өчен урманнардан файдалану күләме буенча урман планын эшләгәнгә кадәрге чорга караган мәгълүмат җитәрлек түгел, шуңа күрә урман планы гамәлдә булу чорында урманнардан файдалану күләмнәре планлаштырылмады яисә аз гына планлаштырылды.

Россия Федерациясе Урман кодексының 25 статьясында каралган башка эшчәнлек төрләре өчен урманнардан мөмкин булган файдалану

[2]Курлович Л.Е., Николаев Г.В., Черкасов А.Ф., Косицин В.Н. Руководство по учету и оценке второстепенных лесных ресурсов и продуктов побочного лесопользования. М.: ВНИИЛМ, 2003.

Республиканың урман территорияләрендә эшчәнлекнең башка төрләрен (элек карап үтелгәннәрдән тыш) үстерү максатка ярашлы булыр дип уйланыла, аларның шактый югары икътисадый һәм социаль перспективалары бар. Алар арасында:

– фәнни-тикшеренү һәм белем бирү эшчәнлеге;

– рекреация эшчәнлеге;

– урман плантацияләрен булдыру һәм аларны эксплуатацияләү;

– җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар күпләп таралган урыннарыннан аларны чыгару эшләрен башкару;

– сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын, шулай ук гидротехник корылмалар һәм махсуслаштырылган портлар төзү һәм эксплуатацияләү;

– электртапшыргыч линияләр, юллар, үткәргеч торбалар һәм башка линияле объектлар төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү;

– үзагачны һәм башка урман ресурсларын эшкәртү;

– дини эшчәнлек.

1.4.1.5. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм белем бирү эшчәнлеген башкару

Татарстан Республикасы урманнары фәнни һәм мәгариф оешмалары тарафыннан фәнни-тикшеренү һәм белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдаланырга мөмкин. Моның өчен урман кишәрлекләре дәүләт учреждениеләренә һәм муниципаль учреждениеләргә – даими (вакыты чикләнмәгән) файдалануга, башка фәнни һәм мәгариф оешмаларына арендага бирелә.

Урманнардан фәнни-тикшеренү максатларында файдалану урманның экологик системасы турында яңа белемнәр алуга, аеруча әлеге белемнәрне практик максатларга ирешү өчен һәм урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм торгызу өлкәсендә төгәл бурычларны хәл итү өчен кулллануны күз алдында тоткан гамәли фәнни тикшеренүләр үткәрүгә корылган эксперименталь яисә теоретик эшчәнлекне үз эченә ала.

Белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалануга урманнарны, табигатьнең башка компонентларын өйрәнү, файдалану, саклау, яклау, торгызу өлкәсендә уку-тәҗрибә объектларын (полигоннар, урман табигатен өйрәнү, урманны таксацияләү, урман утыртмаларын кисү, урман торгызу эшләрен, урманнарны саклау, яклау, яңадан утырту эшләрен һәм башка гамәлләрне башкару алымнарына өйрәтү өчен тәҗрибә мәйданчыклары) һәм белем алучыларның махсус белемнәрен, осталыкларын һәм күнекмәләрен практикада ныгыту өчен кирәкле урман инфраструктурасы объектларын урман кишәрлекләрендә булдыру һәм файдалану керә.

Фәнни-тикшеренү һәм белем бирү эшчәнлеген Татарстан Республикасының барлык урманнарында, аларның максатчан билгеләнеше нинди булуга карамастан, 70 мең га мәйданда гамәлгә ашырырга мөмкин.

Казан краенда урман тәҗрибәсе эше революциягә кадәрге елларда ук башлангыч ала.

1918 елда Казан университеты каршында урман хуҗалыгы факультетын ачу турында карар кабул ителгәннән соң, урман факультетына уку практикаларын

үткәрү һәм фәнни-гамәли тикшеренүләр өчен стационар тәҗрибә объектларына нигез салу өчен база буларак Раифа урман дачасын беркетү турында карар кабул ителә.

1922 елда университетның урман факультеты һәм политехника институтының авыл хуҗалыгы факультеты базасында авыл хуҗалыгы һәм урман бүлекләре белән Казан авыл хуҗалыгы һәм урманчылык институты төзелә, 1927 елда алар агрономия һәм урман факультетларына үзгәртеп төзеләләр.

1922 елда Декрет белән институтка уку-тәҗрибә участоклары буларак гомуми мәйданнары 60 мең дисәтинә тәшкил иткән Мари өлкәсенең Сретен, Вятка өлкәсенең Можга урманчылыклары, шулай ук 3 мең дисәтинә мәйданда Раифа уку-тәҗрибә урманчылыгы беркетелә.

1930 елда СССР Совнаркомы карары белән Казан авыл хуҗалыгы һәм урманчылык институтының урман факультеты базасында Казан урман техник интитуты төзелә, 1932 елда аның исеме Идел буе урман техник институты дип үзгәртелә һәм Йошкар-Ола шәһәренә күчерелә.

Республиканың урман хуҗалыгы өчен югары мәктәп белгечләрен әзерләү кирәк булганга күрә, 2000 елда Казан авыл хуҗалыгы академиясендә «Урман хуҗалыгы» белгечлеге ачыла, 2003 елның март аенда урман хуҗалыгы һәм экология факультеты төзелә.

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2007 елның 15 октябрендәге 1679-р номерлы күрсәтмәсе белән Саба урманчылыгының гомуми мәйданы 60292 гектар (637 кв.) тәшкил иткән урман кишәрлекләре фәнни-тикшеренү һәм белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен «Саба уку-тәҗрибә урман хуҗалыгы» дәүләт бюджет учреждениесенә даими (вакыты чикләнмәгән) файдалануга тапшырылды.

ТАССР ЦИКның 1926 елның 12 июлендәге «Татариядә урман тәҗрибәсе эше турында» карары нигезендә Казан тәҗрибә урманчылыгы базасында урман тәҗрибә станциясе төзелә. Дүрт ел дәвамында ул Татнаркомземның Урманнарга идарә карамагында була, ә 1930 елда урман һәм сал агызу институтының Идел-Кама филиалы белән берләшә. 1932 елда станция ВНИАЛМИ системасына керә.

Татарстан Урман тәҗрибә станциясе 1936 елдан башлап хәзергәчә ВНИИЛМның структур бүлеге булып тора.

Станция коллективы хәл итә торган төп бурыч – Урта Идел буенең урман хуҗалыгын алып баруны фәнни тәэмин итү. Хезмәт күрсәтү зонасы – Татарстан, Чувашия, Удмуртия, Мордовия, Марий Эл республикалары һәмУльяновск өлкәсе.

Татарстан Урман тәҗрибә станциясе эшләү чорында тәҗрибә һәм тәҗрибә-житештерү объектлары челтәре төзелде, аңа урман хуҗалыгының төрле юнәлешләре һәм мәсьәләләре буенча 500 артык стационар керә. Татарстан Республикасы тәҗрибә объектларына инвентаризация үткәрелде һәм каталог нәшер ителде. Фәнни, тәҗрибә, тәҗрибә-житештерү объектлары бөтен республикада диярлек бар, ләкин алар аеруча «Зеленодольск урманчылыгы», «Шәһәр яны урманчылыгы», «Саба урманчылыгы», «Арча урманчылыгы», «Лаеш урманчылыгы» һәм «Кама урманчылыгы» дәүләт бюджет учреждениеләрендә тупланган.

Стационар участокларда даими һәм аерым бер вакыт аралыгында күзәтүләр алып барыла, аларның дәвамлылыгы аерым очракларда 50-80 ел тәшкил итә.

1948 елда станция хезмәткәрләре Казан шәһәрендә дендробакча булдыралар, 1981 елда аңа табигать ядкәре статусы бирелде – «Казан дендрариясе». Станция хезмәткәрләре җитәкчелегендә чокыр-озын чокыр системаларында «Кишангер», «Никольская», «Фәхри Яры», «Наратлы Сыза» һәм «Каменная» урман мелиорация объектлары (120 га мәйданда) шулай ук табигать ядкәрләре булып тора.

«Лубян урман техник колледжы» урта һөнәри белем бирү дәүләт мәгариф учреждениесе урта махсус уку йорты булып тора. Лубян урман техник колледжы Татарстан АССР Наркомземының 1921 елның10 мартындагы карары белән 1893 елдан башлап эшләп килгән Биклән урман мәктәбен үзгәртеп төзү юлы белән оештырыла.

Урман хуҗалыгы белгечләренең беренче чыгарылышы 1924 елда чыга, алар 29 кеше булалар.

1942 елда Лубянга барлык студентлары, профессор-мөгаллимнәре һәм аларның гаиләләре белән, алар арасында профессорлар Тюрин, Каппер, Огиевский һәм башкалар була, Воронеж урман хуҗалыгы институты эвакуацияләнә.

1970 елның декабрендә РСФСР Авыл хуҗалыгы министрлыгы боерыгы белән Лубян урман хуҗалыгы техникумы һәм Лубян уку-тәҗрибә урман хуҗалыгы базасында Кукмара муниципаль районы территориясендә урнашкан Лубян урман хуҗалыгы техникумы төзелә.

Техникум эшләгән 85 ел эчендә аны 8 меңнән артык урман хуҗалыгы белгече тәмамлый. 1988 елның октябрендә техникум каршында эшче кадрларны яңадан әзерләү буенча укыту пункты ачыла, 1993 елда ул Урта һәм түбән баскыч эшче кадрларын һәм урман хуҗалыгы белгечләрен әзерләү һәм аларның квалификациясен күтәрү буенча Татарстан уку пунктына үзгәртеп төзелә.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2011 елның 25 декабрендәге 2359-р номерлы күрсәтмәсе белән «Лубян урман хуҗалыгы техникумы» урта һөнәри белем бирү федераль бюджет мәгариф учреждениесе Татарстан Республикасы карамагына тапшырылды.

Татарстан Республикасы Хөкүмәтенең 2012 елның 27 гыйнварындагы 51 номерлы карары нигезендә «Лубян урман хуҗалыгы техникумы» Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы буйсынуына кертелде.

2012 елның август аенда Лубян урман хуҗалыгы техникумы исеме Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары белән Лубян урман техник колледжына үзгәртелде.

Колледж ике белгечлек буенча кадрлар әзерли: 250110 «Урман һәм урман-парк хуҗалыгы», 250203 «Бакча-парк һәм ландшафт төзелеше» һәм 080110 «Икътисад һәм бухгалтерлык исәбе».

Колледжда 30 укытучы эшли.

Колледж төп белгечлектән тыш урман егучы, тракторчы, эш өчен кәрҗин үрүче кебек эшче һөнәрләр буенча белгечләр әзерләп чыгара.

«Алабуга урманчылыгы» Татарстан Республикасы дәүләт бюджет учреждениесенең 2440,3 га гомуми мәйданны тәшкил иткән урман кишәрлекләре (86-91,97-101,106-108, 112- 114,117-122, 195 нче урман кварталларында) Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2008 елның 28 мартындагы 471-р номерлы күрсәтмәсе белән «Лубян урман хуҗалыгы техникумы» урта һөнәри белем бирү

дәүләт мәгариф учреждениесенә фәнни-тикшеренү һәм белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен даими (вакыты чикләнмәгән) файдалануга бирелде.

Татарстан Республикасында фәнни-тикшеренү эшчәнлеген шулай ук Идел буе дәүләт технология универститеты, Казан (Идел буе) федераль университеты, Казан техник университеты, Казан дәүләт аграр университеты һәм башкалар гамәлгә ашыра. Урман кишәрлекләренең исемлеге (сынаулык мәйданчыклары, уку-тәҗрибә полигоннары һ.б.ш.) «Татарстан Республикасы урман хуҗалыгының тәҗрибә һәм тәҗрибә-хуҗалык объектларын инвентарьләштерү» җыентыгында (Казан, 1993) бирелгән. Фәнни-тикшеренү эшләре алып барыла торган кишәрлекләр урманчылыкларның регламентларында билгеләп куелган.

Урманны саклау, яклау һәм карау гамәлләре исемлеге һәм күләме һәм урман хуҗалыгының башка чаралары урманнарны үзләштерү проектларында билгеләнәчәк.

1.4.1.6. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану

Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кишәрлекләре дәүләт һәм муниципаль учреждениеләргә – даими (вакыты чикләнмәгән) файдалануга, башка учреждениеләргә, оешмаларга һәм затларга арендага тапшырыла.

Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен бүлеп бирелә торган урман кишәрлекләренең зурлыкларын билгеләгәндә, урман утыртмаларына һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян салу шартлары үтәлгән очракта, әлеге эшчәнлекнең урман экосистемасына артып китмәгән рекреацион йөкләнеше белән җитәкчелек итәргә кирәк.

Урман булган һәр район өчен урман мәйданнарына рөхсәт ителә торган рекреацион йөкләнеш нормалары («Урманнарны таксацияләү өчен гомумсоюз нормативлары», ул СССР Дәүләт урман комитетының 1989 елның 28 февралендәге 38 номерлы боерыгы белән расланган) (100 га мәйданга кеше саны), ВО «Леспроект» мәгълүматлары буенча, 1.4.1.6.1 нче таблицада китерелде.

1.4.1.6.1 нче таблица

Рөхсәт ителә торган рекреацион йөкләнеш нормалары

Урман тибы	РФ Европа өлешенең көньяк-тайга районы			РФ Европа өлешенен ылыслы-киң яфраклы урманнары районы		
	туризм	экскурсияләр	күпләп ял итү	туризм	экскурсияләр	күпләп ял итү
Лишайниклы наратлыклар,ак мүкле чыршылыклар, ак мүкле каенлыклар	5	40	10	5	40	10
Көртмәлекле, күке җитене мүге җәелгән,	10	80	20	20	120	30

Урман тибы	РФ Европа өлешенең көньяк-тайга районы			РФ Европа өлешенең ылыслы-киң яфраклы урманнары районы		
	туризм	экскурсияләр	күпләп ял итү	туризм	экскурсияләр	күпләп ял итү
кара җиләкле, кара җиләкле-вак үләнле, елга буе-үләнле наратлыклар, елга буе-эре үләнле каенлыклар һәм усаклыклар						
Кара җиләкле наратлыклар, куян кузгалаклы, куян кузгалаклы-вак үләнле чыршылыклар, көртмәлекле-күрәнле каенлыклар	30	200	50	40	280	70
Куян кузгалаклы, куян кузгалаклы-киң үләнле наратлыклар, куян кузгалаклы-вак үләнле, кара җиләкле-вак үләнле, кара җиләкл-киң үләнле каенлыклар һәм усаклыклар	60	400	10	80	520	130
Куян кузгалаклы-кин үләнле каенлыклар һәм усаклыклар	90	600	150	120	800	200

Территорияне рекреацион эшчәнлек зоналарына функциональ бүлү республикада урманнарны тәртипкә салганда башкарылмады.

Урманнардан файдаланучы затлар ял, туризм оештыру, физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чараларын үткәрү максатларында туристлык сукмакларын һәм трассаларын сала, туристлык станцияләрен оештыра, мәдәни-гаммави чаралар үткәрә, җәяү, велосипедта, чангыда һәм атларда (атланып һәм/яисә арбага утырып) йөри, рәсем сәнгате дәресләрен, өйрәнү һәм экологик экскурсияләрне, спортның урманда үткәрү өчен туры килгән аерым төрләре буенча спорт ярышларын, физкультура-спорт фестивальләрен һәм тренировка җыеннарын оештыра алалар, шулай ук рекреацион эшчәнлекне оештыруның башка төрләрен куллана алалар.

Рекреацион эшчәнлекне республиканың максатчан билгеләнеше теләсә нинди булган барлык урманнарында 3,5 мең га мәйданда гамәлгә ашырырга мөмкин.

Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен объектлар (физкультура-сәламәтләндерү, спорт һәм спорт-техник корылмалар) төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү күз алдында тотылган урманнарны планлаштырыла торган үзләштерү зоналары 1.4.1.6.2 нче таблицада китерелде.

1.4.1.6.2 нче таблица

Урманнарны планлаштырыла торган үзләштерү зоналары

№ т/с	Урманчылык исеме	Участок урманчылыгы исеме	Кварталларның номерлары	Мәйдан, га
1.	Азнакай	Мәлбагыш	1	0,08
		Азнакай	148	3,8
			148	4,7
			146	4,75
	Барлыгы:			13,33
2.	Әлмәт	Поташ Аланы	134	10
			119, 120, 134, 135	69,1
			114	11,32
			155, 156	15,86
			114	14,5
			5	13
			134	11,8
			155, 156	13,09
			114	4,54
	Барлыгы:			163,21
3.	Лубян	-	113	1,83
			113	0,14
			39	0,5
	Барлыгы:			2,47
4.	Түбән Кама	Баграж	2, 90	6,3
			2	0,93
				7,23
5.	Шәһәр яны	Матюшино	71	1,5
		Матюшино	11	10,28
		Биектау	60	36,0
	Барлыгы:			47,78
	Барлыгы:			234,02

1.4.1.7. Урман плантацияләрен булдыру өчен урманнардан файдалану һәм аларны эксплуатацияләү

Урман эшкәртү предприятиеләрен чимал белән тәэмин итү өстенлекле бурыч булып тора. Чималның житәрлек дәрәҗәдә булмавы урманнардан файдалануны һәм урманнар үстерүне оештыруга яңа юнәлешләр кертүне таләп итә. Урман плантацияләрен булдыру мондый юнәлешләрнең берсе булып тора.

Урман плантацияләрен булдыру һәм аларны эксплуатацияләү билгеле бер махсус токымнарның урман утыртмаларын, аларга алдан уйлап куелган үзлекләр хас үзагач алуны тәэмин итә торган ясалма үстерелгән урман утыртмалары керә, үстерү белән бәйле эшкуарлык эшчәнлеген тәшкил итә.

Урман плантацияләре урман фондының түбәндәге төр җирләрендә булдырылырга мөмкин:

– урман үсемлекләре белән капланмаган (киселгән, янган урыннар, аланлыклар һ.б.);

– урман каплаган (тоташтан кисү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләре һәм реконструкцияләнергә тиешле аз кыйммәтле утыртмалар кишәрлекләре);

– урманныкы булмаган җирләрнең аерым категорияләрендә (печән чабу җирләре һ.б.).

Урман плантацияләрендә урман утыртмаларын кисү һәм киртләү эшләрен башкаруга бернинди чикләүләр дә юк.

Табигать һәм башка объектларны яклау функцияләрен башкара торган су саклау зоналарында урнашкан урманнардан, кыйммәтле урманнардан һәм махсус саклагыч кишәрлекләрдә урнашкан урманнардан файдаланып урман плантацияләрен булдыру рөхсәт ителми.

Урман плантацияләрен булдыруны һәм аларны эксплуатацияләүне 3,2 мең га мәйданда башкарырга мөмкин.

Хәзерге вакытта агач эшкәртү предприятиеләре агач чималын төп кулланучылар булып торалар. Алар эшкә яраклы үзагачны гына түгел, ә утын булырлык үзагачны да кулланалар. Чимал чыганагы төп проблема булып кала. Мондый предприятиеләр янәшәсендәге кисү өчен билгеләнгән урман фонды тулысынча үзләштерелгән.

Ерак урнашкан кишәрлекләрдән яисә башка регионнардан чимал кайтарту продукциянең кыйммәтләнүенә китерә. Килеп туган хәлдән чыгу юлларының берсе – экстенсив урман үстерүдән интенсив урман үстерүгә күчү. Утыртмаларны плантация тибында үстерү тармакны интенсивлаштыру юнәлешләренең берсе булып тора.

Урман плантацияләрен зур мәйданнарда булдыру өчен нәтиҗәле инвестицияләр кертү белән кызыксынган урман эшкәртүче эре предприятиеләрне җәлеп итәргә кирәк.

Урманнарны максатчан үстерү объектларын урнаштыру кертелгән акчаларның кире кайтуына, аларның тиз арада файда китерә башлавына ярдәм итәчәк, экологик һәм социаль әһәмияткә ия булачак.

Плантацияләрне проектлау һәм аларга нигез салу табигый урманнарны яклау, торгызу һәм саклап калу бурычларын үтәүгә ярдәм итәргә тиеш, әмма табигый урманнарга тискәре йогынты ясарга, аны тагын да көчләләндерергә тиеш түгел.

Плантацияләрне планлаштырганда, урман хуҗалыгы гамәлләренең масштабыннан чыгып, төрле еллык һәм төрле вакытларда киселәчәк утыртмалар булдыру күз алдында тотыла. Плантацияләрнең зурлыгы һәм янәшә урнашуы җирле ландшафтка хас табигый урман утыртмаларының характерына туры килергә тиеш.

Урманнарның икътисадый, экологик һәм социаль тотрыклылыгын арттыру өчен составлары төрле булган агачлыклар булдыруга өстенлек бирелә. Төрлелек карала торган ландшафт чикләрендә хуҗалык бүлемтекләренең зурлыкларындагы аермада һәм пространствода бүлеп куелуында, агачлыклар төрләренең санында һәм генетик составында, яшь классларында һәм структурасында чагылыш табарга мөмкин.

Плантацияләр булдыру өчен агач токымнарын сайлап алганда үсү урыны шартларына һәм авыл хуҗалыгын алып бару максатларына аларның туры килү

дәрәҗәсе исәпкә алына. Начарлана башлаган урман утыртмаларының биологик төрлелеген плантацияләрне проектлаганда һәм торгызганда саклап калу өчен өстенлек, читтән кертеп җайлаштырылганнар, ягъни интродуцентлар белән чагыштырганда, җирле төрләргә бирелергә тиеш. Интродуцентлар, продуктивлыгы һәм экологик кыйммәте югарырак булган очракта, җирле төрләрне алмаштыра алалар һәм яфракларның табигый булмаган коелуын, корткычларның, авыруларның кинәт килеп чыгуын һәм башка тискәре экологик нәтиҗәләрне үз вакытында ачыклау максатыннан җитди тикшерелеп торырга тиеш.

Туфракларның структурасын, уңдырышлылыгын һәм биологик активлыгын саклап калу һәм яхшырту буенча чаралар күрергә кирәк. Кулланыла торган технологияләр, урман хәзерләү күләмнәре, юллар һәм сөйрәмә җирләр төзү һәм эксплуатацияләү, шулай ук плантацияләр булдыру өчен агач токымнарын сайлап алу озак еллардан соң туфракларның начарая баруына, су сыйфатының начарлануына һәм су күләме үзгәрүгә яисә гидрологик режимның нык үзгәрүенә китерергә тиеш түгел.

Плантацияләрне үстергәндә корткыч бөҗәкләрнең саны артып китүне, авырулар таралуны һәм янгыннарны кисәтү һәм туктатып калу буенча чаралар күрелергә тиеш. Корткычлар белән көрәшү чаралары комплексы урман хуҗалыгы чаралары планында каралган булырга тиеш, шул ук вакытта өстенлек, химик пестицидлар һәм ашламалар куллану белән чагыштырганда, алар белән көрәшүнең профилактик һәм биологик алымнарына бирелергә тиеш.

Плантацияләргә мониторинг ясауны планлаштырырга кирәк, ул исә авыл хуҗалыгы гамәлләре нәтиҗәсендә урман хуҗалыгы предприятиесе территориясендә дә, шулай ук аннан читтә дә барлыкка килергә мөмкин тискәре экологик һәм социаль нәтиҗәләргә (мәсәлән, табигый яңару, су ресурсларына һәм туфракның уңдырышлылыгына йогынты ясау, социаль тәэминат системасына һәм җирле халыкның иминлегенә тискәре йогынты ясау) даими бәя биреп торуны үз эченә алырга тиеш. Мониторинг масштаблары урман хуҗалыгы чараларының масштабыннан һәм спектрыннан чыгып билгеләнә.

1.4.1.8. Урман җимеш, җиләк, декоратив һәм дару үсемлекләрен үстерү өчен урманнардан файдалану

Урман җимеш, җиләк, декоратив һәм дару үсемлекләрен үстерү өчен урман фонды җирләре составыннан урман булмаган җирләр; урманнар яңадан үсмәгән урман киселгән җирләр, аланлыклар һәм урман үсемлекләре белән капламаган башка җирләр, аларда урман культураларын булдырганчы урманның яңаруы мөмкин түгел, шулай ук рекультивацияләнергә тиешле җирләр файдаланыла. Реконструкцияләнүе планлаштырылмый торган аз кыйммәтле утыртмалар кишәрлекләрен файдалану максатка ярашлы булыр дип уйланыла.

Җирләрне сөргәндә урман җимеш, җиләк, декоратив һәм дару үсемлекләрен үстерү рөхсәт ителми.

Саклагыч урманнарны һәм урманнарның махсус саклагыч кишәрлекләрен, Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләрен урман җимеш, җиләк, декоратив һәм дару үсемлекләрен үстерү өчен файдалану тыела.

Эшчәнлекнең әлеге төре Татарстан Республикасында максатка ярашлы түгел.

1.4.1.9. Җир асты байлыкларын геологик тикшерү эшләрен башкару һәм файдалы казылмалар күпләп таралган урыннарыннан аларны чыгару өчен урманнардан файдалану

Җир асты байлыкларын геологик тикшерү эшләрен башкарганда һәм файдалы казылмалар күпләп таралган урыннарыннан аларны чыгару эшләрен башкарганда кирәкле объектларны урнаштыру максатларында, иң элек, урман булмаган җирләр, ә урман кишәрлегендә мондый җирләр булмаса – яңарып өлгермәгән агач киселгән, янгын булган, буш урыннар, аланлыклар, шулай ук сирәк кенә бик үк кыйммәтле булмаган урман утыртмалары үсә торган мәйданнар файдаланыла.

Күрсәтелгән максатлар өчен башка урман кишәрлекләреннән файдалану җир асты байлыкларын геологик тикшерү эшләрен башкарганда һәм файдалы казылмалар күпләп таралган урыннарыннан аларны чыгару эшләрен башкарганда кирәкле объектларны урнаштыру өчен башка вариантлар булмаган очракта рөхсәт ителә.

Яшел зоналарда, урман-паркларда һәм фәнни, тарихи әһәмияткә ия урманнарда файдалы казылмалар күпләп таралган урыннарыннан аларны чыгару тыела.

Җир асты байлыкларын геологик тикшерү эшләрен башкару, файдалы казылмалар күпләп таралган урыннарыннан аларны чыгару өчен 8,3 мең га мәйданда урманнардан файдаланырга мөмкин.

1.4.1.10. Сусаклагычлар һәм бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехник корылмалар һәм махсуслаштырылган портлар төзү һәм эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану

Сусаклагычлар һәм бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехник корылмалар һәм махсуслаштырылган портлар төзү өчен дәүләт милкендәге урман кишәрлекләре юридик затларга – арендага, вакыты чикләнмәгән даими файдалануга һәм вакыты чикләнгән түләүсез файдалануга, гражданнарга арендага тапшырыла.

Сусаклагычлар һәм бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехник корылмалар һәм махсуслаштырылган портлар төзү һәм эксплуатацияләү эшләрен башкарганда кирәкле объектларны урнаштыру максатларында, иң элек, урман булмаган җирләр, ә урман кишәрлегендә мондый җирләр булмаса – яңарып өлгермәгән агач киселгән, янгын булган, буш урыннар, аланлыклар, шулай ук сирәк кенә бик үк кыйммәтле булмаган урман утыртмалары үсә торган мәйданнар файдаланыла.

Тиешле эшләрне башкару срогы беткәннән соң гидротехник корылмалар су законнары нигезендә туктатып ябылырга яисә юкка чыгарылырга тиеш.

Сусаклагычлар һәм бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехник корылмалар һәм махсуслаштырылган портлар төзү һәм эксплуатацияләү өчен файдаланылган җирләр рекультивацияләнергә тиеш.

Эшчәнлекнең әлеге төрен 90 га мәйданда башкарып була.

1.4.1.11. Линияле объектлар төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану

Линияле объектлар төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен урман кишәрлекләре гражданнарга – арендага һәм вакыты чикләнгән түләүсез файдалануга, ә юридик затларга вакыты чикләнмәгән даими файдалануга, арендага һәм вакыты чикләнгән түләүсез файдалануга тапшырыла.

Линияле объектлар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү максатларында, иң элек, урман булмаган җирләр, ә урман кишәрлегендә мондый җирләр булмаса – яңарып өлгермәгән агач киселгән, янгын булган, буш урыннар, аланлыклар, шулай ук сирәк кенә бик үк кыйммәтле булмаган урман утыртмалары үсә торган мәйданнар файдаланыла.

Күрсәтелгән максатлар өчен башка урман кишәрлекләреннән файдалану линияле объектларны урнаштыру өчен башка вариантлар булмаган очракта рөхсәт ителә.

Электртапшыргыч линияләр, элемтә линияләре, юллар, үткәргеч торбалар һәм башка линияле объектлар төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен 17,8 мең га мәйданда урманнардан файдаланырга мөмкин.

1.4.1.12. Үзагач һәм бүтән урман ресурсларын эшкәртү өчен урманнардан файдалану

Үзагач һәм бүтән урман ресурсларын эшкәртү өчен урманнардан файдалану урман материалларын һәм эшкәртү нәтиҗәсендә алынган бүтән продукцияне җитештерүгә бәйле эшкуарлык эшчәнлеген күз алдында тота.

Үзагач һәм бүтән урман ресурсларын эшкәртү өчен урман кишәрлекләре гражданнарга һәм юридик затларга арендага бирелә.

Үзагач һәм бүтән урман ресурсларын эшкәртү өчен арендага бирелгән урман кишәрлекләрендә урман эшкәртү инфраструктурасы төзелә.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру максатларында, иң элек, урман булмаган җирләр, ә урман кишәрлегендә мондый җирләр булмаса – яңарып өлгермәгән агач киселгән, янгын булган, буш урыннар, аланлыклар, шулай ук сирәк кенә бик үк кыйммәтле булмаган урман утыртмалары үсә торган мәйданнар файдаланыла.

Күрсәтелгән максатлар өчен башка урман кишәрлекләреннән файдалану урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен башка вариантлар булмаган очракта рөхсәт ителә.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру саклагыч урманнарда һәм урманнарның махсус саклагыч кишәрлекләрендә рөхсәт ителми.

Үзагач һәм бүтән урман ресурсларын эшкәртү өчен урманнардан файдалану планлаштырылмый.

1.4.1.13. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану

Урман кишәрлекләре дини оешмаларга дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен вакыты чикләнгән түләүсез файдалануга бирелә.

Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен бирелгән урман кишәрлекләрендә дини һәм хәйрия билгеләнешендәге биналар, төзелмәләр, корылмалар төзү рөхсәт ителә.

Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру урман планында 18,95 га мәйданда планлаштырыла.

Урман планын гамәлгә ашыру барышында санап кителгән файдалану төрләре буенча урманнардан файдалану, файдаланучылар барлыкка килгәннән соң, Россия Федерациясе Урман кодексы һәм урманчылыкларның урман хуҗалыгы регламентлары нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

1.4.2. Татарстан Республикасы урманнарының экологик, санитария-чистарту потенциалына характеристика

Урманның экологик потенциалы урман утыртмаларының су саклау, суны көйләү, эрозиягә каршы тору, климатны көйләү һәм санитария-гигиена функцияләре белән характерлана.

Урманның экологик потенциалы аларның мохит тудыруда тоткан урынына, техноген, рекреацион һәм башка йөкләнешләр булганда саклагыч үзлекләренә һәм компенсация мөмкинлекләренә нигезләнә. Экологик яктан тигезләшкән авыл хуҗалыгы җитештерүендә урман утыртмаларының стабильләштерү роле су һәм һава режимнарын көйләү, эрозияне булдырмый калу, микроклимат шартларын яхшырту, халык яшәеше өчен уңайлы шартлар тудыру, агроландшафтларның эстетик һәм санитар-гигиеник үзлекләрен арттыру аша һәркемгә мәгълүм. Урманнарның экологик продуктивлыгының мөһим күрсәткечләренең берсе үзләрендә углеродны туплый алуларыннан гыйбарәт.

Углерод туплауны исәпләп чыгару нигезенә түбәндәгеләр алынды:

– урман хасил итүче төп токымнар үзагачының иң гади составы;

– урман үсемлекләре белән капланган мәйданны урман хасил итүче төп токымнар һәм агачлыкларның яшь төркемнәре буенча бүленүен бәяләү;

– урман хасил итүче төп токымнар һәм агачлыкларның яшь төркемнәре өчен кәүсә үзагачы запаслары белән агачлыкларның бөтен фитомассасы арасындагы нисбәтлелекне, фитомасса запасларындагы һәм ел саен йотыла торган углерод күләмендәге үзгәрешләрне бәяләү.

Углеродны иң яхшысы яшь агачлар йота, алар 300,5 мең га (25,6%) мәйдан алып тора. Алар йотыла торган углеродның гомуми күләменнән яртысыннан артыгын үзләрендә туплыйлар. Урта яшьтәге утыртмалар углеродны, яшь агачлар белән чагыштырганда, азрак туплыйлар, алар биләп торган мәйдан 415,4 мең га (35,5%) тәшкил итә. Өлгереп килүче, өлгергән һәм карт утыртмалар 454,9 мең га (38,8%) биләп торалар, алар углеродны начар йоталар.

Шулай итеп, экологик күзлектән караганда, яшь, актив үсә торган урманнар иң файдалы урманнар булып тора, шуңа күрә өлгергән һәм карт агачларның күпләп туплануын булдырмаска кирәк. Әлеге нәтиҗә саклагыч урманнарның аерым категорияләрендә агачларны табигый өлгерү яшенә җиткәч кенә кисү зарурлыгына шик белән карата. Саклагыч урманнарның аерым категорияләре өчен экологик өлгерү яшен билгеләргә кирәк, ул әлеге утыртманың экологик нәтиҗәлелегенең максималь күрсәткече буенча билгеләнергә тиеш.

Урман саклагыч функцияләрне үтәп кенә калмыйча, эстетик функцияләр дә башкара.

Утыртмаларны бәяләү урман үсә торган төрле шартларда рөхсәт ителгән рекреацион йөкләнешләрнең бергә кушылган еллык нормаларын исәпкә алып башкарыла. Шул ук вакытта урманның матурлык коэффициенты һәм торак пунктларда яшел зоналарның булуы исәпкә алынырга тиеш.

Рекреация урманнары дип ял һәм туризм өчен файдаланыла торган табигать ресурслары атала.

Ландшафт урманнары, кагыйдә буларак, шәһәр урманнарының кеше күп йөри торган кишәрлекләрендә, шәһәр тирәсендәге яшел зоналарның урман-парк өлешләрендә була.

Ял, туризм, физкультура-сәламәтләнү һәм спорт эшчәнлеген оештыру максатларында рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен республика территориясендә ял базалары, шифаханәләр, курортлар бар.

Урманның рекреацион потенциалы дигәндә табигать ресурсларының күплеге күз алдында тотыла, һәм ул туризмда, ял көнендә ял итүдә һәм стационар ялда рекреацион махсуслашу өчен җирлек булдыра. Татарстан Республикасында хәзерге вакытта урман рекреация ресурсларының бүлеп карала торган барлык төркемнәрен һәм төрләрен булдыру өчен кирәкле табигать алшартлары бар.

Урманнарның экологик һәм санитар-чистарту потенциалын тәэмин итү һәм аңа ярдәм итү өчен янгынга каршы һәм санитар кагыйдәләрне үтәргә, эшләрне туфрак эрозиясе барлыкка килүне булдырмый торган һәм алга таба җәелдерми торган ысуллар белән башкарырга, табигать ресурсларын дөрес файдалану һәм әйләнә-тирә табигать мохитен саклау буенча мәҗбүри планнарны һәм чараларны үтәү буенча эшчәнлек алып барырга, табигатьтән файдалану һәм әйләнә-тирә табигать мохитен саклау өлкәсендә законнарны, кагыйдәләрне һәм нормативларны үтәргә кирәк.

1.4.3. Татарстан Республикасының үзагачка һәм башка урман ресурсларына еллак ихтыяҗы, аны канәгатьләндерү дәрәҗәсе (әзерләү һәм куллану күләмнәре нисбәте)

Татарстан Республикасы урманчылыкларында үзагач әзерләүнең максималь күләме урман кичү өчен исәпләнгән мәйданның зурлыгы белән билгеләнә (2007 елда – тулаем ТР буенча 1,78 млн. $м^3$ ликвид үзагач, 2012 елда – 2231,1 млн. $м^3$, 2013 елда – 2,39 млн. $м^3$).

2007 елда урман кичү өчен исәпләнгән кишәрлекләр 21,7%, 2012 елда – 31% үзләштерелде.

1.4.3.1 нче таблица

Урманнардан файдалану күрсәткечләре динамикасы, аны оештыруга бәя

(мең $м^3$ ликвид)

Күрсәткечләр	Исәп берәмлеге	2007 ел	2012 ел	(2012 елга карата динамика)
Урман кичү өчен исәпләнгән мәйдан	мең $м^3$	1785,8	2231,1	+445,3
Чынбарлыкта киселгән (барлыгы)	мең $м^3$	388,6	748,16	+359,56

Күрсәткечләр	Исәп берәмлеге	2007 ел	2012 ел	(2012 елга карата динамика)
шул исәптән				
ылыслылар	мең $м^3$	65,4	235,08	+169,68
каты яфраклылар	мең $м^3$	124,9	27,6	-97,3
йомшак яфраклылар	мең $м^3$	1595,5	485,48	-1110,02
Сирәкләп кисүләр	га	571,0	20278	19707
Тоташтан кисүләр	га	1886,6	2273	+386,4
Барысы	га	2457,6	22551	+20093,4
Урман кисү өчен исәпләнгән кишәрлекләрдән файдалану				
ылыслылар	%	67,4	68	+0,6
каты яфраклылар	%	8,2	19	+10,8
йомшак яфраклылар	%	20,4	25	+4,6
Барлыгы	%	21,7	31	+9,3

Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү өчен исәпләнгән кишәрлекләр 2006 елга Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы буенча 1703,9 мең $м^3$ күләмендә билгеләнгән иде һәм Россия урман хуҗалыгының 2006 елның 28 апрелендәге 98 номерлы боерыгы белән расланган иде. 2007 елга урман кисү өчен исәпләнгән кишәрлекләрнең мәйданы, урманнарны тәртипкә салуны исәпкә алып, үзгәртелде һәм 1785,8 мең $м^3$ күләмендә Россия урман хуҗалыгының 2006 елның 13 декабрендәге 312 номерлы боерыгы белән расланды.

2007 елда фактта 388,6 мең $м^3$ (ликвидта) әзерләп куелды.

2007 елда урман кисү өчен исәпләнгән кишәрлекләр 21,7% ка файдаланылды, шул исәптән ылыслы хуҗалык буенча – 67,4%, каты яфраклы хуҗалык буенча – 8,2%, йомшак яфраклы хуҗалык буенча – 20,4%.

2012 елда урман кисү өчен исәпләнгән кишәрлекләр 31% ка файдаланылды, шул исәптән ылыслы хуҗалык буенча – 68%, каты яфраклы хуҗалык буенча – 19%, йомшак яфраклы хуҗалык буенча – 25%.

1.4.4. Үзагачны һәм башка урман ресурсларын төп әзерләүчеләр һәм кулланучылар, үзагач һәм башка урман ресурсларын әзерләү өчен урманнарны урман һәм урман эшкәртү инфраструктурасын төзеп үзләштерүнең инвестиция проектлары

Республикада үзагачны төп кулланучылар һәм әзерләүчеләр:

– республиканың урман эшкәртүче эре предприятиеләре – «ПФМК» эшчеләр ЯАҖ (НП) һәм «ЗФЗ» ААҖ.

– республиканың урман әзерләүче һәм урман эшкәртүче урта предприятиеләре, шул исәптән утыз ике «Урман» дәүләт бюджет учреждениесе.

– республика шәһәрләрендә һәм районнарында урман эшкәртүче күпсанлы вак һәм урта, шулай ук мебель ясау предприятиеләре.

Түбәндәге инвестиция проектларының бизнес-планнары эшләнә:

– «Нур-Массив» ААҖнең «Агач эшкәртү производствосын төзү». Проектта урман һәм урман эшкәртү сәнәгате базарында югары куллану характеристикаларына ия агач эшкәртү продукциясенең югары рентабельле төрләрен эшләп чыгару (ылыслы агач токымнарыннан такталыклар, яфраклы һәм ылыслы агач токымнарыннан ярдырылган такта, җилем белән ябыштырылган борыс), агач өйләр салу һәм экологик чиста ягулык төрен – пеллетлар җитештерү карала.

– «Җилем белән ябыштырылган модуль конструкцияләрдән йорт төзү комбинаты» ЯАҖнең «WWCB плитәләрен җитештерү өчен икеләтә бүленешле IV фазасы автоматлаштырылган WWCB заводы (Алабуга ш.). Әлеге проектны гамәлгә ашыру кыйммәт булмаган социаль торак төзү өчен фибролит производствосын ачуны һәм аз керемле халык катламының торакка ихтыяҗын канәгатьләндерүне тәэмин итәчәк.

– «НП «ПФМК» ЯАҖнең «Татарстан Республикасының урман чималы ресурсларыннан нәтиҗәле файдалану», ул урман кисү өчен исәпләнгән кишәрлекләрнең үзләштерелүен һәм Арча, Зеленодольск, Кызыл Йолдыз, Лаеш, Мамадыш һәм Саба урманчылыкларында урман эшкәртү комплексларын төзүне күз алдында тота.

– «ЗФЗ» ААҖнең «Кама урманчылыгының урман сәнәгате комплексын озак вакытка арендалау хокукында эшләтү». «Кама урман хуҗалыгы +» ҖЧҖнең Кама урманчылыгы территориясендә урман фондын арендалау һәм европа сыйфатларына туры килә торган продукцияне агачны калдыксыз эшкәртеп җитештерүне оештыру (погонаж, вагонка, идән рейкасы, фанера, ягулык гранулалары).

1.4.5. Аучылык хуҗалыгын оештыруга характеристика (аучылык җирләренең булуы һәм аларның торышы, өйрәнелеше һәм файдаланылуы, аучылык инфраструктурасы, шулай ук аучылык ресурсларын саклау зоналары чикләре)

Урманнардан комплекслы файдалануга аучылык хуҗалыгы кыргый хайваннарның үрчүенә дөрес идарә итү һәм ел саен продукция алу рәвешендә үзеннән өлеш кертә.

Татарстан Республикасының хайваннар дөньясы бик бай. Монда имезүче хайваннарның 60 артык төре, кошларның 270 артык төре, балыкларның 50 якын төре бар.

Республика аучылык җирләренең гомуми мәйданы 6537,5 мең га тәшкил итә.

1.4.5.1 нче таблица

Татарстан Республикасыныңаучылык хуҗалыгы алып бару һәм ау өчен файдаланыла торган территорияләренең структурасы

№ т/с	Район	Район мәйданы, мең га	Аучылык хуҗалыгы алып бару һәм ау өчен файдаланыла торган территорияләр				
			Беркетелгән территорияләр	Дәүләт аучылык заказниклары	Һәркем файдалана алырлык аучылык биләмәләре	Барлыгы, мең га	Район мәйданыннан өлеш, %
1	Әгерҗе	179,662	95,2	30,9	53,562	179,662	100
2	Азнакай	214,611	60,47	0	149,992	210,462	98,07
3	Аксубай	143,916	90,3	7,02	46,596	143,916	100
4	Актаныш	203,400	203,4	0	0	203,4	100
5	Алексеевск	207,441	26,947	3,52	176,974	207,441	98,26
6	Әлки	172,676	100,514	0	72,162	172,676	100
7	Әлмәт	242,794	200,662	0	42,132	242,794	100
8	Апас	104,752	99,4	0	0	99,4	94,89
9	Арча	184,365	177,049	6,9	0	183,949	99,84
10	Әтнә	68,136	68,136	0	0	68,136	100
11	Баулы	120,466	0	0	120,466	120,466	100
12	Балтач	109,450	102,85	6,6	0	109,45	100
13	Бөгелмә	140,520	115,1	0	25,42	140,52	100
14	Буа	152,845	152,845	0	0	152,845	100
15	Югары Ослан	130,282	93,995	23,7	0	117,695	90,34
16	Бисктау	157,425	98,33	0	58,146	156,476	99,40
17	Чүпрәле	102,954	17,3	0	85,654	102,954	100
18	Алабуга	135,229	96,2	0	21,328	117,528	86,91
19	Зәй	184,240	170,262	0	0	170,262	92,41
20	Зеленодольск	140,199	122,75	0	11,528	134,278	95,78
21	Кайбыч	99,536	78,012	0	21,524	99,536	100
22	Кама Тамагы	119,880	107,894	0	0	107,894	90,00
23	Кукмара	149,000	149	0	0	149	100
24	Лаеш	209,443	136,341	0	68,932	205,273	98,01
25	Лениногорск	181,272	151,5	0	29,672	181,172	99,94
26	Мамадыш	261,252	163,132	10,8	87,32	261,252	100,00
27	Менделеевск	74,490	74,49	0	0	74,49	100
28	Минзәлә	191,975	187,73	0	0	187,73	97,79
29	Мөслим	146,431	116,654	0	29,777	146,431	100
30	Түбән Кама	161,715	141,6	0	20,115	161,715	100
31	Яңа Чишмә	131,752	54,43	0	77,322	131,752	100,00
32	Нурлат	229,371	59,2	2,36	167,811	229,371	100

№ т/с	Район	Район мәйданы, мең га	Аучылык хуҗалыгы алып бару һәм ау өчен файдаланыла торган территорияләр				
			Беркетелгән территорияләр	Дәүләт аучылык заказниклары	Һәркем файдалана алырлык аучылык биләмәләре	Барлыгы, мең га	Район мәйданыннан өлеш, %
33	Питрәч	133.954	100,364	32.3	0	132,664	99.04
34	Балык Бистәсе	204.141	125,159	44.465	27,619	197,243	96.62
35	Саба	109.774	103,677	6,097	0	109,774	100
36	Сарман	138.556	43,5	0	95,056	138,556	100
37	Спас	202.214	99,87	0	102.344	202,214	100
38	Тәтеш	163.842	112,552	0	46,879	159,431	97.31
39	Тукай	172.949	57,417	0	103,57	160,987	93.08
40	Теләче	84,408	30,761	50.538	0	81,299	96.32
41	Чирмешән	136.428	62,138	0	74.29	136,428	100
42	Чистай	176.567	74,05	0	102.517	176,567	100
43	Ютазы	76,057	72,41	0	0	72,41	95,2
44	Район составына кермәгән шәһәр муниципаль берәмлекләре	133,374			-		
БАРЛЫГЫ		6783,744	4393,591	225.2	1918,708	6537,499	96,88*

* –Татарстан Республикасы мәйданыннан өлеш

1.4.5.2 нче таблица

Ау белән шөгыльләнергә ярамый торган территорияләр

№ т/с	Махсус саклана торган табигать территориясенең атамасы	Муниципаль район	Мәйдан, гектар
1	«Чатыр-Тау» төбәк әһәмиятендәге комплекслы профильле дәүләт табигать заказнигы	Азнакай	4149,5
2	«АюУрманы» төбәк әһәмиятендәге табигать һәйкәле	Арча	416,2
3	«Түбән Кама» милли паркы	Алабуга	17701,0
		Тукай	8951,0
4	Идел-Кама биосфералы дәүләт табигать тыюлыгы	Зеленодольск	5921,0
		Лаеш	4170,0
5	«Щучьи горы» төбәк әһәмиятендәге табигать һәйкәле	Тәтеш	4010,66
6	«Долгая поляна» төбәк әһәмиятендәге комплекслы профильле дәүләт табигать заказнигы		400,1
БАРЛЫГЫ			45719,46

Татарстан Республикасының башка махсус саклана торган табигать территорияләренсаклау режимы аучылык ресурсларын теге яки бу дәрәҗәдә файдалануны рөхсәт итә.

Татарстан Республикасының ау хайваннары фаунасы урман-дала өчен характерлы. Монда аюлар һәм селәүсеннәр, шулай ук дала өчен типик җәнлекләр – чуар йомран, зур кушаяк, дала чуар күбәләге, сөркә, күзсез тычкан һәм соры әрлән очрый. Хайваннарның бер өлеше тайга фаунасына карый, аның үзәген поши, кыр тычканы, борындык тәшкил итә. Бу төркемгә шулай ук аккуян, очкалак тиен, ас керә. Көньяк тайга фаунасына кошлардан суер, божыр, ала чумгалак, карчыга ябалак, йонлы аяклы чырайсыз ябалак, өч бармаклы тукран һәм кара тукран, чыршы чукыры, корташар, балан чыпчыгы, сызгырак чыпчык керә. Свиязь үрдәге, лачын-дерябник, елак карчыга, аерымланган кишәрлегенең көртлек, суер, божыр һ.б. төньяк тайга кошлары булып торалар. Көньякта яши торган төрләр чагыштырмача аз. Республика территориясендә җофар, гигант кичке ярканат, кушаяк, чуар йомран, соры әрлән, үр куяны, дала көзәне, сөркә-байбак; кошлардан – кече күлбога, елан карчыгасы, шөпшәашар, тилгән, болын карчыгасы һ.б. очрый.

Кызыл китапка кертелгән төрләр: җофар (Desmana moschata), аккойрык бөркет (Haliaeetus albicilla), чыелдык каз (Anser erythropus), каракош (Aquila chyrysaetos), зур кроншнеп (Numenius arquatus) һ.б.

Җәнлекләрнең төп аучылык-сунарчылык төрләре: поши (Alces alces), кабан (Sus scrofa), болан-кәҗә (Capreolus capreolus), селәүсен (Felis lynx), бүре (Canis lupus), төлке (Vulpes vulpes), бурсык (Meles meles), янутсыман эт (Nyctereutes procyonoides), аакуян (Lepus timidus), үр куяны (Lepus europaeus), ондатра (Ondatra zibeticus), тиен (Sciurus vulgaris), сусар (Martes martes), кондыз (Castor fiber) (яңа климатка яраклашкан). Ләкин ау хайваннарының кайбер төрләренең саны бик аз.

Аучылык кәсебенең төп кошлары: суер (Tetrao urogallus), көртлек (Lyrurus tetrix), божыр (Tetrastes bonasia), кыр үрдәге (Anas platyrhynchos), алмабаш чүрәкәй (Anas querquedula), сыбызгы чүрәкәй (Anas crecca), свиязь (Anas penelope), кызыл башлы чумгалак (Aythya ferina), киң борын (Anas clypeata), тәлләтәвеч (Scolopax rusticola), чуллык (Gallinago gallinago), урман үрдәге (Gallinago media) (очкан вакытта аулау), бытбылдык (Coturnix coturnix), соры көртлек (Perdix perdix).

Татарстан Республикасының аучылык җирләрендә яши торган кыргый җанварлар һәм кошлар барысы бергә Дәүләт аучылык фондын тәшкил итә, алардан Татарстан Республикасы территориясендә аучылык кагыйдәләрен үтәп кенә файдалану рөхсәт ителә.

Кыргый хайваннар һәм кошлар яши торган, аучылык белән шөгыльләнергә мөмкинлек булган җир мәйданнары, урманнар һәм сулыклар аучылык җирләре булып тора.

Аучылык кәсебе җанварларына һәм кошларына фаунаның аучылык объекты булып торучы һәм ит, тире, йон рәвешендә продукция алу өчен файдаланыла торган төрләре керә. Җирле фаунаның кайбер төрләре аучылык кәсебе өчен үз мәгънәсен югалтты, сирәк очрый яисә бетеп баралар. Хайваннар дөньясын саклап калу максатларында, Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм Татарстан Республикасы

Кызыл китабына кертелгән сирәк очрый торган һәм бетү куркынычы янаган кыргый җанварларны һәм кошларны аулау тыела.

Аучылык объекты булган хайваннардан һәм аларның яшәү тирәлегеннән файдалануның, аларны саклауның һәм үрчетүнең хокукый нигезләре «Хайваннар дөньясы турында» 1995 елның 24 апрелендәге 52-ФЗ номерлы Федераль законда, «Аучылык һәм аучылык ресурсларын саклап калу һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы Федераль законда, Россия Федерациясе Урман кодексында, Россия Федерациясенең башка законнарында һәм норматив-хокукый актларында билгеләнгән. Дәүләткә һәм иҗтимагый оешмаларга карый торган җирләрдә аучылык белән шөгыльләнү бу оешмаларның язмача рөхсәтләре белән генә башкарыла. Оешмаларга беркетелмәгән җирләрдә аучылык итү аучылык хуҗалыгы идарәсенең дәүләт органнары тарафыннан җайга салына. Тыюлыклар, заказниклар һәм яшел зоналар территорияләрендә аучылык итү тыела.

Татарстан Республикасы территориясендә аучылык хуҗалыкларының түбәндәге категорияләре эшли:

– төрле милек рәвешләрендәге юридик затларга беркетелгән аучылык хуҗалыклары;

– дәүләт аучылык заказниклары;

– оешмаларга беркетелмәгән һәм һәркем файдалана алырлык аучылык биләмәләре;

– торак пунктларның яшел зоналары (аучылык рөхсәт ителми торган җирләр).

Аучылык хуҗалыгын алып бару әйләнә-тирә мохиткә, табигать ресурсларына, кеше сәламәтлегенә һәм мөлкәтенә зыян китерми торган ысуллар белән башкарылырга һәм түбәндәгеләрне тәэмин итәргә тиеш:

– җәмгыятьнең аучылык продукциясенә ихтыяҗын канәгатьләндерү өчен аулау ресурсларыннан өзлексез, запасларга зыян китермичә файдалануны;

– аулана торган җәнлекләрне үрчетүне, аучылык җирләренең сыйфатлы һәм продуктив булуына ирешүне, шулай ук аулау ресурсларын саклауны;

– биологик төрлелекне саклап калуны.

Аулана торган җәнлекләрдән нәтиҗәле файдалануны, аларны саклауны һәм үрчетүне, аларның яшәү мохитен саклап калуны һәм торгызуны оештыру, шулай ук сан һәм сыйфат ягыннан үзгәрешләрне ачыклау өчен бу җәнлекләр дәүләт тарафыннан исәпкә алына. Ау җәнлекләреннән законнарда билгеләнгән тәртиптә озак вакыт дәвамында файдаланучы юридик затлар, Федераль законнар нигезендә билгеләнгән кагыйдәләр буенча, ел саен аларның исәбен алалар һәм аулау күләмен исәплиләр.

Аучылык жирләрен саклау – аучылык хуҗалыгы эшчәнлегенең иң мөһим өлеше. Аулау ресурсларын саклауны оештыруның рациональ булмавы, контрольсез аучылык итү фактлары аучылык хуҗалыгы үсешен тоткарларга мөмкин.

Аучылык хуҗалыкларын оештыру һәм үстерү чараларын җентекләп эшләү һәм оештыру өчен урман эшләре башкарырга кирәк. Комплекслы эшләр нәтиҗәсендә һәр хуҗалыкның паспорты төзелә, анда аучылык җирләренең, фондның табигате һәм икътисадый шартлары, аучылык хуҗалыгын оештыру һәм алып бару өчен тәкъдимнәр кертелә.

Аучылык хуҗалыклары төрләре. Аучылык җирләре һәм кыргый хайваннар, кошлар җыелмасыаучылык хуҗалыгын оештыруның һәм үстерүнең табигый ресурслары яисә күпләп таралган урыннары булып тора. Аучылык җире төрләре, бер-берсеннән нык аерылып тору белән бергә, кыргый хайваннарның азык табу, саклану һәм оялау шартларын үз эченә алган яшәү мохите турында кузаллау тудырырга тиеш. Урмандагы аучылык җирләрен төрләргә бүлүнең төп билгеләре агачларның яшенә, составына, алар үсә торган мәйданга һәм шартларга бәйле.

Аучылык жирләре урман (урманнар шул исәптән агачларның төрләре һәм яшьләре буенча төркемнәргә, ачык урман пространстволарына бүленә), кыр, ачык су өсте, сазлык жирләргә бүленә.

Республикада аучылык җирләренең төрләре буенча урман хуҗалыгын оештыру һәм алып бару материалларында теркәлгән урман фонды классификациясе«Аучылык һәм урманчылык хуҗалыкларын проектлау буенча техник күрсәтмәләр» нигезендә башкарылган һәм 1.4.5.3 нче таблицада бирелә.

Республиканың урман фонды территориясендә яфраклы (52,7%) һәм катнаш (26,4%) урманнар күбрәк, аларда поши, кабан дуңгызы, төлке, куян һәм башкалар яши.

1.4.5.3нче таблица

Татарстан Республикасы урман фонды территориясенең аучылык җирләре төрләре буенча бүленеше

Аучылык жирләренә характеристика	Гомуми мәйдан, га	шул исәптән аучылык жирләре төрләре буенча:					
		ылыслы урманнар	яфраклы урманнар	катнаш урманнар	аланнар, кисенделәр	басулар, көтүлекләр, печәнлекләр	сулыклар, сазлыклар
Яшь агачлар (1 – 20 яшьлек)	198,1	54,8	93,8	49,6			
Урта яшьтәге агачлар	431,7	57,1	242,3	132,3			
40 елдан картрак агачлар	536,1	88,7	307,1	140,3			
Урманнарга карамаган һәм агачлар белән капланмаган жирләр	54,6				28,0	16,1	10,5
Барлыгы	1220,5	200,6	643,1	322,2	28,0	16,1	10,5
%	100	16,4	52,7	26,4	2,3	1,3	0,9

Аучылык җирләре бонитеты. Аучылык җирләренең һәр төре территориясендә хайваннар дөньясының шул җиргә генә хас вәкилләре яши. Бу җирләрнең аерым төрләрендә аучылык фаунасының билгеле бер вәкилләренә яраклы шартларны бәяләү өчен аучылык җирләре бонитеты төшенчәсе кертелә.

Бонитет – аучылык җирләрен төрле яклап гомумиләштерелгән бәяләү, бу мәйданнарның кыргый хайваннар яшәү өчен яраклылыгын, табигый азык

базаларын, саклану урыннарын һәм оя кору өчен мөмкинлекләрен ачыклау, икенче төрле әйткәндә, ау җанварларының төп төрләре өчен бонитет классын билгеләү. Бонитетклассы комплекслы табигый-икътисадый шартларныңхуҗалык үсешенә ничек йогынты ясавын күзалларга мөмкинлек бирә. Аучылык җирендәазыкка мохтаҗлык күрмичә 1000 га мәйданда яши алучы кошлар һәм җанварлар саны шуның күрсәткече булып тора. Аучылык фаунасының оптималь саны билгеләнә, аучылык хуҗалыгы шуна омтылырга тиеш.

Аучылык җирләре биш бонитет классына бүленә, алар аучылык җиренең продуктивлыгын һәм аучылык фаунасының аерым төрен саклап калудагы ролен чагылдыра.

Кыргый хайваннарның аерым бер төре өчен төп яшәү стадиясе булган җирләр яхшы аучылык җирләре дип санала. Алар төрледән-төрле һәм ел буена тотрыклы азык базасына ия һәм җанварлар өчен ышанычлы. Мондый җирләрдә кыргый хайваннарның аерым төрләре күпләп яши, алар кеше тарафыннан ашатуга һәм башка ярдәмгә мохтаж түгел.

Сыйфаты ягыннан уртача дип танылган җирләргә канәгатьләнерлек азык базасы һәм саклану шартлары хас. Кыргый хайваннарның бу җирләрдә яшәве мәйдан ягыннан да, елларга бүлеп караганда да бертөрле генә түгел. Биотехник чаралар мондый мәйданнарда азык базасын яхшыртырга, мохитнең бик үк әйбәт булмаган факторларын йомшартырга яисә яхшыртырга ярдәм итә. Бу җирләр планлаштырыла торган төп аучылык хуҗалыгы чаралары һәм биотехник чаралар объекты, хуҗалыкның гомумән продуктивлылыгын арттыру резервы булып тора.

Начар җирләргә янгын куркынычы булу хас. Бу җирләрдә азык аз, кыргый хайваннарга качу һәм яшәү өчен канәгатьләнерлек урыннар юк. Мондый җирләрдә биотехник чаралар үткәрү тиешле нәтиҗәләр бирми.

Соңгы тапкыр үткәрелгән урман эшләре материалларына караганда, аучылык җирләрен бонитировкалау уртача күрсәткеч буенча билгеләнгән, 3 нче бонитет классы база итеп һәм биотехник чаралар нормативларын куллану өчен уртачабуларак кабул ителгән.

Республиканың аучылык җирләре, гомумән алганда, поши, кабан дуңгызы, кыр кәҗәсе, ак куян, төлке, көртлек, божыр һ.б кыргый хайваннар яшәү өчен уңайлы.

Кыргый хайваннарның һәр төре өчен бонитетлар даими зурлык түгел. Кешенең урман мохитенә катышуы (урманнарны тулысынча кисүләр, чистартулар, санитария таләпләрен үтәп кисүләр һәм башка чаралар) аркасында бонитет теге яки бу якка үзгәрергә мөмкин. Болар барысы да аулана торган кыргый хайваннарның аерым төрләре өчен яшәү мохите үзгәрүгә һәм аларның бу мәйданнарда күчеп йөрүенә (миграциясен) китерергә мөмкин.

Урманнардан файдалануның Урман планында каралган төрләре һәм күләмнәре аучылык җирләренең торышына һәм сыйфатына кире йогынты ясамаячак, моның өчен агач әзерләү, агач утырту һәм башка эшләр вакытында аучылык хуҗалыгы мәнфәгатьләрен истә тотарга кирәк. Алар түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

1. Көртлекләр һәм суерлар оялаган урыннарда терлекләр көтүне һәм печән чабуны тыю.

2. Күл буйларында су кошлары ояларга мөмкин урыннардан кимендә 10 м киңлектәге мәйданда агач, куаклар кисүне һәм печән чабуны тыю.

3. Урманнарны тулысынча кискәндә кыргый хайваннар өчен аерым агачлар, куаклар, шулай ук зур булмаган кишәрлекләр калдыру.

4. Урманнарны чистарту һәм санитария таләпләрен үтәп кисүләрне кыргый хайваннарның күбесендә үрчү чоры беткәннән соң, җәйнең икенче яртысында яисә көзен башкару.

5. Урманнарны чистарту өчен кискәндә урман кошлары оялау өчен куаклыклар, куышлы агачлар калдыру.

6. Төп файдаланудагы урман бүлентекләрендә киселгән агачларны һәм чистарту өчен киселгән агачларны язгы-җәйге чорда аучылык җирләренең оя коруга яраклылыгын һәм кышын азык буларак кулланыла торган агач-ботак материалы запасларын арттыру өчен бер күчкә өеп кую.

7. Аучылык фаунасы тупланган урыннарда чабылмаган үлән мәйданнары калдыру.

Аучылык хуҗалыгы җирләрендә үрчемгә зыян китерми торган аучылык белән шөгыльләнү өчен әлеге мәйданның мөмкинлекләре исәпкә алына, ул ау үткәрелә торган вакытка аучылык җиренең күләменә, андагы кыргый хайваннарның санына бәйле. Мәйданның мөмкинлекләре килеп туган вәзгыятьтә һәм хәзерге вакытта җанварларны һәм кошларны ату нормаларыннан чыгып билгеләнә, аның ике төре – факттагы һәм планлаштырыла торганмөмкинлекләр бар. Факттагы мөмкинлекләр – хуҗалыктагы аучыларга аучылык белән шөгыльләнергә ярый торган көннәрнең төгәл саны һәм рөхсәт ителә торган чорларда һәм вакытларда аучылык җирләрендә ау рөхсәт ителә торган вакыт. Аның күрсәткечләре бирелгән юлламалар буенча һәр чор ахырында санала. Бу күрсәткеч хуҗалыкта җитештерү эшчәнлегенең төп якларын чагылдыра һәм киләсе ел дәвамында аучылык җирләрендә индивидуаль һәм коллектив ау оештыруның һәм үткәрүнең торышын үз эченә ала.

Киләсе ел өчен планлаштырыла торган яисә проекттагы мөмкинлекләр хуҗалыкта һәр ау сезоны башланыр алдыннан фаразланырга тиеш. Исәп-хисаплар кыргый хайваннарның һәр төр буенча исәбе, аларны аулауның сезонлы һәм еллык нормалары, шулай ук бер аучының бер көнлек индивидуаль нормасы нигезендә башкарыла.

Ау хуҗалыклары мөмкинлекләре һәм бонитеты буенча Татарстан Республикасы территориясендә аулана торган җанварларның даими санын тәэмин итә торган уртача аулау нормалары кулланыла.

Хуҗалыктагы аучылык фаунасының рөхсәт ителә торган оптималь яисә хуҗалык өчен кирәкле күләме ул – аучылык җирләренең җитештерүчәнлеге тулысынча файдаланыла, ә кыргый хайваннарның халык хуҗалыгына китергән зарары сизелми торган күләм.

Европа өлешенең Татарстан Республикасы керә торган үзәк өлкәләре өчен аучылык фаунасының төп төрләренең төрле бонитетлардагы 1000 га җирләр буенча оптималь уртача күләме билгеләнгән (1.4.5.4 нче табл.).

1.4.5.4 нче таблица

Аулана торган кыргый хайваннарның оптималь саны

Хайванның төре	Бонитет класслары				
	1	2	3	4	5
Поши	10 һәм 13 артык	10-6 8	6-4 5	4-2 3	2 һәм азрак 1
Кабан дуңгызы	15 һәм күбрәк 20	15-10 12	10-6 8	6-2 4	2 һәм азрак 1
Кыр кәҗәсе	60 һәм күбрәк 75	60-39 50	39-21 30	21-9 15	9 һәм азрак 5
Ак куян	120 һәм күбрәк 140	120-70 95	70-40 55	40-10 25	10 һәм азрак 5
Соры куян	60 һәм күбрәк 80	60-40 50	40-20 30	20-10 15	10 һәм азрак 5
Суер	100 һәм күбрәк 80	80-50 65	50-30 40	30-10 20	10 һәм азрак 5
Көртлек	200 һәм күбрәк 250	200-130 165	130-70 100	70-30 50	30 һәм азрак 15
Соры кыр тавыгы	300 һәм күбрәк 375	300-195 247	195-105 150	105-45 75	45 һәм азрак 22
Су киек кошлары	1000нән артык	1000-700	700-300	300-100	100дән азрак

Искәрмә: бүлүчедә кыргый хайваннарның оптималь санының минималь һәм максималь күрсәткечләре, бүленүчедә – оптималь санның уртача күрсәткече бирелә.

Урман җирләренең азык белән тәэмин ителеше 1.4.5.5 нче таблицада бирелә

1.4.5.5нче таблица

Татарстан Республикасы урман җирләренең азык белән тәэмин ителеше

Категориясе	Азык җирләре термины	Җир өстендәге фитомассаградациясе кг/га	Урман утыртмалары
1	Бик яхшы	1000 һәм артыграк	10 яшькә кадәрге үсентеләр, урман кисенделәре һәм азык кырлары, нарат җиләге үсә торган 0,5-0,6 куелыктагы наратлыклар, кара җиләк үсә торган V класслы наратлыклар, күрәнчәләр семьялыгы тибындагы урман утыртмалары

Категориясе	Азык җирләре термины	Җир өстендәге фитомассаградациясе кг/га	Урман утыртмалары
2	Яхшы	501-1000	Май чәчәге-нарат җиләге һәм кара җиләк үсә торган,II–IV класска караучы яшьтәге, 0,5-0,6 куелыктагы наратлыклар; кара җиләк үсә торган,III-IV класска караучы яшьтәге, 0,7-0,8 куелыктагы наратлыклар; IV класска караучы яшьтәге, 0,5-0,6 куелыктагы каенлыклар, усаклыклар
3	Уртача	251-500	II–IV класска караучы яшьтәге, 0,7-0,8 куелыктагы, IV класска караучы яшьтәге, 0,9-1,0 куелыктагы наратлыклар; II класска караучы яшьтәге, 0,7-0,8 куелыктагы каенлыклар; II–VI класска караучы яшьтәге зиреклекләр; V-VI класска караучы яшьтәге усаклыклар
4	Начар	126-250	Ак мүкле,IV класска караучы яшьтәге;кара җиләк үсә торган,II класска караучы яшьтәге, 0,9-1,0 куелыктагы наратлыклар; кара җиләк үсә торган, IV-V класска караучы яшьтәге, 0,5-0,6 куелыктагы чыршылыклар; II–IV класска караучы яшьтәге каенлыклар
5	Бик начар	0-125	Ак мүк һәм нарат җиләге үсә торган, II-III класска караучы яшьтәге наратлыклар; кара җиләк үсә торган, II-IIIкласска караучы яшьтәге чыршылыклар; III-IV класска караучы яшьтәге, 0,9-1,0 куелыктагы каенлыклар, усаклыклар

Тояклы кыргый хайваннар тарафыннан азык запасын үзләштерүнең бездә 30 проценты,(Юргенсон буенча, 1965 ел), Көнбатыш Европада 20 проценты азык ресурсларыннан файдаланунының иң югары чиге булып санала.

Хайваннар дөньясы объектлары урман хуҗалыгына зыян китергән очракта, аучылык хуҗалыклары бу зыяннарны кире кайтарырга тиеш.(«Хайваннар дөньясы турында» ФЗ56 ст.).

Кыргый хайваннарның оптималь саны аучылык җирләренә туры килергә, урман утыртмаларына кыргый хайваннар китергән зыянны юкка чыгара торган урман биогеоценозларының бер өлеше булган үсемлекләр һәм хайваннар дөньясы, ерткычлар һәм аларның корбаннары арасында экологик һәм хуҗалык нисбәтен тәэмин итәргә тиеш.

Кыргый хайваннарның урманнарга йогынтысы уңай да, тискәре дә булырга мөмкин. Тотрыклы урман экосистемаларында бу йогынтылар бер үк дәрәҗәдә.

Арендага алынган урман кишәрлекләрендә урман хуҗалыклары эшчәнлекләрен һәм урманнардан файдалануны планлаштырганда түбәндәгеләр исәпкә алынырга тиеш:

– суерлар оялаган урыннарны һәм кондызлар яши торган елгаларны ОЗУ өчен бүлеп бирүдән тыелу;

– язгы-җәйге чорда урман кошлары оя корган һәм яшь кыргый хайваннар күпләп җыела торган урыннарда эшләрне чикләү;

– агулы химикатлар һәм минераль ашламалар куллануны чикләү.

«Хайваннар дөньясы турында» Федераль закон нигезендә урманчылыкларда кыргый хайваннарның яшәү тирәлеген саклап калу, аларга үрчү, йөрү, ял һәм күчеп йөрү, саклану өчен шартлар тудырылырга тиеш.

Биологик ресурслардан рациональ файдалану өчен гамәли экологиянең төп өч нигезен истә тотарга кирәк:

– минимумда саналучы экологик факторларны;

–территориянең сыйдырышлылыгын;

–экологик куыш булдыруны.

Республиканың урман фондын, чикләүләр булган кишәрлекләрдән (урман-парк зоналары, ООПТ һәм ОЗУ урманнары) тыш, тулысынча диярлек аучылык белән шөгыльләнү өчен аучылык хуҗалыкларына бүлеп бирү яисә дәүләт резерв фондына кертү күздә тотыла. Аучылык хуҗалыгы алып баруның һәм аучылык фаунасы өчен биотехник чаралар күрүнең барлык мәсьәләләре, Татарстан Республикасы урман хуҗалыгы органнары белән килештерелеп, Россия Федерациясе Урман кодексы нигезендә башкарылырга тиеш.

Аучылык хуҗалыклары урман фондының арендага алынган кишәрлекләрендә аучылык белән шөгыльләнергә һәм расланган документлар нигезендә биотехник гамәлләр башкарырга тиеш.

Хайваннар дөньясы объектларын (шул исәптән аулана торган җәнлекләрне) саклап калу һәм арттыру максатларында, урман хуҗалыкларында һәм урманнардан файдалану эшләрендә хуҗалык эшчәнлеге хайваннар дөньясын һәм аларның яшәү тирәлеген саклауны истә тотып башкарылырга тиеш. Хәзерге вакытта аучылык хуҗалыгы ихтыяҗлары өчен урманнардан файдалану мәсьәләсе Россия Федерациясенең Урман кодексы белән (36 ст.) җайга салынган, аның буенча, урманнардан файдалану һәм урман хуҗалыгы эшчәнлеге кыргый хайваннарның яшәү тирәлеге өчен уңайлы шартларны саклап калу зарурлыгын истә тотып башкарылырга тиеш.

Урман планында түбәндәгеләр карала:

– арендатор һәм арендаторның агач әзерләү эшләрен башкара торган белгечләре тарафыннан хайваннар дөньясы объектларын, шул исәптән аулана торган җанварларны мониторинглау, үзгәрешләр һәм хокук бозулар турында районның тиешле хезмәтләренә җиткерү. Моның өчен агач әзерләү предприятиесендә хайваннар дөньясы объектларын мониторинглау буенча җаваплы вазыйфаи затны (урман фонды инженерын, мастерны) билгеләп кую турында күрсәтмә (боерык) чыгарыла. Предприятиенең бу күрсәтмәсе (боерыгы) нигезендә эшчеләргә агач әзерләү эшләре вакытында эшкә үзләре белән утлы корал йөртү тыела;

– киселә торган мәйданнарда сусарга оя кору өчен куышлы агачлар калдыру (5-6 га/шт.);

– эре ерткыч кошлар оялаган агачларны саклап калу.

Урман фонды кишәрлекләрен «Хайваннар дөньясы турында» Федераль закон һәм «Аучылык һәм аулау ресурсларын саклап калу турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» Федераль закон нигезендә арендага алган аучылык хуҗалыклары аучылык җирләрендә гамәлдәге нормативлар нигезендә махсус биотехник чаралар үткәрергә тиеш.

Язын кошлар оя корган һәм күкәй салган чорда агач әзерләү эшләрен туктатып торырга кирәк. Урман кисүләрне планлаштырганда хайваннарның күчеп йөрүе өчен яшел коридор калдыру мөһим. Арендага алынган территориядә агач кисүләрне оештырганда тулысынча, аз-азлап һәм сайлап кисү алымнарын куллану кулайрак (кисүнең нинди дә булса алымы урманнарны үзләштерү проектында билгеләнә). Болай эшләгәндә төрле яшьтәге, төрле токымлы, төрле рәвешләрдәге утыртмаларның мозаик урнашуына, шулай ук күпяруслы агачлар һәм ачык җирләр (кисүләрдән зыян күрмәгән) булдыруга ирешергә мөмкин;

– көртлек ояларында урман культуралары эшләрен һәм аларны чистартуны тыю;

– химик ашлаулар һәм урман культураларын тукландырулар вакытында химикатлар һәм минераль ашламалар куллану нормаларын һәм кагыйдәләрен төгәл үтәү;

– питомникларда һәм урман культураларын барлыкка китергәндә агу белән эшкәртелгән орлыкларны җиргә тирән утырту.

Бу гамәлләр хайваннар дөньясы объектлары яшәү тирәлегенең, шул исәптән аучылык җирләренең азык һәм саклану үзенчәлекләрен яхшыртырга мөмкинлек бирә.

Районда аучылык буенча җаваплы затларның урманчылыклар һәм арендага алучылар белән берлектә даими тикшереп торуы һәм гамәли эше урман җирләренең каралучы кишәрлекләрендәге хайваннар дөньясы объектларының яшәү мохите торышы начарлануны булдырмый калырга мөмкинлек бирә.

Планлаштырыла торган чараларның хайваннар дөньясы яшәү тирәлегенә йогынтысы Россия Федерациясе Дәүләт экология комитетының 2000 елның 16 маендагы 372 номерлы карары белән расланган Россия Федерациясендә планлаштырыла торган хуҗалык һәм башка эшчәнлекнең әйләнә-тирә мохиткә йогынтысын бәяләү турында нигезләмә буенча бәяләнә.

Хайваннар дөньясына агач әзерләүләр аркасында килергә мөмкин (алдан исәпләүләр буенча) зыянның күләмен хәзерге вакытта санап булмый, чөнки мондый зыянны ачыклау буенча юридик яктан рәсмиләштерелгән норматив документлар юк. Төрле институтларның аерым, берләштерелмәгән эшләнмәләре бар, аларда төп куллану өчен башкарыла торган агач кисүләрнең хайваннар дөньясының яшәү тирәлегенә уңай һәм тискәре йогынтысының барлык вариантлары да исәпкә алынмый.

Проектланган чараларны үтәмәү нәтиҗәсендә хайваннар дөньясына һәм аларның яшәү тирәлегенә реаль зыян китерелгән очракта, ул арендага алучыдан түләттерелә. «Хайваннар дөньясы турында» Федераль закон һәм «Хайваннар

дөньясын юкка чыгарудан һәм аларның яшәү тирәлеген бозудан зарарны бәяләү һәм китерелгән зыян күләмен исәпләү методикасы» түләтү өчен нигез булып тора. «Хайваннар дөньясы турында» Федераль законның 22 статьясы нигезендә хайваннар дөньясы объектлары урман хуҗалыгына зыян салырга тиеш түгел. Хуҗалык эшчәнлеге чикләнгән саклау участоклары (суер ояларын, елга ярларындагы кондыз полосаларын һәм башка участокларны) билгеләнгән очракта, арендага алучыга Россия Федерациясе законнары һәм Россия Федерациясе субъектлары законнары нигезендә компенсация түләнергә тиеш.

Аучылык хуҗалыклары һәм урмандагы аучылык хуҗалыклары нинди дә булса бер урманчылык территориясендә оештырылганда аучылык хуҗалыгын комплекслы үстерү чараларын башкарырга кирәк, аларны урман эшләречаралары уздырылганнан соң, аучылык хуҗалыкларының махсус заказы буенча шартнамәчел нигездә эшләү максатка ярашлы. Шул ук вакытта бу эшләр Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган норматив документлар нигезендә башкарылырга тиеш.

Гражданнарның, юридик затларның һәм шәхси эшкуарларның аучылык хуҗалыгы тармагындагы эшчәнлек төрләре өчен урманнардан файдалануы Россия Федерациясе Урман кодексының 25, 36 статьялары таләпләре нигезендә билгеләнә.

Россия Федерациясе Урман кодексының 36 статьясы нигезендә гражданнарның, юридик затларның һәм шәхси эшкуарларның аучылык хуҗалыгы тармагындагы эшчәнлек төрләре өчен урманнардан файдалануы урман кишәрлекләрен арендага алу шартнамәсе буенча башкарыла.

Урман планы буенча 2018 елга аучылык хуҗалыгы өлкәсендәге эшчәнлек төрләре өчен 220,7 мең гектар мәйданда урман кишәрлекләре бирү планлаштырыла.

IIБҮЛЕК. УРМАННАРДАН ФАЙДАЛАНУНЫҢ, АЛАРНЫ САКЛАУНЫҢ ҺӘМ ТОРГЫЗУНЫҢ ТӨП ЮНӘЛЕШЛӘРЕ

Урманнарның торышы яхшыру санга һәм сыйфатка бәйле түбәндәге максатчан күрсәткечләр буенча билгеләнә:

– урман үсемлекләре белән капланган мәйданнарның артуы;

– урман утыртмаларында кыйммәтле токымлы агачларның артуы;

– урман янгыннарыннан, зарарлы организмнардан һәм башка тискәре факторлар тәэсиреннән юкка чыккан урман мәйданнарының кимүе;

– урманнар торышын яхшыртуның башка максатчан күрсәткечләре.

Урманнардан даими, зарар китерми торган, күпмаксатлы файдалану урманнар белән идарә итүнең төп принцибы булып тора. Шулай да урман хуҗалыгы һәм урман сәнәгате комплексы тармагында дәүләт хакимияте органнарының һәм җирле үзидарә органнарының нәтиҗәле инвестиция проектларын хуплауга, урман ресурслары бүлеп бирүгә, сәнәгать мәйданнарын сайлауга, социаль-житештерү инфраструктурасын булдыруга юнәлдерелгән гамәлләрен координацияләү таләп итеүә торган проблемалар да бар.

Катлаулы проблемаларны хәл итү өчен Урман планында максатчан программа ысулы кулланыла, ул кызыксынучы барлык якларның тырышлыгын берләштерергә, бер үк мәсьәләләрне берничә тапкыр чишүне булдырмаска, төрле чыганаклардан финансларны бергә тупларга мөмкинлек бирә.

Идарә органнары һәм хуҗалык субъектлары арасында үзара хезмәттәшлекнең гамәлдәге шартларында урман хуҗалыгы һәм урман сәнәгате проблемалары традицион идарә кысаларында хәл ителә алмый. Икътисадның урман тармагын үстерү юлларын, Россия Федерациясе Урман кодексына нигезләнеп, тамырдан үзгәртергә кирәк. Бу үзгәрешләр республиканың урман хуҗалыгын һәм урман сәнәгате комплексын нәтиҗәле үстерүнең максатларына һәм бурычларына ирешү өчен тармакара җайга салуны, кадрлар мәсьәләсен, матди чараларны, финанс, мәгълүматчараларын килештереп хәл итүне таләп итә.

Максатчан программа ысулы түбәндәгеләргә нигезләнә:

– барлыкка килгән проблемаларның мөһимлегенә;

– проблемаларны тиз генә хәл итеп булмауга;

– алдынгы фәнни-техник казанышларны кертү зарурлыгына;

– өстенлекле юнәлешләрдә тырышлыкны һәм ресурсларны туплауның мөһимлегенә.

Урман хуҗалыгында хәл ителмәгән актуаль мәсьәләләр түбәндәге яңа проблемалар китереп чыгара:

– урман эшләрен үз вакытында уздырмау урман хуҗалыгы чаралары билгеләнгән урман кишәрлекләре булмауга китерә;

– урман хуҗалыгы чараларын үз вакытында уздырмау карт һәм түбән сыйфатлы урман утыртмалары тагын да артуга, урманнарда авырулар һәм корткычлар таралуга китерә;

– агач әзерләү күләменең кимүе урман хуҗалыгын алып бару өчен финанс чаралары кимүгә китерә;

– финанс чараларын, моңа бюджет акчалары да, арендага алган затлар акчалары да керә, нәтиҗәсез файдалану урманнарны торгызу, саклау һәм яклау күләмнәре кимүгә китерә;

– янгынга каршы чараларның кимүе урман янгыннарыннан зыян күргән урман җирләре артуга китерә.

Урман хуҗалыгында хәл ителмәгән мәсьәләләрнең күп булуы урман сәнәгате комплексы эшендә түбәндәге токкарлыкларны китереп чыгара:

– агач ташу өчен юллар булмау сәбәпле, еракта урнашкан яңа урман массивларын үзләштерү мөмкин булмау;

– сыйфатлы һәм конкурентлылыкка сәләтле продукция бирми торган искергән төп фондлар арту;

– эш күләме киму аркасында урман (авыл) поселокларында социаль киеренкелек арту;

– җитештерелә торган продукция рентабельле булмау һәм предприятиеләрнең банкротлыгы;

– хезмәт хакының түбән булуы аркасында урман поселокларында кадрлар мәсьәләсе кискенләшү.

Әлеге проблемалар комплекслы хәл итүне таләп итә. Аларны чишүдә системалылык булмау урман хуҗалыгында һәм, гомумән, икътисадның урман сәнәгате тармагында вәзгыятьнең кискенләшүенә китерергә, үсешнең ирешелгән темплары кимүгә, конкурентлылык сәләте югалуга, базар шартларында эшләү сәләтен югалтуга китерергә мөмкин.

Татарстан Республикасында түбәндәгеләр планлаштырыла:

– ресурсларны дөрес бәяләү һәм алардан рациональ файдалануны оештыру өчен урман эшләреүткәрү;

– аренда мөнәсәбәтләрен үстерү һәм камилләштерү;

– агач әзерләүнең гомуми күләмендә урманнарны чистарту өчен кисүнең күләмен арттыру;

– урман кисү эшләре технологиясен камилләштерү, заманча машина комплекслары ярдәмендә агач кисү технологияләрен республика шартларына яраклаштыру;

– урманнарның торышын, урманнардан файдалануны, урман янгыннарын мониторинглау өчен геомәгълүмат технологияләреннән (ГИС) файдалану;

– урманнарны бозудан саклауны урманнар турында гамәлдәге законнар нигезендә камилләштерү;

– урман фондының торышына, урман ресурсларыннан рациональ файдалануга һәм урманнардан файдалануның барлык төрләрендә урманнарны саклау һәм экология таләпләрен үтәүгә дәүләт контролен һәм күзәтчелеген тәэмин итү;

– урманнарның биологик төрлелеген саклап калу һәм аларның биологик потенциалын арттыру;

– флора һәм фауна өченің зарарсыз булган яңа биологик препаратлар белән эш итү һәм урманнарны корткычлардан һәм авырулардан саклаганда аларны куллану;

– хуҗалык өчен кыйммәте югары токымлы агачлар үсмәгән урман кисенделәрендә урманнарны торгызуны эре утырту материалларын утырту юлы белән гамәлгә ашыру;

– элиталы орлыкчылык системасын камилләштерүне дәвам итү;

– агач орлыкларының гамәлдәге даими базасына инвентаризация үткәрүне төгәлләү һәм аны алга таба үстерүне планлаштыру;

– гамәлдәге киптерү системаларын ремонтлау яисә реконструкцияләү максатыннан, аларга инвентаризация үткәрү;

– аеруча саклана торган территорияләр, саклагыч урманнар һәм урманның аеруча саклана торган кишәрлекләре режимын үтәү, урманчылыкларның урман фонды чикләрендә урнашкан аеруча саклана торган табигать объектларын һәм территорияләрен тиешенчә саклауны тәэмин итү һәм аларның торышын яхшырту чараларын үтәү;

– республика урманнарына ирекле урман сертификаты системасын кертү;

– урман фонды мәйданының бер берәмлегеннән максималь керем алуга ирешү.

Урман хуҗалыгы белән тотрыклы идарә итү урман фондына хезмәт күрсәтүне һәм аларның продуктивлыгын, үрчү сәләтен, биологик төрлелеген саклап, хәзерге вакыттаһәм киләчәктә җирле, милли һәм дөнья күләмендә экологик, икътисадый һәм социаль функцияләрне башкару өчен потенциалын үстереп, алардан файдалануны күздә тота.

2.1. Урманнар торышын яхшыртуның күләме һәм сыйфаты буенча максатчан күрсәткечләр

2.1.1. Урман үсемлекләре белән капланган мәйданнарны арттыру

Урман үсемлекләре белән капланган мәйданнарның вакытлыча кимүе агачларны тулысынча кисү, урман янгыннары, зарарлы организмнар, авырулар, начара тәэсир итә торган һава торышы аркасында барлыкка килә.

Урман үсемлекләре белән капланган мәйданнарның артуы яисә кимүе, күп очракта, файдаланыла торган урманнарда хуҗалык эшчәнлеген алып бару дәрәҗәсенә бәйле. Бу очракта тулысынча кисүләр урманнарны торгызуның күләмен билгели.

Урман фонды исәбе буенча, Татарстан Республикасының урман каплаган җирләре 2013 елның 1 гыйнварына урман фондының гомуми мәйданының 93 процентын тәшкил итә. Шул исәптән урман культуралары 26 процентны, сыгылмалылыгы түбән урман культуралары нибары 1 процентны билэп тора.

Урманнарны торгызу фонды нигездә кисенделәрдән һәм аланнардан тора. Берәмлекләр буенча алганда кисенде 5,6 гектар, буш җирләр һәм аланнар 2,4 гектар җирне тәшкил итә. Урманнарны торгызу өчен 8 мең гектар урман җирләре таләп ителә. Торгызу табигый, ясалма һәм катнаш ысуллар белән башкарыла.

Урманнарда токымнарга өстенлек урман хуҗалыгын алып бару һәм урманнардан файдалану максатыннан чыгып бирелә. Тыюлык режимы урнаштырылган урманнарда максатчан агачлар билгеләнми.

Хуҗалык секцияләре булдыру белән беррәттән, урман хуҗалыгында үстерелергә тиешле агач токымнары да сайланып алына. Әлеге мәсьәләне хәл иткәндә урманчылыкларда агач токымнары утыртмаларының булу-булмавын истә тотарга кирәк. Урман хуҗалыгында өстенлекле токымнар һәм төп токымнар аерып карала.

Утыртмалар арасында зуррак запаска ия һәм агачлар саны күбрәк булган, хуҗалыктагы агач токымнары төркемендә состав коэффициенты югары агачтокымнарыөстенлекле токымнар дип санала. Утыртмалар составында ике яисә өч агач токымы бертигез булган очракта, урманнарның максатчан билгеләнешенә яисә урман үстерү шартларына күбрәк туры килә торганы өстенлекле була.

Катнаш урман утыртмалары составына ылыслы яисә каты яфраклы төркемнән бер генә агач токымы керсә һәм утыртмалар составында аның өлеше кимендә 5 берәмлек булса, мондый токымлы агачлар өстенлекле дип санала.

Урман утыртмалары арасында аерым агач токымнарының саны 2 берәмлектән артык булмаганда, урман үстерү шартларының мондый төре (урман төре) өчен хуҗалык әһәмияте зуррак булган агач токымы өстенлекле дип санала.

Аерым бер икътисадый һәм урман үстерү шартларында хуҗалык һәм экологик максатларга күбрәк туры килә торган агач токымыхуҗалыкның төп токымы була. Төп токымнарга продуктивлыгы югары булган, физик-механик һәм химик үзенчәлекләре яхшырак саналган һәм утыртмаларының саклану, рекреация, табигатьне саклау һәм башка файдалы үзлекләре югары агачлар керә. Ике токым үскән урманнарда төп токымның гомуми запасы өлгергән агачларның төп ярусында гомуми запасның 50 процентын, яшь агачлар ярусында кимендә 30 процентын алып торса, төп токым урманның нигезен тәшкил итүче дип санала.

Урман хуҗалыгында төп бурычларның берсе – өстенлекле токымнары, икенчел токымнар белән рациональ чагыштырганда, төп төкымнар дип танылган утыртмалар үстерү. Барлык өстенлекле токымнар төп токымнар булып саналучы хуҗалыкларда туфрак һәм климат шартлары тулы күләмдә файдаланыла һәм кыйммәте ягыннан әһәмиятлерәк утыртмалар үстерелә.

Төп токымнарны сайлаганда икенчел агач токымнарының хуҗалык әһәмиятен төрле яклап анализларга һәм утыртмалар составында аларның өлеше күпме булуын өйрәнергә кирәк.

Саклагыч урманнарда төп токымнар төрле категорияләрдәге урманнарның билгеләнешеннән чыгып сайлана. Саклагыч урманнар өчен озак яши торган, югары саклагыч һәм туфрак ныгыту үзлекләренә ия агач токымнары төп токым итеп билгеләнә. Мондый токымнарга нарат, карагай, каен һәм башка агач токымнары керә. Берничә токымны бергә утырту туфрак-климат (табигый-географик) шартларыннан һәм тупланган тәҗрибәдән чыгып башкарыла. Суларны көйләү урманнары һәм сусаклагыч урманнар өчен төп токымнар итеп нарат, чыршы, ак чыршы, карагай һәм башка агач токымнарын утырту тәкъдим ителә.

Файдаланыла торган урманнарда төп токымнар теге яки бу сортка ихтыяҗдан чыгып билгеләнә. Сортлар агач материалын кулланунын икътисадый шартларын истә тотып сайлана. Утыртмаларны товар буларак һәм аерым бер сорттагыларын үстерү белән шөгыльләнә торган урман хуҗалыгын алып барганда максатчан токым

куелган максатлардан чыгып билгеләнә. Бу фанера өчен чимал һәм такта яру өчен агач алына торган яфраклы урман утыртмаларына кагыла.

2.1.2. Кыйммәтле агач токымыннан булган урман утыртмалары өлешен арттыру

Агач материалына һәм аннан ясала торган продукциягә эчке һәм тышкы базарларда җәмгыятьнең ихтыяҗы зур булган агач токымнары республика урманнарында хуҗалык өчен әһәмиятле агач токымнары булып санала.

Хәзерге вакытта мондый токымнарга, ылыслы һәм каты яфраклы токымнардан тыш, продуктивлыгы югары булган (I-II бонитет класслы) каен һәм усак утыртмалары да керә. Каен оптималь шартларда кыйммәте югары булган сортиментлар бирә – фанера, чаңгы, корал ясау өчен һ.б. Икенче ярусы итеп чыршылар утыртылган каенлыклардан агач материалын ике тапкыр: беренчесендә – өлгергән каеннарны, икенчесендә өлгергән чыршыларныкисәргә мөмкин. Агач токымнарын сайлаганда аларның табигый ареалларын, урманнарның табигый зоналарын истә тотарга кирәк.

Максатчан утыртмаларны үстерү түбәндәге таләпләрне үтәп башкарыла:

– утыртмаларның составыһәм структурасы туфракның потенциаль уңдырышлылыгыннантулысынча файдалануны тәэмин итәргә тиеш;

– утыртмалар составы хуҗалык ягыннан әһәмияткә ия токымнардан торырга тиеш, бу токымнар икътисадый шартларда һәм урман үстерү шартларында мөхимрәк, перспективалырак, югары сыйфатлы утыртмалар эталонына якынрак һәм аларга әйләнә-тирә мохитнең урманнарнын үсү шартлары тибына яисә урманнар тибы төркеменә хас биологик төрлелеккә бәйле уңайсыз шартларына күбрәк дәрәҗәдә каршы тору хас;

– файдаланыла торган урманнарда утыртмаларның товар буларак структурасы базар һәм җирле кулланучылар ихтыяҗларына юнәлдерелгән булырга тиеш.

Югарыда саналган таләпләрдән чыгып, Татарстан Республикасы урман фондында нарат, чыршы, шулай ук каен һәм усак төп максатчан токымнар булып тора дигән нәтиҗә ясарга мөмкин.

Максатчан утыртмаларны урманнарны саклану категориясенә бүлүне исәпкә алып үстерү урман хуҗалыгы чаралары системасы төгәл үтәлгән очракта гына башкарылырга мөмкин.

Республика территориясендә ылыслы агачлар өчен уңайлы шартларда үсә торган ылыслы агачларның күбрәк каен һәм усак агачларыннан торган йомшак яфраклы утыртмалар белән алышыну процессы күзәтелә, токымнарның бу кирәкмәс алышынуын булдырмас өчен урман хужалыгында тиешле чаралар күрергә кирәк.

Республика шартларында максатчан токымнарны торгызуның төп ысуллары түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

– урман белән капланмаган, табигый яңару кыен яисә кирәкмәгән юнәлештә бара торган җирләргә максатчан урман культуралары утырту;

– сайлап кисү ысулын күпләп куллану;

– урманнарны тоташтан кисү вакытында кыйммәтле агач токымыннан булган үсентеләрне саклап калу;

– яфраклы утыртмаларны чистарту өчен кискәндә кыйммәтле токымнар яңару өчен шартлар тудыру;

– ылыслы токымнар белән катнаш үскән яфраклы үсмер агачларны чистарту өчен интенсив кисүләр үткәрү;

– кыйммәте булмаган йомшак яфраклы токым утыртмаларын реконструкцияләү.

Урманнарны агач токымы ягыннан яхшыртуның югарыда саналган ысуллары Татарстан Республикасы урман хуҗалыгында киң кулланыла. Киләчәктә дә урман хуҗалыгы технологияләрен үтәргә, урман хуҗалыгын алып баруның интенсив рәвешләрен камилләштерергә һәм гамәлгә ашырырга кирәк. Урманнарны торгызу буенча планлаштырыла торган чаралар 17 нче кушымтада бирелә.

2.1.3. Урман янгыннарында юкка чыккан, корткыч организмнардан һәм башка тискәре факторлар йогынтысыннан зыян күргән урман мәйданнарын киметү

Урман янгыннарыннан юкка чыккан урман мәйданнарын алга таба да киметү өчен янгынга каршы профилактик чаралар, урман янгыннарының килеп чыгуын кисәтү, аларны вакытында күреп алу һәм сүндерү чаралары үткәрергә кирәк.

Урман янгыннары килеп чыгуны кисәтү өчен чаралар комплексы үткәрелә: махсус полосалар ясала, янгынга каршы барьерлар тәртипкә китерелә, аншлаглар куела, халык арасында аңлату эшләре алып барыла.

Урман янгыннарын вакытында күреп алу һәм сүндерү өчен түбәндәге чаралар комплексын үткәрергә кирәк:

– янгынга каршы билгеләнештәге юллар төзү;

– элемтә чараларын төзек хәлдә тоту;

– җирдән һәм һавадан патрульлек итү.

Моннан тыш, урман янгыннарына каршы формированиеләр һәм ПХС янгын очракларында оператив чыгып китәр өчен әзер булып торырга тиеш.

Урман утыртмаларының юкка чыгуына китерә торган башка сәбәпләр гөмбәчекләр китереп чыгарган, вируслы һәм бактериаль авырулардан, корткыч бөҗәкләрдән һәм уңайсыз һава шартларыннан гыйбарәт.

Саналган сәбәпләрдән урманнарның юкка чыгуын булдырмас өчен түбәндәге чаралар үткәрелә:

– зарарлы чыганакларны юкка чыгару;

– күптән түгел генә зарарланган агачларны кису (санитар кисүләр);

– питомникларда утырту материалларын эшкәртү;

– авыруларга тиз бирешүчән, корткычлардан зарарланган, авыру үсентеләрне ачыклау;

– урманның зарарлануын анализлау, агачларның санитар урман патологиясе торышын, коркычларның һәм авыру күпләп таралган урыннарының артуын, популяциясен фаразлау, урманны саклау буенча нәтиҗәле чаралар планлаштыру буенча карарлар кабул итү.

2.1.4. Урманнар торышын яхшыртуның максатчан башка күрсәткечләре

Урманнар торышын яхшырту буенча максатчан башка күрсәткечләрнең берсе – урманны сертификацияләүнең ихтыярый системасын кертү.

Урманны сертификацияләү – базар икътисады шартларында урманнарга тотрыклы идарә итүнең иң мөхим икътисадый алымнарның берсе.

Россия Федерациясендә урманнардан файдалануның ихтыярый системасын булдыру ил икътисадының урман тармагы белән идарә итүнең тотрыклы заманча ысулларына күчүгә һәм агач чималы, урман продукциясе әзерләүне халыкара базарның экологик, икътисадый һәм социаль тотрыклылык принципларына туры китерү таләпләренә бәйле.

Россия Федерациясендә урманнардан файдалануның ихтыярый системасы Россия урман сертификациясенең гомуми схемасына керә, бу схема шулай ук урман ресурсларын һәм агач эшкәртү производстволарын сертификацияләүне дә үз эченә ала.

Урманнардан файдалануны сертификацияләү урманнар белән идарә итүнең икътисадый, экологик һәм социаль сфералардабилгеләнгән тотрыклылык принципларына туры килүен раслаудан гыйбарәт.

Россия урман сертификациясенең гомуми схемасы урманда төп эшчәнлек субъектларының базар шартларында үзара эшчәнлеген чагылдыра һәм базар шартларының барлык этапларына хас булган сертификация системаларының үзара бәйләнешен күрсәтә.

Икътисадның урман секторында базар мөнәсәбәтләрен гамәлгә ашыруның беренче акты урман кишәрлекләрен арендага бирүдән (сату-алу) гыйбарәт.

Бу очракта «сатучы» ролен, дәүләт исеменнән, региональ урман хуҗалыгы органнары, ә «сатып алучы» ролен урманнардан файдаланучылар башкара. Бу стадиядә урман ресурслары, яисә «үсеп утырган килеш сатыла торган агач һәм икенчел урман ресурслары» сертификацияләнә.

Урман икътисады тармагында чираттагы базар мөнәсәбәтләре күренеше булып урманнардан файдаланучылар әзерләгән йомры агач материалларын реализацияләү тора.

Әлеге стадиядә урман сертификациясенең объекты – урманнардан файдалану, аңа түбәндәгеләр керә:

– агач үзерләү технологиясе;

– технологияне гамәлгә ашыра торган техник чаралар;

– урманнардан файдалануның җитештерү процессын оештыру;

– урман мохитен саклап калу һәм торгызу чаралары;

– урманнардан файдаланучының хакимият органнары һәм җирле халык белән хезмәттәшлеге.

Мондый сертификацияләүне уткәрүгә төп кызыксынучы як булып урманнардан файдаланучы – предприятие тора, чөнки урманнардан файдалану процессының урманнар белән тотрыклы идарә итү процессына туры килүен күрсәтә торган сертификат булу предприятиенең абруен күтәрә һәм ул эшләп чыгарган агач продукциясенең дөнья базарында һәм эчке базарда конкурентлылык сәләтен арттыра. Агач экспортын стимуллаштыру һәм җайга салу максатларында халыкара

таләпләр, шулай ук Бөтендөнья сәүдә оешмасы (БСО) таләпләре буенча бу өлкәдә лицензияләүнең, квоталауның, сертификацияләүнең һ.б директив чаралары кулланылмаска тиеш.

Әлеге таләпләр нигезендә, агач продукцияләрен экспортка чыгарганда урманнардан файдалануны сертификацияләү бары тик ихтыярый гына була ала.

Урман секторында базар мөнәсәбәтләрен гамәлгә ашыруның ахыргы акты агач эшкәртү продукциясен (төзелеш материаллары, целлюлоза, кәгазь, җиһаз, һ.б) базарга чыгарудан гыйбарәт. Бу этапта урман сертификациясе агач эшкәртү процессына, шулай ук продукт әзерләнгән агач чималын ташуның барлык баскычларына кагыла.

Агач чималын ташуны сертификацияләү агач эшкәртү продукциясе ясалган чималның урманнар белән тотрыклы идарә итү принципларыннан чыгып, димәк, бу принципларга туры килүгә сертификаты булган предприятиеләр тарафыннан ташылуын раслау өчен башкарыла.

Агач эшкәртүне сертификацияләү агач чималын эшкәртүче предприятие мөрәҗәгате буенча үткәрелә. Урман сертификациясенең әлеге стадиясе дә ихтыярый булырга тиеш, чөнки халыкара оешмаларның, шул исәптән БСОның башка товарлар өчен билгеләнгән таләпләре экспортка чыгарыла торган агач эшкәртү продукциясенә дә кагыла. Базарда тәкъдим ителә торган товарларны һәм хезмәт күрсәтүләрне ихтыярый сертификацияләү бу таләпләрнең берсе булып тора.

Шулай итеп, Россиянең һәм Татарстан Республикасының урман комплексында базар мөнәсәбәтләрен гамәлгә ашыру актларына сертификацияләүнең түбәндәге төрләре туры килә:

– урман ресурсларын сертификацияләү;
– урманнардан файдалануны сертификацияләү;
– урман эшкәртүне сертификацияләү.

Бу процедуралар Россия урман сертификациясенең гомуми схемасына керә торган тиешле сертификация системалары ярдәмендә башкарыла.

Сертификацияләү системаларының гомуми схемасына керә торган һәр система автоном, ләкин алар үзара бәйләнештә һәм бер-берсен тулыландыра.

Россиядә урманнардан файдалануны ихтыярый сертификацияләү Россия Урман сәнәгате һәм урман экспорты белән шөгыльләнүчеләр берлеге, Россия Федерациясенең Урман хуҗалыгы министрлыгы, урман комплексы хезмәткәрләренең тармак һөнәр берлеге тәкъдиме һәм ярдәме белән эшләнде. Системаны эшләүдә, карауда һәм сынауда урман сертификациясе өлкәсендә тармак институтлары һәм югары уку йортлары галимнәре, Россия Федерациясе субъектларының урман комплексы белгечләре, дәүләтнеке булмаган оешмалар вәкилләре катнашты.

Республикада урманнардан файдаланучылар арасында ихтыярый урман сертификациясе белән кызыксынучылар әлеге юк.

2.2. Урманнарны планлаштырылган үзләштерү зоналарына бүлү (шул исәптән алардан файдалану төрләре һәм үзләштерү интенсивлыгы буенча)

2.2.1. Татарстан Республикасының социаль-икътисадый үсеш программаларын һәм территориаль планлаштыру документларын исәпкә алып, республикада урманнарныүзләштерү перспективаларын гомуми бәяләү

Татарстан Республикасы урман хуҗалыгында Россиягә һәм гомумән бу өлкәгә хас булган проблемалар бар:

– хисапланган урман кисүләрдән тулысынча файдаланмау;

– урман хуҗалыгындагы эшне механикалаштыруның түбән дәрәҗәдә булуы;

– югары квалификацияле кадрлар җитмәү;

– агач эшкәртү предприятиеләренең республика территориясендә рациональ урнашмавы;

– җитештерүнең түбән рентабельле булуы;

–машина-трактор паркының искергән булуы;

– урман кишәрлекләрен агач әзерләү өчен арендага алучыларның булмавы;

– урманнарны рөхсәтсез кисүләрдән һәм рөхсәтсез агач әйләнешеннән саклауны, яңа урман законнары нигезендә язгы-җәйге чорда урманнарны янгыннардан саклауны оештыру.

Моннан тыш, табигать шартлары һәм социаль-икътисадый шартлар китереп чыгарган түбәндәге проблемалар да бар:

– урман үстерү өчен кыен шартлар;

– урманнарның аз булуы;

– урманнарда товар сыйфаты түбән булган йомшак яфраклы урман утыртмаларының күбрәк булуы;

– эрозиягә дучар ителгән җирләрнең шактый зур мәйданнар биләве;

– имәнлекләрнең һәрьяклап кысылуы;

– техноген йогынты аркасында килеп туган катлаулы экологик хәл.

Татарстан Республикасында урман хуҗалыгы өлкәсендәге проблемаларны хәл итү өчен дәүләт хакимияте органнарының һәм җирле үзидарә органнарыныңнәтиҗәле инвестиция проектларын хуплауга, урман ресурслары бүлеп бирүгә, сәнәгать мәйданнарын сайлауга, социаль-җитештерү инфраструктурасын булдыруга юнәлдерелгән гамәлләренкоординацияләү таләп ителә.

Катлаулы проблемаларны хәл итү өчен максатчан программа ысулы кулланылырга тиеш, ул кызыксынучы якларның тырышлыгын берләштерергә, бер үк мәсьәләләрне параллель чишүне булдырмаска, төрле чыганаклардан финансларны бергә тупларга мөмкинлек бирә.

Хәзерге вакытта республиканың урман хуҗалыгы эшчәнлеген җайга салу Татарстан Республикасы Хөкүмәте тарафыннан кабул ителгән түбәндәге рәсми документларга нигезләнеп алып барыла:

1.Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2008 елның 22 октябрендәге 763 номерлы карары белән расланган 2020 елга кадәр һәм 2030 елга кадәрге чорга Татарстан Республикасы җитештерү көчләрен кластерларга таянып үстерү һәм алып бару программасы («Агач эшкәртү сәнәгате» бүлеге).

Программаның максаты: йомшак яфраклы агачны заманча технологияләр,югары җитештерүчәнлеккә ия җайланмаларярдәмендә тулысынча эшкәртү, булган куәтләрне модернизацияләү нигезендә заманча технологияләр, яңа заводлар һәм комплекслар төзү юлы белән дәүләтнең, халыкның һәм бизнесның агач продукциясенә ихтыяҗын канәгатьләндерү максатларында конкурентлылыкка сәләтле агач эшкәртү комплексын булдыру

Куелган максатларга ирешү өчен түбәндәге бурычлар хәл ителергә тиеш.

1.1. Урман хуҗалыгында:

– урманнардан даими, зарар китерми торган, рациональ файдалану, урман хуҗалыгын алып баруның интенсивлыгы һәм урман фонды кишәрлекләрен озак вакытка арендага алып, урманнарның продуктивлыгын үз вакытында торгызунигезендә агач әзерләүнең тотрыклы базасын булдыру.

1.2. Агач эшкәртү һәм агачтан әйберләр ясау производствосында:

– агачны тулысынча эшкәртеп базарда ихтыяҗ зур булган товарга әйләндерү юлы белән агач эшкәртү продуктларыннан тулысынча файдалану;

– файдаланылмый торган йомшак яфраклы усак һәм каен урманнары үскән урыннарда югары сыйфатлы, конкурентлылыкка сәләтле ябыштырылган конструкцияләр эшләп чыгара торган заводлар һәм торак төзелеше предприятиеләре төзү;

– экологик яктан куркыныч булмаган агач эшкәртү производстволары булдыру;

– гамәлдәге предприятиеләрне техник яктан җиһазлау, агачны заманча технологияләр, прогрессив кисү һәм эшкәртү механизмнары кулланып эшкәртүче, йомшак яфраклы, юка һәм түбән сыйфатлы агачтан югары сыйфатлы продукция җитештерүче яңа үзәкләр булдыру;

– агач эшкәртү һәм агач әзерләү калдыкларыннан җылылык һәм электр энергиясе эшләп чыгару.

2. 2011 елның 22апрелендәге 13-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән расланган 2011 – 2015 елларга Татарстан Республикасының социаль-икътисадый үсеш программасы.

2.2.2 Урманнарны планлаштырылган үзләштерү зоналарына файдалану максатыннан чыгып бүлүне үзләштерү интенсивлыгы буенча нигезләү (аларның максатчан билгеләнешен, экологик яктан кыйммәтен, урманнардан файдалануның планлаштырыла торган чорда өстенлекле булган төрләрен, республиканың территориаль планлаштыру документларын истә тотып)

Республикада төп токым агачларының эксплуатацияләнә торган запаслары өч төбәк буенча бүленгән (2.2.1.1 нче рәсем).

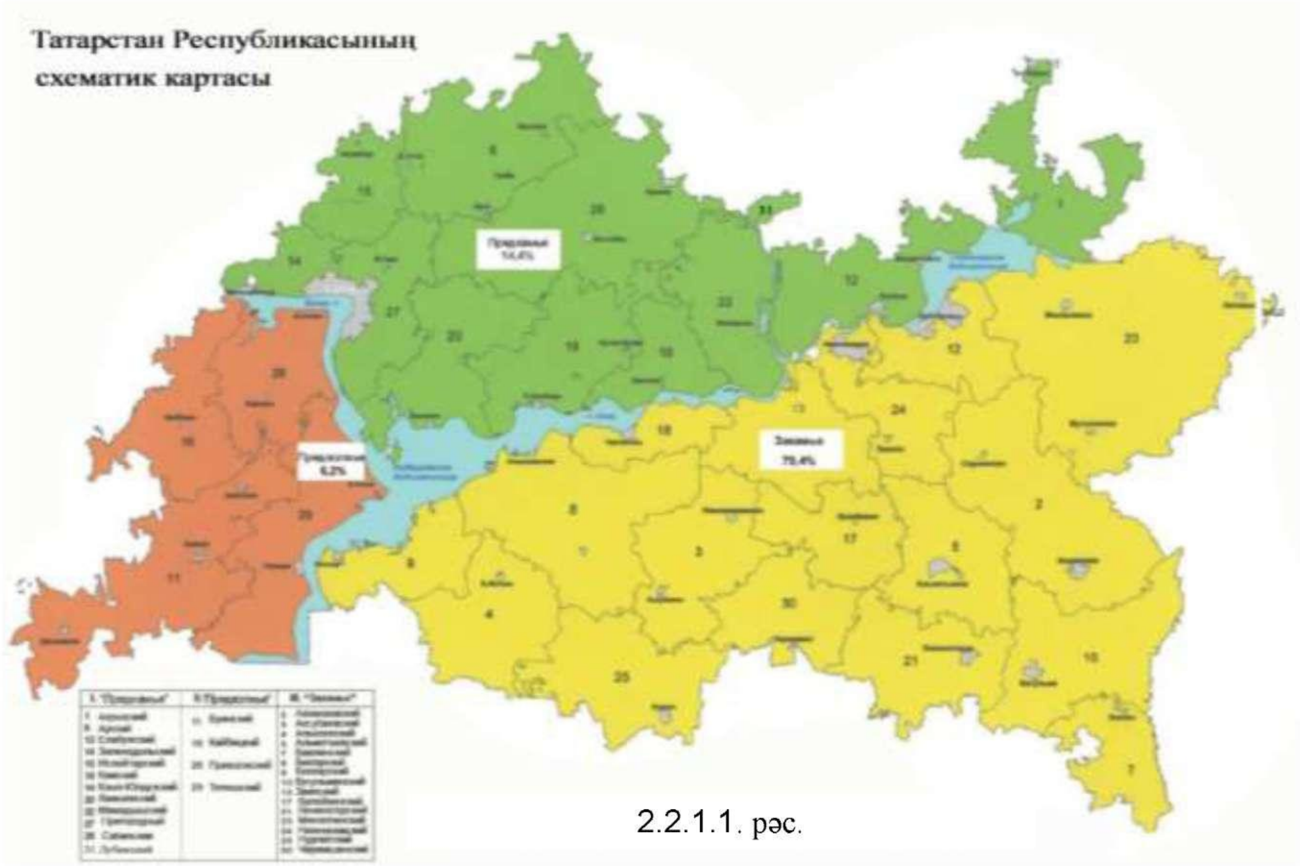

2.2.1.1. рәс.

I – Идел, Кама һәм Нократ елгалары арасында урнашкан («Кама алды») – 2517 мең м^3 (14,4%);

II – Кама һәм Идел арасында урнашкан («Кама аръягы») –13873 мең м^3 (79,4%);

III – Идел артында урнашкан («Идел алды») – 1073 мең м^3 (6,2%).

Агач запасларын сәнәгать максатларында файдаланудан чыгып караганда, беренче төбәк – «Кама алды» башкаларга караганда алгарак киткән, бу төбәк Башкала, Төньяк, Кама, Көнбатыш икътисадый районнарында урнашкан һәм аңа Әгерҗе, Арча, Биектау, Алабуга, Зеленодольск, Лаеш, Питрәч, Мамадыш һәм Саба муниципаль районнары керә. Хисапланган урман кисүләрдә Зеленодольск, Мамадыш һәм Саба муниципаль районнары алга киткән. Бу төбәктә каенны эшкәртү белән шөгыльләнә торган эре предприятиеләр – «Зеленодольск фанера заводы» ААҖ, «Идел буе фанера-җиһаз комбинаты» ЯАҖ (НП) (алга таба «ЗФЗ» ААҖ, «ПФМК»ЯАҖр (НП), Васильево урман сәнәгате комбинаты «Квинта-Холдинг» ЯАҖ һәм агач эшкәртүче, җиһаз ясаучы башка бик күп предприятиеләр урнашкан. Шулай ук «Арча урманы» ДБУ, «Саба уку-тәҗрибә урман хуҗалыгы» алга киткән.

«Идел алды» төбәге бу юнәлештә бик акрын үсә, ул Көнбатыш икътисадый районында урнашкан, бу төбәккә Апас, Буа, Чүпрәле, Кайбыч һәм Тәтеш муниципаль районнары керә.

«Кама алды» төбәгендә урман ресурсларын үзләштерү түбән дәрәҗәдә, анда барлык агач запасының 4/5 үсә, шуңа карамастан бары тик 12 – 16 процент кына хисаплы урман кисүләр башкарыла. Бу төбәк Көньяк, Кама, Нефть һәм Көнбатыш икътисадый районнарына урнашкан, аңа Азнакай, Аксубай, Әлки, Алексеевск,

Әлмәт, Баулы, Спас, Бөгелмә, Зәй, Лениногорск, Минзәлә, Түбән Кама, Нурлат һәм Чирмешән муниципаль берәмлекләре керә.

Агач материалларының шактый өлеше (50 проценттан артык) йомры рәвештә яисә чистартылмаган агач материалы буларак киптерелмичә сатыла. Татарстан Республикасы урманнарын планлаштырылган үзләштерү зоналарының файдалану төрләре буенча бүленгән схема рәвешендәге картасы 2.2.1.2 нче рәсемдә бирелә.

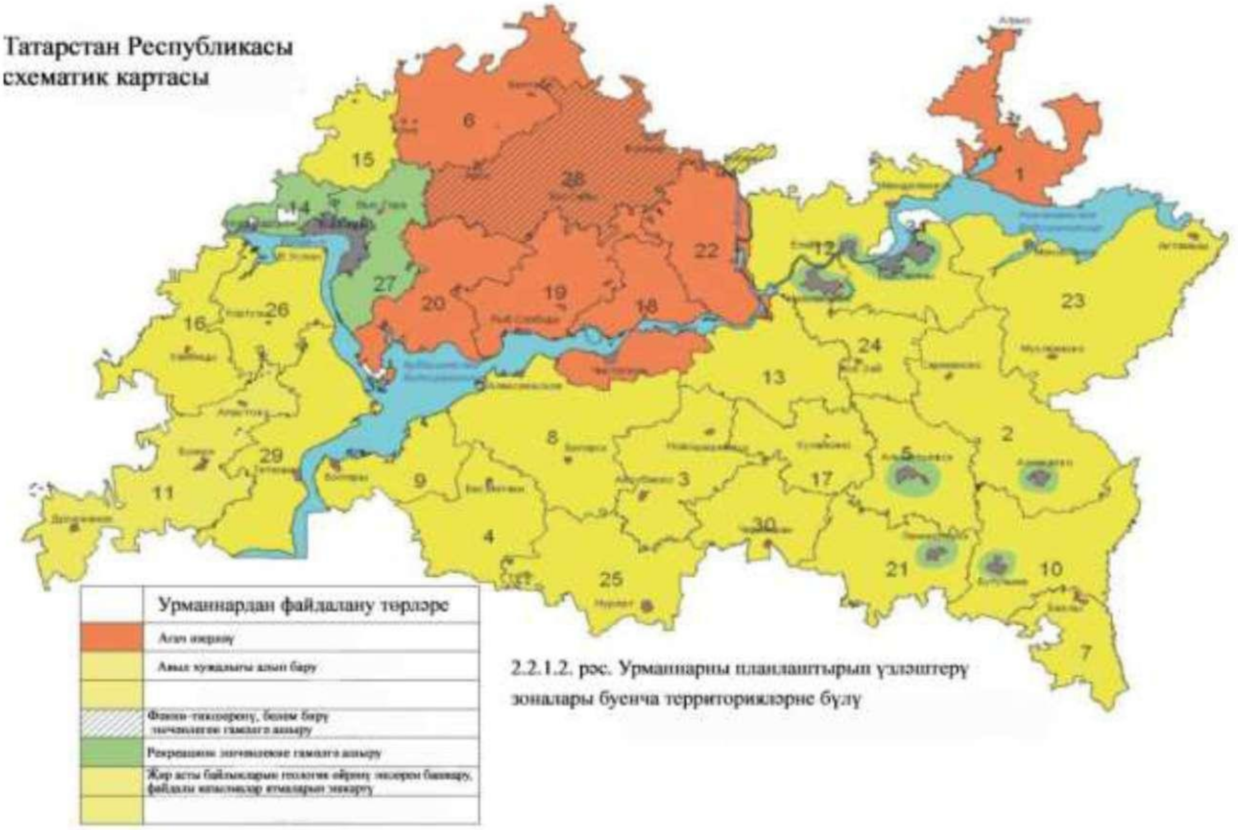

2.2.1.2. рәс. Урманнарны планлаштырып үзләштерү зоналары буенча территорияләрне бүлү

2.2.2.1 нче таблица

Татарстан Республикасы икътисадый районнарының административ-территориаль составы

Икътисадый район исеме	Муниципаль районнар һәм шәһәр округлары исеме
Башкалаикътисадый районы	Казан Әтнә Югары Ослан Биектау Зеленодольск Лаеш Питрәч
Көнбатышикътисадый районы	Апас Буа Чүпрәле Кайбыч Кама Тамагы Тәтеш
Төньякикътисадый районы	Арча

Икътисадый район исеме	Муниципаль районнар һәм шәһәр округлары исеме
	Балтач Кукмара Мамадыш Саба Балык Бистәсе Теләче
Көньяк икътисадый районы	Әлки Алексеевск Аксубай Чистай Яңа Чишмә Нурлат Спас
Кама икътисадый районы	Чаллы Түбән Кама Алабуга Менделеевск Зәй Тукай
Нефть икътисадый районы	Әлмәт Бөгелмә Лениногорск Сарман Чирмешән
Көнчыгыш икътисадый районы	Әгерҗе Актаныш Минзәлә Мөслим Азнакай Ютазы Баулы

2.2.3.1 нче рәсемдә Татарстан Республикасы административ бүленешенең урманчылыклар һәм урман парклары күрсәтелгән схема рәвешендәге картасы күрсәтелә.

2.2.3.1. рәс. Районнар һәм урманчылыклар

2.2.2.2нче таблица

Урманчылыкларның Татарстан Республикасы административ районнары буенча бүленеше

Административ район	Урманчылык
Әгерҗе	Әгерҗе
Азнакай	Азнакай, Бөгелмә,
Аксубай	Аксубай, Биләр, Нурлат,
Актаныш	Минзәлә
Алексеевск	Биләр
Әлки	Биләр, Болгар, Нурлат,
Әлмәт	Әлмәт, Зәй, Кәләй, Лениногорск
Апас	Буа, Кайбыч, Идел буе, Тәтеш
Арча	Арча, Саба
Әтнә	Ары
Баулы	Баулы, Бөгелмә,
Балтач	Арча, Саба
Бөгелмә	Әлмәт, Баулы, Бөгелмә, Лениногорск
Буа	Буа, Тәтеш
Югары Ослан	Идел буе

Административ район	Урманчылык
Биектау	Зеленодольск, Ары, Шәһәр яны, Саба
Чүпрәле	Буа,
Алабуга	Алабуга, Мамадыш,
Зәй	Әлмәт, Зәй, Кәләй, Түбән Кама
Зеленодольск	Зеленодольск, Кайбыч, Идел буе
Кайбыч	Кайбыч, Идел буе
Кама Тамагы	Идел буе
Кукмара	Лубян, Мамадыш, Саба
Лениногорск	Әлмәт, Бөгелмә, Лениногорск
Лаеш	Лаеш, Шәһәр яны
Мамадыш	Кама, Кызыл Йолдыз, Мамадыш, Саба,
Менделеевск	Алабуга,
Минзәлә	Минзәлә
Мөслим	Азнакай, Минзәлә
Түбән Кама	Зәй, Түбән Кама
Яңа Чишмә	Аксубай, Зәй, Кәләй
Нурлат	Биләр, Нурлат
Питрәч	Лаеш, Шәһәр яны, Саба
Балык Бистәсе	Кама, Кызыл Йолдыз, Лаеш,
Саба	Кызыл Йолдыз, Саба
Сарман	Азнакай (Җәлил һәм Сарман уч.урманчылыклары), Әлмәт, Минзәлә, Түбән Кама
Спас	Болгар,
Тәтеш	Буа, Тәтеш
Тукай	Алабуга, Минзәлә, Түбән Кама
Теләче	Кызыл Йолдыз, Саба
Чирмешән	Лениногорск, Чирмешән
Чистай	Аксубай, Биләр, Кама
Ютазы	Бөгелмә

Урманчылыкларның төбәкләр буенча урнашуы:

I. «Кама алды»:

Әгерҗе, Арча, Алабуга, Зеленодольск, Ары, Кама, КызылЙолдыз, Лаеш, Любян, Мамадыш, Шәһәр яны, Саба.

II. «Идел алды»:

Буа, Кайбыч, Идел алды, Тәтеш.

III. «Кама аръягы»:

Азнакай, Аксубай, Әлки, Әлмәт, Баулы, Биләр, Болгар, Бөгелмә, Зәй, Кәләй, Лениногорск, Минзәлә, Түбән Кама, Нурлат, Чирмешән.

2.3. Урманнардан файдаланукүрсәткечләре (урманнардан файдалану төрләре буенча планлаштырылган күләмне дә кертеп)

Урманнарның функциональ билгеләнешен Россия Федерациясенең Урман кодексына туры китерү нәтиҗәсендә эксплуатацияләнә торган урманнар, су саклау зоналарын, гомуми файдаланудагы тимер юлларны, федераль автомобиль юлларын, Татарстан Республикасы милкендәге гомуми файдалану автомобиль юллары буенда үскән саклагыч урман полосаларын аеру исәбеннән, шактый кимеде. Шулай ук мондый урманнардагы өлгергән һәм картайган урман утыртмаларының саны да кимеде, бу агач әзерләү мөмкинлекләрен (хисаплы урман кисүләрне) ачыклауның зарурлыгына китерде.

Агач әзерләү күләмен планлаштыру 2018 елга кадәр Татарстан Республикасы урман комплексын үстерү стратегиясендә куелган максатлардан һәм бурычлардан чыгып эшләнде.

Агач әзерләүне планлаштыруның елларга бүленгән күләме 13 нче кушымтада бирелә.

Татарстан Республикасы буенча урманнардан тулаем файдалану күләмнәре 14 нче кушымтада бирелә.

2.3.1 нче таблица

Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы мәгълүматлары буенча 2009 елның 1 гыйнварына һәм 2014 елның 1 гыйнварына хисаплы урман кисүләрнең урманчылыклар буенча бүленеше

Урманчылык исеме	2009елның 1 гыйнварына				2014 елның 1 гыйнварына				
	Өлгергән һәм картайган агачларны кисү	Урманнарны чистарту өчен кисү	Санитар кисүләр	Барлыгы	Өлгергән һәм картайган агачларны кисү	Урманнарны чистарту өчен кисү	Санитар кисүләр	Төзелеш, реконструкция һәм объектлардан файдалану өчен каралган урман үсентеләрен кисү (РФ ЖК 13, 14, 21 ст.)	Барлыгы
	шул исәптән ылыслы	**шул исәптән ылыслы**	**шул исәптән ылыслы**	**шул исәптән ылыслы**	**шул исәптән ылыслы**	**шул исәптән ылыслы**	**шул исәптән ылыслы**	**шул исәптән ылыслы**	**шул исәптән ылыслы**
1. Әгерҗе	50,5	15,8	1,2	67,5	50,5	15,8	1,2	0,4	67,9

Урманчылык исеме	2009елның 1 гыйнварына				2014 елның 1 гыйнварына				
	Өлгергән һәм картайган агачларны кисү	Урманнарны чистарту өчен кисү	Санитар кисүләр	Барлыгы	Өлгергән һәм картайган агачларны кисү	Урманнарны чистарту өчен кисү	Санитар кисүләр	Төзелеш, реконструкция һәм объектлардан файдалану өчен каралган урман үсентеләрен кисү (РФ ЖК 13, 14, 21 ст.)	Барлыгы
	шул исәптән ылыслы	шул исәптән ылыслы	шул исәптән ылыслы	шул исәптән ылыслы	шул исәптән ылыслы	шул исәптән ылыслы	шул исәптән ылыслы	шул исәптән ылыслы	шул исәптән ылыслы
	20,1	10,9	0,9	31,9	20,1	10,9	0,9	0,2	32,1
2. Азнакай	62,1	14,3	4,8	81,2	62,1	14,34	8,2	3,2	87,84
		10,1	4,5	12,9	0	10,14	4,54	0,6	15,28
3. Аксубай	63,8	6,6	0,1	70,5	63,8	6,61	0,11	0,5	71,02
	0,2	0,3		0,5	0,2	0,32	0,02	0	0,54
4. Әлмәт	35,2	23,2	18,9	77,3	35,2	23,18	18,86	5,3	82,54
	1,2	3,1	2,3	6,6	1,2	3,07	2,26	0,6	7,13
5. Арча	16,2	9,1	5,6	30,9	16,2	9,1	5,6	0,1	31
	1,2	5,6	1,3	8,1	1,2	5,62	1,26	0	8,08
6. Баулы	30,2	8	5,3	43,5	30,2	8,04	5,28	2,2	45,72
	0,2	5,6	1,1	6,5	0,2	5,61	1,12	0,1	7,03
7. Биләр	125,5	16	5,2	146,7	125,5	16	5,2	0,3	147
		1,7	1,6	3,3	0	1,7	1,6	0	3,3
8. Бөгелмә	33,5	13,6	7,8	55	33,5	13,58	14,27	1	62,35
		9,3	2,2	11,1	0	9,17	2,16	0,1	11,43
9. Буа	4,8	10,3	5,2	22,4	4,8	10,32	5,22	0,1	20,44
		5,4	0,1	5,5	0	5,42	0,11	0	5,53
10. Алабуга	32,8	22,4	8,8	64	32,8	22,4	11,7	0,5	67,4
	6,6	13,5	8,4	28,5	6,6	13,5	8,4	0,3	28,8
11. Зәй	109,5	80,2	0,5	190,2	109,5	80,2	15,84	2,8	208,34
	2,6	5,7		8,3	2,6	5,71	0,01	0,2	8,52
12.		16,7	1,5	18,2	7,67	6,12	12,88	0,5	27,17
Зеленодольск		7,4	1,2	8,6	2,18	5,3	8,5	0,2	16,18
13. Арча	8,1	17,5	3,8	29,4	8,1	17,54	3,81	0,2	29,65
	0,3	4,1	1,8	6,2	0,3	4,17	1,77	0,1	6,34
14. Кама	30,6	27,9	14,6	72,8	30,6	27,9	14,6	0,9	74
	2,6	11,9	1,2	15,6	1,5	11,9	1,2	0,3	14,9
15. Кайбыч	10,6	1,5	3,2	15,3	9,8	1,67	7,04	0,1	18,61
		0,1	1,6	1,7	0,1	0,87	0,91	0	1,88
16. Кызыл-	20,7	14,1	2,5	37,3	20,7	14,05	2,5	0,4	37,65
Йолдыз	0,2	4,9	0,3	5,4	0,2	4,93	0,25	0	5,38
17. Кәләй	84,7	3,7	0,2	88,6	84,7	3,82	3,05	3,1	94,67
	1,6	1,1		2,7	1,6	1,08	0	0,5	3,18
18. Болгар	8,8	18,5	12,1	39,4	8,8	18,53	12,08	0,3	39,71
	0,2	3,7	4,2	8,1	0,2	3,71	4,22	0	8,13
19. Лаеш	2,9	18,1	12,6	33,7	2,9	18,13	12,6	0,2	33,83
		6,1	1,6	7,7	0	6,12	1,6	0	7,72
20.	84,5	31,6	6,3	122,4	84,5	31,7	11,8	2,4	130,4
Лениногорск		2,4	1,2	3,6	0	2,4	1,2	0,1	3,7
21.	25,5	12,7	5,6	43,8	26,5	12,71	5,6	0,3	45,11
Мамадыш	4,4	5,6	4,5	13,8	4,4	5,64	4,51	0	14,55
22. Минзәлә	83,5	38,4	9,8	131,7	83,5	38,4	10,4	0,6	132,9
	2,6	9,4	3	15	2,6	9,4	3	0,1	15,1
23. Түбән	75,8	26,4	8,8	111	75,8	26,4	12,6	0,8	115,6
Кама	5,3	11	0,5	16,7	8,5	11	0,5	0,2	20,2
24. Нурлат	193,5	19,7	5,7	218,8	193,5	19,8	29,7	1,2	244,2
	0,8	4,2	0,1	5,1	0,8	4,2	0,1	0	5,1
25. Идел буе	9,9	10,1	9,4	29,2	9,9	10,4	9,5	0,2	30
		0,8	0,9	1,7	0	0,8	0,9	0	1,7

Урманчылык исеме	2009елның 1 гыйнварына				2014 елның 1 гыйнварына				
	Олгергән һәм картайган агачларны кисү	Урманнарны чистарту өчен кисү	Санитар кисүләр	Барлыгы	Олгергән һәм картайган агачларны кисү	Урманнарны чистарту өчен кисү	Санитар кисүләр	Төзелеш, реконструкция һәм объектлардан файдалану өчен каралган урман үсентеләрен кисү (РФ ЖК 13, 14, 21 ст.)	Барлыгы
	шул исәптән ылыслы	шул исәптән ылыслы	шул исәптән ылыслы	шул исәптән ылыслы	шул исәптән ылыслы	шул исәптән ылыслы	шул исәптән ылыслы	шул исәптән ылыслы	шул исәптән ылыслы
26. Шәһәр		14,5	3,2	17,7	0	9	44,7	0,6	54,3
яны		11,6	1,5	13,1	0	8	27,7	0,4	36,1
27. Саба	75,1	50,8	5,3	131,2	68,7	23,59	51,37	0,3	143,96
	1,9	13,3	2,9	18,1	4,6	16,22	27,36	0,2	48,38
28. Тәтеш	8,1	12,4	1,7	22,2	8,1	12,4	1,72	0,1	22,32
	0,2	0,3		0,5	0,2	0,34	0,03	0	0,57
29.	56,5	25,6	0,6	82,7	56,5	25,6	4,25	0,3	86,65
Чирмешән	1,5	1,4	0,1	3	1,5	1,42	0,11	0	3,03
30. Әлки	62	67,2	7,2	136,5	62	67,2	7,2	0,2	136,6
		2,6	0,4	3	0	2,6	0,4	0	3
Барлыгы	**1404,9**	**646,9**	**177,5**	**2231,1**	**1406,37**	**604,53**	**348,88**	**29,1**	**2388,88**
	53,7	**173,1**	**49,4**	**272,8**	**60,78**	**171,26**	**106,64**	**4,2**	**342,88**

Хисапланган урман кисүләрнең артуы Россия Федерациясе Урман кодексының 13, 14, 21 нче статьяларында төзелеш, объектларны реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман утыртмаларын кисү буенча хисапланган урман кисүләрне кертүгә һәм санитар кисүләргә төзәтмәләр кертүбелән бәйле.

Агач әзерләүнең планлаштырыла торган күләмнәре, өлгергән һәм картайган агачларны кисүләрне дә кертеп, 13 нче кушымтада бирелә.

Урман ресурсларыннан файдалану ресурсның һәр төре буенча аерым кагыйдәләргә нигезләнеп гамәлгә ашырыла. Урманнардан файдалану, икътисадый мөнәсәбәтләр объекты буларак, финанс оешмасы аша алып барылырга тиеш. Агач әзерләүдән тыш, урманнардан файдалануның башка төрләре дә бар, алар республика икътисады өчен дә, урман хуҗалыгы өчен әһәмиятле булырга мөмкин.

Урманнардан файдалануның төрләр буенча планлаштырылган күләмнәре 14 нче кушымтада бирелә.

Файдалануның һәр төре буенча җитештерү күләме һәрвакыт үзгәрештә һәм бик күп факторларга бәйле, ресурслардан файдалана алу мөмкинлеге һәм инвестиция проектлары бу факторларның иң мөһимнәре булып тора.

2.4. Урманнардан нәтиҗәле файдалану эшчәнлегенең төп юнәлешләре һәм аны гамәлгә ашыру чаралары исемлеге

2.4.1. Агач әзерләү, агач эшкәртү, целлюлоза-кәгазь һәм агач кулланучы башка производстволарның планлаштырылган үсеше

Урман сәнәгате комплексының планлаштырылган үсеше түбәндәге юнәлешләр буенча максатчан программалар ярдәмендә гамәлгә ашырылырга тиеш:

1. Төзелеш комплексы өчен агач әйберләр номенклатурасын киңәйтү һәм аларны җитештерү күләмнәрен арттыру. Сәнәгатьне һәм төзелеш тармагын халыкның реаль акча керемен нисбәтле рәвештә үстерү Россия базарында урман продукциясенең барлык төрләренә ихтыяҗның артуына китерәчәк. Үткәрелгән тикшеренүләр соңгы елларда эчке базарда агач эшкәртү продукциясенә ихтыяҗ төзелеш тармагында – 2,8 мәртәбә (төзелеш материаллары, ябыштырылган фанера, плитәләр (ДСП, МДФ, OSB), җиһаз җитештерүдә 2,5 мәртәбә артуны күрсәтә. Республикада торак төзелешен ел саен кимендә 50 мең $м^2$га арттыру планлаштырыла. Хәзерге вакытта Европа урман базарында төзелеш өчен һәм җиһаз ясау өчен югары сыйфатлы продукциягә сорау арту күзәтелә.

2. «Россия гражданнарына һәркем сатып ала алырлык һәм уңайлы торак» федераль максатчан программасын гамәлгә ашыру кысаларында агачтан торак төзүне оештыру. Торак төзелешен үстерү, заманча технологияләр нигезендә югары әзерлектәге өйләр комплектын эшләп чыгару буенча җитештерү индустриясе булдыру күздә тотыла. Россия Федерациясе Агачтан торак төзү ассоциациясе якын киләчәккә әлеге юнәлеш потенциалын, дәүләт ярдәме күрсәтелгән очракта, елына 24 млн. $м^2$ дип исәпли.

3. Агач эшкәртү калдыкларын күләмнең кимүе, агач ягулык брикеты, агач күмере эшләп чыгаруны оештыру юлы белән калдыксыз җитештерүгә ирешү, бу агач эшкәртүнең файдаланылмый торган калдыкларын шактый киметергә һәм энергия саклау технологияләрен кертү кысаларында республикадагы экологик хәлне яхшыртырга мөмкинлек бирәчәк.

4. Дәүләт ярдәме күрсәтү, ул түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

- урман сәнәгате комплексы предприятиеләренең сезонара чимал запаслары һәм ягулык өчен кредит оешмаларыннан алган кредитлары буенча процент ставкасын субсидияләү;
- урман сәнәгате комплексы предприятиеләренең инвестиция проектларын гамәлгә ашыру өчен кредит оешмаларыннан алган кредитлар буенча процент ставкасын, шулай ук лизинг компанияләреннән алынган җитештерү җайланмалары, җитештерү билгеләнешендәге күчемсез мөлкәт объектлары, транспорт чаралары һәм махсус техника өчен лизинг түләүләре өлешен субсидияләү;
- урман комплексы предприятиеләренә оешмалар табышына салым һәм оешмалар мөлкәтенә салым буенча законнарда каралган ташламалар ясау.

2009 – 2018 елларда агач чыгаруның планлаштырылган күләмнәрен тәэмин итү өчен һәм агач әзерләү предприятиеләренең тотрыклы эшчәнлеге өчен гомуми озынлыгы 145 км булган урман ташу юллары төзү күздә тотыла.

Агач эшкәртү производствосының үсеш потенциалы түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

- функциональ производстволарны проектта каралган куәтләренә җиткерү;
- агач кисү һәм агач эшкәртү җайланмаларын модернизацияләү;
- кече бизнесны үстерү, агач эшкәртү продукцияләрен җитештерүдә кече предприятиеләрнең өлешен гомуми санның 25 процентына кадәр җиткерү, хәзерге вакытта ул бары тик 14,3 процентны тәшкил итә.

Билгеләнгән өстенлекләрне гамәлгә ашыру урман сәнәгате комплексын югары рентабельле тотрыклы эшчәнлек белән тәэмин итәчәк.

Урман сәнәгате комплексын тизләтелгән үстерүнең төп проектларын гамәлгә ашыру өчен 10 млрд. сумнан артыграк инвестицияләр таләп ителә.

Планлаштырылган чаралар урман сәнәгате продукциясен эшләп чыгаруны арттырырга мөмкинлек бирәчәк. Шулай итеп, 2018 елга житештерү күләме, 2012 елга караганда, 1,7 тапкыр артачак.

Республикада агач эшкәртү һәм агачтан әйберләр ясау производстволарын 3 төп төркемгә бүләргә мөмкин:

– эре агач эшкәртү һәм җиһаз предприятияләре – Зеленодольск, Алабуга районнары;

– »Урман» ДБУ агач әзерләү һәм агач эшкәртү производстволары;

– Казан шәһәрендә һәм республиканың башка торак пунктларында урнашкан агач эшкәртү һәм җиһаз ясау предприятиеләре.

Республиканың эре агач эшкәртү предприятиеләре – «ПФМК» ЯАЖр (НП) һәм «ЗФЗ» ААҖ, фанера сату буенча уңайлы конъюнктурадан файдаланып,продукциянең тиешле сыйфатына ирешеп, ерак чит илләр базарлары белән хезмәттәшлек итә, «ПФМК»ЯАЖр (НП) эшләп чыгарыла торган җиһаз продукциясенең 90 процентка якыны һәм «ЗФЗ» ААҖжитештерелә торган фанераның 85 процентка якыны экспортка озатыла.

Татарстан Республикасы урман хуҗалыгының икенче төркеме «Урман» дәүләт бюджет учреждениеләренә тупланган, аңа төп агач әзерләүчеләр булган утыз предприятие керә, базарда аларның продукциясе әлеге конкурентлылыкка сәләтле түгел.

Агач эшкәртү һәм агачтан әйберләр ясау буенча өченче төркем предприятиеләргә республика шәһәрләрендә һәм районнарында урнашкан күпсанлы вак һәм урта предприятиеләр керә, алар нигездә читтән кайтартылган сыйфатлы чимал, күп очракта ылыслы агачлар белән эшли.

Хәзерге вакытта бу тармак реформа стадиясендә.

Хәзерге вакытта гамәлдә булган агач әзерләү һәм агач эшкәртү куәтләре нык тузган һәм әзерләнә торган барлык агачны арадашчы буларак та эшкәртеп битерә алмый.

Татарстан Республикасы районнарында яңа житештерү комплекслары төзергә кирәк.

Ябыштырылган агач конструкцияләр җитештерүчеләр һәм кулланучылар ассоциациясе (НО РАДеКК) һәм Татарстан Республикасы Сәнәгать һәм сәүдә министрлыгы тарафыннан «Агачны тулысынча эшкәртеп бетерү нигезендә аз катлы торак төзү индустриясе өчен житештерү куәтләрен булдыру» буенча бизнес-план проекты эшләнә, аның максаты елына 500 мең кв.м һәркем ала алырлык һәм уңайлы торак төзү, төзелеш материаллары җитештерү, агач эшкәртү калдыкларын пеллетлар эшләп чыгару өчен яңадан эшкәртү.

Татарстан Республикасында урманнарны тулысынча үзләштерү һәм товар буларак сыйфаты түбән агачны эшкәртү өчен «Алабуга» махсус икътисадый зонасында төрек компаниясе «Кастамону Интегрейтед Вуд Индастри» ЖЧҖ тарафыннан завод төзелә. Төзелгән шартнамәләр нигезендә 2013 елда заводта 834 мең $м^3$ агач эшкәртү планлаштырыла. 2014 елда заводка – 1 млн. 400 мең $м^3$, 2015 елда 2 млн. 100 мең$м^3$ агач таләп ителәчәк.

Югары технологияле җайланмаларны кулланып агач әзерләүне оештыру һәм агач белән тәэмин итү мәсьәләсен хәл итү өчен урман тармагын модернизацияләү кысаларында 2011 елда Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы тарафыннан югары технологияле агач әзерләү техникасы – 8 берәмлек Харвестер һәм 8 берәмлек Форвардер машиналары сатып алынды. Әлеге агач әзерләү машиналарының җитештерүчәнлеге бер сменага 100 $м^3$дан 150 $м^3$ га кадәр тәшкил итә. «Саба уку-тәҗрибә урман хуҗалыгы» ДБУ базасында бу урман техникасында эшләү өчен операторларны өйрәтү оештырылды.

«2014 елга, 2015 һәм 2016 еллар план чорына Татарстан Республикасы бюджеты турында» Татарстан Республикасы Законы нигезендә урманнарны торгызуга һәм урман ресурсларыннан файдалануга бәйле чаралар өчен агач әзерләү техникасын сатып алуга 100,0 млн. сум бюджет инвестициясе бирелде, аңа 4 берәмлек Харвестер һәм 4 берәмлек Форвардер машиналары сатып алу планлаштырыла.

Агач ташуларны оештыру өчен «Кастамону Интегрейтед Вуд Индастри» ҖЧҖ мәйданчыгында «Урман транспорт компаниясе» ААҖ оешты, аның составында КАМАЗ автомобиле базасындагы 20 махсус машина эшли. Агымдагы елның 25 сентябреннән «Урман транспорт компаниясе» ААҖ «Кастамону Интегрейтед Вуд Индастри» ҖЧҖ заводына агач ташый башлады.

2013 елда «Саба урманчылыгы» дәүләт казна учреждениесе территориясендә түбән сортлы агачларны эшкәртү буенча агач эшкәртү комплексы кулланылышка тапшырылды. Әлеге агач эшкәртү комплексының проект куәте елына 179,6 млн. сумлык 600 мең агач поддон, 182,8 млн. сумлык 32,0 мең $м^3$ гомуми кулланылыштагы төзелеш материаллары, 93,7 млн. сумлык 6,0 мең тонна агач оны һәм 79,5 млн. сумлык 22,0 мең тонна пеллетлар (ягулык гранулалары) җитештерүне һәм реализацияләүне күздә тота, товарның барлык төрләре буенча реализацияләнгән продукция суммасы елына 535,7 млн. сум тәшкил итәчәк. Агач эшкәртү комплексының агачка еллык ихтыяҗы– 141,0 тыс. $м^3$ тәшкил итә.

«Энерголеспром» ҖЧҖ инновация компаниясе һәм «Казан милли-тикшеренү технологик университеты» ЮҺБ ДМУ галимнәре белән берлектә «Уку-тәҗрибә Шәһәр яны урман хуҗалыгы» ДБУ базасында товар сыйфаты түбән булган агачны сыек биоягулык һәм агач күмере эшләп чыгару өчен термохимик эшкәртү технологиясен эшләү буенча инновация проекты гамәлгә ашырыла. Кече инновация компаниясе «Энерголеспром» ҖЧҖ «Сколково» инновация үзәге резиденты булып тора һәм Татарстан Республикасы урман хуҗалыгы министрлыгы, «Татарстан Республикасы инновация-венчур фонды» дәүләт коммерциягә карамаган оешмасы ярдәме белән һәм техник фәннәр докторы профессор А.Н. Грачев җитәкчелегендә товар сыйфаты түбән агачны, агач кисү калдыкларын эшкәртү өчен җитештерүчәнлеге сәгатенә 50 кг булган (КПД 80 – 85%) тәҗрибә-эксперимент җайланмалары эшләде һәм аларны Столбище урман хуҗалыгында сынап карый. 2012 ел нәтиҗәләре буенча Столбище участок урманчылыгындагы пилот кишәрлеге кысаларында 1000 $м^3$ артыграк товар сыйфаты түбән агач һәм калдыклар эшкәртелде. Бу эшчәнлеккә капиталь һәм агымдагы чыгымнар 4 млн. сум, эшкәртүнең энергетика нәтиҗәлелеге 65 – 70 процент тәшкил итә. Калдыкларны

юкка чыгару, эчке куллану һәм торак-коммуналь хуҗалык өчен товар продукциясен реализацияләү уңай экологик нәтиҗәләргә китерә.

Хәзерге вакытта компания товар сыйфаты түбән булган агачны, агач кисү калдыкларын эшкәртү өчен җитештерүчәнлеге сәгатенә 500–1000 кг (йомычка 3,3-3,6 $м^3$/с.) булган күчмә җитештерү комплексларын эшли.

Татарстан Республикасында «Кастамону Интегрейтед Вуд Индастри» җаваплылыгы чикләнгән җәмгыятенә агач продукциясе ташый торган 17 дәүләт казна учреждениесенең (Азнакай, Аксубай, Әлмәт, Баулы, Биләр, Бөгелмә, Алабуга, Зәй, Кәләй, Кама, Кызыл Йолдыз, Лениногорск, Мамадыш, Минзәлә, Түбән Кама, Нурлат, Чирмешән урманчылыклары) урман белән идарә итүен сертификацияләү буенча пилот проекты гамәлгә ашырыла башлады.

Проектны гамәлгә ашыру кысаларында 27 сентябрьдә Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгында урманчылык һәм министрлык белгечләре өчен «Урман белән идарә итү буенча сертификат алуга әзерләнүнең гамәли мәсьәләләре» темасына урман FCS сертификаты буенча өйрәтү семинары үткәрелде. Урман белән идарә итүгә һәм урманнан файдалануга аудит үткәрү өчен Татарстан Республикасы Хөкүмәтенең 2013 елның 10 сентябрендәге 1701-р номерлы күрсәтмәсе нигезендә Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгына 250 мең сум акча бүлеп бирелде, хәзерге вакытта башлангыч аудит үткәрү өчен аукцион документлары әзерләнә.

Татарстан Республикасы урманчылыкларын сертификацияләү чимал ташуга FSC сертификатын алган агач әзерләү һәм урман эшкәртү компанияләренең артуына китерәчәк, чөнки урманнардан файдалану сертификат алган территорияләрдә (урманчылык сертификацияләнгән очракта) башкарылачак һәм FSC таләпләре урман мөнәсәбәтләрендә катнашучыларның барысына да кагылачак.

2.4.2. Агачка булган ихтыяҗның фаразлана торган үзгәрешләре

Татарстан Республикасы урман сәнәгатендәге вәзгыять тулысынча илнең бу тармагындагы күренешне кабатлый, ә агач әзерләү һәм агач чыгару тармакларында хәл катлаулырак. Статистика белешмәләренә караганда, хәзерге вакытта урман сәнәгате комплексы ВВП җитештерүенең 1 процентка якынын һәм Россия Федерациясендә сәнәгать продукциясе җитештерүнең гомуми күләменең 4 процентка якынын тәэмин итә.

Татарстан Республикасында урманнарны тулысынча үзләштерү һәм товар сыйфаты түбән булган агачны эшкәртү өчен «Алабуга» махсус икътисадый зонасында төрек компаниясе «Кастамону Интегрейтед Вуд Индастри» ҖЧҖ тарафыннан завод төзелә. Төзелгән шартнамәләр нигезендә, 2013 елда заводта 834 мең $м^3$ агач эшкәртү планлаштырыла. 2014 елда заводка – 1 млн. 400 мең $м^3$, 2015 елда 2 млн. 100 мең$м^3$ агач таләп ителәчәк.

2013 елда «Саба урманчылыгы» дәүләт казна учреждениесе территориясендә түбән сортлы агачларны эшкәртү буенча агач эшкәртү комплексы кулланылышка тапшырылды. Агач эшкәртү комплексының агачка еллык ихтыяҗы 141,0 мең $м^3$тәшкил итә.

Соңгы биш елда агачны һәм целлюлоза-кәгазь әйберләрен экспортка чыгарудан керемнәр 2,9 тапкыр артты, эшкәртелмәгән агачны экспортлау 6,6 тапкыр, эшкәртелгән агачны экспортлау 40 процентка артты. Татарстан Республикасында агач эшкәртү продукцияләрен экспортлау динамикасы буенча белешмәләр 2.4.2.1 нче таблицада бирелә.

2.4.2.1 нчетаблица

2012 елда Татарстан Республикасы урман сәнәгате комплексы продукциясенең төп төрләрен экспортлау

Продукция исеме	Күләме, мең $м^3$
Фанера	48

Россия Федерациясенең экспортка чыгарыла торган продукциясе арасында агачны һәм агач әйберләрен экспортлау өлеше 4,0 процент тәшкил итә, бу Татарстан Республикасы күрсәткечләренә караганда берничә тапкыр артык.

Агач-кәгазь продукциясенә чит илләрдә сорауның артуы бу илләр икътисадында урман секторының тоткан урыны ныгый баруны күрсәтә. 2015 елга дөнья базарында агач-кәгазь продукциясенә ихтыяҗ түбәндәгечә артыр дип фаразлана:

– эшкә яраклыагачбуенча 1906 млн. $м^3$;

– төзелеш материаллары буенча 425 млн. $м^3$;

–фанераһәм плитә рәвешендәгепродукция буенча 403 млн. $м^3$.

Үткәрелгән тикшеренүләр Россия Федерациясенең эчке базарында да 2016 елга агач-кәгазь продукциясенә сорауның артачагын күрсәтә:

– эшкә яраклыагачбуенча 224,2 млн. $м^3$;

– төзелеш материаллары 35,0 млн. $м^3$;

– фанерабуенча 3,8 млн. $м^3$.

2.4.3. Агач ресурсларын исәпкә алуның төгәллеген арттыру, урман өлкәсендәге законнарның үтәлешен тикшереп тору

Урман ресурсларын исәпкә алуның төгәллеген арттыру

Урман фонды җирләрендә урман ресурсларын исәпкә алу урман эшләрен башкарган вакытта яисә махсус тикшеренүләр вакытында үткәрелә. Урман эшләре үз эченә ала торган чаралар һәм аларны үткәрү тәртибе Россия Федерациясе Урман кодексында (67 – 70 статьяларда) һәм Федераль урман хуҗалыгы агентлыгының 2011 елның 12 декабрендәге 516 номерлы «Урман эшләре инструкциясен раслау турында» боерыгында билгеләнгән.

Урман фонды җирләрендә, торак пунктлар җирләрендә, оборона һәм иминлек органнары җирләрендә, аеруча саклана торган табигать территорияләре җирләрендә урнашкан урманнарда урман эшләренең составы, ысулы һәм төгәллеге ягыннан

таләпләр Россия урман хуҗалыгының 2011 елның 12 декабрендәге 516 номерлы боерыгында билгеләнгән.

Махсус тикшеренүләр үткәрүгә таләпләр методикалар, техник шартлар, техник биремнәр нигезендә билгеләнә.

Урман эшләре инструкциясе буенча, урман ресурларын исәпләүнең төгәллегенә ирешү өчен һәр урманчылык, урман-парк яисә урман кишәрлеге өчен урман эшләре разряды билгеләнә.Урман эшләре разряды урман кварталы һәм таксация кишәрлеге күләмнәренә бәйле.

Татарстан Республикасында урман эшләре законнар, методик һәм норматив документлар нигезендә I разрядлы төгәллек белән 2001 – 2005 елларда (шулай ук 2011 елда Шәһәр яны, Зеленодольск, Кайбыч һәм Сабаурманчылыкларында) үткәрелде.

Таксация күреп санау ысулы кулланып үткәрелде, бу ысул күрү һәм аралаштырып санау таксацияләренә нигезләнә һәм аның нигезендә алынган белешмәләр урманда таксация кишәрлегенең таксация характеристикаларын төзү өчен нигез булып тора.

Урман таксациясенең җентекле һәм төгәл булуына таләпләр аларның максатчан билгеләнешенә һәм географик урнашуына, өйрәнелү дәрәҗәсенә, урманга антропоген йогынтының интенсивлыгына бәйле.

Сынап карау мәйданнары өчен утыртмалар кишәрлекләрен сайлау ысулы һәм техникасы«Урман эшләрен сынап карау мәйданнары. Эшләү ысуллары»ОСТ 56-69-83 һәм «Урман эшләренең һәм урман хуҗалыгының натураль билгеләре. Төрләре, күләме һәм гомуми техник таләпләр»ОСТ 56-44-80 тармак стандартлары, шулай ук «Урманнарны таксацияләү өчен гомумсоюз нормативлары» белән җайга салына.

Урман эшләре үзенчәлекләрен төрле яклау тикшерү максатларында ике киңәшмә үткәрелә. Беренче киңәшмә кырлардагы урман эшләре башланырга кимендә ике ай кала, икенчесе – кырда җыелган материалларны камераль тикшерү тәмамланганнан соң үткәрелә. Урман эшләре киңәшмәләрендә кабул ителгән карарлар законнарга, урман хуҗалыгын алып бару һәм урманнардан файдалану буенча гамәлдә булган инструкция нигезләмәләренә һәм башка норматив документларга каршы килергә тиеш түгел. Алар урман эшләре белән шөгыльләнә торган оешмалар, урманнардан файдаланучылар, урман хуҗалыгы белән идарә итүнең территориаль органнары тарафыннан мәҗбүри үтәлергә тиеш.

Урман фонды торышы турында актуаль мәгълүмат алу һәм хуҗалык эшләрен билгеләү өчен Татарстан Республикасы урманчылыкларында 2011 елдан 2017 елга кадәр урман эшләре үткәрү планлаштырыла. Урман эшләренең планлаштырыла торган күләме һәм аны үткәрү чыгымнары 2.4.3.1 нче таблицада бирелә.

2.4.3.1 нче таблица

Урман эшләренең планлаштырыла торган күләмнәре һәм аларны уздыру чыгымнары

Урманчылык	Мәйдан, мең га	Мәйдан, га / чыгымнар, мең сумнарда										
		2009 ел	2010 ел	2011 ел	2012 ел	2013 ел	2014 ел	2015 ел	2016 ел	2017 ел	2018 ел	Барлыгы
Әгерҗе	45,3							45346				45346
								10087,7				10087,7
Азнакай	46,1							46103				46103
								10256,1				10256,1
Аксубай	29,6							29622				29622
								6589,7				6589,7
Әлки	37,5								37462			37462
									8333,8			8333,8
Әлмәт	50,2							50166				50166
								11159,9				11159,9
Арча	32,2						32203					32203
							5440,4					5440,4
Баулы	23,4							23437				23437
								5213,8				5213,8
Биләр	50,8								50775			50775
									1129,54			1129,54
Болгар	18,9							18852				18852
								4193,8				4193,8
Бөгелмә	44,1							44133				44133
								9817,8				9817,8
Буа	18,6						18567					18567
							3136,7					3136,7
Алабуга	29						29053					29083
							4939					4939
Зәй	58,9							58897				58897
								13102,2				13102,2

Урманчылык	Мәйдан, мең га	Мәйдан, га / чыгымнар, мең сумнарда										
		2009 ел	2010 ел	2011 ел	2012 ел	2013 ел	2014 ел	2015 ел	2016 ел	2017 ел	2018 ел	Барлыгы
Зеленодольск	26,4			26356								26356
				2885,98								2885,98
Ары	17,2						17182					17182
							2902,9					2902,9
Кайбыч	25,3			25291								25291
				2769,37								2769,37
Кәләй	41,7							41680				41680
								9272,1				9272,1
Кама	54,2				9939		44227					54166
					1000		7518,6					8518,6
Кызыл Йолдыз	42,6						42602					42602
							7242,3					7242,3
Лаеш	34						34031					34031
							5785,3					5785,3
Лениногорск	52,8						52837					52837
							8982,3					8982,3
Лубян	13				12996							12966
					570	950						1520
Мамадыш	47,8						47772					47772
							8070,6					8070,6
Минзәлә	71,9								71918			71918
									15998,9			15998,9
Түбән Кама	43,5								43486			43486
									9673,9			9673,9
Нурлат	88,5						88545					88545
							14958,8					14958,8
Идел буе	28,2						28166					28166
							4758,4					4758,4
Шәһәр яны	30,4			30401								30401
				3328,91								3328,91
Саба	60,3			60292								60292
				6601,97								6601,97

Урманчылык	Мәйдан, мең га	Мәйдан, га / чыгымнар, мең сумнарда										
		2009 ел	2010 ел	2011 ел	2012 ел	2013 ел	2014 ел	2015 ел	2016 ел	2017 ел	2018 ел	Барлыгы
Тәтеш	37,6						37632					37632
							6357,6					6357,6
Чирмешән	36,4						36373					36373
							6169,6					6169,6
Барлыгы	1236,4	0	0	142340	22935	0	509190	358236	203641	0	0	1236342
		0	0	15586,2	1570	950	86262,5	79693,1	35136,1	0	0	219197,97

Урманнар белән идарә итү һәм урманнар өлкәсендә законнар үтәлешен тикшереп тору

Федераль дәүләт урман күзәтчелегенең (урманны саклау) һәм Урман янгыннарына каршы федераль дәүләт күзәтчелегенең төп максаты урманнар өлкәсендә законнар үтәлешен тикшереп тору, аларга түбәндәгеләр керә:

Россия Федерациясе Урман кодексы;

«Федераль дәүләт урман күзәтчелеген (урманны саклау) гамәлгә ашыру турында нигезләмәне раслау хакында» Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2007 елның 22 июнендәге 394 номерлы карары;

«Дәүләт тикшереп торуы (күзәтчелеге) мәсьәләләре һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенең кайбер актларының үз көчләрен югалтуын тану турында» Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2013 елның 5 июнендәге 476 номерлы карары;

Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы федераль дәүләт урман күзәтчелеген (урманны саклау) Россия Федерациясе норматив хокукый актларына һәм урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә тапшырылган вәкаләтләрне башкару өчен эшләнгән түбәндәге Татарстан Республикасы норматив хокукый актларына таянып гамәлгә ашыра:

Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы турында» 2006 елның 22 декабрендәге УП-581 номерлы Указына;

«Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законына;

Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы тарафыннан урманнарда янгыннарга каршы таләпләрнең үтәлешен тикшереп тору һәм тикшерү нәтиҗәләре буенча чаралар күрү юлы белән урман янгыннарына каршы федераль дәүләт күзәтчелеге буенча дәүләт функциясен башкаруның административ регламентын раслау хакында» 2013 елның 4 июлендәге УП-594 номерлы Указына;

Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы тарафыннан урманнар өлкәсендә законнарның үтәлешен тикшереп тору һәм тикшерү нәтиҗәләре буенча чаралар күрү юлы белән федераль дәүләт урман күзәтчелеге (урман сагы) буенча дәүләт функциясен башкаруның административ регламентын раслау хакында» 2013 елның 13 июлендәге УП-627 номерлы Указына;

«Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты – Татарстан Республикасы Хөкүмәте регламентын һәм Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты Аппараты турында нигезләмәне раслау хакында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 5 декабрендәге 563 номерлы карарына;

«Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы мәсьәләләре» турында Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2007 елның 12 февралендәге 38 номерлы карарына;

«Татарстан Республикасы урман хуҗалыгы белән идарә итү органнарын реформалау чаралары турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2007 елның 27 июлендәге 332 номерлы карарына;

«Татарстан Республикасы урман инспекторының хезмәт таныклыгы турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2007 елның 13 августындагы 385 номерлы карарына;

«Урманнарда федераль дәүләт урман күзәтчелеген (урманны саклау) һәм урман янгыннарына каршы федераль дәүләт күзәтчелеген гамәлгә ашыра торган вазыйфаи затлар исемлеген раслау хакында»Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетынын 2010 елның 12 ноябрендәге 893 номерлы карарына

һәм түбәндәге ведомство норматив хокукый актларына, шул исәптән «Административ хокук бозулар турында эшләрне башкарганда процессуаль документларны раслау турында» Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының 2011 елның 12 августындагы 367-төп номерлы боерыгына.

Федераль дәүләт урман күзәтчелеге һәм урманнарда янгынга каршы федераль дәүләт күзәтчелеге өлешендә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен үтәүне тикшереп тору Федераль урман хуҗалыгы агентлыгына йөкләнгән. Федераль дәүләт урман күзәтчелеге һәм урманнарда янгынга каршы федераль дәүләт күзәтчелеге, Россия Федерациясе Урман кодексының 81 – 83 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләр кысаларында, Россия Федерациясе Урман кодексының 96 һәм 97 статьялары нигезендә дәүләт хакимияте органнары карамагына бирелгән.

Республика территориясендә урманнарга идарә итү Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Татарстан Республикасында урман хуҗалыгын алып баруны оештыруның идарә һәм административ функцияләре дәүләт казна учреждениеләренә – урманчылыкларга тапшырылган.

Урманнардан комплекслы һәм рациональ файдалану өлкәсендә Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы дәүләт казна учреждениеләре – урманчылыклар эшчәнлегенә дәүләт идарәсен һәм аларны тикшереп торуны гамәлгә ашыра.

Республикада федераль дәүләт урман күзәтчелеге (урманны саклау) һәм урманнарда янгынга каршы федераль дәүләт күзәтчелеге түбәндәге вазыйфаи затлар тарафыннан башкарыла:

1. Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгында:

– министр– Татарстан Республикасы баш дәүләт урман инспекторы;

– министрның беренче урынбасары – баш урманчы – Татарстан Республикасы баш дәүләт урман инспекторы урынбасары;

– урман мөнәсәбәтләре өлкәсендәге мәсьәләләрне алып баручы структур бүлекчәләр башлыклары – Татарстан Республикасы өлкән дәүләт урман инспекторлары;

– урман мөнәсәбәтләре өлкәсендәге мәсьәләләрне алып баручы структур бүлекчәләр белгечләре – Татарстан Республикасы дәүләт урман инспекторлары.

2. Урманчылыкларда:

– җитәкчеләр – урманчылар – Татарстан Республикасы өлкән дәүләт урман инспекторлары;

– җитәкче урынбасарлары – Татарстан Республикасы өлкән дәүләт урман инспекторларыурынбасарлары;

– участок урманчылыкларының урман мөнәсәбәтләре өлкәсендәге мәсьәләләрне алып баручы белгечләре, урманчылар, участок мастерлары – Татарстан Республикасы дәүләт урман инспекторлары.

Федераль дәүләт урман күзәтчелеге (урманны саклау) һәм урманнарда янгынга каршы федераль дәүләт күзәтчелеге дәүләт хакимияте органнары тарафыннан үз вәкаләтләре кысаларында планлаштырылган тикшерүләр, шулай ук «Дәүләт контролен (күзәтчелеген) һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда юридик затларның һәм индивидуаль эшкуарларның хокукларын яклау турында» 2008 елның 26 декабрендәге 294-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә планнан тыш тикшерүләр үткәрү юлы белән башкарыла.

Планнан тыш тикшерүләр түбәндәге максатларда үткәрелә:

– урманнар өлкәсендәге законнар бозуларны бетерү турында элек бирелгән күрсәтмәне үтәүне тикшерү өчен;

– урманнар өлкәсендә законнарны бозу турында дәүләт хакимияте органарыннан һәм жирле үзидарә органнарыннан, юридик затлардан һәм гражданнардан алынган мәгълүмат документлар һәм башка материаллар белән расланган очракта.

Оборона һәм иминлек органнары жирләрендә урнашкан урманчылыклар территориясендә федераль дәүләт урман күзәтчелеген (урманны саклау) һәм урманнарда янгынга каршы федераль дәүләт күзәтчелеген гамәлгә ашырганда планлаштырылган һәм планнан тыш тикшерүләр оборона һәм иминлек өлкәсендә вәкаләтле федераль дәүләт хакимияте органнары белән килештерелә. Үткәрелә торган чаралар «Дәүләт контролен (күзәтчелеген) һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда юридик затларнын һәм индивидуаль эшкуарларнын хокукларын яклау турында» федераль закон таләпләрен үтәп башкарыла.

Үзләренә карата федераль дәүләт урман күзәтчелеге (урманны саклау) һәм урманнарда янгынга каршы федераль дәүләт күзәтчелеге гамәлгә ашырыла торган юридик затлар һәм шөхси эшкуарлар Татарстан Республикасы дәүләт урман инспекторларының мондый тикшерү үткәрелә торган объектларга керүен тәэмин итәргә һәм аларны тикшерү өчен кирәкле документлар белән тәэмин итәргә тиеш.

Татарстан Республикасы дәүләт урман инспекторлары федераль дәүләт урман күзәтчелеген (урманны саклау) һәм урманнарда янгынга каршы федераль дәүләт күзәтчелеген гамәлгә ашыру буенча үзләренә йөкләнгән функцияләрне үтәмәгән яисә тиешенчә үтәмәгән өчен Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән рәвештә җаваплы булалар.

Федераль дәүләт урман күзәтчелеген (урманны саклау) һәм урманнарда янгынга каршы федераль дәүләт күзәтчелеген гамәлгә ашырганда Татарстан Республикасы дәүләт урман инспекторлары түбәндәгеләргә хокуклы:

а) урман законнарын бозуларны билгеләнгән тәртиптә туктатып калырга һәм бетерергә;

б) урман өлкәсендә законнарның үтәлешен тикшерергә;

в) тикшерү нәтиҗәләре буенча актлар төзергә һәм бу актларны, танышу өчен, урман кишәрлекләреннән файдалана торган юридик затларга, шөхси эшкуарларга җибәрергә;

г) тикшерүләр нәтиҗәсендә ачыкланган закон бозуларны бетерү турында үтәлүе мәҗбүри булган күрсәтмәләр бирергә һәм билгеләнгән срокларда бу күрсәтмәләрнең үтәлешен тикшерергә;

д) билгеләнгән тәртиптә транспорт чараларын тикшерергә һәм, кирәк булганда, аларны токтарларга;

е) урманнардан файдалана торган, аларны саклау, яклау һәм торгызу белән шөгыльләнә торган затларга урман өлкәсендә законнар үтәлешен тикшерү нәтиҗәләре һәм ачыкланган хокук бозулар турында хәбәр итәргә;

ж) тикшерүләр нәтиҗәсендә ачыкланган хокук бозуларны бетерүне таләп итәргә;

з) федераль законнарда каралган башка хокукларны гамәлгә ашырырга.

Татарстан Республикасында баш дәүләт урман инспекторы һәм аның урынбасарлары, югарыда саналган хокуклардан тыш, түбәндәгеләргә хокуклы:

а) судларга үз компетенцияләре чикләрендә дәгъва белдерергә;

б) тиешле анализлар, пробалар, тикшерүләр үткәрү һәм тикшерелә торган предмет буенча бәяләмәләр әзерләү өчен фәнни-тикшеренү, проект-тикшеренү оешмаларын һәм башка оешмаларны җәлеп итәргә.

Федераль дәүләт урман күзәтчелеген (урманны саклау) һәм урманнарда янгынга каршы федераль дәүләт күзәтчелеген гамәлгә ашырганда дәүләт урман инспекторлары түбәндәгеләрне башкарырга тиеш:

а) урман өлкәсендә законнар бозуларны кисәтү, ачыклау һәм бетерү буенча Россия Федерациясе законнары нигезендә бирелгән вәкаләтләрне үз вакытында һәм тулы күләмдә үтәргә;

б) Россия Федерациясе законнарын үтәргә, юридик затларның һәм гражданнарның законлы мәнфәгатьләрен кайгыртырга;

в) Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән тәртиптә федераль дәүләт урман күзәтчелеген (урманны саклау) һәм урманнарда янгынга каршы федераль дәүләт күзәтчелеген гамәлгә ашырырга;

г)федераль дәүләт урман күзәтчелеге (урманны саклау) һәм урманнарда янгынга каршы федераль дәүләт күзәтчелеге чараларын гамәлгә ашырганда юридик затлар һәм шәхси эшкуарлар вәкилләренә токтарлык ясамаска, тикшерү предметы буенча аңлатулар алып барырга;

д) федераль дәүләт урман күзәтчелеге (урманны саклау) һәм урманнарда янгынга каршы федераль дәүләт күзәтчелеге чараларын гамәлгә ашырганда юридик затлар һәм шәхси эшкуарлар вәкилләренә тикшерү предметына кагылышлы кирәкле мәгълүмат бирергә;

е) юридик затларның вазыйфаи затларын яисә шәхси эшкуарлар вәкилләрен федераль дәүләт урман күзәтчелеге (урманны саклау) һәм урманнарда янгынга каршы федераль дәүләт күзәтчелеге буенча үткәрелгән чараларның нәтиҗәләре белән таныштырырга;

ж) хокук бозулар өчен билгеләнә торган чараларны сайлаганда хокук бозуларның авырлыгын, аларның кеше гомере, сәламәтлеге өчен, әйләнә-тирә мохит һәм мөлкәт өчен куркынычлылык дәрәҗәсен истә тотарга, шулай ук юридик затларның һәм шәхси эшкуарларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен нигезләнмәгән чикләүләрне рөхсәт итмәскә тиеш;

з) юридик затлар һәм гражданнар тарафыннан үз гамәлләренә шикаять белдерелгән очракта, Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән тәртиптә хаклыгын исбатларга;

и) федераль законнарда каралган башка вазыйфаларны үтәргә.

Урманнар өлкәсендә законнар үтәлешен тикшереп торуны тәэмин итү структурасы 2.4.3.1 нче рәсемдә бирелә.

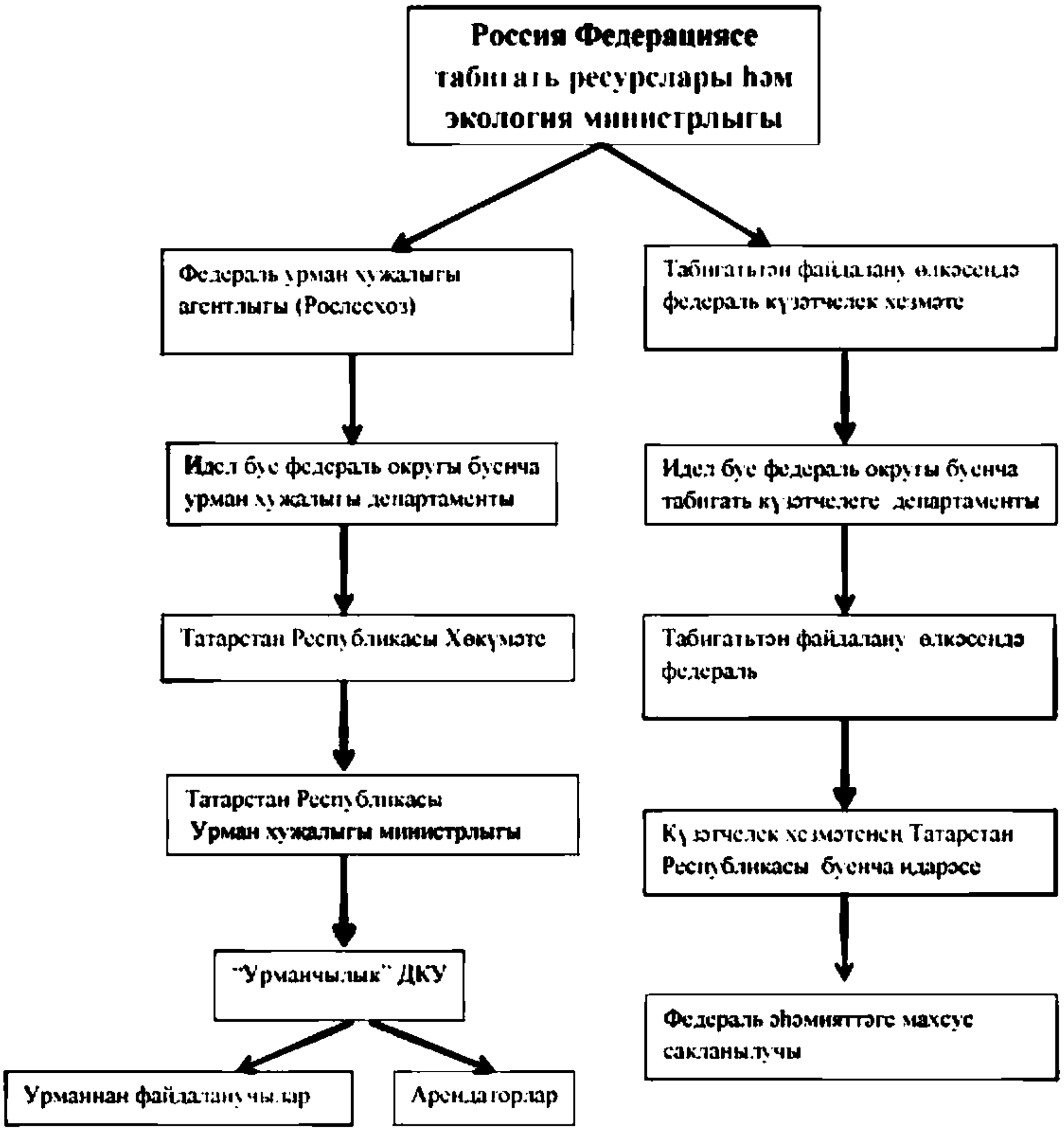

2.4.3.1 нче рәсем. Урман турындагы законнарның үтәлешен тикшереп торуны тәэмин итү структурасы

Агачны рөхсәтсез әзерләүләрне, аның законсыз әйләнешен ачыклау һәм булдырмау чаралары

Агач әзерләү, транспортлау, эшкәртү, сату һәм экспортлау өлкәсендә Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнары һәм федераль башкарма хакимият органнарының территориаль органнары эшчәнлеген координацияләүне тәэмин итү максатларында, Татарстан Республикасы Президентының 2012 елның 16 маендагы УП-342 номерлы Указы белән Татарстан Республикасында агач материалларын законсыз әзерләүне, транспортлауны, эшкәртүне, сатуны һәм экспортлауны кисәтү һәм туктату мәсьәләләре ведомствоара комиссиясе төзелде.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2010 елның 29 ноябрендәге ВЗ-П9-8105 номерлы, 2011 елның 24 февралендәге ВЗ-П9-1030 номерлы күрсәтмәләрен һәм Татарстан Республикасы Президентының 2012 елның 16 маендагы УП-342 номерлы Указын үтәү йөзеннән, федераль башкарма хакимият органнарының кызыксынган территориаль органнары белән берлектә, Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы тарафыннан «2012-2014 елларга әзерләү, транспортлау, эшкәртү, сату һәм экспортлаунықисәтү һәм булдырмау планы» эшләнде һәм расланды.

Эчке эшләр органнары белән ведомствоара хезмәттәшлек кысаларында ел дәвамында «Чыршы», «Агач ташу» һәм башка шартлы исемнәр белән аталган оператив-профилактик чаралар һәм урман утыртмаларын законсыз кисүләрне кисәтүгә һәм булдырмауга юнәлдерелгән башка чаралар уздырыла.

Урманчылык белгечләре һәм Россия ЭЭМ территориаль бүлекләре хезмәткәрләре катнашында төзелгән мобиль патрульлек итү төркемнәре тарафыннан урман массивларында килешенгән маршрутлар буенча патрульлек итү гамәлгә ашырыла.

Законсыз киселгән, тартып алынган агач, Дәүләт мөлкәте белән идарә итү буенча федераль агентлыкның Татарстан Республикасында территориаль идарәсе һәм аның тикшерү органнары белән килешенеп, тикшерү чаралары тәмамланганчы һәм агач сатуга тапшырылганчы Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы карамагындагы «Урман» дәүләт бюджет учреждениеләренең җитештерү базаларында саклана.

Урманнар өлкәсендәге законнарны утыртмаларны законсыз кисү өлешендә бозу фактлары буенча материалларны дөрес һәм үз вакытында рәсмиләштерүне тәэмин итү максатыннан, Татарстан Республикасы дәүләт урман инспекторлары өчен Россия ЭЭМ территориаль бүлекләре һәм прокуратура органнары вәкилләре катнашында «Урманчылык» Татарстан Республикасы дәүләт казна учреждениеләре базасында семинар-киңәшмәләр үткәрелә.

Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгында агач эшкәртү, транспортлау һәм әзерләү белән шөгыльләнә торган юридик затларның һәм шәхси эшкуарларның реестры төзелде, Россия Федерациясе Җинаять кодексының 260 статьясы буенча гаепле затларны җинаять җаваплылыгына тарту буенча тикшерү органнарына тапшырылган эшләрнең мониторингы алып барыла, гаепле затларны җаваплылыкка тартуның тикшерү органнары тарафыннан җинаять эшләре кузгатылмаган нигезләре анализлана.

2011 елда түбәндәгеләр ачыкланды:

– урман законнарын бозуның 796 очрагы, зыян – 2982,5 мең сум, шул исәптән законсыз кисүләрнең 459 очрагы, зыян – 1746,93 мең сум;

– 1612,9 мең сум акча ихтыярый кире кайтарылды, шул исәптән 669 мең сум – законсыз кисүләр өчен;

– 41 эш тикшерү органнарына тапшырылды;

– 21 хокук бозучы җинаять җаваплылыгына тартылды;

– 1019,0 мең сум күләмендә административ штраф салынды.

2012 елда түбәндәгеләр ачыкланды:

– урман турындагы законнарны бозуның 945 очрагы, зыян – 2356,2 мең сум, шул исәптән законсыз кисүләрнең 451 очрагы, зыян – 1739,06 мең сум;

–1816,6 мең сум акча ихтыярый кире кайтарылды, шул исәптән 1342,6 мең сум – законсыз кисүләр өчен;

– 35 эш тикшерү органнарына тапшырылды;

– 19 хокук бозучы җинаять җаваплылыгына тартылды;

– 1714,8 мең сум күләмендә административ штраф салынды.

Урман хуҗалыгында геомәгълүмат системалары

Мәгълүмат-коммуникация технологияләреннән киң масштаблы файдалану, Татарстан Республикасында дәүләт идарәсе һәм муниципаль идарә системасының нәтиҗәлелеген арттыру, дәүләт хезмәтләреннән гражданнарның һәм оешмаларның файдалана алуы һәм аларның сыйфатлы булуы, шулай ук мәгълүмат-коммуникация технологияләреннән файдалану нигезендә дәүләт хакимияте органнарының ачыклыгы юлы белән Татарстан Республикасы халкының тормыш сыйфатын яхшырту максатларында Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты тарафыннан 2008 елның 17 июлендә 513 номерлы «Татарстан Республикасында мәгълүмат һәм коммуникация технологияләрен үстерү һәм алардан файдалану (2008–2010 елларга «Электрон Татарстан») республика максатчан программасы турында» карары кабул ителде.

Татарстан Республикасы территориясендә дәүләт хакимияте органнарының үзара нәтиҗәле эшчәнлеген оештыру кысаларында түбәндәгеләр төзелде:

– дәүләт учреждениеләрен бердәм челтәргә тоташтырырга мөмкинлек бирә торган интеграцияләнгән дәүләт телекоммуникацияләр системасы;

– электрон документ әйләнешенең ведомствоара системасы;

– Татарстан Республикасы Хөкүмәте порталы һәм республиканың дәүләт хакимияте органнары сайтлары;

– республика дәүләт хакимияте органнарының видеоконференция элемтәсе системасы.

Программада Татарстан Республикасын мәгълүматлаштыру юллары гамәлгә ашырыла, ул дәүләт хезмәтләрен күрсәтүнең сервис-ориентлашу моделен төзүгә юнәлдерелгән, мәгълүмат-коммуникация технологияләреннән файдаланып дәүләт хезмәтләре күрсәтүнең сыйфатын арттыру электрон үсешнең төп максаты булып тора.

2.4.4. Урманнарны нәтиҗәле үзләштерү өлкәсендә эшчәнлекнең башка юнәлешләре һәм чаралары

Татарстан Республикасында урманнардан файдалануның төп төрләреннән тыш эшчәнлекнең түбәндәге юнәлешләре башкарыла:

– жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар күпләп таралган урыннарын табу;

– сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектлары, шулай ук гидротехник корылмалар һәм махсуслаштырылган портлар төзү һәм аларны эксплуатацияләү;

– электр тапшыру линияләрен, элемтә линияләрен, юлларны, торбаүткәргечләрне һәм башка линияле объектларны төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү.

Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү һәм файдалы казылмаларны табу процессында нефть, газ, комлыклар һәм балчык запаслары тикшерелә һәм ачыклана, шулай ук аларны чыгару чаралары оештырыла.

Ясалма су объектлары һәм гидротехник корылмалар төзелеше өчен урманнардан файдалану сулыклар (шул исәптән янгынга каршы һәм хуҗалык билгеләнешендәге), күперләр, портлар һәм башка корылмалар төзүдән гыйбарәт.

Линияле объектлар төзү өчен урман хуҗалыгы юллары, янгынга каршы юллар, гомуми файдалану юллары, торбаүткәргечләр, ЛЭП һәм элемтә линияләре төзелә.

Эшчәнлекнең югарыда санап кителгән төрләре өчен урман кишәрлекләре гражданнарга һәм юридик затларга 1 елдан 49 елга кадәр чорга файдалануга (арендага) бирелә. Урман утыртмаларын кисү, шулай ук урман инфраструктурасын булдыруга бәйле булмаган төзелеш, реконструкция һәм объектларны эксплутацияләү урманнарны үзләштерү проекты нигезендә эшләнергә тиеш.

Татарстан Республикасы территориясендә урман планы гамәлдә булган чорда эшчәнлекнең әлеге төрләре өчен урманнарны үзләштерүгә 2,0 мең га урман җирләрен бүлеп бирү планлаштырыла.

Республика территориясендә хәзерге вакытта урманнардан рекреация максатларында файдалану буенча актив эш алып барыла, шулай ук фәнни-тикшеренү һәм белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану юнәлеше дә үзләштерелә башлады.

Фәнни-тикшеренү эшчәнлеге урманның экологик системасы турында яңа мәгълүматлар алуга, бу мәгълүматлардан гамәли максатларга ирешү һәм урманнардан файдалану, аларны яклау һәм торгызу өлкәсендә нинди дә булса мәсьәләне чишү өчен куллануга юнәлдерелгән эксперименталь яисә теоретик эшчәнлектән гыйбарәт.

Белем бирү эшчәнлегенә белем алучыларның урманнарны, табигатьнең башка компонентларын, кирәкле урман инфраструктурасы объектларын өйрәнү, алардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм торгызу өлкәсендәге махсус белемнәрен һәм күнекмәләрен ныгыту өчен уку-тәҗрибә базалары (полигоннар, урман табигатен өйрәнү, урман таксациясе, урман утыртмаларын кисү, урманнарны торгызу, саклау,

яклау, үрчетү эшләре ысулларын үзләштерү өчен тәҗрибә мәйданчыклары) булдыру һәм алардан урман кишәрлекләрендә файдалану керә. Фәнни-тикшеренү һәм белем бирү эшчәнлеге өчен урманнардан файдалану урманчылыкның (урман-паркның) урман хуҗалыгы регламенты һәм урманнарны үзләштерү проекты нигезендә алып барыла.

Татарстан Республикасы территориясендә яшь буынга экологик белем һәм тәрбия бирү юнәлешендә шактый эшләр башкарыла. Экология-натуралистика эшенең инициаторы – Республика экология-биология үзәге (РЭБЦ). РЭБЦ эшчәнлегенең бер юнәлеше булып мәктәп укучыларының хезмәт берләшмәләре белән, шул исәптән мәктәп урманчылыклары белән хезмәттәшлек итү тора.

Хәзерге вакытта Татарстан Республикасында 100гә якын мәктәп урманчылыгы бар. Алар нигездә урман хуҗалыгы (урман культураларын утырту һәм үстерү), табигатьне саклау (урманнарны янгыннардан саклау, дару үләннәре җыю, аларның таралу ареалын ачыклау); урман хуҗалыгы, урман экологиясе өлкәсендә уку-тикшеренү эшчәнлеге, экологик мониторинг; экологик агарту эшчәнлеге (урман хакында гыйлемнәрне ММЧ аша тарату, урман массивларында уку-укыту сукмаклары булдыру) белән шөгыльләнә. Мәктәп урманчылыкларының урман хуҗалыклары тормышында катнашуы аларның актив эшчәнлеге нәтиҗәсе булып тора, РЭБЦ яшь урманчылар белән шөгыльләнә торган педагоглар белән эшли, мәктәп урманчылыклары өчен даими рәвештә республика семинарлары оештыра.

Киләчәктә Татарстан Республикасы территориясендә урманнардан фәнни-тикшеренү һәм белем бирү максатларында файдалануны тагын да арттыру күздә тотыла.

2.5. Урманнарны саклау, торгызу һәм урман үрчетү эшчәнлегенең төп юнәлешләре һәм чаралары исемлеге

2.5.1. Урманнарны саклау буенча планлаштырыла торган чаралар

Россия Федерациясе Урман кодексы (51 ст.) нигезендә урманнар янгыннардан, пычранудан (шул исәптән радиоактив матдәләр белән) һәм башка төрле тискәре йогынтылардан сакланырга, шулай ук зарарлы организмнардан сакланырга тиеш. Урманнарны саклау буенча чаралар системасы эшләнгән, ул вазгыятьне тикшереп торырга һәм урманга тискәре йогынтыны бетерү һәм юкка чыгару буенча оператив чаралар күрергә, шул исәптән янгын куркынычын, урманнар авыруларын белеп торырга һәм урманнарга зыян салудан саклауны гамәлгә ашырырга мөмкинлек бирә.

Хәзерге вакытта Татарстан Республикасында урманнарны саклау системасы эшли, ул урман янгыннарын үз вакытында күреп алырга һәм оператив рәвештә сүндерергә, башка төрле тискәре йогынтыларга, шул исәптән урманнарга зыян салуга каршы торырга мөмкинлек бирә. Урман турындагы законнар үзгәрүгә бәйле рәвештә бу системада тиешле модификацияләр булды, алар эшнең нәтиҗәлелегенә тискәре йогынты ясарга тиеш түгел.

Россия Федерациясе Урман кодексы һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2007 елның 30 июнендәге 417 номерлы карары белән расланган «Урманнарда янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләре» нигезендә җаваплылык зоналары Татарстан

Республикасы министрлыклары, ведомстволары һәм оешмалары арасында катгый бүленгән.

Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы федераль милектәге урман җирләрендә урнашкан урманнарда янгынга каршы чаралар күрүне һәм урманнарны саклау эшен башкаруны оештыра.

ДКУ – урманчылыклар урманнарны саклау чараларының үтәлешен тикшереп тора һәм янгынга каршы пропаганда, янгын куркынычын мониторинглау белән шөгыльләнә.

«Түбән Кама» милли паркы, шәһәр эчендәге урманнары булган шәһәрләрнең муниципаль районнары администрацияләре, урман кишәрлекләрен арендага алучылар үзләре мөстәкыйль рәвештә урманнарны саклау чараларын үткәрәләр һәм үз территорияләрендә урман янгыннарын күреп алу һәм сүндерү эшләрен башкаралар.

Урман фондының арендага тапшырылмаган урманнарында Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы белән контракт нигезендә «Урман» дәүләт бюджет учреждениеләре саклау чаралары үткәрәләр, алар бу урманнарда янгынга каршы химия станцияләре көчләре белән, кирәк булганда, Урман янгыннарын сүндерү планы нигезендә өстәмә көчләрдән дә файдаланып, урман янгыннарын сүндерәләр. Киләчәктә урманнарны саклауның гамәлдәге системасын камилләштерү һәм түбәндәге юнәлештә чаралар оештыру планлаштырыла:

профилактика;

– чикләү;

– тискәре йогынтыны, шул исәптән урман янгыннары китергән зыянны бетерү буенча;

– урманнарны янгыннардан саклау буенча.

Урманнарны янгыннардан саклау чараларын үтәү максатларында, янгын куркынычы зур булган чор башланыр алдыннан әзерләнү эшләре үткәрелә, алар янгынга каршы кисәтү чаралары күләмен планлаштырудан башлана.

Янгынга каршы кисәтү чараларының урман планы гамәлдә булган чор өчен планлаштырыла торган күләмнәре 15 нче кушымтада бирелә.

Урманнарны янгыннардан саклау буенча уртак эшләрне оештыру, урман янгыннарына гаепле затларны һәм урман турындагы законнарны башкача бозучыларны оператив рәвештә табу өчен «Республиканың Урман хуҗалыгы министрлыгы, Россия Федерациясе Граждан оборонасы, гадәттән тыш хәлләр һәм табигать бәла-казаларының нәтиҗәләрен бетерү министрлыгының Татарстан Республикасы буенча Баш идарәсе, Татарстан Республикасы буенча Эчке эшләр министрлыгы, Табигатьтән файдалану өлкәсендә федераль күзәтчелек хезмәте идарәсе арасында урман янгыннарын кисәтү, сүндерү, гаепле затларны ачыклау һәм Россия Федерациясе урманнарында янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен бозуларны булдырмау өлкәсендә үзара эшчәнлек турында килешү» төзелә.

Урман янгыннарын оператив сүндерү максатларында урман янгыннарын сүндерү планнары һәм Татарстан Республикасы территориясендә урман янгыннарын сүндерүнең җыелма планы эшләнә, алар буенча, кирәк булганда, өстәмә көчләр һәм чаралар җәлеп ителә. Урманнарны янгыннардан саклау буенча авиация ярдәмендә патрульлек итүгә конкурс нигезендә шартнамә төзелә. Янгынга

каршы химия станцияләренең махсус җайланмалары булу һәм аларның төзеклеге, янгын сүндерү командаларының тулы булуы, радиостанцияләрнең булуы һәм төзеклеге тикшерелә, урманнарны саклау зоналары ачыклана, авиация ярдәмендә патрульлек итү маршрутлары эшләнә.

Авиация ярдәмендә патрульлек итү урман янгыннарын күреп алу өчен генә планлаштырыла, чөнки гамәлдәге юллар челтәре янгын сүндерү командаларын барлык урман кишәрлекләренә кадәр җир транспортында алып барырга мөмкинлек бирә. Авиазона территориясе зур булмаганлыктан, янгынга каршы авиация командаларын тоту икътисадый яктан максатка ярашлы түгел. Янгын сүндерү өчен җайланмалар һәм янгын сүндерү командаларын илтү зарурлыгы булганда МИ-8 вертолетыннан файдаланырга мөмкин. Территорияне күзәтеп тору өчен республикада патрульлек итү маршрутлары эшләнде.

Территорияне урман янгыннарын күреп алу һәм сүндерү алымнары буенча бүлү, урманнарда янгын куркынычсызлыгы чаралары

Татарстан Республикасы территориясендә 3 нче дәрәҗәдәге табигый янгын куркынычлылыгы өстенлек итә.

Янгын чыгу куркынычы зур булган чорда урман янгыннарын үз вакытында күреп алу өченҗирдән һәм авиация ярдәмендә патрульлек итү оештырыла. Авиация ярдәмендә патрульлек итү Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының 2012 елның 30 ноябрендәге 601-төп номерлы боерыгы нигезендә 3 маршрут буенча үткәрелә:

1 нче маршрут 331 км озынлыкта, ул Казан – Әтнә – Балтач – Байлар Сабасы – Лаеш –Куралово – Казан торак пунктлары аша үтә;

2 нче маршрут 681 кмозынлыкта, Казан –Әтнә – Балтач – Мамадыш – Алабуга – Яңа Зәй– Алексеевск – Тәтеш – Апас – Лаеш – Питрәч – Казан торак пунктлары аша үтә;

3 нче маршрут 844 кмозынлыкта, ул Казан –Апас – Базарлы Матак – Аксубай – Әлмәт – Бөгелмә–Азнакай – Сарман – Минзәлә – Мамадыш – Арча – Казан торак пунктлары аша үтә.

Җирдән патрульлек итү янгын куркынычы зур булган урман кишәрлекләрендә алдан эшләнгән маршрут буенча транспорт чарасы ярдәмендә яисә җәяү үткәрелә.

Җирдән патрульлек итүнең гомуми озынлыгы 14495 км булган 317 маршруты эшләнгән.

Россия урман хуҗалыгының«Урман фонды җирләрен урманнарда янгын куркынычын мониторинглау алымнары һәм урманнарны саклау буенча авиация эшләрен башкару зоналары буенча бүлү турында» 2009 елның 9 июлендәге 290 номерлы боерыгына үзгәрешләр кертү хакында Федераль урман хуҗалыгы агентлыгы боерыгы нигезендә җирдән мониторинглау зонасы 600.0 га, һавадан мониторинглау зонасы 1235800,0 га итеп бүленгән.

Урманнарда янгыннарга каршы профилактик эш урман янгыннары килеп чыгуны кисәтүгә, аларның таралуын чикләүгә һәм алар белән уңышлы көрәшүгә юнәлдерелгән чаралар комплексын уздыруны күздә тота.

Транспорт чараларын һәм урман янгыннарын сүндерү чараларын тәртиптә тоту максатыннан, янгын сүндерү машиналарын, җиңел автомобильләр паркын, мотопомпаларны ел саен яңартып тору, җитми торган янгын сүндерү-химия станцияләрен, урманчылык контораларын төзергә кирәк. 2014 – 2018 елларда янгын сүндерү-химия станцияләре (7 бер., шул исәптән, 2 – III типтагы, 5 – II типтагы), урманчылык конторалары (2 бер.) төзү һәм янгын сүндерү машиналары (20 бер.), җиңел автомобильләр алу (30 бер.) планлаштырыла.

Урман планы гамәлдә булган чорда 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон белән расланган Янгын куркынычсызлыгы турында техник регламент нигезендә бакча, дача, йорт яны кишәрлекләрендәге хуҗалык һәм торак корылмаларыннан урман массивына кадәр кимендә 15 м янгынга каршы ара калдыру эшләре планлаштырыла. Урманнарны янгыннардан саклау буенча ел саен планлаштырыла торган чаралар 15 нче кушымтада бирелә.

Радиактив матдәләр белән пычрану шартларында
урманнарны саклау чаралары

Татарстан Республикасы территориясендә радиацион-экологик хәл, гомумән алганда, тотрыклы, гамма-фон дәрәҗәсе гамәлдәге санитария нормаларыннан артык түгел.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2007 елның 19 апрелендәге 484-р номерлы күрсәтмәсе белән расланган «2008 елга һәм 2015 елга кадәрге чорга атом-төш һәм радиация куркынычсызлыгын тәэмин итү» федераль максатчан программасы концепциясен гамәлгә ашыруга әзерләнү максатларында «В.Г. Хлопин исемендәге радий институты» НПО ФГУП белгечләре тарафыннан объектларны һәм территорияләрне дезактивацияләү һәм реабилитацияләү эшләренең кирәкле күләмен башлангыч бәяләү үткәрелде. Атом энергиясен куллану өлкәсендә эшчәнлек алып баручы республика оешмаларында (38 бер.) радиация куркынычсызлыгы нормалары һәм кагыйдәләре таләпләрен үтәү өчен кирәкле барлык җайланмалар да бар.

2.5.2. Урманнарны саклауның планлаштырыла торган чаралары, моңа урманнарны урнашу районыннан чыгып саклау, урман патологиясен тикшерү, зарарлы организмнарны җәелдермәү һәм бетерү, санитария-чистарту чаралары керә

Татарстан Республикасы территориясендә урман утыртмалары гөмбәчек авырулары, вируслы, бактериаль авырулар белән авырый, корткыч бөҗәкләрдән, уңай булмаган һава шартларыннан, янгыннардан зыян күрә.

Татарстан Республикасы урманнарында санитария иминлеген тәэмин итү максатларында, урманнарны урнашу районыннан чыгып саклау чаралары үткәрелде, алар урман патологиясе куркынычы аз, уртача һәм көчле булган зоналарны билгеләргә мөмкинлек бирде.

Урман фонды территориясенең урманнарны саклау районнары буенча бүленеше 2.5.3.1 нче рәсемдә бирелә.

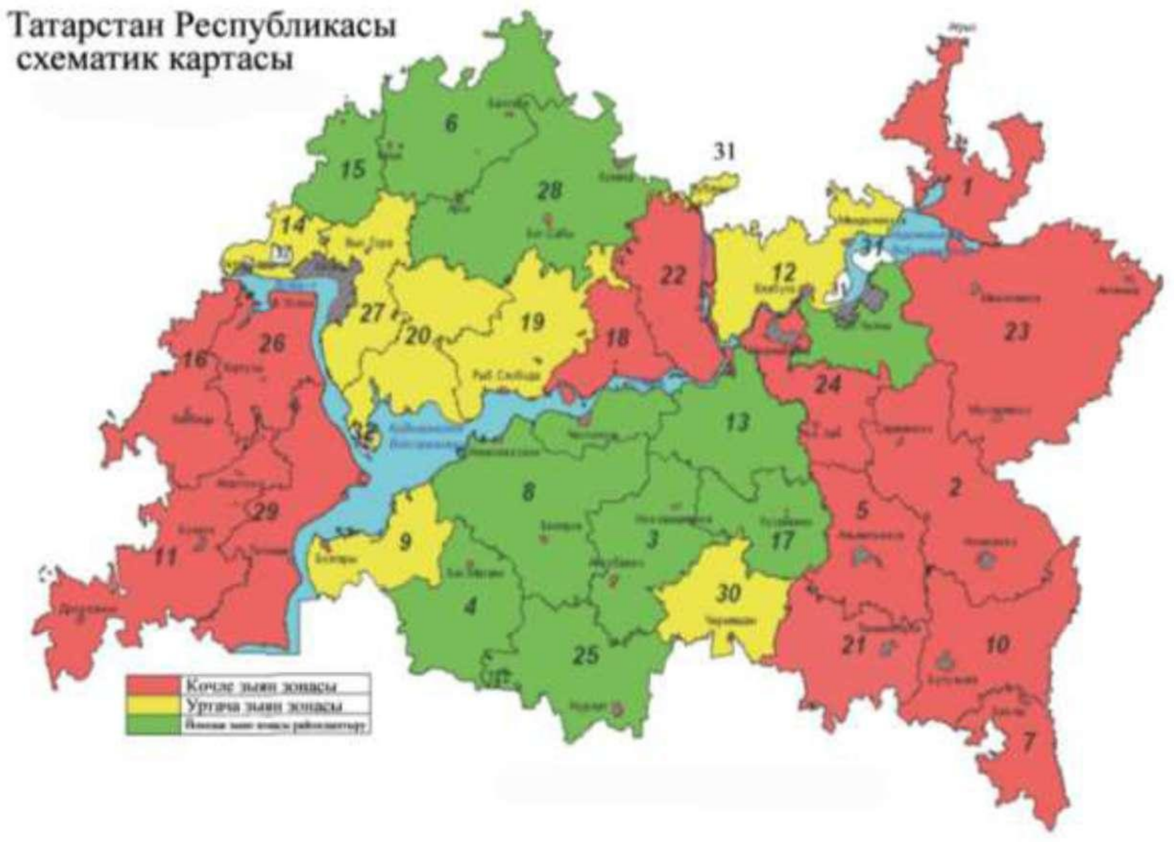

2.5.3.1.рәс.Урманны саклау буенча

Урман патологиясе куркынычы яный торган зонаны билгеләү, урманнарның максатчан билгеләнешен, экологик һәм хуҗалык кыйммәтен исәпкә алып, аларның зарарлы организмнардан зыян күрү дәрәҗәсенә бәйле.

Урман патологиясе куркыныч яный торган һәр зона өчен урман патологиясе мониторингы үткәрүгә һәм урманнарны саклау чараларын гамәлгә ашыруга таләпләр билгеләнде, шулай ук урманнарны саклау чаралары планын эшләү өчен критерийлар ачыкланды (2.5.2.1нче таблица).

2.5.2.1 нчетаблица

Урманчылыкларның урман патологиясе янаган зоналар буенча бүленеше

Көчле куркыныч яный торган зона		Уртача дәрәҗәдәге куркыныч яный торган зона		Аз куркыныч яный торган зона	
1	Әгерҗе	9	Болгар	3	Аксубай
2	Азнакай	12	Алабуга (Татарстан уч.урм. керми)	4	Әлки
5	Әлмәт	14	Зеленодольск	6	Арча
7	Баулы	19	Кызыл Йолдыз	8	Биләр
10	Бөгелмә	20	Лаеш	12	Алабуга (Татарстан уч.урм. керми)
11	Буа	27	Шәһәр яны	13	Зәй
16	Кайбыч	30	Чирмешән	15	Ары
18	Кама			17	Кәләй

	(Чистай уч. урм. керми)				
21	Лениногорск			18	Кама (Чистай уч.урм.)
22	Мамадыш			25	Нурлат
23	Минзәлә			28	Саба
24	Түбән Кама				
26	Идел буе				
29	Тәтеш				

Урманнарны саклау чараларының күләме һава торышы-климат шартларына, урман патологиясенә, урманнарның санитар торышына һәм башка тискәре факторларга бәйле рәвештә ел саен эшләнә.

Ылыслы агачлар күрше субъектлардан (Марий-Эл, Удмурт Республикасы, Киров өлкәсе) китерелә, агачларны эшкәртү пунктлары территорияләрендә карантин объектлары табылу (вак кара нарат мыеклачы һәм зур кара чыршы мыеклачы) шуның белән аңлатыла. Әзерләнә һәм эшкәртелә торган агач республика территориясендә файдаланыла, шуңа күрә бу корткычларның табылуы таралу куркынычы тудырмый. Урман патологиясенә элек үткәрелгән тикшерүләр вакытында бу бөҗәкләр очрамаган иде.

Бәян ителгәннәрдән һәм үткәрелгән тикшеренүләрдән чыгып карантин объектларын зарарсызландыруга һәм бетерүгә юнәлдерелгән чаралар әлегә планлаштырылмый.

2009 елга урманнарны саклау чараларының күләме 16 нчы кушымтада бирелә.

Санитария-чистарту чараларының планлаштырыла торган күләмнәре 2007 елда булган 2 давыл китергән зыяннарны исәпкә алып билгеләнде.

Урман патологиясе мониторингы (ЛПМ) – урман экосистемаларының санитар һәм урман патологиясе торышын тикшереп тору системасы, ул түбәндәгеләрне тәэмин итә:

– авыруларга каршы торучанлыгы бозылган, корткычлардан зарарланган, авыру күпләп таралган урыннары булган утыртмаларны үз вакытында ачыклауны;

– урман патологиясе вазгыятенә анализ үткәрүне;

- агачларның урман патологиясе торышын санитар фаразлауны, авыру тудыручы корткычлар һәм авыру күпләп таралган урыннары популяциясе үсешен фаразлауны;

- урманнарны саклауның нәтиҗәле чараларын планлаштыру һәм гамәлгә ашыру буенча карарлар кабул итүне.

Россия Федерациясе урманнарында урман патологиясе мониторингы үткәрү федераль башкарма хакимият органнарына йөкләнгән.

Урманны саклау буенча планлаштырыла торган чаралар күләме 16 нчы кушымтада бирелә.

2.5.3. Урманнарны торгызу буенча урман утырту материалын үстерү, урманнарны чистарту, шулай ук урман үрчетү гамәлләрен дә кертеп, планлаштырыла торган чаралар

Узган елларда урманнарны торгызу эшләре республика урманчылыклары территориясендә 3 алым ярдәмендә башкарылды: ясалма (урман культураларын утырту юлы белән), катнаш һәм урманнарның табигый артуына булышу юлы белән (киселгән мәйданнарның кыйммәтле токымлы агачлар, беренче чиратта чыршы һәм нарат белән каплануын тәэмин итә торган шартлар тудырып).

Киләчәктә культуралар булдыруның төп алымы урман утырту булырга тиеш (аеруча ябык тамыр системалы утырту материалларыннан файдаланып), ул үсентенең яхшырак үзләшүен һәм тизрәк үсүен тәэмин итә, бу үз чиратында культураларның тизрәк җайлашуына һәм яхшы биологик сыйфатларга ия булуына китерә.

Урман культуралары составындагы төп токымны билгеләү урман үсемлекләре үсә торган шартларны, культивацияләнә торган агач токымнарының биологик һәм товар үзлекләрен, урман утыртмасын үстерүнең максатларын истә тотып эшләнә.

Европа һәм себер карагае культураларын һәм башка интродуцентларны нигездә саклагыч урманнар үрчетелә торган урман фондында үстерергә киңәш ителә, алар өчен ком һәм җиңелчә балчык катнаш сәрин туфрак, карбонатлы токымнар (урман төрләренең төркеме – көртмәлекле һәм катнаш; урман үсемлекләре үсә торган шартларның тибы – B_2,C_2) үсә торган мәйданнар булу мөһим.

Урман типларының төп төркемнәрендә урман культураларын булдыру өчен түбәндәге төп токымнар тәкъдим ителә:

– лишайниклы, нарат җиләге һәм озын мүкленаратлыклар өчен – гади нарат;

– наратлыклар, мүк җиләге үскән чыршылыклар һәм катнаш чыршылыклар өчен – гади нарат һәм Европа чыршысы. Урман типларының бу төркемнәрендә нарат культурасы комлы, комсу, җиңелчә балчыклы туфракта A_3, B_2,B_3 урман шартларында, ә чыршы культуралары балчыклы туфракта C_2, C_3,B_3 урман шартларында үстерелә.

Хәзерге вакытта урман торгызу гамәлләре кисенделәрдә («б» һәм «в» категориясендәге мәйданнарда), яфраклы токым агачларының (усак, каен, юкә, өрәңге һ.б.) табигый артуы күзәтелә торган мәйданнарда алып барылуга бәйле рәвештә,составы ягыннан чиста нарат, чыршы, имән агачлары культураларын булдыру тәкъдим ителә. Төп токымнарның үсешен тизләтү һәм утыртмаларның судан саклагыч үзлекләрен арттыру өчен наратлыклар, катлаулы чыршылыклар тибындагы урман төркемнәрендә, «а» категорияле мәйданнарда һәм «б», «в» категорияле мәйданнарда туфракны тулысынча эшкәрткәндә, рәт арасы киңлеге 1,5 – 2,0 м булган «в» категорияле мәйданнарында катнаш нарат-чыршы, чыршы-юкә культуралары утырту тәкъдим ителә.

Тамыр губкасы күпләп таралган урыннарында катнаш нарат-каен яисә чыршы-каен культуралары утыртырга кирәк. Ылыслы агачлардан гына торган мәйданнарда янгын куркынычсызлыгын арттыру өчен утыртмалар арасына аерым рәтләр яисә полосалар итеп каен һәм яфраклы башка токым агачларын утыртырга тәкъдим ителә.

Культураларда яфраклы токымнар катнашмасының күләмен җайга салырга кирәк, бу эш, әлеге агачларның югары продуктив үсентеләр формалаштыруда

катнашуын тәэмин итеп, чистарту өчен кисүләр үткәрү юлы белән башкарылырга тиеш.

Табигый юл белән үсеп чыккан каен, юкә, өрәңге һәм башка кыйммәтле токымнар төп токым агачларын каплап китмәсә, чистарту өчен кисүләр вакытында бу яфраклы токымнар саклап калына, алар катнаш ылыслы-яфраклы утыртмалар барлыкка китерә.

Урман культураларын ябык тамыр системалы чәчкеннәр һәм үсентеләр утырту юлы белән булдырырга кирәк. Ылыслы токым культуралары өчен үсентеләр утырту чәчкеннәргә караганда нәтиҗәлерәк. Үсентеләр утырту урман культураларының тиз җайлашуын һәм интенсив үсүен тәэмин итә, бу урман утыртмаларының куелыгын җайга сала, агротехник чистартуларның санын киметергә мөмкинлек бирә.

Урман кисү җирләрендә ылыслы үсентеләрне саклап калуга игътибар бирелергә тиеш, чөнки әлеге чара токымнарның алмашуын булдырмаска, урманнарны торгызу өчен шактый акчаны янга калдырырга һәм үсентеләрне киләчәктә урманнарның нигезе буларак файдаланырга мөмкинлек бирә. Бу чара техник яктан өлгергән агач үстерү срокларын 20-30 елга киметә һәм урманның продуктивлылыгын арттыруның реаль резервы булып тора.

2018 елга кадәр урманнарны торгызу эшләренең күләме һәр урманчылык буенча билгеләнгән, бу эшләр урман үсемлекләре белән капланмаган, тоташ кисү мәйданнарында һәм кисенделәрдә, янган мәйданнарда урманнарның табигый үсеп чыгуы күз алдында тотылган җирләрне исәпкә алып башкарыла. Бу очракта кисенделәрдә, янган җирләрдә, сирәклекләрдә, аланнарда, урман үсемлекләре белән капланмаган башка җирләрдә урманнарны торгызу, ә элек урман үсмәгән җирләрдә урман үрчетү планлаштырыла.

Россия Федерациясе Урман кодексы нигезендә урманнарны торгызуны түбәндәгеләр тәэмин итәргә тиеш:

а) урман кишәрлекләрен агач әзерләү өчен арендага алган арендаторлар шул урман кишәрлекләрендә;

б) урманчылыклар барлык кишәрлекләрдә, моңа агач әзерләү өчен арендага тапшырылган кишәрлекләр керми.

Үсеп китү ихтималлыгы 25-85% булган урман культуралары янына яңаларын утыртып торырга (тулыландырырга) кирәк. Кишәрлек мәйданындагы корыган урман культуралары янына яңа үсентеләр аларның ничек җайлашуына карап утыртыла. Яңа үсентеләр белән тулыландыру, урман культураларының хәзерге торышын анализлаудан һәм сакланышыннан чыгып, мәйданның 50 процентында күздә тотыла.Тулыландыру өчен шундый ук агач токымнары файдаланыла. Тулыландыру өчен кулланыла торган утырту материалының яше бу мәйдандагы культура яшенә туры килергә тиеш.

Урман культураларының үсеп китүе һәм үсеше алга таба агротехник чараларга, аларның үз вакытында үткәрелүенә бәйле. Агротехник чаралар сирәкләндерү характерында булырга тиеш һәм вегитация чорының беренче яртысында, урман культураларын кирәкмәгән үсемлекләр каплап киткәнче башкарыла тиеш. Бу чараларның саны һәм кабатлануы үсеш шартларыннан, утырту материалының зурлыгыннан һәм үсү интенсивлыгыннан, үләннең куелыгыннан һәм

биеклегеннән тора. Комлы, комсу һәм балчыклы коры туфракта лишайниклы, көртмәлекле урман типлары (үләннәр каплап китү куркынычы булмаган җирләрдә) төркемнәрендә урман культураларын карау 4 ел дәвамында 3-4 тапкыр үткәрелергә тиеш. Катлаулы һәм кара җиләкле урман типлары төркемнәрендә урман культураларын утыртканнан соң беренче 4 елда агротехник чаралар 5-6 тапкыр үткәрелә. Мондый чараның саны һәм даимилеге һәр очракта реаль ихтыяждан чыгып башкарылырга тиеш.

Татарстан Республикасы территориясендә урманчылыклар буенча урманнарны торгызуның планлаштырылган чаралары 17, 18, 19 нчы кушымталарда бирелә.

Торгызу чыгымнарын киметү өчен урманның табигый юл белән үсү потенциалыннан мөмкин кадәр күбрәк файдаланырга, бу максатлар өчен оптималь булган кисү алымнарын һәм урманнарны торгызу чараларын сайларга кирәк. Бу чараларга түбәндәгеләр керә:

– сайлап кисүләр вакытында кыйммәтле токымнар ярдәмендә урманны даими рәвештә табигый яңарту;

– акрынлап кисүләр вакытында кыйммәтле токымнар утыртып, урманны акрынлап табигый яңарту;

– урманнарның табигый яңаруына булышлык күрсәтеп һәм урман кисүләр вакытында кыйммәтле токым үсентеләрен саклап,башлангыч табигый яңарту;

– тоташ кисүләр вакытында урманның табигый яңаруына булышлык күрсәтеп, кыйммәтле токымнарның киләчәктә табигый яңаруы;

– кыйммәтле токымнарны яңартуның башка ысуллары нәтиҗәле булмаганда урманнарны ясалма яңарту.

2014 – 2018 елларда ел саен 7669,7 га мәйданда яшь агачларны карау планлаштырыла.

Урманнарны чистарту максатыннан киселергә тиешле урман үсентеләрен билгеләү аларга ихтыяждан чыгып һәм агачлар капламының составы, ябалдашларының тоташуы, агачлар капламының тулылыгы һәм куелыгы, агач токымнарының буталу характеры, аларның биеклеге, мәйданда агачларның урнашуы һ.б билгеләр буенча билгеләнә.

Яшь агачларга хас билгеләр булып түбәндәгеләр тора: агач капламының составы, аның ябалдашларының тоташуы, мәйдандагы агач саныннан чыгып билгеләнә торган куелыгы, төп һәм икенчел токымнарның биеклеге чагыштырмасы; урта яшьләрдәге урман утыртмаларына хас билгеләр булып ябалдашларның тоташуы исәпкә алынган тулылык, агач капламының куелыгы һәм составы, төрле агач токымнары кушылу үзенчәлекләре тора.

Киләсе елларда питомник хуҗалыгын үстерү гамәлдәге урман питомникларыннан, урман питомниклары комплексларыннан нәтиҗәлерәк файдалану буенча алып барылырга тиеш. Урман питомниклары комплексларына питомниклар, урман орлыкчылыгы плантацияләре, урман орлыкчылыгы кишәрлекләре, имән чикләвеге киптерү җайланмалары, орлык саклау, утырту материаллары, ашламалар, химикатлар саклау складлары, техника саклау урыннары керә.

Урман хуҗалыгы предприятиеләренең утырту материалына ихтыяҗын тәэмин итү өчен республикада 55 питомник эшли, аларның гомуми мәйданы 448 га тәшкил итә.

Питомникларның 145,5 га мәйданыел саен планлаштырылган күләмдә ылыслы токымнарның утырту материалын үстерү өчен җитәрлек.

Утырту материалы үстерүнең еллык күләме, уртача алганда, түбәндәгечә:

– чәчкеннәр 30970 мең данә;

– үсентеләр 10973 мең данә.

2014 – 2018 елларга кадәр планлаштырыла торган чорга утырту материалынын күләме 269715 мең данә тәшкил итә.

Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы күрсәтмәләре нигезендә питомниклар хуҗалык функцияләрен башкара торган «Урман» ТР ДБУ карамагында. Урман фәне таләпләренә туры килерлек дәрәҗәдә урманнарны яңарту кыйммәтле нәселдәнлек үзлекләренә һәм югары чәчүлек сыйфатларына ия булган урман токымнары орлыкларынын билгеле бер санын таләп итә, ул урман орлыкчылыгы тарафыннан тәэмин ителә.

Урман үсемлекләренең төрләре буенча орлыкларга хәзерге һәм киләчәктә таләп ителәчәк ихтыяҗ түбәндәгечә:

2.5.3.1 нче таблица

Урман үсемлекләре төрләре буенча орлыкларга ихтыяж, кг

Токым	Еллар										Гомуми күләм
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Нарат	700	700	700	700	700	555	555	555	555	555	6275
Чыршы	500	500	500	500	500	550	550	550	550	550	5250
Карагай	200	200	200	200	200	185	185	185	185	185	1925
Имән	15000	15000	15000	15000	15000	13690	13690	13690	13690	13690	143450
Юкә	200	200	200	200	200	185	185	185	185	185	1925
Корычагач	250	250	250	250	250	222	222	222	222	222	2360
Каен	2500	2500	2500	2500	2500	2220	2220	2220	2220	2220	23600
Сары сәрви	400	400	400	400	400	370	370	370	370	370	3850
Миләш	200	200	200	200	200	185	185	185	185	185	1925
Алмагач	50	50	50	50	50	45	45	45	45	45	475
Слива	100	100	100	100	100	93	93	93	93	93	965
Чия	100	100	100	100	100	93	93	93	93	93	965
Вак гөләп	200	200	200	200	200	107	107	107	107	107	1535
Барлыгы	20400	20400	20400	20400	20400	18500	18500	18500	18500	18500	194500

Ылыслылар токымына керә торган агачларның орлык бирүе чорларга бүленгән булуы белән аерылып тора, мәсәлән, Татарстан Республикасында Европа чыршысы һәм гади нарат орлыгы 3 – 5 елга бер тапкыр өлгерә. Әлеге үзенчәлекне истә тотып, урман үсемлекләре орлыгын өлгергән елда запаста булганнарын

исәпләп һәм орлык булмаган елларда чәчү өчен таләп ителә торган күләмнән чыгып әзерләү планлаштырыла. Узган чорның орлык өлгергән елларын (2003, 2007 еллар) исәпкә алганда, урман планы гамәлдә булган чорда 2015, 2018 еллар бу яктан уңышлы булыр дип көтелә.

Урман орлыкчылыгын үстерү стратегиясе нигезендә урманнарны торгызу өчен районнарга яраклаштырылган югары сыйфатлы орлыклар белән гарантияле тәэмин итү өчен түбәндәгеләр планлаштырыла:

нәселдәнлек үзлекләре яхшыртылган орлыклар процентын орлык әзерләүнең гомуми күләмендә арттыра бару;

урманнарны торгызганда яхшыртылган, сортлы һәм нормаль урман үсемлекләре орлыкларын утырту.

Урман орлыкчылыгы объектларын булдыру, формалаштыру, карап тоту һәм алардан файдалану буенча планлаштырыла торган чаралар
(шул исәптән агротехник чистартулар һәм урманнарны чистарту өчен кисүләр үткәрү, кирәкле агачларны һәм утыртмаларны сайлап алу һәм аттестацияләү буенча, урман орлыкчылыгы объектларын саклауны һәм яклауны тәэмин итү буенча, урман үсемлекләре орлыкларын әзерләү, шул исәптән орлыклар запасын һәм нәселдәнлек үзлекләре яхшыртылган орлыкларны булдыру буенча чаралар)

2013 елның 1 гыйнварына Татарстан Республикасында:

–1251,2 га даими урман орлыкчылыгы кишәрлекләре;

–48,9 га урман орлыкчылыгы плантацияләре;

–390,7 га плюслы утыртмалар;

– 508 данә плюслы агач бар.

Урман орлыкчылыгын үстерү стратегиясен гамәлгә ашыру максатында Татарстанда урман орлыкчылыгы плантацияләре, даими урман орлыкчылыгы кишәрлекләре булдыру күздә тотыла.

Даими урман орлыкчылыгы кишәрлекләрен булдыру өчен урман эшләре үткәргән вакытта орлыктан үстерелгән яисә килеп чыгышы билгеле урман культураларының табигый утыртмалары үскән югары продуктив һәм югары сыйфатлы кишәрлекләрне сайлап алу планлаштырыла.

Беренче чираттагы ЛСП булдыру өчен урман эшләре вакытында җитештерүчәнлеге кимендә II-III бонитет классына, дренажлы яхшы туфракка ия, тигез рельефлы туңмый торган җирдә урнашкан, машиналар һәм механизмнар белән керү юллары тәртиптә булган урман фонды кишәрлеген сайлап алу планлаштырыла.

ЛСП булдыру өчен ОСТ 56-74-96 таләпләренә туры килә торган проект эшләргә кирәк.

Урман орлыкчылыгы объектларының максималь сакланышын тәэмин итү өчен урман планын гамәлгә ашыру барышында урман орлыкчылыгының гамәлдәге һәм яңа төзелә торган объектларына агротехник һәм урманчылык эше чараларын үз вакытында үткәрергә кирәк.

Плюслы агачларны карап тоту тирә-юньдә агач кәүсәсенең үсүенә һәм тармаклануына комачаулый торган тискәре факторларны бетерүдән гыйбарәт.

Сынау культураларында һәм географик культураларда санитар-чистарту чаралары үткәрергә кирәк.

Гамәлдәге һәм яңа төзелә торган орлыкчылык объектларында (ЛПС һәм ПЛСУ) әлеге объектларны булдыру һәм алардан файдалану срогы дәвамында чистарту, янгыннардан саклау, корткычлардан һәм авырулардан яклау буенча агротехник һәм профилактик чаралар үткәрергә кирәк.

Республикада урман орлыкчылыгы плантацияләре белән бергә урман орлыкчылыгының башка кыйммәтле объектлары да бар. Болар – сынау культуралары, географик культуралар, клоннар архивлары. Бу объектлар житештерү ягыннан гына түгел, фәнни яктан да кызыклы. Кызганычка каршы, соңгы елларда чыршының күп сынау культуралары кибә. Бу 2010 елгы корылык аркасында килеп чыккан вазгыять («Арча урманчылыгы» ТР ДКУ).

Татарстан Республикасы территориясендә урманчылыклар буенча урман орлыкчылыгы объектларын булдыру, формалаштыру, карап тоту һәм алардан файдалану күләмнәре 17 нче, 19 нчы кушымталарда бирелә.

Урман үсемлекләре орлыкларының иминият фондын булдыру өчен орлыклар әзерләү күләме

Татарстан Республикасында урман үсемлекләре орлыкларының иминият фонды юк.

Иминият фонды формалаштыру өчен орлыклар әзерләүнең планлаштырыла торган күләме урманчылыкларның аерым бер агач токымы орлыкларына еллык ихтыяжыннан чыгып, агачларның орлыгы өлгерү дәвамлылыгын истә тотып уртача билгеләнә (2.5.3.2 нче таблица).

2.5.3.2 нче таблица

Иминият фонды орлыклары күләме

Чор	Барлыгы орлык, кг	шул исәптән,	
		нарат	чыршы
2008-2011 еллар	2000	1200	800
2012-2015 еллар	2000	1200	800
2016-2018 еллар	2000	1200	800

Урман орлыкчылыгы объектларын саклауның һәм алардан файдалануның кирәкле режимын тәэмин итү чаралары, шул исәптән аларны аеруча саклана торган урман кишәрлекләренә кертү

Урман орлыкчылыгы объектлары норматив-методик документлар, Россия Федерациясендә урман орлыкчылыгы буенча күрсәтмәләр нигезендә рәсмиләштерелгән булырга һәм катгый сакланырга тиеш. Урман орлыкчылыгы объектларын саклау, шулай ук аларны формалаштыру, чистарту, карап тоту һәм алардан файдалану эшләрен сыйфатлы һәм үз вакытында үткәрү өчен дәүләт бюджет учреждениеләре – урманчылыклар җаваплы.

Урман эшләре үткәргән вакытта селекция-орлыкчылык, шулай ук урман хуҗалыгын алып баруның һәм урман фондыннан файдалануның кирәкле режимын тәэмин итә торган яклану категориясенә кертелмәгән плюслы агачлар булган таксация кишәрлекләре аеруча саклана торган кишәрлекләрдән бүлеп бирелергә тиеш, монда өлгергән, озак үскән утыртмаларны кисү, нарат чәере, икенчел урман ресурслары, агач соклары, техник чимал җыю һәм терлек көтү тыелырга тиеш.

Урман орлыкчылыгы буенча эшләрнең нәтиҗәлелеген арттыру, урман орлыкчылыгының даими базасын үстерү, нәселдәнлек үзлекләре яхшыртылган утырту материалын үстерү күләмнәрен һәм орлык әзерләүне арттыру максатларында түбәндәгеләр тәкъдим ителә:

– урман орлыкчылыгының даими базасы объектларыннан орлыкларны ел саен һәм тулысынча җыюны оештыру;

– селекциянең куллану мөмкинлеге зур булган ысулларын: урман орлыкларын сортларга аеруны һәм чистартуны, утырту материалын сортларга бүлүне гамәлгә кертү;

– контрольне көчәйтү һәм селекция кыйммәте түбән булган утыртмалардан орлыклар җыярга рөхсәт итмәү;

– урман орлыкчылыгы базасы объектларының җитештерүчәнлеген һәм алардан файдалану срокларын арттыру максатларында гамәлдәге объектларны үз вакытында карап тоту.

2.6. Урман һәм урман эшкәртү инфраструктурасы үсеше күрсәткечләре

Урман инфраструктурасын һәм урман эшкәртү инфраструктурасын, урманнардан файдалануның төрле төрләре өчен үзләштерүне һәм перспективаларны исәпкә алып, планлаштырылган үстерү

Урман һәм урман эшкәртү инфраструктурасын үстерү турыдан-туры юллар челтәренең сыйфатына һәм торышына бәйле. Җитештерүнең начар техник тәэмин ителеше, төп капиталга инвестицияләрнең аз булуы белән бергә ел әйләнәсенә йөрерлек урман юлларының җитәрлек дәрәҗәдә булмавы да урман сәнәгате үсешен тоткарлый торган төп факторларның берсе булып тора. Урман хуҗалыгының һәм урман сәнәгатенең нормаль эшләве өчен 1000 га урманнарга 7 – 12 км юллар кирәк. Татарстан Республикасы урманчылыкларының күбесендә юлларның факттагы

озынлыгы таләпләргә туры килә, шулай да ел әйләнәсенә йөрү мөмкинлеге булган юлларга ихтыяҗ бар.

Урман кишәрлекләреннән икътисадый файда алуны, агач әзерләүнең рентабельле булуын ел әйләнәсенә йөрерлек урман юллары төзү юлы белән арттыру күздә тотыла торган урман транспорты инфраструктурасын үстерү, урманнардан файдалану күләмен шактый арттырырга мөмкинлек бирәчәк.

Татарстан Республикасы урман хуҗалыгы предприятиеләрендә агач ташу өчен файдаланыла торган автомобиль юллары 2.6.1 нче таблицада күрсәтелде.

2.6.1 нче таблица

Юллар озынлыгы

Т/с	Урманчылык	Автомобиль юллары озынлыгы, км				1000 гектар урман фондына юллар озынлыгы, км
		Барлыгы	каты өслекле	грунтлы	ел буе йөрерлек	
1	Әгерҗе	275	2	273	27	6,0
2	Азнакай	144	6	138	21	3,2
3	Аксубай	218	1	217	9	7,4
4	Әлки	186	-	186	44	5,0
5	Әлмәт	148	6	142	21	3,0
6	Арча	237	1	236	14	7,4
7	Баулы	186	52	134	59	8,1
8	Биләр	324	3	322	186	6,4
9	Болгар	147	2	125	125	3,0
10	Бөгелмә	251	17	234	41	8,2
11	Буа	146	5	141	139	3,0
12	Алабуга	918	64	854	657	33,1
13	Зәй	327	12	315	76	5,0
14	Зеленодольск	216	15	201	41	8,2
15	Ары	131	13	118	10	7,7
16	Кайбыч	180	-	180	32	7,2
17	Кәләй	245	12	233	-	6,0
18	Кама	562	10	552	304	10,4
19	Кызыл Йолдыз	331	17	314	89	10,8
20	Лаеш	291	12	279	188	6,4

Т/с	Урманчылык	Автомобиль юллары озынлыгы, км				1000 гектар урман фондына юллар озынлыгы, км
		Барлыгы	каты өслекле	грунтлы	ел буе йөрерлек	
21	Лениногорск	357	14	343	30	6,8
22	Мамадыш	424	21	403	259	8,6
23	Минзәлә	343	5	338	67	4,8
24	Түбән Кама	367	15	352	139	8,0
25	Нурлат	803	17	786	91	9,1
26	Идел буе	144	6	138	3	5,0
27	Шәһәр яны	174	1	173	2	7,1
28	Саба	436	21	415	131	7,2
29	Тәтеш	187	2	185	45	4,8
30	Чирмешән	226	3	223	48	6,0
Барлыгы		8924	355	8550	2898	6,9

–барлыгы – 8924 км;
– грунтлы – 8550 км;
–ел буе йөрерлек – 2898 км.

Урманчылыклар территорияләрендә урнашкан транспорт юлларына характеристика 1.2 бүлектә бирелде. Урман хуҗалыгы чараларын үз вакытында һәм сыйфатлы үткәрү һәм әзерләнгән агачны чыгару өчен өстәмә рәвештә грунтлы юллар төзү таләп ителә. Урманнардан файдаланучыларның үзләренә беркетелгән базалар территорияләрендә төзегән урман ташу буенча махсуслашкан юлларның кайберләре районнар әһәмиятендәге юллар базасында төзелгән, алар урманнардан агачны республика әһәмиятендәге автомобиль юлларына чыгару һәм эшкәртү өчен түбән складларга илтү максатларында файдаланыла. Санап үтелгән юллардан тыш агач чыгару өчен өлешчә авыл юллары һәм урман юллары да файдаланыла. Бу юллар гомуми файдалану юлларына килеп тоташа.

Юлларның күпчелеге урманчылыклар тарафыннан урман хуҗалыгы эшчәнлегенең барлык өлкәләрендә файдаланыла һәм зур әһәмияткә ия. Барлык урманчылыкларда киңлеге 6 – 20 м булган үтеп йөрү юллары бар, алар янгынга каршы чара булып тора һәм чистарту өчен киселгән агачларны чыгару, урманнарны торгызу эшләре вакытында утырту материалларын ташу өчен хезмәт итә.

Урман планында гомуми озынлыгы 150 км булган төрле билгеләнештәге юллар төзү карала (төзү күләмнәре 2.6.2 нче таблицада бирелә).

2.6.2 нчетаблица

Агач әзерләүнең сезонлы булуын киметү, техника кулллануны һәм урман хуҗалыгы эшләрен яхшырту өчен ел буе йөрерлек юллар төзү планы

Юл урнашкан урын	Юлның башы-ахыры (урнашуы)	Озынлыгы, км
Арча урманчылыгының Сорнар һәм Тукай уч.урманчылыклары	Ашытбаш – Иштуган	50
Кама урманчылыгынын Кама буе һәм Шомбыт уч. урманчылыклары	Мельничный Починок –Кама урман хуҗалыгы	25
Лаеш урманчылыгының Питрәч һәм Янтык уч. урманчылыклары	Питрәч – Державино	25
Кече һәм Олы Чирмешән елгалары арасындагы район	Юхмачи – Мамык	45
Шәһәр яны урманчылыгының Матюшино уч. урманчылыгы	9кв., 29-30 кишәрлекләр, 14 кв, 32 киш., кв. 15, 23 киш., кв. 16, 30 киш.	5
БАРЛЫГЫ		150

Урман складлары урман эшкәртү инфраструктурасы объектлары булып тора. Алар йомры агачларны вакытлыча саклау һәм беренчел эшкәртү өчен, өлешчә эшкәртү һәм кулланучыларга продукция төяп җибәрү өчен каралган. Урман складлары технологик процесс буенча югары һәм түбән складларга бүленә.

Югары складлар урман кисенделәрендә, урман ташу юлына якын җиргә урнаштырыла, алар гадәттә урман ташу транспортыннан агачларны яисә юкә кайрыларын төяп җибәрү мәйданы буларак хезмәт итә, мондый складлар гадәттә 1-2 ай эшли.

Агач эшкәртү буенча барлык технологик операцияләр түбән складларда башкарыла, алар урман ташу юлларының соңгы пунктында оештырыла. Бу складларның гамәлдә булу срогы һәм җитештерүнең зур күләмдә булуы, складларда башкарыла торган җитештерү процессларын комплекслы механизацияләштерергә һәм автоматлаштырырга мөмкинлек бирә. Эшкә яраклы агач күләмен арттыру һәм йомры килеш агач ташуларның файдасызлыгын киметү өчен түбән урман складларында беренче эшкәртү белән бергә агач кисү цехлары да оештырыла һәм сыйфаты түбән булган агачларны һәм калдыкларны эшкәртү гамәлгә ашырыла.

Урман комплексын модернизацияләү өчен республикада урман инфраструктурасы һәм урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын төзү һәм реконструкцияләү күздә тотыла. Әлеге мәгълүмат 20 нче кушымтада бирелә.

2.7. Урманнарга антропоген, рекреакцион һәм техноген йөкләнешне киметүнең максатчан күрсәткечләре

2.7.1. Урманнарның табигый мохитендә рекреация йөкләнешенең, пычратучы матдәләр концентрациясенең рөхсәт ителә торган чик күрсәткечләре

Рекреация сәламәтлекне һәм хезмәткә сәләтне торактан читтә – табигатьтә, турист буларак ял итү юлы белән торгызу ул. Ял итү урыннары буларак еш кына урман җирләре – урман читләре, аланнар, ачыклыклар, су буйлары, урман утыртмалары һәм башка кишәрлекләр сайлана. Шәһәрләргә һәм эре торак пунктларына якын урнашкан территорияләрдә ял итүчеләр аеруче күп. Кагыйдә буларак, ял итү өчен бер үк урыннар сайлана, бу үлән катлавының начараюына, агачларның һәм куакларның зарарлануына һәм юкка чыгуына, туфракның тапталуына, пычрануына китерә.

Яшел зоналарны һәм урман-паркларны проектлаганда һәм алардан файдаланганда утыртмаларның рекреацион сыйдырышлылыгы урман тибы төркемнәре буенча (2.7.1.1 нче таблица), өстенлекле токымның аерым бер яшьтәге агачларын истә тотып (2.7.1.2 нче таблица) һәм дигрессия нормалары һәм шкаласы нигезендә башкарыла.

2.7.1.1 нче таблица

Яшел зоналарга, урман-паркларга бер (шартлы) керүчегә утыртмалар мәйданы нормасы һәм рекреацион яраклылыгы I класслы булган урманнарда берьюлы рөхсәт ителә торган йөкләнешләр

Урман типлары төркеме, мәйданнар категориясе	Урман үсү зоналары			
	көньяк тайга		ылыслы-киң яфраклы урманнар	
	га	кеше/га	га	кеше/га
Нарат җиләге үсә торган:				
төзеклэндерелмәгән	1,5	1,6	1,2	2,0
урман-парк өлеше	0,8	3,0	0,6	4,0
урман- парк	0,3	8,0	0,2	12,0
Кара җиләк үсә торган:				
төзеклэндерелмәгән	1,2	2,0	1,0	2,4
урман- парк өлеше	0,6	4,0	0,5	4,8
урман- парк	0,2	12,0	0,2	12,0
Куян кузгалагы үсә торган				
төзеклэндерелмәгән	1,0	2,4	0,7	3,4
урман-парк өлеше	0,5	4,8	0,4	6,0
урман-парк	0,2	12,0	Од	24,0
Катнаш:				
төзеклэндерелмәгән	-	-	0,5	4,8

Урман типлары төркеме, мәйданнар категориясе	Урман үсү зоналары			
	көньяк тайга		ылыслы-киң яфраклы урманнар	
	га	кеше/га	га	кеше/га
урман-парк өлеше	-	-	0,3	8,0
урман- парк	-	-	0,1	24,0

2.7.1.2 нче таблица

Ылыслы, катнаш һәм яфраклы урманнардагы урман үсү зоналарының төрле шартларында 1 га урман фонды жирләренә рөхсәт ителә торган иң чик рекреацион йөкләнеш шкаласы, кеше/га

1000 га урман фондына юл челтәре озынлыгы, км	Кара зирек	Чыршы, ак чыршы	Соры зирек	Нарат, карагай, кедр	Имән, очлы яраклы өрәнге, корычагач	Усак, ак тал, тирәк	Каен	Юкә, карама
Яшь агачлар								
10 кадәр	-/0,6	0,7/0,6	1,0/0,7	1,1/0,7	1,2/-	1,3/-	1,4/0,8	1,5/-
11-15	-/0,7	0,8/0,7	1,2/0,8	1,3/0,8	1,4/-	1,5/-	1,7/0,9	1,8/-
16-20	-/0,8	0,9/0,8	1,4/0,9	1,5/0,9	1,6/-	1,8/-	1,9/1,0	2,0/-
21-25	-/0,9	1,0/0,9	1,5/1,0	1,6/1,0	1,8/-	1,9/-	2,1/1,1	2,2/-
25 артык	-/0,9	1,1/0,9	1,6/1,1	1,8/1,1	1,9/-	2,1/-	2,2/1,2	2,4/-
Урта яшьтәге һәм өлгереп килүче үсентеләр								
10 кадәр	-/0,8	1,0/0,8	1,4/0,9	1,5/0,9	1,6/-	1,7/-	1,8/1,0	1,9/-
11-15	-/0,9	1,2/0,9	1,7/1,1	1,8/1,1	1,9/-	2,0/-	2,1/1,2	2,3/-
16-20	-/1,0	1,4/1,0	1,9/1,2	2,0/1,2	2,2/-	2,3/-	2,9/1,3	2,6/-
21-25	-/1,1	1,5/1,1	2,1/1,3	2,2/1,3	2,4/-	2,5/-	2,7/1,4	2,8/-
25 артык	-/1,2	1,6/1,2	2,2/1,4	2,4/1,4	2,6/-	2,7/-	2,5/1,5	3,0/-
Өлгергән һәм картайган үсентеләр								
10 кадәр	-/0,7	0,9/0,7	1,2/0,8	1,5/0,8	1,4/-	1,5/-	1,6/0,9	1,7/-
11-15	-/0,8	1,1/0,8	1,4/0,9	1,5/0,9	1,7/-	1,8/-	1,9/1,0	2,0/-
16-20	-/0,9	1,2/0,9	1,6/1,0	1,8/1,0	1,9/-	2,0/-	2,2/1,2	2,3/-
21-25	-/1,0	1,3/1,0	1,8/1,1	1,9/1,1	2,1/-	2,2/-	2,4/1,3	2,5/-
25 артык	-/1,1	1,4/1,1	1,9/1,2	2,1/1,2	2,2/-	2,4/-	2,6/1,4	2,7/-

Искәрмә:

Бүлүче –дренажлы туфракта; бүленүче – артык дымлы туфракта.

Дренажлы туфрак: A1, A2, A3, B2, B3, C2, C3, D2, D3.

Артык дымлы туфрак: A4, A5, B4, B5, C4, C5.

Рөхсәт ителә торган иң чик рекреацион йөкләнеш:нарат күбрәк булган утыртмалар өчен урман үсү шартларының A1 тибында – 0,4, A2 тибында – 0,8 кеше/га; каен күбрәк булган утыртмалар өченурман үсү шартларының A2 тибында– 0,9 кеше/га.

Шкала күрсәткечләрен кеше санына әйләндерү өчен күрсәткечләрне 8,0 тапкыр арттырырга кирәк.

Авышһәм таулы җирләр өчен шкала күрсәткечләрен барлык агач токымнары өчен һәм аларның яшь төркеме буенча уртак булган коэффициентларга

тапкырлыйлар: авышлык текәлеге 4 – 10° булгандакоэффициент – 0,8; 11 – 15° булганда – 0,6; 16° һәм артыграк булганда коэффициент 0,5 берәмлекне тәшкил итә.

Юллар челтәренең озынлыгы урман массивлары территорияләрен комплекслы төзекләндерү шартлары өчен бирелә.

Рекреацион дигрессия стадияләрен ачыклау өчен «Урманпроект» ВО тарафыннан эшләнгән шкала файдаланыла (2.7.1.3 нче таблица).

2.7.1.3 нче таблица

Урманнарның рекреацион дигрессия стадияләреклассификациясе

Деградациястадияләре	Дигрессия билгеләре
1	Урман мохите бозылу билгеләре юк, агачларның һәм куакларның үсеше һәм тармаклануы нормада, аларның механик зарарлануы юк, үсмер агачлар һәм үләннәрүсү өчен яраклы, мүк һәм үлән катлавы урман тибына туры килә, түшәлмәбозылмаган.
2	Урман мохите бераз үзгәрү: агачларның һәм куакларның үсешендә һәм тармаклануында җитешсезлекләр булу, аларның зарарлануы, үсмер агачларныңяше төрле һәм үсү өчен яраклы – зарарланган һәм кипкән үсемлекләр якынча 20%. Мәйданның 20%ка якынымүк белән, 10%ка якыны> (1/10 өлеше – басу үсемлекләре) үлән белән каплану, туфрак һәм түшәлмәбераз тыгызлану; аерым тамырлар чыгып тору, мәйданның 5%тан азрагы тапталу.
3	Урман мохитендә җитди үзгәрешләр булу: агачлар начар үсү, 10%ка якын кәүсәләр зарарлану, үсмер агачлар һәм үләннәряше бертөрле һәм уртача куелыкта,зарарланган һәм кипкән үсемлекләр 21-50%, 5-10%>мәйдандагы агачлар гына мүк белән каплану, 70-80% мәйданны үләннәр биләү (2/10 – болын үсемлекләре), чүп үләннәре үсү, түшәлмәһәм туфрак беркадәр тыгызлану, өскә чыккан тамырларның күп, 4 – 6 % мәйданның тапталган булуы.
4	Урман мохите нык бозылу: агачлар куртина тибында, таушалган, 11-20% кәүсә механик яктан бозылган, үсмер агачлар һәм үләннәркуртинада гына үсүгә сәләтле, 50% тан артык үсемлек зарарланган, мүк һәм түшәлмәюк, 40-60%мәйданны үлән каплаган.
5	Урман мохите деградацияләнгән: агачлар яргаланган, куртина тибында, агачларбик хәлсез һәм кибә, 20% кәүсә механик зарарланган, үлән катлавы 20% ка якын (3/4 болын үсемлекләре һәм чүп үләннәре), күп агачларның тамырлары өскә чыккан һәм зарарланган, 60%тан артык мәйданда туфрак минераль катламга кадәр тапталган.

Тәкъдим ителә торган шкалалар рекреацион дигрессия стадиясен ачыкларга һәм урман ландшафты турында өстәмә мәгълүмат алырга мөмкинлек бирә.

2.7.2. Урманнарга антропоген йөкләнеш тәэсирен киметүнең максатчан күрсәткечләре, моңа антропоген, рекреацион һәм техноген йөкләнешләрдән зарарланган урман мәйданнарын киметү проценты да керә

Эре торак пунктлары тирәсендә халыкның күпләп ял итүен оештыру өчен яшел зоналар һәм урман-парк зоналары булдырыла, аларда урманнардан файдалануның чикләнгән режиме кертелә. Үткәрелә торган урман хуҗалыгы

чаралары урманнарның мохит ясагыч, сусаклагыч, саклагыч, савыктыру, санитария-гигиена һәм файдалы башка функцияләрне үтәвенә булышлык күрсәтүгә юнәлдерелгән.

Ял итүчеләрне бүлү өчен урман-паркы актив һәм пассив ял итү зоналарына (йөрү зонасы, табигать кочагында ял итү зонасы) бүленә. Әлеге бүленеш бу зоналарда мәйданнары тибына туры килә торган төрле токымлы һәм төрле яшьтәге агач һәм куаклар булган ландшафтлар таләп итә, бу урман-паркны проектлаганда исәпкә алынырга тиеш. Кагыйдә буларак, актив ял итү зонасында ачык мәйданнар күбрәк була, аларга төзекләндерү объектлары урнаштырыла һәм җәяүлеләр өчен магистраль юллар төзелә.Тыныч ял итү зонасында ачык пространстволар зур булмаган аланнар рәвешендә генә калдырыла, алар төрле функция башкарырга мөмкин. Юл-сукмак челтәре җәяүлеләр өчен сукмакларны, турист маршрутларын, кемпингларны, учак урыннарын, янгырдан ышыклану урыннарын үз эченә ала.

Урман-парк мәйданын актив һәм тыныч ял зоналарына бүлү нисбәте 1:4 яисә 1:3 булырга тиеш.

Рөхсәт ителә торган рекреацион йөкләнешнең үтәлешен системалы рәвештә тикшереп торырга кирәк, ул арткан очракта һәм киметү мөмкин булмаганда, ял итүчеләрне җәлеп итү өчен башка объектлар (җирле үзенчәлекләр, яңа сулыклар, дендрология парклары һ.б) булдырырга кирәк. Халыкның күпләп ял итүен оештыру өчен урыннар сайлаганда халыкның күпләп ял итүенә каршы торучанлыгы югары булган утыртмалар үскән кишәрлекләрне сайлау киңәш ителә, каршы торучанлыгы түбән утыртмалар тирәсендә кеше күп булуны чикләргә, аларны ял итеп йөрү юллары, турист маршрутлары ярдәмендә читтә калдырырга, алар янына килү юлларын шлагбаумнар һәм кисәтү билгеләре яисә агачлардан үстерелгән «тере стеналар» ярдәмендә ябарга кирәк. Комлы туфракка салынган юллар һәм сукмаклар каты өслек яисә агач белән түшәлгән булырга тиеш. Күпләп ял итү урыннарын оештыру пунктларын сайлаганда, алар урнашкан территорияләрне 5 – 7 елдан соң табигый урман комплексын торгызу өчен алмаштыру мөмкинлеген истә тотарга (охшаш урыннар – дубльләр булдырырга) кирәк.

Рекреация өчен урманнардан файдалану әйләнә-тирә мохиткә һәм кеше сәламәтлегенә зыян салмаслык алымнар ярдәмендә башкарылырга тиеш.

Утырмаларның зарарлануын булдырмас өчен, урманнарда рекреация өчен вакытлыча корылмалар (беседкалар, инвентарь саклау пунктлары) төзү һәм аларны төзекләндерү (юллар-сукмаклар салу, табигатьне саклау турында мәгълүмат стендлары һәм билгеләр, эскәмияләр, янгырдан ышыклану урыннары, юл күрсәткечләре, чүп җыю һәм саклау контейнерлары урнаштыру) рөхсәт ителә.

Рекреация билгеләнешендәге урман биоценозларының нәтиҗәле үсеше, сакланышы, аларның югары үсү сәләтенә ия булуын арттыру, эстетик үзлекләрен яхшырту өчен түбәндәге чараларны үткәрергә кирәк:

–урман-парк ландшафтларын формалаштыру өчен утыртмаларны чистарту максатыннан кисү;

–агачларның составын, декоратив сыйфатын яхшырту һәм агачларның мәйданда тигез урнашуын тәэмин итү;

–үсмер агачларны һәм үләннәрне чистарту максатыннан кисү;

–урман алларын формалаштыру максатыннан кисү;

– санитар кисүләр, чыбык-чабыкны, коры-сарыны чистарту, чери торган агач төпләрен чыгару һәм агачларны тазартуга юнәлдерелгән башка эшләр:

–аерым агачларны карау;

–агачларны һәм куакларны корткычлардан һәм авырулардан яклау;

–кыргый хайваннарны, кошларны саклау һәм алар өчен уңайлы шартлар тудыру (качу урыннары, ясалма оялар, заказниклар булдыру);

–янгыннардан саклау;

–сулыкларны пычранудан саклау;

–аланнарны һәм күлләвекләрне чүп үләннәре, таллар каплап китүдән саклау;

–актив ял зоналарында һәм ял итеп йөрү зоналарында ябык һәм ярым ачык яңа территорияләр булдыру өчен агачлар һәм куаклар утырту;

–юкка чыгарылган ландшафтларны торгызу өчен агачлар һәм куаклар утырту;

– агачлар капламы составының төрен декоратив токымнар белән баету максатыннан агачлар һәм куаклар утырту;

–агачларны һәм куакларны декоратив утыртулар;

–урман авызын формалаштыру өчен агачлар һәм куаклар утырту;

–яклауга аеруча мохтаҗ кишәрлекләргә һәм җәлеп итүчәнлеге югары булмаган урыннарны каплау өчен яклагыч-декоратив утыртмалар утырту;

–болыннар һәм аланнар булдыру, аларны яхшырту, аерым объектларга чәчәкләр утырту.

IIIБҮЛЕК. УРМАННАРНЫ ПЛАНЛАШТЫРЫЛГАН ҮЗЛӘШТЕРҮ ЧАРАЛАРЫН ГАМӘЛГӘ АШЫРУНЫҢ ИКЪТИСАДЫЙ НӘТИҖӘЛЕЛЕГЕН БӘЯЛӘҮ

3.1. Урманнарны планлаштырылган үзләштерү чараларын финанс-икътисадый нигезләү

3.1.1. Урманнардан файдалану төрләре буенча керемнәрнең фаразланган күләме

Татарстан Республикасы урманнарыннан файдаланган өчен керемнәрнең 2018 елга кадәр фаразланган күпләп таралган урыннары түбәндәгеләр булачак:

–рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру – 39%;

– агач әзерләү – 21%;

– җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар күпләп таралган урыннарын табу – 34%;

– электр линияләрен, элемтә линияләрен, юллар, торбаүткәргечләр һәм башка линияле объектлар төзү, аларны реконструкцияләү һәм куллану – 5%.

Урманнардан файдаланган өчен гомуми керем 2009 – 2018 елларга 1,215 млрд. сум тәшкил итәчәк.

3.1.1.1 нче таблица

2009 – 2018 елларда
Татарстан Республикасы урман планы чараларын гамәлгә ашырудан
Россия Федерациясе бюджет системасының чыганаклар буенча фаразланган керемнәре

Мең сумнарда

Бюджет акчасын тоту юнәлеше	Уртача түләү ставкасы, сум	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1) Агач әзерләү	16,8	16 748	19 137	18 639	16 521	15 056	16 208	16 504	16 800	17 049	20 541
2) Агач чәере әзерләү	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3) Агач булмаган урман культураларын әзерләү һәм җыю	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4) Азык өчен яраклы урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәре җыю	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5) Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек	0,03	5	5	4	6	6	6	6	6	6	6
6) Авыл хуҗалыгын алып бару	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7) Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8) Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру	32 050,3	44 370	38 568	34 380	52 367	58 373	59 358	50 960	52 562	52 562	52 562
9) Урман плантацияләре булдыру һәм аларны эксплуатацияләү	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10) Урман җиләк-җимешен, декоратив һәм дару үләннәренүстерү	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Бюджет акчасын тоту юнәлеше	Уртача түләү ставкасы, сум	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
11) Урман үсемлекләренең утырту материалын (үсентеләр, чәчкеннәр) үстерү	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12) Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар күпләп таралган урыннарын табу	3 223,6	34595	35247	34380	39799	43748	50472	50000	51479	53766	52554
13) Сусаклагычлар, башка ясалма су объектлары, шулай ук гидротехник корылмалар, махсуслаштырылган портлар төзү һәм аларны эксплуатацияләү	15 097,5	381	444	1 178	1 394	1 482	1 057	1 057	1 208	1 208	1 208
14) Линияле объектлар төзү,аларны реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	1 148,9	5 256	5 533	11 548	5 728	6 155	5 797	5 855	5 912	6 343	6 413
15) Агач һәм башка урман ресурсларын эшкәртү	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16) Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
БАРЛЫГЫ		101355	98934	100129	115815	124800	122898	124382	127967	130934	133284

Урманнардан файдаланудан керемнәрнең җентекләбрәк исәпләнгән күләмнәре урманнардан файдалануның төрләре һәм урманчылыклар буенча 21 нче кушымтада бирелә.

Керемнәрне исәпләү урманнардан файдалану күләме турында белешмәләрдән (14 нче кушымта), шулай ук урманнардан файдаланган өчен түләү ставкасыннан чыгып гамәлгә ашырылды. Үсеп утырган килеш сатыла торган агач өчен түләү ставкасы урманчылыклар буенча үсеш темпларын исәпкә алып фаразланды (3.1.1.2 нче таблица).

3.1.1.2 нче таблица

Үсеп утырган килеш сатыла торган агач өчен 2013 елга фаразланган түләү ставкасы (2013 ел бәяләрендә)

Урманчылык	Урман фондының товар структурасыннан чыгыптүләү ставкалары ($м^3$), (РФ Хөкүмәтенең 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары) ред. 14.02.2012)	РФ бюджетына күчерү өчен билгеләнгән минималь түләү ставкасы ($м^3$), сум	Шартнамә буенча сатыла торган 1 $м^3$агач өчен түләүнең фаразлана торган күләме	
			аренда, сум	дәүләт һәм мун.ихтыяҗлар өчен сату-алулар, сум
Әгерже	37,1	37,1	37,1	0
Азнакай	10,6	10,4	0	10,4
Аксубай	12,3	6,8	0	6,8
Әлки	12,3	10,5	0	10,5
Әлмәт	23,5	26,7	33,5	9,9
Арча	16,9	16,8	0	16,8
Баулы	11,6	7,7	0	7,7
Биләр	9,1	7,1	0	7,1
Болгар	13,4	13,1	0	13,1
Бөгелмә	12,2	12,2	0	12,2
Буа	22,6	22,6	0	22,6
Алабуга	27,4	16,5	0	16,5
Зәй	11,2	10,2	0	10,2
Зеленодольск	26,3	15,6	0	15,6
Ары	25,6	19,1	0	19,1
Кайбыч	11,8	5,9	0	5,9
Кәләй	21,7	7,5	0	7,5
Кама	21,7	16,1	0	16,1
Кызыл Йолдыз	19,9	16,1	40,8	12,5
Лаеш	19,6	12,2	0	12,2
Лениногорск	17,9	6,3	0	6,3
Мамадыш	11,7	11,5	0	11,5
Минзәлә	11,9	11,2	0	11,2
Түбән Кама	6,4	6,4	0	6,4
Нурлат	7,1	7,1	0	7,1
Идел буе	14,8	11,2	0	11,2

Урманчылык	Урман фондының товар структурасыннан чыгыптүләү ставкалары ($м^3$), (РФ Хөкүмәтенең 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары) ред. 14.02.2012)	РФ бюджетына күчерү өчен билгеләнгән минималь түләү ставкасы ($м^3$), сум	Шартнамә буенча сатыла торган 1 $м^3$агач өчен түләүнең фаразлана торган күләме	
			аренда, сум	дәүләт һәм мун.ихтыяҗлар өчен сату-алулар, сум
Шәһәр яны	21,1	21,1	0	21,1
Саба	32,8	31,8	0	31,8
Тәтеш	17,5	8,7	0	8,7
Чирмешән	10,7	7,4	0	7,4
Уртача күрсәткеч	16,8	14,6	34,1	12,3

Шулай итеп, бер куб. метр өчен Россия Федерациясе бюджетына күчерелә торгантүләүләрнең Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән уртача минималь ставкасы 14,6сум, ә фактта фаразлана торган бәя16,8сум тәшкил итә.

РФ Урман кодексының 19 статьясындагы 3 пункты нигезендә, урманнарны саклау, яклау, торгызу эшләре башкаруга заказлар урнаштырганда агач әзерләү өчен урман утыртмалары да сатыла. Бу максатлар өчен шартнамә төзелә, анда урманнарны саклау, яклау, торгызу эшләрен башкаруга дәүләт контракты яисә муниципаль контракт һәм урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе нигезләмәләре кертелә.

3.1.2. Урман планының планлаштырылган чараларын үтәүгә чыгымнарның фаразланган күләме

Урман планының планлаштырылган чараларын үтәүгә чыгымнар урман хуҗалыгы чараларын үткәрү өчен кирәкле чыгымнарның (фаразларны хисаплау базасы) чагыштырма суммаларыннан чыгып фаразланды (14 – 17 нче кушымталар).

Арендаторларга йөкләнә торган урман хуҗалыгы эшләре һәм бу эшләрне үтәү чыгымнары күләмен бүлгәндә Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы тарафыннан 2015 елга кадәрге чорга расланган планда билгеләнгән пропорцияләр исәпкә алынды.

2009 – 2018 елларга урман планында каралган чараларны үтәү чыгымнарының гомуми суммасы 7,369 млрд. сум тәшкил итә.Чыгымнар структурасы түбәндәгечә (3.1.2.1 нче таблица):

– урманнарны янгыннан саклау – 6,4%;

– урманнарны саклау – 3,1%;

– урманнарны торгызу – 12,6%;

– урман кисенделәре бүлеп бирү һәм аларга таксация үткәрү – 1,1%;

– капитал салулар программасы, һәм махсуслаштырылган техника һәм җайланмалар сатып алу – 32,1%.

Урман планы чараларын финанслауга акчаны тоту юнәлешләре 22 нче кушымтада бирелә.

3.1.2.1 нче таблица

Татарстан Республикасы урман планы чараларын гамәлгә ашыруга федераль бюджеттан, Татарстан Республикасы бюджетыннан һәм башка чыганаклардан фаразлана торган акчалар күләме

мең сум

Бюджет акчасын тоту юнәлеше	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Урман планын гамәлгә ашыру планлаштырыла торган чорга гомуми сумма	Чыгымнар суммасында чагыштырма күләм, %
	(факт)	(факт)	(факт)	(факт)	(план)							
Урманнарны янгыннардан саклау	106331,7	103914,9	25385,9	18404,5	9838,1	35726,1	36511,5	49851,8	49792,0	49792,0	485548,5	6,4
Урманнарны яклау	13986,6	8765,0	10106,9	26761,6	35286,3	34739,1	15388,6	14163,5	34902,8	34902,8	229003,2	3,1
Урманнарны торгызу	125322,4	42967,3	50966,0	40909,8	41846,9	131365,4	138569,1	141378,7	108913,2	108913,2	931152,0	12,6
Урман кисенделәре бүлеп бирү һәм аларга таксация үткәрү	7640,2	7225,0	5616,2	7474,1	7398,8	7789,4	8976,1	11526,3	7557,6	7557,6	78761,3	1,1
Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә вәкаләтле башкарма хакимият органы эшчәнлеген тәэмин итү, моңа асрымланган бүлекчәләр (бүлекләр) дә керә	187597,9	234703,1	339824,7	339392,8	324167,5	445412,8	369729,7	341420,2	347077,4	347077,4	3276403,5	44,7
Капитал салулар программасы һәм махсуслаштырылган техника һәм җайланмалар сатып алу	0,0	106884,0	1244907,2	140886,0	100000,0	375356,5	100000,0	100000,0	100000,0	100000,0	2368033,7	32,1

Урман хуҗалыгын оештыруга һәм алып баруга барлык чыгымнар	440878,8	504459,3	1676806,9	573828,8	518537,6	1030389,3	669175,0	658340,5	648243,0	648243,0	7368902,2	100

3.1.3. Урманнардан файдаланудан керемнәр

Россия Федерациясе бюджет системасының фаразлана торган керемнәре һәм урман планын гамәлгә ашыру чыгымнары нисбәте

Күрсәткечләр	2009 ел	2015 ел	2018 ел
1. Урман хуҗалыгын оештыруга, аның белән идарә итүгә һәм аны алып баруга чыгымнар (урман планы чаралары)	440878,8	669175,0	648243,0
1.1. Федераль бюджет исәбеннән	410533,8	413967,0	388899,7
1.2. Татарстан Республикасы бюджеты исәбеннән	30345,0	252245,6	259338,7
2. РФ бюджет системасына урман хуҗалыгы керемнәре	101355,0	124382,0	133284,0
2.1. федераль бюджетка	88 378,9	119476,4	129936,0
2.2. Татарстан Республикасы бюджетына	12 976,1	4905,6	3348,0
3. Урман хуҗалыгы чыгымнарын каплауга урманнардан файдаланучыларның үз акчалары	0,0	2962,4	4,6
4. Барлыгы керемнәр (п. 2 + п. 3)	101355,0	127344,4	133288,6
5. Профицит (дефицит) (п. 4 - п. 1)	-339523,8	-541830,6	-514954,4
5.1.шул исәптән федераль бюджет исәбеннән	-322154,9	-294490,6	-258963,7
5.2. шул исәптән республика бюджеты[3] исәбеннән	-17368,9	-247340,0	-255990,7

[3]Урман ресурсларын сатудан Татарстан Республикасы бюджетынакеремнәрурман планының гомуми профицитына турыдан-туры йогынты ясамый.

3.2. Урманнарны планлаштырылган үзләштерү чараларын үтәү нәтиҗәлелегенең максатчан күрсәткечләре

Урманчылыклар территорияләренең агач чималы потенциалы торышын һәм динамикасын, урман сәнәгате житештерүен төрле яклап анализлау нигезендә эшләнгән урман планы чараларын үтәү урман комплексына түбәндәге икътисадый күрсәткечләр буенча югары дәрәҗәгә чыгарга мөмкинлек бирәчәк:

– 2018 елга агач әзерләү күләме 928 мең куб.тан 2489 мең куб.ка кадәр, димәк, 268%ка артачак;

– урман фондының урман үсемлекләре белән капланган 1 гектар җиренә гомуми уртача үсеш 4,3 тәшкил итәчәк;

– Татарстан Республикасы урманнарыннан файдаланудан Россия Федерациясе бюджет системасына түләүләрнең гомуми күләме 2018 елда 133,3 млн. сум тәшкил итәчәк, димәк, 2009 елдан 132%ка артачак.

Максатчан фаразлау күрсәткечләре турында кыскача мәгълүмат 3.2.1 нче таблицада бирелде, Татарстан Республикасы урманнарын үзләштерү чаралары нәтиҗәлелегенең максатчан күрсәткечләре 23 нче кушымтада җентекләбрәк бирелде.

3.2.1 нче таблица

Урманнарны планлаштырылган үзләштерү чараларын үтәү нәтиҗәлелегенең максатчан фаразлау күрсәткечләре

№ п/п	Индикаторлар күрсәткече	Исәпләү берәмлеге	2009 ел	2018 ел
1.	Урман фонды җирләренең урман үсемлекләре үскән 1 гектарыннан урман утыртмаларын кисү күләме	$м^3$/га	0,8	2,2
2.	1 $м^3$ агач өчен түләүнең Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән минималь ставкалары	сум	47,1	16.7
3.	Россия Федерациясе субъектытерриториясендәге урман фонды җирләрендә урман утыртмаларын кисүнең 1 $м^3$ агач өчен уртача бәясе	сум	68,0	16,8
4.	Россия Федерациясе субъектытерриториясендәге урман фонды җирләрендә урман утыртмаларын кисүнең 1 $м^3$ агач өчен бәясенең Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән минималь ставкалардан артыклыгы	сум	20,9	2,2
5.	Урман утыртмаларын кисүнең 1 $м^3$ агач өчен бәясенең һәм агач күләменең бер берәмлеге өчен Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән түләү ставкасының чагыштырмасы	%	144	115,1

№ п/п	Индикаторлар күрсәткече	Исәпләү берәмлеге	2009 ел	2018 ел
6.	Россия Федерациясе субъекты территориясендә урман фонды җирләрендәге урманнардан файдаланудан Россия Федерациясенең бюджет системасына түләүләрнең гомуми күләме	мең сум	101 355	133284
7.	Урман фонды җирләренең 1 гектарына исәпләгәндә, урманнардан файдаланудан Россия Федерациясе бюджет системасына түләүләрнең күләме	сум/га	82	107,8
8.	Урман фонды җирләренең янгыннарда юкка чыккан урман үсемлекләре белән капланган мәйданы	га	0	0
9.	Урман фонды җирләренең янгыннарда юкка чыккан урман утыртмалары белән капланган мәйданыныңчагыштырма күләме	%	0	0
10.	Урман фонды җирләренең корткычлардан һәм авырулардан юкка чыккан мәйданы	га	0	0
11.	Урман фонды җирләренең корткычлардан һәм авырулардан юкка чыккан урман утыртмалары белән капланган мәйданының чагыштырма күләме	%	0	0
12.	Россия Федерациясе субъектында урман фонды җирләре мәйданы	мең га	1236	1236
13.	Россия Федерациясе субъектытерриториясендә урман фонды җирләренен урман үсемлекләре үскән мәйданы	мең га	1155	1156
14.	Урман фонды җирләренең урман үсемлекләре үскән мәйданының кыйммәте югары булган урман утыртмалары үскән мәйдан өлеше	%	58,1	58,1
15.	Россия Федерациясе субъектытерриториясендәге урман фонды җирләрендә агачның уртача гомуми үсеше	млн. $м^3$	4,3	4,3
16.	Россия Федерациясе субъекты территориясендәге урманнар	%	17,4	17,5
17.	Россия Федерациясе субъекты мәйданы	мең га	6784	6784

Татарстан Республикасының Урман планы буенча нәтиҗәләр:

1) Татарстан Республикасының Урман планын гамәлгә ашыру чыгым таләп итә торган чараларны финанслау өчен бюджет кытлыгын Татарстан Республикасы урман хуҗалыгының үз керемнәре арту исәбеннән 15 процентка кыскартырга мөмкинлек бирәчәк.

2) Татарстан Республикасының Урман планын гамәлгә ашыру урман фондыннан файдалану нәтиҗәлелеген 2,4 тапкыр арттырырга мөмкинлек бирәчәк;

3) Татарстан Республикасының Урман планын гамәлгә ашыру республика территориясендә янгыннарга бәйле зыянны минимальләштерергә мөмкинлек бирәчәк.

Татарстан Республикасы
Урман планына
1 нче кушымта

Урман фонды җирләрендә һәм башка категорияләрдәге җирләрдә урнашкан урманнар күрсәткечләре, аларның мәйданнарын урман районнары буенча бүлү

№ т/с	Урманчылык исеме	Урманнар-ның гомуми мәйданы, мең. га	Урманнарның гомуми мәйданын максатчан билгеләнешләре буенча бүлү, мең га			Урман үсемлекләре белән капланган мәйдан, мең га	Гомуми агач запасы, мең куб. м	Агач запасының гомуми еллык артымы, мең куб. м
			саклаучы урманнар	эксплуатация урманнары	резерв урманнар			
Россия Федерациясенең Европа өлешенен ылыслы-киң яфраклы урман районы (катнаш урманнар)								
Урман фонды җирләрендә урнашкан урманнар								
1.	Әгерже	45,3	24,6	20,7	0,0	42,2	7558,6	165,1
2.	Арча	32,2	11,6	20,6	0,0	29,1	5003,0	113,7
3.	Алабуга	29,4	16,4	13,0	0,0	26,2	5155,3	104,1
4.	Зеленодольск	26,4	26,4	0,0	0,0	24,6	6019,3	101,1
5.	Ислейтар	17,2	13,5	3,7	0,0	16,6	2762,3	59,6
6.	Кама	48,9	27,0	21,9	0,0	45,6	7049,2	168,2
7.	Кызыл Йолдыз	42,6	10,0	32,6	0,0	39,5	5444,8	138,8
8.	Лаеш	34,0	29,2	4,8	0,0	32,2	5594,6	122,3
9.	Мамадыш	47,8	20,0	27,8	0,0	45,5	6088,5	158,0
10.	Шәһәр яны	30,4	30,4	0,0	0,0	28,6	6892,4	115,9
11.	Саба	60,4	19,0	41,4	0,0	56,8	9412,5	207,0
	Урманчылыклар буенча барлыгы	414,6	228,1	186,5	0,0	387,0	66980,5	1453,8
Оборона һәм куркынычсызлык җирләрендә урнашкан урманнар								
1.	Суслонгер хәрби урманчылыгы	1,7	1,7	0,0	0,0	1,6	223,8	6,5
Шәһәр урманнары								
1.	"Аккош күле" урман	3,5	3,5	0,0	0,0	3,2	858,3	15,2

№ т/с	Урманчылык исеме	Урманнар-ның гомуми мәйданы, мең. га	Урманнарның гомуми мәйданын максатчан билгеләнешләре буенча бүлү, мең га			Урман үсемлекләре белән капланган мәйдан, мең га	Гомуми агач запасы, мең куб. м	Агач запасының гомуми еллык артымы, мең куб. м
			саклаучы урманнар	эксплуатация урманнары	резерв урманнар			
	парκы							
2.	Зеленодольск һәм Лаеш т.п.	0,2	0,2	0,0	0,0	0,2	55,1	1,4
Махсус сакланылучы табигать территорияләре җирләрендә урнашкан урманнар								
1.	"Түбән Кама" милли паркы	9,0	9,0	0,0	0,0	8,2	2014,0	37,4
2.	Идел-Кама табигать тыюлыгы	10,1	10,1	0,0	0,0	9,2	2883,9	35,9
Башка категорияләрдәге җирләрдә урнашкан урманнар								
1.	Башка категорияләрдәге җирләр	0,6	0,6	0,0	0,0	0,5	144,3	8,5
Урман районы буенча барлыгы		439,7	253,2	186,5	0,0	409,8	73159,9	1558,7
Россия Федерациясе Европа өлешенең урман-дала районы								
Урман фонды җирләрендә урнашкан урманнар								
1.	Азнакай	46,1	17,9	28,2	0,0	42,1	6071,7	146,2
2.	Аксубай	29,6	2,9	26,7	0,0	28,8	3931,7	128,5
3.	Әлки	37,4	9,3	28,1	0,0	36,6	5993,5	150,7
4.	Әлмәт	50,1	25,9	24,2	0,0	43,3	6745,3	145,9
5.	Баулы	23,4	14,5	8,9	0,0	21,5	2791,2	60,1
6.	Биләр	50,8	14,5	36,3	0,0	48,4	8491,0	210,3
7.	Болгар	18,9	16,8	2,1	0,0	17,5	2829,7	61,5
8.	Буа	18,6	14,1	4,5	0,0	18,0	2830,3	65,8
9.	Бөгелмә	44,1	40,2	3,9	0,0	40,6	6084,4	124,4
10.	Алабуга	12,6	3,1	9,5	0,0	11,9	1654,7	49,2
11.	Зәй	58,9	13,4	45,5	0,0	56,6	9453,9	209,9
12.	Кайбыч	25,3	9,1	16,2	0,0	24,3	4199,8	79,9
13.	Кәләй	41,7	5,0	36,7	0,0	38,9	5998,2	136,4
14.	Кама	5,3	5,3	0,0	0,0	5,1	868,8	18,3

№ т/с	Урманчылык исеме	Урманнар-ның гомуми мәйданы, мең. га	Урманнарның гомуми мәйданын максатчан билгеләнешләре буенча бүлү, мең га			Урман үсемлекләре белән капланган мәйдан, мең га	Гомуми агач запасы, мең куб. м	Агач запасының гомуми еллык артымы, мең куб. м
			саклаучы урманнар	эксплуатация урманнары	резерв урманнар			
15.	Лениногорск	52,8	22,1	30,7	0,0	49,3	7592,6	170,1
16.	Минзәлә	71,9	39,4	32,5	0,0	62,3	10346,5	226,3
17.	Түбән Кама	43,5	12,7	30,8	0,0	41,0	7270,0	161,4
18.	Нурлат	88,5	5,7	82,8	0,0	84,5	12569,4	343,9
19.	Идел буе	28,2	22,7	5,5	0,0	27,0	4151,1	81,2
20.	Тәтеш	37,6	27,6	10,0	0,0	35,6	6319,4	115,7
21.	Чирмешән	36,4	3,0	33,4	0,0	34,5	5400,0	142,7
	Урманчылыклар буенча барлыгы	821,7	325,2	496,5	0,0	768,0	121593,2	2828,4
Махсус сакланылучы табигать территорияләре җирләрендә урнашкан урманнар								
1.	"Түбән Кама" милли паркы	9,5	9,5	0,0	0,0	8,7	1803,6	33,1
Шәһәр урманнары								
1.	Буа шәһәре	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	1,0	0,0
Башка категорияләрдәге җирләрдә урнашкан урманнар								
1.	Башка категорияләрдәге җирләр	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	586,8	30,3
Урман районы буенча барлыгы		1271,1	588,3	682,8	0,0	776,8	197144,5	4450,5
Татарстан Республикасы буенча барлыгы								
шул исәптән: урман фонды җирләрендә урнашкан урманнар		1236,4	553,6	682,8	0,0	1156,0	188573,7	4282,2
оборона һәм куркынычсызлык җирләрендә урнашкан урманнар		1,7	1,7	0,0	0,0	1,6	223,8	6,5
шәһәр урманнары		3,8	3,8	0,0	0,0	3,2	914,4	16,6
махсус сакланылучы		28,6	28,6	0,0	0,0	26,1	6701,5	106,4

№ т/с	Урманчылык исеме	Урманнар-ның гомуми мәйданы, мең. га	Урманнарның гомуми мәйданын максатчан билгеләнешләре буенча бүлү, мең га			Урман үсемлекләре белән капланган мәйдан, мең га	Гомуми агач запасы, мең куб. м	Агач запасының гомуми еллык артымы, мең куб. м
			саклаучы урманнар	эксплуатация урманнары	резерв урманнар			
табигать территорияләре җирләрендә урнашкан урманнар								
башка категорияләрдәге җирләрдә урнашкан урманнар		0,6	0,6	0,0	0,0	0,5	731,1	38,8

Татарстан Республикасы
Урман планына
2 нче кушымта

Агач токымнары төркемнәре һәм яшь төркемнәре буенча урман утыртмаларының һәм агач запасларының мәйданын бүлү

№ т/с	Урманчылык, урман паркы исеме	Үлч. бер	Барлыгы	Ылыслы агач токымнары						Каты яфраклы агач токымнары						Йомшак яфраклы агач токымнары					
				барлыгы	шул исәптән яшь төркемнәре буенча					барлыгы	шул исәптән яшь төркемнәре буенча					барлыгы	шул исәптән яшь төркемнәре буенча				
					яшь агачлар	уртача яшьтәге	өлгерә торганнар	өлгергән һәм карт	ш.и. карт		яшь агачлар	уртача яшьтәге	өлгерә торганнар	өлгергән һәм карт	ш.и. карт		яшь агачлар	уртача яшьтәге	өлгерә торганнар	өлгергән һәм карт	ш.и. карт
	Урман фонды җирләрендәге урманнар																				
1	Әгерҗе	мең га	42.2	20,3	8,8	6,7	3,1	1,8	0,0	1,7	0,3	1,2	0,2	0,1	0,0	20,0	3,3	7,2	3,7	5,8	0,8
		мең м^3	7494,6	4212,1	942,2	1705,8	979,0	585,1	13,4	193,8	14,2	146,0	25,3	8,3	1,0	3084,2	185,4	1031,5	647,5	1219,8	190,4
2	Азнакай	мең га	42,1	12,1	10,2	1,7	0,3	0,0	0,0	7,2	1,7	2,8	1,3	1,4	0,0	22,7	3,5	4,8	4,8	9,6	1,5
		мең м^3	6169,6	1703,9	1166,3	444,3	86,0	7,3	0,0	807,9	80,2	337,0	183,2	207,5	3,2	3656,0	144,0	627,6	825,6	2058,8	328,8
3	Аксубай	мең га	28.5	3,2	2,5	0,6	0,0	0,0	0,0	2,9	1,4	1,0	0,4	0,1	0,0	22,4	7,0	8,5	4,5	2,3	0,0
		мең м^3	3923,0	446,5	276,6	161,0	6,2	2,7	0,0	240,8	62,6	119,9	48,3	10,0	0,0	3235,6	346,9	1379,7	965,6	543,4	6,0
4	Әлки	мең га	36,6	4,9	3,7	0,6	0,4	0,1	0,0	3,3	1,2	1,5	0,3	0,3	0,0	28,3	4,6	9,8	4,6	9,3	3,7
		мең м^3	5996,1	675,2	370,3	163,5	101,1	40,3	0,0	380,5	78,2	203,9	40,4	58,0	3,2	4940,4	263,3	1646,8	967,9	2062,4	792,8
5	Әлмәт	мең га	43,3	8,5	6,1	1,7	0,4	0,3	0,0	6,8	1,2	3,3	1,0	1,3	0,1	28,0	3,7	9,7	5,7	8,9	0,9
		мең м^3	6663,8	1222,6	565,6	452,7	118,7	85,6	7,7	725,8	66,6	351,5	128,7	179,0	9,7	4714,8	149,4	1569,0	1199,8	1796,6	153,1
6	Арча	мең га	29.9	17,8	9,2	6.5	2,0	0,1	0,0	1,3	0,3	0,8	0,1	0,1	0,0	10,8	2,5	3,1	2,0	3,2	0,1
		мең м^3	5019,9	3187,3	1032,2	1612,2	526,8	16,1	3,0	155,0	8,1	105,3	21,0	20,6	0,0	1677,3	103,7	562,7	415,1	595,8	29,7
7	Баулы	мең га	21,5	4,1	2,1	1,9	0,1	0,0	0,0	4,5	0,7	1,8	0,7	1,3	0,3	12,9	1,5	2,3	2,7	6,4	1,9
		мең м^3	2841,8	593,9	128,9	435,1	26,1	3,8	0,0	416,4	30,0	173,9	70,7	141,8	29,5	1831,5	55,7	364,9	433,5	977,4	291,8
8	Биләр	мең га	48,4	2,6	1,5	0,7	0,2	0,1	0,0	4,9	0,9	3,3	0,5	0,3	0,0	40,9	8,2	11,2	7,1	14,3	3,3
		мең м^3	8441,1	431,7	98,0	228,3	59,9	45,5	0,0	645,9	56,3	470,9	70,7	48,0	6,5	7363,4	508,5	1909,9	1537,5	3407,5	746,1
9	Болгар	мең га	17,5	4,2	2,2	1,0	0,6	0,5	0,0	1,8	0,3	0,7	0,3	0,5	0,0	11,4	1,6	3,8	1,9	4,1	1,1
		мең м^3	2829,0	666,2	145,4	243,4	158,5	118,9	4,9	204,4	22,6	83,6	39,4	58,8	2,6	1956,6	67,4	682,0	396,4	810,8	205,0
10	Бөгелмә	мең га	40,6	9,9	5,5	4,0	0,3	0,2	0,0	5,7	0,4	1,8	1,7	1,8	0,0	24,9	3,5	3,9	4,8	12,7	1,0
		мең м^3	6133,9	1558,8	377,5	1033,7	89,1	58,5	0,6	669,8	16,5	217,7	207,5	228,1	4,9	3904,8	131,6	667,2	874,3	2231,7	174,7
11	Буа	мең га	18,0	4,1	1,9	1,7	0,3	0,0	0,0	5,0	1,0	2,3	0,8	0,8	0,0	8,8	2,3	3,6	1,7	1,2	0,2
		мең м^3	2872,4	886,3	243,6	518,0	110,4	14,3	0,0	629,4	66,9	320,2	121,5	120,8	0,0	1355,7	94,3	783,4	230,7	247,3	33,0
12	Алабуга	мең га	38,1	15,2	7,2	5,6	1,8	0,6	0,2	6,3	1,5	4,4	0,3	0,2	0,1	16,0	1,7	5,6	4,2	4,5	0,4
		мең м^3	6770,0	3225,2	891,6	1552,9	594,3	186,4	79,6	687,8	101,1	515,2	45,1	26,4	10,8	2854,9	77,0	986,7	782,7	1008,5	81,6
13	Зәй	мең га	56,6	9,2	7,0	1,2	0,3	0,6	0,2	7,1	2,6	3,9	0,5	0,2	0,0	40,4	3,7	5,9	2,4	1,1	0,0
		мең м^3	9437,9	1205,4	544,2	357,9	118,1	185,2	45,4	707,7	174,1	450,9	59,8	22,9	3,9	7524,6	167,0	1579,8	1619,9	4157,9	843,0
14	Зеленодольск	мең га	24,8	13,7	4,0	6,7	2,2	1,0	0,1	0,9	0,0	0,9	0,0	0,0	0,0	10,1	0,3	3,4	2,1	4,4	0,5
		мең м^3	6022,8	3443,8	460,1	1923,0	726,0	334,7	22,7	152,5	2,2	141,2	5,2	3,9	0,0	2425,7	13,9	724,4	503,1	1184,3	158,7
15	Иделйтар	мең га	16,6	7,6	3,7	2,2	1,4	0,4	0,0	2,3	0,1	1,4	0,3	0,5	0,1	6,7	0,7	2,2	1,6	2,2	0,3
		мең м^3	2758,0	1380,6	384,5	502,4	386,0	107,7	1,4	289,6	4,2	183,0	43,8	58,6	6,5	1087,8	45,6	302,2	295,3	444,7	57,4
16	Кайбыч	мең га	24,4	2,3	1,1	1,0	0,1	0,1	0,0	13,7	2,3	8,5	2,2	0,6	0,1	8,4	1,0	1,5	1,1	4,8	2,5
		мең м^3	4686,0	393,9	39,8	290,0	49,7	14,4	4,5	2287,7	161,3	1611,6	412,8	102,0	20,3	1909,2	71,6	289,5	305,2	1242,9	610,0
17	Кәләй	мең га	39,1	5,1	3,5	1,1	0,5	0,1	0,0	4,6	1,4	1,9	0,7	0,6	0,2	29,2	3,6	9,7	5,0	11,1	2,8

№ т/с	Урманчы-лык, урман паркы исеме	Үлч. бер	Барлыгы	Ылыслы агач токымнары						Каты яфраклы агач токымнары						Йомшак яфраклы агач токымнары					
				барлыгы	шул исәптән яшь төркемнәре буенча					барлыгы	шул исәптән яшь төркемнәре буенча					барлыгы	шул исәптән яшь төркемнәре буенча				
					яшь агач-лар	уртача яшьтә-ге	өлгерә торган нар	өлгер-гән һәм карт	ш.и. карт		яшь агач-лар	уртача яшьтә-ге	өлгерә торган нар	өлгерг ән һәм карт	ш.и. карт		яшь агач-лар	уртача яшьтә-ге	өлгерә торган нар	өлгерг ән һәм карт	ш.и. карт
		мең м³	5986,7	701,3	229,6	284,5	161,0	26,2	6,0	408,6	74,8	182,0	67,6	84,2	20,1	4873,9	162,9	1526,0	888,5	2296,5	564,5
18	Кама	мең га	50,7	15,4	9,7	3,3	1,6	0,9	0,1	8,8	3,7	3,7	0,8	0,5	0,0	26,2	5,5	8,5	4,8	7,3	1,0
		мең м³	7860,1	2632,8	951,1	907,1	517,1	257,5	20,8	912,4	234,3	469,9	123,6	84,6	7,2	4310,8	207,5	1441,2	965,1	1697,0	229,6
19	Кызыл-Йолдыз	мең га	39,8	10,0	7,4	2,3	0,3	0,0	0,0	11,0	2,8	7,8	0,3	0,1	0,0	18,7	2,2	9,5	3,8	3,2	0,5
		мең м³	5493,8	1414,6	706,5	620,6	80,2	7,3	0,0	1171,2	202,9	916,9	39,3	12,1	1,8	2907,4	126,9	1350,1	750,5	679,9	106,7
20	Лаеш	мең га	32,2	8,0	4,8	2,9	0,4	0,0	0,0	6,8	2,1	4,0	0,5	0,3	0,0	17,2	1,7	8,6	3,7	3,2	0,2
		мең м³	5594,5	1563,4	634,3	805,7	113,6	9,8	3,9	659,8	110,0	450,3	61,1	38,4	5,4	3369,6	70,6	1684,8	846,1	768,1	60,0
21	Лениногорск	мең га	49,3	7,0	4,3	2,0	0,4	0,3	0,0	9,6	1,4	4,1	1,9	2,1	0,0	32,8	4,1	10,7	6,6	11,4	1,1
		мең м³	7566,4	1049,7	344,6	483,3	115,4	106,4	0,0	1127,8	66,6	478,6	261,4	321,2	2,5	5388,3	189,3	1858,0	1170,0	2171,0	215,0
22	Мамадыш	мең га	45,5	15,8	9,8	4,3	1,4	0,3	0,0	9,8	3,1	6,0	0,7	0,1	0,0	17,7	4,1	7,3	3,8	2,4	0,6
		мең м³	6071,5	2398,8	735,4	1211,8	386,7	64,9	2,4	991,4	172,7	710,7	98,2	9,8	0,0	2633,3	193,9	1177,5	741,5	520,4	132,0
23	Минзәлә	мең га	62,1	12,7	8,7	3,5	0,4	0,1	0,0	8,8	1,4	3,5	1,5	2,4	0,1	38,5	7,0	9,8	8,6	13,2	1,1
		мең м³	10397,3	2120,8	918,8	1023,8	144,1	34,1	0,0	1199,3	68,3	473,2	243,9	413,9	18,0	7053,5	379,6	1631,8	1967,8	3074,3	262,3
24	Түбән Кама	мең га	41,0	9,8	6,0	2,3	0,7	0,9	0,2	5,6	1,7	3,7	0,2	0,1	0,0	25,2	3,1	5,7	4,9	11,5	2,6
		мең м³	7294,1	1928,5	653,8	735,7	238,0	301,0	60,4	636,0	112,8	488,1	23,5	11,6	4,0	4723,1	157,2	1002,1	964,6	2599,2	603,7
25	Нурлат	мең га	84,5	10,6	9,6	0,9	0,1	0,0	0,0	8,6	2,8	4,2	0,9	0,7	0,0	65,2	12,9	21,7	14,8	15,8	1,0
		мең м³	12486,5	1386,6	1113,9	226,0	43,2	3,5	0,0	954,8	186,1	536,7	134,2	97,8	2,6	10143,6	622,9	3216,8	2905,8	3398,1	198,1
26	Идел буе	мең га	27,0	3,1	1,6	1,1	0,3	0,0	0,0	14,7	1,6	5,2	2,9	5,0	0,1	9,0	1,4	3,5	1,1	3,0	0,4
		мең м³	4219,7	481,6	97,9	291,1	80,6	12,0	0,0	2122,8	93,3	711,8	474,3	843,4	15,6	1610,6	77,6	546,1	238,9	748,0	87,1
27	Шәһәр яны	мең га	28,6	12,4	4,0	6,0	1,1	1,3	0,0	3,8	0,1	3,6	0,1	0,0	0,0	12,4	0,4	5,2	3,2	3,6	0,2
		мең м³	6887,9	3368,3	630,2	1877,0	372,7	488,4	2,4	616,3	5,4	585,6	22,0	3,3	0,0	2902,4	11,8	1085,4	842,8	962,4	39,6
28	Саба	мең га	56,9	22,2	9,0	10,1	2,6	0,5	0,0	6,3	0,9	4,1	0,8	0,5	0,0	28,2	0,6	8,0	5,8	13,8	3,6
		мең м³	10631,3	4326,5	1088,2	2473,5	629,5	135,3	0,0	937,9	74,5	648,5	131,7	83,2	0,0	5365,8	35,5	1213,5	1086,8	3030,0	848,7
29	Тәтеш	мең га	35,6	1,5	1,0	0,4	0,1	0,0	0,0	14,7	4,3	7,6	1,8	1,0	0,0	19,3	1,6	8,4	3,7	5,7	1,6
		мең м³	6322,0	197,1	68,5	101,9	15,8	10,9	0,0	1826,9	279,4	1084,2	320,6	142,7	6,1	4296,9	77,8	1793,9	979,2	1446,0	400,1
30	Чирмешән	мең га	34,5	4,7	3,7	0,8	0,1	0,2	0,0	3,8	1,2	1,3	0,5	0,8	0,0	26,0	4,4	11,7	5,0	4,8	0,3
		мең м³	5379,0	665,2	376,4	215,8	24,1	48,9	0,0	412,6	86,5	152,8	67,9	105,4	0,8	4300,6	241,7	1981,7	1003,7	1073,5	70,4
Урман фонды җирләрендәге урманнар буенча барлыгы																					
		мең га	1156,0	278,7	159,7	85,3	23,3	10,4	0,8	192,5	44,1	100,8	24,1	23,5	1,4	677,3	101,4	218,7	135,9	221,3	39,5
		мең м³	190270,0	49651,9	16300,9	23063,9	7004,6	3294,5	242,2	23180,5	2712,0	13382,4	3591,7	3504,4	163,2	117342,6	5020,0	36691,5	27332,9	48301,2	8421,1
Оборона җирләрендә урнашкан урманнар																					
	Суслон-гэр хәрби урманчы-лыгы	мең га	1,5	1,0	0,04	0,7	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,4	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0
		мең м³	224,2	151,6	3,2	109,1	38,3	1,0	0,0	20,3	0,0	0,0	4,6	15,7	0,0	52,3	0,9	45,8	5,6	0,0	0,0
Шәһәр урманнары																					
	«Аккош күле» урман паркы	мең га	3,2	1,4	0,1	0,6	0,4	0,3	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	1,7	0,0	0,2	0,2	1,2	0,2
		мең м³	860,0	396,1	7,0	170,5	129,4	89,2	0,0	26,0	0,0	26,0	0,0	0,0	0,0	437,9	2,0	58,9	53,9	323,1	58,4
Махсус саклануучы табигать территорияләре җирләрендә урнашкан урманнар																					
	«Түбән Кама» Милли паркы	мең га	16,9	11,2	3,6	6,6	0,7	0,2	0,0	0,3	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	5,2	0,7	3,8	0,4	0,4	0,1
		мең м³	3817,6	2795,7	405,3	2040,4	273,5	76,5	0,8	25,0	3,1	21,5	0,4	0,0	0,0	992,1	44,7	754,7	92,0	100,7	14,2
	Идел-Кама тыюлыгы	мең га	9,2	4,6	0,4	2,0	0,8	1,4	0,2	0,2	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	4,3	0,0	1,3	0,6	2,4	0,7
		мең м³	2883,9	1565,7	59,7	600,9	291,9	613,2	116,1	48,7	1,8	14,6	2,4	29,9	24,0	1269,5	1,9	292,7	192,0	782,9	217,1
	ООПТ җирләрендә урнашкан урманна буенча барлыгы	мең га	26,1	15,8	4,0	8,6	1,5	1,7	0,2	0,5	0,1	0,3	0,0	0,1	0,1	9,8	0,8	5,1	1,0	3,0	0,9
		мең м³	6701,5	4361,3	464,9	2641,3	565,4	689,7	116,9	73,7	4,9	36,1	2,8	29,9	24,0	2266,5	46,7	1047,5	284,0	888,3	235,1

№ т/с	Урманчылык, урман паркы исеме	Үлч. бер	Барлыгы	Ылыслы агач токымнары						Каты яфраклы агач токымнары						Йомшак яфраклы агач токымнары					
				барлыгы	шул исәптән яшь төркемнәре буенча					барлыгы	шул исәптән яшь төркемнәре буенча					барлыгы	шул исәптән яшь төркемнәре буенча				
					яшь агачлар	уртача яшьтәге	өлгерә торганнар	өлгергән һәм карт	ш.и. карт		яшь агачлар	уртача яшьтәге	өлгерә торганнар	өлгергән һәм карт	ш.и. карт		яшь агачлар	уртача яшьтәге	өлгерә торганнар	өлгергән һәм карт	ш.и. карт
Башка категорияләрдәге җирләрдәге урманнар																					
	Белешмәләр юк	мең га	0,0	0,0					0,0						0,0						
		мең м³	0,0	0,0					0,0						0,0						
Республика буенча барлыгы																					
	Республика буенча барлыгы	мең га	1187,4	297,2	164,2	95,2	25,5	12,3	1,1	193,3	44,2	101,2	24,1	23,8	1,5	689,1	102,4	224,5	137,2	225,0	40,4
		мең м³	1981027	54611,9	16823,0	25984,8	7711,7	4105,4	364,1	23310,5	2713,9	13454,5	3592,1	3562,0	181,2	120071,3	5094,6	37871,7	27661,4	49453,6	8684,6

Татарстан Республикасы
Урман планына
3 нче кушымта

Урманчылыклар буенча файдаланыла торган урманнар күрсәткечләре

№ т\с	Урманчылык исеме	Өлгергән һәм карт агач утыртмаларын кискәндә агач әзерләү рөхсәт ителә торган файдаланылучы урманнарда урман утыртмалары мәйданы																		
		Барлыгы	Ылыслы агач токымнары						Каты яфраклы агач токымнары						Йомшак яфраклы агач токымнары					
			Барлыгы	шул исәптән яшь төркемнре буенча					Барлыгы	шул исәптән яшь төркемнре буенча					Барлыгы	шул исәптән яшь төркемнре буенча				
				яшь агачлар	уртача яшьтәге	өлгерә торган нар	өлгергән һәм карт	ш.и. карт		яшь агачлар	уртача яшьтәге	өлгерә торган нар	өлгергән һәм карт	ш.и. карт		яшь агачлар	уртача яшьтәге	өлгерә торган нар	өлгергән һәм карт	ш.и. карт
Урман фонды җирләрендәге урманнар																				
1	Әгерҗе	16620	9802	5545	2051	1303	903	0	261	99	115	31	16	4	6557	1516	1373	885	2783	305
2	Азнакай	20558	6690	5782	706	202	0	0	3686	975	1114	666	931	11	10182	1670	1660	1521	5331	933
3	Аксубай	21605	2873	2379	463	21	10	0	1959	1200	519	158	82	0	16773	5546	5021	4112	2094	19
4	Әлки	19166	2486	1923	370	192	1	0	1970	1028	627	152	163	15	14710	2526	5719	2699	3766	556
5	Әлмәт	13671	4332	3306	772	217	37	0	2505	727	622	454	702	50	6834	1345	730	1147	3612	586
6	Арча	13237	9984	5711	3110	1126	37	0	498	175	217	49	57	0	2755	722	406	433	1194	5
7	Баулы	7343	1217	577	535	93	12	0	1895	392	514	191	798	238	4231	477	529	485	2740	1219
8	Биләр	25423	917	762	78	76	1	0	1703	616	979	39	69	0	22803	5547	5007	3702	8547	1613
9	Болгар	1137	116	79	20	8	9	0	190	42	40	0	108	0	831	272	226	127	206	93
10	Бөгелмә	1992	698	402	247	49	0	0	160	18	29	41	72	0	1134	212	152	177	593	51
11	Буа	1838	77	77	0	0	0	0	1374	453	750	65	106	0	387	219	22	11	135	10
12	Алабуга	6717	1207	709	211	194	93	2	2519	724	1645	85	65	45	2991	222	641	1339	789	6
13	Зәй	31522	5031	4425	392	113	101	0	4126	2246	1675	145	60	0	22365	1841	3969	5733	10822	1710
14	Зеленодольск	0	0						0						0					
15	Ислейтар	2514	1110	328	208	546	28	0	153	21	66	22	44	10	1251	195	266	285	505	43
16	Кайбыч	9686	301	253	48	0	0	0	7954	2916	4274	697	67	31	1431	530	175	356	370	34
17	Кәләһ	23136	4133	2832	803	451	47	0	3147	1290	1276	204	377	48	15856	2426	3107	3468	6855	1668
18	Кама	16236	4677	3500	880	237	60	0	4131	2730	918	367	116	17	7428	1913	2262	1305	1948	113
19	Кызыл-Йолдыз	24997	7064	5156	1749	148	11	0	6942	2349	4467	109	17	0	10991	1168	5673	2638	1512	30
20	Лаеш	2111	175	165	7	0	3	0	1306	683	332	130	161	40	630	16	132	303	179	3

№ т\с	Урманчылык исеме	Өлгергән һәм карт агач утыртмаларын кискәндә агач әзерләү рөхсәт ителә торган файдаланылучы урманнарда урман утыртмалары мәйданы																		
		Барлы-гы	Ылыслы агач токымнары						Каты яфраклы агач токымнары						Йомшак яфраклы агач токымнары					
			Барлы-гы	шул исәптән яшь төркемнәре буенча					Барлы-гы	шул исәптән яшь төркемнәре буенча					Барлы-гы	шул исәптән яшь төркемнәре буенча				
				яшь агач-лар	уртача яшьтә-ге	өлгерә торган нар	өлгер-гән һәм карт	ш.и. карт		яшь агач-лар	уртача яшьтә-ге	өлгерә торган нар	өлгер-гән һәм карт	ш.и. карт		яшь агач-лар	уртача яшьтә-ге	өлгерә торган нар	өлгер-гән һәм карт	ш.и. карт
21	Лениногорск	16471	2650	1731	850	69	0	0	4045	795	1194	852	1204	13	9776	1236	1319	2428	4793	676
22	Мамадыш	19927	6654	4841	851	804	158	0	5160	2195	2446	476	43	0	8113	2347	3258	1821	687	14
23	Минзәлә	18763	4905	3853	748	239	65	0	3185	717	492	379	1597	155	10673	2521	1704	1509	4939	1016
24	Түбән Кама	23869	5646	4125	956	307	258	19	3271	1423	1712	112	24	1	14952	2116	1928	3425	7483	1408
25	Нурлат	62759	8913	8162	596	142	13	0	6020	2578	2250	632	560	17	47826	9915	13639	12532	11740	387
26	Идел буе	3919	507	373	46	79	9	0	1993	535	878	504	76	27	1419	229	678	132	380	113
27	Шәһәр яны	0	0						0						0					
28	Саба	30121	14530	8868	4344	1195	123	0	4342	1327	2130	236	649	0	11249	523	1830	2697	6199	255
29	Тәтеш	4852	181	141	4	15	21	0	3840	1527	1871	317	125	0	831	331	107	49	344	55
30	Чирмешән	19179	3509	2873	436	68	132	0	2660	1076	665	226	693	5	13010	2579	3756	3458	3217	152
	Барлыгы	459369	110385	78878	21481	7894	2132	21	80995	30857	33817	7339	8982	727	267989	50160	65289	58777	93763	13073

3 нче кушымтаның дәвамы

№ т\с	Урманчылык исеме	Өлгергән һәм карт агач утыртмаларын кискәндә агач әзерләү рөхсәт ителә торган файдаланылучы урманнарда өлгергән һәм карт урман утыртмалары запасы, мең $м^3$									
		барлыгы	шул исәптән ылыслы агач токымнары			шул исәптән төп токымнар буенча					
			ылыслы	каты яфраклы	йомшак яфраклы	нарат	имән н/кәүсә	каен	усак	юкә нект.	башка токымнар
		22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Урман фонды җирләрендәге урманнар											
1	Әгерҗе	846,0	258,8	2,7	584,5	207,8	2,7	305,9	264,2	0	65,4
2	Азнакай	1273,2	0	138,7	1134,5	0	138,5	792,3	338,9	0	3,5
3	Аксубай	528,0	2,3	10,4	515,3	2,1	10,4	24,3	491	0,0	0,2
4	Әлки	958,5	0,2	26,5	931,8	0,2	26,5	70,3	859,7	0	1,8
5	Әлмәт	751,3	12	96,2	643,1	12	96,2	298,2	344,9	0	0,0
6	Арча	218,7	5,5	15	198,2	3	14,8	103,1	85,3	0	12,5
7	Баулы	537,6	2,2	89,1	446,3	2,2	89,1	194,1	252,2	0,0	0,0
8	Биләр	2166,5	0,2	10,6	2155,7	0,2	10,6	130,0	2025,7	0,0	0,0
9	Болгар	55,1	1,6	12,7	40,8	1,6	12,7	11,3	29,1	0	0,4
10	Бөгелмә	124,4	0	8,8	115,6	0	8,8	53,7	61,9	0	0,0
11	Буа	54,6	0	18,7	35,9	0	16,9	0	35,9	0	1,8
12	Алабуга	186,8	24,8	10,7	151,3	0,0	10,7	28,2	123,1	0	24,8
13	Зәй	2938,5	25,4	5,7	2907,4	25,4	4,9	665,8	2238	0	4,4
14	Зеленодольск	0,0									0,0
15	Иселйтар	115,5	7,5	6,4	101,6	3,5	6,4	45,0	56,6	0	4,0
16	Кайбыч	101,2	0	10,7	90,5	0	0	0,7	88,8	0	11,7
17	Кәләй	1548,8	13,7	55,2	1479,9	11,2	53	180,9	1299	0,0	4,7
18	Кама	479,6	19,2	20	440,4	17,7	0	255,4	179,4	0	27,1
19	Кызыл-Йолдыз	316,7	2,8	2,3	311,6	1,9	0	112,6	192,2	0	10,0
20	Лаеш	65,1	0,9	21,3	42,9	0,9	21	13,8	20,9	0	8,5
21	Лениногорск	1137,2	0	189,1	948,1	0	189,1	311,1	637	0	0,0
22	Мамадыш	187,3	27,2	5,1	155	6,8	0	39	115,3	0	26,2
23	Минзәлә	1447,9	25,7	257,1	1165,1	25,7	257,1	513,7	628,5	0	22,9
24	Түбән Кама	1733,7	83,6	2,8	1647,3	83,3	2,6	215,5	1431,4	0	0,9
25	Нурлат	2747,8	5,7	85,2	2656,9	5,7	79,8	377,6	2147,1	0	137,6
26	Идел буе	103,5	2,5	13,5	87,5	2,5	5,2	40,1	47,4	0	8,3
27	Шәһәр яны	0,0									0,0
28	Саба	1197,0	26,6	86,2	1084,2	16	0,0	711,5	370,9	0	98,6

№ т\с	Урманчылык исеме	Өлгергән һәм карт агач утыртмаларын кискәндә агач әзерләү рөхсәт ителә торган файдаланылучы урманнарда өлгергән һәм карт урман утыртмалары запасы, мең $м^3$									
		барлыгы	шул исәптән ылыслы агач токымнары			шул исәптән төп токымнар буенча					
			ылыслы	каты яфраклы	йомшак яфраклы	нарат	имән н/кәүсә	каен	усак	юкә нект.	башка токымнар
		22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
29	Тәтеш	118,2	6,5	19,2	92,5	6,5	1,4	3,8	88,7	0	17,8
30	Чирмешән	856,3	46,3	95,3	714,7	44,4	95,3	34,7	680	0	1,9
	Барлыгы	22795,0	601,2	1315,2	20878,6	480,6	1153,7	5532,6	15133,1	0,0	495,0

Татарстан
Республикасы Урман
планына 4 нче
кушымта

2012 елда
агач сәнәгате производствосы һәм агач эшкәртү продуктларын һәм башка урман ресурсларын эшкәртүнең натураль билгеләнеш күләмнәре

Продукция төрләре	Үлчәү берәмлеге	Җитештерү күләме	Экспорт күләме	Җитештерү күләмендә экспортның чагыштырма зурлыгы,%
Түгәрәк урман материаллары	мең куб. м	147,3	–	0
шул исәптән, эшкә яраклы агач	мең куб. м	75,8	–	0
Пиломатериаллар, барлыгы	мең куб. м	7,06	–	0
шул исәптән ылыслы	мең куб. м	2,9		
Ябыштырылган фанера	мең куб. м	107,5	51,5	48
әзер целлюлоза	мең т	–	–	–
Кәгазь	мең т	54,848	–	–
Картон	мең т	158,718	–	–
Агач-йомычкалы плиталар	куб. м	–	–	–
Агач-җепселле плиталар	мең кв. м	–	–	–
Башкалар:				
Ишек блоклары	мең кв. м	97,7	–	–
Тәрәзә блоклары	мең кв. м	206,5	–	–
Кабыгы арчылган шпон	мең кв. м	398,0	–	–
Урындыклар	шт.	11558	–	–
Диван-кроватьлар	шт.	748	–	–
Шкафлар	шт.	3635	–	–
Өстәлләр	шт.	5115	–	–
Агач кроватьлар	шт.	1699	–	–

Татарстан
Республикасы Урман
планына 5 нче
кушымта

Киселгән урманнарның яше

сан – яшь, ел
ваклаучы – яшь классы

Урман районы исеме	Урманчылык исеме	Хуҗалык	Күпчелек токым	Саклаучы урманнар					Файдаланылучы урманнар
				Махсус сакланылучы зоналарда урнашкан урманнар	Су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Табигать һәм башка объектларны саклау функцияләрен башкаручы урманнар	Кыйммәтле урманнар (су объектлары буенда урнашкан тыелган урман полосаларыннан тыш)	су объектлары буенда урнашкан тыелган урман полосалары	
Россия Федерациясенең Европа өлешендә урнашкан ылыслы-киң яфраклы район (катнаш)	Әгерҗе Арча Алабуга Лубян Зеленодольск Ислейтар Кама Кызыл-Йолдыз Ласш Мамадыш Шәүәр яны Саба	Ылыслы	Нарат, карагай, чыршы	101 – 120 VI	101 – 120 VI	101 – 120 VI	101 – 120 VI	81 – 100 V	81 – 100 V
		Каты яфраклы	Орлык имәне, корычагач	121 – 140 VII	121 – 140 VII	121 – 140 VII	121 – 140 VII	101 – 120 VI	101 – 120 VI
			Имән үсентесе	71 – 80 VIII	71 – 80 VIII	71 – 80 VIII	71 – 80 VIII	61 – 70 VII	61 – 70 VII
				61 – 70 VII	61 – 70 VII	61 – 70 VII	61 – 70 VII	51 – 60 VI	51 – 60 VI
		Йомшак яфраклы	Баллы юкә	81 – 90 IX	81 – 90 IX	81 – 90 IX	81 – 90 IX	81 – 90 IX	81 – 90 IX
			Каен, өрәңге, юкә, карама	71 – 80 VIII	71 – 80 VIII	71 – 80 VIII	71 – 80 VIII	61 – 70 VII	61 – 70 VII
			усак, тирәк	51 – 60 VI	51 – 60 VI	51 – 60 VI	51 – 60 VI	41 – 50 V	41 – 50 V
Россия Федерациясенең	Азнакай Аксубай	Ылыслы	Нарат, карагай, чыршы	101 – 120 VI	101 – 120 VI	101 – 120 VI	101 – 120 VI	81 – 100 V	81 – 100 V

Урман районы исеме	Урманчылык исеме	Хуҗалык	Күпчелек токым	Саклаучы урманнар					Файдаланылучы урманнар
				Махсус сакланылучы зоналарда урнашкан урманнар	Су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Табигать һәм башка объектларны саклау функцияләрен башкаручы урманнар	Кыйммәтле урманнар (су объектлары буенда урнашкан тыелган урман полосаларыннан тыш)	су объектлары буенда урнашкан тыелган урман полосалары	
Европа өлешендә урман-дала районы	Әлки Әлмәт Баулы Биләр Болгар Буа Бөгелмә Алабуга Зәй Кайбыч Кәләй Кама Лениногорск Минзәлә Түбән Кама Нурлат Идел буе Тәтеш Чирмешән	Каты яфраклы	Орлык имәне, корычагач	121 – 140 VII	121 – 140 VII	121 – 140 VII	121 – 140 VII	101 – 120 VI	101 – 120 VI
			Имән үсентесе	71 – 80 VIII	71 – 80 VIII	71 – 80 VIII	71 – 80 VIII	61 – 70 VII	61 – 70 VII
			Карама,, өрәнге	61 – 70 VII	61 – 70 VII	61 – 70 VII	61 – 70 VII	51 – 60 VI	51 – 60 VI
		Йомшак яфраклы	Баллы юкә	81 – 90 IX	81 – 90 IX	81 – 90 IX	81 – 90 IX	81 – 90 IX	81 – 90 IX
			Каен, юкә кара зирек	71 – 80 VIII	71 – 80 VIII	71 – 80 VIII	71 – 80 VIII	61 – 70 VII	61 – 70 VII
			Усак, кара тирәк	51 – 60 VI	51 – 60 VI	51 – 60 VI	51 – 60 VI	41 – 50 V	41 – 50 V
			Тирәк (культура)	36 – 40 VIII	36 – 40 VIII	36 – 40 VIII	36 – 40 VIII	31 – 35 VII	31 – 35 VII

Татарстан
Республикасы Урман
планына 6 нчы
кушымта

2013 елның 1 гыйнварына урманчылыклар буенча барлык төр урман кисүләрдә агач әзерләүнең гомуми күләме

мең куб. м ликвидлы агач

№ т\с	Урманчылык исеме	Өлгергән һәм карт урман утыртмаларын кискәндә		Урманнарны карап тотканда урман утыртмаларын кискәндә		Зарарланган һәм корыган урман утыртмаларын кискәндә		Урман объектларын, агач эшкәртү инфраструктурасы һәм урман инфраструктурасын төзүгә бәйле булмаган объектлар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман участокларында урман утыртмаларын кискәндә*		Барлыгы	
		исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде
Урман фонды җирләрендәге урманнар											
1.	Әгерҗе	50,5	21	15,8	5,8	1,2	14,2	0,4	0	67,9	41
2.	Азнакай	62,1	8,4	14,34	3,7	8,2	10,5	13,2	11,4	87,84	34
3.	Аксубай	63,8	14,9	6,61	1,2	0,11	3,7	0,5	0	71,02	19,8
4.	Әлки	62	10	67,2	8,4	7,2	9,1	0,2	0	136,6	27,5
5.	Әлмәт	35,2	7,7	23,18	0,9	18,86	5,4	50,3	45,5	82,54	59,5
6.	Арча	16,2	6,9	9,1	7,3	5,6	15,8	0,1	0	31	30
7.	Баулы	30,2	1,6	8,04	3,1	5,28	4,2	3,2	2,3	45,72	11,2
8.	Биләр	125,5	27,5	16	4,5	5,2	3,9	2,3	1,7	147	37,6
9.	Болгар	8,8	0,8	18,53	1,7	12,08	8,8	0,3	0	39,71	11,3
10.	Бөгелмә	33,5	1,76	13,58	4,54	14,27	7,66	1	0	62,35	13,96

№ т\с	Урманчылык исеме	Өлгергән һәм карт урман утыртмаларын кискәндә		Урманнарны карап тотканда урман утыртмаларын кискәндә		Зарарланган һәм корыган урман утыртмаларын кискәндә		Урман объектларын, агач эш–кәртү инфраструктурасы һәм урман инфраструктурасын тө–зүгә бәйле булмаган объект–лар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен билге–ләнгән урман участокларында урман утыртмаларын кискәндә*		Барлыгы	
		исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде
11.	Буа	4,8	1	10,32	7,6	5,22	0,7	0,1	0	20,44	9,3
12.	Алабуга	32,8	20,4	22,4	6,6	11,7	9,5	10,5	8,6	67,4	45,1
13.	Зәй	109,5	2,5	80,2	0,7	15,84	11,9	2,8	2,2	208,34	17,3
14.	Зеленодольск	7,67	0	6,12	5,9	12,88	15,2	0,5	0	27,17	21,1
15.	Ислейтар	8,1	2,4	17,54	2,4	3,81	2,6	0,2	0	29,65	7,4
16.	Кайбыч	9,8	1,1	1,67	1,1	7,04	3,4	0,1	0	18,61	5,6
17.	Кәләй	84,7	7	3,82	0	3,05	4,4	23,1	22,9	94,67	34,3
18.	Кама	30,6	16,2	27,9	38,4	14,6	9	0,9	0	74	63,6
19.	Кызыл-Йолдыз	20,7	9,4	14,05	7,4	2,5	1,8	0,4	0	37,65	18,6
20.	Лаеш	2,9	0,1	18,13	6,5	12,6	9,7	1,2	0,4	33,83	16,7
21.	Лениногорск	84,5	1,6	31,7	2,8	11,8	2,6	11,4	10,2	130,4	17,2
22.	Мамадыш	26,5	1,8	12,71	7	5,6	3,4	0,3	0,7	45,11	12,9
23.	Минзәлә	83,5	4,3	38,4	4,3	10,4	11,1	0,6	0	132,9	19,7
24.	Түбән Кама	75,8	4	26,4	6,1	12,6	3,4	2,8	1,3	115,6	14,8
25.	Нурлат	193,5	14,2	19,8	3,6	29,7	18,1	1,2	0	244,2	35,9
26.	Идел буе	9,9	1,4	10,4	2,8	9,5	11,8	0,2	0	30	16
27.	Шәһәр яны	0	0	9	5,9	44,7	7	0,6	0	54,3	12,9
28.	Саба	68,7	8,3	23,59	38,3	51,37	17,9	0,3	0	143,96	64,5
29.	Тәтеш	8,1	0,2	12,4	9,2	1,72	11	0,1	0	22,32	20,4
30.	Чирмешән	56,5	2,8	25,6	2,5	4,25	3,7	0,3	0	86,65	9
	Лубян	*17,4*	-	*7,5*	-	*6,3*	-	*0,1*		*31,3*	-

№ т\с	Урманчылык исеме	Өлгергән һәм карт урман утыртмаларын кискәндә		Урманнарны карап тотканда урман утыртмаларын кискәндә		Зарарланган һәм корыган урман утыртмаларын кискәндә		Урман объектларын, агач эшкәртү инфраструктурасы һәм урман инфраструктурасын төзүгә бәйле булмаган объектлар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман участокларында урман утыртмаларын кискәндә*		Барлыгы	
		исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде
шул исәптән хуҗалыклар буенча: ылыслы											
1.	Әгерҗе	20,1	11,8	10,9	5,5	0,9	12,8	0,2	0	32,1	30,1
2.	Азнакай	0	0	10,14	2,8	4,54	0	2,6	2,1	15,28	4,9
3.	Аксубай	0,2	0	0,32	0,3	0,02	0	0	0	0,54	0,3
4.	Әлки	0	0	2,6	1,1	0,4	1,3	0	0	3	2,4
5.	Әлмәт	1,2	0,8	3,07	0,6	2,26	2,1	14,6	11,2	7,13	14,7
6.	Арча	1,2	0,3	5,62	6,4	1,26	11,7	0	0	8,08	18,4
7.	Баулы	0,2	0	5,61	2,9	1,12	1,1	0,1	0	7,03	4
8.	Биләр	0	0	1,7	1	1,6	0,3	0	0	3,3	1,3
9.	Болгар	0,2	0,2	3,71	0,6	4,22	2,2	0	0	8,13	3
10.	Бөгелмә	0	0	9,17	3,98	2,16	1,3	0,1	0	11,43	5,28
11.	Буа	0	0	5,42	2,9	0,11	0	0	0	5,53	2,9
12.	Алабуга	6,6	6,6	13,5	4,6	8,4	7,9	10,3	8,6	28,8	27,7
13.	Зәй	2,6	0,2	5,71	0,1	0,01	1,1	0,2	0,3	8,52	1,7
14.	Зеленодольск	2,18	0	5,3	3,7	8,5	12,6	0,2	0	16,18	16,3
15.	Ислейтар	0,3	0,3	4,17	1,8	1,77	1,1	0,1	0	6,34	3,2
16.	Кайбыч	0,1	0	0,87	0,4	0,91	0,4	0	0	1,88	0,8
17.	Кәләй	1,6	0	1,08	0	0	3,2	1,6	1,4	3,18	4,6
18.	Кама	1,5	0,5	11,9	16	1,2	3,6	0,3	0	14,9	20,1
19.	Кызыл-Йолдыз	0,2	0	4,93	3,1	0,25	0,9	0	0	5,38	4
20.	Лаеш	0	0	6,12	2,1	1,6	1,3	1	0,3	7,72	3,7

№ т\с	Урманчылык исеме	Өлгергән һәм карт урман утыртмаларын кискәндә		Урманнарны карап тотканда урман утыртмаларын кискәндә		Зарарланган һәм корыган урман утыртмаларын кискәндә		Урман объектларын, агач эшкәртү инфраструктурасы һәм урман инфраструктурасын төзүгә бәйле булмаган объектлар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман участокларында урман утыртмаларын кискәндә*		Барлыгы	
		исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде
21.	Лениногорск	0	0	2,4	0,6	1,2	0,8	2,1	1,8	3,7	3,2
22.	Мамадыш	4,4	0,3	5,64	2,8	4,51	2,6	0	0,3	14,55	6
23.	Минзәлә	2,6	0,1	9,4	3,8	3	1,2	0,1	0	15,1	5,1
24.	Түбән Кама	8,5	1,1	11	3,1	0,5	1,8	0	0	20	6
25.	Нурлат	0,8	0	4,2	0	0,1	0,7	0	0	5,1	0,7
26.	Идел буе	0	0	0,8	0,8	0,9	2,9	0	0	1,7	3,7
27.	Шәһәр яны	0	0	8	5,1	27,7	3,3	0	0	35,7	8,4
28.	Саба	4,6	0,9	16,22	20,8	27,36	8,3	0,2	0	48,38	30
29.	Тәтеш	0,2	0,2	0,34	0,2	0,03	0,3	0	0	0,57	0,7
30.	Чирмешән	1,5	0	1,42	0	0,11	1,9	0	0	3,03	1,9
	Лубян	*3,7*	-	*6,9*	-	*5,0*	-	-		*15,6*	-
	Каты яфраклы										
1.	Әгерҗе	0,3	0,4	0,1	0	0	0,1	0	0	0,4	0,5
2.	Азнакай	9,8	0	0,67	0	1,45	0	3	2,1	11,92	2,1
3.	Аксубай	0,8	0	0	0	0,08	0,1	0	0	0,88	0,1
4.	Әлки	1,9	0,5	0,9	0	1,2	0,4	0	0	4	0,9
5.	Әлмәт	3,7	0,9	0,45	0	0,32	0,2	6	5,8	4,47	6,9
6.	Арча	1,2	0,1	0,03	0	0,13	0,2	0	0	1,36	0,3
7.	Баулы	5,5	0	0,41	0	0,13	0	0	0	6,04	0
8.	Биләр	1,1	0	0,6	0,3	0,9	0,6	0,1	0,1	2,7	1
9.	Болгар	2,8	0,3	0,9	0	1,34	0,2	0	0	5,04	0,5
10.	Бөгелмә	7	0	0,14	0	0,67	0	0	0	7,81	0

№ т\с	Урманчылык исеме	Өлгергән һәм карт урман утыртмаларын кискәндә		Урманнарны карап тотканда урман утыртмаларын кискәндә		Зарарланган һәм корыган урман утыртмаларын кискәндә		Урман объектларын, агач эш–кәртү инфраструктурасы һәм урман инфраструктурасын тө–зүгә бәйле булмаган объект–лар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен билге–ләнгән урман участокларында урман утыртмаларын кискәндә*		Барлыгы	
		исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде
11.	Буа	1,6	0,7	0,37	0	0,69	0	0	0	2,66	0,7
12.	Алабуга	0,6	0	0,1	0,1	0,1	0	0	0	0,8	0,1
13.	Зәй	0,9	0	1,72	0	0,11	0	0	0,3	2,73	0,3
14.	Зеленодольск	0	0	0	0	0,08	0	0	0	0,08	0
15.	Ислейтар	2,7	0,2	0,17	0	0,62	0,3	0	0	3,49	0,5
16.	Кайбыч	1,4	0	0,27	0,5	0,48	1,2	0	0	2,15	1,7
17.	Кәләй	3,6	0	0,3	0	0	0	0,3	0,3	3,9	0,3
18.	Кама	2,1	0	1,5	0	1,2	0	0,2	0	5	0
19.	Кызыл-Йолдыз	0,6	0	0,8	0,9	0,44	0	0	0	1,84	0,9
20.	Лаеш	0,9	0	0,18	0	1,7	0	0	0	2,78	0
21.	Лениногорск	12,2	0	0,9	0	0,8	0	1	0,9	13,9	0,9
22.	Мамадыш	0,7	0	0,63	0,8	0,28	0,2	0	0,2	1,61	1,2
23.	Минзәлә	12,6	0,5	1,5	0	0,2	0,7	0	0	14,3	1,2
24.	Түбән Кама	0,3	0	0,9	0	0,7	0,2	1	0,1	1,9	0,3
25.	Нурлат	6,1	0	0,5	0	1,1	0	0	0	7,7	0
26.	Идел буе	4,8	0,6	4,6	1	5,5	4,5	0	0	14,9	6,1
27.	Шәһәр яны	0	0	0	0	2,4	0,5	0	0	2,4	0,5
28.	Саба	3,8	0	1,08	0,6	3,34	0	0	0	8,22	0,6
29.	Тәтеш	2,4	0	0,82	0	0,77	0	0	0	3,99	0
30.	Чирмешән	4,7	0	1,08	0	0,08	0	0	0	5,86	0
	Лубян	*0,2*	-	-	-	*0,1*	-	-		*0,3*	-

№ т\с	Урманчылык исеме	Өлгергән һәм карт урман утыртмаларын кискәндә		Урманнарны карап тотканда урман утыртмаларын кискәндә		Зарарланган һәм корыган урман утыртмаларын кискәндә		Урман объектларын, агач эш-кәртү инфраструктурасы һәм урман инфраструктурасын төзүгә бәйле булмаган объект-лар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен билге-ләнгән урман участокларында урман утыртмаларын кискәндә*		Барлыгы	
		исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде
Йомшак яфраклы											
1.	Әгерже	30,1	8,8	4,8	0,3	0,3	1,3	0,2	0	35,4	10,4
2.	Азнакай	52,3	8,4	3,53	0,9	2,21	10,5	7,6	7,2	60,64	27
3.	Аксубай	62,8	14,9	6,29	0,9	0,01	3,6	0,5	0	69,6	19,4
4.	Әлки	60,1	9,5	63,7	7,3	5,6	7,4	0,2	0	129,6	24,2
5.	Әлмәт	30,3	6	19,66	0,3	16,28	3,1	29,7	28,5	70,94	37,9
6.	Арча	13,8	6,5	3,45	0,9	4,21	3,9	0,1	0	21,56	11,3
7.	Баулы	24,5	1,6	2,02	0,2	4,03	3,1	3,1	2,3	32,65	7,2
8.	Биләр	124,4	27,5	13,7	3,2	2,7	3	2,2	1,6	141	35,3
9.	Болгар	5,8	0,3	13,92	1,1	6,52	6,4	0,3	0	26,54	7,8
10.	Бөгелмә	26,5	1,76	4,27	0,56	11,44	6,36	0,9	0	43,11	8,68
11.	Буа	3,2	0,3	4,53	4,7	4,42	0,7	0,1	0	12,25	5,7
12.	Алабуга	25,6	13,8	8,8	1,9	3,2	1,6	0,2	0	37,8	17,3
13.	Зәй	106	2,3	72,77	0,6	15,72	10,8	2,6	1,6	197,09	15,3
14.	Зеленодольск	5,49	0	0,82	2,2	4,3	2,6	0,3	0	10,91	4,8
15.	Ислейтар	5,1	1,9	13,2	0,6	1,42	1,2	0,1	0	19,82	3,7
16.	Кайбыч	8,3	1,1	0,53	0,2	5,65	1,8	0,1	0	14,58	3,1
17.	Кәләй	79,5	7	2,44	0	3,05	1,2	21,2	21,2	87,59	29,4
18.	Кама	27	15,7	14,5	22,4	12,2	5,4	0,4	0	54,1	43,5
19.	Кызыл-Йолдыз	19,9	9,4	8,32	3,4	1,81	0,9	0,4	0	30,43	13,7
20.	Лаеш	2	0,1	11,83	4,4	9,3	8,4	0,2	0,1	23,33	13

№ т\с	Урманчылык исеме	Өлгергән һәм карт урман утыртмаларын кискәндә		Урманнарны карап тотканда урман утыртмаларын кискәндә		Зарарланган һәм корыган урман утыртмаларын кискәндә		Урман объектларын, агач эшкәртү инфраструктурасы һәм урман инфраструктурасын төзүгә бәйле булмаган объектлар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман участокларында урман утыртмаларын кискәндә*		Барлыгы	
		исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде
21.	Лениногорск	72,3	1,6	28,4	2,2	9,8	1,8	8,3	7,5	112,8	13,1
22.	Мамадыш	21,4	1,5	6,44	3,4	0,81	0,6	0,3	0,2	28,95	5,7
23.	Минзәлә	68,3	3,7	27,5	0,5	7,2	9,2	0,5	0	103,5	13,4
24.	Түбән Кама	67	2,9	14,5	3	11,4	1,4	1,8	1,2	93,7	8,5
25.	Нурлат	186,6	14,2	15,1	3,6	28,5	17,4	1,2	0	231,4	35,2
26.	Идел буе	5,1	0,8	5	1	3,1	4,4	0,2	0	13,4	6,2
27.	Шәһәр яны	0	0	1	0,8	14,6	3,2	0,6	0	16,2	4
28.	Саба	60,3	7,4	6,29	16,9	20,67	9,6	0,1	0	87,36	33,9
29.	Тәтеш	5,5	0	11,24	9	0,92	10,7	0,1	0	17,76	19,7
30.	Чирмешән	50,3	2,8	23,1	2,5	4,06	1,8	0,3	0	77,76	7,1
	Лубян	*13,5*	-	*0,6*	-	*1,2*	-	*0,1*		*15,4*	-
Урман фонды җирләрендә урнашкан урманнар буенча барлыгы											
		1406,37	199,26	604,53	200,24	348,88	241,46	129,1	107,2	2488,88	748,16
Шул исәптән хуҗалыклар буенча: ылыслы											
		60,78	23,3	171,26	97,08	106,64	88,7	33,7	26	372,38	235,08
Каты яфраклы											
		96,1	4,2	21,62	4,2	26,81	9,4	11,6	9,8	156,13	27,6
Йомшак яфраклы											
		1249,49	171,76	411,65	98,96	215,43	143,36	83,8	71,4	1960,37	485,48
Оборона һәм куркынычсызлык җирләрендә урнашкан урманнар, барлыгы											
	Суслонгер хәрби	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

№ т\с	Урманчылык исеме	Өлгергән һәм карт урман утыртмаларын кискәндә		Урманнарны карап тотканда урман утыртмаларын кискәндә		Зарарланган һәм корыган урман утыртмаларын кискәндә		Урман объектларын, агач эш– кәртү инфраструктурасы һәм урман инфраструктурасын тө– зүгә бәйле булмаган объект– лар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен билге– ләнгән урман участокларында урман утыртмаларын кискәндә*		Барлыгы	
		исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде
	урманчылыгы										
шул исәптән хуҗалыклар буенча: ылыслы											
		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Каты яфраклы											
		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Йомшак яфраклы											
		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Шәһәр урманнары											
	«Аккош күле» урман паркы	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
шул исәптән хуҗалыклар буенча: ылыслы											
		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Каты яфраклы											
		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Йомшак яфраклы											
		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Махсус сакланылучы табигать территорияләре җирләрендә урнашкан урманнар											
	«Түбән Кама» милли паркы	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Идел-Кама тыюлыгы	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

№ т\с	Урманчылык исеме	Өлгергән һәм карт урман утыртмаларын кискәндә		Урманнарны карап тотканда урман утыртмаларын кискәндә		Зарарланган һәм корыган урман утыртмаларын кискәндә		Урман объектларын, агач эш–кәртү инфраструктурасы һәм урман инфраструктурасын тө–зүгә бәйле булмаган объект–лар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен билге–ләнгән урман участокларында урман утыртмаларын кискәндә*		Барлыгы	
		исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде	исәпләнгән урман диләнкәсе	фактта әзерләнде
шул исәптән хуҗалыклар буенча: ылыслы											
		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Каты яфраклы											
		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Йомшак яфраклы											
		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Россия Федерациясе субъекты территориясендә урнашкан урманнар буенча барлыгы											
		1406,37	199,26	604,53	200,24	348,88	241,46	129,1	107,2	2488,88	748,16
шул исәптән хуҗалыклар буенча: ылыслы											
		60,78	23,3	171,26	97,08	106,64	88,7	33,7	26	372,38	235,08
Каты яфраклы											
		96,1	4,2	21,62	4,2	26,81	9,4	11,6	9,8	156,13	27,6
Йомшак яфраклы											
		1249,49	171,76	411,65	98,96	215,43	143,36	83,8	71,4	1960,37	485,48

* шул исәптән урманнарны саклау, яклау, тогызу максатларында урман инфраструктурасын төзүгә бәйле урман утыртмаларын кискәндә (кварталлардагы, чикләрдәге сукмакларны чистарту, кисү, урман хуҗалыгы һәм янгынга каршы юлларны төзү, ремонтлау һәм эксплуатацияләү, янгынга каршы аралыклар ясау һ.б.)

Татарстан Республикасы Урман планына 7 нче кушымта

2013 елның 1 гыйнварына өлгергән һәм карт урман утыртмаларын тоташ һәм аралап кискәндә агач кисү күләмнәре

мең куб. м ликвидлы агач

№ т\с	Урманчылык исеме	Барлыгы әзерләнде		шул исәптән хуҗалыклар буенча			Түбәндәге урман участок–ларында гомуми күләмнән	
		лик–вид	шул исәптән эш–кә яраклы агач	ылыслы	Каты яфраклы	Йомшак яфраклы	аренда–дагы	даими (чикләнмәгән ва–кытка) файдаланудагы
Урман фонды җирләрендәге урманнар								
1	**Әгерҗе**							
	Тоташ кисү	19,8	5,94	11,2	0,4	8,2	19,8	
	Аралап кисү	1,2	0,36	0,6	0	0,6	1,2	
	Урманчылык буенча барлыгы	21	6,3	11,8	0,4	8,8	21	
2	**Азнакай**							
	Тоташ кисү	8,4	2,52	0	0	8,4	-	
	Аралап кисү	0	0	0	0	0	-	
	Барлыгы	8,4	2,52	0	0	8,4	-	
3	**Аксубай**							
	Тоташ кисү	14,9	4,47	0	0	14,9	-	
	Аралап кисү	0	0	0	0	0	-	
	Барлыгы	14,9	4,47	0	0	14,9	-	
4	**Әлки**							
	Тоташ кисү	10	3	0	0,5	9,5	-	
	Аралап кисү	0	0	0	0	0		
	Барлыгы	10	3	0	0,5	9,5	-	
5	**Әлмәт**							
	Тоташ кисү	7,7	2,31	0,8	0,9	6	5,6	

№ т\с	Урманчылык исеме	Барлыгы әзерләнде		шул исәптән хуҗалыклар буенча			Түбәндәге урман участок–ларында гомуми күләмнән	
		лик–вид	шул исәптән эш–кә яраклы агач	ылыслы	Каты яфраклы	Йомшак яфраклы	аренда–дагы	даими (чикләнмәгән ва–кытка) файдаланудагы
	Аралап кисү	0	0	0	0	0	0	
	Барлыгы	7,7	2,31	0,8	0,9	6	5,6	
6	**Арча**							
	Тоташ кисү	6,7	2,01	0,3	0,1	6,3	-	
	Аралап кисү	0,2	0,06	0	0	0,2	-	
	Барлыгы	6,9	2,07	0,3	0,1	6,5	-	
7	**Баулы**							
	Тоташ кисү	1,2	0,36	0	0	1,2	-	
	Аралап кисү	0,4	0,12	0	0	0,4	-	
	Барлыгы	1,6	0,48	0	0	1,6	-	
8	**Биләр**							
	Тоташ кисү	27	8,1	0	0	27	-	
	Аралап кисү	0,5	0,15	0	0	0,5	-	
	Барлыгы	27,5	8,25	0	0	27,5	-	
9	**Болгар**							
	Тоташ кисү	0,6	0,18	0	0,3	0,3	-	
	Аралап кисү	0,2	0,06	0,2	0	0	-	
	Барлыгы	0,8	0,24	0,2	0,3	0,3	-	
10	**Бөгелмә**							
	Тоташ кисү	0,5	0,15	0	0	0,5	-	
	Аралап кисү	1,26	0,378	0	0	1,26	-	
	Барлыгы	1,76	0,528	0	0	1,76	-	
11	**Буа**							
	Тоташ кисү	0,2	0,06	0	0,1	0,1	-	
	Аралап кисү	0,8	0,24	0	0,6	0,2	-	
	Барлыгы	1	0,3	0	0,7	0,3	-	
12	**Алабуга**							
	Тоташ кисү	20,4	6,12	6,6	0	13,8	-	
	Аралап кисү	0	0	0	0	0	-	

№ т\с	Урманчылык исеме	Барлыгы әзерләнде		шул исәптән хуҗалыклар буенча			Түбәндәге урман участок–ларында гомуми күләмнән	
		лик–вид	шул исәптән эш–кә яраклы агач	ылыслы	Каты яфраклы	Йомшак яфраклы	аренда–дагы	даими (чикләнмәгән ва–кытка) файдаланудагы
	Барлыгы	20,4	6,12	6,6	0	13,8	-	
13	**Зәй** Тоташ кисү	2,5	0,75	0,2	0	2,3	-	
	Аралап кисү	0	0	0	0	0	-	
	Барлыгы	2,5	0,75	0,2	0	2,3	-	
14	**Зеленодольск** Тоташ кисү	0	0	0	0	0	-	
	Аралап кисү	0	0	0	0	0	-	
	Барлыгы	0	0	0	0	0	-	
15	**Ислейтар** Тоташ кисү	0,3	0,09	0	0,2	0,1	-	
	Аралап кисү	2,1	0,63	0,3	0	1,8	-	
	Барлыгы	2,4	0,72	0,3	0,2	1,9	-	
16	**Кайбыч** Тоташ кисү	1,1	0,33	0	0	1,1	-	
	Аралап кисү	0	0	0	0	0	-	
	Урманчылык буенча барлыгы	1,1	0,33	0	0	1,1		
17	**Кәләй** Тоташ кисү	7	2,1	0	0	7	-	
	Аралап кисү	0	0	0	0	0	-	
	Барлыгы	7	2,1	0	0	7	-	
18	**Кама** Тоташ кисү	16,2	4,86	0,5	0	15,7	-	
	Аралап кисү	0	0	0	0	0	-	
	Барлыгы	16,2	4,86	0,5	0	15,7	-	
19	**Кызыл-Йолдыз** Тоташ кисү	9,3	2,79	0	0	9,3	0,9	
	Аралап кисү	0,1	0,03	0	0	0,1	0	
	Барлыгы	9,4	2,82	0	0	9,4	0,9	

№ т\с	Урманчылык исеме	Барлыгы әзерләнде		шул исәптән хуҗалыклар буенча			Түбәндәге урман участок–ларында гомуми күләмнән	
		лик–вид	шул исәптән эш–кә яраклы агач	ылыслы	Каты яфраклы	Йомшак яфраклы	аренда–дагы	даими (чикләнмәгән ва–кытка) файдаланудагы
20	**Лаеш**							
	Тоташ кисү	0,1	0,03	0	0	0,1	-	
	Аралап кисү	0	0	0	0	0	-	
	Барлыгы	0,1	0,03	0	0	0,1	-	
21	**Лениногорск**							
	Тоташ кисү	1,6	0,48	0	0	1,6	-	
	Аралап кисү	0	0	0	0	0	-	
	Барлыгы	1,6	0,48	0	0	1,6	-	
22	**Мамадыш**							
	Тоташ кисү	1,8	0,54	0,3	0	1,5	-	
	Аралап кисү	0	0	0	0	0	-	
	Барлыгы	1,8	0,54	0,3	0	1,5	-	
23	**Минзәлә**							
	Тоташ кисү	4,1	1,23	0,1	0,5	3,5	-	
	Аралап кисү	0,2	0,06	0	0	0,2	-	
	Барлыгы	4,3	1,29	0,1	0,5	3,7	-	
24	**Түбән Кама**							
	Тоташ кисү	4	1,2	1,1	0	2,9	-	
	Аралап кисү	0	0	0	0	0	-	
	Барлыгы	4	1,2	1,1	0	2,9	-	
25	**Нурлат**							
	Тоташ кисү	14,2	4,26	0	0	14,2	-	
	Аралап кисү	0	0	0	0	0	-	
	Барлыгы	14,2	4,26	0	0	14,2	-	
26	**Идел буе**							
	Тоташ кисү	1	0,3	0	0,2	0,8	-	
	Аралап кисү	0,4	0,12	0	0,4	0	-	
	Барлыгы	1,4	0,42	0	0,6	0,8	-	
27	**Шәһәр яны**							

№ т\с	Урманчылык исеме	Барлыгы әзерләнде		шул исәптән хуҗалыклар буенча			Түбәндәге урман участокларында гомуми күләмнән	
		ликвид	шул исәптән эшкә яраклы агач	ылыслы	Каты яфраклы	Йомшак яфраклы	арендадагы	даими (чикләнмәгән вакытка) файдаланудагы
	Тоташ кисү	0	0	0	0	0	-	
	Аралап кисү	0	0	0	0	0	-	
	Барлыгы	0	0	0	0	0	-	
28	**Саба**							
	Тоташ кисү	0	0	0	0	0	-	
	Аралап кисү	8,3	2,49	0,9	0	7,4	-	
	Барлыгы	8,3	2,49	0,9	0	7,4	-	
29	**Тәтеш**							
	Тоташ кисү	0,2	0,06	0,2	0	0	-	
	Аралап кисү	0	0	0	0	0	-	
	Барлыгы	0,2	0,06	0,2	0	0	-	
30	**Чирмешән**							
	Тоташ кисү	2,8	0,84	0	0	2,8	-	
	Аралап кисү	0	0	0	0	0		
	Барлыгы	2,8	0,84	0	0	2,8	-	
Барлыгы урман фонды җирләрендә урнашкан урманнар буенча								
	Тоташ кисү	183,6	55,08	21,30	3,20	159,10	26,3	
	Аралап кисү	15,66	4,70	2,00	1,00	12,66	1,2	
	Барлыгы	199,26	59,78	23,30	4,20	171,76	27,5	
Оборона һәм куркынычсызлык җирләрендә урнашкан урманнар								
	Суслонгер хәрби урманчылыгы							
	Тоташ кисү	-	-	-	-	-	-	
	Аралап кисү	-	-	-	-	-		
	Барлыгы	-	-	-	-	-	-	
Татарстан Республикасы буенча барлыгы								
	Тоташ кисү	183,6	55,08	21,30	3,20	159,10	26,3	
	Аралап кисү	15,66	4,70	2,00	1,00	12,66	1,2	
	Барлыгы	199,26	59,78	23,30	4,20	171,76	27,5	

Татарстан Республикасы
Урман планына
8 нче кушымта

Урманнарны карап тотканда, зарарланган һәм корыган урман утыртмаларын кискәндә, урман объектларын, агач эшкәртү инфраструктурасы һәм урман инфраструктурасы объектларын төзүгә бәйле һәм урман инфраструктурасы объектларын төзүгә бәйле булмаган объектлар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман участокларында урман утыртмаларын кискәндә 2013 елның 1 гыйнварына агач әзерләү күләмнәре

мең $м^3$ ликвид агач

№ т/с	Урманчылык исеме	Урманнарны карап тотканда урман утыртмаларын кискәндә						Зарарланган һәм коры-ган урман утырт-маларын кискәндә		Башка төр кисүләрдә*			Барлыгы
		Бар-лыгы	Шул исәп-тән эшкә яраклы агач	урманнарны карап тотканда барлык төр кисүләр буенча барлыгы				тоташ санитар кисүләр	аралап санитар кисүләр	урман инфраструктурасы объектларын төзү	агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын төзүгә	урман инфраструктурасы объектларын төзүгә бәйле булмаган объектлар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатациялэү өчен	
				Сирәк-ләү	сукмак	Реконструк-ция буенча кисү	Аерым агачлар-ны кисү						
Урман фонды җирләрендәге урманнар													
1.	Әгерҗе	5,8	1,74	1,1	4,7	0	0	0	14,2	0	0	0	20
2.	Азнакай	3,7	1,11	2,8	0,9	0	0	5,7	4,8	0	0	11,4	25,6
3.	Аксубай	1,2	0,36	0,4	0,8	0	0	3,5	0,2	0	0	0	4,9
4.	Әлки	8,4	2,52	1,3	7,1	0	0	4,4	4,7	0	0	0	17,5
5.	Әлмәт	0,9	0,27	0,6	0,3	0	0	2,5	2,9	0	0	45,5	51,8
6.	Арча	7,3	2,19	4,3	3	0	0	1,6	14,2	0	0	0	23,1
7.	Баулы	3,1	0,93	1,7	1,4	0	0	0,9	3,3	0	0	2,3	9,6
8.	Биләр	4,5	1,35	3,1	1,4	0	0	0	3,9	0	0	1,7	10,1
9.	Болгар	1,7	0,51	0,9	0,8	0	0	3,2	5,6	0	0	0	10,5

№ т/с	Урманчылык исеме	Урманнарны карап тотканда урман утыртмаларын кискәндә						Зарарланган һәм коры-ган урман утырт-маларын кискәндә		Башка төр кисүләрдә*			Барлы гы
		Бар-лыгы	Шул исәп-тән эшкә яраклы агач	урманнарны карап тотканда барлык төр кисүләр буенча барлыгы				тоташ санитар кисүләр	аралап санитар кисүләр	урман инфраструктурасы объектлар ын төзү	агач эшкәртү инфраструктурасы объектла-рын төзүгә	урман инфраструк-турасы объект-ларын төзүгә бәй-ле булмаган объектлар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуата-цияләү өчен	
				Сирәк-ләү	сукмак	Реконст рук-ция буенча кисү	Аерым агачлар-ны кисү						
10.	Бөгелмә	4,54	1,362	2,24	2,3	0	0	3,54	4,12	0	0	0	12,2
11.	Буа	7,6	2,28	4,1	3,5	0	0	0,1	0,6	0	0	0	8,3
12.	Алабуга	6,6	1,98	1,2	5,4	0	0	6,8	2,7	0	0	8,6	24,7
13.	Зәй	0,7	0,21	0,1	0,6	0	0	8,1	3,8	0	0	2,2	14,8
14.	Зеленодольск	5,9	1,77	1,3	4,6	0	0	0	15,2	0	0	0	21,1
15.	Ислейтар	2,4	0,72	1,3	1,1	0	0	0	2,6	0	0	0	5
16.	Кайбыч	1,1	0,33	0,7	0,4	0	0	1,3	2,1	0	0	0	4,5
17.	Кәләй	0	0	0	0	0	0	3,3	1,1	0	0	22,9	27,3
18.	Кама	38,4	11,52	9,8	28,6	0	0	2,4	6,6	0	0	0	47,4
19.	Кызыл-Йолдыз	7,4	2,22	3,2	4,2	0	0	0	1,8	0	0	0	9,2
20.	Лаеш	6,5	1,95	2,6	3,9	0	0	1,9	7,8	0	0	0,4	16,6
21.	Лениногорск	2,8	0,84	0,7	2,1	0	0	0,9	1,7	0	0	10,2	15,6
22.	Мамадыш	7	2,1	3,6	3,4	0	0	0,1	3,3	0	0	0,7	11,1
23.	Минзәлә	4,3	1,29	1,3	3	0	0	9,8	1,3	0	0	0	15,4
24.	Түбән Кама	6,1	1,83	3	3,1	0	0	0,9	2,5	0	0	1,3	10,8
25.	Нурлат	3,6	1,08	0,5	3,1	0	0	9,5	8,6	0	0	0	21,7
26.	Идел буе	2,8	0,84	1	1,8	0	0	1,1	10,7	0	0	0	14,6
27.	Шәһәр яны	5,9	1,77	4,2	1,7	0	0	0	7	0	0	0	12,9
28.	Саба	38,3	11,49	14,2	24,1	0	0	0	17,9	0	0	0	56,2
29.	Тәтеш	9,2	2,76	1,5	7,7	0	0	1,5	9,5	0	0	0	20,2
30.	Чирмешән	2,5	0,75	1,3	1,2	0	0	2,1	1,6	0	0	0	6,2
	Барлыгы:	200,2	60,07	74,04	126,2	0	0	75,1	166,3	0	0	107,2	548,9

№ т/с	Урманчылык исеме	Урманнарны карап тотканда урман утыртмаларын кискәндә						Зарарланган һәм коры-ган урман утырт-маларын кискәндә		Башка төр кисүләрдә*			Барлы гы
		Бар-лыгы	Шул исәп-тән эшкә яраклы агач	урманнарны карап тотканда барлык төр кисүләр буенча барлыгы				тоташ санитар кисүләр	аралап санитар кисүләр	урман инфраструктурасы объектлары төзү	агач эшкәртү инфраструктурасы объектла-рын төзүгә	урман инфраструк-турасы объект-ларын төзүгә бәйле булмаган объектлар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуата-цияләү өчен	
				Сирәк-ләү	сукмак	Реконст рук-ция буенча кисү	Аерым агачлар-ны кисү						
Оборона һәм куркынычсызлык җирләрендә урнашкан урманнар													
	Суслонгер хәрби урманчылыгы	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Барлыгы:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Шәһәр урманнары													
	«Аккош күле» урман паркы	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Барлыгы:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Махсус сакланылучы территорияләрдә урнашкан урманнар													
	«Түбән Кама» милли паркы	0,1		0,1							0,7		0,8
	Идел-Кама тыюлыгы										0,7		0,7
	Барлыгы:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,5
Татарстан Республикасы территориясендә урнашкан урманнар буенча барлыгы													
		201,2	60,07	74,14	126,2	0	0	75,14	166,32	0	1,4	107,2	550,4

* шул исәптән урманнарны саклау, яклау, тогызу максатларында урман инфраструктурасын төзүгә бәйле урман утыртмаларын кискәндә (кварталлардагы, чикләрдәге сукмакларны чистарту, кисү, урман хуҗалыгы һәм янгынга каршы юлларны төзү, ремонтлау һәм эксплуатацияләү, янгынга каршы аралыклар ясау һ.б.)

Татарстан Республикасы
Урман планына
9 нчы кушымта

Агач әзерләү өчен арендага бирелгән урман участокларында агач әзерләү күләмнәре

№ т/с	Урманчы-лык исеме	Урман участоклары номеры	Арендага алынган урман участогы номеры, га	Файдаланудагы агач запасы, мең м^3		Бер елга билгеләнгән агач әзерләү күләме, мең м^3	Узган аренда чорының 1 елында агач әзерләүнең уртача факттагы күләме, мең м^3	Агач әзерләүнең еллык билгеләнгән күләменнән файда-лану, %
				урман участогы буенча барлыгы	шул исәптән ылыслы агачлар			
Урман фонды җирләрендәге урманнар								
1.	Әгерҗе	«МТМ» ҖЧҖ	8841,0	179,4	10,4	15,95	12,6	79
2.	Әгерҗе	«Агрофирма Ак Барс - Әгерҗе» ҖЧҖ	32976,44	747,5	219,5	35,4	28,1	79
3.	Кызыл Йолдыз	ИП Зиннәтуллин Р.А.	1791,0	13,65	0	1,99	1,7	85
4.	Әлмәт	«Елховлес» ҖЧҖ	2410,32	64,68	0	3,42	1,83	54
5.	Әлмәт	«Елховлес» ҖЧҖ	8251,44	194,0	0	11,06	4,07	37
	Барлыгы:		54270,2	1199,23	229,9	67,82	48,3	71
Оборона һәм куркынычсызлык җирләрендә урнашкан урманнар								
	-	-	-	-	-	-	-	-
	Барлыгы:	-	-	-	-	-	-	-
Агач әзерләү өчен арендага бирелгән урман участоклары буенча барлыгы			54270,2	1199,23	229,9	67,82	48,3	71

Татарстан Республикасы
Урман планына
10 нчы кушымта

Агач әзерләү өчен даими (чикләнмәгән вакытка) файдалануга бирелгән урман участокларында агач әзерләү күләмнәре

№ т/с	Урманчылык исеме	Урман участоклары номеры	Арендага алынган урман участогы номеры, га	Файдаланудагы агач запасы, мең $м^3$		Бер елга билгеләнгән агач әзерләү күләме, мең $м^3$	Узган аренда чорының 1 елында агач әзерләүнең уртача факттагы күләме, мең $м^3$	Агач әзерләүнең еллык билгеләнгән күләменнән файдалану, %
				урман участогы буенча барлыгы	шул исәптән ылыслы агачлар			
Урман фонды җирләрендәге урманнар								
1.	Алабуга	ГОУ СПО «Лубян урман хуҗалыгы техникумы» ГОУ СПО	12966	44,0	2,5	0,5	-	-
	Барлыгы:			44,0	2,5	0,5	-	-
Оборона һәм куркынычсызлык җирләрендә урнашкан урманнар								
	-	-	-	-	-	-	-	-
	Барлыгы:	-	-	-	-	-	-	-
Агач әзерләү өчен даими (чикләнмәгән вакытка) файдалануга бирелгән урман участоклары буенча барлыгы			12966	44,0	2,5	0,5	-	-

Татарстан Республикасы
Урман планына
11 нче кушымта

Сагыз әзерләү турында белешмәләр

Урманчылыклар, урман парклары	Утыртмаларның мәйданы, га		Сагыз әзерләү күләме, тонна
	Сагыз өчен яраклы	Сагыз өчен киртләнгән	

Татарстан Республикасы урманнарында сагыз әзерләнмәгән. Урман планы гамәлдә булган чорга сагыз әзерләү планлаштырылмый.

Татарстан Республикасы
Урман планына
12 нче кушымта

Агач булмаган, азык-төлеккә караган урман ресурсларын һәм дару үләннәрен әзерләүнең ихтимал һәм факттагы еллык күләме

№ т/с	Урманчылык исеме, лесопарка	Ресурс исеме	Үлчәү берәмлеге	Ихтимал әзерләү күләме	Факттта әзерләү күләме
Агач булмаган урман ресурслары					
1. Урман фонды җирләрендәге урманнар					
1.	Әгерже	Мунчала	тонна	0,3	
2.	Азнакай	-«-	-«-	0,3	
3.	Аксубай	-«-	-«-	0,3	
4.	Әлки	-«-	-«-	0,5	
5.	Әлмәт	-«-	-«-	0,3	
6.	Арча	-«-	-«-	0,3	
7.	Баулы	«-	-«-	0,5	
8.	Биләр	-«-	-«-	0,3	
9.	Болгар	-«-	-«-	0,3	
10.	Бөгелмә	-«-	-«-	0,3	
11.	Буа	-«-	-«-	0,3	
12.	Алабуга	-«-	-«-	0,3	
13.	Зәй	-«-	-«-	0,5	
14.	Зеленодольск	-«-	-«-	0,1	
15.	Ислейтар	-«-	-«-	0,5	
16.	Кайбыч	-«-	-«-	0,5	
17.	Кәләй	-«-	-«-	0,3	
18.	Кама	-«-	-«-	0,3	
19.	Кызыл-Йолдыз	-«-	-«-	0,3	
20.	Лаеш	-«-	-«-	0,3	
21.	Лениногорск	-«-	-«-	0,3	
22.	Мамадыш	-«-	-«-	0,3	
23.	Минзәлә	-«-	-«-	0,3	
24.	Түбән Кама	-«-	-«-	0,3	
25.	Нурлат	-«-	-«-	0,3	
26.	Идел буе	-«-	-«-	0,5	

№ т/с	Урманчылык исеме, лесопарка	Ресурс исеме	Үлчәү берәмлеге	Ихтимал әзерләү күләме	Фактта әзерләү күләме
27.	Шәһәр яны	-«-	-«-	-	
28.	Саба	-«-	-«-	0,4	
29.	Тәтеш	-«-	-«-	0,4	
30.	Чирмешән	-«-	-«-	0,2	
2. Оборона һәм куркынычсызлык җирләрендә урнашкан урманнар					
1.	Суслонгер хәрби урманчылыгы		-	-	
	Барлыгы		тонна	-	
3. Шәһәр урманнары					
1.	«Аккош күле» урман паркы		-	-	
	Барлыгы		тонна	-	
4. Сакланылучы табигать территорияләрендә урнашкан җирләр					
1.	«Түбән Кама» милли паркы ФДУ		-	-	
2.	Идел-Кама дәүләт табигать тыюлыгы		-	-	
Азык-төлеккә караган урман ресурслары					
1. Урман фонды җирләрендәге урманнар					
1.	Әгерҗе	Җиләк	тонна	0,5	0,26
2.	Азнакай	Җиләк	-«-	0,2	-
3.	Аксубай	Җиләк	тонна	0,4	0,06
4.	Әлки	Җиләк	тонна	0,3	-
5.	Әлмәт	Җиләк	тонна	0,3	-
6.	Арча	Җиләк	тонна	1,0	2,00
7.	Баулы	Җиләк	тонна	0,5	-
8.	Биләр	Җиләк	тонна	0,5	-
10.	Болгар	Җиләк	тонна	0,5	-
11.	Бөгелмә	Җиләк	тонна	1,0	3,1
12.	Буа	Җиләк	тонна	0,3	-
13.	Алабуга	Җиләк	тонна	0,3	-
14.	Зәй	Җиләк	тонна	0,3	-
15.	Зеленодольск	Җиләк	тонна	0,3	-
16.	Ислейтар	Җиләк	тонна	0,2	-
17.	Кайбыч	Җиләк	тонна	0,2	-
18.	Кәләй	Җиләк	тонна	0,3	-

№ т/с	Урманчылык исеме, лесопарка	Ресурс исеме	Үлчәү берәмлеге	Ихтимал әзерләү күләме	Фактта әзерләү күләме
19.	Кама	Җиләк	тонна	0,2	-
20.	Кызыл Йолдыз	Җиләк	тонна	0,2	-
21.	Лаеш	Җиләк	тонна	1,0	2,0
22.	Лениногорск	Җиләк	тонна	0,3	-
23.	Мамадыш	Җиләк	тонна	0,3	-
24.	Минзәлә	Җиләк	тонна	0,2	-
25.	Түбән Кама	Җиләк	тонна	0,2	-
26.	Нурлат Идел буе	Җиләк	тонна		-
		Каен суы	-«-	0,3	1,4
27.	Шәһәр яны	Җиләк	тонна	-	-
28.	Саба	Җиләк	тонна	0,3	-
29.	Тәтеш	Җиләк	тонна	0,3	1,0
30.	Чирмешән	Җиләк	тонна	0,2	-
2. Оборона һәм куркынычсызлык җирләрендә урнашкан урманнар					
1.	Суслонгер урманчылыгы	Җиләк	тонна	11,2	8,4
	Барлыгы		тонна	-	
3. Шәһәр урманнары					
1.	«Аккош күле» урман паркы		-	-	
	Барлыгы		тонна	-	
4. Махсус сакланылучы территорияләрдә урнашкан урманнар					
1.	«Түбән Кама» милли паркы ФДУ	Җиләк	тонна	0,1	-
2.	Идел-Кама дәүләт табигать тыюлыгы	Белешмәләр юк			
Дару үләннәре					
1. Урман фонды җирләрендәге урманнар					
1.	Әгерҗе	Дару үләннәре	тонна	0,2	0,30
2.	Азнакай	Дару үләннәре	тонна	0,1	-
3.	Аксубай	Дару үләннәре	тонна	0,1	0,07
4.	Әлки	Дару үләннәре	тонна	0,2	0,08
5.	Әлмәт	Дару үләннәре	тонна	0,2	0,49
6.	Арча	Дару үләннәре	тонна	0,1	1,52
7.	Баулы	Дару үләннәре	тонна	0,1	-
8.	Биләр	Дару үләннәре	тонна	0,1	0,38

№ т/с	Урманчылык исеме, лесопарка	Ресурс исеме	Үлчәү берәмлеге	Ихтимал әзерләү күләме	Фактта әзерләү күләме
9.	Болгар	Дару үләннәре	тонна	0,1	-
10.	Бөгелмә	Дару үләннәре	тонна	0,1	-
11.	Буа	Дару үләннәре	тонна	0,2	2,00
12.	Алабуга	Дару үләннәре	тонна	01	-
13.	Зәй	Дару үләннәре	тонна	0,1	0,09
14.	Зеленодольск	Дару үләннәре	тонна	-	-
15.	Ислейтар	Дару үләннәре	тонна	0,2	1,00
16.	Кайбыч	Дару үләннәре	тонна	0,1	0,40
17.	Кәләй	Дару үләннәре	тонна	0,1	-
18.	Кама	Дару үләннәре	тонна	0,1	-
19.	Кызыл Йолдыз	Дару үләннәре	тонна	0,1	0,02
20.	Лаеш	Дару үләннәре	тонна	0,1	0,80
21.	Лениногорск	Дару үләннәре	тонна	0,2	1,00
22.	Мамадыш	Дару үләннәре	тонна	0,1	0,07
23.	Минзәлә	Дару үләннәре	тонна	0,1	0,03
24.	Түбән Кама	Дару үләннәре	тонна	0,1	-
25.	Нурлат	Дару үләннәре	тонна	0,1	0,20
26.	Идел буе	Дару үләннәре	тонна	0,1	-
27.	Шәһәр яны	Дару үләннәре	тонна	-	-
28.	Саба	Дару үләннәре	тонна	0,1	1,73
29.	Тәтеш	Дару үләннәре	тонна	0,1	1,00
30.	Чирмешән	Дару үләннәре	тонна	0,1	0,30
	Барлыгы	Дару үләннәре	тонна	3,4	11,48
2. Оборона һәм куркынычсызлык җирләрендә урнашкан урманнар					
1.	Суслонгер урманчылыгы	Дару үләннәре	тонна	3,4	11,48
	Барлыгы		тонна	3,4	11,48
3. Шәһәр урманнары					
1.	«Аккош күле» урман паркы	-	-	-	
	Барлыгы		тонна	-	
4. Махсус сакланылучы табигать территорияләре җирләрендә урнашкан урманнар					
1.	«Түбән Кама» милли паркы ФДУ	Дару үләннәре	-	-	
2.	Идел-Кама дәүләт табигать тыюлыгы	Дару үләннәре	-	-	

Татарстан Республикасы
Урман планына
13 нчы кушымта

Үзгач әзерләүнең планлаштырыла торган күләмнәре

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең $м^3$											
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
Әгерҗе	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,08	0,09	0,18	0,27	0,42	0,60	4,04
	Каты яфраклылар	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,03	0,03	0,06	0,09	0,14	0,20	1,35
	Йомшак яфраклылар	2,6	6,0	1,7	1,8	2,0	2,1	0,36	0,39	0,78	1,17	1,82	2,60	14,72
	Барлыгы	3,4	6,8	2,5	2,6	2,8	2,9	0,48	0,51	1,02	1,53	2,38	3,40	20,12
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	19,5	13,0	14,7	15,4	16,1	16,8	2,73	2,93	5,85	8,78	13,65	19,50	116,43
	Каты яфраклылар	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,01	0,02	0,03	0,05	0,07	0,10	0,67
	Йомшак яфраклылар	27,5	16,1	19,3	20,8	21,7	22,7	3,85	4,13	8,25	12,38	19,25	27,50	159,85
	Барлыгы	47,1	29,3	34,1	36,3	37,9	39,6	6,59	7,07	14,13	21,20	32,97	47,10	276,95
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы	20,1	13,6	15,3	16,0	16,7	17,4	2,81	3,02	6,03	9,05	14,07	20,10	120,47
	Каты яфраклылар	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,04	0,05	0,09	0,14	0,21	0,30	2,02
	Йомшак яфраклылар	30,1	22,1	21,0	22,6	23,7	24,8	4,21	4,52	9,03	13,55	21,07	30,10	174,57
	Барлыгы	50,5	36,1	36,6	38,9	40,7	42,5	7,07	7,58	15,15	22,73	35,35	50,50	297,07
Азнакай	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең м³											
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
	Каты яфраклылар	1,9		0,4	0,7	0,8	0,9	0,27	0,29	0,57	0,86	1,33	1,90	8,01
	Йомшак яфраклылар	4,0		2,4	2,6	3,0	3,4	0,56	0,60	1,20	1,80	2,80	4,00	22,36
	Барлыгы	5,9	0,0	2,8	3,3	3,8	4,3	0,83	0,89	1,77	2,66	4,13	5,90	30,37
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	7,9		2,8	3,4	4,0	4,6	1,11	1,19	2,37	3,56	5,53	7,90	36,45
	Йомшак яфраклылар	48,3	15,5	16,2	20,2	24,0	29,6	6,76	7,25	14,49	21,74	33,81	48,30	222,34
	Барлыгы	56,2	15,5	19,0	23,6	28,0	34,2	7,87	8,43	16,86	25,29	39,34	56,20	258,79
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	9,8	0,0	3,2	4,1	4,8	5,5	1,37	1,47	2,94	4,41	6,86	9,80	44,45
	Йомшак яфраклылар	52,3	15,5	18,6	22,8	27,0	33,0	7,32	7,85	15,69	23,54	36,61	52,30	244,70
	Барлыгы	62,1	15,5	21,8	26,9	31,8	38,5	8,69	9,32	18,63	27,95	43,47	62,10	289,15
Аксубай	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Йомшак яфраклылар	1,5		1,5	1,5	1,5	1,5	0,21	0,23	0,45	0,68	1,05	1,50	10,11
	Барлыгы	1,5	0,0	1,5	1,5	1,5	1,5	0,21	0,23	0,45	0,68	1,05	1,50	10,11
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	0,2		0,2	0,2	0,2	0,2	0,03	0,03	0,06	0,09	0,14	0,20	1,35
	Каты яфраклылар	0,8		0,8	0,8	0,8	0,8	0,11	0,12	0,24	0,36	0,56	0,80	5,39
	Йомшак яфраклылар	61,3	20,1	26,1	30,8	34,8	38,8	8,58	9,20	18,39	27,59	42,91	61,30	298,46

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең м^3											
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
	Барлыгы	62,3	20,1	27,1	31,8	35,8	39,8	8,72	9,35	18,69	28,04	43,61	62,30	305,20
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылысылы	0,2	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2	0,03	0,03	0,06	0,09	0,14	0,20	1,35
	Каты яфраклылар	0,8	0,0	0,8	0,8	0,8	0,8	0,11	0,12	0,24	0,36	0,56	0,80	5,39
	Йомшак яфраклылар	62,8	20,1	27,6	32,3	36,3	40,3	8,79	9,42	18,84	28,26	43,96	62,80	308,57
	Барлыгы	63,8	20,1	28,6	33,3	37,3	41,3	8,93	9,57	19,14	28,71	44,66	63,80	315,31
Әлки	Саклаучы урманнар													
	Ылысылы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	0,7		0,7	0,7	0,7	0,7	0,10	0,11	0,21	0,32	0,49	0,70	4,72
	Йомшак яфраклылар	8,7		3,3	3,4	4,2	5,0	1,22	1,31	2,61	3,92	6,09	8,70	39,74
	Барлыгы	9,4	0,0	4,0	4,1	4,9	5,7	1,32	1,41	2,82	4,23	6,58	9,40	44,46
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылысылы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	1,2		1,2	1,2	1,2	1,2	0,17	0,18	0,36	0,54	0,84	1,20	8,09
	Йомшак яфраклылар	51,4	7,6	19,9	27,6	24,6	29,1	7,20	7,71	15,42	23,13	35,98	51,40	242,04
	Барлыгы	52,6	7,6	21,1	28,8	25,8	30,3	7,36	7,89	15,78	23,67	36,82	52,60	250,12
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылысылы		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	1,9	0,0	1,9	1,9	1,9	1,9	0,27	0,29	0,57	0,86	1,33	1,90	12,81
	Йомшак яфраклылар	60,1	7,6	23,2	31,0	28,8	34,1	8,41	9,02	18,03	27,05	42,07	60,10	281,77
	Барлыгы	62,0	7,6	25,1	32,9	30,7	36,0	8,68	9,30	18,60	27,90	43,40	62,00	294,58
Әлмәт	Саклаучы урманнар													
	Ылысылы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты	1,3		1,0	1,0	1,0	1,1	0,18	0,20	0,39	0,59	0,91	1,30	7,66

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең м³										
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
	яфраклылар													
	Йомшак яфраклылар	3,1		1,6	1,8	2,0	2,1	0,43	0,47	0,93	1,40	2,17	3,10	15,99
	Барлыгы	4,4	0,0	2,6	2,8	3,0	3,2	0,62	0,66	1,32	1,98	3,08	4,40	23,66
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	1,2		1,2	1,2	1,2	1,2	0,17	0,18	0,36	0,54	0,84	1,20	8,09
	Каты яфраклылар	2,4		1,0	1,2	1,4	1,6	0,34	0,36	0,72	1,08	1,68	2,40	11,78
	Йомшак яфраклылар	27,2	19,7	10,5	12,6	14,5	16,5	3,81	4,08	8,16	12,24	19,04	27,20	128,63
	Барлыгы	30,8	19,7	12,7	15,0	17,1	19,3	4,31	4,62	9,24	13,86	21,56	30,80	148,49
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы	1,2	0,0	1,2	1,2	1,2	1,2	0,17	0,18	0,36	0,54	0,84	1,20	8,09
	Каты яфраклылар	3,7	0,0	2,0	2,2	2,4	2,7	0,52	0,56	1,11	1,67	2,59	3,70	19,44
	Йомшак яфраклылар	30,3	19,7	12,1	14,4	16,5	18,6	4,24	4,55	9,09	13,64	21,21	30,30	144,62
	Барлыгы	35,2	19,7	15,3	17,8	20,1	22,5	4,93	5,28	10,56	15,84	24,64	35,20	172,15
Арча	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы	0,2	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2	0,03	0,03	0,06	0,09	0,14	0,20	1,35
	Каты яфраклылар	0,4	0,2	0,4	0,4	0,4	0,4	0,06	0,06	0,12	0,18	0,28	0,40	2,70
	Йомшак яфраклылар	3,0	4,9	3,0	3,0	3,0	3,0	0,42	0,45	0,90	1,35	2,10	3,00	20,22
	Барлыгы	3,6	5,6	3,6	3,6	3,6	3,6	0,50	0,54	1,08	1,62	2,52	3,60	24,26
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	1,0	0,7	1,0	1,0	1,0	1,0	0,14	0,15	0,30	0,45	0,70	1,00	6,74
	Каты яфраклылар	0,8	2,0	0,8	0,8	0,8	0,8	0,11	0,12	0,24	0,36	0,56	0,80	5,39
	Йомшак яфраклылар	10,8	12,4	10,8	10,8	10,8	10,8	1,51	1,62	3,24	4,86	7,56	10,80	72,79
	Барлыгы	12,6	15,1	12,6	12,6	12,6	12,6	1,76	1,89	3,78	5,67	8,82	12,60	84,92

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең м³											
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	0,17	0,18	0,36	0,54	0,84	1,20	8,09
	Каты яфраклылар	1,2	2,2	1,2	1,2	1,2	1,2	0,17	0,18	0,36	0,54	0,84	1,20	8,09
	Йомшак яфраклылар	13,8	17,3	13,8	13,8	13,8	13,8	1,93	2,07	4,14	6,21	9,66	13,80	93,01
	Барлыгы	16,2	20,7	16,2	16,2	16,2	16,2	2,27	2,43	4,86	7,29	11,34	16,20	109,19
Баулы	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	2,1		1,1	1,2	1,3	1,4	0,29	0,32	0,63	0,95	1,47	2,10	10,75
	Йомшак яфраклылар	7,5	2,6	2,6	3,0	2,4	3,8	1,05	1,13	2,25	3,38	5,25	7,50	32,35
	Барлыгы	9,6	2,6	3,7	4,2	3,7	5,2	1,34	1,44	2,88	4,32	6,72	9,60	43,10
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	0,2		0,2	0,2	0,2	0,2	0,03	0,03	0,06	0,09	0,14	0,20	1,35
	Каты яфраклылар	3,4		2,5	2,6	2,7	2,8	0,48	0,51	1,02	1,53	2,38	3,40	19,92
	Йомшак яфраклылар	17,0	2,6	5,2	7,1	8,0	10,9	2,38	2,55	5,10	7,65	11,90	17,00	77,78
	Барлыгы	20,6	2,6	7,9	9,9	10,9	13,9	2,88	3,09	6,18	9,27	14,42	20,60	99,04
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы	0,2	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2	0,03	0,03	0,06	0,09	0,14	0,20	1,35
	Каты яфраклылар	5,5	0,0	3,6	3,8	4,0	4,2	0,77	0,83	1,65	2,48	3,85	5,50	30,67
	Йомшак яфраклылар	24,5	5,2	7,8	10,1	10,4	14,7	3,43	3,68	7,35	11,03	17,15	24,50	110,13
	Барлыгы	30,2	5,2	11,6	14,1	14,6	19,1	4,23	4,53	9,06	13,59	21,14	30,20	142,15
Биләр	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	0,7		0,4	0,4	0,4	0,5	0,10	0,11	0,21	0,32	0,49	0,70	3,62

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең м^3											
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
	Йомшак яфраклылар	11,9		3,9	5,1	6,0	6,8	1,67	1,79	3,57	5,36	8,33	11,90	54,41
	Барлыгы	12,6	0,0	4,3	5,5	6,4	7,3	1,76	1,89	3,78	5,67	8,82	12,60	58,02
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	0,4		0,4	0,4	0,4	0,4	0,06	0,06	0,12	0,18	0,28	0,40	2,70
	Йомшак яфраклылар	112,5	9,7	28,3	44,5	54,6	64,3	15,75	16,88	33,75	50,63	78,75	112,50	499,95
	Барлыгы	112,9	9,7	28,7	44,9	55,0	64,7	15,81	16,94	33,87	50,81	79,03	112,90	502,65
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	1,1	0,0	0,8	0,8	0,8	0,9	0,15	0,17	0,33	0,50	0,77	1,10	6,31
	Йомшак яфраклылар	124,4	9,7	32,2	49,6	60,6	71,1	17,42	18,66	37,32	55,98	87,08	124,40	554,36
	Барлыгы	125,5	9,7	33,0	50,4	61,4	72,0	17,57	18,83	37,65	56,48	87,85	125,50	560,67
Болгар	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы	0,1	0,7	0,1	0,1	0,1	0,1	0,01	0,02	0,03	0,05	0,07	0,10	0,67
	Каты яфраклылар	1,5		0,6	0,7	0,8	0,9	0,21	0,23	0,45	0,68	1,05	1,50	7,11
	Йомшак яфраклылар	2,7	4,0	1,1	1,3	1,5	1,5	0,38	0,41	0,81	1,22	1,89	2,70	12,80
	Барлыгы	4,3	4,7	1,8	2,1	2,4	2,5	0,60	0,65	1,29	1,94	3,01	4,30	20,58
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	0,1		0,1	0,1	0,1	0,1	0,01	0,02	0,03	0,05	0,07	0,10	0,67
	Каты яфраклылар	1,3		0,5	0,6	0,7	0,8	0,18	0,20	0,39	0,59	0,91	1,30	6,16
	Йомшак яфраклылар	3,1	0,8	1,3	1,5	1,7	2,0	0,43	0,47	0,93	1,40	2,17	3,10	14,99
	Барлыгы	4,5	0,8	1,9	2,2	2,5	2,9	0,63	0,68	1,35	2,03	3,15	4,50	21,83
	Урманчылык буенча барлыгы													

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең м^3											
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
	Ылыслы	0,2	0,7	0,2	0,2	0,2	0,2	0,03	0,03	0,06	0,09	0,14	0,20	1,35
	Каты яфраклылар	2,8	0,0	1,1	1,3	1,5	1,7	0,39	0,42	0,84	1,26	1,96	2,80	13,27
	Йомшак яфраклылар	5,8	4,8	2,4	2,8	3,2	3,5	0,81	0,87	1,74	2,61	4,06	5,80	27,79
	Барлыгы	8,8	5,5	3,7	4,3	4,9	5,4	1,23	1,32	2,64	3,96	6,16	8,80	42,41
Бөгелмә	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	6,4		2,4	3,2	3,7	4,2	0,90	0,96	1,92	2,88	4,48	6,40	31,04
	Йомшак яфраклылар	19,6		11,1	13,2	12,9	13,0	2,74	2,94	5,88	8,82	13,72	19,60	103,90
	Барлыгы	26,0	0,0	13,5	16,4	16,6	17,2	3,64	3,90	7,80	11,70	18,20	26,00	134,94
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	0,6	0,4	0,2	0,3	0,3	0,4	0,08	0,09	0,18	0,27	0,42	0,60	2,84
	Йомшак яфраклылар	6,9	19,6	3,7	4,2	4,3	4,3	0,97	1,04	2,07	3,11	4,83	6,90	35,41
	Барлыгы	7,5	20,0	3,9	4,5	4,6	4,7	1,05	1,13	2,25	3,38	5,25	7,50	38,25
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	7,0	0,4	2,6	3,5	4,0	4,6	0,98	1,05	2,10	3,15	4,90	7,00	33,88
	Йомшак яфраклылар	26,5	19,6	14,8	17,4	17,2	17,3	3,71	3,98	7,95	11,93	18,55	26,50	139,31
	Барлыгы	33,5	20,0	17,4	20,9	21,2	21,9	4,69	5,03	10,05	15,08	23,45	33,50	173,19
Буа	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы		1,0					0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	0,8	1,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,11	0,12	0,24	0,36	0,56	0,80	5,39
	Йомшак	1,6	2,2	1,0	1,1	1,2	1,3	0,22	0,24	0,48	0,72	1,12	1,60	8,98

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең м³											
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
	яфраклылар													
	Барлыгы	2,4	4,9	1,8	1,9	2,0	2,1	0,34	0,36	0,72	1,08	1,68	2,40	14,38
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	0,8	0,4	0,8	0,8	0,8	0,8	0,11	0,12	0,24	0,36	0,56	0,80	5,39
	Йомшак яфраклылар	1,6	0,5	1,0	1,1	1,2	1,3	0,22	0,24	0,48	0,72	1,12	1,60	8,98
	Барлыгы	2,4	0,9	1,8	1,9	2,0	2,1	0,34	0,36	0,72	1,08	1,68	2,40	14,38
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы		1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	1,6	2,1	1,6	1,6	1,6	1,6	0,22	0,24	0,48	0,72	1,12	1,60	10,78
	Йомшак яфраклылар	3,2	2,7	2,0	2,2	2,4	2,6	0,45	0,48	0,96	1,44	2,24	3,20	17,97
	Барлыгы	4,8	5,8	3,6	3,8	4,0	4,2	0,67	0,72	1,44	2,16	3,36	4,80	28,75
Алабуга	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы	1,2	2,6	1,2	1,2	1,2	1,2	0,17	0,18	0,36	0,54	0,84	1,20	8,09
	Каты яфраклылар	0,2	0	0,2	0,2	0,2	0,2	0,03	0,03	0,06	0,09	0,14	0,20	1,35
	Йомшак яфраклылар	0,1	2,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,01	0,02	0,03	0,05	0,07	0,10	0,67
	Барлыгы	1,5	4,6	1,5	1,5	1,5	1,5	0,21	0,23	0,45	0,68	1,05	1,50	10,11
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	5,4	1,4	1,7	2,1	2,5	2,9	0,76	0,81	1,62	2,43	3,78	5,40	24,00
	Каты яфраклылар	0,4	0	0,4	0,4	0,4	0,4	0,06	0,06	0,12	0,18	0,28	0,40	2,70
	Йомшак яфраклылар	25,5	7,8	12,9	13,0	13,1	13,8	3,57	3,83	7,65	11,48	17,85	25,50	122,67
	Барлыгы	31,3	9,2	15,0	15,5	16,0	17,1	4,38	4,70	9,39	14,09	21,91	31,30	149,36
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы	6,6	4,0	2,9	3,3	3,7	4,1	0,92	0,99	1,98	2,97	4,62	6,60	32,08

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең м^3											
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
	Каты яфраклылар	0,6	0,0	0,6	0,6	0,6	0,6	0,08	0,09	0,18	0,27	0,42	0,60	4,04
	Йомшак яфраклылар	25,6	9,8	13,0	13,1	13,2	13,9	3,58	3,84	7,68	11,52	17,92	25,60	123,34
	Барлыгы	32,8	13,8	16,5	17,0	17,5	18,6	4,59	4,92	9,84	14,76	22,96	32,80	159,47
Зәй	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	0,4		0,4	0,4	0,4	0,4	0,06	0,06	0,12	0,18	0,28	0,40	2,70
	Йомшак яфраклылар	4,4		3,4	3,5	3,6	3,7	0,62	0,66	1,32	1,98	3,08	4,40	26,26
	Барлыгы	4,8	0,0	3,8	3,9	4,0	4,1	0,67	0,72	1,44	2,16	3,36	4,80	28,95
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	2,6	0,2	2,6	2,6	2,6	2,6	0,36	0,39	0,78	1,17	1,82	2,60	17,52
	Каты яфраклылар	0,5		0,5	0,5	0,5	0,5	0,07	0,08	0,15	0,23	0,35	0,50	3,37
	Йомшак яфраклылар	101,6	1,9	25,4	36,1	47,8	51,9	14,22	15,24	30,48	45,72	71,12	101,60	439,58
	Барлыгы	104,7	2,1	28,5	39,2	50,9	55,0	14,66	15,71	31,41	47,12	73,29	104,70	460,48
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы	2,6	0,2	2,6	2,6	2,6	2,6	0,36	0,39	0,78	1,17	1,82	2,60	17,52
	Каты яфраклылар	0,9	0,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,13	0,14	0,27	0,41	0,63	0,90	6,07
	Йомшак яфраклылар	106,0	1,9	28,8	39,6	51,4	55,6	14,84	15,90	31,80	47,70	74,20	106,00	465,84
	Барлыгы	109,5	2,1	32,3	43,1	54,9	59,1	15,33	16,43	32,85	49,28	76,65	109,50	489,43
Зеленодольск	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы	2,18	5,9					0,31	0,33	0,65	0,98	1,53	2,18	5,97
	Каты яфраклылар	0						0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Йомшак яфраклылар	5,49	10,2					0,77	0,82	1,65	2,47	3,84	5,49	15,04

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең $м^3$										
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
	Барлыгы	7,67	16,1	0,0	0,0	0,0	0,0	1,07	1,15	2,30	3,45	5,37	7,67	21,02
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы													0
	Каты яфраклылар													0
	Йомшак яфраклылар													0
	Барлыгы	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы	2,18	5,9					0,31	0,33	0,65	0,98	1,53	2,18	5,97
	Каты яфраклылар	0						0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Йомшак яфраклылар	5,49	10,2					0,77	0,82	1,65	2,47	3,84	5,49	15,04
	Барлыгы	7,67	16,1	0,0	0,0	0,0	0,0	1,07	1,15	2,30	3,45	5,37	7,67	21,02
Исләйтар	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы		2,6					0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	2,4	1,1	1,7	1,8	1,9	2,0	0,34	0,36	0,72	1,08	1,68	2,40	13,98
	Йомшак яфраклылар	1,4	3,3	1,1	1,1	1,1	1,1	0,20	0,21	0,42	0,63	0,98	1,40	8,24
	Барлыгы	3,8	7,0	2,8	2,9	3,0	3,1	0,53	0,57	1,14	1,71	2,66	3,80	22,21
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,04	0,05	0,09	0,14	0,21	0,30	2,02
	Каты яфраклылар	0,3		0,3	0,3	0,3	0,3	0,04	0,05	0,09	0,14	0,21	0,30	2,02
	Йомшак яфраклылар	3,7	2,1	2,5	2,7	2,9	2,9	0,52	0,56	1,11	1,67	2,59	3,70	21,14
	Барлыгы	4,3	2,3	3,1	3,3	3,5	3,5	0,60	0,65	1,29	1,94	3,01	4,30	25,18
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы	0,3	2,8	0,3	0,3	0,3	0,3	0,04	0,05	0,09	0,14	0,21	0,30	2,02
	Каты	2,7	1,1	2,0	2,1	2,2	2,3	0,38	0,41	0,81	1,22	1,89	2,70	16,00

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең $м^3$											
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
	яфраклылар													
	Йомшак яфраклылар	5,1	5,4	3,6	3,8	4,0	4,0	0,71	0,77	1,53	2,30	3,57	5,10	29,37
	Барлыгы	8,1	9,3	5,9	6,2	6,5	6,6	1,13	1,22	2,43	3,65	5,67	8,10	47,39
Кайбыч	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы	0,1	0,3					0,01	0,02	0,03	0,05	0,07	0,10	0,27
	Каты яфраклылар	0,2		0,4	0,4	0,4	0,4	0,03	0,03	0,06	0,09	0,14	0,20	2,15
	Йомшак яфраклылар	0,9	0,6	0,1	0,1	0,1	0,1	0,13	0,14	0,27	0,41	0,63	0,90	2,87
	Барлыгы	1,2	0,9	0,5	0,5	0,5	0,5	0,17	0,18	0,36	0,54	0,84	1,20	5,29
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	0						0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	1,2	0,7	0,9	0,9	0,9	0,9	0,17	0,18	0,36	0,54	0,84	1,20	6,89
	Йомшак яфраклылар	7,4	1,7	9,2	9,2	9,2	9,2	1,04	1,11	2,22	3,33	5,18	7,40	57,08
	Барлыгы	8,6	2,4	10,1	10,1	10,1	10,1	1,20	1,29	2,58	3,87	6,02	8,60	63,96
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы	0,1	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,01	0,02	0,03	0,05	0,07	0,10	0,27
	Каты яфраклылар	1,4	0,7	1,3	1,3	1,3	1,3	0,20	0,21	0,42	0,63	0,98	1,40	9,04
	Йомшак яфраклылар	8,3	2,3	9,3	9,3	9,3	9,3	1,16	1,25	2,49	3,74	5,81	8,30	59,94
	Барлыгы	9,8	3,3	10,6	10,6	10,6	10,6	1,37	1,47	2,94	4,41	6,86	9,80	69,25
Кәләй	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы	0,6		0,4	0,5	0,5	0,6	0,08	0,09	0,18	0,27	0,42	0,60	3,64
	Каты яфраклылар	1,1		0,8	0,8	0,8	0,8	0,15	0,17	0,33	0,50	0,77	1,10	6,21
	Йомшак яфраклылар	6,8		4,0	4,2	4,4	4,6	0,95	1,02	2,04	3,06	4,76	6,80	35,83
	Барлыгы	8,5	0,0	5,2	5,5	5,7	6,0	1,19	1,28	2,55	3,83	5,95	8,50	45,69

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең м³											
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	1,0		0,4	0,5	0,6	0,7	0,14	0,15	0,30	0,45	0,70	1,00	4,94
	Каты яфраклылар	2,5		2,0	2,1	2,2	2,3	0,35	0,38	0,75	1,13	1,75	2,50	15,45
	Йомшак яфраклылар	72,7	9,1	26,8	32,5	38,2	43,9	10,18	10,91	21,81	32,72	50,89	72,70	340,60
	Барлыгы	76,2	9,1	29,2	35,1	41,0	46,9	10,67	11,43	22,86	34,29	53,34	76,20	360,99
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы	1,6	0,0	0,8	1,0	1,1	1,3	0,22	0,24	0,48	0,72	1,12	1,60	8,58
	Каты яфраклылар	3,6	0,0	2,8	2,9	3,0	3,1	0,50	0,54	1,08	1,62	2,52	3,60	21,66
	Йомшак яфраклылар	79,5	9,1	30,8	36,7	42,6	48,5	11,13	11,93	23,85	35,78	55,65	79,50	376,43
	Барлыгы	84,7	9,1	34,4	40,6	46,7	52,9	11,86	12,71	25,41	38,12	59,29	84,70	406,68
Кама	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы	0,0	9,2					0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	1,1		1,1	1,1	1,1	1,1	0,15	0,17	0,33	0,50	0,77	1,10	7,41
	Йомшак яфраклылар	5,6	14,6	5,6	5,6	5,6	5,6	0,78	0,84	1,68	2,52	3,92	5,60	37,74
	Барлыгы	6,7	23,8	6,7	6,7	6,7	6,7	0,94	1,01	2,01	3,02	4,69	6,70	45,16
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	2,6	1,2	2,6	2,6	2,6	2,6	0,36	0,39	0,78	1,17	1,82	2,60	17,52
	Каты яфраклылар	1,8		1,8	1,8	1,8	1,8	0,25	0,27	0,54	0,81	1,26	1,80	12,13
	Йомшак яфраклылар	19,5	22,0	19,5	19,5	19,5	19,5	2,73	2,93	5,85	8,78	13,65	19,50	131,43
	Барлыгы	23,9	23,2	23,9	23,9	23,9	23,9	3,35	3,59	7,17	10,76	16,73	23,90	161,09
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы	2,6	10,4	2,6	2,6	2,6	2,6	0,36	0,39	0,78	1,17	1,82	2,60	17,52
	Каты яфраклылар	2,9	0,0	2,9	2,9	2,9	2,9	0,41	0,44	0,87	1,31	2,03	2,90	19,55

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең $м^3$										
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
	Йомшак яфраклылар	25,1	36,6	25,1	25,1	25,1	25,1	3,51	3,77	7,53	11,30	17,57	25,10	169,17
	Барлыгы	30,6	47,0	30,6	30,6	30,6	30,6	4,28	4,59	9,18	13,77	21,42	30,60	206,24
Кызыл Йолдыз	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	0,4		0,4	0,4	0,4	0,4	0,06	0,06	0,12	0,18	0,28	0,40	2,70
	Йомшак яфраклылар	0,6		0,6	0,6	0,6	0,6	0,08	0,09	0,18	0,27	0,42	0,60	4,04
	Барлыгы	1,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0,14	0,15	0,30	0,45	0,70	1,00	6,74
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	0,2		0,2	0,2	0,2	0,2	0,03	0,03	0,06	0,09	0,14	0,20	1,35
	Каты яфраклылар	0,2		0,2	0,2	0,2	0,2	0,03	0,03	0,06	0,09	0,14	0,20	1,35
	Йомшак яфраклылар	19,3	4,8	7,2	8,7	10,2	11,7	2,70	2,90	5,79	8,69	13,51	19,30	90,68
	Барлыгы	19,7	4,8	7,6	9,1	10,6	12,1	2,76	2,96	5,91	8,87	13,79	19,70	93,38
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы	0,2	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2	0,03	0,03	0,06	0,09	0,14	0,20	1,35
	Каты яфраклылар	0,6	0,0	0,6	0,6	0,6	0,6	0,08	0,09	0,18	0,27	0,42	0,60	4,04
	Йомшак яфраклылар	19,9	4,8	7,8	9,3	10,8	12,3	2,79	2,99	5,97	8,96	13,93	19,90	94,73
	Барлыгы	20,7	4,8	8,6	10,1	11,6	13,1	2,90	3,11	6,21	9,32	14,49	20,70	100,12
Лаеш	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар		0,8					0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Йомшак яфраклылар	0,2	1,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,03	0,03	0,06	0,09	0,14	0,20	1,35
	Барлыгы	0,2	2,0	0,2	0,2	0,2	0,2	0,03	0,03	0,06	0,09	0,14	0,20	1,35
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең $м^3$											
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	0,9	0,4	0,9	0,9	0,9	0,9	0,13	0,14	0,27	0,41	0,63	0,90	6,07
	Йомшак яфраклылар	1,8	2,9	1,8	1,8	1,8	1,8	0,25	0,27	0,54	0,81	1,26	1,80	12,13
	Барлыгы	2,7	3,3	2,7	2,7	2,7	2,7	0,38	0,41	0,81	1,22	1,89	2,70	18,20
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	0,9	1,2	0,9	0,9	0,9	0,9	0,13	0,14	0,27	0,41	0,63	0,90	6,07
	Йомшак яфраклылар	2,0	4,1	2,0	2,0	2,0	2,0	0,28	0,30	0,60	0,90	1,40	2,00	13,48
	Барлыгы	2,9	5,3	2,9	2,9	2,9	2,9	0,41	0,44	0,87	1,31	2,03	2,90	19,55
Лениногорск	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	1,2		0,4	0,5	0,6	0,7	0,17	0,18	0,36	0,54	0,84	1,20	5,49
	Йомшак яфраклылар	3,6		0,6	1,0	1,4	1,7	0,50	0,54	1,08	1,62	2,52	3,60	14,56
	Барлыгы	4,8	0,0	1,0	1,5	2,0	2,4	0,67	0,72	1,44	2,16	3,36	4,80	20,05
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	11,0		2,2	3,1	4,1	5,1	1,54	1,65	3,30	4,95	7,70	11,00	44,64
	Йомшак яфраклылар	68,7	13,3	7,7	10,8	25,8	31,9	9,62	10,31	20,61	30,92	48,09	68,70	264,44
	Барлыгы	79,7	13,3	9,9	13,9	29,9	37,0	11,16	11,96	23,91	35,87	55,79	79,70	309,08
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	12,2	0,0	2,6	3,6	4,7	5,8	1,71	1,83	3,66	5,49	8,54	12,20	50,13
	Йомшак	72,3	13,3	8,3	11,8	27,2	33,6	10,12	10,85	21,69	32,54	50,61	72,30	279,00

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең $м^3$											
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
	яфраклылар													
	Барлыгы	84,5	13,3	10,9	15,4	31,9	39,4	11,83	12,68	25,35	38,03	59,15	84,50	329,13
Мамадыш	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,01	0,02	0,03	0,05	0,07	0,10	0,67
	Каты яфраклылар	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,03	0,03	0,06	0,09	0,14	0,20	1,35
	Йомшак яфраклылар	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,10	0,11	0,21	0,32	0,49	0,70	4,72
	Барлыгы	1,0	1,2	1,0	1,0	1,0	1,0	0,14	0,15	0,30	0,45	0,70	1,00	6,74
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	3,1	3,2	3,1	3,1	3,1	3,1	0,43	0,47	0,93	1,40	2,17	3,10	20,89
	Каты яфраклылар	0,5	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,07	0,08	0,15	0,23	0,35	0,50	3,37
	Йомшак яфраклылар	21,9	23,5	20,9	20,9	20,9	20,9	3,07	3,29	6,57	9,86	15,33	21,90	143,61
	Барлыгы	25,5	27,0	24,5	24,5	24,5	24,5	3,57	3,83	7,65	11,48	17,85	25,50	167,87
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы	3,2	3,4	3,2	3,2	3,2	3,2	0,45	0,48	0,96	1,44	2,24	3,20	21,57
	Каты яфраклылар	0,7	0,5	0,7	0,7	0,7	0,7	0,10	0,11	0,21	0,32	0,49	0,70	4,72
	Йомшак яфраклылар	22,6	24,3	21,6	21,6	21,6	21,6	3,16	3,39	6,78	10,17	15,82	22,60	148,32
	Барлыгы	26,5	28,2	25,5	25,5	25,5	25,5	3,71	3,98	7,95	11,93	18,55	26,50	174,61
Минзәлә	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	2,5		1,0	1,2	1,4	1,6	0,35	0,38	0,75	1,13	1,75	2,50	12,05
	Йомшак яфраклылар	22,8		4,9	6,9	10,9	12,8	3,19	3,42	6,84	10,26	15,96	22,80	97,97
	Барлыгы	25,3	0,0	5,9	8,1	12,3	14,4	3,54	3,80	7,59	11,39	17,71	25,30	110,02
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	2,6		1,1	1,2	1,4	1,6	0,36	0,39	0,78	1,17	1,82	2,60	12,42

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең м^3											
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
	Каты яфраклылар	10,1		4,2	4,8	5,4	6,0	1,41	1,52	3,03	4,55	7,07	10,10	48,07
	Йомшак яфраклылар	45,5	11,4	23,9	26,0	26,8	29,7	6,37	6,83	13,65	20,48	31,85	45,50	231,07
	Барлыгы	58,2	11,4	29,2	32,0	33,6	37,3	8,15	8,73	17,46	26,19	40,74	58,20	291,57
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы	2,6	0,0	1,1	1,2	1,4	1,6	0,36	0,39	0,78	1,17	1,82	2,60	12,42
	Каты яфраклылар	12,6	0,0	5,2	6,0	6,8	7,6	1,76	1,89	3,78	5,67	8,82	12,60	60,12
	Йомшак яфраклылар	68,3	11,4	28,8	32,9	37,7	42,5	9,56	10,25	20,49	30,74	47,81	68,30	329,04
	Барлыгы	83,5	11,4	35,1	40,1	45,9	51,7	11,69	12,53	25,05	37,58	58,45	83,50	401,59
Түбән Кама	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы	0,5	0,2	0,5	0,5	0,5	0,5	0,07	0,08	0,15	0,23	0,35	0,50	3,37
	Каты яфраклылар	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,01	0,02	0,03	0,05	0,07	0,10	0,67
	Йомшак яфраклылар	1,6	0,6	1,6	1,6	1,6	1,6	0,22	0,24	0,48	0,72	1,12	1,60	10,78
	Барлыгы	2,2	0,9	2,2	2,2	2,2	2,2	0,31	0,33	0,66	0,99	1,54	2,20	14,83
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	4,8	2,8	1,2	1,6	2,0	2,5	0,67	0,72	1,44	2,16	3,36	4,80	20,45
	Каты яфраклылар	0,3	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,04	0,05	0,09	0,14	0,21	0,30	1,42
	Йомшак яфраклылар	68,5	7,3	16,1	22,3	29,1	35,1	9,59	10,28	20,55	30,83	47,95	68,50	290,29
	Барлыгы	73,6	10,2	17,4	24,0	31,3	37,8	10,30	11,04	22,08	33,12	51,52	73,60	312,16
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы	5,3	3,0	1,7	2,1	2,5	3,0	0,74	0,80	1,59	2,39	3,71	5,30	23,82
	Каты яфраклылар	0,4	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,06	0,06	0,12	0,18	0,28	0,40	2,10
	Йомшак яфраклылар	70,1	7,9	17,7	23,9	30,7	36,7	9,81	10,52	21,03	31,55	49,07	70,10	301,07

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең $м^3$											
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
	Барлыгы	75,8	11,1	19,6	26,2	33,5	40,0	10,61	11,37	22,74	34,11	53,06	75,80	326,99
Нурлат	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	0,2		0,2	0,2	0,2	0,2	0,03	0,03	0,06	0,09	0,14	0,20	1,35
	Йомшак яфраклылар	1,1		1,1	1,1	1,1	1,1	0,15	0,17	0,33	0,50	0,77	1,10	7,41
	Барлыгы	1,3	0,0	1,3	1,3	1,3	1,3	0,18	0,20	0,39	0,59	0,91	1,30	8,76
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	0,8		0,8	0,8	0,8	0,8	0,11	0,12	0,24	0,36	0,56	0,80	5,39
	Каты яфраклылар	5,9		1,0	1,6	2,2	2,4	0,83	0,89	1,77	2,66	4,13	5,90	23,37
	Йомшак яфраклылар	185,5	16,6	24,5	37,5	65,2	80,3	25,97	27,83	55,65	83,48	129,85	185,50	715,77
	Барлыгы	192,2	16,6	26,3	39,9	68,2	83,5	26,91	28,83	57,66	86,49	134,54	192,20	744,53
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы	0,8	0,0	0,8	0,8	0,8	0,8	0,11	0,12	0,24	0,36	0,56	0,80	5,39
	Каты яфраклылар	6,1	0,0	1,2	1,8	2,4	2,6	0,85	0,92	1,83	2,75	4,27	6,10	24,71
	Йомшак яфраклылар	186,6	16,6	25,6	38,6	66,3	81,4	26,12	27,99	55,98	83,97	130,62	186,60	723,18
	Барлыгы	193,5	16,6	27,6	41,2	69,5	84,8	27,09	29,03	58,05	87,08	135,45	193,50	753,29
Идел буе	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	2,4	1,1	1,3	1,4	1,6	1,8	0,34	0,36	0,72	1,08	1,68	2,40	12,68
	Йомшак яфраклылар	0,4	1,5					0,06	0,06	0,12	0,18	0,28	0,40	1,10
	Барлыгы	2,8	2,6	1,3	1,4	1,6	1,8	0,39	0,42	0,84	1,26	1,96	2,80	13,77
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты	1,1		0,4	0,5	0,6	0,7	0,15	0,17	0,33	0,50	0,77	1,10	5,21

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең $м^3$											
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
	яфраклылар													
	Йомшак яфраклылар	6,0	1,4	2,8	3,2	3,6	4,0	0,84	0,90	1,80	2,70	4,20	6,00	30,04
	Барлыгы	7,1	1,4	3,2	3,7	4,2	4,7	0,99	1,07	2,13	3,20	4,97	7,10	35,25
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	3,5	1,1	1,7	1,9	2,2	2,5	0,49	0,53	1,05	1,58	2,45	3,50	17,89
	Йомшак яфраклылар	6,4	2,9	2,8	3,2	3,6	4,0	0,90	0,96	1,92	2,88	4,48	6,40	31,14
	Барлыгы	9,9	4,0	4,5	5,1	5,8	6,5	1,39	1,49	2,97	4,46	6,93	9,90	49,03
Шәһәр яны	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы													0
	Каты яфраклылар													0
	Йомшак яфраклылар													0
	Барлыгы	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы													0
	Каты яфраклылар													0
	Йомшак яфраклылар													0
	Барлыгы	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы													0
	Каты яфраклылар													0
	Йомшак яфраклылар													0
	Барлыгы	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең $м^3$											
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
Саба	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы	3,6						0,50	0,54	1,08	1,62	2,52	3,60	9,86
	Каты яфраклылар	1,8		0,3	0,3	0,3	0,3	0,25	0,27	0,54	0,81	1,26	1,80	6,13
	Йомшак яфраклылар	37,7		5,5	6,0	6,5	7,0	5,28	5,66	11,31	16,97	26,39	37,70	128,30
	Барлыгы	43,1	0,0	5,8	6,3	6,8	7,3	6,03	6,47	12,93	19,40	30,17	43,10	144,29
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	1,0		1,9	1,9	1,9	1,9	0,14	0,15	0,30	0,45	0,70	1,00	10,34
	Каты яфраклылар	2,0		3,6	3,6	3,6	3,6	0,28	0,30	0,60	0,90	1,40	2,00	19,88
	Йомшак яфраклылар	22,6	9,1	38,4	41,4	44,4	47,4	3,16	3,39	6,78	10,17	15,82	22,60	233,52
	Барлыгы	25,6	9,1	43,9	46,9	49,9	52,9	3,58	3,84	7,68	11,52	17,92	25,60	263,74
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылыслы	4,6	0,0	1,9	1,9	1,9	1,9	0,64	0,69	1,38	2,07	3,22	4,60	20,20
	Каты яфраклылар	3,8	0,0	3,9	3,9	3,9	3,9	0,53	0,57	1,14	1,71	2,66	3,80	26,01
	Йомшак яфраклылар	60,3	9,1	43,9	47,4	50,9	54,4	8,44	9,05	18,09	27,14	42,21	60,30	361,82
	Барлыгы	68,7	9,1	49,7	53,2	56,7	60,2	9,62	10,31	20,61	30,92	48,09	68,70	408,04
Тәтеш	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар	1,0	0,2	1,0	1,0	1,0	1,0	0,14	0,15	0,30	0,45	0,70	1,00	6,74
	Йомшак яфраклылар	1,6	6,3	1,6	1,6	1,6	1,6	0,22	0,24	0,48	0,72	1,12	1,60	10,78
	Барлыгы	2,6	6,5	2,6	2,6	2,6	2,6	0,36	0,39	0,78	1,17	1,82	2,60	17,52
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,03	0,03	0,06	0,09	0,14	0,20	1,35
	Каты яфраклылар	1,4		1,4	1,4	1,4	1,4	0,20	0,21	0,42	0,63	0,98	1,40	9,44

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең $м^3$											
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
	Йомшак яфраклылар	3,9	4,5	3,9	3,9	3,9	3,9	0,55	0,59	1,17	1,76	2,73	3,90	26,29
	Барлыгы	5,5	4,7	5,5	5,5	5,5	5,5	0,77	0,83	1,65	2,48	3,85	5,50	37,07
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылысылы	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,03	0,03	0,06	0,09	0,14	0,20	1,35
	Каты яфраклылар	2,4	0,2	2,4	2,4	2,4	2,4	0,34	0,36	0,72	1,08	1,68	2,40	16,18
	Йомшак яфраклылар	5,5	10,8	5,5	5,5	5,5	5,5	0,77	0,83	1,65	2,48	3,85	5,50	37,07
	Барлыгы	8,1	11,2	8,1	8,1	8,1	8,1	1,13	1,22	2,43	3,65	5,67	8,10	54,59
Чирмешән	Саклаучы урманнар													
	Ылысылы							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Каты яфраклылар							0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Йомшак яфраклылар	0,7		0,7	0,7	0,7	0,7	0,10	0,11	0,21	0,32	0,49	0,70	4,72
	Барлыгы	0,7	0,0	0,7	0,7	0,7	0,7	0,10	0,11	0,21	0,32	0,49	0,70	4,72
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылысылы	1,5		1,5	1,5	1,5	1,5	0,21	0,23	0,45	0,68	1,05	1,50	10,11
	Каты яфраклылар	4,7		1,0	1,5	2,0	2,5	0,66	0,71	1,41	2,12	3,29	4,70	19,88
	Йомшак яфраклылар	49,6	8,2	10,9	15,7	19,9	24,2	6,94	7,44	14,88	22,32	34,72	49,60	206,60
	Барлыгы	55,8	8,2	13,4	18,7	23,4	28,2	7,81	8,37	16,74	25,11	39,06	55,80	236,59
	Урманчылык буенча барлыгы													
	Ылысылы	1,5	0,0	1,5	1,5	1,5	1,5	0,21	0,23	0,45	0,68	1,05	1,50	10,11
	Каты яфраклылар	4,7	0,0	1,0	1,5	2,0	2,5	0,66	0,71	1,41	2,12	3,29	4,70	19,88
	Йомшак яфраклылар	50,3	8,2	11,6	16,4	20,6	24,9	7,04	7,55	15,09	22,64	35,21	50,30	211,32
	Ито//го	56,5	8,2	14,1	19,4	24,1	28,9	7,91	8,48	16,95	25,43	39,55	56,50	241,31

Урманчылык (урман-парк исеме)	Хуҗалык	Хисапланган урман кисү мең куб. м.	Үзагач әзерләүнең еллар буенча күләмнәре, мең м^3											
			Урман планын әзерләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2009-2018 еллар план чорына гомуми күләмнәр
БАРЛЫГЫ	Саклаучы урманнар													
	Ылыслы	12,48	23,8	3,1	3,2	3,2	3,3	1,75	1,87	3,74	5,62	8,74	12,48	47,00
	Каты яфраклылар	31,6	5,6	17,5	19,3	20,7	22,3	4,42	4,74	9,48	14,22	22,12	31,60	166,38
	Йомшак яфраклылар	158,19	60,8	65	72,8	79,9	86,7	22,15	23,73	47,46	71,19	110,73	158,19	737,84
	Барлыгы	202,27	90,2	85,6	95,3	103,8	112,3	28,32	30,34	60,68	91,02	141,59	202,27	951,22
	Эксплуатацияләнә торган урманнар													
	Ылыслы	48,3	22,9	35	36,7	38,5	40,4	6,76	7,25	14,49	21,74	33,81	48,30	282,94
	Каты яфраклылар	64,5	4,5	32,5	36,4	40,4	44	9,03	9,68	19,35	29,03	45,15	64,50	330,03
	Йомшак яфраклылар	1091,3	272,2	396,7	486,4	582,5	662,4	152,78	163,70	327,39	491,09	763,91	1091,30	5118,16
	Барлыгы	1204,1	299,6	464,2	559,5	661,4	746,8	168,57	180,62	361,23	541,85	842,87	1204,10	5731,13
	Барлыгы													
	Ылыслы	60,78	46,7	38,1	39,9	41,7	43,7	8,51	9,12	18,23	27,35	42,55	60,78	329,94
	Каты яфраклылар	96,1	10,1	50	55,7	61,1	66,3	13,45	14,42	28,83	43,25	67,27	96,10	496,41
	Йомшак яфраклылар	1249,49	333,0	461,7	559,2	662,4	749,1	174,93	187,42	374,85	562,27	874,64	1249,49	5856,00
	Барлыгы	1406,37	389,8	549,8	654,8	765,2	859,1	196,89	210,96	421,91	632,87	984,46	1406,37	6682,35

Урман планына
14 нче кушымта

Урманнардан файдаланунын аныӊ төрләре буенча планлаштырыла торган күләмнәре

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын эзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Әгерҗе	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	46,8	49	51,3	53,6	55,9	31,91	33,95	40,74	46,85	56,36	67,90	487,51
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	0,1	0.23	0,23	0,23	0.23	0,23	0,23	0.23	0,23	0,23	0.23	2,3
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га												0
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га		0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	7
	7. Фәнни-тикшерену эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га	0											0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
	9. Урман плантацияләре булдыру	га	0											0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га	0	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
	11Урман үсемлекләренең утыртма материалын	мең шт.						953	953	953	953	953	4765

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	(үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү													
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га	0	49	49	52	52	52	52	52	52	52	52	514
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га		10	38	15	17	15	15	15	15	15	15	170
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Азнакай	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	22,1	28,7	35,3	41,9	48,5	45,98	48,92	58,70	67,51	81,21	97,84	554,6
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	1,3	2,09	2,09	2,09	2,09	2,09	2,09	2,09	2,09	2,09	2,09	20,9
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна	0											0
	җиләк	тонна	0											0
	гөмбә	тонна	0											0
	Дару үләннәре	тонна	0											0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га												0
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га		0	0	2	2	2	2	5	6	9	10	38
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне	га	7,8	18	19	15	15	15	17	20	23	26	30	198

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	гамәлгә ашыру													
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							900	900	900	900	900	4500
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га	0	1822	1822	1962	1962	1914	1914	1924	1816	1829	1854	18819
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га		508	508	633	631	631	630	635	636	639	641	6092
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Аксубай	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	20,1	30	35	40	45	33,38	35,51	42.61	49,00	58,95	71.02	440,5
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	0,5	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	8
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га		0	0	0	0	0	0	3	4	7	8	22
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га		2	2	2	2	2	3	6	10	13	17	59
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							267,4	286,3	295,8	305,2	315,6	1470,3
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га		54	102	102	102	123	123	123	123	123	123	1098
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га	174,1	13	13	13	13	13	14	16	18	20	22	155
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Өлки	1.Үзагач әзерләү	мең	29,4	39,1	50,4	53,4	77,4	64,20	68,30	81,96	94,25	113,3	136,6	779,0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
		$м^3$										8	0	
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	0,5	0.78	0,78	0,78	0.78	0,78	0,78	0.78	0,78	0,78	0.78	7,8
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га		0	0	0	11893	11893	11893	11893	11893	11893	11893	83251
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га	0	0	0	0	0	0	0	2	3	4	7	16
	7. Фәнни-тикшерену эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га		7	7	7	7	7	9	12	15	18	22	111
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							1194	1194	1194	1194	1194	5970
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га												0
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү	га												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	һәм эксплуатацияләү.													
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га												0
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Әлмәт	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	26,1	24,2	34,7	35	40,4	59,94	63,77	76,52	88,00	105,86	127,54	655,9
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	1,8	2,73	2,73	2,73	2,73	2,73	2,73	2,73	2,73	2,73	2,73	27,3
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га		3	3	3	6	7	6	9	10	13	14	74
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га	169	179	179	197	197	197	198	201	203	206	208	1965
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү	мең шт.							1300	1300	1300	1300	1300	6500

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	үсемлекләр үстерү													
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га	0	1354	1370	1400	1660	1557	1470	1484	1621	1631	1641	15188
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га	0	0	0	0	4	4	3	3	4	4	4	26
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га	57,5	2261	2332	2326	2336	2335	2335	2338	2340	2342	2345	23290
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га						0,33	0,33	0,33	0,33	0,33	0,33	1,98
Арча	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	45,5	30,9	30,9	30,9	30,9	14,57	15,50	18,60	21,39	25,73	31,00	250,4
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	1	1,53	1,53	1,53	1,53	1,53	1,53	1,53	1,53	1,53	1,53	15,3
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га		5636	5636	5636	5636	5636	5636	5636	5636	5636	5636	56360
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га		9	11	15	14	14	14	17	18	20	22	154
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							1650	1510	1390	1270	1150	6970
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га												0
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га	0	24	24	24	24	24	25	27	29	32	33	266
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Баулы	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	7,2	15	18	23,1	27,6	21,96	23,36	28,03	32,24	38,78	46,72	274,8
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	0,8	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	12,5
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га	0	0	0	0	0	0	0	2	4	6	8	20
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га	0,3458	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							550	500	500	500	500	2550
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га		32	32	32	92	90	90	92	92	92	92	736
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га		243	243	243	430	430	430	433	435	437	440	3764
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Биләр	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	25,1	40	62	73	85	70,03	74,50	89.40	102.81	123,67	149.00	869,4
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	1,3	1,52	1,52	1,52	1,52	1,52	1,52	1,52	1,52	1,52	1,52	15,2
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га	213,3	213	213	213	213	213	213	213	213	213	213	2130
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га		0	0	0	0	0	0	2	4	5	7	18
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							800	800	800	800	800	4000
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га		5	4	4	4	4	3	4	4	4	4	40
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү.	га	0	75	80	78	15	5	6	8	10	12	14	303

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү													
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Болгар	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	13	16,5	19,4	22,3	25,2	18,66	19,86	23,83	27,40	32,96	39,71	245,8
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	0,6	0.54	0,54	0,54	0.54	0,54	0,54	0.54	0,54	0,54	0.54	5,4
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га		0	0	1	1	1	1	3	4	6	7	24
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га												0
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га		3	3	3	3	3	5	7	10	13	16	66
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен. башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							700	700	700	700	700	3500
	12. Җир асты байлыкларын	га												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү													
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га		0	0	0	0	0	0	1	4	5	8	18
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Бөгелмә	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	34,4	28,9	36,2	38,5	40,8	29,30	31,18	37,41	43,02	51,75	62,35	399,4
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	2,5	3.93	3,93	3,93	3.93	3,93	3,93	3.93	3,93	3,93	3.93	39,3
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га												0
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га		0	1	1	1	1	1	3	5	7	9	29
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га	36	23	23	38	43	43	45	48	51	53	56	423
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11.Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							2000	2000	2000	2000	2000	10000
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га	0	511	511	526	629	529	535	545	555	565	575	5481
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га		13	16	16	110	239	238	241	243	245	248	1609
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Буа	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	13,9	13.9	14.9	15,9	16.9	9,61	10,22	12.26	14,10	16,97	20.44	145,2
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	0,5	0,78	0,78	0,78	0,78	0,78	0,78	0,78	0,78	0,78	0,78	7,8
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен	га		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	гамәлгә ашыру													
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га		0	1	1	1	1	1	3	5	7	9	29
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га	0	6	4	5	6	6	8	10	12	15	17	89
	9. Урман плантацияләрс булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен. башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							347	347	347	347	347	1735
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га	0	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га	0	3	3	3	3	3	3	4	7	8	11	48
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Алабуга	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	19,6	23	31	33	38	36,38	38,70	46.44	53,41	64,24	77.40	441,6
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	1,3	2,02	2,02	2,02	2,02	2,02	2,02	2,02	2,02	2,02	2,02	20,2
	4.Азык-төлек урман													0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	ресурслары:													
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га						0	0	0	0	0	0	0
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га		6	8	27	27	27	27	29	32	33	36	252
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га		2440	2440	2440	2440	2440	13016	13016	13016	13016	13016	77280
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га	8,3	166	154	33	33	33	35	38	42	44	48	626
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							960	960	960	960	960	4800
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га		37	39	39	39	43	50	53	53	53	53	459
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га		30	40	22	22	24	24	26	28	30	32	278
	15. Үзагач эшкәртү	га												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
шул исәптән Лубян	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$							15,65	18,78	21,91	26,6	31,3	114,24
	2.Сагыз әзерләү	тонна							0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт							0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	3,0
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га							0	0	0	0	0	0
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га							12	14	15	16	17	445
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га							12966	12966	12966	12966	12966	64830
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							300	300	300	300	300	1500
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын	га												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	эшкәртү													
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га							10	10	10	10	10	50
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Зәй	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	8,8	41,1	52,3	69,6	73,9	97,92	104,17	125,00	143,75	172,92	208,34	1089,0
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	2,9	2.6	2,6	2,6	2.6	2,6	2,6	2.6	2,6	2,6	2.6	26
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га		34648	34648	34648	34648	34648	34648	34648	34648	34648	34648	346480
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га	241,3	1	0	1	1	1	1	3	5	7	9	29
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га	5,5	8	8	8	8	8	10	14	16	20	23	123
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							2606	2606	2606	2606	2606	13030
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га	6,12	451	462	469	485	523	529	539	549	559	569	5135
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га	0	55	52	19	19	19	19	20	23	24	27	277
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Зеленодольск	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	46,9	10,6	11,6	12,6	13,6	12,77	13,59	16,30	18,75	22,55	27,17	159,5
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	1,5	2,42	2,42	2,42	2,42	2,42	2,42	2,42	2,42	2,42	2,42	24,2
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га		34648	34648	34648	34648	34648	34648	34648	34648	34648	34648	346480
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га		1	1	2	3	3	3	3	3	3	4	26
	7. Фәнни-тикшеренү	га												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	эшчәнлеген гамәлгә ашыру													
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га	21,5	165	175	175	173	165	167	171	174	178	181	1724
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11.Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							950	950	950	950	950	4750
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га												0
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га	0	9	9	51	51	51	40	40	45	45	47	388
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га		4	4	1	6	6	6	6	6	7	7	53
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га						16,4	16,4	16,4	16,4	16,4	16,4	98,4
Исләйтар	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	21,4	21,4	22,4	23,4	24,4	13,94	14,83	17,79	20,46	24,61	29,65	212,9
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	0,8	1.25	1,25	1,25	1.25	1,25	1,25	1.25	1,25	1,25	1.25	12,5
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га	0					0	0	0	0	0	0	0
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га	0	0	0	0	1	1	1	3	5	7	9	27
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
	9. Урман плантацияләре булдыру	га	0											0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							1376	1376	1376	1376	1376	6880
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га												0
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га		0	0	8	8	8	8	10	12	14	16	84
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Кайбыч	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	10	15,3	15,3	15,3	15,3	8,75	9,31	11,17	12,84	15,45	18,61	137,3
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	1,9	1,96	1,96	1,96	1,96	1,96	1,96	1,96	1,96	1,96	1,96	19,6
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га												0
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	4	8
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
	9. Урман плантацияләре булдыру	га	0											0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.						2850	2850	2850	2850	2850	14250
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га												0
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Кәләй	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	15,6	38.3	44.5	50,6	56.8	53,89	57,34	68.80	79,12	95,18	114.6 7	659,2
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	0,2	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31	3,1
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га	29800	29800	27960	27960	27960	27960	27960	27960	27960	27960	27960	281440
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га		1	1	4	4	4	4	6	8	10	12	54
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11.Урман үсемлекләренең	мең							300	310	310	310	310	1540

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	шт.												
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га		1095	1098	1101	1112	1195	1201	1211	1221	1231	1241	11706
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га	52,6	111	164	178	98	98	98	101	103	105	108	1164
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Кама	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	84,4	50,7	52,9	55,1	57,3	34,78	37,00	44,40	51,06	61,42	74,00	518,7
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	2,2	3,46	3,46	3,46	3,46	3,46	3,46	3,46	3,46	3,46	3,46	34,6
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га	7,9	4980	3585	4980	4980	4980	4980	4980	4980	4980	4980	48405
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га	0,34	4	2	3	13	15	14	17	19	20	23	130
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын эзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га	44,9	64	2	7	6	6	8	9	12	14	17	145
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-жимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							1900	1900	1900	1900	1900	9500
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га	0	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	22
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га	0	4	34	34	55	55	55	56	59	61	62	475
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Кызыл Йолдыз	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	16,3	17	19	22	25	17,70	18,83	22.59	25,98	31,25	37.65	237,0
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	0,9	1,37	1,37	1,37	1,37	1,37	1,37	1,37	1,37	1,37	1,37	13,7
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га		0	0	4	4	4	4	6	8	10	12	52
	7. Фәнни-тикшерену эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га						10	11	13	15	17	19	85
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен. башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11.Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							650	660	670	680	700	3360
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га												0
	13. Су объектлары. гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га												0
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Ласш	1.Үзагач әзерләү	мең	34,2	17,9	23,5	24	25	16,37	17,42	20,90	24,03	28,91	34,83	232,9

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
		$м^3$												
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	1,5	2.65	2,65	2,65	2.65	2,65	2,65	2.65	2,65	2,65	2.65	26,5
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га	59	378	378	378	378	378	378	378	378	378	378	3780
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га		1	1	6	6	6	5	7	9	11	13	65
	7. Фәнни-тикшерену эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га	4	367	367	365	368	371	373	377	380	384	386	3738
	9. Урман плантацияләре булдыру	га	0											0
	10. Урман җиләк-җимешләрен. башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.						579	579	579	579	579		2895
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га												0
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү	га												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	һәм эксплуатацияләү.													
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га		39	68	78	101	96	97	100	101	104	105	889
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Лениногорск	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	21,1	25	31,3	49,6	58,9	65,52	69,70	83,64	96,19	115,70	139,40	734,9
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	2,5	5,45	5,45	5,45	5,45	5,45	5,45	5,45	5,45	5,45	5,45	54,5
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га					0	0	0	0	0	0	0	0
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га		2	2	2	2	3	3	5	7	9	11	46
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
	9. Урман плантацияләре булдыру	га	0											0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү	мең шт.							2040	2040	2040	2040	2040	10200

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	үсемлекләр үстерү													
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га	3,9645	474	525	526	571	650	676	686	696	706	716	6226
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га		2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	18
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га		866	867	877	901	901	901	905	906	909	911	8944
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Мамадыш	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	55,6	38,6	43,8	43,8	43,8	21,20	22,56	27,07	31,13	37,44	45,11	354,5
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	0,6	1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	10,1
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га	0	0	1	3	6	10	10	12	13	15	17	87
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							1500	1500	1500	1500	1500	7500
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га	0,5155	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	13
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га		0	6	12	27	27	27	29	31	34	35	228
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Минзәлә	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	55,6	56	64,4	72,8	81,2	62,46	66,45	79,74	91,70	110,31	132,90	818,0
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	1,5	1,56	1,56	1,56	1,56	1,56	1,56	1,56	1,56	1,56	1,56	15,6
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын эзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га	7154	11696	11696	0	7154	0	0	0	0	0	0	30546
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га	0	0	0	0	0	32	31	33	36	37	39	208
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га	0,5	4	4	2	2	2	2	4	6	9	10	45
	9. Урман плантацияләре булдыру	га	0											0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							964	984	1004	1024	1034	5010
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га	0	7	7	7	7	7	7	7	7	8	8	72
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га	1,5	38	45	40	40	40	41	43	45	47	49	428
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Түбән Кама	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	24,1	27	39,1	52,7	62.2	55.27	58,80	70.56	81,14	97,61	117.6 0	662,0
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	1,6	4,13	4,13	4,13	4,13	4,13	4,13	4,13	4,13	4,13	4,13	41,3
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га		0	0	0	0	0	5084	5084	5084	5084	5084	25420
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га	0	0	0	2	7	7	7	8	10	12	14	67
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га	3,8	91	83	88	88	87	89	93	96	99	102	916
	9. Урман плантацияләре булдыру	га	0											0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							410	410	410	410	410	2050
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га		23	26	28	55	45	50	60	70	80	90	527
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га	0					25	15	15	15	15	21	106
	14. Линия объектларын төзү.	га	8	329	344	104	99	29	29	30	33	35	37	1069

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү													
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Нурлат	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	35,8	50	64	92,7	108,4	114,8	122,10	146,52	168,50	202,69	244,20	1313,9
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	1	1.68	1,68	1,68	1.68	1,68	1,68	1.68	1,68	1,68	1.68	16,8
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га		0	0	0	23336	0	23336	23336	23336	23336	23336	140016
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га		0	0	1	1	5	5	7	9	11	13	52
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
	9. Урман плантацияләре булдыру	га	0											0
	10. Урман җиләк-җимешләрен. башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.	0						1190	1190	1190	1190	1190	5950
	12. Җир асты байлыкларын	га		637	633	633	633	689	735	745	755	765	775	7000

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү													
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га	142,4	0	0	1	0	0	1	2	5	6	9	24
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Идел буе	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	19	23	23,6	25,1	25,8	14,10	15,00	18,00	20,70	24,90	30,00	220,2
	2.Сагыз әзерләү	тонна												0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт												0
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га												0
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га												0
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га	96,8	2	8	8	13	19	21	24	28	30	34	187
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын эзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							506	1068	1068	1068	1068	4778
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га												0
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га	0						2	2	2	2	2	10
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га	0,1	29	41	50	52	40	41	43	45	48	49	438
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Шәһәр яны	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	57,3	17.7	17,7	17,7	17.7	25.52	27,15	32.58	37,47	45,07	54.30	292,9
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	3,2	5,61	5,61	5,61	5,61	5,61	5,61	5,61	5,61	5,61	5,61	56,1
	4.Азык-төлек урман ресурслары:		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	каен суы	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Җиләк	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	гөмбә	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Дару үләннәре	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен	га												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	гамәлгә ашыру													
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га	649,7	716	733	745	741	747	749	753	757	761	764	7466
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							3000	3000	3000	3000	3000	15000
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га												0
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га	0	13	13	13	13	13	8	8	11	11	13	116
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га	18,9	71	79	103	102	109	109	109	109	109	109	1009
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га							2,22	2,22	2,22	2,22	2,22	11,1
Саба	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	80,6	105.8	109.3	112,8	116.3	67.66	71,98	86.38	99.33	119,49	143.96	1033.0
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	2,8	5,22	5,22	5,22	5,22	5,22	5,22	5,22	5,22	5,22	5,22	52,2

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна	0											0
	Җиләк	тонна	0											0
	гөмбә	тонна	0											0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га		59986	59986	59986	59986	59986	59986	59986	59986	59986	59986	599860
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	7. Фәнни-тикшерену эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га	0	60292	60292	60292	60270	60270	60270	60270	60270	60270	60270	602766
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							13166	13166	13166	13166	13166	65830
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га	0	0	0	0	4	4	4	4	4	4	4	28
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га	0	0	6	10	21	17	17	17	17	17	17	139

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Тәтеш	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	21,5	21.5	21,5	21,5	22	10,49	11,16	13.39	15,40	18,53	22.32	177,8
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	0,4	0,56	0,56	0,56	0,56	0,56	0,56	0,56	0,56	0,56	0,56	5,6
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна												0
	Җиләк	тонна												0
	гөмбә	тонна												0
	Дару үләннәре	тонна												0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га		9822	9822	9822	9822	11886	11886	11886	11886	11886	11886	110604
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га		2	1	1	1	1	1	4	5	8	9	33
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
	9. Урман плантацияләре булдыру	га	0											0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га												0
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							800	800	800	800	800	4000
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы	га	0											0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	казылмалар ятмаларын эшкәртү													
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га	0	4	4	4	4	4	5	6	9	11	14	65
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Чирмешән	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	16,7	20	27,4	34,8	42,2	40,73	43,33	51,99	59,79	71,92	86,65	478,8
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	0,5	0.58	0,58	0,58	0.58	0,58	0,58	0.58	0,58	0,58	0.58	5,8
	4.Азык-төлек урман ресурслары:													0
	каен суы	тонна	0											0
	Җиләк	тонна	0											0
	гөмбә	тонна	0											0
	Дару үләннәре	тонна	0											0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га												0
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га		0	0	2	2	2	2	4	6	8	10	36
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га												0
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
	9. Урман плантацияләре булдыру	га												0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка	га												0

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	үсемлекләр үстерү													
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.							785	942	942	785	785	4239
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га		391	419	424	461	442	448	458	468	478	488	4477
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га												0
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га	69	75	75	75	75	76	79	81	84	86	86	792
	15. Үзагач эшкәртү	га												0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га												0
Барлыгы:	1.Үзагач әзерләү	мең $м^3$	928	936	1103	1257	1401	1170	1244	1493	1717	2066	2489	14876,4
	2.Сагыз әзерләү	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.Агач булмаган урман ресурслары әзерләү	т. шт	38	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	600
	4.Азык-төлек урман ресурслары:		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	каен суы	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Җиләк	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	гөмбә	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Дару үләннәре	тонна	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	5.Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	га	37234	191807	188572	178272	220655	192229	220649	220651	220652	220654	220655	2074796
	6.Авыл хуҗалыгын алып бару	га	244	32	33	80	103	147	143	194	237	282	330	1581

Урманчылык исеме	Урманнардан файдалану төрләре	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018 еллар план чо-рына гомуми күләмнәр
			Урман пла-нын әзер-ләү елына кадәр	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	7. Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыру	га	0	62732	62732	62732	62710	62710	73286	73286	73286	73286	73286	680046
	8.Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га	1048	1821	1771	1698	1705	1721	1750	1800	1850	1900	1950	17966
	9. Урман плантацияләре булдыру	га	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	10. Урман җиләк-җимешләрен, башка үсемлекләр үстерү	га	0	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
	11. Урман үсемлекләренең утыртма материалын (үсентеләр, орлыклар) үстерү үсемлекләр үстерү	мең шт.	0	0	0	0	0	0	47193	47781	47701	47463	47384	237522
	12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	га	11	6955	7112	7318	7881	7880	7900	8000	8100	8195	8300	77641
	13. Су объектлары, гидротехник корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү.	га	0	25	25	67	71	96	70	70	80	80	90	674
	14. Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	га	524	4805	5086	4967	5209	5244	5253	5302	5353	5402	5450	52071
	15. Үзагач эшкәртү	га	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	16. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	га	0	0	0	0	0	16,73	18,95	18,95	18,95	18,95	18,95	111,48

Татарстан Республикасы
Урман планына 15 нче кушымта

Урманнарны янгыннардан саклау буенча планлаштырыла торган чаралар

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Сукмаклар, янгынга каршы аралыклар, янгынга каршы өзеклекләр салу, янгынга каршы минераллаштырылган полосалар булдыру	Әгерҗе	км	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	1500
	Азнакай	км	100	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	400
	Аксубай	км	40	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	350
	Әлки	км	30	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	500
	Әлмәт	км	150	100	100	100	100	100	40	40	40	40	40	700
	Арча	км	150	155	155	155	155	155	155	155	155	155	155	1550
	Баулы	км	100	150	150	150	150	150	50	50	50	50	50	650
	Биләр	км	130	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	500
	Болгар	км	160	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Бөгелмә	км	260	170	170	170	170	170	170	170	170	170	170	1700
	Буа	км	40	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300
	Алабуга	км	45	170	170	170	170	170	170	170	170	170	170	1700
	шул исәптән Лубян								*40*	*40*	*40*	*40*	*40*	*200*
	Зәй	км	50	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	400
	Зеленодольск	км	471	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
	Ислейтар	км	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Кайбыч	км	20	106	106	106	106	106	106	106	106	106	106	1060
	Кәләй	км	20	400	400	400	400	400	200	200	200	200	200	2000
	Кама	км	86	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Кызыл-Йолдыз	км	50	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	900
	Лаеш	км	375	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Лениногорск	км	100	250	250	250	250	250	150	150	150	150	150	1500
	Мамадыш	км	177	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	1200
	Минзәлә	км	60	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Түбән Кама	км	150	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	1400
	Нурлат	км	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Идел буе	км	40	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	350
	Шәһәр яны	км	300	155	155	155	155	155	155	155	155	155	155	1550
	Саба	км	201	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Тәтеш	км	50	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	200
	Чирмешән	км	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300
	Барлыгы	км	3835	3816	3816	3816	3816	3816	3356	3356	3356	3356	3356	34010
Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән башка чаралар, шул исәптән сукмаклар чистарту, янгынга каршы минераллаштырылган полосаларны чистарту һәм яңарту	Әгерже	км	300	319	319	319	319	319	319	319	319	319	319	3190
	Азнакай	км	150	319	319	319	319	319	319	319	319	319	319	3190
	Аксубай	км	100	89	89	89	89	89	89	89	89	89	89	890
	Әлки	км	100	69	69	69	69	69	69	69	69	69	69	690
	Әлмәт	км	230	169	169	169	169	169	229	229	229	229	229	1990
	Арча	км	600	484	484	484	484	484	484	484	484	484	484	4840
	Баулы	км	100	49	49	49	49	49	200	200	200	200	200	1595
	Биләр	км	120	119	119	119	119	119	119	119	119	119	119	1190
	Болгар	км	260	219	219	219	219	219	219	219	219	219	219	2190
	Бөгелмә	км	111	219	219	219	219	219	219	219	219	219	219	2190
	Буа	км	450	169	169	169	169	169	169	169	169	169	169	1690
	Алабуга	км	100	476	476	476	476	476	476	476	476	476	476	4760
	шул исәптән Лубян								*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*500*
	Зәй	км	100	79	79	79	79	79	79	79	79	79	79	790
	Зеленодольск	км	482	519	519	519	519	519	519	519	519	519	519	5190
	Ислейтар	км	150	419	419	419	419	419	419	419	419	419	419	4190
	Кайбыч	км	50	129	129	129	129	129	129	129	129	129	129	1290
	Кәләй	км	50	69	69	69	69	69	269	269	269	269	269	2690
	Кама	км	270	419	419	419	419	419	419	419	419	419	419	4190
	Кызыл-Йолдыз	км	100	129	129	129	129	129	129	129	129	129	129	1290
	Лаеш	км	500	369	369	369	369	369	369	369	369	369	369	3690
	Лениногорск	км	150	119	119	119	119	119	219	219	219	219	219	2190

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Мамадыш	км	722	139	139	139	139	139	139	139	139	139	139	1390
	Минзәлә	км	240	319	319	319	319	319	319	319	319	319	319	3190
	Түбән Кама	км	200	219	219	219	219	219	219	219	219	219	219	2190
	Нурлат	км	150	119	119	119	119	119	119	119	119	119	119	1190
	Идел буе	км	71	89	89	89	89	89	89	89	89	89	89	890
	Шәһәр яны	км	300	484	484	484	484	484	484	484	484	484	484	4840
	Саба	км	250	129	129	129	129	129	129	129	129	129	129	1290
	Тәтеш	км	100	119	119	119	119	119	119	119	119	119	119	1190
	Чирмешән	км	50	132	132	132	132	132	132	132	132	132	132	1320
	Барлыгы	км	6556	6700	6700	6700	6700	6700	7211	7211	7211	7211	7211	71405
Урманнарны янгыннардан саклау өчен каралган урман юллары төзү	Әгерҗе	км		1	1	1	1	1						5
	Азнакай	км		1	1	1	1	1	1					6
	Аксубай	км		1	1	1	1	1						5
	Әлки	км		1	1	1	1	1						5
	Әлмәт	км												0
	Арча	км		2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11
	Баулы	км		1	1	1	1	1	1					6
	Биләр	км		2	1	1	1	1	1	1	1	1		10
	Болгар	км												0
	Бөгелмә	км		1	1	1								3
	Буа	км		1	1	1	1	1	1					6
	Алабуга	км												0
	шул исәптән Лубян													*0*
	Зәй	км		3	2	2	2	2	2	2	2	2	1	20
	Зеленодольск	км		3	2	2	2	2	2	2	2	2	1	20
	Ислейтар	км	1	1	1	1	1	1						5
	Кайбыч	км		3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	30
	Кәләй	км		1	1	1	1	1						5
	Кама	км		2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	12
	Кызыл Йолдыз	км		1										1
	Лаеш	км		1	1	1	1	1						5

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	км												0
	Мамадыш	км		2	1	1	1	1	1	1	1	1		10
	Минзәлә	км		1	1									2
	Түбән Кама	км		1	1	1	1	1	1					6
	Нурлат	км		1	1	1	1	1	1					6
	Идел буе	км		1	1	1	1	1	1	1				7
	Шәһәр яны	км		2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11
	Саба	км		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10
	Тәтеш	км		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	20
	Чирмешән	км		1	1	1	1	1	1					6
	Барлыгы	км	1	38	31	29	28	28	22	16	15	15	11	233
Урманнарны янгыннардан саклау өчен каралган урман юлларын эксплуатацияләү	Әгерҗе	км	10	4	4	4	7	7						26
	Азнакай	км												0
	Аксубай	км	4	4	4	4	5	7	10					34
	Әлки	км	10							12	11	11	11	45
	Әлмәт	км	5	14	14	14	15	15	19	20	17	17	17	162
	Арча	км	10	14	14	14	15	] 5	19	20	18	18	18	165
	Баулы	км	5	6	6	6	6	6						30
	Биләр	км	5	6	6	6	7	7	10	12	18	18	18	108
	Болгар	км	5											0
	Бөгелмә	км		7	7	7	7	7	10	12	17	17	17	108
	Буа	км	5	7	7	7	7	7	10	11	18	18	18	110
	Алабуга	км	10	7	7	7	7	7	10	12	18	18	18	112
	шул исәптән Лубян								*1,4*	*1,4*	*1,4*	*1,4*	*1,4*	*7*
	Зәй	км	10	14	14	14	15	15	19	20	18	18	18	165
	Зеленодольск	км	11	6	6	6	7	7	11	12				55
	Ислейтар	км	10	6	6	6	7	7						32
	Кайбыч	км		7	7	7	8	7	11	13	12	12	12	96
	Кәләй	км		6	6	6	5	7	10					40
	Кама	км	13,5	7	7	7	7	7	10	12	12	12	12	93
	Кызыл-Йолдыз	км	10	6	6	6	5	7	10					40

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лаеш	км	5	7	7	7								21
	Лениногорск	км		6	6	6	5	7						30
	Мамадыш	км	5	6	6	6	5	7						30
	Минзәлә	км		6	6	6	5	7						30
	Түбән Кама	км	10	7	7	7	7							28
	Нурлат	км	17,2	5	5	5	5							20
	Идел буе	км	1	7	7	7	7	7	10	12	12	12	12	93
	Шәһәр яны	км	10	14	14	14	15	15	19	20	17	17	17	162
	Саба	км	10	7	7	7	7	7	11	12	12	12	12	94
	Тәтеш	км	5	7	7	7	8	8						37
	Чирмешән	км	8,5	7	7	7	6	7						34
	Барлыгы	км	195,2	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән башка чаралар: шул исәптән янгынга каршы әйберләр һәм инвентарь сатып алу, янгынга каршы техниканы һәм җиһазларны, элемтә һәм хәбәрләшү системаларын, карап тоту, янгынга каршы техника һәм җиһазлар, шулай ук ЯММ резервы булдыру	Әгерҗе	мең руб.	52,8	55,3	58,2	58,7	62,6	67,4	74	78,5	83,4	86,8	90,9	715,8
	Азнакай	мең руб.	50,8	53,2	56	56,4	60,2	64,8	71,2	75,5	80,3	83,5	87,4	688,5
	Аксубай	мең руб.	32	33,5	35,3	35,6	37,9	40,8	44,8	47,6	50,6	52,6	55,1	433,8
	Әлки	мең руб.	42,8	44,9	47,2	47,5	50,7	54,6	60	63,6	67,6	70,4	73,7	580,2
	Әлмәт	мең руб.	58,3	61,1	64,3	64,8	69,1	74,4	81,7	86,7	92,1	95,9	100,4	790,5
	Арча	мең руб.	34,8	36,5	38,4	38,7	41,2	44,4	48,8	51,7	55	57,2	59,9	471,8
	Баулы	мең руб.	26,7	28,1	29,4	29,7	31,6	34,1	37,4	39,7	42,2	43,9	46	362,1
	Биләр	мең руб.	56,7	59,4	62,5	63	67,2	72,4	79,5	84,3	89,6	93,2	97,6	768,7
	Болгар	мең руб.	23	24,1	25,4	25,6	27,3	29,4	32,2	34,2	36,4	37,8	39,6	312,0
	Бөгелмә	мең руб.	54	56,6	59,6	60	64	68,9	75,7	80,3	85,3	88,8	92,9	732,1

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Буа	мең руб.	21,1	22,1	23,3	23,4	25	26,9	29,6	31,4	33,3	34,7	36,3	286,0
	Алабуга	мең руб.	48,3	50,6	53,3	53,7	57,2	61,6	67,7	71,8	76,3	79,4	83,1	654,7
	Зәй	мең руб.	65,1	68,2	71,8	72,3	77,1	83,1	91,2	96,8	102,9	107	112,1	882,5
	Зеленодольск	мең руб.	32,9	34,5	36,3	36,6	39	42	46,1	48,9	52	54,1	56,6	446,1
	Ислейтар	мең руб.	20.6	21,6	22,7	22,9	24,4	26,3	28,9	30,6	32,6	33,9	35,5	279,4
	Кайбыч	мең руб.	28	29,3	30,9	31,1	33,2	35,7	39,2	41,6	44,3	46	48,2	379,5
	Кәләй	мең руб.	44,6	46,7	49,2	49,5	52,8	56,9	62,5	66,3	70,5	73,3	76,8	604,5
	Кама	мең руб.	63,8	66,9	70,4	70,9	75,6	81,4	89,4	94,9	100,8	104,9	109,8	865,0
	Кызыл Йолдыз	мең руб.	47	49,3	51,8	52,2	55,7	60	65,9	69,9	74,3	77,3	80,9	637,3
	Лаеш	мең руб.	41,2	43,2	45,4	45,8	48,8	52,6	57,7	61,3	65,1	67,7	70,9	558,5
	Лениногорск	мең руб.	60,5	63,4	66,7	67,2	71,7	77,2	84,8	90	95,6	99,5	104,1	820,2
	Мамадыш	мең руб.	54,6	57,2	60,2	60,7	64,7	69,7	76,5	81,2	86,3	89,8	94	740,3
	Минзәлә	мең руб.	83	87	91,5	92,2	98,3	105,9	116,3	123,4	131,2	136,5	142,8	1 125,1
	Түбән Кама	мең руб	48,1	50,4	53,2	53,4	57	61,4	67,4	71,5	76,1	79,1	82,8	652,3
	Нурлат	мең руб	96	100,6	105,9	106,5	113,7	122,5	134,5	142,8	151,7	157,8	165,2	1 301,2
	Идел буе	мең руб	33,4	35	36,8	37,1	39,6	42,6	46,8	49,7	52,8	54,9	57,5	452,8

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Шәһәр яны	мең руб.	38,1	39,9	42	42,3	45,1	48,6	53,4	56,7	60,2	62,6	65,6	516,4
	Саба	мең руб.	67,5	70,7	74,4	75	80	86,1	94,6	100,4	106,7	111	116,2	915,1
	Тәтеш	мең руб.	45,1	47,3	49,7	50,1	53,4	57,6	63,2	67,1	71,3	74,2	77,6	611,5
	Чирмешән	мең руб.	42,1	44,1	46,4	46,8	49,9	53,7	59	62,6	66,5	69,2	72,5	570,7
	Барлыгы	мең руб.	1412,9	1480,7	1 558,2	1 569,7	1 674	1 803	1 980	2 101	2 233	2 323	2 432	19 154,6
Кипкән үләнне, урман үсентеләрен, корыган ботакларны янгынга каршы профилактик яндыру	Әгерже	га	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	200
	Азнакай	га												
	Аксубай	га												
	Әлки	га												
	Әлмәт	га	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
	Арча	га												
	Баулы	га	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300
	Биләр	га	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	150
	Болгар	га												
	Бөгелмә	га												
	Буа	га												
	Алабуга	га	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	шул исәптән Лубян								*10*	*10*	*10*	*10*	*10*	*50*
	Зәй	га	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
	Зеленодольск	га	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300
	Ислейтар	га	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
	Кайбыч	га												
	Кәләй	га	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	150
	Кама	га												
	Кызыл Йолдыз	га												
	Лаеш	га	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	га	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
	Мамадыш	га	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300
	Минзәлә	га	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300
	Түбән Кама	га	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300
	Нурлат	га												
	Идел буе	га	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
	Шәһәр яны	га												
	Саба	га	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
	Тәтеш	га												
	Чирмешән	га	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
	Барлыгы	га	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән башка чаралар: шул исәптән урманнарда янгын куркынычсызлыгы мониторингын үткәрү, барлыгы	Әгерҗе	мең га	45,3	45,3	45,3	45,3	45,3	45,3	45,3	45,3	45,3	45,3	45,3	453,0
	Азнакай	мең га	44,4	44,4	44,4	44,4	46,1	46,1	46,1	46,1	46,1	46,1	46,1	455,9
	Аксубай	мең га	29,4	29,4	29,4	29,4	29,6	29,6	29,6	29,6	29,6	29,6	29,6	295,4
	Әлки	мең га	37,2	37,2	37,2	37,2	37,4	37,4	37,4	37,4	37,4	37,4	37,4	373,4
	Әлмәт	мең га	50,2	50,2	50,2	50,2	50,1	50,1	50,1	50,1	50,1	50,1	50,1	501,3
	Арча	мең га	30,8	30,8	30,8	30,8	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	317,8
	Баулы	мең га	22,7	22,7	22,7	22,7	23,4	23,4	23,4	23,4	23,4	23,4	23,4	231,9
	Биләр	мең га	50,2	50,6	50,6	50,6	50,8	50,8	50,8	50,8	50,8	50,8	50,8	507,4
	Болгар	мең га	18,5	18,7	18,7	18,7	18,9	18,9	18,9	18,9	18,9	18,9	18,9	188,4
	Бөгелмә	мең га	43,8	43,8	43,8	43,8	44,1	44,1	44,1	44,1	44,1	44,1	44,1	440,1

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Буа	мең га	17,6	17,6	17,6	17,6	18,6	18,6	18,6	18,6	18,6	18,6	18,6	183,0
	Алабуга	мең га	41,9	41,9	41,9	41,9	42,0	42,0	42,0	42,0	42,0	42,0	42,0	419,7
	шул исәптән Лубян	мең га							*12,9*	*12,9*	*12,9*	*12,9*	*12,9*	*64,5*
	Зәй	мең га	58,6	58,6	58,6	58,6	58,9	58,9	58,9	58,9	58,9	58,9	58,9	588,1
	Зеленодольск	мең га	26,4	26,4	26,4	26,4	26,4	26,4	26,4	26,4	26,4	26,4	26,4	264,0
	Ислейтар	мең га	17,1	17,1	17,1	17,1	17,2	17,2	17,2	17,2	17,2	17,2	17,2	171,7
	Кайбыч	мең га	24,9	24,9	24,9	24,9	25,3	25,3	25,3	25,3	25,3	25,3	25,3	251,8
	Кәләй	мең га	41,0	41,0	41,0	41,0	41,7	41,7	41,7	41,7	41,7	41,7	41,7	414,9
	Кама	мең га	54,2	54,2	54,2	54,2	54,2	54,2	54,2	54,2	54,2	54,2	54,2	542,0
	Кызыл Йолдыз	мең га	42,4	42,4	42,4	42,4	42,6	42,6	42,6	42,6	42,6	42,6	42,6	425,4
	Лаеш	мең га	33,7	33,7	33,7	33,7	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	339,1
	Лениногорск	мең га	52,8	52,8	52,8	52,8	52,8	52,8	52,8	52,8	52,8	52,8	52,8	528,0
	Мамадыш	мең га	47,8	47,8	47,8	47,8	47,8	47,8	47,8	47,8	47,8	47,8	47,8	478,0
	Минзәлә	мең га	70,9	70,9	70,9	70,9	71,9	71,9	71,9	71,9	71,9	71,9	71,9	716,0
	Түбән Кама	мең га	43,1	43,1	43,1	43,1	43,5	43,5	43,5	43,5	43,5	43,5	43,5	433,8
	Нурлат	мең га	88,5	88,5	88,5	88,5	88,5	88,5	88,5	88,5	88,5	88,5	88,5	885,0

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Идел буе	мең га	27,6	27,6	27,6	27,6	28,2	28,2	28,2	28,2	28,2	28,2	28,2	280,2
	Шәһәр яны	мең га	30,5	30,5	30,5	30,5	30,4	30,4	30,4	30,4	30,4	30,4	30,4	304,3
	Саба	мең га	60,3	60,3	60,3	60,3	60,5	60,5	60,5	60,5	60,5	60,5	60,5	604,4
	Тәтеш	мең га	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	376,0
	Чирмешән	мең га	36,4	36,4	36,4	36,4	36,4	36,4	36,4	36,4	36,4	36,4	36,4	364,0
	Барлыгы	мең га	1225,8	1226,4	1226,4	1226,4	1236,4	1236,4	1236,4	1236,4	1236,4	1236,4	1236,4	12334,0
Шул исәптән жир өстен саклау зонасы	Барлыгы	мең руб.				1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	9,6
Авиацион саклау зонасы	Барлыгы	мең руб.	1237,8	1297,3	1365,2	1375,3	1009,8	3000,0	3000,0	3000,0	3000,0	3000,0	3000,0	23047,6
Урман янгыннарын сүндерү	Барлыгы	мең руб.	3505,3	3673,0	3865,1	3893,6	4158	4441	4734	5023	5299	5570	5831	46488
Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән башка чаралар: шул исәптән урманнарда янгын куркынычсызлыгы чаралары турында мәгълүматлы стендлар һәм башка билгеләр, күрсәткечләр урнаштыру	Әгерҗе	мең руб.	4	4,2	4,4	4,4	4,8	5,1	5,4	5,7	6	6,4	6,6	53,0
	Азнакай	мең руб.	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Аксубай	мең руб.	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Әлки	мең руб.	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Әлмәт	мең руб.	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Арча	мең руб.	4	4,2	4,4	4,4	4,8	5,1	5,4	5,7	6	6,4	6,6	53,0
	Баулы	мең руб.	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Биләр	мең руб.	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Болгар	мең руб.	4	4,2	4,4	4,4	4,8	5,1	5,4	5,7	6	6,4	6,6	53,0
	Бөгелмә	мең руб.	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Буа	мең руб.	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Алабуга	мең руб.	4	4,2	4,4	4,4	4,8	5,1	5,4	5,7	6	6,4	6,7	53,1
	шул исәптән Лубян	мең руб.							*5*	*5*	*5*	*5*	*5*	*25*
	Зәй	мең руб.	4	4,2	4,4	4,4	4,8	5,1	5,4	5,7	6	6,4	6,7	53,1
	Зеленодольск	мең руб.	6	6,4	6,7	6,8	7	7,6	8,2	8,4	9,1	9,5	10	79,7
	Ислейтар	мең руб.	5	5,2	5,6	5,7	5,9	6,4	6,7	7,2	7,7	7,8	8,3	66,5
	Кайбыч	мең руб.	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Кәләй	мең руб.	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Кама	мең руб.	5	5,2	5,5	5,6	5,8	6,3	6,8	7,1	7,7	7,8	8,3	66,1
	Кызыл-Йолдыз	мең руб.	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Лаеш	мең руб.	5	5,2	5,5	5,6	5,8	6,4	6,7	7,1	7,7	7,9	8,3	66,2
	Лениногорск	мең руб.	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Мамадыш	мең руб.	5	5,2	5,5	5,6	5,8	6,4	6,8	7,2	7,6	7,8	8,3	66,2

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Минзәлә	мең руб.	3	3,1	3,3	3,3	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5,1	39,8
	Түбән Кама	мең руб.	3	3,1	3,3	3,3	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5,1	39,8
	Нурлат	мең руб.	3	3,1	3,3	3,3	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5,1	39,8
	Идел буе	мең руб.	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Шәһәр яны	мең руб.	6	6,4	6,7	6,8	7,1	7,6	8,1	8,4	9,1	9,5	10	79,7
	Саба	мең руб.	5	5,2	5,5	5,6	5,8	6,4	6,7	7,2	7,6	7,8	8,3	66,1
	Тәтеш	мең руб.	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Чирмешән	мең руб.	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Барлыгы	мең руб.	96,0	100,6	105,9	106,6	114	121,5	129,5	137,5	145	152,5	159,5	1272,6
Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән башка чаралар: шул исәптән урманнарга килүче гражданнарга ял зоналарын төзекләндерү	Әгерҗе	мең руб.	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,6	4,7	5	39,7
	Азнакай	мең руб.	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,6	4,7	5	39,7
	Аксубай	мең руб.	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,6	4,7	5	39,7
	Әлки	мең руб.	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,6	4,7	5	39,7
	Әлмәт	мең руб.	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,6	4,7	5	39,7
	Арча	мең руб.	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,6	4,7	5	39,7
	Баулы	мең руб.	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,6	4,7	5	39,7

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Биләр	мең руб.	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,6	4,7	5	39,7
	Болгар	мең руб.	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,5	4,7	5	39,6
	Бөгелмә	мең руб.	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,5	4,8	5	39,7
	Буа	мең руб.	3	3,1	3,3	3,3	3,6	3,8	4,1	4,3	4,5	4,8	5	39,8
	Алабуга	мең руб.	3	3,2	3,3	3,3	3,6	3,8	4,1	4,3	4,5	4,8	5	39,9
	Зәй	мең руб.	3	3,2	3,3	3,3	3,6	3,8	4,1	4,3	4,5	4,8	5	39,9
	Зеленодольск	мең руб.	5	5,3	5,6	5,6	5,9	6,3	6,7	7,2	7,6	7,9	8,2	66,3
	Ислейтар	мең руб.	3	3,2	3,3	3,4	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,9
	Кайбыч	мең руб.	3	3,2	3,3	3,4	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,9
	Кәләй	мең руб.	3	3,2	3,3	3,4	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,9
	Кама	мең руб.	3	3,2	3,3	3,4	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,9
	Кызыл-Йолдыз	мең руб.	3	3,2	3,3	3,4	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,9
	Лаеш	мең руб.	3	3,2	3,3	3,4	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,9
	Лениногорск	мең руб.	4	4,3	4,4	4,4	4,8	5,1	5,4	5,7	6	6,4	6,5	53,0
	Мамадыш	мең руб.	3	3,1	3,3	3,4	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,8
	Минзәлә	мең руб.	3	3,1	3,3	3,4	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,8

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Түбән Кама	мең руб.	3	3,1	3,3	3,4	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,8
	Нурлат	мең руб.	3	3,1	3,3	3,3	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,7
	Идел буе	мең руб.	3	3,1	3,3	3,3	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,7
	Шәһәр яны	мең руб.	5	5,3	5,6	5,6	5,9	6,2	6,7	7,1	7,6	7,9	8,2	66,1
	Саба	мең руб.	4	4,3	4,4	4,4	4,8	5,1	5,4	5,7	6	6,4	6,6	53,1
	Тәтеш	мең руб.	3	3,1	3,3	3,3	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,7
	Чирмешән	мең руб.	3	3,1	3,3	3,3	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,7
	Барлыгы	мең руб.	96,0	100,6	105,8	106,7	114	121,5	129,5	137,5	145	152,5	159,5	1272,6

Республикасы
Урман планына
16 нчы кушымта

Урманнарны зарарлы организмнардан саклау буенча планлаштырыла торган чаралар

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Урман патологиясен тикшерү	Әгерже	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	10000
	Азнакай	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	4000	4000	4000	4000	4000	25000
	Аксубай	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	2000	2000	2000	2000	2000	15000
	Әлки	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	2000	2000	2000	2000	2000	15000
	Әлмәт	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	3000	3000	3000	3000	3000	20000
	Арча	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	2000	2000	2000	2000	14000
	Баулы	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	2000	2000	2000	2000	2000	15000
	Биләр	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	2000	2000	2000	2000	14000
	Болгар	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	2000	2000	2000	2000	14000
	Бөгелмә	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	4000	4000	4000	4000	4000	25000
	Буа	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	10000
	Алабуга	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	2000	2000	2000	2000	2000	15000
	шул исәптән Лубян	га							*250*	*250*	*250*	*250*	*250*	*7500*
	Зәй	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	2000	2000	2000	2000	2000	15000
	Зеленодольск	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	10000
	Ислейтар	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	10000
	Кайбыч	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	3000	3000	3000	3000	3000	20000
	Кәләй	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	2000	2000	2000	2000	2000	15000
	Кама	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	2000	2000	2000	2000	14000
	Кызыл Йолдыз	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	2000	2000	2000	2000	14000
	Лаеш	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	2000	2000	2000	2000	2000	15000

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	4000	4000	4000	4000	4000	25000
	Мамадыш	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	2000	2000	2000	2000	14000
	Минзәлә	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	2000	2000	2000	2000	2000	15000
	Түбән Кама	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	4000	4000	4000	4000	4000	25000
	Нурлат	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	4000	4000	4000	4000	4000	25000
	Идел буе	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	2000	2000	2000	2000	14000
	Шәһәр яны	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	10000
	Саба	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	4000	4000	4000	4000	4000	25000
	Тәтеш	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	3000	3000	3000	3000	3000	20000
	Чирмешән	га	1000	1000	1000	1000	1000	1000	2000	2000	2000	2000	2000	15000
	Барлыгы	га	30000	30000	30000	30000	30000	30000	63000	70000	70000	70000	70000	493000
Зарарлы организмнар учакларын бетерү, шул исәптән авиация ярдәмендә	Азнакай	га												
	Әгерҗе	га												
	Азнакай	га												
	Аксубай	га												
	Әлки	га												
	Әлмәт	га												
	Арча	га												
	Баулы	га												
	Биләр	га												
	Болгар	га												
	Бөгелмә	га												
	Буа	га												
	Алабуга	га												
	шул исәптән Лубян													
	Зәй	га												
	Зеленодольск	га												
	Исләйтар	га												
	Кайбыч	га												

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Кәләй	га												
	Кама	га												
	Кызыл Йолдыз	га												
	Лаеш	га												
	Лениногорск	га												
	Мамадыш	га												
	Минзәлә	га												
	Түбән Кама	га												
	Нурлат	га												
	Идел буе	га												
	Шәһәр яны	га												
	Саба	га												
	Тәтеш	га												
	Барлыгы		6500	6500	6500	7700	13200	16706,8	25319,5	23183,7	20000	15000	21000	161610
Феромон тозаклар куллану	Әгерҗе	га	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Азнакай	га	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
	Аксубай	га	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	6000
	Әлки	га	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
	Әлмәт	га	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	6000
	Арча	га	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
	Баулы	га	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	6000
	Биләр	га	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
	Болгар	га	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
	Бөгелмә	га	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	6000
	Буа	га	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
	Алабуга	га	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
	шул исәптән Лубян	га							50	50	50	50	50	250
	Зәй	га	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
	Зеленодольск	га	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Ислейтар	га	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
	Кайбыч	га	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	6000
	Кәләй	га	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
	Кама	га	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
	Кызыл-Йолдыз	га	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
	Лаеш	га	450	450	450	450	450	450	450	450	450	450	450	4500
	Лениногорск	га	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	5000
	Мамадыш	га	300	300	300	300	300	300	300	300	300	300	300	3000
	Минзәлә	га	800	800	800	800	800	800	800	800	800	800	800	8000
	Түбән Кама	га	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
	Нурлат	га	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
	Идел буе	га	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
	Шәһәр яны	га	800	800	800	800	800	800	800	800	800	800	800	8000
	Саба	га	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
	Тәтеш	га	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	5000
	Чирмешән	га	350	350	350	350	350	350	350	350	350	350	350	3500
	Барлыгы	га	13700	13700	13700	13700	13700	13700	13700	13700	13700	13700	13700	137000
санитария-чистарту чаралары (урманнарны чүп-чарлардан чистарту)	Әгерҗе	га	50	590	142	462	398	330	350	350	350	350	350	3672
	Азнакай	га	50	591	142	463	398	330	430	500	450	400	400	4104
	Аксубай	га	50	590	141	462	398	330	350	400	400	350	350	3771
	Әлки	га	50	590	142	463	398	330	300	300	300	300	300	3423
	Әлмәт	га	150	591	142	462	398	430	450	520	500	400	400	4293
	Арча	га	50	590	142	463	398	430	350	470	450	350	350	3993
	Баулы	га	50	590	141	462	397	330	350	300	300	300	300	3470
	Биләр	га	50	591	142	463	398	331	300	300	300	300	300	3425
	Болгар	га	50	590	141	462	397	330	350	400	400	350	350	3770
	Бөгелмә	га	50	590	142	463	398	330	500	500	500	400	400	4223
	Буа	га	50	591	141	462	398	330	250	250	250	250	250	3172
	Алабуга	га	50	590	142	463	398	330	450	400	350	350	350	3823
	шул исәптән								100	100	100	100	100	500

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лубян													
	Зәй	га	50	590	142	462	398	331	450	400	300	300	300	3673
	Зеленодольск	га	150	591	142	463	397	330	450	400	350	350	350	3823
	Ислейтар	га	50	590	141	462	397	330	300	300	300	300	300	3420
	Кайбыч	га	50	590	142	463	397	330	400	350	350	350	250	3622
	Кәләй	га	50	591	142	462	398	331	300	300	300	300	300	3424
	Кама	га	100	590	142	463	398	331	250	250	250	250	250	3174
	Кызыл-Йолдыз	га	50	590	141	462	398	330	300	300	300	300	300	3421
	Лаеш	га	150	591	142	463	397	330	400	300	300	300	300	3523
	Лениногорск	га	120	590	142	463	398	331	400	450	400	400	400	3974
	Мамадыш	га	50	590	142	463	398	331	400	420	400	400	400	3944
	Минзәлә	га	50	591	142	463	398	331	400	350	300	300	300	3575
	Түбән Кама	га	200	590	142	463	398	331	450	350	300	300	300	3624
	Нурлат	га	80	590	141	463	398	331	500	450	400	400	400	4073
	Идел буе	га	100	591	142	463	397	330	450	450	400	400	400	4023
	Шәһәр яны	га	200	590	141	463	397	330	550	550	500	500	400	4421
	Саба	га	150	591	142	463	398	331	550	500	450	450	450	4325
	Тәтеш	га	150	591	141	462	397	330	200	200	200	200	200	2921
	Чирмешән	га	50	590	142	463	397	330	200	200	200	200	200	2922
	Барлыгы	га	2500	17711	4251	13879	11930	10110	11380	11210	10550	10100	9900	111021
Җир өстендә биотехник чаралар	Әгерҗе	га												
	Азнакай	га	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	5000
	Аксубай	га							160	160	160	160	160	800
	Әлки	га												
	Әлмәт	га												
	Арча	га												
	Баулы	га	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	5000
	Биләр	га	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	5000
	Болгар	га												
	Бөгелмә	га			250	500	500	500	500	500	500	500	500	4250

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Буа	га	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	2500
	Алабуга	га												
	шул исәптән Лубян													
	Зәй	га				250	500	500	500	500	500	500	500	3750
	Зеленодольск	га												
	Ислейтар	га												
	Кайбыч	га	550	550	550	550	550	550	550	550	550	550	550	5500
	Кәләй	га												
	Кама	га					250	500	500	500	500	500	500	3250
	Кызыл-Йолдыз	га					250	500	500	500	500	500	500	3250
	Лаеш	га					250	500	500	500	500	500	500	3250
	Лениногорск	га			250	500	500	500	500	500	500	500	500	4250
	Мамадыш	га					250	500	500	500	500	500	500	3250
	Минзәлә	га					250	500	500	500	500	500	500	3250
	Түбән Кама	га												
	Нурлат	га												
	Идел буе	га												
	Шәһәр яны	га												
	Саба	га												
	Тәтеш	га				250	500	500	500	500	500	500	500	3750
	Чирмешән	га			250	500	500	500	500	500	500	500	500	4250
	Барлыгы	га	2250	2300	3050	4300	6050	7300	7460	7460	7460	7460	7460	60300
Тоташ санитар кисүләр	Әгерже	га							0	0	0	0	0	0
	Азнакай	га							41,0	41,0	41,0	41,0	41,0	205
	Аксубай	га							7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	35
	Әлки	га							34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	170
	Әлмәт	га							27	27	27	27	27	135
	Арча	га							5	5	5	5	5	25
	Баулы	га							7,00	7,00	7,00	7,00	7,00	35

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Биләр	га							8	8	8	8	8	40
	Болгар	га							2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	10
	Бөгелмә	га							45,00	45,00	45,00	45,00	45,00	225
	Буа	га							32	32	32	32	32	160
	Алабуга	га							56,0	56,0	56,0	56,0	56,0	280
	шул исәптән Лубян	га							*13*	*13*	*13*	*13*	*13*	65
	Зәй	га							94	94	94	94	94	470
	Зеленодольск	га							2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	14
	Ислейтар	га							2	2	2	2	2	10
	Кайбыч	га							41,5	41,5	41,5	41,5	41,5	207,5
	Кәләй	га							26	26	26	26	26	130
	Кама	га							38,0	38,0	38,0	38,0	38,0	190
	Кызыл-Йолдыз	га							0	0	0	0	0	0
	Лаеш	га							32,0	32,0	32,0	32,0	32,0	160
	Лениногорск	га							25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	125
	Мамадыш	га							15	15	15	15	15	75
	Минзәлә	га							58	58	58	58	58	290
	Түбән Кама	га							49,00	49,00	49,00	49,00	49,00	245
	Нурлат	га							46,00	46,00	46,00	46,00	46,00	230
	Идел буе	га							8,00	8,00	8,00	8,00	8,00	40
	Шәһәр яны	га							19	19	19	19	19	95
	Саба	га							67	67	67	67	67	335
	Тәтеш	га							15	15	15	15	15	75
	Чирмешән	га							6	6	6	6	6	30
	Барлыгы	га							808,3	808,3	808,3	808,3	808,3	4041,5
Сайлап алып санитар кисүләр	Әгерже	га							200	200	200	200	200	1000
	Азнакай	га							132,0	132,0	132,0	132,0	132,0	660
	Аксубай	га							14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	70
	Әлки	га							39,0	39,0	39,0	39,0	39,0	195

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Әлмәт	га							254,0	254,0	254,0	254,0	254,0	1270
	Арча	га							142,0	142,0	142,0	142,0	142,0	710
	Баулы	га							156,0	156,0	156,0	156,0	156,0	780
	Биләр	га							100	100	100	100	100	500
	Болгар	га							332,0	332,0	332,0	332,0	332,0	1660
	Бөгелмә	га							558,0	558,0	558,0	558,0	558,0	2790
	Буа	га							113	113	113	113	113	565
	Алабуга	га							324	324	324	324	324	1620
	шул исәптән Лубян	га							*172*	*172*	*172*	*172*	*172*	860
	Зәй	га							984	984	984	984	984	4920
	Зеленодольск	га							400,3	400,3	400,3	400,3	400,3	2001,5
	Ислейтар	га							128	128	128	128	128	640
	Кайбыч	га							100,8	100,8	100,8	100,8	100,8	504
	Кәләй	га							99	99	99	99	99	495
	Кама	га							361,0	361,0	361,0	361,0	361,0	1805
	Кызыл-Йолдыз	га							90,0	90,0	90,0	90,0	90,0	450
	Лаеш	га							235,0	235,0	235,0	235,0	235,0	1175
	Лениногорск	га							517,0	517,0	517,0	517,0	517,0	2585
	Мамадыш	га							830,0	830,0	830,0	830,0	830,0	4150
	Минзәлә	га							170	170	170	170	170	850
	Түбән Кама	га							333,0	333,0	333,0	333,0	333,0	1665
	Нурлат	га							756,0	756,0	756,0	756,0	756,0	3780
	Идел буе	га							268,0	268,0	268,0	268,0	268,0	1340
	Шәһәр яны	га							1157,0	1157,0	1157,0	1157,0	1157,0	5785
	Саба	га							1199,0	1199,0	1199,0	1199,0	1199,0	5995
	Тәтеш	га							145	145	145	145	145	725
	Чирмешән	га							151,0	151,0	151,0	151,0	151,0	755
	Барлыгы								10288,1	10288,1	10288,1	10288,1	10288,1	51440,5

Татарстан
Республикасы
Урман планына
17 нче кушымта

Урманнарны торгызу һәм урман урчетү буенча планлаштырыла торган чаралар (гомуми күләм)

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Яшь урманнарны карап кисү (яктылык кертү, чистарту)	Әгерже	га	310	310	310	310	310	210	210	210	210	210	210	2500
	Азнакай	га	213	213	213	213	213	213	213	213	213	213	213	2130
	Аксубай	га	84	82	82	82	82	82	82	82	82	82	82	820
	Әлки	га	770	415	415	415	415	415	415	415	415	415	415	4150
	Әлмәт	га	281	218	218	218	218	218	168	168	168	168	168	1930
	Арча	га	252	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	2500
	Баулы	га	200	84	84	84	84	84	84	84	84	84	84	840
	Биләр	га	640	300	300	300	300	300	300	300	300	300	300	3000
	Болгар	га	250	336	336	336	336	336	336	336	336	336	336	3360
	Бөгелмә	га	183	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	650
	Буа	га	52	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	500
	Алабуга	га	159	148	148	148	148	148	200	200	200	200	200	1740
	шул исәптән Лубян	га							*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*500*
	Зәй	га	500	626	626	626	626	626	580	580	580	580	580	6030
	Зеленодольск	га	69	51	51	51	51	55,6	55,6	55,6	55,6	55,6	55,6	537,6
	Ислейтар	га	300	300	300	300	300	300	196	196	196	196	196	2480
	Кайбыч	га	184	180	180	180	180	135,1	135,1	135,1	135,1	135,1	135,1	1530,6
	Кәләй	га	103	101	101	101	101	101	101	101	101	101	101	1010
	Кама	га	550	599	599	599	599	599	598	598	598	598	598	5985
	Кызыл-Йолдыз	га	608	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	6000
	Лаеш	га	172	164	164	164	164	164	164	164	164	164	164	1640

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	га	300	198	198	198	198	198	65	65	65	65	65	1315
	Мамадыш	га	372	396	396	396	396	396	396	396	396	396	396	3960
	Минзәлә	га	483	483	483	483	483	483	483	483	483	483	483	4830
	Түбән Кама	га	533	530	530	530	530	530	530	530	530	530	530	5300
	Нурлат	га	712	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	6000
	Идел буе	га	251	246	246	246	246	246	246	246	246	246	246	2460
	Шәһәр яны	га	122	120	120	120	120	84	84	84	84	84	84	984
	Саба	га	662	500	500	500	500	62	62	62	62	62	62	2372
	Тәтеш	га	327	328	328	328	328	328	178	178	178	178	178	2530
	Чирмешән	га	443	222	222	222	222	222	223	223	223	223	223	2225
	Барлыгы	га	10085	8715	8715	8715	8715	8100,7	7669,7	7669,7	7669,7	7669,7	7669,7	81309,2
Сирәгәйтү	Әгерже	га							168,3	168,3	168,3	168,3	168,3	841,5
	Азнакай	га							303	303	303	303	303	1515
	Аксубай	га							50	50	50	50	50	250
	Әлки	га							178	178	178	178	178	890
	Әлмәт	га							100	100	100	100	100	500
	Арча	га							124	124	124	124	124	620
	Баулы	га							124	124	124	124	124	620
	Биләр	га							147	147	147	147	147	735
	Болгар	га							112	112	112	112	112	560
	Бөгелмә	га							117	117	117	117	117	585
	Буа	га							106	106	106	106	106	530
	Алабуга	га							243,7	243,7	243,7	243,7	243,7	1218,5
	шул исәптән Лубян	га							*75*	*75*	*75*	*75*	*75*	375
	Зәй	га							217	217	217	217	217	1085
	Зеленодольск	га							56	56	56	56	56	280
	Ислейтар	га							100	100	100	100	100	500
	Кайбыч	га							38,8	38,8	38,8	38,8	38,8	194
	Кәләй	га							49	49	49	49	49	245
	Кама	га							312	312	312	312	312	1560
	Кызыл-Йолдыз	га							167	167	167	167	167	835
	Лаеш	га							131	131	131	131	131	655

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	га							108	108	108	108	108	540
	Мамадыш	га							129	129	129	129	129	645
	Минзәлә	га							245	245	245	245	245	1225
	Түбән Кама	га							233	233	233	233	233	1165
	Нурлат	га							375	375	375	375	375	1875
	Идел буе	га							43	43	43	43	43	215
	Шәһәр яны	га							138	138	138	138	138	690
	Саба	га							465	465	465	465	465	2325
	Тәтеш	га							68	68	68	68	68	340
	Чирмешән	га							116	116	116	116	116	580
	Барлыгы								4763,8	4763,8	4763,8	4763,8	4763,8	23819
Сукмаклар ясау	Әгерже	га							127,9	127,9	127,9	127,9	127,9	639,5
	Азнакай	га							86	86	86	86	86	430
	Аксубай	га							124	124	124	124	124	620
	Әлки	га							368	368	368	368	368	1840
	Әлмәт	га							112	112	112	112	112	560
	Арча	га							56	56	56	56	56	280
	Баулы	га							96	96	96	96	96	480
	Биләр	га							194	194	194	194	194	970
	Болгар	га							70	70	70	70	70	350
	Бөгелмә	га							158	158	158	158	158	790
	Буа	га							139	139	139	139	139	695
	Алабуга	га							199,4	199,4	199,4	199,4	199,4	997
	шул исәптән Лубян	га							*92*	*92*	*92*	*92*	*92*	460
	Зәй	га							174	174	174	174	174	870
	Зеленодольск	га							77	77	77	77	77	385
	Ислейтар	га							97	97	97	97	97	485
	Кайбыч	га							24,8	24,8	24,8	24,8	24,8	124
	Кәләй	га							18	18	18	18	18	90
	Кама	га							300	300	300	300	300	1500
	Кызыл-Йолдыз	га							128	128	128	128	128	640
	Лаеш	га							158	158	158	158	158	790

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	га							377	377	377	377	377	1885
	Мамадыш	га							191	191	191	191	191	955
	Минзәлә	га							157	157	157	157	157	785
	Түбән Кама	га							197	197	197	197	197	985
	Нурлат	га							310	310	310	310	310	1550
	Идел буе	га							54	54	54	54	54	270
	Шәһәр яны	га							105	105	105	105	105	525
	Саба	га							186	186	186	186	186	930
	Тәтеш	га							114	114	114	114	114	570
	Чирмешән	га							135	135	135	135	135	675
	Барлыгы	га							4533,1	4533,1	4533,1	4533,1	4533,1	22665,5
Яңартып кисүләр	Әгерже	га							56,4	56,4	56,4	56,4	56,4	282
	Азнакай	га							27	27	27	27	27	135
	Аксубай	га							1	1	1	1	1	5
	Әлки	га							344	344	344	344	344	1720
	Әлмәт	га							221	221	221	221	221	1105
	Арча	га							27	27	27	27	27	135
	Баулы	га							2	2	2	2	2	10
	Биләр	га							53	53	53	53	53	265
	Болгар	га							227	227	227	227	227	1135
	Бөгелмә	га							14	14	14	14	14	70
	Буа	га							25	25	25	25	25	125
	Алабуга	га							70,8	70,8	70,8	70,8	70,8	354
	шул исәптән Лубян	га							*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	0
	Зәй	га							398	398	398	398	398	1990
	Зеленодольск	га							0	0	0	0	0	0
	Ислейтар	га							89	89	89	89	89	445
	Кайбыч	га							0	0	0	0	0	0
	Кәләй	га							12	12	12	12	12	60
	Кама	га							84	84	84	84	84	420
	Кызыл-Йолдыз	га							18	18	18	18	18	90
	Лаеш	га							100	100	100	100	100	500

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	га							236	236	236	236	236	1180
	Мамадыш	га							32	32	32	32	32	160
	Минзәлә	га							209	209	209	209	209	1045
	Түбән Кама	га							77	77	77	77	77	385
	Нурлат	га							34	34	34	34	34	170
	Идел буе	га							146	146	146	146	146	730
	Шәһәр яны	га							0	0	0	0	0	0
	Саба	га							0	0	0	0	0	0
	Тәтеш	га							83	83	83	83	83	415
	Чирмешән	га							174	174	174	174	174	870
	Барлыгы								2760,2	2760,2	2760,2	2760,2	2760,2	13801
Яңадан формалаштырып кисүләр	Әгерҗе	га							1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	7
	Азнакай	га							5	5	5	5	5	25
	Аксубай	га							1	1	1	1	1	5
	Әлки	га							9	9	9	9	9	45
	Әлмәт	га							0	0	0	0	0	0
	Арча	га							0	0	0	0	0	0
	Баулы	га							6	6	6	6	6	30
	Биләр	га							1	1	1	1	1	5
	Болгар	га							0	0	0	0	0	0
	Бөгелмә	га							2	2	2	2	2	10
	Буа	га							2	2	2	2	2	10
	Алабуга	га							0	0	0	0	0	0
	шул исәптән Лубян	га							0	0	0	0	0	0
	Зәй	га							45	45	45	45	45	225
	Зеленодольск	га							0	0	0	0	0	0
	Ислейтар	га							0	0	0	0	0	0
	Кайбыч	га							0	0	0	0	0	0
	Кәләй	га							4	4	4	4	4	20
	Кама	га							0	0	0	0	0	0
	Кызыл-Йолдыз	га							7	7	7	7	7	35
	Лаеш	га							0	0	0	0	0	0

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	га							0	0	0	0	0	0
	Мамадыш	га							2	2	2	2	2	10
	Минзәлә	га							42	42	42	42	42	210
	Түбән Кама	га							36	36	36	36	36	180
	Нурлат	га							719	719	719	719	719	3595
	Идел буе	га							0	0	0	0	0	0
	Шәһәр яны	га							0	0	0	0	0	0
	Саба	га							0	0	0	0	0	0
	Тәтеш	га							0	0	0	0	0	0
	Чирмешән	га							5	5	5	5	5	25
	Барлыгы								887,4	887,4	887,4	887,4	887,4	4437
Аерым агачларны кисү	Әгерже	га							2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	13
	Азнакай	га							15	15	15	15	15	75
	Аксубай	га							0	0	0	0	0	0
	Әлки	га							32	32	32	32	32	160
	Әлмәт	га							9	9	9	9	9	45
	Арча	га							11	11	11	11	11	55
	Баулы	га							3	3	3	3	3	15
	Биләр	га							42	42	42	42	42	210
	Болгар	га							6	6	6	6	6	30
	Бөгелмә	га							12	12	12	12	12	60
	Буа	га							0	0	0	0	0	0
	Алабуга	га							1	1	1	1	1	5
	шул исәптән Лубян	га							*13*	*13*	*13*	*13*	*13*	65
	Зәй	га							95	95	95	95	95	475
	Зеленодольск	га							1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	8,5
	Ислейтар	га							1	1	1	1	1	5
	Кайбыч	га							1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	9
	Кәләй	га							1	1	1	1	1	5
	Кама	га							24	24	24	24	24	120
	Кызыл-Йолдыз	га							45	45	45	45	45	225
	Лаеш	га							4	4	4	4	4	20

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	га							21	21	21	21	21	105
	Мамадыш	га							9	9	9	9	9	45
	Минзәлә	га							34	34	34	34	34	170
	Түбән Кама	га							28	28	28	28	28	140
	Нурлат	га							0	0	0	0	0	0
	Идел буе	га							0	0	0	0	0	0
	Шәһәр яны	га							1	1	1	1	1	5
	Саба	га							62	62	62	62	62	310
	Тәтеш	га							0	0	0	0	0	0
	Чирмешән	га							43	43	43	43	43	215
	Барлыгы								505,1	505,1	505,1	505,1	505,1	2525,5
Кисү өчен урман бүлеп бирү, га	Әгерже	га	365	1300	1300	1300	1300	1300	1035,6	1035,6	1035,6	1035,6	1035,6	11678
	Азнакай	га	520	850	850	850	850	850	1193	1193	1193	1193	1193	10215
	Аксубай	га	370	950	950	950	950	950	614	614	614	614	614	7820
	Әлки	га	420	1450	1450	1450	1450	1450	1749	1749	1749	1749	1749	15995
	Әлмәт	га	313	1100	1100	1100	1100	1100	1174	1174	1174	1174	1174	11370
	Арча	га	150	1450	1450	1450	1450	1450	732	732	732	732	732	10910
	Баулы	га	360	600	600	600	600	600	751	751	751	751	751	6755
	Биләр	га	700	2100	2100	2100	2100	2100	1475	1475	1475	1475	1475	17875
	Болгар	га	135	700	700	700	700	700	1157	1157	1157	1157	1157	9285
	Бөгелмә	га	510	800	800	800	800	800	1453	1453	1453	1453	1453	11265
	Буа	га	170	770	770	770	770	770	511	511	511	511	511	6405
	Алабуга	га	250	1220	1220	1220	1220	1220	1204,9	1204,9	1204,9	1204,9	1204,9	12124,5
	шул исәптән Лубян	га							574	574	574	574	574	2870
	Зәй	га	730	1655	1655	1655	1655	1655	3096	3096	3096	3096	3096	23755
	Зеленодольск	га	60	855	855	855	855	855	722,3	722,3	722,3	722,3	722,3	7886,5
	Ислейтар	га	160	680	680	680	680	680	680	680	680	680	680	6800
	Кайбыч	га	50	650	650	650	650	650	417	417	417	417	417	5335
	Кәләй	га	520	1200	1200	1200	1200	1200	807	807	807	807	807	10035
	Кама	га	450	1700	1700	1700	1700	1700	1892	1892	1892	1892	1892	17960
	Кызыл-Йолдыз	га	250	2000	2000	2000	2000	2000	1131	1131	1131	1131	1131	15655
	Лаеш	га	80	920	920	920	920	920	846	846	846	846	846	8830

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	га	610	880	880	880	880	880	1934	1934	1934	1934	1934	14070
	Мамадыш	га	200	1400	1400	1400	1400	1400	1737	1737	1737	1737	1737	15685
	Минзәлә	га	600	1080	1080	1080	1080	1080	1946	1946	1946	1946	1946	15130
	Түбән Кама	га	650	1800	1800	1800	1800	1800	1852	1852	1852	1852	1852	18260
	Нурлат	га	1 230	3030	3030	3030	3030	3030	3109	3109	3109	3109	3109	30695
	Идел буе	га	281	1210	1210	1210	1210	1210	870	870	870	870	870	10400
	Шәһәр яны	га	0	1080	1080	1080	1080	1080	1503	1503	1503	1503	1503	12915
	Саба	га	1 543	4400	4400	4400	4400	4400	2488	2488	2488	2488	2488	34440
	Тәтеш	га	121	1160	1160	1160	1160	1160	671	671	671	671	671	9155
	Чирмешән	га	200	1010	1010	1010	1010	1010	1141	1141	1141	1141	1141	10755
	Барлыгы		11998	40000	40000	40000	40000	40000	39891,8	39891,8	39891,8	39891,8	39891,8	399459
Урманнарны башка рәвешле карап тору, га	Әгерже	га	200,0	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Азнакай	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Аксубай	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Әлки	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Әлмәт	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Арча	га	200,0	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Баулы	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Биләр	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Болгар	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Бөгелмә	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Буа	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Алабуга	га	185,0	185	185	185	185	185	185	185	185	185	185	1850
	шул исәптән Лубян	га												*0*
	Зәй	га	167,0	167	167	167	167	167	167	167	167	167	167	1670
	Зеленодольск	га	115,0	115	115	115	115	115	115	115	115	115	115	1150
	Ислейтар	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Кайбыч	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Кәләй	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Кама	га	200,0	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Кызыл-Йолдыз	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Лаеш	га	200,0	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Ү.лч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Мамадыш	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Минзәлә	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Түбән Кама	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Нурлат	га	200,0	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Идел буе	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Шәһәр яны	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Саба	га	200,0	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Тәтеш	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Чирмешән	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Барлыгы		95	2767	2767	2767	2767	2767	2767	2767	2767	2767	2767	27670
Квартал араларын чистарту, км	Әгерже	км.	15	15	15	15								45
	Азнакай	км.					15	15	0					30
	Аксубай	км.							15					15
	Әлки	км.								15				15
	Әлмәт	км.									15			15
	Арча	км.										15		15
	Баулы	км.											15	15
	Биләр	км.												0
	Болгар	км.										20		20
	Бөгелмә	км.									20			20
	Буа	км.								20				20
	Алабуга	км.					20	20	10					50
	шул исәптән Лубян	км												0
	Зәй	км.	20	20	20	20								60
	Зеленодольск	км.											20	20
	Ислейтар	км.										10	10	20
	Кайбыч	км.							10	10	10			30
	Кәләй	км.					20	20						40
	Кама	км.	20	20	20	20								60
	Кызыл-Йолдыз	км.							20	20				40
	Лаеш	км.									20		20	40

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	км.										20	20	40
	Мамадыш	км.							20	20	20	20		80
	Минзәлә	км.					20	20						40
	Түбән Кама	км.	20	20	20	20								60
	Нурлат	км.	20	20	20	20								60
	Идел буе	км.					20	20						40
	Шәһәр яны	км.							20					20
	Саба	км.								20			20	40
	Тәтеш	км.									20			20
	Чирмешән	км.										20		20
	Барлыгы		95	95	95	95	95	95	95	105	105	85	105	990
Агач утырту	Әгерже	га	100	55	57	59	61	63	99,2	100	100	100	100	794,2
	Азнакай	га	135	28	33	38	43	48	48	53	58	62	64	475
	Аксубай	га	90	14	17	20	22	25	25	28	31	32	33	247
	Әлки	га	50	26	33	40	47	54	54	61	50	50	50	465
	Әлмәт	га	140	50	55	60	65	70	76,6	75	75	75	75	676,6
	Арча	га	145	111	111	111	111	111	111	111	90	80	70	1017
	Баулы	га	70	13	16	21	25	30	30	35	35	35	35	275
	Биләр	га	170	50	62	74	88	100	100	50	50	50	50	674
	Болгар	га	75	16	19	22	25	28	28	20	20	20	20	218
	Бөгелмә	га	200	28	33	38	43	48	48	67	70	70	70	515
	Буа	га	45	8	8	8	8	9	9	10	12	13	13	98
	Алабуга	га	140	26	32	38	44	50	50	65	65	65	65	500
	шул исәптән Лубян	га							*15,9*	*30*	*30*	*30*	*30*	*126*
	Зәй	га	90	42	72	102	132	162	162	50	50	50	50	872
	Зеленодольск	га	55	7	7	7	8	8	15	9	10	11	11	93
	Ислейтар	га	45	10	10	10	11	11	11	12	12	13	14	114
	Кайбыч	га	100	6	8	10	12	14	70	50	50	50	50	320
	Кәләй	га	85	38	44	50	56	62	40	20	30	30	30	400
	Кама	га	170	213	213	213	213	213	213	110	110	110	110	1718
	Кызыл-Йолдыз	га	120	56	65	94	103	116	120,2	56,9	66,9	81,9	91,9	973,7
	Лаеш	га	130	63	67	71	75	79	79	83	32	32	32	613

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	га	140	45	55	65	75	85	85	45	45	45	45	590
	Мамадыш	га	100	57	57	57	57	57	47	37	37	37	37	480
	Минзәлә	га	190	96	110	124	138	154	153	140	142	144	146	1347
	Түбән Кама	га	70	17	24	31	38	45	45	35	35	35	35	340
	Нурлат	га	135	52	63	74	85	96	66	77	88	99	110	810
	Идел буе	га	100	12	15	18	21	24	24	10	10	10	10	154
	Шәһәр яны	га	100	14	14	14	14	14	34	52	52	52	52	312
	Саба	га	340	211	224	237	250	263	263	120	110	100	90	1868
	Тәтеш	га	100	21	21	21	21	21	20	20	20	20	20	205
	Чирмешән	га	70	16	22	28	34	40	40	46	30	25	25	306
	Барлыгы		3500	1401	1567	1755	1925	2100	2166	1647,9	1585,9	1596,9	1603,9	20848,6
Катнаш урман торгызу	Әгерже	га		8	8	8	10	10	8	8	8	8	8	84
	Азнакай	га												0
	Аксубай	га												0
	Әлки	га		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	20
	Әлмәт	га		6	7	8	9	10	5	5	5	5	5	65
	Арча	га												0
	Баулы	га												0
	Биләр	га												0
	Болгар	га												0
	Бөгелмә	га												0
	Буа	га												0
	Алабуга	га		2	2	2	2	2						10
	шул исәптән Лубян	га												0
	Зәй	га												0
	Зеленодольск	га												0
	Ислейтар	га												0
	Кайбыч	га												0
	Кәләй	га												0
	Кама	га												0
	Кызыл-Йолдыз	га										5	5	10
	Лаеш	га												0

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	га												0
	Мамадыш	га												0
	Минзәлә	га												0
	Түбән Кама	га												0
	Нурлат	га												0
	Идел буе	га												0
	Шәһәр яны	га												0
	Саба	га												0
	Тәтеш	га												0
	Чирмешән	га												0
	Барлыгы	га	0	18	19	20	23	24	19,8	15	15	20	20	193,8
Урман Культуралары өстәү	Әгерҗе	га	10	165	171	177	183	189	124,4	40	40	40	40	1169,4
	Азнакай	га	141	84	99	112	125	138	151	164	177	190	198	1438
	Аксубай	га	66	42	51	60	69	78	83	87	91	94	99	754
	Әлки	га	85	78	99	120	141	163	184	205	226	240	255	1711
	Әлмәт	га	14	87	102	117	132	147	100	100	100	100	100	1085
	Арча	га	205	333	333	333	333	333	333	270	240	210	180	2898
	Баулы	га	9	39	54	69	84	99	114	70	60	60	60	709
	Биләр	га	103	150	186	222	264	302	300	276	238	200	200	2338
	Болгар	га	60	48	57	66	75	84	90	66	66	66	66	684
	Бөгелмә	га	150	84	99	114	129	144	210	210	210	210	210	1620
	Буа	га	30	24	24	24	24	29	32	11	12	13	13	206
	Алабуга	га	85	78	96	114	132	150	90	105	120	120	120	1125
	шул исәптән Лубян	га							30	45	60	60	60	255
	Зәй	га	200	126	216	306	396	486	360	360	360	360	360	3330
	Зеленодольск	га	51	21	21	21	24	24	27	30	33	33	36	270
	Ислейтар	га	100	30	30	30	33	33	30	30	30	30	30	306
	Кайбыч	га	80	18	24	30	36	42	51	60	72	81	90	504
	Кәләй	га	25	48	66	84	102	120	45	30	35	35	40	605
	Кама	га	20	639	639	639	639	639	360	360	360	360	360	4995
	Кызыл-Йолдыз	га	117	258	285	372	399	438	350	370	390	400	400	3662
	Лаеш	га	74	189	201	213	225	237	249	220	220	160	160	2074

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	га	103	135	165	195	225	255	285	285	135	135	135	1950
	Мамадыш	га	150	141	141	141	141	141	141	141	141	141	141	1410
	Минзәлә	га	371	288	330	382	414	462	200	200	220	220	242	2958
	Түбән Кама	га	160	51	72	93	124	135	105	105	105	105	105	1000
	Нурлат	га	252	66	99	132	165	198	232	264	297	330	360	2143
	Идел буе	га	53	36	45	54	63	72	18	18	18	18	18	360
	Шәһәр яны	га	100	42	42	42	42	42	60	60	50	60	60	500
	Саба	га	60	633	672	711	750	789	819	867	708	593	683	7225
	Тәтеш	га	53	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	600
	Чирмешән	га	20	48	66	84	102	120	138		174	192	210	1135
	Барлыгы	га	2947	4041	4545	5117	5341,4	6149	5341,4	5064	4988	4856	5031	50763,4
Урман культураларын карап тору	Әгерже	га	800	495	513	531	549	567	996,8	997,6	998	999,2	1000	7646,6
	Азнакай	га	600	252	297	342	387	432	445	485	530	572	611	4353
	Аксубай	га	662	126	153	170	183	190	226	231	280	301	318	2178
	Әлки	га	300	234	297	357	411	468	491	547	538	526	511	4380
	Әлмәт	га	800	261	306	352	398	444	834	807,8	766	751,6	750	5670,4
	Арча	га	1000	999	999	999	999	999	1110	1100	1026	933	811	9975
	Баулы	га	500	117	144	187	230	273	266	305	330	345	350	2547
	Биләр	га	959	450	558	652	746	840	914	764	638	550	500	6612
	Болгар	га	200	144	171	192	223	244	259	239	221	208	200	2101
	Бөгелмә	га	501	252	297	339	381	423	445	541	620	672	697	4667
	Буа	га	250	72	72	72	72	81	84	91	104	116	125	889
	Алабуга	га	305	234	288	344	400	456	501	562	599	635	650	4669
	шул исәптән Лубян	га							136	188	252	286	300	1162
	Зәй	га	1300	378	648	882	1116	1350	1366	1060	806	612	500	8718
	Зеленодольск	га	250	63	63	63	72	72	109	105	105	106	106	864
	Ислейтар	га	250	90	90	90	99	99	97	113	117	122	131	1048
	Кайбыч	га	555	54	72	90	108	126	912	742	590	520	500	3714
	Кәләй	га	900	144	198	258	318	378	424	324	294	290	290	2918
	Кама	га	950	1917	1917	1917	1917	1917	1845	1604	1390	1203	1100	16727
	Кызыл-Йолдыз	га	500	774	855	963	1071	1179	757	664,8	690,6	724,8	779,6	8958,8
	Лаеш	га	350	567	603	636	669	702	754	790	610	469	371	6171

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	га	800	405	495	590	685	780	780	660	560	490	450	5895
	Мамадыш	га	900	423	423	423	423	423	500	440	400	380	370	4205
	Минзәлә	га	900	864	990	1120	1250	1380	1436	1571	1432	1433	1440	12916
	Түбән Кама	га	400	153	216	268	320	372	401	289	373	360	350	3102
	Нурлат	га	950	198	297	395	493	591	673	701	770	869	990	5977
	Идел буе	га	700	108	135	163	191	219	219	175	139	114	100	1563
	Шәһәр яны	га	350	126	126	126	126	126	340	412	466	502	520	2870
	Саба	га	4307	1899	2016	2131	2246	2361	2469	1949	1337	1243	1000	18651
	Тәтеш	га	350	180	180	180	180	180	213	201	200	200	200	1914
	Чирмешән	га	701	144	198	252	306	360	358	406	372	333	281	3010
	Барлыгы		22290	12123	13617	15084	16569	18032	20224,8	18877,2	17301,6	16579,6	16002	186700,2
Урман культуралары өчен туфрак әзерләү	Әгерже	га	100	55	57	59	61	63	100	100	100	100	76	771
	Азнакай	га	135	28	33	38	43	48	53	58	62	64	66	493
	Аксубай	га	100	14	17	20	22	25	28	31	32	33	34	256
	Әлки	га	50	26	33	40	47	54	61	50	50	50	50	461
	Әлмәт	га	155	29	34	39	44	49	75	75	75	75	75	570
	Арча	га	177	111	111	111	111	111	111	90	80	70	60	966
	Баулы	га	70	13	16	21	25	30	35	35	35	35	35	280
	Биләр	га	170	50	62	74	88	100	50	50	50	50	50	624
	Болгар	га	75	16	19	22	25	28	20	20	20	20	20	210
	Бөгелмә	га	200	28	33	38	43	48	67	70	70	70	70	537
	Буа	га	45	8	8	8	8	9	10	12	13	13	13	102
	Алабуга	га	140	26	32	38	44	50	65	65	65	65	65	515
	шул исәптән Лубян	га							30	30	30	30	30	150
	Зәй	га	90	42	72	102	132	162	50	50	50	50	50	760
	Зеленодольск	га	55	7	7	7	8	8	9	10	11	11	12	90
	Ислейтар	га	50	10	10	10	11	11	12	12	13	14	14	117
	Кайбыч	га	115	6	8	10	12	14	50	50	50	50	50	300
	Кәләй	га	85	16	22	28	34	40	20	30	30	30	30	280
	Кама	га	192	213	213	213	213	213	110	110	110	110	110	1615
	Кызыл-Йолдыз	га	120	86	95	124	133	146	55	66,9	81,9	91,9	101,9	1101,6
	Лаеш	га	200	63	67	71	75	79	83	32	32	32	32	566

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	га	150	45	55	65	75	85	45	45	45	45	45	550
	Мамадыш	га	100	47	47	47	47	47	37	37	37	37	37	420
	Минзәлә	га	190	96	110	124	138	154	140	142	144	146	148	1342
	Түбән Кама	га	70	17	24	31	38	45	35	35	35	35	35	330
	Нурлат	га	182	22	33	44	55	66	77	88	99	110	120	714
	Идел буе	га	100	12	15	18	21	24	10	10	10	10	10	140
	Шәһәр яны	га	171	14	14	14	14	14	52	52	52	52	52	330
	Саба	га	340	211	224	237	250	263	120	110	100	90	90	1695
	Тәтеш	га	100	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	200
	Чирмешән	га	70	16	22	28	34	40	46	30	25	25	20	286
	Барлыгы		3797	1347	1513	1701	1871	2046	1646	1585,9	1596,9	1603,9	1591	20298,7
Урманнарның табигый яңарышына ярдәм итү	Әгерже	га	25	25	25	25	25	25	115	115	115	115	115	700
	Азнакай	га												0
	Аксубай	га	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	150
	Әлки	га												0
	Әлмәт	га	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	150
	Арча	га		15	15	15	15	15	15	10	10	10	10	130
	Баулы	га												0
	Биләр	га	100	20	20	20	20	20						100
	Болгар	га	15	15	15	15	15	15	15	5	5	5	15	120
	Бөгелмә	га	100	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	200
	Буа	га												0
	Алабуга	га		25	25	25	25	25	12	20	20	20	20	217
	шул исәптән Лубян	га							12	20	20	20	20	92
	Зәй	га												0
	Зеленодольск	га												0
	Ислейтар	га		15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	150
	Кайбыч	га							10	10	10	10	10	50
	Кәләй	га	20	10	10	10	10	10					10	60
	Кама	га	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	200
	Кызыл-Йолдыз	га	21	20	20	20	20	20	7	15,4	15,4	15,4	20,4	194,6
	Лаеш	га	30	15	15	15	15	15	15	5	5	5	5	110

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	га												0
	Мамадыш	га		10	10	10	10	10	5	5	5	5	5	75
	Минзәлә	га	40	20	20	20	20	20	15	15	15	15	15	175
	Түбән Кама	га												0
	Нурлат	га	100	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	500
	Идел буе	га							8	8	8	8	8	40
	Шәһәр яны	га												0
	Саба	га		20	20	20	20	20	20	15	10	15	20	180
	Тәтеш	га								20	20	30	30	100
	Чирмешән	га												0
	Барлыгы		501	330	330	330	330	330	372	378,4	373,4	388,4	418,4	4081,6
Стандарт утыртма материал (үсентеләр) үрчетү	Әгерҗе	мең шт.	648	648	648	648	648	648	648	648	648	648	648	6480
	Азнакай	мең шт.	1592	1592	1592	1592	1592	1592	600	600	600	600	600	10960
	Аксубай	мең шт.	936	936	936	936	936	936	143	153	158	163	169	5466
	Әлки	мең шт.	511	511	511	511	511	511	511	511	511	511	511	5110
	Әлмәт	мең шт.	2730	2730	2730	2730	2730	2730	1000	1000	1000	1000	1000	18650
	Арча	мең шт.	2993	2993	2993	2993	2993	2993	1000	930	870	810	750	19325
	Баулы	мең шт.	835	835	835	835	835	835	350	300	300	300	300	5725
	Биләр	мең шт.	1334	1334	1334	1334	1334	1334	500	500	500	500	500	9170
	Болгар	мең шт.	1017	1017	1017	1017	1017	1017	500	500	500	500	500	7585
	Бөгелмә	мең шт.	2994	2994	2994	2994	2994	2994	1500	1500	1500	1500	1500	22470
	Буа	мең шт.	147	147	147	147	147	147	147	147	147	147	147	1470
	Алабуга	мең	2172	2172	2172	2172	2172	2172	700	700	700	700	700	14360

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
		шт.												
	шул исәптән Лубян	мең шт.							300	300	300	300	300	1500
	Зәй	мең шт.	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	20290
	Зеленодольск	мең шт.	1831	1831	1831	1831	1831	1831	900	900	900	900	900	13655
	Ислейтар	мең шт.	1225	1225	1225	1225	1225	1225	1225	1225	1225	1225	1225	12250
	Кайбыч	мең шт.	1948	1948	1948	1948	1948	1948	1948	1948	1948	1948	1948	19480
	Кәләй	мең шт.	844	844	844	844	844	844	250	260	260	260	260	5510
	Кама	мең шт.	2490	2490	2490	2490	2490	2490	1400	1400	1400	1400	1400	19450
	Кызыл-Йолдыз	мең шт.	1723	1723	1723	1723	1723	1723	600	600	600	600	600	11615
	Лаеш	мең шт.	549	549	549	549	549	549	549	549	549	549	549	5490
	Лениногорск	мең шт.	1540	1540	1540	1540	1540	1540	1540	1540	1540	1540	1540	15400
	Мамадыш	мең шт.	1455	1455	1455	1455	1455	1455	1000	1000	1000	1000	1000	12275
	Минзәлә	мең шт.	1034	1034	1034	1034	1034	1034	570	590	610	630	640	8210
	Түбән Кама	мең шт.	1780	1780	1780	1780	1780	1780	390	390	390	390	390	10850
	Нурлат	мең шт.	766	766	766	766	766	766	766	766	766	766	766	7660
	Идел буе	мең шт.	572	572	572	572	572	572	10	572	572	572	572	5158
	Шәһәр яны	мең шт.	2334	2334	2334	2334	2334	2334	2500	2500	2500	2500	2500	24170
	Саба	мең шт.	6218	6218	6218	6218	6218	6218	12000	12000	12000	12000	12000	91090

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Тәтеш	мең шт.	679	679	679	679	679	679	600	600	600	600	600	6395
	Чирмешән	мең шт.	911	911	911	911	911	911	495	594	594	495	495	7228
	Барлыгы	мең шт.	47837	47837	47837	47837	47837	47837	36371	36952	36917	36783	36739	422947
Стандарт утыртма материал (үсентеләр) үстерү	Әгерже	мең шт.	305	305	305	305	305	305	305	305	305	305	305	3050
	Азнакай	мең шт.							300	300	300	300	300	1500
	Аксубай	мең шт.	929	929	929	929	929	929	124,4	133,3	137,8	142,2	146,6	5329
	Әлки	мең шт.	683	683	683	683	683	683	683	683	683	683	683	6830
	Әлмәт	мең шт.	450	450	450	450	450	450	300	300	300	300	300	3750
	Арча	мең шт.	1408	1408	1408	1408	1408	1408	650	580	520	460	400	9650
	Баулы	мең шт.	243	243	243	243	243	243	200	200	200	200	200	2215
	Биләр	мең шт.	990	990	990	990	990	990	300	300	300	300	300	6450
	Болгар	мең шт.	250	250	250	250	250	250	200	200	200	200	200	2250
	Бөгелмә	мең шт.	1005	1005	1005	1005	1005	1005	500	500	500	500	500	7525
	Буа	мең шт.	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Алабуга	мең шт.	2763	2763	2763	2763	2763	2763	260	260	260	260	260	15115
	шул исәптән Лубян	мең шт.												0
	Зәй	мең шт.	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577	5770
	Зеленодольск	мең	217	217	217	217	217	217	50	50	50	50	50	1335

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
		шт.												
	Ислейтар	мең шт.	151	151	151	151	151	151	151	151	151	151	151	1510
	Кайбыч	мең шт.	902	902	902	902	902	902	902	902	902	902	902	9020
	Кәләй	мең шт.	280	280	280	280	280	280	50	50	50	50	50	1650
	Кама	мең шт.	1525	1525	1525	1525	1525	1525	500	500	500	500	500	10125
	Кызыл-Йолдыз	мең шт.	384	384	384	384	384	384	50	60	70	80	100	2280
	Лаеш	мең шт.	104	104	104	104	104	104	30	30	30	30	30	670
	Лениногорск	мең шт.	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	5000
	Мамадыш	мең шт.	2054	2054	2054	2054	2054	2054	500	500	500	500	500	12770
	Минзәлә	мең шт.	394	394	394	394	394	394	394	394	394	394	394	3940
	Түбән Кама	мең шт.	250	250	250	250	250	250	20	20	20	20	20	1350
	Нурлат	мең шт.	424	424	424	424	424	424	424	424	424	424	424	4240
	Идел буе	мең шт.	496	496	496	496	496	496	496	496	496	496	496	4960
	Шәһәр яны	мең шт.	1804	1804	1804	1804	1804	1804	500	500	500	500	500	11520
	Саба	мең шт.	1166	1166	1166	1166	1166	1166	1166	1166	1166	1166	1166	11660
	Тәтеш	мең шт.	188	188	188	188	188	188	200	200	200	200	200	1940
	Чирмешән	мең шт.	536	536	536	536	536	536	290	348	348	290	290	4246
	Барлыгы	мең шт.	21178	21178	21178	21178	21178	21178	10822	10829	10784	10680	10645	159650

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Агач орлыклары Плантацияләрен карап тору	Әгерҗе	га												0
	Азнакай	га												0
	Аксубай	га												0
	Әлки	га												0
	Әлмәт	га												0
	Арча	га												0
	Баулы	га												0
	Биләр	га												0
	Болгар	га												0
	Бөгелмә	га												0
	Буа	га												0
	Алабуга	га												0
	шул исәптән Лубян	га												0
	Зәй	га												0
	Зеленодольск	га						3	0	5	10	10	10	38
	Ислейтар	га												0
	Кайбыч	га		6	6	10	18	20	21,5	50	50	50	50	281,5
	Кәләй	га												0
	Кама	га												0
	Кызыл-Йолдыз	га												0
	Лаеш	га												0
	Лениногорск	га												0
	Мамадыш	га												0
	Минзәлә	га												0
	Түбән Кама	га												0
	Нурлат	га												0
	Идел буе	га												0
	Шәһәр яны	га						3						3
	Саба	га				25	50	75	0	58	58	58	58	382
	Тәтеш	га												0
	Чирмешән	га												0
	Барлыгы		0	6	6	35	68	101	21,5	113	118	118	118	704,5

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Даими агач үсентеләре кишәрлекләрен карап тору	Әгерҗе	га												0
	Азнакай	га												0
	Аксубай	га												0
	Әлки	га												0
	Әлмәт	га												0
	Арча	га				13								13
	Баулы	га												0
	Биләр	га												0
	Болгар	га												0
	Бөгелмә	га												0
	Буа	га												0
	Алабуга	га												0
	шул исәптән Лубян	га												0
	Зәй	га												0
	Зеленодольск	га				6				5			7	18
	Ислейтар	га							17					17
	Кайбыч	га		50	50	50	50	50		50	50	50	50	450
	Кәләй	га												0
	Кама	га		12			12			12			12	48
	Кызыл-Йолдыз	га									16,5		16,5	33
	Лаеш	га				10				10				20
	Лениногорск	га												0
	Мамадыш	га												0
	Минзәлә	га												0
	Түбән Кама	га												0
	Нурлат	га									0			0
	Идел буе	га												0
	Шәһәр яны	га		10	10	20	10							50
	Саба	га												0
	Тәтеш	га		10			10			10			10	40
	Чирмешән	га												0
	Барлыгы	га	0	82	60	99	82	50	17	87	66,5	50	95,5	689

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Агач орлыклары хәзерләү	Әгерҗе	кг.		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Азнакай	кг.	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	1300
	Аксубай	кг.	146	146	146	146	146	146	146	146	146	146	146	1460
	Әлки	кг.	470	470	470	470	470	470	470	470	470	470	470	4700
	Әлмәт	кг.	12	100	100	100	100	100	40	40	40	40	40	700
	Арча	кг.	70	70	70	70	70	70	30	25	20	20	15	460
	Баулы	кг.	131	131	131	131	131	131	100	100	100	100	100	1155
	Биләр	кг.	432	432	432	432	432	432	200	200	200	200	200	3160
	Болгар	кг.	296	296	296	296	296	296	296	296	296	296	296	2960
	Бөгелмә	кг.	177	177	177	177	177	177	177	177	177	177	177	1770
	Буа	кг.	1055	1055	1055	1055	1055	1055	1055	1055	1055	1055	1055	10550
	Алабуга	кг.	58	58	58	58	58	58	78	78	78	78	78	680
	шул исәптән Лубян	кг.							20	20	20	20	20	100
	Зәй	кг.	421	421	421	421	421	421	421	421	421	421	421	4210
	Зеленодольск	кг.	4	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	500
	Ислейтар	кг.	52	52	52	52	52	52	52	52	52	52	52	520
	Кайбыч	кг.	10216	10216	10216	10216	10216	10216	10216	10216	10216	10216	10216	102160
	Кәләй	кг.	6000	6000	6000	6000	6000	6000	30	35	35	35	35	30170
	Кама	кг.	52	100	100	100	100	100	250	250	250	250	250	1750
	Кызыл-Йолдыз	кг.	2359	2359	2359	2359	2359	2359	600	600	600	600	600	14795
	Лаеш	кг.		70	70	70	70	70	60	60	60	60	60	650
	Лениногорск	кг.	221	221	221	221	221	221	221	221	221	221	221	2210
	Мамадыш	кг.	1574	1574	1574	1574	1574	1574	770	770	770	770	770	11720
	Минзәлә	кг.	91	91	91	91	91	91	230	235	240	242	245	1647
	Түбән Кама	кг.	200	200	200	200	200	200	70	70	70	70	70	1350
	Нурлат	кг.	602	602	602	602	602	602	602	602	602	602	602	6020
	Идел буе	кг.	11	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Шәһәр яны	кг.	40	40	40	40	40	40	100	100	100	100	100	700
	Саба	кг.	1294	1294	1294	1294	1294	1294	800	800	800	800	800	10470
	Тәтеш	кг.	5627	5627	5627	5627	5627	5627	900	1500	800	1000	1000	33335
	Чирмешән	кг.		100	100	100	100	100	50	55	55	50	50	760
	Барлыгы		31741	32282	32282	32282	32282	32282	18344	18954	18254	18451	18449	253862

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Шул исәптән ПЛСУ, ЛСП һәм Плюслы утыртмалардан иң яхшы орлыкларны җыю	Әгерҗе	кг.												
	Азнакай	кг.												
	Аксубай	кг.												
	Әлки	кг.												
	Әлмәт	кг.												
	Арча	кг.				300				25				325
	Баулы	кг.												
	Биләр	кг.												
	Болгар	кг.												
	Бөгелмә	кг.												
	Буа	кг.												
	Алабуга	кг.												
	шул исәптән Лубян	кг.												
	Зәй	кг.												
	Зеленодольск	кг.		15	15	50	15	15	15	20	15	15	15	190
	Ислейтар	кг.	42							20	15	15	15	65
	Кайбыч	кг.	10000	0	2000	4000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	20000
	Кәләй	кг.												
	Кама	кг.												
	Кызыл-Йолдыз	кг.												
	Лаеш	кг.				50								50
	Лениногорск	кг.												
	Мамадыш	кг.												
	Минзәлә	кг.												
	Түбән Кама	кг.												
	Нурлат	кг.												
	Идел буе	кг.												
	Шәһәр яны	кг.		10	10	20	10	10	15	15	15	15	15	135
	Саба	кг.												
	Тәтеш	кг.												
	Чирмешән	кг.												
	Барлыгы		10042	25	2025	4420	2025	2025	2030	2080	2045	2045	2045	20765

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Агач орлыклары Плантацияләре булдыру	Әгерҗе	га												0
	Азнакай	га												0
	Аксубай	га												0
	Әлки	га												0
	Әлмәт	га												0
	Арча	га												0
	Баулы	га												0
	Биләр	га												0
	Болгар	га												0
	Бөгелмә	га												0
	Буа	га												0
	Алабуга	га												0
	шул исәптән Лубян	га												0
	Зәй	га												0
	Зеленодольск	га					2	3	9,26	5				19,26
	Ислейтар	га												0
	Кайбыч	га	2			4	8	8	1,3	4	4	4	2	38
	Кәләй	га												0
	Кама	га												0
	Кызыл-Йолдыз	га												0
	Лаеш	га												0
	Лениногорск	га												0
	Мамадыш	га												0
	Минзәлә	га												0
	Түбән Кама	га												0
	Нурлат	га												0
	Идел буе	га												0
	Шәһәр яны	га					2	3						5
	Саба	га				25	25	25						75
	Тәтеш	га												0
	Чирмешән	га												0
	Барлыгы	га	2	0	0	29	37	39	10,56	9	4	4	2	134,56

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Клоннар архивларын булдыру	Әгерҗе	га												0
	Азнакай	га												0
	Аксубай	га												0
	Әлки	га												0
	Әлмәт	га												0
	Арча	га												0
	Баулы	га												0
	Биләр	га												0
	Болгар	га												0
	Бөгелмә	га												0
	Буа	га												0
	Алабуга	га												0
	шул исәптән Лубян	га												0
	Зәй	га												0
	Зеленодольск	га							5	5	0	0	0	10
	Ислейтар	га												0
	Кайбыч	га							2	2	2	2	0	8
	Кәләй	га												0
	Кама	га												0
	Кызыл-Йолдыз	га												0
	Лаеш	га												0
	Лениногорск	га												0
	Мамадыш	га												0
	Минзәлә	га												0
	Түбән Кама	га												0
	Нурлат	га												0
	Идел буе	га												0
	Шәһәр яны	га												0
	Саба	га						2						2
	Тәтеш	га												0
	Чирмешән	га												0
	Барлыгы	га	0	0	0	0	0	2	7	7	2	2	0	20

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Клоннар архивларын карап тору	Әгерҗе	га												
	Азнакай	га												
	Аксубай	га												
	Әлки	га												
	Әлмәт	га												
	Арча	га												
	Баулы	га												
	Биләр	га												
	Болгар	га												
	Бөгелмә	га												
	Буа	га												
	Алабуга	га												
	шул исәптән Лубян	га												
	Зәй	га												
	Зеленодольск	га					2	4	3,9		10	10	14	43,9
	Ислейтар	га												
	Кайбыч	га						2		6	8	8	14	38
	Кәләй	га												
	Кама	га												
	Кызыл-Йолдыз	га												
	Лаеш	га												
	Лениногорск	га												
	Мамадыш	га												
	Минзәлә	га												
	Түбән Кама	га												
	Нурлат	га												
	Идел буе	га												
	Шәһәр яны	га												
	Саба	га						2	38	38	38	38	38	192
	Тәтеш	га												
	Чирмешән	га												
	Барлыгы	га					2	8	41,9	44	56	56	66	273,9

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Сынау культуралары булдыру	Әгерҗе	га												
	Азнакай	га												
	Аксубай	га												
	Әлки	га												
	Әлмәт	га												
	Арча	га												
	Баулы	га												
	Биләр	га												
	Болгар	га												
	Бөгелмә	га												
	Буа	га												
	Алабуга	га												
	шул исәптән Лубян	га												
	Зәй	га												
	Зеленодольск	га					2	2						4
	Ислейтар	га												
	Кайбыч	га						3			3		4	10
	Кәләй	га												
	Кама	га												
	Кызыл-Йолдыз	га												
	Лаеш	га												
	Лениногорск	га												
	Мамадыш	га												
	Минзәлә	га												
	Түбән Кама	га												
	Нурлат	га												
	Идел буе	га												
	Шәһәр яны	га					2	2						4
	Саба	га					5	5						10
	Тәтеш	га												
	Чирмешән	га												
	Барлыгы	га					9	12	0	0	3	0	4	28

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер..	ш											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Сынау культураларын карап тору	Әгерҗе	га												
	Азнакай	га												
	Аксубай	га												
	Әлки	га												
	Әлмәт	га												
	Арча	га												
	Баулы	га												
	Биләр	га												
	Болгар	га												
	Бөгелмә	га												
	Буа	га												
	Алабуга	га												
	шул исәптән Лубян	га												
	Зәй	га												
	Зеленодольск	га					2	4	2				2	10
	Ислейтар	га												
	Кайбыч	га						3				12		15
	Кәләй	га												
	Кама	га												
	Кызыл-Йолдыз	га												
	Лаеш	га												
	Лениногорск	га												
	Мамадыш	га												
	Минзәлә	га												
	Түбән Кама	га												
	Нурлат	га												
	Идел буе	га												
	Шәһәр яны	га					2	4						6
	Саба	га					5	10						15
	Тәтеш	га												
	Чирмешән	га												
	Барлыгы	га					9	21	2	0	0	12	2	46

Татарстан
Республикасы
Урман планына
18 нче кушымта

Урманнарны торгызу, үстерү буенча арендаторлар тарафыннан гамәлгә ашырылучы планлаштырыла торган чаралар

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Ясалма урман торгызу	Әгерже	га				100	100	100	99	100	100	100	100	799
	Әлмәт	га				0	37	44	46	50	52	51	50	330
	Кызыл-Йолдыз	га				14	14	4	4	6	6	6	6	61
	Барлыгы	га				114	151	148	149	156	158	157	156	1182
Табигый урман торгызуга ярдәм итү	Әгерже	га				123	123	115	115	115	115	115	115	936
	Әлмәт	га				0	4	35	5	5	5	5	5	64
	Кызыл-Йолдыз	га				4	4	3	3	3	3	3	3	23
	Барлыгы	га				127	131	153	123	123	123	123	123	1026
Катнаш урман торгызу	Әгерже	га				8	8	8	8	8	8	8	8	64
	Әлмәт	га				0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Кызыл-Йолдыз	га				0	0	5	5	0	0	0	0	10
	Барлыгы	га				8	8	13	13	8	8	8	8	74
Агротехник тәрбия	Әгерже	га				531	531	544	997	998	998	999	1000	6598
	Әлмәт	га				0	204	231	388	462	494	507	507	2793
	Кызыл-Йолдыз	га				84	84	84	71	36,6	36,6	36,6	36,6	469,4
	Барлыгы	га				615	819	859	1456	1496,6	1528,6	1542,6	1543,6	9891
Урман культуралары өстәү	Әгерже	га				177	183	40	40	40	40	40	40	600
	Әлмәт	га				0	97	110	60	60	60	60	60	507
	Кызыл-Йолдыз	га				42	36	42	42	42	42	42	42	330
	Барлыгы	га				219	316	192	142	142	142	142	142	1437
Урман культураларына туфрак әзерләү	Әгерже	га				100	100	99	100	100	100	100	76	775
	Әлмәт	га				0	44	46	50	52	51	50	50	343
	Кызыл-Йолдыз	га				14	14	4	4	6	6	6	6	60

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Барлыгы	га				114	158	149	154	158	157	156	132	1178
Яшь урманнарны карап тору максатында кисү (яктылык кертү, чистарту)	Әгерже	га		128,4	128,4	128,4	128,4	128,4	128,4	128,4	128,4	128,4	128,4	1284
	Әлмәт	га					4,2	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	118,2
	Кызыл-Йолдыз	га		12,7	12,7	12,7	12,7	12,7	12,7	12,7	12,7	12,7	12,7	127
	Барлыгы	га		141,1	141,1	141,1	145,3	160,1	160,1	160,1	160,1	160,1	160,1	1471,2
Сирәгәйтү	Әгерже	га							119,5	119,5	119,5	119,5	119,5	597,5
	Әлмәт	га							8,6	8,6	8,6	8,6	8,6	43
	Кызыл-Йолдыз	га							15,6	15,6	15,6	15,6	15,6	78
	Барлыгы	га							143,7	143,7	143,7	143,7	143,7	718,5
Сукмак ясау	Әгерже	га							115,3	115,3	115,3	115,3	115,3	576,5
	Әлмәт	га							4,7	4,7	4,7	4,7	4,7	23,5
	Кызыл-Йолдыз	га							14,4	14,4	14,4	14,4	14,4	72
	Барлыгы	га							134,4	134,4	134,4	134,4	134,4	672
Сирәк агачларны кисү	Әгерже	га							2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	12
	Барлыгы	га							2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	12
Татарстан Республикасы буенча барлыгы														
Ясалма урман торгызу		га				114	151	148	149	156	158	157	156	1182
Табигый урман торгызуга ярдәм итү		га				127	131	153	123	123	123	123	123	1026
Катнаш урман торгызу		га				8	8	13	13	8	8	8	8	74
Агротехник карап тору		га				615	819	859	1456	1496,6	1528,6	1542,6	1543,6	9891

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Урман культуралары		га				219	316	192	142	142	142	142	142	1437
Урман культураларына туфрак әзерләү		га				114	158	149	154	158	157	156	132	1178
Яшь урманнарны карап тору максатында кисү (яктылык кертү, чистарту))		га		141,1	141,1	141,1	149,7	145,3	160,1	160,1	160,1	160,1	160,1	1518,8
Сирәгәйтү		га							143,7	143,7	143,7	143,7	143,7	718,5
Сукмак ясау		га							134,4	134,4	134,4	134,4	134,4	672
Сирәк агачларны кисү		га							2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	12
Урманнарны янгыннардан саклау өчен каралган урман юлларын эксплуатацияләү	Әгерже	км			1	1	1	1						4
	Әлмәт	км							3	3	3	3	3	15
	Кызыл-Йолдыз	км												
	Барлыгы	км			1	1	1	1	3	3	3	3	3	19
Сукмаклар, янгынга каршы аралыклар, янгынга каршы өзеклекләр салу, янгынга каршы минераллаштырылган полосалар булдыру	Әгерже	км			150	150	150	150	150	150	150	150	150	1350
	Әлмәт	км							25	25	25	25	25	125
	Кызыл-Йолдыз	км			30	30	30	30	30	30	30	30	30	270
	Барлыгы	км			180	180	180	180	205	205	205	205	205	1745
Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән башка чаралар, шул исәптән сукмаклар чистарту, янгынга каршы минераллаштырылган полосаларны чистарту һәм яңарту	Әгерже	км			300	300	300	300	300	300	300	300	300	2700
	Әлмәт	км							8	8	8	8	8	40
	Кызыл-Йолдыз	км			10	10	10	10	10	10	10	10	10	90
	Барлыгы	км			310	310	310	310	318	318	318	318	318	2830
Кипкән үләнне, урман үсентеләрен, корыган ботакларны янгынга каршы контроль-профилактик	Әгерже	км												
	Әлмәт	км							2	2	2	2	2	10
	Кызыл-Йолдыз	км												
	Барлыгы	км							2	2	2	2	2	10

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
яндыру														

Татарстан
Республикасы
Урман планына
19 нчы кушымта

Дәүләт яисә муниципаль заказ урнаштыру нигезендә урманнарны торгызу һәм агач үстерү буенча дәүләт хакимияте һәм җирле үзидарә органнары тарафыннан тәэмин ителүче планлаштырыла торган чаралар

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Яшь урманнарны карап тору максатында кисү (яктылык кертү, чистарту))	Әгерҗе	га	181,6	181,6	181,6	181,6	181,6	81,6	81,6	81,6	81,6	81,6	81,6	1216
	Азнакай	га	213	213	213	213	213	213	213	213	213	213	213	2130
	Аксубай	га	84	82	82	82	82	82	82	82	82	82	82	820
	Әлки	га	770	415	415	415	415	415	415	415	415	415	415	4150
	Әлмәт	га	281	218	218	218	218	209,4	149,0	149,0	149,0	149,0	149,0	1826,4
	Арча	га	252	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	2500
	Баулы	га	200	84	84	84	84	84	84	84	84	84	84	840
	Биләр	га	640	300	300	300	300	300	300	300	300	300	300	3000
	Болгар	га	250	336	336	336	336	336	336	336	336	336	336	3360
	Бөгелмә	га	183	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	650
	Буа	га	52	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	500
	Алабуга	га	159	148	148	148	148	148	100	100	100	100	100	1240
	шул исәптән: Лубян								*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
	Зәй	га	500	626	626	626	626	626	580	580	580	580	580	6030
	Зеленодольск	га	69	51	51	51	51	55,6	55,6	55,6	55,6	55,6	55,6	537,6
	Иләйтар	га	300	300	300	300	300	300	196	196	196	196	196	2480
	Кайбыч	га	184	180	180	180	180	135,1	135,1	135,1	135,1	135,1	135,1	1530,6
	Кәләй	га	103	101	101	101	101	101	101	101	101	101	101	1010
	Кама	га	550	599	599	599	599	599	598	598	598	598	598	5985
	Кызыл-Йолдыз	га	608	587,3	587,3	587,3	587,3	587,3	587,3	587,3	587,3	587,3	587,3	5873
	Лаеш	га	172	164	164	164	164	164	164	164	164	164	164	1640
	Лениногорск	га	300	198	198	198	198	198	65	65	65	65	65	1315
	Мамадыш	га	372	396	396	396	396	396	396	396	396	396	396	3960
	Минзәлә	га	483	483	483	483	483	483	483	483	483	483	483	4830
	Түбән Кама	га	533	530	530	530	530	530	530	530	530	530	530	5300

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Нурлат	га	712	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	6000
	Идел буе	га	251	246	246	246	246	246	246	246	246	246	246	2460
	Шәһәр яны	га	122	120	120	120	120	84	84	84	84	84	84	984
	Саба	га	662	500	500	500	500	62	62	62	62	62	62	2372
	Тәтеш	га	327	328	328	328	328	328	178	178	178	178	178	2530
	Чирмешән	га	443	222	222	222	222	222	223	223	223	223	223	2225
	Барлыгы		9956,6	8573,9	8573,9	8573,9	8573,9	7951	7509,6	7409,6	7409,6	7409,6	7409,6	79294,6
Сирәгәйтү	Әгерҗе	га							48,8	48,8	48,8	48,8	48,8	244
	Азнакай	га							303	303	303	303	303	1515
	Аксубай	га							50	50	50	50	50	250
	Әлки	га							178	178	178	178	178	890
	Әлмәт	га							91,4	91,4	91,4	91,4	91,4	457
	Арча	га							124	124	124	124	124	620
	Баулы	га							124	124	124	124	124	620
	Биләр	га							147	147	147	147	147	735
	Болгар	га							112	112	112	112	112	560
	Бөгелмә	га							117	117	117	117	117	585
	Буа	га							106	106	106	106	106	530
	Алабуга	га							243,7	243,7	243,7	243,7	243,7	1218,5
	шул исәптән Лубян	га							*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	0
	Зәй	га							217	217	217	217	217	1085
	Зеленодольск	га							56	56	56	56	56	280
	Исләйтар	га							100	100	100	100	100	500
	Кайбыч	га							38,8	38,8	38,8	38,8	38,8	194
	Кәләй	га							49	49	49	49	49	245
	Кама	га							312	312	312	312	312	1560
	Кызыл-Йолдыз	га							151,4	151,4	151,4	151,4	151,4	757
	Лаеш	га							131	131	131	131	131	655
	Лениногорск	га							108	108	108	108	108	540
	Мамадыш	га							129	129	129	129	129	645
	Минзәлә	га							245	245	245	245	245	1225
	Түбән Кама	га							233	233	233	233	233	1165
	Нурлат	га							375	375	375	375	375	1875
	Идел буе	га							43	43	43	43	43	215
	Шәһәр яны	га							138	138	138	138	138	690

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Саба	га							465	465	465	465	465	2325
	Тәтеш	га							68	68	68	68	68	340
	Чирмешән	га							116	116	116	116	116	580
	Барлыгы								4620,1	4620,1	4620,1	4620,1	4620,1	23100,5
Сукмак ясау	Әгерҗе	га							12,6	12,6	12,6	12,6	12,6	63
	Азнакай	га							86	86	86	86	86	430
	Аксубай	га							124	124	124	124	124	620
	Әлки	га							368	368	368	368	368	1840
	Әлмәт	га							107,3	107,3	107,3	107,3	107,3	536,5
	Арча	га							56	56	56	56	56	280
	Баулы	га							96	96	96	96	96	480
	Биләр	га							194	194	194	194	194	970
	Болгар	га							70	70	70	70	70	350
	Бөгелмә	га							158	158	158	158	158	790
	Буа	га							139	139	139	139	139	695
	Алабуга	га							199,4	199,4	199,4	199,4	199,4	997
	шул исәптән Лубян	га							*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	0
	Зәй	га							174	174	174	174	174	870
	Зеленодольск	га							77	77	77	77	77	385
	Исләйтар	га							97	97	97	97	97	485
	Кайбыч	га							24,8	24,8	24,8	24,8	24,8	124
	Кәләй	га							18	18	18	18	18	90
	Кама	га							300	300	300	300	300	1500
	Кызыл-Йолдыз	га							113,6	113,6	113,6	113,6	113,6	568
	Лаеш	га							158	158	158	158	158	790
	Лениногорск	га							377	377	377	377	377	1885
	Мамадыш	га							191	191	191	191	191	955
	Минзәлә	га							157	157	157	157	157	785
	Түбән Кама	га							197	197	197	197	197	985
	Нурлат	га							310	310	310	310	310	1550
	Идел буе	га							54	54	54	54	54	270
	Шәһәр яны	га							105	105	105	105	105	525
	Саба	га							186	186	186	186	186	930
	Тәтеш	га							114	114	114	114	114	570

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Чирмешән	га							135	135	135	135	135	675
	Барлыгы	га							4398,7	4398,7	4398,7	4398,7	4398,7	21993,5
Яңарту өчен кисү	Әгерҗе	га							56,4	56,4	56,4	56,4	56,4	282
	Азнакай	га							27	27	27	27	27	135
	Аксубай	га							1	1	1	1	1	5
	Әлки	га							344	344	344	344	344	1720
	Әлмәт	га							221	221	221	221	221	1105
	Арча	га							27	27	27	27	27	135
	Баулы	га							2	2	2	2	2	10
	Биләр	га							53	53	53	53	53	265
	Болгар	га							227	227	227	227	227	1135
	Бөгелмә	га							14	14	14	14	14	70
	Буа	га							25	25	25	25	25	125
	Алабуга	га							70,8	70,8	70,8	70,8	70,8	354
	шул исәптән Лубян	га							*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	0
	Зәй	га							398	398	398	398	398	1990
	Зеленодольск	га							0	0	0	0	0	0
	Исләйтар	га							89	89	89	89	89	445
	Кайбыч	га							0	0	0	0	0	0
	Кәләй	га							12	12	12	12	12	60
	Кама	га							84	84	84	84	84	420
	Кызыл-Йолдыз	га							18	18	18	18	18	90
	Лаеш	га							100	100	100	100	100	500
	Лениногорск	га							236	236	236	236	236	1180
	Мамадыш	га							32	32	32	32	32	160
	Минзәлә	га							209	209	209	209	209	1045
	Түбән Кама	га							77	77	77	77	77	385
	Нурлат	га							34	34	34	34	34	170
	Идел буе	га							146	146	146	146	146	730
	Шәһәр яны	га							0	0	0	0	0	0
	Саба	га							0	0	0	0	0	0
	Тәтеш	га							83	83	83	83	83	415
	Чирмешән	га							174	174	174	174	174	870
	Барлыгы								2760,2	2760,2	2760,2	2760,2	2760,2	13801

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Яңадан формалаштыру өчен кисү	Әгерҗе	га							1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	7
	Азнакай	га							5	5	5	5	5	25
	Аксубай	га							1	1	1	1	1	5
	Әлки	га							9	9	9	9	9	45
	Әлмәт	га							0	0	0	0	0	0
	Арча	га							0	0	0	0	0	0
	Баулы	га							6	6	6	6	6	30
	Биләр	га							1	1	1	1	1	5
	Болгар	га							0	0	0	0	0	0
	Бөгелмә	га							2	2	2	2	2	10
	Буа	га							2	2	2	2	2	10
	Алабуга	га							0	0	0	0	0	0
	шул исәптән Лубян	га							0	0	0	0	0	0
	Зәй	га							45	45	45	45	45	225
	Зеленодольск	га							0	0	0	0	0	0
	Исләйтар	га							0	0	0	0	0	0
	Кайбыч	га							0	0	0	0	0	0
	Кәләй	га							4	4	4	4	4	20
	Кама	га							0	0	0	0	0	0
	Кызыл-Йолдыз	га							7	7	7	7	7	35
	Лаеш	га							0	0	0	0	0	0
	Лениногорск	га							0	0	0	0	0	0
	Мамадыш	га							2	2	2	2	2	10
	Минзәлә	га							42	42	42	42	42	210
	Түбән Кама	га							36	36	36	36	36	180
	Нурлат	га							719	719	719	719	719	3595
	Идел буе	га							0	0	0	0	0	0
	Шәһәр яны	га							0	0	0	0	0	0
	Саба	га							0	0	0	0	0	0
	Тәтеш	га							0	0	0	0	0	0
	Чирмешән	га							5	5	5	5	5	25
	Барлыгы								887,4	887,4	887,4	887,4	887,4	4437
Сирәк агачларны кисү	Әгерҗе	га							0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	1
	Азнакай	га							15	15	15	15	15	75

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Аксубай	га							0	0	0	0	0	0
	Әлки	га							32	32	32	32	32	160
	Әлмәт	га							9	9	9	9	9	45
	Арча	га							11	11	11	11	11	55
	Баулы	га							3	3	3	3	3	15
	Биләр	га							42	42	42	42	42	210
	Болгар	га							6	6	6	6	6	30
	Бөгелмә	га							12	12	12	12	12	60
	Буа	га							0	0	0	0	0	0
	Алабуга	га							1	1	1	1	1	5
	шул исәптән Лубян	га							*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	0
	Зәй	га							95	95	95	95	95	475
	Зеленодольск	га							1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	8,5
	Исләйтар	га							1	1	1	1	1	5
	Кайбыч	га							1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	9
	Кәләй	га							1	1	1	1	1	5
	Кама	га							24	24	24	24	24	120
	Кызыл-Йолдыз	га							45	45	45	45	45	225
	Лаеш	га							4	4	4	4	4	20
	Лениногорск	га							21	21	21	21	21	105
	Мамадыш	га							9	9	9	9	9	45
	Минзәлә	га							34	34	34	34	34	170
	Түбән Кама	га							28	28	28	28	28	140
	Нурлат	га							0	0	0	0	0	0
	Идел буе	га							0	0	0	0	0	0
	Шәһәр яны	га							1	1	1	1	1	5
	Саба	га							62	62	62	62	62	310
	Тәтеш	га							0	0	0	0	0	0
	Чирмешән	га							43	43	43	43	43	215
	Барлыгы								502,7	502,7	502,7	502,7	502,7	2513,5
Урманнарны карап торуның башка төрләре, га	Әгерҗе	га	200,0	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Азнакай	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Аксубай	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Әлки	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Әлмәт	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Арча	га	200,0	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Баулы	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Биләр	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Болгар	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Бөгелмә	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Буа	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Алабуга	га	185,0	185	185	185	185	185	185	185	185	185	185	1850
	шул исәптән Лубян	га							*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	0
	Зәй	га	167,0	167	167	167	167	167	167	167	167	167	167	1670
	Зеленодольск	га	115,0	115	115	115	115	115	115	115	115	115	115	1150
	Ислэйтар	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Кайбыч	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Кәләй	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Кама	га	200,0	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Кызыл-Йолдыз	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Лаеш	га	200,0	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Лениногорск	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Мамадыш	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Минзәлә	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Түбән Кама	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Нурлат	га	200,0	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Идел буе	га	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Шәһәр яны	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Саба	га	200,0	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Тәтеш	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Чирмешән	га	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Барлыгы		2767	2767	2767	2767	2767	2767	2767	2767	2767	2767	2767	27670
Квартал сукмакларын чистарту, км	Әгерҗе	км.	15	15	15	15								45
	Азнакай	км.					15	15	0					30
	Аксубай	км.							15					15
	Әлки	км.								15				15
	Әлмәт	км.									15			15
	Арча	км.										15		15
	Баулы	км.											15	15
	Биләр	км.												0
	Болгар	км.										20		20

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Бөгелмә	км.									20			20
	Буа	км.								20				20
	Алабуга	км.					20	20	10					50
	шул исәптән Лубян	км							*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	0
	Зәй	км.	20	20	20	20								60
	Зеленодольск	км.											20	20
	Исләйтар	км.										10	10	20
	Кайбыч	км.							10	10	10			30
	Кәләй	км.					20	20						40
	Кама	км.	20	20	20	20								60
	Кызыл-Йолдыз	км.							20	20				40
	Лаеш	км.									20		20	40
	Лениногорск	км.										20	20	40
	Мамадыш	км.							20	20	20	20		80
	Минзәлә	км.					20	20						40
	Түбән Кама	км.	20	20	20	20								60
	Нурлат	км.	20	20	20	20								60
	Идел буе	км.					20	20						40
	Шәһәр яны	км.							20					20
	Саба	км.								20			20	40
	Тәтеш	км.									20			20
	Чирмешән	км.										20		20
	Барлыгы		95	95	95	95	95	95	95	105	105	85	105	990
Агач утырту	Әгерҗе	га	100	55	57	0	0	0	0	0	0	0	0	212
	Азнакай	га	135	28	33	38	43	48	48	53	58	62	64	475
	Аксубай	га	90	14	17	20	22	25	25	28	31	32	33	247
	Әлки	га	50	26	33	40	47	54	54	61	50	50	50	465
	Әлмәт	га	140	50	55	60	28	26	31	25	23	24	25	487
	Арча	га	145	111	111	111	111	111	111	111	90	80	70	1017
	Баулы	га	70	13	16	21	25	30	30	35	35	35	35	275
	Биләр	га	170	50	62	74	88	100	100	50	50	50	50	674
	Болгар	га	75	16	19	22	25	28	28	20	20	20	20	218
	Бөгелмә	га	200	28	33	38	43	48	48	67	70	70	70	515
	Буа	га	45	8	8	8	8	9	9	10	12	13	13	98
	Алабуга	га	140	26	32	38	44	50	50	65	65	65	65	500
	шул исәптән Лубян	га							*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	0

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Зәй	га	90	42	72	102	132	162	162	50	50	50	50	872
	Зеленодольск	га	55	7	7	7	8	8	15	9	10	11	11	93
	Иснәйтар	га	45	10	10	10	11	11	11	12	12	13	14	114
	Кайбыч	га	100	6	8	10	12	14	70	50	50	50	50	320
	Кәләй	га	85	38	44	50	56	62	40	20	30	30	30	400
	Кама	га	170	213	213	213	213	213	213	110	110	110	110	1718
	Кызыл-Йолдыз	га	120	56	65	80	89	112	116	51	61	76	86	911
	Лаеш	га	130	63	67	71	75	79	79	83	32	32	32	613
	Лениногорск	га	140	45	55	65	75	85	85	45	45	45	45	590
	Мамадыш	га	100	57	57	57	57	57	47	37	37	37	37	480
	Минзәлә	га	190	96	110	124	138	154	153	140	142	144	146	1347
	Түбән Кама	га	70	17	24	31	38	45	45	35	35	35	35	340
	Нурлат	га	135	52	63	74	85	96	66	77	88	99	110	810
	Идел буе	га	100	12	15	18	21	24	24	10	10	10	10	154
	Шәһәр яны	га	100	14	14	14	14	14	34	52	52	52	52	312
	Саба	га	340	211	224	237	250	263	263	120	110	100	90	1868
	Тәтеш	га	100	21	21	21	21	21	20	20	20	20	20	205
	Чирмешән	га	70	16	22	28	34	40	40	46	30	25	25	306
	Барлыгы		3500	1401	1567	1682	1813	1989	2017	1492	1428	1440	1448	16636
Катнаш урман торгызу	Әгерҗе	га		8	8	0	2	2	0	0	0	0	0	20
	Азнакай	га												0
	Аксубай	га												0
	Әлки	га		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	20
	Әлмәт	га		6	7	8	9	10	5	5	5	5	5	65
	Арча	га												0
	Баулы	га												0
	Биләр	га												0
	Болгар	га												0
	Бөгелмә	га												0
	Буа	га												0
	Алабуга	га		2	2	2	2	2						10
	шул исәптән Лубян	га							*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	0
	Зәй	га												0
	Зеленодольск	га												0
	Иснәйтар	га												0
	Кайбыч	га												0

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Кәләй	га												0
	Кама	га												0
	Кызыл-Йолдыз	га										5	5	10
	Лаеш	га												0
	Лениногорск	га												0
	Мамадыш	га												0
	Минзәлә	га												0
	Түбән Кама	га												0
	Нурлат	га												0
	Идел буе	га												0
	Шәһәр яны	га												0
	Саба	га												0
	Тәтеш	га												0
	Чирмешән	га												0
	Барлыгы	га	0	18	19	12	15	16	7	7	7	12	12	125
Урман культуралары өстәү	Әгерҗе	га	10	165	171	0	0	149	84,4	0	0	0	0	579,4
	Азнакай	га	141	84	99	112	125	138	151	164	177	190	198	1438
	Аксубай	га	66	42	51	60	69	78	83	87	91	94	99	754
	Әлки	га	85	78	99	120	141	163	184	205	226	240	255	1711
	Әлмәт	га	14	87	102	117	35	37	40	40	40	40	40	592
	Арча	га	205	333	333	333	333	333	333	270	240	210	180	2898
	Баулы	га	9	39	54	69	84	99	114	70	60	60	60	709
	Биләр	га	103	150	186	222	264	302	300	276	238	200	200	2338
	Болгар	га	60	48	57	66	75	84	90	66	66	66	66	684
	Бөгелмә	га	150	84	99	114	129	144	210	210	210	210	210	1620
	Буа	га	30	24	24	24	24	29	32	11	12	13	13	206
	Алабуга	га	85	78	96	114	132	150	90	105	120	120	120	1125
	шул исәптән Лубян	га							*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	0
	Зәй	га	200	126	216	306	396	486	360	360	360	360	360	3330
	Зеленодольск	га	51	21	21	21	24	24	27	30	33	33	36	270
	Исләйтар	га	100	30	30	30	33	33	30	30	30	30	30	306
	Кайбыч	га	80	18	24	30	36	42	51	60	72	81	90	504
	Кәләй	га	25	48	66	84	102	120	45	30	35	35	40	605
	Кама	га	20	639	639	639	639	639	360	360	360	360	360	4995
	Кызыл-Йолдыз	га	117	258	285	330	363	396	308	328	348	358	358	3449
	Лаеш	га	74	189	201	213	225	237	249	220	220	160	160	2074

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	га	103	135	165	195	225	255	285	285	135	135	135	1950
	Мамадыш	га	150	141	141	141	141	141	141	141	141	141	141	1410
	Минзәлә	га	371	288	330	382	414	462	200	200	220	220	242	2958
	Түбән Кама	га	160	51	72	93	124	135	105	105	105	105	105	1000
	Нурлат	га	252	66	99	132	165	198	232	264	297	330	360	2143
	Идел буе	га	53	36	45	54	63	72	18	18	18	18	18	360
	Шәһәр яны	га	100	42	42	42	42	42	60	60	50	60	60	500
	Саба	га	60	633	672	711	750	789	819	867	708	593	683	7225
	Тәтеш	га	53	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	600
	Чирмешән	га	20	48	66	84	102	120	138		174	192	210	1135
	Барлыгы	га	2947	4041	4545	4898	5315	5957	5199,4	4922	4846	4714	4889	49468,4
Урман культураларын карап тору	Әгерҗе	га	800	495	513	531	549	567	0	0	0	0	0	2655
	Азнакай	га	600	252	297	342	387	432	445	485	530	572	611	4353
	Аксубай	га	662	126	153	170	183	190	226	231	280	301	318	2178
	Әлки	га	300	234	297	357	411	468	491	547	538	526	511	4380
	Әлмәт	га	800	261	306	352	398	444	446	345,6	272	244,8	243	3312,4
	Арча	га	1000	999	999	999	999	999	1110	1100	1026	933	811	9975
	Баулы	га	500	117	144	187	230	273	266	305	330	345	350	2547
	Биләр	га	959	450	558	652	746	840	914	764	638	550	500	6612
	Болгар	га	200	144	171	192	223	244	259	239	221	208	200	2101
	Бөгелмә	га	501	252	297	339	381	423	445	541	620	672	697	4667
	Буа	га	250	72	72	72	72	81	84	91	104	116	125	889
	Алабуга	га	305	234	288	344	400	456	501	562	599	635	650	4669
	шул исәптән Лубян	га							*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	0
	Зәй	га	1300	378	648	882	1116	1350	1366	1060	806	612	500	8718
	Зеленодольск	га	250	63	63	63	72	72	109	105	105	106	106	864
	Исләйтар	га	250	90	90	90	99	99	97	113	117	122	131	1048
	Кайбыч	га	555	54	72	90	108	126	912	742	590	520	500	3714
	Кәләй	га	900	144	198	258	318	378	424	324	294	290	290	2918
	Кама	га	950	1917	1917	1917	1917	1917	1845	1604	1390	1203	1100	16727
	Кызыл-Йолдыз	га	500	774	855	963	1071	1179	686	628,2	654	688,2	743	8241,4
	Лаеш	га	350	567	603	636	669	702	754	790	610	469	371	6171
	Лениногорск	га	800	405	495	590	685	780	780	660	560	490	450	5895
	Мамадыш	га	900	423	423	423	423	423	500	440	400	380	370	4205
	Минзәлә	га	900	864	990	1120	1250	1380	1436	1571	1432	1433	1440	12916
	Түбән Кама	га	400	153	216	268	320	372	401	289	373	360	350	3102

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Нурлат	га	950	198	297	395	493	591	673	701	770	869	990	5977
	Идел буе	га	700	108	135	163	191	219	219	175	139	114	100	1563
	Шәһәр яны	га	350	126	126	126	126	126	340	412	466	502	520	2870
	Саба	га	4307	1899	2016	2131	2246	2361	2469	1949	1337	1243	1000	18651
	Тәтеш	га	350	180	180	180	180	180	213	201	200	200	200	1914
	Чирмешән	га	701	144	198	252	306	360	358	406	372	333	281	3010
	Барлыгы		22290	12123	13617	15084	16569	18032	18769	17381	15773	15037	14458	156842,8
Урман культураларына туфрак әзерләү	Әгерҗе	га	100	55	57	0	0	0	0	0	0	0	0	212
	Азнакай	га	135	28	33	38	43	48	53	58	62	64	66	493
	Аксубай	га	100	14	17	20	22	25	28	31	32	33	34	256
	Әлки	га	50	26	33	40	47	54	61	50	50	50	50	461
	Әлмәт	га	155	29	34	39	0	3	24	23	24	25	25	381
	Арча	га	177	111	111	111	111	111	111	90	80	70	60	966
	Баулы	га	70	13	16	21	25	30	35	35	35	35	35	280
	Биләр	га	170	50	62	74	88	100	50	50	50	50	50	624
	Болгар	га	75	16	19	22	25	28	20	20	20	20	20	210
	Бөгелмә	га	200	28	33	38	43	48	67	70	70	70	70	537
	Буа	га	45	8	8	8	8	9	10	12	13	13	13	102
	Алабуга	га	140	26	32	38	44	50	65	65	65	65	65	515
	шул исәптән Лубян	га							*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	0
	Зәй	га	90	42	72	102	132	162	50	50	50	50	50	760
	Зеленодольск	га	55	7	7	7	8	8	9	10	11	11	12	90
	Исләйтар	га	50	10	10	10	11	11	12	12	13	14	14	117
	Кайбыч	га	115	6	8	10	12	14	50	50	50	50	50	300
	Кәләй	га	85	16	22	28	34	40	20	30	30	30	30	280
	Кама	га	192	213	213	213	213	213	110	110	110	110	110	1615
	Кызыл-Йолдыз	га	120	86	95	110	119	142	51	61	76	86	96	1041
	Лаеш	га	200	63	67	71	75	79	83	32	32	32	32	566
	Лениногорск	га	150	45	55	65	75	85	45	45	45	45	45	550
	Мамадыш	га	100	47	47	47	47	47	37	37	37	37	37	420
	Минзәлә	га	190	96	110	124	138	154	140	142	144	146	148	1342
	Түбән Кама	га	70	17	24	31	38	45	35	35	35	35	35	330
	Нурлат	га	182	22	33	44	55	66	77	88	99	110	120	714
	Идел буе	га	100	12	15	18	21	24	10	10	10	10	10	140
	Шәһәр яны	га	171	14	14	14	14	14	52	52	52	52	52	330
	Саба	га	340	211	224	237	250	263	120	110	100	90	90	1695

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Тәтеш	га	100	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	200
	Чирмешән	га	70	16	22	28	34	40	46	30	25	25	20	286
	Барлыгы		3797	1347	1513	1628	1752	1933	1491	1428	1440	1448	1459	15813
Урманнарны табигый торгызуга ярдәм итү	Әгерҗе	га	25	25	25	0	0	0	0	0	0	0	0	75
	Азнакай	га												0
	Аксубай	га	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	150
	Әлки	га												0
	Әлмәт	га	15	15	15	15	11	0	10	10	10	10	10	121
	Арча	га		15	15	15	15	15	15	10	10	10	10	130
	Баулы	га												0
	Биләр	га	100	20	20	20	20	20						100
	Болгар	га	15	15	15	15	15	15	15	5	5	5	15	120
	Бөгелмә	га	100	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	200
	Буа	га												0
	Алабуга	га		25	25	25	25	25	12	20	20	20	20	217
	шул исәптән Лубян	га							*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	0
	Зәй	га												0
	Зеленодольск	га												0
	Ислэйтар	га		15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	150
	Кайбыч	га							10	10	10	10	10	50
	Кәләй	га	20	10	10	10	10	10					10	60
	Кама	га	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	200
	Кызыл-Йолдыз	га	21	20	20	16	16	18	5	13	13	13	18	170
	Лаеш	га	30	15	15	15	15	15	15	5	5	5	5	110
	Лениногорск	га												0
	Мамадыш	га		10	10	10	10	10	5	5	5	5	5	75
	Минзәлә	га	40	20	20	20	20	20	15	15	15	15	15	175
	Түбән Кама	га												0
	Нурлат	га	100	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	500
	Идел буе	га							8	8	8	8	8	40
	Шәһәр яны	га												0
	Саба	га		20	20	20	20	20	20	15	10	15	20	180
	Тәтеш	га								20	20	30	30	100
	Чирмешән	га												0
	Барлыгы		501	330	330	301	297	288	250	256	251	266	296	2923
Стандарт	Әгерҗе	мең шт.	648	648	648	648	648	648	648	648	648	648	648	6480

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
утыртма материал (үсентеләр) үстерү	Азнакай	меңшт.	1592	1592	1592	1592	1592	1592	600	600	600	600	600	10960
	Аксубай	меңшт.	936	936	936	936	936	936	143	153	158	163	169	5466
	Әлки	меңшт.	511	511	511	511	511	511	511	511	511	511	511	5110
	Әлмәт	меңшт.	2730	2730	2730	2730	2730	2730	1000	1000	1000	1000	1000	18650
	Арча	меңшт.	2993	2993	2993	2993	2993	2993	1000	930	870	810	750	19325
	Баулы	меңшт.	835	835	835	835	835	835	350	300	300	300	300	5725
	Биләр	меңшт.	1334	1334	1334	1334	1334	1334	500	500	500	500	500	9170
	Болгар	меңшт.	1017	1017	1017	1017	1017	1017	500	500	500	500	500	7585
	Бөгелмә	меңшт.	2994	2994	2994	2994	2994	2994	1500	1500	1500	1500	1500	22470
	Буа	меңшт.	147	147	147	147	147	147	147	147	147	147	147	1470
	Алабуга	меңшт.	2172	2172	2172	2172	2172	2172	700	700	700	700	700	14360
	шул исәптән Лубян	га							*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	0
	Зәй	меңшт.	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	2029	20290
	Зеленодольск	меңшт.	1831	1831	1831	1831	1831	1831	900	900	900	900	900	13655
	Исләйтар	меңшт.	1225	1225	1225	1225	1225	1225	1225	1225	1225	1225	1225	12250
	Кайбыч	меңшт.	1948	1948	1948	1948	1948	1948	1948	1948	1948	1948	1948	19480
	Кәләй	меңшт.	844	844	844	844	844	844	250	260	260	260	260	5510
	Кама	меңшт.	2490	2490	2490	2490	2490	2490	1400	1400	1400	1400	1400	19450
	Кызыл-Йолдыз	меңшт.	1723	1723	1723	1723	1723	1723	600	600	600	600	600	11615
	Лаеш	меңшт.	549	549	549	549	549	549	549	549	549	549	549	5490
	Лениногорск	меңшт.	1540	1540	1540	1540	1540	1540	1540	1540	1540	1540	1540	15400
	Мамадыш	меңшт.	1455	1455	1455	1455	1455	1455	1000	1000	1000	1000	1000	12275
	Минзәлә	меңшт.	1034	1034	1034	1034	1034	1034	570	590	610	630	640	8210
	Түбән Кама	меңшт.	1780	1780	1780	1780	1780	1780	390	390	390	390	390	10850
	Нурлат	меңшт.	766	766	766	766	766	766	766	766	766	766	766	7660
	Идел буе	меңшт.	572	572	572	572	572	572	10	572	572	572	572	5158
	Шәһәр яны	меңшт.	2334	2334	2334	2334	2334	2334	2500	2500	2500	2500	2500	24170
	Саба	меңшт.	6218	6218	6218	6218	6218	6218	12000	12000	12000	12000	12000	91090
	Тәтеш	меңшт.	679	679	679	679	679	679	600	600	600	600	600	6395
	Чирмешән	меңшт.	911	911	911	911	911	911	495	594	594	495	495	7228
	Барлыгы	меңшт.	47837	47837	47837	47837	47837	47837	36371	36952	36917	36783	36739	422947
Стандарт утыртма материал (үсентеләр) үстерү	Әгерҗе	меңшт.	305	305	305	305	305	305	305	305	305	305	305	3050
	Азнакай	меңшт.							300	300	300	300	300	1500
	Аксубай	меңшт.	929	929	929	929	929	929	124,4	133,3	137,8	142,2	146,6	5329
	Әлки	меңшт.	683	683	683	683	683	683	683	683	683	683	683	6830
	Әлмәт	меңшт.	450	450	450	450	450	450	300	300	300	300	300	3750

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Арча	мең шт.	1408	1408	1408	1408	1408	1408	650	580	520	460	400	9650
	Баулы	мең шт.	243	243	243	243	243	243	200	200	200	200	200	2215
	Биләр	мең шт.	990	990	990	990	990	990	300	300	300	300	300	6450
	Болгар	мең шт.	250	250	250	250	250	250	200	200	200	200	200	2250
	Бөгелмә	мең шт.	1005	1005	1005	1005	1005	1005	500	500	500	500	500	7525
	Буа	мең шт.	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Алабуга	мең шт.	2763	2763	2763	2763	2763	2763	260	260	260	260	260	15115
	шул исәптән Лубян	мең шт.												0
	Зәй	мең шт.	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577	5770
	Зеленодольск	мең шт.	217	217	217	217	217	217	50	50	50	50	50	1335
	Исләйтар	мең шт.	151	151	151	151	151	151	151	151	151	151	151	1510
	Кайбыч	мең шт.	902	902	902	902	902	902	902	902	902	902	902	9020
	Кәләй	мең шт.	280	280	280	280	280	280	50	50	50	50	50	1650
	Кама	мең шт.	1525	1525	1525	1525	1525	1525	500	500	500	500	500	10125
	Кызыл-Йолдыз	мең шт.	384	384	384	384	384	384	50	60	70	80	100	2280
	Лаеш	мең шт.	104	104	104	104	104	104	30	30	30	30	30	670
	Лениногорск	мең шт.	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	5000
	Мамадыш	мең шт.	2054	2054	2054	2054	2054	2054	500	500	500	500	500	12770
	Минзәлә	мең шт.	394	394	394	394	394	394	394	394	394	394	394	3940
	Түбән Кама	мең шт.	250	250	250	250	250	250	20	20	20	20	20	1350
	Нурлат	мең шт.	424	424	424	424	424	424	424	424	424	424	424	4240
	Идел буе	мең шт.	496	496	496	496	496	496	496	496	496	496	496	4960
	Шәһәр яны	мең шт.	1804	1804	1804	1804	1804	1804	500	500	500	500	500	11520
	Саба	мең шт.	1166	1166	1166	1166	1166	1166	1166	1166	1166	1166	1166	11660
	Тәтеш	мең шт.	188	188	188	188	188	188	200	200	200	200	200	1940
	Чирмешән	мең шт.	536	536	536	536	536	536	290	348	348	290	290	4246
	Барлыгы	мең шт.	21178	21178	21178	21178	21178	21178	10822	10829	10784	10680	10645	159650
Агач орлыклары плантацияләрен карап тоту	Әгерҗе	га												0
	Азнакай	га												0
	Аксубай	га												0
	Әлки	га												0
	Әлмәт	га												0
	Арча	га												0
	Баулы	га												0
	Биләр	га												0
	Болгар	га												0

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Бөгелмә	га												0
	Буа	га												0
	Алабуга	га												0
	шул исәптән Лубян													0
	Зәй	га												0
	Зеленодольск	га						3		5	10	10	10	38
	Исләйтар	га												0
	Кайбыч	га		6	6	10	18	20	21,5	50	50	50	50	281,5
	Кәләй	га												0
	Кама	га												0
	Кызыл-Йолдыз	га												0
	Лаеш	га												0
	Лениногорск	га												0
	Мамадыш	га												0
	Минзәлә	га												0
	Түбән Кама	га												0
	Нурлат	га												0
	Идел буе	га												0
	Шәһәр яны	га						3						3
	Саба	га				25	50	75		58	58	58	58	382
	Тәтеш	га												0
	Чирмешән	га												0
	Барлыгы		0	6	6	35	68	101	21,5	113	118	118	118	704,5
Даими агач орлыклары кишәрлекләрен карап тоту	Әгерҗе	га												0
	Азнакай	га												0
	Аксубай	га												0
	Әлки	га												0
	Әлмәт	га												0
	Арча	га				13								13
	Баулы	га												0
	Биләр	га												0
	Болгар	га												0
	Бөгелмә	га												0
	Буа	га												0
	Алабуга	га												0
	шул исәптән Лубян													0

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Зәй	га												0
	Зеленодольск	га				6				5			7	18
	Ислэйтар	га							17					17
	Кайбыч	га		50	50	50	50	50		50	50	50	50	450
	Кәләй	га												0
	Кама	га		12			12			12			12	48
	Кызыл-Йолдыз	га									16,5		16,5	33
	Лаеш	га				10				10				20
	Лениногорск	га												0
	Мамадыш	га												0
	Минзәлә	га												0
	Түбән Кама	га												0
	Нурлат	га									0			0
	Идел буе	га												0
	Шәһәр яны	га		10	10	20	10							50
	Саба	га												0
	Тәтеш	га		10			10			10			10	40
	Чирмешән	га												0
	Барлыгы	га	0	82	60	99	82	50	17	87	66,5	50	95,5	689
Агач орлыклары хәзерләү	Әгерҗе	кг.		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Азнакай	кг.	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	1300
	Аксубай	кг.	146	146	146	146	146	146	146	146	146	146	146	1460
	Әлки	кг.	470	470	470	470	470	470	470	470	470	470	470	4700
	Әлмәт	кг.	12	100	100	100	100	100	40	40	40	40	40	700
	Арча	кг.	70	70	70	70	70	70	30	25	20	20	15	460
	Баулы	кг.	131	131	131	131	131	131	100	100	100	100	100	1155
	Биләр	кг.	432	432	432	432	432	432	200	200	200	200	200	3160
	Болгар	кг.	296	296	296	296	296	296	296	296	296	296	296	2960
	Бөгелмә	кг.	177	177	177	177	177	177	177	177	177	177	177	1770
	Буа	кг.	1055	1055	1055	1055	1055	1055	1055	1055	1055	1055	1055	10550
	Алабуга	кг.	58	58	58	58	58	58	78	78	78	78	78	680
	шул исәптән Лубян	кг							*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	0
	Зәй	кг.	421	421	421	421	421	421	421	421	421	421	421	4210
	Зеленодольск	кг.	4	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	500
	Ислэйтар	кг.	52	52	52	52	52	52	52	52	52	52	52	520
	Кайбыч	кг.	10216	10216	10216	10216	10216	10216	10216	10216	10216	10216	10216	102160

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Кәләй	кг.	6000	6000	6000	6000	6000	6000	30	35	35	35	35	30170
	Кама	кг.	52	100	100	100	100	100	250	250	250	250	250	1750
	Кызыл-Йолдыз	кг.	2359	2359	2359	2359	2359	2359	600	600	600	600	600	14795
	Лаеш	кг.		70	70	70	70	70	60	60	60	60	60	650
	Лениногорск	кг.	221	221	221	221	221	221	221	221	221	221	221	2210
	Мамадыш	кг.	1574	1574	1574	1574	1574	1574	770	770	770	770	770	11720
	Минзәлә	кг.	91	91	91	91	91	91	230	235	240	242	245	1647
	Түбән Кама	кг.	200	200	200	200	200	200	70	70	70	70	70	1350
	Нурлат	кг.	602	602	602	602	602	602	602	602	602	602	602	6020
	Идел буе	кг.	11	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Шәһәр яны	кг.	40	40	40	40	40	40	100	100	100	100	100	700
	Саба	кг.	1294	1294	1294	1294	1294	1294	800	800	800	800	800	10470
	Тәтеш	кг.	5627	5627	5627	5627	5627	5627	900	1500	800	1000	1000	33335
	Чирмешән	кг.		100	100	100	100	100	50	55	55	50	50	760
	Барлыгы		31741	32282	32282	32282	32282	32282	18344	18954	18254	18451	18449	253862
шул исәптән ПЛСУ, ЛСП һәм Плюслы утыртмалардан иң яхшы орлыкларны җыю	Әгерҗе	кг.												
	Азнакай	кг.												
	Аксубай	кг.												
	Әлки	кг.												
	Әлмәт	кг.												
	Арча	кг.				300				25				325
	Баулы	кг.												
	Биләр	кг.												
	Болгар	кг.												
	Бөгелмә	кг.												
	Буа	кг.												
	Алабуга	кг.												
	шул исәптән Лубян	кг.												
	Зәй	кг.												
	Зеленодольск	кг.		15	15	50	15	15	15	20	15	15	15	190
	Исләйтар	кг.	42							20	15	15	15	65
	Кайбыч	кг.	10000	0	2000	4000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	20000
	Кәләй	кг.												
	Кама	кг.												
	Кызыл-Йолдыз	кг.												

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лаеш	кг.				50								50
	Лениногорск	кг.												
	Мамадыш	кг.												
	Минзәлә	кг.												
	Түбән Кама	кг.												
	Нурлат	кг.												
	Идел буе	кг.												
	Шәһәр яны	кг.		10	10	20	10	10	15	15	15	15	15	135
	Саба	кг.												
	Тәтеш	кг.												
	Чирмешән	кг.												
	Барлыгы		10042	25	2025	4420	2025	2025	2030	2080	2045	2045	2045	20765
Агач орлыклары плантацияләре булдыру	Әгерҗе	га												0
	Азнакай	га												0
	Аксубай	га												0
	Әлки	га												0
	Әлмәт	га												0
	Арча	га												0
	Баулы	га												0
	Биләр	га												0
	Болгар	га												0
	Бөгелмә	га												0
	Буа	га												0
	Алабуга	га												0
	шул исәптән Лубян	га												0
	Зәй	га												0
	Зеленодольск	га					2	3	9,26	5				19,26
	Исләйтар	га												0
	Кайбыч	га	2			4	8	8	1,3	4	4	4	2	38
	Кәләй	га												0
	Кама	га												0
	Кызыл-Йолдыз	га												0
	Лаеш	га												0
	Лениногорск	га												0
	Мамадыш	га												0
	Минзәлә	га												0

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Түбән Кама	га												0
	Нурлат	га												0
	Идел буе	га												0
	Шәһәр яны	га					2	3						5
	Саба	га				25	25	25						75
	Тәтеш	га												0
	Чирмешән	га												0
	Барлыгы	га	2	0	0	29	37	39	10,56	9	4	4	2	134,56
Клоннарның архивларын булдыру	Әгерҗе	га												0
	Азнакай	га												0
	Аксубай	га												0
	Әлки	га												0
	Әлмәт	га												0
	Арча	га												0
	Баулы	га												0
	Биләр	га												0
	Болгар	га												0
	Бөгелмә	га												0
	Буа	га												0
	Алабуга	га												0
	шул исәптән Лубян	га												0
	Зәй	га												0
	Зеленодольск	га							5	5	0	0	0	10
	Исләйтар	га												0
	Кайбыч	га							2	2	2	2	0	8
	Кәләй	га												0
	Кама	га												0
	Кызыл-Йолдыз	га												0
	Лаеш	га												0
	Лениногорск	га												0
	Мамадыш	га												0
	Минзәлә	га												0
	Түбән Кама	га												0
	Нурлат	га												0
	Идел буе	га												0

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Шәһәр яны	га												0
	Саба	га						2						2
	Тәтеш	га												0
	Чирмешән	га												0
	Барлыгы	га	0	0	0	0	0	2	7	7	2	2	0	20
Клоннарның архивларын карап тору	Әгерҗе	га												
	Азнакай	га												
	Аксубай	га												
	Әлки	га												
	Әлмәт	га												
	Арча	га												
	Баулы	га												
	Биләр	га												
	Болгар	га												
	Бөгелмә	га												
	Буа	га												
	Алабуга	га												
	шул исәптән Лубян	га												
	Зәй	га												
	Зеленодольск	га					2	4	3,9		10	10	14	43,9
	Исләйтар	га												
	Кайбыч	га						2		6	8	8	14	38
	Кәләй	га												
	Кама	га												
	Кызыл-Йолдыз	га												
	Лаеш	га												
	Лениногорск	га												
	Мамадыш	га												
	Минзәлә	га												
	Түбән Кама	га												
	Нурлат	га												
	Идел буе	га												
	Шәһәр яны	га												
	Саба	га						2	38	38	38	38	38	192

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Тәтеш	га												
	Чирмешән	га												
	Барлыгы	га					2	8	41,9	44	56	56	66	273,9
Сынау культуралары булдыру	Әгерже	га												
	Азнакай	га												
	Аксубай	га												
	Әлки	га												
	Әлмәт	га												
	Арча	га												
	Баулы	га												
	Биләр	га												
	Болгар	га												
	Бөгелмә	га												
	Буа	га												
	Алабуга	га												
	шул исәптән Лубян	га												
	Зәй	га												
	Зеленодольск	га					2	2						4
	Исләйтар	га												
	Кайбыч	га						3			3		4	10
	Кәләй	га												
	Кама	га												
	Кызыл-Йолдыз	га												
	Лаеш	га												
	Лениногорск	га												
	Мамадыш	га												
	Минзәлә	га												
	Түбән Кама	га												
	Нурлат	га												
	Идел буе	га												
	Шәһәр яны	га					2	2						4
	Саба	га					5	5						10
	Тәтеш	га												
	Чирмешән	га												

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Барлыгы	га					9	12	0	0	3	0	4	28
Сынау культураларын карап тору	Әгерҗе	га												
	Азнакай	га												
	Аксубай	га												
	Әлки	га												
	Әлмәт	га												
	Арча	га												
	Баулы	га												
	Биләр	га												
	Болгар	га												
	Бөгелмә	га												
	Буа	га												
	Алабуга	га												
	шул исәптән Лубян													
	Зәй	га												
	Зеленодольск	га					2	4	2				2	10
	Исләйтар	га												
	Кайбыч	га						3				12		15
	Кәләй	га												
	Кама	га												
	Кызыл-Йолдыз	га												
	Лаеш	га												
	Лениногорск	га												
	Мамадыш	га												
	Минзәлә	га												
	Түбән Кама	га												
	Нурлат	га												
	Идел буе	га												
	Шәһәр яны	га					2	4						6
	Саба	га					5	10						15
	Тәтеш	га												
	Чирмешән	га												
	Барлыгы	га					9	21	2	0	0	12	2	46

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Сукмаклар, янгынга каршы аралыклар, янгынга каршы өзеклекләр салу, янгынга каршы минераллаштырылган полосалар булдыру	Әгерҗе	км	150	150										150
	Азнакай	км	100	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	400
	Аксубай	км	40	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	350
	Әлки	км	30	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	500
	Әлмәт	км	150	100	100	100	100	100	15	15	15	15	15	575
	Арча	км	150	155	155	155	155	155	155	155	155	155	155	1550
	Баулы	км	100	150	150	150	150	150	50	50	50	50	50	1000
	Биләр	км	130	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	500
	Болгар	км	160	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Бөгелмә	км	260	170	170	170	170	170	170	170	170	170	170	1700
	Буа	км	40	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300
	Алабуга	км	45	170	170	170	170	170	170	170	170	170	170	1700
	шул исәптән Лубян								*40*	*40*	*40*	*40*	*40*	*200*
	Зәй	км	50	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	400
	Зеленодольск	км	471	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	4000
	Исләйтар	км	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Кайбыч	км	20	106	106	106	106	106	106	106	106	106	106	1060
	Кәләй	км	20	400	400	400	400	400	200	200	200	200	200	3000
	Кама	км	86	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Кызыл-Йолдыз	км	50	90	60	60	60	60	60	60	60	60	60	630
	Лаеш	км	375	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2000
	Лениногорск	км	100	250	250	250	250	250	150	150	150	150	150	2000

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Мамадыш	км	177	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	1200
	Минзәлә	км	60	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300
	Түбән Кама	км	150	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	1400
	Нурлат	км	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Идел буе	км	40	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	350
	Шәһәр яны	км	300	155	155	155	155	155	155	155	155	155	155	1550
	Саба	км	201	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	Тәтеш	км	50	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	200
	Чирмешән	км	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300
	Барлыгы	км	3835	3816	3636	3636	3636	3636	3151	3151	3151	3151	3151	34115
Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән башка чаралар, шул исәптән сукмаклар чистарту, янгынга каршы минераллаштырылган полосаларны чистарту һәм яңарту	Әгерҗе	км	300	319	19	19	19	19	19	19	19	19	19	490
	Азнакай	км	150	319	319	319	319	319	319	319	319	319	319	3190
	Аксубай	км	100	89	89	89	89	89	89	89	89	89	89	890
	Әлки	км	100	69	69	69	69	69	69	69	69	69	69	690
	Әлмәт	км	230	169	169	169	169	169	221	221	221	221	221	1950
	Арча	км	600	484	484	484	484	484	484	484	484	484	484	4840
	Баулы	км	100	49	49	49	49	49	200	200	200	200	200	1245
	Биләр	км	120	119	119	119	119	119	119	119	119	119	119	1190
	Болгар	км	260	219	219	219	219	219	219	219	219	219	219	2190
	Бөгелмә	км	111	219	219	219	219	219	219	219	219	219	219	2190
	Буа	км	450	169	169	169	169	169	169	169	169	169	169	1690
	Алабуга	км	100	476	476	476	476	476	476	476	476	476	476	4760
	шул исәптән Лубян								*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*500*

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Зәй	км	100	79	79	79	79	79	79	79	79	79	79	790
	Зеленодольск	км	482	519	519	519	519	519	519	519	519	519	519	5190
	Исләйтар	км	150	419	419	419	419	419	419	419	419	419	419	4190
	Кайбыч	км	50	129	129	129	129	129	129	129	129	129	129	1290
	Кәләй	км	50	69	69	69	69	69	269	269	269	269	269	1690
	Кама	км	270	419	419	419	419	419	419	419	419	419	419	4190
	Кызыл-Йолдыз	км	100	129	119	119	119	119	119	119	119	119	119	1200
	Лаеш	км	500	369	369	369	369	369	369	369	369	369	369	3690
	Лениногорск	км	150	119	119	119	119	119	219	219	219	219	219	1690
	Мамадыш	км	722	139	139	139	139	139	139	139	139	139	139	1390
	Минзәлә	км	240	319	319	319	319	319	319	319	319	319	319	3190
	Түбән Кама	км	200	219	219	219	219	219	219	219	219	219	219	2190
	Нурлат	км	150	119	119	119	119	119	119	119	119	119	119	1190
	Идел буе	км	71	89	89	89	89	89	89	89	89	89	89	890
	Шәһәр яны	км	300	484	484	484	484	484	484	484	484	484	484	4840
	Саба	км	250	129	129	129	129	129	129	129	129	129	129	1290
	Тәтеш	км	100	119	119	119	119	119	119	119	119	119	119	1190
	Чирмешән	км	50	132	132	132	132	132	132	132	132	132	132	1320
	Барлыгы	км	6556	6700	6390	6390	6390	6390	6893	6893	6893	6893	6893	66725
Урманнарны янгыннардан саклау өчен каралган урман юлларын төзү	Әгерҗе	км		1	1	1	1	1						5
	Азнакай	км		1	1	1	1	1	1					6
	Аксубай	км		1	1	1	1	1						5
	Әлки	км		1	1	1	1	1						5

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Әлмәт	км												0
	Арча	км		2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11
	Баулы	км		1	1	1	1	1	1					6
	Биләр	км		2	1	1	1	1	1	1	1	1		10
	Болгар	км												0
	Бөгелмә	км		1	1	1								3
	Буа	км		1	1	1	1	1	1					6
	Алабуга	км												0
	шул исәптән Лубян													*0*
	Зәй	км		3	2	2	2	2	2	2	2	2	1	20
	Зеленодольск	км		3	2	2	2	2	2	2	2	2	1	20
	Исләйтар	км	1	1	1	1	1	1						5
	Кайбыч	км		3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	30
	Кәләй	км		1	1	1	1	1						5
	Кама	км		2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	12
	Кызыл-Йолдыз	км		1										1
	Лаеш	км		1	1	1	1	1						5
	Лениногорск	км												0
	Мамадыш	км		2	1	1	1	1	1	1	1	1		10
	Минзәлә	км		1	1									2
	Түбән Кама	км		1	1	1	1	1	1					6
	Нурлат	км		1	1	1	1	1	1					6

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Идел буе	км		1	1	1	1	1	1	1				7
	Шәһәр яны	км		2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11
	Саба	км		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10
	Тәтеш	км		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	20
	Чирмешән	км		1	1	1	1	1	1					6
	Барлыгы	км	1	38	31	29	28	28	22	16	15	15	11	233
Урманнарны янгыннардан саклау өчен каралган урман юлларын эксплуатацияләү	Әгерҗе	км	10	4	3	3	6	6						22
	Азнакай	км												0
	Аксубай	км	4	4	4	4	5	7	10					34
	Әлки	км	10							12	11	11	11	45
	Әлмәт	км	5	14	14	14	15	15	16	17	14	14	14	147
	Арча	км	10	14	14	14	15	] 5	19	20	18	18	18	165
	Баулы	км	5	6	6	6	6	6						30
	Биләр	км	5	6	6	6	7	7	10	12	18	18	18	108
	Болгар	км	5											0
	Бөгелмә	км		7	7	7	7	7	10	12	17	17	17	108
	Буа	км	5	7	7	7	7	7	10	11	18	18	18	110
	Алабуга	км	10	7	7	7	7	7	10	12	18	18	18	112
	шул исәптән Лубян								*1,4*	*1,4*	*1,4*	*1,4*	*1,4*	*7*
	Зәй	км	10	14	14	14	15	15	19	20	18	18	18	165
	Зеленодольск	км	11	6	6	6	7	7	11	12				55
	Исләйтар	км	10	6	6	6	7	7						32

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Кайбыч	км		7	7	7	8	7	11	13	12	12	12	96
	Кәләй	км		6	6	6	5	7	10					40
	Кама	км	13,5	7	7	7	7	7	10	12	12	12	12	93
	Кызыл-Йолдыз	км	10	6	6	6	5	7	10					40
	Лаеш	км	5	7	7	7								21
	Лениногорск	км		6	6	6	5	7						30
	Мамадыш	км	5	6	6	6	5	7						30
	Минзәлә	км		6	6	6	5	7						30
	Түбән Кама	км	10	7	7	7	7							28
	Нурлат	км	17,2	5	5	5	5							20
	Идел буе	км	1	7	7	7	7	7	10	12	12	12	12	93
	Шәһәр яны	км	10	14	14	14	15	15	19	20	17	17	17	162
	Саба	км	10	7	7	7	7	7	11	12	12	12	12	94
	Тәтеш	км	5	7	7	7	8	8						37
	Чирмешән	км	8,5	7	7	7	6	7						34
	Барлыгы	км	195,2	200	199	199	199	199	197	197	197	197	197	1981
Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән башка чаралар: шул исәптән янгынга каршы әйберләр һәм инвентарь сатып алу, янгынга каршы техниканы һәм жиһазларны, элемтә һәм хәбәрләшү	Әгерҗе	мең сум	52,8	55,3	58,2	58,7	62,6	67,4	74	78,5	83,4	86,8	90,9	715,8
	Азнакай	мең сум	50,8	53,2	56	56,4	60,2	64,8	71,2	75,5	80,3	83,5	87,4	688,5
	Аксубай	мең сум	32	33,5	35,3	35,6	37,9	40,8	44,8	47,6	50,6	52,6	55,1	433,8
	Әлки	мең сум	42,8	44,9	47,2	47,5	50,7	54,6	60	63,6	67,6	70,4	73,7	580,2
	Әлмәт	мең сум	58,3	61,1	64,3	64,8	69,1	74,4	81,7	86,7	92,1	95,9	100,4	790,5

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
системаларын, карап тоту, янгынга каршы техника һәм җиһазлар, шулай ук ЯММ резервы булдыру	Арча	мең сум	34,8	36,5	38,4	38,7	41,2	44,4	48,8	51,7	55	57,2	59,9	471,8
	Баулы	мең сум	26,7	28,1	29,4	29,7	31,6	34,1	37,4	39,7	42,2	43,9	46	362,1
	Биләр	мең сум	56,7	59,4	62,5	63	67,2	72,4	79,5	84,3	89,6	93,2	97,6	768,7
	Болгар	мең сум	23	24,1	25,4	25,6	27,3	29,4	32,2	34,2	36,4	37,8	39,6	312,0
	Бөгелмә	мең сум	54	56,6	59,6	60	64	68,9	75,7	80,3	85,3	88,8	92,9	732,1
	Буа	мең сум	21,1	22,1	23,3	23,4	25	26,9	29,6	31,4	33,3	34,7	36,3	286,0
	Алабуга	мең сум	48,3	50,6	53,3	53,7	57,2	61,6	67,7	71,8	76,3	79,4	83,1	654,7
	Зәй	мең сум	65,1	68,2	71,8	72,3	77,1	83,1	91,2	96,8	102,9	107	112,1	882,5
	Зеленодольск	мең сум	32,9	34,5	36,3	36,6	39	42	46,1	48,9	52	54,1	56,6	446,1
	Исләйтар	мең сум	20.6	21,6	22,7	22,9	24,4	26,3	28,9	30,6	32,6	33,9	35,5	279,4
	Кайбыч	мең сум	28	29,3	30,9	31,1	33,2	35,7	39,2	41,6	44,3	46	48,2	379,5
	Кәләй	мең сум	44,6	46,7	49,2	49,5	52,8	56,9	62,5	66,3	70,5	73,3	76,8	604,5
	Кама	мең сум	63,8	66,9	70,4	70,9	75,6	81,4	89,4	94,9	100,8	104,9	109,8	865,0
	Кызыл-Йолдыз	мең сум	47	49,3	51,8	52,2	55,7	60	65,9	69,9	74,3	77,3	80,9	637,3
	Лаеш	мең сум	41,2	43,2	45,4	45,8	48,8	52,6	57,7	61,3	65,1	67,7	70,9	558,5
	Лениногорск	мең сум	60,5	63,4	66,7	67,2	71,7	77,2	84,8	90	95,6	99,5	104,1	820,2
	Мамадыш	мең	54,6	57,2	60,2	60,7	64,7	69,7	76,5	81,2	86,3	89,8	94	740,3

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
		сум												
	Минзәлә	мең сум	83	87	91,5	92,2	98,3	105,9	116,3	123,4	131,2	136,5	142,8	1 125,1
	Түбән Кама	мең руб	48,1	50,4	53,2	53,4	57	61,4	67,4	71,5	76,1	79,1	82,8	652,3
	Нурлат	мең руб	96	100,6	105,9	106,5	113,7	122,5	134,5	142,8	151,7	157,8	165,2	1 301,2
	Идел буе	мең руб	33,4	35	36,8	37,1	39,6	42,6	46,8	49,7	52,8	54,9	57,5	452,8
	Шәһәр яны	мең сум	38,1	39,9	42	42,3	45,1	48,6	53,4	56,7	60,2	62,6	65,6	516,4
	Саба	мең сум	67,5	70,7	74,4	75	80	86,1	94,6	100,4	106,7	111	116,2	915,1
	Тәтеш	мең сум	45,1	47,3	49,7	50,1	53,4	57,6	63,2	67,1	71,3	74,2	77,6	611,5
	Чирмешән	мең сум	42,1	44,1	46,4	46,8	49,9	53,7	59	62,6	66,5	69,2	72,5	570,7
	Барлыгы	мең сум	1412,9	1480,7	1 558,2	1 569,7	1 674	1 803	1 980	2 101	2 233	2 323	2 432	19 154,6
Кипкән үләнне, урман үсентеләрен, корыган ботакларны һәм яна торган башка әйберләрне янгынга каршы контроль-профилактик яндыру	Әгерҗе	га	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	200
	Азнакай	га												
	Аксубай	га												
	Әлки	га												
	Әлмәт	га	10	10	10	10	10	10	8	8	8	8	8	90
	Арча	га												
	Баулы	га	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300
	Биләр	га	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	150
	Болгар	га												

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Бөгелмә	га												
	Буа	га												
	Алабуга	га	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
	шул исәптән Лубян								*10*	*10*	*10*	*10*	*10*	*50*
	Зәй	га	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
	Зеленодольск	га	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300
	Ислэйтар	га	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
	Кайбыч	га												
	Кәләй	га	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	150
	Кама	га												
	Кызыл-Йолдыз	га												
	Лаеш	га	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300
	Лениногорск	га	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
	Мамадыш	га	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300
	Минзәлә	га	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300
	Түбән Кама	га	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300
	Нурлат	га												
	Идел буе	га	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
	Шәһәр яны	га												
	Саба	га	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100
	Тәтеш	га												
	Чирмешән	га	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Барлыгы	га	400	400	400	400	400	400	398	398	398	398	398	3990
Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән башка чаралар: шул исәптән урманнарда янгын куркынычсызлыгы мониторингын үткәрү, барлыгы	Әгерҗе	мең га	45,3	45,3	45,3	45,3	45,3	45,3	45,3	45,3	45,3	45,3	45,3	453,0
	Азнакай	мең га	44,4	44,4	44,4	44,4	46,1	46,1	46,1	46,1	46,1	46,1	46,1	455,9
	Аксубай	мең га	29,4	29,4	29,4	29,4	29,6	29,6	29,6	29,6	29,6	29,6	29,6	295,4
	Әлки	мең га	37,2	37,2	37,2	37,2	37,4	37,4	37,4	37,4	37,4	37,4	37,4	373,4
	Әлмәт	мең га	50,2	50,2	50,2	50,2	50,1	50,1	50,1	50,1	50,1	50,1	50,1	501,3
	Арча	мең га	30,8	30,8	30,8	30,8	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	317,8
	Баулы	мең га	22,7	22,7	22,7	22,7	23,4	23,4	23,4	23,4	23,4	23,4	23,4	231,9
	Биләр	мең га	50,2	50,6	50,6	50,6	50,8	50,8	50,8	50,8	50,8	50,8	50,8	507,4
	Болгар	мең га	18,5	18,7	18,7	18,7	18,9	18,9	18,9	18,9	18,9	18,9	18,9	188,4
	Бөгелмә	мең га	43,8	43,8	43,8	43,8	44,1	44,1	44,1	44,1	44,1	44,1	44,1	440,1
	Буа	мең га	17,6	17,6	17,6	17,6	18,6	18,6	18,6	18,6	18,6	18,6	18,6	183,0
	Алабуга	мең га	41,9	41,9	41,9	41,9	42,0	42,0	42,0	42,0	42,0	42,0	42,0	419,7
	шул исәптән Лубян	мең га							*12,9*	*12,9*	*12,9*	*12,9*	*12,9*	*64,5*
	Зәй	мең га	58,6	58,6	58,6	58,6	58,9	58,9	58,9	58,9	58,9	58,9	58,9	588,1
	Зеленодольск	мең га	26,4	26,4	26,4	26,4	26,4	26,4	26,4	26,4	26,4	26,4	26,4	264,0
	Исләйтар	мең га	17,1	17,1	17,1	17,1	17,2	17,2	17,2	17,2	17,2	17,2	17,2	171,7
	Кайбыч	мең га	24,9	24,9	24,9	24,9	25,3	25,3	25,3	25,3	25,3	25,3	25,3	251,8
	Кәләй	мең га	41,0	41,0	41,0	41,0	41,7	41,7	41,7	41,7	41,7	41,7	41,7	414,9
	Кама	мең га	54,2	54,2	54,2	54,2	54,2	54,2	54,2	54,2	54,2	54,2	54,2	542,0
	Кызыл-Йолдыз	мең га	42,4	42,4	42,4	42,4	42,6	42,6	42,6	42,6	42,6	42,6	42,6	425,4
	Лаеш	мең га	33,7	33,7	33,7	33,7	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	339,1

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Лениногорск	мең га	52,8	52,8	52,8	52,8	52,8	52,8	52,8	52,8	52,8	52,8	52,8	528,0
	Мамадыш	мең га	47,8	47,8	47,8	47,8	47,8	47,8	47,8	47,8	47,8	47,8	47,8	478,0
	Минзәлә	мең га	70,9	70,9	70,9	70,9	71,9	71,9	71,9	71,9	71,9	71,9	71,9	716,0
	Түбән Кама	мең га	43,1	43,1	43,1	43,1	43,5	43,5	43,5	43,5	43,5	43,5	43,5	433,8
	Нурлат	мең га	88,5	88,5	88,5	88,5	88,5	88,5	88,5	88,5	88,5	88,5	88,5	885,0
	Идел буе	мең га	27,6	27,6	27,6	27,6	28,2	28,2	28,2	28,2	28,2	28,2	28,2	280,2
	Шәһәр яны	мең га	30,5	30,5	30,5	30,5	30,4	30,4	30,4	30,4	30,4	30,4	30,4	304,3
	Саба	мең га	60,3	60,3	60,3	60,3	60,5	60,5	60,5	60,5	60,5	60,5	60,5	604,4
	Тәтеш	мең га	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	376,0
	Чирмешән	мең га	36,4	36,4	36,4	36,4	36,4	36,4	36,4	36,4	36,4	36,4	36,4	364,0
	Барлыгы	мең га	1225,8	1226,4	1226,4	1226,4	1236,4	1236,4	1236,4	1236,4	1236,4	1236,4	1236,4	12334,0
Шул исәптән җир өстен саклау зонасы	Барлыгы	мең сум				1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	9,6
Авиацион саклау зонасы	Барлыгы	мең сум	1237,8	1297,3	1365,2	1375,3	1009,8	3000,0	3000,0	3000,0	3000,0	3000,0	3000,0	23047,6
Урман янгыннарын сүндерү	Барлыгы	мең сум	3505,3	3673,0	3865,1	3893,6	4158	4441	4734	5023	5299	5570	5831	46488
Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән башка чаралар: шул исәптән урманнарда янгын куркынычсызлыгы чаралары турында мәгълүматлы стендлар һәм башка билгеләр, күрсәткечләр урнаштыру	Әгерҗе	мең сум	4	4,2	4,4	4,4	4,8	5,1	5,4	5,7	6	6,4	6,6	53,0
	Азнакай	мең сум	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Аксубай	мең сум	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Әлки	мең сум	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Әлмәт	мең сум	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Арча	мең	4	4,2	4,4	4,4	4,8	5,1	5,4	5,7	6	6,4	6,6	53,0

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
		сум												
	Баулы	мең сум	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Биләр	мең сум	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Болгар	мең сум	4	4,2	4,4	4,4	4,8	5,1	5,4	5,7	6	6,4	6,6	53,0
	Бөгелмә	мең сум	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Буа	мең сум	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Алабуга	мең сум	4	4,2	4,4	4,4	4,8	5,1	5,4	5,7	6	6,4	6,7	53,1
	шул исәптән Лубян	мең сум							*5*	*5*	*5*	*5*	*5*	*25*
	Зәй	мең сум	4	4,2	4,4	4,4	4,8	5,1	5,4	5,7	6	6,4	6,7	53,1
	Зеленодольск	мең сум	6	6,4	6,7	6,8	7	7,6	8,2	8,4	9,1	9,5	10	79,7
	Исләйтар	мең сум	5	5,2	5,6	5,7	5,9	6,4	6,7	7,2	7,7	7,8	8,3	66,5
	Кайбыч	мең сум	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Кәләй	мең сум	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Кама	мең сум	5	5,2	5,5	5,6	5,8	6,3	6,8	7,1	7,7	7,8	8,3	66,1
	Кызыл-Йолдыз	мең сум	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Лаеш	мең сум	5	5,2	5,5	5,6	5,8	6,4	6,7	7,1	7,7	7,9	8,3	66,2
	Лениногорск	мең сум	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Мамадыш	мең сум	5	5,2	5,5	5,6	5,8	6,4	6,8	7,2	7,6	7,8	8,3	66,2
	Минзәлә	мең сум	3	3,1	3,3	3,3	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5,1	39,8
	Түбән Кама	мең сум	3	3,1	3,3	3,3	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5,1	39,8
	Нурлат	мең сум	3	3,1	3,3	3,3	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5,1	39,8
	Идел буе	мең сум	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Шәһәр яны	мең сум	6	6,4	6,7	6,8	7,1	7,6	8,1	8,4	9,1	9,5	10	79,7
	Саба	мең сум	5	5,2	5,5	5,6	5,8	6,4	6,7	7,2	7,6	7,8	8,3	66,1
	Тәтеш	мең сум	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Чирмешән	мең сум	2	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,9	3	3,2	3,3	26,5
	Барлыгы	мең сум	96,0	100,6	105,9	106,6	114	121,5	129,5	137,5	145	152,5	159,5	1272,6
Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән башка чаралар: шул исәптән урманнарга килүче гражданнарга ял зоналарын төзекләндерү	Әгерҗе	мең сум	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,6	4,7	5	39,7
	Азнакай	мең сум	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,6	4,7	5	39,7
	Аксубай	мең сум	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,6	4,7	5	39,7
	Әлки	мең сум	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,6	4,7	5	39,7
	Әлмәт	мең сум	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,6	4,7	5	39,7
	Арча	мең сум	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,6	4,7	5	39,7
	Баулы	мең	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,6	4,7	5	39,7

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
		сум												
	Биләр	мең сум	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,6	4,7	5	39,7
	Болгар	мең сум	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,5	4,7	5	39,6
	Бөгелмә	мең сум	3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,8	4,1	4,3	4,5	4,8	5	39,7
	Буа	мең сум	3	3,1	3,3	3,3	3,6	3,8	4,1	4,3	4,5	4,8	5	39,8
	Алабуга	мең сум	3	3,2	3,3	3,3	3,6	3,8	4,1	4,3	4,5	4,8	5	39,9
	Зәй	мең сум	3	3,2	3,3	3,3	3,6	3,8	4,1	4,3	4,5	4,8	5	39,9
	Зеленодольск	мең сум	5	5,3	5,6	5,6	5,9	6,3	6,7	7,2	7,6	7,9	8,2	66,3
	Исләйтар	мең сум	3	3,2	3,3	3,4	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,9
	Кайбыч	мең сум	3	3,2	3,3	3,4	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,9
	Кәләй	мең сум	3	3,2	3,3	3,4	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,9
	Кама	мең сум	3	3,2	3,3	3,4	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,9
	Кызыл-Йолдыз	мең сум	3	3,2	3,3	3,4	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,9
	Лаеш	мең сум	3	3,2	3,3	3,4	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,9
	Лениногорск	мең сум	4	4,3	4,4	4,4	4,8	5,1	5,4	5,7	6	6,4	6,5	53,0
	Мамадыш	мең сум	3	3,1	3,3	3,4	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,8
	Минзәлә	мең сум	3	3,1	3,3	3,4	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,8

Чаралар исеме	Урманчылык исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр											2009-2018
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Түбән Кама	мең сум	3	3,1	3,3	3,4	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,8
	Нурлат	мең сум	3	3,1	3,3	3,3	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,7
	Идел буе	мең сум	3	3,1	3,3	3,3	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,7
	Шәһәр яны	мең сум	5	5,3	5,6	5,6	5,9	6,2	6,7	7,1	7,6	7,9	8,2	66,1
	Саба	мең сум	4	4,3	4,4	4,4	4,8	5,1	5,4	5,7	6	6,4	6,6	53,1
	Тәтеш	мең сум	3	3,1	3,3	3,3	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,7
	Чирмешән	мең сум	3	3,1	3,3	3,3	3,6	3,8	4	4,3	4,5	4,8	5	39,7
	Барлыгы	мең сум	96,0	100,6	105,8	106,7	114	121,5	129,5	137,5	145	152,5	159,5	1272,6

Татарстан Республикасы
Урман планына
20 нче кушымта

Урман объектларын һәм агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын планлаштырып төзү һәм реконструкцияләү

Урманчылык исеме	Урман объектлары һәм агач эшкәртү инфраструктурасы объектлары исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр												2009-2018
			Урман планын эшләү елына кадәрге ел	2008 год	2009 год	2010 год	2011 год	2012 год	2013 год	2014 год	2015 год	2016 год	2017 год	2018 год	
Юллар төзү															
Барлык урманчылыклар буенча	Агач ташый торган юллар төзү	км	5	14	14	14	14	14	14	15	15	15	15	15	150
Агач әзерләү производствосы															
Барлык урманчылыклар буенча	Агрегат техникасы гамәлгә кертелү исәбеннән агач әзерләү күләмнәре арту	млн. $м^3$													
Агач кисү производствосы															
Гамәлдәге агач кисү цехларын проект куәтенә эшләтү (ПМ) :															
		мең $м^3$													
		мең $м^3$													
Гамәлдәге предприятиеләрдә агач кисү җайланмаларын модернизацияләү һәм куәтләрен арттыру															
		мең $м^3$													
		мең $м^3$													
Яңа производство куәтләре төзү:															
Кама урманчылыгы	1. "Кама урман хуҗалыгын арендалау һәм	мең $м^3$	1	9	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	159

Урманчылык исеме	Урман объсктлары һәм агач эшкәртү инфраструктурасы объектлары исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр												2009-2018
			Урман планын эшләү слына кадәрге ел	2008 год	2009 год	2010 год	2011 год	2012 год	2013 год	2014 год	2015 год	2016 год	2017 год	2018 год	
	калдыксыз агач эшкәртүне оештыру " инвестиция проекты (погонаж, вагонка, рейка)														
Саба урманчылыгы	2. "Саба агачы" ҖЧҖ агач эшкәртү производствосын реконструкцияләү – йорт комплсктлары, агачтан эшләнмәләр, погонаж	мең $м^3$	2	10	21,5	21,5	21,5	21,5	21,5	21,5	21,5	21,5	21,5	21,5	225
Нурлат урманчылыгы	3. Универсаль йорт төзү комбинаты (УФСК-100000)- агач йортлар	мең $м^2$		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000
Фанера җитештерү															
Каеннан ябыштырылган фанера җитештерү цехын проект куәтенә эшләтү:															
		мсң $м^3$													
Гамәлдәге предприятиеләрдә фанера җитештерү куәтләрен киңәйтү:															
		мсң $м^3$													
Яңа производство куәтләре төзү:															
Кама урманчылыгы	"Кама урман хуҗалыгын арендалау һәм калдыксыз агач эшкәртүнс осштыру " инвестиция проекты (фанера)	мең $м^3$	2	11	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	191
Каты ДВП агач плиталары җитештерү															
		мең $м^3$													
ДВП производствосы буенча егәрлекләр :															
		мсң $м^3$													
ДСП агач плиталары җитештерү															
		мсң $м^3$													
МДФ агач плиталары җитештерү															
		мең $м^3$													
OSB агач плиталары җитештерү															

Урманчылык исеме	Урман объектлары һәм агач эшкәртү инфраструктурасы объектлары исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча күләмнәр												2009-2018
			Урман планын эшләү елына кадәрге ел	2008 год	2009 год	2010 год	2011 год	2012 год	2013 год	2014 год	2015 год	2016 год	2017 год	2018 год	
		мең $м^3$													
Целлюлоза-кәгазь производствосы															
		мең т													
Агач калдыкларын утильләштерү производствосы															
Кама урманчылыгы	"Кама урман хуҗалыгын арендалау һәм калдыксыз агач эшкәртүне оештыру " инвестиция проекты (пеллетлар)	мең т	т	9	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	159

Татарстан Республикасы
Урман планына
21 нче кушымта

Чыганаклар буенча Татарстан Республикасы урман планы чараларын гамәлгә ашырудан Россия Федерациясе бюджет системасының фаразланган керемнәре

Урманнардан файдалану төрләре	Урманчылыклар исеме	Еллар буенча, мең сум											Гомуми сумма
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
1) Үзагач әзерләү	Әгерже	1591	1818	2445	2383	2114	1925	2072	2091	2111	2128	2359	23037
	Азнакай	657	304	522	508	451	411	442	449	458	464	559	5225
	Аксубай	115	369	442	428	379	346	372	378	386	391	471	4077
	Әлки	84	481	844	822	729	664	715	728	741	752	906	7466
	Әлмәт	471	283	750	730	647	590	635	646	658	668	805	6883
	Арча	949	519	261	254	225	205	221	225	230	233	281	3603
	Баулы	187	174	273	266	235	215	231	235	239	243	292	2590
	Биләр	161	364	681	664	588	536	577	588	598	607	731	6095
	Болгар	306	221	267	260	230	210	226	230	235	238	287	2710
	Бөгелмә	925	353	381	371	329	300	323	329	336	340	410	4397
	Буа	398	314	233	227	201	183	197	200	204	207	249	2613
	Алабуга	634	630	1065	1037	919	838	902	919	935	949	1144	9972
	Зәй	149	460	1172	1142	1012	922	993	1011	1029	1045	1258	10193
	Зеленодольск	1361	279	359	350	310	282	304	310	315	320	386	4576
	Ислэйтар	661	548	381	371	329	300	323	329	335	340	409	4326
	Кайбыч	98	181	112	109	97	88	95	97	97	98	119	1191
	Кәләй	284	831	1250	1218	1079	984	1059	1078	1098	1114	1342	11337
	Кама	2504	1100	806	785	696	634	683	696	708	719	866	10197
	Кызыл-Йолдыз	108	301	334	325	288	263	283	289	294	298	359	3142
	Лаеш	308	351	342	334	296	269	290	296	301	306	368	3461
	Лениногорск	424	448	1254	1221	1083	987	1062	1081	1101	1117	1346	11124
	Мамадыш	398	452	266	259	229	209	225	229	233	236	285	3021
	Минзәлә	961	666	795	774	686	625	673	685	697	708	853	8123
	Түбән Кама	299	173	378	368	326	297	320	326	332	337	406	3562
	Нурлат	180	355	871	849	752	686	738	751	765	776	935	7658

Урманнардан файдалану төрләре	Урманчылыклар исеме	Еллар буенча, мең сум											Гомуми сумма
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Идел буе	124	340	223	217	193	176	189	192	196	199	239	2288
	Шәһәр яны	443	373	575	560	496	452	487	496	505	512	618	5517
	Саба	462	3470	1193	1162	1030	938	1010	1046	1081	1114	1547	14053
	Тәтеш	120	376	196	191	169	154	166	172	173	175	211	2103
	Чирмешән	29	214	466	454	403	367	395	402	409	415	500	4054
	Барлыгы	15391	16748	19137	18639	16521	15056	16208	16504	16800	17049	20541	188594
5) Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	Әгерҗе	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Азнакай	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Аксубай	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Әлки	0	0	0	0	0,36	0,36	0,41	0,41	0,41	0,41	0,41	2,77
	Әлмәт	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Арча	0	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,19	0,19	0,19	0,19	0,19	1,8
	Баулы	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Биләр	0	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,1
	Болгар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Бөгелмә	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Буа	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Алабуга	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Зәй	0,4	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,5
	Зеленодольск	0	1,04	1,04	1,04	1,04	1,04	1,17	1,17	1,17	1,17	1,17	11,05
	Исләйтар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Кайбыч	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Кәләй	0,9	0,89	0,84	0,84	0,84	0,84	0,93	0,93	0,93	0,93	0,93	9,8
	Кама	1,1	0,15	0,11	0,15	0,15	0,15	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	2,66
	Кызыл-Йолдыз	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Лаеш	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,11
	Лениногорск	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Мамадыш	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Минзәлә	0	0,35	0,35	0	0,21	0,21	0	0	0	0	0	1,12
	Түбән Кама	0	0	0	0	0	0	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,85
	Нурлат	0	0	0	0	0,7	0,7	0,79	0,79	0,79	0,79	0,79	5,35

Урманнардан файдалану төрләре	Урманчылыклар исеме	Еллар буенча, мең сум											Гомуми сумма
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Идел буе	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Шәһәр яны	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Саба	0	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	2,03	2,03	2,03	2,03	2,03	19,15
	Тәтеш	0	0,29	0,29	0,29	0,29	0,29	0,41	0,41	0,41	0,41	0,41	3,5
	Чирмешән	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Барлыгы	2,4	4,73	4,63	4,32	5,59	5,59	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	58,76
8) Рекреацион эшчәнлекне гамәлгә ашыру	Әгерҗе	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Азнакай	414	243	229	159	243	270	257	307	358	358	358	3196
	Аксубай	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Әлки	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Әлмәт	6229	3654	3265	3174	4842	5383	4530	4668	4790	4790	4790	50115
	Арча	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Баулы	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9
	Биләр	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Болгар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Бөгелмә	403	349	312	455	786	874	765	829	895	895	895	7458
	Буа	0	16	9	10	19	21	24	30	36	36	36	237
	Алабуга	0	1115	925	175	267	297	263	292	326	326	326	4312
	шул исәптән Лубян							0	0	0	0	0	0
	Зәй	789	279	249	220	336	373	391	555	645	645	645	5127
	Зеленодольск	1245	3837	3635	3211	4844	5135	4352	4524	4677	4677	4677	44814
	Исләйтар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Кайбыч	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Кәләй	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Кама	22	2025	56	174	229	254	284	324	439	439	439	4685
	Кызыл-Йолдыз	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Лаеш	170	3325	2971	2610	4014	4498	3787	3887	3980	3980	3980	37202
	Лениногорск	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Мамадыш	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Минзәлә	5	37	33	14	22	24	20	42	64	64	64	389
	Түбән Кама	323	1453	1185	1109	1692	1859	1593	1690	1772	1772	1772	16220

Урманнардан файдалану төрләре	Урманчылыклар исеме	Еллар буенча, мең сум											Гомуми сумма
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Нурлат	0	0	0	0	1	0	1	1	1	1	1	6
	Идел буе	650	21	75	66	165	268	248	288	341	341	341	2804
	Шәһәр яны	9655	28015	25624	23003	34907	39117	32843	33523	34238	34238	34238	329401
	Саба	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Тәтеш	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Чирмешән	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Барлыгы	19203	44370	38568	34380	52367	58373	49358	50960	52562	52562	52562	505975
12) Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү	Әгерҗе	0	196	195	197	209	232	315	135	134	400	350	2363
	Азнакай	0	8271	8231	8405	8907	9631	9423	9423	9500	9700	9600	91091
	Аксубай	0	315	592	561	595	796	813	813	900	1100	1000	7485
	Әлки	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Әлмәт	0	8905	8963	8689	10918	11352	11893	11700	12000	12200	12000	108620
	Арча	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Баулы	0	161	160	152	464	503	1152	1151	1250	1700	1500	8193
	Биләр	0	69	55	52	55	61	52,7	54	65	100	100	663,7
	Болгар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Бөгелмә	0	2926	2912	2842	3601	3358	3688	3698	3850	4026	3900	34801
	Буа	0	102	102	96	102	113	104	103	120	200	200	1242
	Алабуга	0	272	285	270	286	350	568	567	600	700	700	4598
	шул исәптән Лубян	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Зәй	27771	1840	1876	1806	1979	2366	3722	3720	3850	3950	3700	28809
	Зеленодольск	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Исләйтар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Кайбыч	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Кәләй	0	4142	4134	3930	4207	5012	3254	3259	3400	3500	3400	38238
	Кама	0	14	14	13	14	16	16,3	16	30	45	45	223,3
	Кызыл-Йолдыз	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Лаеш	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Лениногорск	17990	2438	2687	2552	2937	3706	5713	5713	5800	5850	5850	43246
	Мамадыш	2339	10	10	9	10	11	33	33	45	55	55	271
	Минзәлә	0	25	25	24	25	28	25	25	40	50	50	317

Урманнардан файдалану төрләре	Урманчылыклар исеме	Еллар буенча, мең сум											Гомуми сумма
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Түбән Кама	0	186	211	214	445	404	1070	1059	1200	1300	1214	7303
	Нурлат	0	3097	3062	2904	3077	3714	5200	5100	5245	5350	5350	42099
	Идел буе	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Шәһәр яны	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Саба	0	0	0	0	51	57	79	79	80	90	90	526
	Тәтеш	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Чирмешән	0	1626	1733	1664	1917	2038	3351	3352	3370	3450	3450	25951
	Барлыгы	48100	34595	35247	34380	39799	43748	50472	50000	51479	53766	52554	446040
13) Сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектлары, шулай ук гидротехник корылмалар махсуслаштырылган портлар төзү һәм эксплуатацияләү	Әгерҗе	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Азнакай	0	5	6	6	6	7	7	7	7	7	7	65
	Аксубай	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Әлки	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Әлмәт	0	0	0	0	56	59	42	42	54	54	54	361
	Арча	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Баулы	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Биләр	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Болгар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Бөгелмә	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Буа	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Алабуга	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Зәй	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Зеленодольск	0	140	163	904	1027	1092	822	822	888	888	888	7634
	Исләйтар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Кайбыч	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Кәләй	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Кама	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Кызыл-Йолдыз	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Лаеш	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Лениногорск	0	32	37	36	42	44	22	22	41	41	41	358
	Мамадыш	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Минзәлә	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Урманнардан файдалану төрләре	Урманчылыклар исеме	Еллар буенча, мең сум											Гомуми сумма
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Түбән Кама	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Нурлат	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Идел буе	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Шәһәр яны	0	204	238	232	263	280	164	164	218	218	218	2199
	Саба	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Тәтеш	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Чирмешән	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Барлыгы	0	381	444	1178	1394	1482	1057	1057	1208	1208	1208	10617
14) Линия объектларын төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	Әгерҗе	0	12	45	36	19	18	17	17	17	18	18	217
	Азнакай	0	1348	1348	3378	1590	1690	1583	1592	1593	1695	1701	17518
	Аксубай	0	208	208	418	198	210	212	242	271	319	351	2637
	Әлки	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Әлмәт	795,5	1793	1850	3712	1758	1869	1755	1752	1752	1857	1860	19958
	Арча	0	10	10	20	10	10	10	10	11	14	14	119
	Баулы	0	220	220	443	370	393	369	370	372	396	398	3551
	Биләр	0	130	139	272	25	9	9	13	16	21	24	658
	Болгар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Бөгелмә	0	18	22	44	144	332	311	314	316	337	342	2180
	Буа	0	2	2	4	2	2	2	3	5	6	8	36
	Алабуга	0	46	61	68	32	37	35	38	41	46	49	453
	шул исәптән Лубян	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Зәй	0	24	23	16	8	8	8	9	9	11	12	128
	Зеленодольск	0	9	9	4	12	13	12	12	12	15	15	113
	Исләйтар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Кайбыч	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Кәләй	287,275	61	90	195	51	55	51	52	53	57	59	724
	Кама	0	1	4	8	7	7	7	7	7	8	8	64
	Кызыл-Йолдыз	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Лаеш	0	35	61	141	86	87	82	84	85	93	94	848
	Лениногорск	0	873	874	1779	863	917	860	862	862	916	918	9724
	Мамадыш	0	0	4	15	15	16	15	16	17	20	21	139

Урманнардан файдалану төрләре	Урманчылыклар исеме	Еллар буенча, мең сум											Гомуми сумма
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
	Минзәлә	5,709	23	27	48	23	24	24	25	25	28	29	276
	Түбән Кама	30,447	213	223	135	61	19	19	18	20	23	24	755
	Нурлат	541,957	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Идел буе	381	71	101	247	122	100	96	99	105	118	121	1180
	Шәһәр яны	71,931	127	142	372	174	198	186	185	185	196	196	1961
	Саба	0	0	38	129	127	109	102	102	102	108	108	925
	Тәтеш	0	3	3	6	3	3	4	4	6	8	10	50
	Чирмешән	0	29	29	58	28	29	28	29	30	33	33	326
	Барлыгы	2113,819	5256	5533	11548	5728	6155	5797	5855	5912	6343	6413	64540
Барлыгы		**84810,2**	**101355**	**98933,6**	**100129**	**115815**	**124820**	**122898**	**124382**	**127967**	**130934**	**133284**	**1215824,8**

Татарстан
Республикасы
Урман планына 22 нче кушымта

Татарстан Республикасы Урман планы чараларын финанслауга федераль бюджет, Татарстан Республикасы бюджеты һәм башка чыганаклардан финанслауның фаразланган күләмнәре

мең сум

Чаралар исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча финанслау күләмнәре										Урман планын гамәлгә ашыру чорына гомуми сумма
		2009 (факт)	2010 (факт)	2011 (факт)	2012 (факт)	2013 (факт)	2014 (проект)	2015 (проект)	2016 (проект)	2017 (проект)	2018 (проект)	
Урманнарны янгыннардан саклау												
Урманнарны янгыннардан саклау өчен каралган урман юллары салу	км	38	31	46	28	28	22	16	15	15	15	254
	мең сум	**1369,8**	**952,1**	**677,9**	**1035,2**	**1035,2**	**813,4**	**591,5**	**554,6**	**554,5**	**554,5**	**8138,7**
шул исәптән РФ бюджетыннан		1369,8	952,1	677,9	1035,2	1035,2	813,4	591,5	554,6	554,5	554,5	8138,7
ТР бюджетыннан												0,0
Урманнарны янгыннардан саклау өчен каралган урман юлларын эксплуатацияләү	км		199,0	303,0	200,0	200,0	200,0	200,0	200,0	200,0	200,0	1902,0
	мең сум		**608,3**	**1363,5**	**920,0**	**920,0**	**906,2**	**920,0**	**920,0**	**910,8**	**910,8**	**8379,6**
шул исәптән РФ бюджетыннан			608,3	1363,5	915,4	915,4	901,6	915,4	915,4	906,2	906,2	8347,4
ТР бюджетыннан												0,0
арендаторлар акчалары					4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	32,2
Янгынга каршы минераллаштырылган полосалар	км	3816,0	3635,0	6313,0	3816,0	3816,0	3356,0	3816,0	3816,0	3356,0	3356,0	39096,0
	мең сум	**984,5**	**761,2**	**2606,7**	**1029,7**	**1029,7**	**895,8**	**1029,7**	**1029,7**	**823,2**	**823,2**	**11013,4**

Чаралар исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча финанслау күләмнәре										Урман планын гамәлгә ашыру чорына гомуми сумма
		2009 (факт)	2010 (факт)	2011 (факт)	2012 (факт)	2013 (факт)	2014 (проект)	2015 (проект)	2016 (проект)	2017 (проект)	2018 (проект)	
булдыру												
шул исәптән РФ бюджетыннан		984,5	761,2	2582,5	1005,5	1005,5	871,6	1005,5	1005,5	823,2	823,2	10868,2
ТР бюджетыннан												0,0
арендаторлар акчалары				24,2	24,2	24,2	24,2	24,2	24,2			145,2
Янгынга каршы минераллаштырылган полосаларны чистарту	км	6700,0	6390,0	11409,1	6700,0	6700,0	7211,0	6700,0	6700,0	7211,0	7211,0	72932,1
	мең сум	**750,4**	**669,3**	**2706,4**	**1043,0**	**1046,5**	**1126,8**	**1046,5**	**1046,5**	**1125,0**	**1125,0**	**11685,4**
шул исәптән РФ бюджетыннан		750,4	669,3	2678,7	1018,8	1018,8	1099,1	1018,8	1018,8	1125,0	1125,0	11522,7
ТР бюджетыннан												0,0
арендаторлар акчалары				27,7	24,2	27,7	27,7	27,7	27,7			162,7
Контроль яндырулар үткәрү	га		400,0	400,0	400,0	400,0	400,0	400,0	400,0	400,0	400,0	3600,0
	мең сум		**33,7**	**32,0**	**32,0**	**32,0**	**31,4**	**32,0**	**32,0**	**32,0**	**32,0**	**289,1**
шул исәптән РФ бюджетыннан			33,7	32,0	32,0	32,0	31,2	32,0	32,0	32,0	32,0	288,9
ТР бюджетыннан												0,0
арендаторлар акчалары							0,2					0,2
Урманнарга килүче гражданнарга ял зоналарын төзекләндерү	мең сум	**30776,3**	**108,1**	**100,4**	**213,4**	**121,5**	**129,5**	**137,5**	**145,0**	**152,5**	**152,5**	**32036,7**
шул исәптән РФ бюджетыннан		30776,3	108,1	100,4	213,4	121,5	129,5	137,5	145,0	152,5	152,5	32036,7
ТР бюджетыннан												0,0

Чаралар исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча финанслау күләмнәре										Урман планын гамәлгә ашыру чорына гомуми сумма
		2009 (факт)	2010 (факт)	2011 (факт)	2012 (факт)	2013 (факт)	2014 (проект)	2015 (проект)	2016 (проект)	2017 (проект)	2018 (проект)	
Шлагбаумнар, транспорт узу өчен тиешле киртәләр урнаштыру	мең сум											0,0
шул исәптән РФ бюджетыннан ТР бюджетыннан												0,0 0,0
Урманнарда янгын куркынычсыз-лыгы чаралары турында мәгълүматлы стендлар һәм башка билгеләр, күрсәткеч-ләр урнаштыру	шт.	51,0	44,0	90,0	234,0	265,0	130,5	265,0	265,0	265,0	265,0	1874,5
	мең сум	**69305,2**	**91094,8**	**100,4**	**154,4**	**121,5**	**129,5**	**137,5**	**145,0**	**152,5**	**152,5**	**161493,3**
шул исәптән РФ бюджетыннан ТР бюджетыннан		38960,2 30345,0	32332,3 58762,5	100,4	154,4	121,5	129,5	137,5	145,0	152,5	152,5	72385,8 89107,5
Янгынга каршы әйберләр һәм инвентарь сатып алу, янгынга каршы техниканы һәм җиһазларны, элемтә һәм хәбәрләшү системаларын, карап тоту, янгынга каршы	мең сум	**2334,0**	**4787,9**	**17797,4**	**11619,5**	**1579,5**	**25286,3**	**25818,6**	**38806,8**	**40471,5**	**40471,5**	**208973,0**

Чаралар исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча финанслау күләмнәре										Урман планын гамәлгә ашыру чорына гомуми сумма
		2009 (факт)	2010 (факт)	2011 (факт)	2012 (факт)	2013 (факт)	2014 (проект)	2015 (проект)	2016 (проект)	2017 (проект)	2018 (проект)	
техника һәм җиһазлар, шулай ук ЯММ резервы булдыру												
шул исәптән РФ бюджетыннан		2334,0	4787,9	1597,4	1519,5	1579,5	1971,7	2101,0	2101,0	2323,0	2323,0	22638,0
ТР бюджетыннан				16200,0			23314,6	23717,6	36705,8	38148,5	38148,5	176235,0
арендаторлар акчалары					10100,0							10100,0
урманнарда янгын куркынычсызлыгы мониторингын үткәрү, шул исәптән җир өстендә территорияләрдә патрульлек итү	мең га	1226,4	1226,4	0,6	967,8	1628,1	1236,4	1236,0	1236,4			8758,1
	мең сум	**546,2**	**1170,1**	**1,2**	**2357,3**	**3952,2**	**3001,2**	**3001,2**	**3001,2**			**17030,6**
шул исәптән РФ бюджетыннан		546,2	1170,1	1,2	1009,8	966,8	3001,2	3001,2	3001,2			12697,7
ТР бюджетыннан					1347,5	2985,4						4332,9
Урман янгыннарын сүндерү	га	83,8	167,9				1236400,0	1236400,0	1236400,0			
	мең сум	**265,3**	**3729,4**				**3406,0**	**3797,0**	**4171,0**	**5570,0**	**5570,0**	**26508,7**
шул исәптән РФ бюджетыннан		265,3	3729,4				3406,0	3797,0	4171,0	5570,0	5570,0	26508,7
ТР бюджетыннан												0,0
Урманнарны янгыннардан саклауга барлыгы	**мең сум**	**106331,7**	**103914,9**	**25385,9**	**18404,5**	**9838,1**	**35726,1**	**36511,5**	**49851,8**	**49792,0**	**49792,0**	**485548,5**
шул исәптән РФ		**75986,7**	**45152,4**	**9134,0**	**6904,0**	**6796,2**	**12354,8**	**12737,4**	**13089,5**	**11638,9**	**11638,9**	**205432,8**

Чаралар исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча финанслау күләмнәре										Урман планын гамәлгә ашыру чорына гомуми сумма
		2009 (факт)	2010 (факт)	2011 (факт)	2012 (факт)	2013 (факт)	2014 (проект)	2015 (проект)	2016 (проект)	2017 (проект)	2018 (проект)	
бюджетыннан												
ТР бюджетыннан		**30345,0**	**58762,5**	**16200,0**	**1347,5**	**2985,4**	**23314,6**	**23717,6**	**36705,8**	**38148,5**	**38148,5**	**269675,4**
арендаторлар акчалары		**0,0**	**0,0**	**51,9**	**10153,0**	**56,5**	**56,7**	**56,5**	**56,5**	**4,6**	**4,6**	**10440,1**
Урманнарны саклау												
Урман патологиясен тикшерү	га	21000,0	29000,0	30000,0	30000,0	30000,0	63000,0	63000,0	63000,0	70000,0	70000,0	469000,0
	мең сум	**1683,1**	**206,7**	**98,2**	**100,6**	**100,6**	**501,2**	**500,0**	**500,0**	**555,6**	**555,6**	**4801,6**
шул исәптән РФ бюджетыннан		1683,1	206,7	98,2	100,6	100,6	500,0	500,0	500,0	555,6	555,6	4800,4
ТР бюджетыннан												0,0
арендаторлар акчалары							1,2					1,2
Зарарлы организмнар учакларын бетерү	га	2299,3	0,0	6050,0	13200,0	16799,1	25319,5	7026,3	1696,7	7026,3	7026,3	86443,5
	мең сум	**206,9**	**0,0**	**7042,2**	**9558,8**	**17368,0**	**27572,4**	**6888,6**	**1663,5**	**27600,0**	**27600,0**	**125500,4**
шул исәптән РФ бюджетыннан		206,9	0,0	7042,2	9558,8	8822,0	27572,4	6888,6	1663,5	27600,0	27600,0	116954,4
ТР бюджетыннан						8546,0						8546,0
шулардан: җир өсте эшләрен башкарганда	га	2299,3		6050,0	7160,0	3884,9	8368,2	7026,3	1696,7	5890,0	5890,0	48265,4
	мең сум	**206,9**		**7042,2**	**2011,2**	**1883,1**	**7929,2**	**6888,6**	**1663,5**	**6000,0**	**6000,0**	**39624,7**
шул исәптән РФ бюджетыннан		206,9		7042,2	2011,2	1262,0	7929,2	6888,6	1663,5	6000,0	6000,0	39003,6
ТР бюджетыннан						621,1						621,1
Санитар-савыктыру чаралары, барлыгы	га	3318,5	4634,7	14678,7	17394,3	18486,4	22524,6	21144,6	21144,6	21244,6	21244,6	165815,6
	мең сум	**8294,4**	**4381,6**	**2898,0**	**17033,7**	**17817,7**	**6665,5**	**8000,0**	**12000,0**	**6697,2**	**6697,2**	**90485,3**
шул исәптән РФ бюджетыннан		8294,4	4381,6	2898,0	17033,7	15810,9	6665,5	8000,0	12000,0	6697,2	6697,2	88478,5

Чаралар исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча финанслау күләмнәре										Урман планын гамәлгә ашыру чорына гомуми сумма
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
		(факт)	(факт)	(факт)	(факт)	(факт)	(проект)	(проект)	(проект)	(проект)	(проект)	
ТР бюджетыннан						2006,8						2006,8
арендаторлар акчалары												0,0
шулардан: тоташ санитар кисүләр	га		30,6	295,0	516,3	876,6	713,4	713,4	713,4	713,4	713,4	5285,5
	мең сум											0,0
шул исәптән РФ бюджетыннан												0,0
ТР бюджетыннан												0,0
арендаторлар акчалары												0,0
сайлап алып санитар кисүләр	га		408,6	8742,0	6380,0	5886,0	10431,2	10431,2	10431,2	10431,2	10431,2	73572,6
	мең сум											0,0
шул исәптән РФ бюджетыннан												0,0
ТР бюджетыннан												0,0
арендаторлар акчалары												0,0
урманнарны чүп-чарлардан чистарту	га	3318,5	4195,5	5641,7	10498,0	11723,8	11380,0	10000,0	10000,0	10100,0	10100,0	86957,5
	мең сум	**8294,4**	**4381,6**	**2898,0**	**17033,7**	**17817,7**	**6697,2**	**8000,0**	**12000,0**	**6697,2**	**6697,2**	**90517,0**
шул исәптән РФ бюджетыннан		8294,4	4381,6	2898,0	17033,7	15810,9	6697,2	8000,0	12000,0	6697,2	6697,2	88510,2
ТР бюджетыннан						2006,8						2006,8
Урманнарны саклауның башка чаралары (Ферромон тозаклар куллану, кырмыска ояларын әйләндереп алу һәм башкалар)	га	19338,2	28345,7									47683,9
	мең сум	**3802,2**	**4176,7**	**68,5**	**68,5**					**50,0**	**50,0**	**8215,9**
шул исәптән РФ		3802,2	4176,7	68,5	68,5					50,0	50,0	8215,9

Чаралар исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча финанслау күләмнәре										Урман планын гамәлгә ашыру чорына гомуми сумма
		2009 (факт)	2010 (факт)	2011 (факт)	2012 (факт)	2013 (факт)	2014 (проект)	2015 (проект)	2016 (проект)	2017 (проект)	2018 (проект)	
бюджетыннан ТР бюджетыннан												0,0
Урманнарны саклауга барлык чыгымнар	**мең сум**	**13986,6**	**8765,0**	**10106,9**	**26761,6**	**35286,3**	**34739,1**	**15388,6**	**14163,5**	**34902,8**	**34902,8**	**229003,2**
шул исәптән РФ бюджетыннан		**13986,6**	**8765,0**	**10106,9**	**26761,6**	**24733,5**	**34737,9**	**15388,6**	**14163,5**	**34902,8**	**34902,8**	**218449,2**
ТР бюджетыннан		**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**10552,8**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**10552,8**
арендаторлар акчалары							**1,2**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**1,2**
Урманнарны торгызу һәм урман үстерү												
Урманнарны торгызу, барлыгы	га	2248,0	1667,0	2219,0	2327,0	2372,8	2557,8	2043,8	1976,8	1723,3	1723,3	20858,8
	мең сум	**21901,5**	**15318,2**	**18586,2**	**14218,4**	**14150,8**	**19896,7**	**24096,2**	**25182,5**	**17213,1**	**17213,1**	**187776,7**
шул исәптән РФ бюджетыннан		21901,5	15318,2	17251,2	12883,4	12885,8	18607,4	22385,4	23385,4	17213,1	17213,1	179044,5
ТР бюджетыннан						0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
арендаторлар акчалары		0,0	0,0	1335,0	1335,0	1265,0	1289,3	1710,8	1797,1	0,0	0,0	8732,2
шулардан ясалма урман торгызу	га	1900,0	1453,0	1869,0	1972,0	1905,2	2166,0	1646,0	1584,0	1469,8	1469,8	17434,8
	мең сум	**21676,7**	**15174,1**	**18136,7**	**13768,9**	**13552,3**	**19380,8**	**23504,3**	**24590,6**	**16683,4**	**16683,4**	**183151,2**
шул исәптән РФ бюджетыннан		21676,7	15174,1	16975,0	12607,2	12498,1	18302,3	22004,3	23004,3	16683,4	16683,4	175608,8
ТР бюджетыннан												0,0
арендаторлар акчалары				1161,7	1161,7	1054,2	1078,5	1500,0	1586,3			7542,4
Табигый урман торгызу	га	348,0	203,0	330,0	334,0	440,8	372,0	378,0	373,0	245,5	245,5	3269,8
	мең сум	**224,8**	**136,3**	**429,0**	**429,0**	**573,2**	**497,2**	**573,2**	**573,2**	**523,1**	**523,1**	**4482,1**
шул исәптән РФ		224,8	136,3	263,9	263,9	374,5	298,5	374,5	374,5	523,1	523,1	3357,1

Чаралар исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча финанслау күләмнәре										Урман планын гамәлгә ашыру чорына гомуми сумма
		2009 (факт)	2010 (факт)	2011 (факт)	2012 (факт)	2013 (факт)	2014 (проект)	2015 (проект)	2016 (проект)	2017 (проект)	2018 (проект)	
бюджетыннан												
ТР бюджетыннан												0,0
арендаторлар акчалары				165,1	165,1	198,7	198,7	198,7	198,7			1125,0
Катнаш урман торгызу	га		11,0	20,0	21,0	26,8	19,8	19,8	19,8	8,0	8,0	154,2
	мең сум		**7,8**	**20,5**	**20,5**	**25,3**	**18,7**	**18,7**	**18,7**	**6,6**	**6,6**	**143,4**
шул исәптән РФ бюджетыннан			7,8	12,3	12,3	13,2	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6	78,6
ТР бюджетыннан												0,0
арендаторлар акчалары				8,2	8,2	12,1	12,1	12,1	12,1			64,8
Урман төзелеше	га				10000,0		226065,0	224100,0				460165,0
	мең сум				**1000,0**		**38431,1**	**38093,3**	**10377,9**	**10400,0**	**10400,0**	**108702,3**
шул исәптән РФ бюджетыннан					1000,0		38431,1	38093,3	10377,9	10400,0	10400,0	108702,3
ТР бюджетыннан												0,0
Урман культураларын өстәп утырту	га	20,0		5117,0	2609,7	6048,0	5341,4	5064,0	4988,0	4654,0	4654,0	38496,1
	мең сум	**36,9**		**2466,9**	**2609,7**	**2791,6**	**2451,5**	**2755,6**	**4755,6**	**2267,6**	**2267,6**	**22403,0**
шул исәптән РФ бюджетыннан		36,9		2355,2	2498,0	2703,0	2386,0	2689,6	4689,6	2267,6	2267,6	21893,5
ТР бюджетыннан												0,0
арендаторлар акчалары				111,7	111,7	88,6	65,5	66,0	66,0			509,5
Урман культураларын агротехник карап тору (бер тапкырга исәпләп)	га	12211,3	13002,0	15084,0	16773,0	18383,0	20224,8	18892,0	17307,0	14751,1	14751,1	161379,3
	мең сум	**22536,5**	**4648,9**	**5343,7**	**6039,1**	**6678,2**	**7121,2**	**7939,3**	**11196,8**	**6332,3**	**6332,3**	**84168,3**
шул исәптән РФ бюджетыннан		22536,5	4648,9	5054,4	5749,8	6213,3	6606,2	7404,3	10654,8	6332,3	6332,3	81532,8

Чаралар исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча финанслау күләмнәре										Урман планын гамәлгә ашыру чорына гомуми сумма
		2009 (факт)	2010 (факт)	2011 (факт)	2012 (факт)	2013 (факт)	2014 (проект)	2015 (проект)	2016 (проект)	2017 (проект)	2018 (проект)	
ТР бюджетыннан												0,0
арендаторлар акчалары				289,3	289,3	464,9	515,0	535,0	542,0			2635,5
Урман культуралары өчен туфрак эшкәртү	га	2000,0	1753,0	1935,0	1915,0	2166,0	1646,0	1770,2	1595,0	1417,8	1417,8	17615,8
	мең сум	**3400,0**	**8053,7**	**7493,4**	**6224,2**	**7673,7**	**4881,0**	**8123,4**	**11123,4**	**7244,1**	**7244,1**	**71461,0**
шул исәптән РФ бюджетыннан		3400,0	8053,7	7376,5	6107,3	7084,1	4739,5	7981,1	10981,1	7244,1	7244,1	70211,5
ТР бюджетыннан												0,0
арендаторлар акчалары				116,9	116,9	589,6	141,5	142,3	142,3			1249,5
Урманнарны карап тору (тиешле кисүләр)	га	8715,0	8715,0	14050,0	13632,0	13204,1	19726,8	19726,8	19726,8	7669,7	7669,7	132835,9
	мең сум	**77385,6**	**14927,5**	**10395,6**	**10268,4**	**10533,7**	**8199,1**	**20215,4**	**37355,2**	**7695,4**	**7695,4**	**204671,3**
шул исәптән РФ бюджетыннан		77385,6	14927,5	7917,8	10268,4	9085,2	8199,1	19995,4	37135,2	7695,4	7695,4	200305,0
ТР бюджетыннан						0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
арендаторлар акчалары				2477,8	0,0	1448,5	0,0	220,0	220,0	0,0	0,0	3282,5
Сирәгәйтү һәм чистарту	га	8715,0	8715,0	8776,5	8732,0	8105,5	7669,7	7669,7	7669,7	7669,7	7669,7	81392,5
	мең сум	19146,8	8648,2	8136,9	10249,5	9226,2	8199,1	20215,4	37355,2	7695,4	7695,4	136568,1
шул исәптән РФ бюджетыннан		19146,8	8648,2	7900,0	10249,5	9085,2	8199,1	19995,4	37135,2	7695,4	7695,4	135750,2
ТР бюджетыннан												0,0
арендаторлар акчалары				236,9		141,0		220,0	220,0			817,9
Сирәгәйтү	га			2431,8	2174,0	2326,0	4763,8	4763,8	4763,8			21223,2
	мең сум			**2240,9**		**1307,5**						**3548,4**
шул исәптән РФ бюджетыннан				0,0								0,0
ТР бюджетыннан												0,0

Чаралар исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча финанслау күләмнәре										Урман планын гамәлгә ашыру чорына гомуми сумма
		2009 (факт)	2010 (факт)	2011 (факт)	2012 (факт)	2013 (факт)	2014 (проект)	2015 (проект)	2016 (проект)	2017 (проект)	2018 (проект)	
арендаторлар акчалары				2240,9		1307,5						2464,6
Агач орлыклары үзерләү	кг			6644,1		52042,2	18344,0	18954,0	18254,0			114238,3
	мең сум			**4083,1**			**13898,5**	**9560,4**	**9207,3**	**15502,0**	**15502,0**	**67753,3**
шул исәптән РФ бюджетыннан				4083,1			2698,5			15502,0	15502,0	37785,6
ТР бюджетыннан							11200,0					11200,0
Утыртма материал (үсентеләр) үстерү	мең шт.			69015,0			12000,0	47781,0	47701,0	47701,0	47701,0	271899,0
	мең сум			**2597,1**			**36486,3**	**37345,9**	**41387,3**	**42258,7**	**42258,7**	**202334,0**
шул исәптән РФ бюджетыннан				2597,1								2597,1
ТР бюджетыннан							36486,3	37345,9	41387,3	42258,7	42258,7	199736,9
Урманнарны торгызуның һәм үстерүнең башка чаралары (күрсәткечләр урнаштыру, кварталлардагы, чикләрдәге сукмакларны чистарту)	мең сум	**61,9**	**19,0**		**550,0**	**18,9**						**649,8**
шул исәптән РФ бюджетыннан		61,9	19,0		550,0	18,9						649,8
ТР бюджетыннан												0,0
Урман орлыкчылыгы объектларын булдыру һәм карап	га											0,0
	мең сум											0,0

Чаралар исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча финанслау күләмнәре										Урман планын гамәлгә ашыру чорына гомуми сумма
		2009 (факт)	2010 (факт)	2011 (факт)	2012 (факт)	2013 (факт)	2014 (проект)	2015 (проект)	2016 (проект)	2017 (проект)	2018 (проект)	
тору												
шул исәптән РФ бюджетыннан												0,0
ТР бюджетыннан												0,0
Урманнарны торгызу чараларына **барлык** чыгымнар	**мең сум**	**125322,4**	**42967,3**	**50966,0**	**40909,8**	**41846,9**	**131365,4**	**138569,1**	**141378,7**	**108913,2**	**108913,2**	**931152,0**
шул исәптән РФ бюджетыннан		**125322,4**	**42967,3**	**46635,3**	**39056,9**	**37990,3**	**81667,8**	**98549,1**	**97224,0**	**66654,5**	**66654,5**	**702722,1**
ТР бюджетыннан		**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**47686,3**	**37345,9**	**41387,3**	**42258,7**	**42258,7**	**210936,9**
арендаторлар акчалары		**0,0**	**0,0**	**4330,7**	**1852,9**	**3856,6**	**2011,3**	**2674,1**	**2767,4**	**0,0**	**0,0**	**16409,2**
Кисү өчен урман бүлеп бирү һәм таксацияләү												
Сайлап алып кисү өчен урман бүлеп бирү (Сирәгәйтү, сукмаклар, ВСР һ.б.)	га	40000,0	40000,0	57197,2	57587,0	39000,0	39892,0	39892,0	39892,0	39892,0	39892,0	433244,2
	мең сум	**7640,2**	**7225,0**	**5616,2**	**7474,1**	**7398,8**	**7789,4**	**8976,1**	**11526,3**	**7557,6**	**7557,6**	**78761,3**
шул исәптән РФ бюджетыннан		7640,2	7225,0	5469,3	7474,1	7174,5	7557,6	8744,3	11294,5	7557,6	7557,6	77694,7
ТР бюджетыннан												0,0
арендаторлар акчалары				146,9		224,3	231,8	231,8	231,8			1066,6
Урманнарны карап тору чараларын үткәргәндә кисү өчен урман бүлеп бирү һәм таксацияләү	га											0,0
	мең сум											0,0
шул исәптән РФ бюджетыннан												0,0
ТР бюджетыннан												0,0

Чаралар исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча финанслау күләмнәре										Урман планын гамәлгә ашыру чорына гомуми сумма
		2009 (факт)	2010 (факт)	2011 (факт)	2012 (факт)	2013 (факт)	2014 (проект)	2015 (проект)	2016 (проект)	2017 (проект)	2018 (проект)	
кисү өчен урман бүлеп бирү һәм таксацияләүнең барлык чыгымнары	**мең сум**	**7640,2**	**7225,0**	**5616,2**	**7474,1**	**7398,8**	**7789,4**	**8976,1**	**11526,3**	**7557,6**	**7557,6**	**78761,3**
шул исәптән РФ бюджетыннан		**7640,2**	**7225,0**	**5469,3**	**7474,1**	**7174,5**	**7557,6**	**8744,3**	**11294,5**	**7557,6**	**7557,6**	**77694,7**
ТР бюджетыннан		**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
арендаторлар акчалары		**0,0**	**0,0**	**146,9**	**0,0**	**224,3**	**231,8**	**231,8**	**231,8**	**0,0**	**0,0**	**1066,6**
Урманнарны саклау, яклау һәм торгызу чараларына барлык чыгымнар	**мең сум**	**253280,9**	**162872,2**	**92075,0**	**93550,0**	**94370,1**	**209620,0**	**199445,3**	**216920,3**	**201165,6**	**201165,6**	**1724465,0**
шул исәптән РФ бюджетыннан		**222935,9**	**104109,7**	**71345,5**	**80196,6**	**76694,5**	**136318,1**	**135419,4**	**135771,5**	**120753,8**	**120753,8**	**1204298,8**
ТР бюджетыннан		**30345,0**	**58762,5**	**16200,0**	**1347,5**	**13538,2**	**71000,9**	**61063,5**	**78093,1**	**80407,2**	**80407,2**	**491165,1**
арендаторлар акчалары		**0,0**	**0,0**	**4529,5**	**12005,9**	**4137,4**	**2301,0**	**2962,4**	**3055,7**	**4,6**	**4,6**	**29001,1**
Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә вәкаләтле башкарма хакимият органы һәм ведомство буйсынуындагы учреждениеләр эшчәнлеген тәэмин итү	мең сум	**187597,9**	**234703,1**	**339824,7**	**339392,8**	**324167,5**	**445412,8**	**369729,7**	**341420,2**	**347077,4**	**347077,4**	**3276403,5**
шул исәптән РФ бюджетыннан		187597,9	234703,1	278384,4	266500,2	269892,5	276711,7	278547,6	263610,7	268145,9	268145,9	2592239,9
ТР бюджетыннан		0,0	0,0	61440,3	72892,6	54275,0	168701,1	91182,1	77809,5	78931,5	78931,5	684163,6

Чаралар исеме	Үлч. бер.	Еллар буенча финанслау күләмнәре										Урман планын гамәлгә ашыру чорына гомуми сумма
		2009 (факт)	2010 (факт)	2011 (факт)	2012 (факт)	2013 (факт)	2014 (проект)	2015 (проект)	2016 (проект)	2017 (проект)	2018 (проект)	
Капитал салулар программасы, махсуслаштырутехника һәм җиһазлар сатып алу	мең сум	**0,0**	**106884,0**	**1244907,2**	**140886,0**	**100000,0**	**375356,5**	**100000,0**	**100000,0**	**100000,0**	**100000,0**	**2368033,7**
шул исәптән РФ бюджетыннан		0,0	0,0	358735,9	25986,0	0,0	3254,1					387976,0
ТР бюджетыннан		0,0	106884,0	886171,3	114900,0	100000,0	372102,4	100000,0	100000,0	100000,0	100000,0	1980057,7
Урман хуҗалыгын алып баруга һәм оештыруга барлык чыгымнар	**мең сум**	**440878,8**	**504459,3**	**1676806,9**	**573828,8**	**518537,6**	**1030389,3**	**669175,0**	**658340,5**	**648243,0**	**648243,0**	**7368902,2**
шул исәптән РФ бюджетыннан		**410533,8**	**338812,8**	**708465,8**	**372682,8**	**346587,0**	**416283,9**	**413967,0**	**399382,2**	**388899,7**	**388899,7**	**4184514,7**
ТР бюджетыннан		**30345,0**	**165646,5**	**963811,6**	**189140,1**	**167813,2**	**611804,4**	**252245,6**	**255902,6**	**259338,7**	**259338,7**	**3155386,4**
арендаторлар акчалары		**0,0**	**0,0**	**4529,5**	**12005,9**	**4137,4**	**2301,0**	**2962,4**	**3055,7**	**4,6**	**4,6**	**29001,1**

Татарстан
Республикасы
Урман планына
23 нче кушымта

Урманнарны планлы үзләштерү чараларын үтәү нәтиҗәсенең максатчан күрсәткечләре

№ т/с	Максатчан фараз күрсәткече исеме	Үлчәү берәмлеге	Планлаштырыла торган чорда еллар буенча максатчан фараз күрсәткече фаразы									
			2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1.	Урман фонды җирләренең урман үсемлекләре белән капланган җирләрдә агач кисү күләме	$м^3$/га	0,8	1,0	1,1	1,2	1,0	1,1	1,3	1,5	1,8	2,2
2.	1 $м^3$ агач өчен түләүнең Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән минималь ставкалары	сум	47,1	27,9	15,5	19,8	18,8	14,6	14,6	14,6	14,6	14,6
3.	Россия Федерациясе субъекты территориясендәге урман фонды җирләрендә урман утыртмаларын кисүнең 1 $м^3$ агач өчен уртача бәясе	сум	68,0	30,5	11,7	20,3	19,3	16,5	16,6	16,8	16,8	16,8
4.	Россия Федерациясе субъекты территориясендәге урман фонды җирләрендә урман утыртмаларын кисүнең 1 $м^3$ агач өчен бәясенең Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән минималь ставкалардан артуы	сум	20,9	2,6	-3,8	0,5	0,5	1,9	2,0	2,2	2,2	2,2
5.	Урман утыртмаларын кисүнең 1 $м^3$ агач өчен бәясенең һәм агач күләменең бер берәмлеге өчен Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән түләү ставкасының	%	144	109	75	103	103	113	114	115	115	115

№ т/с	Максатчан фараз күрсәткече исеме	Үлчәү берәмлеге	Планлаштырыла торган чорда еллар буенча максатчан фараз күрсәткече фаразы									
			2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	чагыштырмасы											
6.	Россия Федерациясе субъекты территориясендә урман фонды җирләрендәге урманнардан файдаланудан Россия Федерациясенең бюджет системасына түләүләрнең гомуми күләме	мең сум	101355	98933,6	100129	115815	124820	122898	124382	127967	130934	133284
7.	Урман фонды җирләренең 1 гектарына исәпләгәндә, урманнардан файдаланудан Россия Федерациясе бюджет системасына түләүләрнең күләме	сум /га	68,6	82	80	81	93,7	99,4	100,6	103,5	105,9	107,8
8.	Урман фонды җирләренең янгыннарда юкка чыккан урман үсемлекләре белән капланган мәйданы	га	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9.	Урман фонды җирләренең янгыннарда юкка чыккан урман утыртмалары белән капланган мәйданының чагыштырма күләме	%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10.	Урман фонды җирләренең корткычлардан һәм авырулардан юкка чыккан мәйданы	га	43,7	68,7	71,6	129,8	150,0	150,0	150.0	71.6	129,8	150.0
11.	Урман фонды җирләренең корткычлардан һәм авырулардан юкка чыккан урман утыртмалары белән капланган мәйданының чагыштырма күләме	%	0,006	0,006	0,006	0,006	0,011	0,013	0,013	0,013	0,013	0,013

№ т/с	Максатчан фараз күрсәткече исеме	Үлчәү берәмлеге	Планлаштырыла торган чорда еллар буенча максатчан фараз күрсәткеч фаразы									
			2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
12.	Россия Федерациясе субъектында урман фонды җирләре мәйданы	мең га	1236	1236	1236	1236	1236	1236	1236	1236	1236	1236
13.	Россия Федерациясе субъекты территориясендә урман фонды җирләренең урман үсемлекләре үскән мәйданы	мең га	1155	1155	1155	1156	1156	1156	1156	1156	1156	1156
14.	Россия Федерациясе субъекты территориясендәге урман фонды җирләрендә агачның уртача гомуми үсеше	млн. $м^3$	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
15.	Россия Федерациясе субъекты территориясендәге урманнар	%	17,4	17,4	17,4	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5
16.	Россия Федерациясе субъекты мәйданы	мең га	6784	6784	6784	6784	6784	6784	6784	6784	6784	6784

Татарстан Республикасы
Урман планына
24 нче кушымта

Татарстан Республикасы елгалары исемлеге, аларның озынлыгы һәм сусаклагыч зоналарның киңлеге

Елга исеме	Аларнын озынлыгы, км	Сусаклагыч зоналарның киңлеге, м
Нократ	1341	200
кушылдыклар: Консарка	11	100
Лубянка	40	100
Үмәк	85	200
Арпач-Кумазанка	34	100
Анзирка	46	100
Ушма	34	100
Шушма	72	100
Свияга	375	200
кушылдыклар: Цильна	59	200
Карла	89	200
Бола	118	200
Үләмә	72	200
Коры Үләмә	48	100
Бәрле	52	200
Гөбенә	176	200
Чильга	30	100
Кильна	32	100
Бөя	40	100
Имешән	31	100
Казансу	142	200
кушылдыклар: Пошалымсу	12	100
Өя	27	100
Өтнә	9	50
Кисьмесь	39	100
Красная	27	100
Кырлай	25	100
Сула	30	100
Киндерка	28	100
Солонка	28	100
Сухая	19	100
Нокса	44	100
Кече Чирмешән	213	200
кушылдыклар: Чебоксарка	24	100
Соврушка	24	100
Адамка	21	100
Атас	25	100

Елга исеме	Аларның озынлыгы, км	Сусаклагыч зоналарның киңлеге, м
Иж	248	200
кушылдыклар: Барҗы	26	100
Чильгинка	14	100
Варзинка	29	100
Кырыкмаз	31	100
Бима	70	200
Кулегаш	11	100
Кryндинский Лог	77	100
Ык	571	200
кушылдыклар: Дим	90	200
Сула	более 25	100
Кырым-Сарай	более 25	100
Ютазы	47	100
Шешма	259	200
Минзәлә	147	200
кушылдыклар: Суыксу	14	100
Камышлы	17	100
Саклау-Су	14	100
Иганә	57	200
Брылык	12	100
Мишә	204	200
кушылдыклар: Кыса	23	100
Казмаш	24	100
Нырса	37	100
Киба	14	100
Нурминка	40	100
Сула	26	100
Шемелка	17	100
Актай	81	200
кушылдыклар: Вершина Актая	13	100
Челнинка	13	100
Салманка	27	100
Рамазан	15	100
Сушка	17	100
Әрә	49	100
Була	118	200
кушылдыклар: Чирмешән	33	100
Бөя	40	100
Бува	31	100
Бизнә	45	100
Имелли	31	100
Гөбенә	176	200
кушылдыклар: Урюм	44	100
Шеланда	21	100
Инеш	14	100
Нокса	44	100
кушылдыклар: Крутовка	8	50

Елга исеме	Аларның озынлыгы, км	Сусаклагыч зоналарның киңлеге, м
Көек	7	50
Вертелеевка	7	50
Чынлы	59	200
кушылдыклар: Кече Чынлы	54	200
Кильна	226	200
кушылдыклар: Бәжәнә	30	100
Урюмка	11	100
Киртилька	13	100
Тарханка	18	100
Чилчә	30	100
кушылдыклар: Олы Тельца	33	100
Карла	89	200
кушылдыклар: Олы Карла	28	100
исемсез 1 нче кушылдык	9	50
исемсез 1 нче кушылдык	13	100
Сугуты	13	100
Вертелеевка	7	50
Дала Зәе	219	200
Коры Үләмә	48	100
кушылдыклар:: Семга	11	100
Сарауль	14	100
Олы Шаһиян	15	100
Кыярмәт	17	100
Маминка	14	100
Сумка	36	100
кушылдыклар: Сопа	10,3	100
Олы Елга инеше	5,6	50
Тойма	121	200
кушылдыклар: Возжайка	32	100
Юрашка	31	100
Корминка	26	100
Чаллы	11	100
Колтымак	21	100
Ошма		
кушылдыклар: Сипса	более 10	100
Стәрле	56	100
кушылдыклар: Чот Коран	10,1	100
Сораз	14	100
Мәләвез	15	100
Мәләвез инеше	14	100
Үләмә	72	200
кушылдыклар: Любимовка	18	100
Турма	19	100
Таборка	23	100
Носов чокыры	12	100
Мәллә	75	200
кушылдыклар: Ковзнячка	16	100

Елга исеме	Аларның озынлыгы, км	Сусаклагыч зоналарның киңлеге, м
Карамалы	14	100
Букла	12	100
Буралы	9,8	50
Шарлык Елга	15	100
Куәтле Елга	11	100
Әҗми	11	100
Шумбут	54	200
Олы Сөнчә	124	200
Кече Сөнчә	69	200
Сөн	209	200
Дала Зәе	219	200
Чи шмә	259	200
Шошма	113	200
Сулица	47	100
Тойма	121	200
Нурминка	21	100
Берсут	54	200
Олы Чирмешән	336	200
Бетька	37	100
Әшнәк	37	100
Суша	32	100
Толкишка	49	100
Башка елгачыклар һәм инешләр	10 км га кадәр	50

Татарстан
Республикасы
Урман планына
25 нче кушымта

Фәнни яисә тарихи әһәмияткә ия урманнар

Административ район	Объект исеме	Мәйдан, га	Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау режимын билгеләү турында карар	Урашкан урыны: урманчылыклар, кварталлар, биләмәләр
Әгерҗе	Катнаш наратлык	49	Региональ әһәмияткә ия ботаника табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Кичке – Тан" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 13.08.1987 № 344 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты 29.12.2005 № 644 карары	Әгерҗе районы, 0,5 км Балтачтан. ДБУ "Әгерҗе урманчылыгы", Шаршады участок урманчылыгы, кв. 108
Алексеевск	Иваново наратлыгы	587	Комплекслы юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия дәүләт табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Чиста кырлар" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 1991 елның 23 июлендәге № 313 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты 29.12.2005 № 644 карары	Алексеевск районы, Кама елгасының сул ягы, Алексеевск участок урманчылыгының "Биләр урманчылыгы" ДБУ, 12-15 кварталлар.
Әлки	Татар-Әхмәт торф сазлыгы	15	Комплекслы юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия дәүләт табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Спас" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 1985 елның 29 декабрендәге №683 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты 29.12.2005 № 644 карары	Әлки районы Татар Әхмәте авылы. "Әлки урманчылыгы" . Чувброд участок урманчылыгы "Әлки урманчылыгы" ДБУ. кв. 43 кв. 8. 9. 10 биләмә.
Әлмәт	"Урман культуралары, чыршылар һәм карагайлар"	6,4	Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Дала" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 13.08.1987 № 344 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты 29.12.2005 № 644 карары	Әлмәт районы Багряж авылыннан 1,5-4 км "Көләй урманчылыгы" ДБУ, 1 нче Чишмә участок урманчылыгы 102, 109, 117 кв.
Апас	"Гран-Тау"	100,69	Региональ әһәмияткә ия ботаника табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының	ТАССР Министрлар Советының 1991 елның 23 июлендәге № 313 карары. Татарстан Республикасы	Апас районы, Үләмә елгасының уң ягы, восточнее д. Чура-Барыш авылыннан көнчыгыштаракурнашкан.

Административ район	Объект исеме	Мәйдан, га	Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау режимын билгеләү турында карар	Урашкан урыны: урманчылыклар, кварталлар, бүлемәләр
				"Озын Алан" ГПКЗ администрациясе	Министрлар Кабинеты 29.12.2005 № 644 карары	"Буа урманчылыгы" ДБУ, Төбәк Черкесе участок урманчылыгы, 7 кв. һәм янәшәдәге территорияләр.
Арча	"Табигый урман"	613	Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының " Ашыт" ГПКЗ һәм "Балтач" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 13.08.1987 № 344 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Арча һәм Балтач районнары. ДБУ "Арча урманчылыгы", Балтач участок урманчылыгы, 78Б-81Б кв., сев.-вост. Д. Нормабаш авылыннан төн-көнчыг; Сорнар участок урманчылыгы, 77 кв., Нормабаш авылыннан көньяк-көнчыгыштарак
	Казансу чишмәләре	679	Комплекслы юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия дәүләт табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының " Ашыт" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 1972 елның 19 маендагы № 251карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары.	Арча районы, Тылангыр авылыннан көнчыгыштарак. "Арча урманчылыгы" ДБУ, Сорнар участок урманчылыгы, 71, 72, 83, 93, 94, 105, 114 кв.
	"Аю урманы"	416	Комплекслы юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия дәүләт табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының " Ашыт" ГПКЗ администрациясе	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2001 елның 20 апрелендәге № 210 карары.	Арча районы, Мөрәле авылы, "Арча урманчылыгы" ДБУ, Сорнар участок урманчылыгы, 100, 102, 110, 111 кв.
Әтнә	" Ашыт"	29	Дәүләт табигать комплекс заказнигы	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының " Ашыт" ГПКЗ администрациясе	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 1997 елның 15 сентябрендәге № 698 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының от 20 июня 2005 г. № 295	Татарстан Республикасы Әтнә районы, Ашыт елгасы үзәнлеге. Олы Әтнә һәм Түбән Бәрәскә авылларыннан төняктарак, "Исләйтар урманчылыгы" ДБУ, Илетьское уч.урманчылыгы, 96-97 кв
Бөгелмә	"Петровский наратлары"	53	Юнәлеш – дендрология. Региональ әһәмияткә ия дәүләт табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының " Дала" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 1989 елның 24 апрелендәге № 167карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Татарстан Республикасы Бөгелмә районы, "Бөгелмә урманчылыгы" ДБУ Зеленая Роща авылы янында. Петровский участок урманчылыгы, кв. 37 (бил. 19,27,37), 38 (бил. 2,10), 39 (бил.13)

Административ район	Объект исеме	Мәйдан, га	Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау режимын билгеләү турында карар	Урашкан урыны: урманчылыклар, кварталлар, биләмәләр
Бөгелмә	“Адонис урманы”	61	Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия дәүләт табигать һәйкәле	- // -	ТАССР Министрлар Совєтының 1991 елның 23 июлендәге № 313 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Бөгелмә районы, Яңа Александровка авылы янында. ‘Бөгелмә урманчылыгы” ДБУ, Бөгелмә участок урманчылыгы, кв. 18 (бил. 8, 13-17, 22-25)
	“Яңа-Александровка сөзәклеге”	44	Юнәлеш – ботаника. Дәүләт табигать заказнигы	- // -	ТАССР Министрлар Советының 1991 елның 23 июлендәге № 313 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	- // - Бөгелмә участок урманчылыгы, кв. 35(бил. 11, 16-19, 22), 36 (бил. 6, 13-15, 17,18)
Югары–Ослан	Зоостанция КГУ – массив “Дача”	300 (дәүләт реестры буенча 187 га)	Комплексль юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының “ Свижск” ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 1989 елның 24 апрелендәге № 167 карар. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Югары Ослан районы. “Идел буе урманчылыгы” ДБУ, Свижск урманчылыгы, кв. 11-12
Югары–Ослан	“Горный сосняк”	70	Комплексль юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының “Свияжск” ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 1972елның 19 маендагы № 251карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Югары Ослан районы . ДБУ “Идел буе урманчылыгы”, Чулпанихинское участок урманчылыгы, кв. 45.
Биектау	“Зәңгәр күлләр”	1573	Комплексль юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия дәүләт табигать заказнигы	Идел-Кама дәүләт тыюлыгының инспекторлык бүлеге	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 1994 елның 12 декабрендәге № 581 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2003 елның 16 июнендәге № 324 карары..	Щербаково авылы янында. “Шәһәр яны урманчылыгы” ДБУ, Биектау уч. урманчылыгы, кв. 37-48, 60-61.

Административ район	Объект исеме	Мәйдан, га	Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау режимын билгеләү турында карар	Урашкан урыны: урманчылыклар, кварталлар, билэмәләр
	“Җиде күл урманы”	119	Комплекслы юнәлеш. Табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының “Чулпан” ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 1986 елның 26 декабрендәге № 324 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Биектау районы (Семиозерск авылы) һәм Зеленодольск районы (Берновые Ковали авылы). “Шәһәр яны урманчылыгы” ДБУ, кв. 165, 168 ч., 169 ч., 171 ч.
Чүпрәле	“Кармәт” (Яңа -Чекур-Урман даласы)	121,49 (50 га – ГЛФ)	Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының “Зея буйлары” ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 1991 елның 23 июлендәге № 313 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты 29.12.2005 № 644 карары	Чүпрәле районы, Яңа Чекс авылы янында. “Буа урманчылыгы” ДБУ, кв. 44
Алабуга	“Түбән Кама”	26587	Милли парк	«Түбән Кама» Милли паркы” ФДУ	РСФСР Министрлар Советының 1991 елның 20 апрелендәге № 223 карары. ТАССР Министрлар Советының 1991 елның 20 апрелендәге № 410 карары.	Татарстан Республикасы Алабуга һәм Тукай районнары
Зәй	“Бохарай наратлыгы”	252,8	Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының КСБ буенча СИ һәм ООПТ	ТАССР Министрлар Советының 24.04.89 г. № 167 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 18.01.96 г. № 22 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Зәй районы. Бохарай авылыннан 2 км ераклыкта. “Әлмәт урманчылыгы” ДБУ. Поташ Аланы участок урманчылыгы. кв. 5. 6
Зеленодольск	Идел-Кама Дәүләт табигать тыюлыгы (Раифа участогы)	5921	Дәүләт табигать биосфера тыюлыгы	Идел-Кама Дәүләт табигать биосфера тыюлыгы администрациясе, РФ Табигать ресурслары министрлыгының Татарстан Республикасы буенча	РСФСР Министрлар Советының 13.04.1960 г. № 510 карары. Россия Федерациясе Министрлар Кабинетының 9.04.2001 г. № 277 карары	Татарстан Республикасы Зеленодольск районы. Зеленодольск шәһәреннән көнчыгышка таба 1,5 км

Административ район	Объект исеме	Мәйдан, га	Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау режимын билгеләү турында карар	Урашкан урыны: урманчылыклар, кварталлар, бүлемнәр
Кайбыч				идарәсе		
	"Соры челән колониясе"	100,3	Региональ әһәмияткә ия зоология юнәлешендәге табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының " Свияжский" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 25.02.1983 г. № 91карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Татарстан Республикасы Зеленодольск районы. "Зеленодольск урманчылыгы ДБУ Әйшә уч. урманчылыгы (элек Васильево), кв. 77, Сумка елгасының көнбатыш яры
	"Кайбыч имәнлекләре"	140,3	Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Зөя буйлары" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 1981 елның июлендәге № 409 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Кайбыч һәм Апас районнары. "Кайбыч урманчылыгы" ДБУ, Берлебаш участок урманчылыгы, кв. 68 (в.24, 25, 28), Русаково участок урманчылыгы кв. 4. (в. 3-5)
	"Турминская дача"	56,5	- // -	- // -	ТАССР Министрлар Советының 24.04.89 г. № 167 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Кайбыч районы. Турминское авылыннан 0,1 км. ДБУ "Кайбыч урманчылыгы",Берлебаш уч. урманчылыгы, кв. 36 (в. 6,7, 9-11, 15-19, 23), 37 (в. 1-10).
Кама Тамагы	"Антоновка чокырлары "	243,5	Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Озын Алан " ГПКЗ администрациясе	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 1997 елның 27 июнендәге № 518 карары	Кама Тамагы районы. Антоновка авылы яны. "Тәтеш урманчылыгы" ДБУ.Келәр уч. урманчылыгы, кв. 75, 76.
Кукмара	"Кукмара тавы"	91,8	Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Балтач" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 24.04.89 г. № 167 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Кукмара районы, в непосредственной близости от п.г.т. Кукмара ш.т.п. янында. "Саба урманчылыгы" ДБУ, Кукмара уч. урманчылыгы, кв. 391, 394, 396, 398, 399.
	"Лубянка" елгасы	120	Комплекслы юнәлеш. Региональ	- // -	- // -	Татарстан Республикасы Кукмара районы. Исток юго-западнее с. Новоникольск авылыннан көньяк-

Административ район	Объект исеме	Мәйдан, га	Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау режимын билгеләү турында карар	Урашкан урыны: урманчылыклар, кварталлар, биләмәләр
			әһәмияткә ия табигать һәйкәле.			көнбатыштарак, "Алабуга урманчылыгы" ДБУ, Лубян участок урманчылыгы, кв. 15, 30, 40, 46, 58-64. (урман хуҗалыгын алып бару проекты буенча) кв. 46, 60-64
Лаеш	Идел-Кама дәүләт табигать тыюлыгы (Саралан участогы)	4170	Комплекслы юнәлеш. Дәүләт табигать биосфера тыюлыгы	Идел-Кама Дәүләт табигать биосфера тыюлыгы администрациясе, РФ Табигать ресурслары министрлыгының Татарстан Республикасы буенча идарәсе	РСФСР Министрлар Советының 13.04. 1960 № 510 карары. Россия Федерациясе Министрлар Советының 9.04.2001 № 277 карары.	Татарстан Республикасы Лаеш районы. Татар Саралысы һәм Атабай авылы.
Мамадыш	"Соколка урманы"	3914 (дәүләт реестры буенча 3852)	Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Чиста кырлар" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 06.11.1978 г. № 607 карары.	Мамадыш районы. Кама елгасының уң яры. Вятка елгасының көнбатыш борыны һәм Соколка авылы яны, Мамадыш шәһәреннән 1,5 км көньяктарак. "Мамадыш урманчылыгы" ДБУ, Соколка (элек Вятка) уч. урманчылыгы, кв. 3-35, 42, 47 (7 участок)
	Мешебашское урманчылыгы (Пихтарник Порфирьева)	132	Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Чиста кырлар" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 1972 елның 19 маендагы № 251карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Мамадыш районы. "Саба урманчылыгы" ДБУ, Мешебашское уч. урманчылыгы, кв. 371.. Астан-Елга авылыннан 0,1 км.
Минзәлә	"Игимский бор".	584	Комплекслы юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының КСБ буенча СИ һәм ООПТ	ТАССР Министрлар Советының 1972 елның 19 маендагы № 251 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Татарстан Республикасы Минзәлә районы. Түбән Кама сусаклагычының Ык кушылдыгы уң яры , "Минзәлә урманчылыгы", Йорт уч. урманчылыгы, кв. 46-50, 55-62.

Административ район	Объект исеме	Мәйдан, га	Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау режимын билгеләү турында карар	Урашкан урыны: урманчылыклар, кварталлар, биләмәләр
Мөслим	"Наратлык"	468,3	- // -	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының " Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының " Чатыр-Тау" ГПКЗ администрациясе" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 19.05.1972 № 251 карары; Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Мөслим районы, Нарат Асты авылы, "Минзәлә урманчылыгы" ДБУ. Мөслим участок урманчылыгы, кв. 35, 36, 40, 43, 44.
Түбән Кама	"Наратлык дачасы"	1017	Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының КСБ буенча СИ һәм ООПТ	ТАССР Министрлар Советының 01.04. 1977 № 222 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Түбән Кама районы. "Зәй урманчылыгы" ДБУ. Болгар уч. урманчылыгы, кв. 1-9, Прость күле тирәсе. Көнбатышта Прость. Кама елгалары белән чиктәш.
Питрәч	"Искеп тегәрмән"	114 (по гос. реестру 112)	Юнәлеш – ландшафт. Дәүләт табигать заказнигы	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Чулпан" ГПКЗ администрациясе	Т АССР Министрлар Советының 1991 елның 23 июлендәге № 313 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Питрәч районы, Юныс авылыннан 10км көнчыгыштарак, "Лаеш урманчылыгы" ДБУ, Питрәч уч. урманчылыгы, 66. 67 кварталлары
Питрәч	«Ленино-Кокушкино»	162 (дәүләт реестры буенча 165)	Комплекслы юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Чулпан" ГПКЗ администрациясе	Т АССР Министрлар Советының 1991 елның 23 июлендәге № 313 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының от19.08. 2004 г. № 379	Татарстан Республикасы Питрәч районы. Черемышево һәм Ленино-Кокушкино авыллары тирәсе. "Лаеш урманчылыгы"ДБУ, Питрәч участок урманчылыгы, кв. 14, 50
Балык Бистәсе	"Карагай урман культуралары 1906 ел"	27,4	Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының КСБ буенча СИ һәм ООПТ	ТАССР Министрлар Советының 13.08.1987 № 344 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге	Балык Бистәсе районы, Кама авылыннан 10 км. "Кама урманчылыгы" ДБУ, Шумбут уч. урманчылыгы, кв. 116

Административ район	Объект исеме	Мәйдан, га	Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау режимын билгеләү турында карар	Урашкан урыны: урманчылыклар, кварталлар, биләмәләр
					№ 644 карары	
	"Берсутның ак чыршылары"	174	Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Чиста кырлар" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 1972 елның 9 маендагы № 251 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Балык Бистәсе һәм Мамадыш районнары. "Кама урманчылыгы" ДБУ, Кама участок урманчылыгы, кв26 (в. 1, 2, 11-12, 15, 17, 19, 21,23, 25), 27 (в. 2, 4, 5, 8), 60 (в. 1, 3, 5, 8-9, 12, 14), 66 (в. 2-3), 61, 67; Берсут уч. урманчылыгы, кв. 5.
Сарман	"Бухарай наратлыгы"	199	Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының КСБ буенча СИ һәм ООПТ	ТАССР Министрлар Советының 24.04.89 г. № 167 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 18.01. 1996 г. № 22 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Сарман районы. "Азнакай урманчылыгы" ДБУ,Сарман участок урманчылыгы, кв. 37. 38.
Тәтеш	"Тарханов имәнлекләре"	882,3	Юнәлеш – ботаника. Табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Озын Алан" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 1972 елның 19 маендагы № 251 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Тәтеш район. ДБУ "Тәтеш урманчылыгы", Тархан уч. урманчылыгы, кв. 37-39, 57-59, 64-65, Бессоново авылыннан 0,5 км
	"Долгая Поляна"	328	Комплекслы юнәлеш. Дәүләт табигать заказнигы	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Озын Алан" ГПКЗ администрациясе	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2000елның 7 июлендәге № 486 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2004 елның 3 ноябрендәге № 471карары.	Татарстан Республикасы Тәтеш районы, Долгая Поляна авылы. "Тәтеш урманчылыгы" ДБУ, Тәтеш участок урманчылыгы, кв. 67-71.

Татарстан
Республикасы
Урман планына
26 нчы кушымта

Республика әһәмиятендәге табигать һәйкәлләре һәм заказниклары

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га Урман җирләре гомуми	Мәйдан, га Саклау зоналары	Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау режимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемләр
Әгерже	"Катнаш наратлык "	49/49		Региональ әһәмияткә ия ботаника табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Кичке – Таң" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 13.08.1987 № 344 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты 29.12.2005 № 644 карары	Күбесенчә табигый барлыкка килгән урта яшьтәге утыртмалар. 2-3 – яруслы, биек, нарат, ак чыршы һәм чыршы агачлыклары.	Әгерже районы, Балтач авылыннан 0.5 км. в 0.5 км от с. Балтачево. "Әгерже урманчылыгы" ДБУ, Шаршады участок урманчылыгы, кв. 108
	"Кичке – Таң"	9795,77/1646		Комплекслы юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия дәүләт табигать заказнигы	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Кичке – Таң" ГПКЗ администрациясе	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 1997 елның 16 сентябрендәге № 701 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 18 июлендәге № 360 карары	Заказник территориясе Әгерже районының көньяк-көнчыгыш өлешендә балкалар белән бүленгән дулкынлы тигезлектән гыйбарәт. Заказник территориясе болын-кырларга һәм агачлыкларга бай. Төп үзенчәлеге – көнчыгыш (Урал алды) үзәнлектә сакланып калган урманнар.	Шаршады участок урманчылыгы кв. 37 в.1,2,4-12; кв. 38; кв. 47 в.3-6,13-22; кв. 48; кв. 49; кв. 50; кв. 64; кв. 65; кв. 66; кв. 88; кв. 89; кв. 90; кв. 91; кв. 98; кв. 99; кв. 100; кв. 109
	Әгерже дәүләт аучылык заказнигы	30900 (гомуми)		Дәүләт аучылык заказнигы	Дәүләт аучылык күзәтчелеге органнары	ТАССР Министрлар Советының 20.12. 1984 г. № 686	Флора һәм фауна типик тайга төрләреннән гыйбарәт.ТР Кызыл кенәгәсенә кертелгән 10 төр хайван яши. Кондызларны	Татарстан Республикасы Әгерже районы. Тугызынчы авыл

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га		Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау реҗимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемләр
		Урман җирләре гомуми	Саклау зоналары					
						карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 1995 елның 6 сентябрендәге № 726 карары.	һәм кыр тавыкларын үрчетү максатында оештырылган.	урманчылыгыннан төньякта. Кумырсинка елгасыннан көньякта..
Азнакай	" Чатыр-Тау"	4073/2171 ,54	240	Комплекслы юнәлештәге дәүләт табигать заказнигы	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының " Чатыр-Тау" ГПКЗ администрациясе	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 1999 елның 24 июнендәге № 390 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 18 июлендәге 353 нче карары	ГПКЗ 4149,54 га мәйданлы 5 участоктан тора, алар Бөгелмә-Бәләбәй калкулыгында урнашкан. Яр буйларында һәм үзәннәрдә имән-юкә, имән-каен һәм юкә-усак агачлары үсә.	Татарстан Республикасы Азнакай районы. "Азнакай урманчылыгы" ДБУ Чатыр-Тау участок урманчылыгы, кв. 92-93, 108, 120 (в.6-7, 17, 19-21, 23-25), 122 (в. 10-25, 27-33, 46-51). Бөгелмә урманчылыгы ДБУ, Ютазы участок урманчылыгы, кв. 1-30.
	"Владимир кыясы"	47/9	-	Ботаника юнәлешендәге дәүләт табигать заказнигы		ТАССР Министрлар Советының 1991 елның 23 июлендәге 313 нче карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Ямашка елгасына таба тау сөзәклеге. Даласыман участоклар сакланып калган.	ДБУ "Бөгелмә урманчылыгы" Актүбә уч. урманчылыгы кв. 37 (в.1-2)
	Азнакай дәүләт аучылык заказнигы	30000 (гомуми)		Дәүләт аучылык заказнигы. Аучылык-һөнәрчелек фаунасын	Дәүләт аучылык күзәтчелеге органнары	ТАССР Министрлар Советының 28.12.78 №1243-р карары,	Аучылык-һөнәрчелек кошлары һәм җәнлекләренең урман һәм урман-дала төрләрен саклау өчен төзелде	Татарстан Республикасы Азнакай районы. Азнакай, Холмовка, Кәкре-Елга, Кәтем,

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га		Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау реҗимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемәләр
		Урман җирләре гомуми	Саклау зоналары					
				комплекслы саклау		ТАССР Министрлар Советының 25.04.90 №171 карары, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 30.05. 2005 №241карары		Сухояш, Сәпәй торак пунктлары янында
Аксубай	Биләр дәүләт аучылык заказнигы	12900 (гомуми)	-	Дәүләт аучылык заказнигы. Аучылык-һөнәрчелек фаунасын комплекслы саклау	Дәүләт аучылык күзәтчелеге органнары	ТАССР Министрлар Советының 16.07.67 №927-р карары, ТАССР Министрлар Советының 26.07.88 №261 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 30.05. 2005 №241 карары.	Урман-дала зонасы үзәгендә урнашкан. Фауна урман һәм урман-дала төрләреннән гыйбарәт.	Татарстан Республикасы Аксубай, Алексеевск һәм Нурлат районнары. Иске Чуваш, Адам һәм Сосновка авылларыннан көньяктарак һәм көнчыгыштарак урнашкан урман белән капланган территория
Актаныш	Кама Тамагы дәүләт аучылык заказнигы.	18600 (гомуми)	-	Дәүләт аучылык заказнигы. Аучылык-һөнәрчелек фаунасын комплекслы саклау	Дәүләт аучылык күзәтчелеге органнары	ТАССР Министрлар Советының 25.06.63 №356 карары, ТАССР Министрлар Советының 20.12.84 №686 карары, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 6.10.1995 г. №726 карары. Татарстан	Кама Тамагы тугайларындагы болыннар һәм урман участоклары	Татарстан Республикасы Актаныш , Минзәлә районнары. Кама һәм Ык култыгы.

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га		Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау реҗимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемәләр
		Урман җирләре гомуми	Саклау зоналары					
Алексеевск	Иваново наратлыгы	587/587	-	Комплекслы юнәлештәге дәүләт табигать заказнигы.	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы-ның “Чиста кырлар” ГПКЗ администрация-се	Республикасы Министрлар Кабинетының 12.08.2004 №367 карары. ТАССР Министрлар Советының 1991 елның 23 июлендәге 313 нче карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Утрауда урнашкан. Ландшафт – дюналы. Төп агачлар – нарат. Кайбер кишәрлекләр йомшак яфраклылар токымы, башлыча, каен һәм юкәдән торган агачлыклар. 70 төрдән артык кош яши. Шуның 16 сы Кызыл кенәгәгә кертелгән.	Алексеевск районы, Кама елгасының уң яры, Ивановский пос. тирәсе. “Биләр урманчылыгы” ДБУ, Алексеевское участок урманчылыгы, кв. 12-15.
Әлмәт	“Урман культуралары, чыршылар һәм карагайлар”	6.4/6.4	0.5	Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының “Дала” ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 1985 елның 29 декабрендәге №683 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты 29.12.2005 № 644 карары	Гади чыршы һәм себер карагае культуралары үсә торган кишәрлекләр. 1910-1913 елларда урман эше энтузиастлары тарафыннан утыртылган.	Әлмәт районы. Багряж авылыннан 1.5-4 кмда урнашкан. ДБУ “Кәләй урманчылыгы”. 1 нче Шушма участок урманчылыгы, 102, 109, 117 кв. (бүл. 6)
Апас	“Гран-Тау” Чура-Барыш урман даласы (Файзуллина үзәннәре)	100.69/ 100.69		Региональ әһәмияткә ия ботаника табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының “Озын Алан” ГПКЗ администрация-се	ТАССР Министрлар Советының 1991 елның 23 июлендәге № 313 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты	Үләмә елгасының уң ярында урнашкан. киң яфраклы агачлыклар һәм сирәк очрый торган үсемлекләр белән капланган.	Апас районы, Үләмә елгасының уң яры, восточнее д. Чура-Барыш авылыннан көнчыгыштаракурнашкан. “Буа урманчылыгы” ДБУ, Түбәк Черкене участок урманчылыгы,

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га		Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау реҗимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемләр
		Урман җирләре гомуми	Саклау зонала ры					
						29.12.2005 № 644 карары		7 кв. һәм янәшәдәге территорияләр.
Арча	"Утыртылган урман"	612,5/ 612,5		Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Ашыт" ГПКЗ һәм "Балтач" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының от 13 августа 1987 г. № 344. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Генетик-селекцион әһәмияткә ия булган нарат һәм чыршы утыртмалары үсә торган кишәрлекләр.	Арча һәм Балтач районнары. ДБУ "Арча урманчылыгы". Балтач участок урманчылыгы. 78Б-81Б кв., сев.-вост. Д. Нормабаш авылыннан төн-көнчыг: Сорнар участок урманчылыгы, 77 кв., Нормабаш авылыннан көньяк-көнчыгыштарак
Арча	Казансу чишмәләре	678,7/ 678,7		Комплекслы юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия дәүләт табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы-ның "Ашыт" ГПКЗ администраци-ясе	ТАССР Министрлар Советының 1972 елның 19 маендагы № 251карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары.	Казансу елгасының су җыю урыннарында урнашкан көньяк тайганың чыршы-ак чыршы урманнары.	Арча районы, Тылангыр авылыннан көнчыгыштарак. "Арча урманчылыгы" ДБУ, Сорнар участок урманчылыгы, 71, 72, 83, 93, 94, 105, 114 кв..
	"Аю урманы"	416,2/ 416,2		Комплекслы юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия дәүләт табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы-ның "Ашыт" ГПКЗ администраци-ясе	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2001 елның 20 апрелендәге № 210 карары.	Казансу елгасының су бүлү урынында урнашкан, саклау зонасы 500 м. Рельеф бүлгәләнгән. Наратлыклар һәм ылыслы урманнар, сирәк үсемлекләрнең Кызыл китапка кертелгән борыеаль төрләре белән капланган кишәрлекләр.	Арча районы, Мөрәле авылы, "Арча урманчылыгы" ДБУ, Сорнар участок урманчылыгы, 100, 102, 110, 111 кв.
Арча	Сорнар дәүләт аучылык заказнигы	14400 (гомуми)		Дәүләт аучылык заказнигы	Дәүләт аучылык күзәтчелеге органнары	ТАССР Министрлар Советының 1965	Расположен в наиболее ценных охотничих угодиях Сорнар участок урманчылыгында	Арча һәм Балтач районнары. Сорнар участок урманчылыгы

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га Урман җирләре гомуми	Мәйдан, га Саклау зоналары	Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау реҗимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемәләр
						елның 21 сентябрендәге № 495 карары. ТАССР Министрлар Советының 1986 елның 25 июлендәге № 403 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 1995 елның 06 сентябре № 726 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 30 маендагы № 241 карары.	кыйммәтле аучылык җирләрендә урнашкан. Аучылык һәм фән өчен зур әһәмияткә ия.	ДБУ. Казансу (Тылангыр, Бимәр авылы тирәсе) елгасыннан Шәмәрдән участок урманчылыгына кадәр һәм Кәләй.Пүскән авылларыннан көньяктарак урнашкан.
Әтнә	" Ашыт"	2700,39/29	-	Комплекслы юнәлештәге дәүләт табигать заказнигы	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы-ның " Ашыт" ГПКЗ администраци-ясе	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 1997 елның 15 сентябре № 698 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 20 июнендәге № 295 карары	Үсемлекләрнең, хайваннарның һәм кошларның табигый үрчү урыны. Заказник территориясе эстетик һәм фәнни әһәмияткә ия.	Татарстан Республикасы Әтнә район ы. Ашыт елгасы үзәне, Олы Әтнә һәм Түбән Бәрәскә авылларыннан төньяктарак, "Исләйтар урманчылыгы" ДБУ, Илетькое уч.урманчылыгы, 96-97 кв
Балтач	"Балтач"	3452,4/		Комплекслы	Татарстан	Татарстан	Заказник территориясе Нократ	Татарстан

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га		Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау реҗимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемәләр
		Урман җирләре гомуми	Саклау зоналары					
		495		юнәлештәге дәүләт табигать заказнигы	Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы-ның "Балтач" ГПКЗ администраци-ясе	Республикасы Министрлар Кабинетының 2001елның 11 апрелендәге № 192 карары, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2004 елның 6 августындагы № 360 карары.	елгасының уң ярында урнашкан. Агачлыклар күпьяк төрләрен тулыландыра. текә сөзәклекләрдә үсә. Яшь наратлар күп үсә. Балтач вылы тирәсендәШушма елгасының уң яры сөзәклегендә имәннәр үсә.	Республикасы Балтач районы. "Арча урманчылыгы"ДБУ. Сорнар участок урманчылыгы. кв. 22-24, 34-36, 46-48; Балтач участок урманчылыгы. кв. 62-69, 71-76.
Бөгелмә	"Петровский наратлары"	53/ 53		Юнәлеш – дендрология. Региональ әһәмияткә ия дәүләт табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы-ның " Дала" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 1989 елның 24 апрелендәге № 167 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Күпьяк экспозициянең текә кыясында агачлыклар үсә. Асрым үсеп утыручы йөзьяшәр наратлар бар. алар тирәсендә 50 төрдән артык дала һәм кыр үсемлекләре үсә.	Татарстан Республикасы Бөгелмә районы. "Бөгелмә урманчылыгы" ДБУ Зеленая Роща авылы янында. Петровский участок урманчылыгы, кв. 37 (бүл. 19,27,37), 38 (бүл. 2,10), 39 (бүл.13)
	"Адонис урманы"	61/ 61	киңлеге 30 метр	Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия дәүләт табигать заказнигы	- // -	ТАССР Министрлар Советының 1991 елның 23 июлендәге № 313 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге	Яссылыкта дала һәм урман үсемлекләре үсә. Алар тирәсендә 150 төрдән артык дала һәм кыр үсемлекләре үсә. Кызыл кенәгәгә кертелгән төрләр бар.	Бөгелмә районы, Яңа Александровка авылы янында. "Бөгелмә урманчылыгы" ДБУ, Бөгелмә участок урманчылыгы. кв. 18 (бүл. 8. 13-17, 22-25)

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га		Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау режимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемнәр
		Урман җирләре гомуми	Саклау зоналары					
	"Яңа Александровка сөзәклеге"	44,2 /44,2		Юнәлеш – ботаника. Дәүләт табигать заказнигы	- // -	№ 644 карары ТАССР Министрлар Советының 1991 елның 23 июлендәге № 313 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Сөзәк тау битендә урнашкан, 70 яшьлек каеннар очрый.	- // - Бөгелмә участок урманчылыгы, кв. 35(бүл. 11, 16-19, 22), 36 (бүл. 6, 13-15, 17,18)
	Дәүләт аучылык заказнигы	45,9 мең га (гомуми)		аучылык заказнигы	Дәүләт аучылык күзәтчелеге органнары	ТАССР Министрлар Советының 1982 елның 5 гыйнварындагы №2 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2004 елның 12 августындагы № 367 карары	Аучылык-һөнәрчелек хайваннарын һәм аларның яшәү тирәлеген саклау буенча зур әһәмияткә ия.	Татарстан Республикасы Бөгелмә районы, Оренбург өлкәсе белән чиктәш.
Югары–Ослан	Зоостанция КГУ-массив "Дачный"	300 (дәүләт реестры буенча 187 га)		Комплекслы юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы-ның " Свижский" ГПКЗ администрация-се	ТАССР Министрлар Советының 1989 елның 24 апрелендәге № 167 карар. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге	КГУ зоология станциясе, 1916 елда нигез салынган, Идел елгасының уң яры өстендә Свияжск уч. урманчылыгында урнашкан. Юкә, имән һәм башка культуралар үсә.	Югары Ослан районы. "Идел буе урманчылыгы" ДБУ, Свияжск урманчылыгы, кв. 11-12

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га		Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау режимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемәләр
		Урман җирләре гомуми	Саклау зоналары					
	"Горный сосняк"	70/ 70		Комплекслы юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының " Свияжск" ГПКЗ администрациясе	№ 644 карары ТАССР Министрлар Советының от 19 мая 1972 г. № 251. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Памятник расположен на мергелистом склоне южной экспозиции правого берега р. Свияга. Растительный покров представлен сосновым лесом с липой и примесью дуба, клена, березы.	Югары Ослан районы . ДБУ "Идел буе урманчылыгы", Чулпанихинское участок урманчылыгы, кв. 45.
	"Свияжский"	12456.32/ 1533		Комплекслы юнәлештәге дәүләт табигать заказнигы.	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының " Свияжск" ГПКЗ администрациясе	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 1998 елның 4 февралендәге № 49 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 14 гыйнварындагы № 1 карары.	Идел буеның киң яфраклы урманнар полосасында урнашкан. Утрауда һәм су экосистемаларына хас үсемлекләр үсә.	Татарстан Республикасы Югары Ослан һәм Зеленодольск районнары. Свияга елгасы тамагы. "Идел буе урманчылыгы" ДБУ, Чулпаниха участок урманчылыгы, кв. 1-7. -. 19. 22. 25, 26, 28-30. 35-36; Свияжск уч. урманчылыгы кв. 1-9, 63-66, 71-72, 78-79. 81-82, 89-90.
Югары–Ослан	Аучылык заказнигы	53,8 мең га		Аучылык заказнигы	Дәүләт аучылык күзәтчелеге органнары	ТАССР Министрлар Советының 1976 елның 31 декабрендәге № 705 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 30	Дала үзәннәре. Объектның әһәмияте – тоякны хайваннарны, кондызны саклап калу.	Татарстан Республикасы Югары Ослан һәм Кама Тамагы районнары.. Свияга һәм Идел елгалары буенда, Патрикеево – Майдан авылларының төньягында, Коры Үләмә елгасыннан төньяктарак урнашкан.

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га		Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау режимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемәләр
		Урман җирләре гомуми	Саклау зоналары					
						маендагы № 241 карары.		
	«Урман чишмәләре»	23700/ 3700		Комплекслы юнәлештәге дәүләт табигать заказнигы	Урман хуҗалыгы министрлыгының " Свияжск" ГПКЗ администрациясе	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 04.05.2013 № 300 карары	ТР Идел-Свияжск калкулыгында аучылыкны, яшәү тирәлеген саклау максатында оештырылды.	ГКУ "Идел буе урманчылыгы"
Биектау	"Зәңгәр күлләр"	1962,3/ 1573		Комплекслы юнәлештәге региональ әһәмиятле дәүләт табигать заказнигы	Идел-Кама дәүләт заповедниегының инспекторлык бүлеге	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 1994 елның 12 декабрендәге № 581 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2003 елның 16 июнендәге № 324 карары.	Заказник территориясе Казансу елгасының уң ярында урнашкан.Урман массивыннан гыйбарәт (киң һәм вак яфраклы утыртмалар)	Щербаково авылы янында. "Шәһәр яны урманчылыгы" ДБУ, Биектау уч. урманчылыгы, кв. 37-48, 60-61.
	"Җиде күл урманы"	119/ 119		Комплекслы юнәлештәге дәүләт табигать заказнигы	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Чулпан" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 1986 елның 26 декабрендәге № 649 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Идел елгасының сул яры буенда урнашкан. Ылыслы-киңяфраклы, чыршы, нарат, касн, усак агачлыклары белән капланган.	Татарстан Республикасы Биектау районы (Семиозерск) һәм Зеленодольск районы (Берновые Ковали). "Шәһәр яны урманчылыгы" ДБУ , кв. 165, 168 ч., 169 ч., 171 ч.
Чүпрәле	"Кармәт" (Яңа -Чекур-	121.5/ 49		Юнәлеш – ботаника.	Татарстан Республикасы	ТАССР Министрлар	Табигатьһәйкәленә урман кишәрлеге һәм нарат белән	Чүпрәле районы. Яңа Чәке авылы янында.

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га		Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау реҗимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемәләр
		Урман җирләре гомуми	Саклау зонала ры					
	Урман даласы)			Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Экология һәм табигать ресурслары министрлыгы-ның Идел аръягы территориаль идарәсе	Советының 1991 елның 23 июлендәге № 313 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты 29.12.2005 № 644 карары	имән очраган, ачык урыннарда дала тибындагы кишәрлек керә.	"Буа урманчылыгы" ДБУ, кв. 44 һәм "Путь Ленина" колхозы җирләре
Алабуга	"Түбән Кама"	26587		Милли парк	«Түбән Кама» Милли паркы" ФДУ	РСФСР Министрлар Советының 1991 елның 20 апрелендәге № 223 карары. ТАССР Министрлар Советының 1991 елның 20 апрелендәге № 410 карары.	Катнаш урманнар, көньяк тайга һәм дала болыннары киселешендә Татарстанның төньяк-көнчыгышында урманнар һәм болыннар җыелмасы.	Татарстан Республикасы Алабуга һәм Тукай районнары
	Дәүләт аучылык заказнигы	56,2 мең га		аучылык заказнигы	Дәүләт аучылык күзәтчелеге органнары	ТАССР Министрлар Советының от 1984 елның 11 декабрендәге № 673 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 1995 елның 6 октябрендәге № 726 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының	Кама һәм Нократ елгасы үзәннәрендә Морты участок урманчылыгында урнашкан. Объектның әһәмияте – козгын, кыр казы, соры кыр тавыгын саклау.	Татарстан Республикасы Алабуга районы. Иске Юраш – Морты – Лекарево авылларыннан төньякта, Кама елгасыннан төньяктарак һәм Нократ елгасыннан көнчыгыштарак, Алабуга урманчылыгының, Морты урманчылыгы һәм Котловский утравыннан торган участок.

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га		Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау реҗимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемәләр
		Урман җирләре гомуми	Саклау зонала ры					
Зәй	“Бохарай наратлыгы”	448,9/ 245		Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы-ның КСБ буенча СИ һәм ООПТ	2004 елның 12 августындагы № 367 карары. ТАССР Министрлар Советының 24.04.89 г. № 167 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 18.01.96 г. № 22 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	120 яшьлек наратлар да үсә торган урман кишәрлекләре. Агарту, фәнни, эстетик һәм рекреацион әһәмияткә ия.	Зәй районы, Бохарай авылыннан 2 км ераклыкта. “Әлмәт урманчылыгы” ДБУ, Поташ Аланы участок урманчылыгы, кв. 5, 6
Зеленодольск	Идел-Кама Дәүләт табигать заповедникы (Раифа участогы)	5921	49580	Дәүләт табигать биосфера заповедникы	Идел-Кама Дәүләт табигать биосфера заповедникы администрация-се, РФ Табигать ресурслары министрлыгыны ң Татарстан Республикасы буенча идарәсе	РСФСР Министрлар Советының 13.04.1960 г. № 510 карары. Россия Федерациясе Министрлар Кабинетының 9.04.2001 г. № 277 карары. № 277	Идел аръягындагы урманлыкта урнашкан. Идел террасасының диңгез дәрәҗәсеннән 60-128 м түбәнрәк урнашкан. Регионның тайга зонасы экосистемасының бөтен спектры чагылыш тапкан. территориянең 93%ын урманнар биләп тора; территории занято лесами; 200-250 еллык нарат, чыршы, юкә, имән агачлары үсә. Европа киңлегенең иң карт агачлары булып тора.	Татарстан Республикасы Зеленодольск районы, Зеленодольск шәһәреннән көнчыгышка таба 1,5 км
	“Соры челән колониясе”	100,3		Региональ әһәмияткә ия зоология юнәлешендәге	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы	Советының 25.02.1983 г. № 91карары. Татарстан	Бу колония 40 елдан артык мәгълүм. каен, юкә, имән агачлары үсә торган нарат урманы. Нарат агачларында	Татарстан Республикасы Зеленодольск районы. “Зеленодольск

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га		Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау реҗимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемләр
		Урман җирләре гомуми	Саклау зоналары					
				табигать һәйкәле	министрлыгының " Свижский" ГПКЗ администрациясе	Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	кош оялары (13 кә кадәр). О якорган парлы кошлар 300гә җитә.	урманчылыгы ДБУ Әйшә уч. урманчылыгы (элек Васильево), кв. 77. Сумка елгасының көнбатыш яры
Кайбыч	"Кайбыч имәнлекләре"	140,3/ 140,3		Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Зәя буйлары" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 1981 елның июлендәге № 409 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Казан тау имәннәре үскән кишәрлекләр. Орлыкка үсә торган имәннәр. Борынгы үсемлекләр сакланып калган кишәрлекләр бар: немораль флора: сныть, пролесник, кыяк.	Кайбыч һәм Апас районнары, "Кайбыч урманчылыгы" ДБУ, Берлебаш участок урманчылыгы, кв. 68 (в.24, 25, 28), Русаково участок урманчылыгы кв. 4. (в. 3-5)
Кайбыч	"Турминская дача"	56,5/ 56,5		- // -	- // -	ТАССР Министрлар Советының 24.04.89 г. № 167 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Төрле яшьтәге нарат, имән агачлары үсә. XIX гасыр ахырында барлыкка килгән. Татарстан Республикасы урман-дала зонасында ясалма рәвештә үстерелгән агачлыклар. Үзәнлектә табигый нарат урманы, икенче яруста имән һәм каен агачлары үскән кишәрлекләр бар.	Кайбыч районы, Турминское авылыннан 0,1 км. ДБУ "Кайбыч урманчылыгы",Берлебаш уч. урманчылыгы, кв. 36 (в. 6,7, 9-11, 15-19, 23), 37 (в. 1-10).
	Дәүләт аучылык заказнигы	20,2 мең га		Аучылык заказнигы	Дәүләт аучылык күзәтчелеге органнары	ТАССР Министрлар Советының 1963 елның 25 июнендәге № 356 карары. Татарстан Республикасы	Лес, полевые угодья. Видовой состав: лось, кабан, волк, куница, норка американская, барсук, хорь, заяц-русак, заяц-беляк, ондатра, бобр тетерев, серая куропатка. Объектның әһәмияте – Аучылык-һөнәрчелек фаунасын	Татарстан Республикасы Кайбыч районы. Турминка – Иске Чәчкаб авылларыннан төньяктарак, западнее дороги Иске-Чәчкаб-Салтыган-Багай

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га		Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау реҗимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемәләр
		Урман җирләре гомуми	Саклау зоналары					
						Министрлар Кабинетының 06.10.95 карары, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 1208.2004 № 367 карары	комплексы саклау .	юлыннан көнбатыштарак, Гөбенә һәм Бирле авыллары арасында урнашкан.
Кама Тамагы	"Гора Лобач"	236.17/ 236.17		Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Озын Алан " ГПКЗ	ТАССР Министрлар Советының 1991 елның 23 июлендәге 313 нче карары, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Ландшафт, тарихи һәм геологик һәйкәлләр, болын һәм дала үсемлекләре күп үсә.	Кама Тамагы районы, в 3-х км южнее п.г.т. Кама Тамагы поселогыннан 3 км көньяктарак урнашкан. "Тәтеш урманчылыгы" ДБУ, Келәр участок урманчылыгы, кв. 78, 79.
	"Лабышкино таулары"	190/ 190		- // -	- // -	- // -	Морковка елгасы, Идел кушылдыгы. Имән, юкә агачлары үсә.	Кама Тамагы районы, Лабышка авылы тирәсе. "Тәтеш урманчылыгы" ДБУ. Келәр уч. урманчылыгы, кв. 61, 114.
Кама Тамагы	"Антонов чокырлары"	243,5/ 243,5		Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Озын Алан " ГПКЗ администрациясе	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 1997 елның 27 июнендәге № 518 карары	Урманнар бетерелеп, вак агач культуралары үсә торган кишәрлекләр генә калган.	Кама Тамагы районы, Антоновка авылы яны. "Тәтеш урманчылыгы" ДБУ.Келәр уч. урманчылыгы, кв. 75, 76.

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га		Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау реҗимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемләр
		Урман җирләре гомуми	Саклау зоналары					
	"Кукмара тавы"	91,8/ 91,8		// -	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Балтач" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 24.04.89 г. № 167 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	1966 елда ясалма утыртылган урман. году. Көньяк экспозициянең текә участогында урнашкан. Хәзерге вакытта 50 яшькә кадәр наратлар үсә торган агачлыклар барлыкка килгән.	Кукмара районы, в непосре-дственной близости от п.г.т. Кукмара ш.т.п. янында. "Саба урманчылыгы" ДБУ, Кукмара уч. урманчылыгы, кв. 391, 394, 396, 398, 399..
Кукмара	Саба дәүләт аучылык заказнигы	19.4		Аучылык заказнигы	Дәүләт аучылык күзәтчелек органнары	ТАССР Министрлар Совтының 29.12. 77 № 881 карары. ТАССР Министрлар Советының 26.07.88 № 261 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 30 маендагы № 341 карары.	Урман, кыр җирләре. Яши торган состав: поши, кабан, бүре, куница, чәшке, бурсык, сасы көзән, куян, ондатра, кондыз, көртлек, соры кыр тавыгы. Объектның максаты – аучылык-һөнәрчелек фаунасын комплекслы саклау .	Татарстан Республикасы Кукмара һәм Саба районнары, Килдебәк-Язлы-Арташ-Олы Нырты-Ятмас-Дусай авыллары.
	"Лубянка" елгасы	120/ 120	-	Комплекслы юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Балтач" ГПКЗ администрация-се	ТАССР Министрлар Советының 24.04.89 г. № 167 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге	Выделенный участок занимает наиболее пониженную часть лес-ничества, вытянутую вдоль р. Лубянки. Преимущественное распространение здесь сосновых насаждений (более трети площади лесного массива). Второе место по площади занимают березняки, затем липняки с осиной,	Кукмара районы, Кукмара ш.т.п. янында. "Саба урманчылыгы" ДБУ, Кукмара уч. урманчылыгы, кв. 391, 394, 396, 398, 399.

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га Урман җирләре гомуми	Мәйдан, га Саклау зоналары	Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау реҗимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемәләр
						№ 644 карары	осокорем и ивами.	
Лениногорск	“Дала”	1380		Комплекслы юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының “Дала” ГПКЗ администрация-се	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 26.10.2000 № 744 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 22.01.2008 № 27карары.	Гомуми мәйданы 5830 га булган заказник территориясе 31 даладан һәм киңъяфраклы агачлыклар үсә торган кишәрлекләрдән гыйбарәт.	Лениногорск районы. “Лениногорск урманчылыгы ДБУ, Зәй-Каратай уч. урманчылыгы, кв.35, 100 (в.48-49,55), Иске-Куакское уч. урманчылыгы. кв59, 19 (в.14-18), 100 (в.13). Шөгер уч. урманчылыгы, кв.24,60-61,117-118,120,137-142,25(в.1-10)
	“Дала”	5830.3/ 2671.3		Комплекслы юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия табигать заказнигы	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының “Дала” ГПКЗ администрация-се	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 26.10.2000 № 744 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 22.01.2008 № 27 карары.	Гомуми мәйданы 5830 га булган заказник территориясе 31 даладан һәм киңъяфраклы агачлыклар үсә торган кишәрлекләрдән гыйбарәт.	Лениногорск районы. “Лениногорск урманчылыгы ДБУ, Зәй-Каратай уч. урманчылыгы. кв.35. 100 (в.48-49,55), Иске-Куакское уч. урманчылыгы. кв59, 19 (в.14-18), 100 (в.13). Шөгер уч. урманчылыгы. кв.24.60-61.117-118.120.137-142,25(в.1-10)
	“Дала”						Имән, өрәңге, юкә һәм каен агачлары белән берроттән карама, тирәк агачлары үсә торган кишәрлекләр. Агач араларында сирәк очрый торган үләннәр үсә.	26 (в4-6), 28 (в.10-22), 29 (в.14-20, 22, 23, 25), 30 (в.2-11, 24, 26-32); Лениногорск уч. урманчылыгы, кв. 10, 20 (в. 1-10), 112. 113, 118-119. 122-124. 159. 160.
Мамадыш	Мешебашское урманчылыгы	131,6/ 131,6		- // -	Татарстан Республикасы	ТАССР Министрлар	Авыл хуҗалыгы җирләре һәм торак пунтлар белән уратып	Мамадыш районы. “Саба урманчылыгы”

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га Урман җирләре гомуми	Мәйдан, га Саклау зоналары	Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау режимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемләр
	(Пихтарник Порфирьева)				Урман хуҗалыгы министрлыгының "Чиста кырлар" ГПКЗ администрациясе	Советының 1972 елның 19 маендагы № 251карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	алынган фрагмент. Урман массивы бүлгәләнгән рельефлы сулы үзәннәрдә урнашкан. Себер ак чыршысы, чыршы, нарат киңрәк таралган. Юкә катнаш урманнарда гына таралган.	ДБУ, Мешебашское уч. урманчылыгы, кв. 371. Астан-Елга авылыннан 0,1 км.
	"Соколка урманы"	3914 (дәүләт реестры буенча 3852)		Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Чиста кырлар" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 06.11.1978 г. № 607 карары.	Кама һәм Нократ елгалары буенда, шулай ук су бүлү урыннарында, тау итәкләрендә урнашкан. Монда биек наратлар, имән культуралары, төрле үләннәр үсә.	Мамадыш районы, Кама елгасының уң яры, Вятка елгасының көнбатыш борыны һәм Соколка авылы яны, Мамадыш шәһәреннән 1.5 км көньяктарак. "Мамадыш урманчылыгы" ДБУ, Соколка (элек Вятка) уч. урманчылыгы, кв. 3-35, 42, 47 (7 участок)
	Мишә дәүләт аучылык заказнигы	131,7 мең га		Аучылык заказнигы	Дәүләт аучылык күзәтчелек органнары	ТАССР Министрлар Советының о 20.12. 1984 № 686 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 06.10.95 № 726 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының	Урман-кыр җирләрендәге кишәрлекләр. Фауна тайга төрләреннән тора. представлена типично Объектның әһәмияте – тиеннәрне, кондызларны, көртлекләрне, соры кыр тавыкларын саклау.	Татарстан Республикасы Мамадыш, Балык Бистәсе, Питрәч, Теләче, саба районнары

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га		Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау режимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемәләр
		Урман җирләре гомуми	Саклау зоналары					
Минзәлә	"Игимский бор"	584/ 584		Комплекслы юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының КСБ буенча СИ һәм ООПТ	12.08.2004 № 367 карары. ТАССР Министрлар Советының 1972 елның 19 маендагы № 251 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Ык елгасы үзәнендә нарат урманы участогы. Ландшафт – дюналы. Төп агач токымы – нарат. Кайбер кишәрлекләр вак яфраклы токымнар, башлыча каен һәм карама белән капланган.	Татарстан Республикасы Минзәлә районы. Түбән Кама сусаклагычының Ык кушылдыгы уң яры , "Минзәлә урманчылыгы", Йорт уч. урманчылыгы, кв. 46-50, 55-62.
Мөслим	"Нарат-Астинский бор"	468,3/ 468,3		Комплекслы юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы-ның "Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы-ның "Чатыр-Тау" ГПКЗ администрация-се" ГПКЗ администрациясе	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 24.10.1994 г. № 522 карары	Ык елгасы буенда урнашкан. 100-120 яшьлек наратлыклар белән капланган. нарат белән бергә каен. юкә, имән агачлары да очрый. яшь имәннәр үсә башлаган кишәрлекләр очрый.	Мөслим районы, Нарат Асты авылы. "Минзәлә урманчылыгы" ДБУ. Мөслим участок урманчылыгы, кв. 35, 36. 40. 43, 44.
Түбән Кама	"Наратлык дачасы"	1017/ 944		Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы-ның КСБ буенча СИ	ТАССР Министрлар Советының 01.04. 1977 № 222 карары. Татарстан	Бер өлеше кама елгасы, калган өлешләрен күлләр. сазлыклар алып тора. Урман: наратлыклардан, юкәлекләрдән һәм төрле сирәк үсә торган үләннәрдән тора.	Түбән Кама районы, "Зәй урманчылыгы" ДБУ, Болгар уч. урманчылыгы. кв. 1-9. Прость күле тирәсе. Көнбатышта Прость, Кама елгалары белән

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га: Урман җирләре гомуми	Мәйдан, га: Саклау зоналары	Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау реҗимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемәләр
					һәм ООПТ	Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары		чиктәш..
Яңа Чишмә	Язгы адонисны саклау буенча Урганчы ботаника заказнигы	9,14/ 9,14		Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының КСБ буенча СИ һәм ООПТ	ТАССР Министрлар Советының 1991елның 23 июлендәге № 313 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Дару үләннәре үсә.	Яңа Чишмә районы, Урганча авылыннан көнбатыштарак. "Зәй урманчылыгы" ДБУ, кв. 100
Питрәч	"Иске тегәрмән"	162 (дәүләт реестры буенча 165)	-	Комплекслы юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Чулпан" ГПКЗ администрациясе	Т АССР Министрлар Советының 1991 елның 23 июлендәге № 313 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 19.08. 2004 № 379 карары	Мишә елгасының уң ярында урнашкан. Төп агач – нарат. Үзәктә кар агачлар, көнбатышта яшь наратлар үсә. Үсемлекләр күп төрле. Кызыл кенәгәгә кертелгән үсемлекләр үсә.	Татарстан Республикасы Питрәч районы. Черемышево һәм Ленино-Кокушкино авыллары тирәсе. "Ласеш урманчылыгы"ДБУ, Питрәч участок урманчылыгы, кв. 66, 67
	«Ленино-Кокушкино»	162 (дәүләт реестры буенча 165)	-	Комплекслы юнәлеш. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Чулпан" ГПКЗ	Т АССР Министрлар Советының 1991 елның 23 июлендәге № 313 карары. Татарстан	Ушнә елгасы янында, В. И. Ленин-Ульянов исеменә бәйле тарихи мемориаль музей янында урнашкан нарат һәм карагайлардан торган кишәрлек. Аерым әһәмиятле заказник территориясе.	Татарстан Республикасы Питрәч районы. Черемышево һәм Ленино-Кокушкино авыллары тирәсе. "Ласеш урманчылыгы"ДБУ,

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га		Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау режимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемләр
		Урман җирләре гомуми	Саклау зоналары					
					администрациясе	Республикасы Министрлар Кабинетының 19.08. 2004 № 379 карары		Питрәч участок урманчылыгы, кв. 14, 50
Балык Бистәсе	"Карагай урман культуралары 1906 ел	27,4/ 27,4	-	Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "Чиста кырлар" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 13.08.1987 № 344 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Участок сосново-лиственничных культур 1906 елда нигез салынган нарат-карагай агачлыгы, югары житештерүчәнлек белән аерылып тора. 0,8 ле карагайлар кыйммәтле булып санала. Фәнни-тарихи әһәмияткә ия.	Балык Бистәсе районы, Кама авылыннан 10 км. "Кама урманчылыгы" ДБУ, Шумбут уч. урманчылыгы, кв. 116
Балык Бистәсе	"Берсутның ак чыршылары"	182,8/ 182,8		Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы-ның "Чиста кырлар" ГПКЗ администрациясе	ТАССР Министрлар Советының 1972 елның 9 маендагы № 251 карары. . Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Кама елгасы һәм аның кушылдыгы Берсут елгасының биек ярында урнашкан. Ак чыршылар үсү белән әһәмиятле. Ак чыршы белән бергәләп юкә, өрәңге һәм имән катнашындагы агачлыклар да үсә.	Балык Бистәсе һәм Мамадыш районнары. "Кама урманчылыгы" ДБУ, Кама участок урманчылыгы, кв26 (в. 1, 2, 11-12, 15, 17, 19, 21,23, 25), 27 (в. 2, 4, 5, 8), 60 (в. 1, 3, 5, 8-9, 12, 14), 66 (в. 2-3), 61, 67; Берсут уч. урманчылыгы, кв. 5.
	Шумбут Дәүләт аучылык заказнигы	12,5 мең га		Аучылык заказнигы	Дәүләт аучылык күзәтчелек органнары	ТАССР Министрлар Советының 25.07. 1963 № 356 карары. Татарстан Республикасы Министрлар	Урманнар. Объектның әһәмияте – бу регионда кондыз үрчетү өчен..	Татарстан Республикасы Балык Бистәсе. Шумбут елгасының түбән кушылдыгының көнбатышына.

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га		Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау реҗимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемәләр
		Урман җирләре гомуми	Саклау зоналары					
						Кабинетының 06.10..95 № 726 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 12.08.04 № 367 карары.		
Сарман	"Бохарай наратлыгы"	448,9/ 199	-	Юнәлеш – ботаника. Региональ әһәмияткә ия табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы-ның КСБ буенча СИ һәм ООПТ	ТАССР Министрлар Советының 24.04.1989 № 167 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 1996 елның 18январындагы № 22 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге № 644 карары	Бөгелмә-Бәләбәй калкулыгының төньяк сөзәклегендә табигый урман утыртмалары кишәрлеге. 120 еллык наратҗлар очрый. Бик зур фәнни. агарту, эстетик һәм рекреацион әһәмияткә ия.	Сарман районы. "Азнакай урманчылыгы" ДБУ.Сарман участок урманчылыгы, кв. 37, 38.
Сарман	"Сулюков урманы"	194,6/ 194,6		Ботаника юнәлешендәге дәүләт табигать заказнигы	- // -	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 24.10.94 № 522 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2005 елның 29декабрендәге	Соры урман туфраклы җирдә урнашкан. Төрле агачлар үсә һәм төрле җәнлекләр яши. Чыршы һәм нарат утыртмалары үсә.	Сарман районы, сөлек авылыннан төньяк-көнбатышта урнашкан. "Азнакай урманчылыгы" ДБУ, Сарман уч. урманчылыгы. кв. 1-3 (элекке 94 – 96)

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га		Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау реҗимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемәләр
		Урман җирләре гомуми	Саклау зоналары					
Тәтеш	“Тархан имәнлекләре”	882,3/ 882,3		Ботаника юнәлешендәге дәүләт табигать заказнигы	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының “Озын алан” ГПКЗ администрациясе	№ 644 карары ТАССР Министрлар Советының 1972 19 маендагы № 251 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 29.12. 2005 № 644 карары	Имәнлекләр белән бергә башка катнаш агачлардан торган кишәрлекләр бар. Көньякка табаимәнлекләрне юкәлекләр һәм төрле куаклыклар алмаштыра. кустарниковые.	Тәтеш районы, “Тәтеш урманчылыгы” ДБУ, Тархан уч. урманчылыгы, 37, 39, 57-59, 64-65 кв. Бессоново авылыннан 0,5 км ераклыкта урнашкан.
	“Озын алан”	406/ 372,64		Комплекслы юнәлештәге дәүләт табигать һәйкәле	- // -	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2000 елның 7 июлендәге № 486 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2004 елның 3 ноябрендәге № 471 карары.	Махсус саклау объектлары: имәнлекләр, өрәңге һәм тал агачлары белән бергә миләш, балан , чия, слива агачлары , гөлҗимеш куаклары үсә.	Татарстан Республикасы Тәтеш районы, Долгая Поляна, “Тәтеш урманчылыгы”ДБУ, Тәтеш участок урманчылыгы, 67-71 кв..
	Тәтеш дәүләт аучылык заказнигы	30,0 мең га		Аучылык заказнигы	Аучылык күзәтчелеге органнары	ТАССР Министрлар Советының 25.04. 1990 № 171 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 30.05.2005 №241 карары.	Урман, кырлар, болыннар.Лес, луга, полевые угодья. Объектның әһәмияте – – козгын, кыр казы, соры кыр тавыгын саклау.	Тәтеш район. ДБУ “Тәтеш урманчылыгы”, Тархан уч. урманчылыгы, кв. 37-39, 57-59, 64-65, Бессоново авылыннан 0,5 км .
	«Чуртан таулары»	3958,87/ 3958,87		Региональ әһәмияткә ия	Татарстан Республикасы	Татарстан Республикасы	"чуртан таулар" агы типик фрагмент,Европага хас	ГКУ "Тәтеш урманчылыгы",

Админи-стратив район	Объект исеме	Мәйдан, га		Объектның юнәлеше һәм әһәмияте	Саклау өчен җаваплы	Саклау режимы билгеләү турында карар	Объектка кыскача характеристика	Урнашкан урыны: урманчылык, кварталлар, бүлемәләр
		Урман җирләре гомуми	Саклау зоналары					
				табигать һәйкәл	Урман хуҗалыгы министрлыгы-ның "Озын алан" ГПКЗ администрациясе	Министрлар Кабинетының 26.04.2012 № 327 карары	неморaль үсемлекләр флораны һәм фаунаны тәшкил итә. Геология күзлегеннән әһәмиятле сирәк үсемлекләр үсә.	Урюмское уч. урманчылыгы, кв. 35, 45, 46, 54-62, 65-71, 73-94
Чистай	"Чиста кырлар"	14201,5/ 429		Комплекслы юнәлештәге дәүләт табигать һәйкәле	Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы-ның "Чиста кырлар" ГПКЗ администраци-ясе	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының от 23.04.2001 г. № 224. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 6.12.2001 № 870 карары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 31.10.2005 № 513 карары	Заказник территориясе Куйбышев сусаклагычының Чистай районы акваториясендә урнашкан. Чишмә һәм Просты елгалары янындагы агачлыкларда сирәк куаклар, үсемлекләр үсә. 100 дән артык төр теркәлгән.	Татарстан Республикасы Чистай районы. Куйбышев сусаклагычы акваториясендә урнашкан. "Кама урманчылыгы", ДБУ Чистай уч. урманчылыгы, 44-45, 63-64, 95-99 кв..

Татарстан Республикасы
Урман кодексына
27 нче кушымта

Курортларны санитар саклау округларының I, II һәм III зона урманнары

Курорт исеме	Урманчылык	Участок урманчылыгы, квартал номеры	Курортларны санитар саклау округлары зоналарының мәйданы (га)			• Бүлеп бирү өчен нигез
			I һәмII зона	III зона	барлыгы	
Лечебно-оздоровительный санаторий «Бәкер» дәвалау-савыктыру шифаханәсе	Лениногорск	Иске Куак кв. 47-48, 67-70, 72, 74-77, 79-99, 105, 106, 108-112.	582	2413	2495	Дәүләт урман комитетының 1990 елның 14 августындагы № 8 карары
		Шөгер кв. 5, 7, 13, 31, 32, 38-40, 49, 54, 56	–	700	700	
		Барлыгы	582	3113	3695	

Татарстан Республикасы
Урман кодексына
28 нче кушымта

Сакланулы урман полосалары бүлеп бирелгән федераль һәм өлкә әһәмиятендәге тимер юл һәм автомобиль юллар исемлеге

Юлның башлангыч һәм ахыргы пунктлары	Юл өслеге	өлкә территория се буенча озынлык, км	Сакланулы урман полосалары бүлеп бирү өчен нигез	Саклау полосалары бүлеп бирелгән территория
Федераль әһәмияттәге тимер юллар				
Мәскәү-Казан-Екатаринбург	Махсус катлам	282	РСФСР Министрлар Советының 18.07.59 №4292-р күрсәтмәсе	Саба
Әгерже-Бөгелмә	-«-	288	-«-	Әгерҗе Менделеевск Әлмәт Тукай
Ульяновск-Уфа	-«-	88	-«-	Бөгелмә Ютазы
Федераль әһәмияттәге автомобиль юллары				
Мәскәү-Казан-Уфа	Асфальт-бетон	386	СССР СНК 14.07.44 №14537 күрсәтмәсе	Питрәч Балык Бистәсе Мамадыш Теләче Алабуга Тукай Минзәлә Актаныш
Мәскәү-Казан-Оренбург	Асфальт	320	СССР СНК 14.07.44 №14537 күрсәтмәсе.	Лаеш
Казан-Ульяовск-Самара	Асфальт	180	-«-	Апас Тәтеш
Мәскәү-Казан-Екатеринбург	Асфальт	36	-«-	Менделеевский Әгерҗе
Самара-Уфа	Асфальт	42	РСФСР Министрлар Советының 18.07.59 №4292-р күрсәтмәсе РСФСР Министрлар Советының 7.04.46 г. № 781 карары	Баулы
Автомобильные дороги республиканского значения				
Казан-Мамадыш	Асфальт	128	СССР СНК 14.07.44 №14537 күрсәтмәсе	Питрәч Теләче Мамадыш
Чаллы- Зәй- Әлмәт	Асфальт	104	-«-	Тукай

Юлның башлангыч һәм ахыргы пунктлары	Юл өслеге	өлкә территория се буенча озынлык, км	Сакланулы урман полосалары бүлеп бирү өчен нигез	Саклау полосалары бүлеп бирелгән территория
Чаллы- Зәй- Әлмәт	Асфальт	128	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 31.12.2003 №702 карары(Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 17.09.2007 № 468 карары редакциясендә)	Тукай Азнакай
Юлның башлангыч һәм ахыргы пунктлары	Юл өслеге	өлкә территория се буенча озынлык, км	Сакланулы урман полосалары бүлеп бирү өчен нигез	Территориясендә саклау полосалары бүленгән районнар
Әлмәт- Җәлил-Азнакай	Асфальт	68	-«-	Әлмәт Сарман Азнакай
Рус. Акташы- Җәлил	Асфальт	40	-«-	Әлмәт
Бөгелмә-Баулы	Асфальт	38	-«-	Бөгелмә Баулы
Азнакай-Актүбә-Бөгелмә	Асфальт	62	-«-	Азнакай Бөгелмә
Азнакай-Бөгелмә	Асфальт	40	-«-	Азнакай Бөгелмә
Кузайкино- Нурлат	Асфальт	96	-«	Әлмәт Чирмешән Нурлат
Чистай-Биләр-Нурлат	Асфальт	118	-«-	Нурлат Биләр Чистай
Чистай-Аксубай	Асфальт	63	-«-	Аксубай Чистай
Алексеевск-Болгар	Асфальт	88	-«-	Алексеевск Болгар
Зәй-Иске Чишмә	Асфальт	56	-«-	Зәй Түбән Кама
Рус.Акташы-Кузайкино	Асфальт	22	-«-	Әлмәт

Татарстан Республикасы
Урман кодексына
29 нчы кушымта

Татарстан Республикасы гомуми файдаланудагы автомобиль юллары исемлеге

№ т/с	Юллар, районнар атамасы	Озынлыгы, километр
Әгерҗе районы		
1	Әгерҗе - Красный Бор	83,5
2	"Әгерҗе - Красный Бор" - Яңа Авыл – Яңа Бәзәкә	14,1
3	"Әгерҗе - Красный Бор" – Исәнбай – Иске Эсләк	32,2
4	"Әгерҗе - Красный Бор" - Салагыш	20,3
5	"Әгерҗе - Красный Бор" – Кадрәк	6,5
6	"Әгерҗе - Красный Бор" – Нәҗәр	1,8
7	"Әгерҗе - Красный Бор" - Ямурза	14
8	Көчек - Варкләд- Бодья	3,8
9	Биектау - Кодаш	8,4
10	Тирсә - Сукман	24,4
11	"Тирсә-Сокман"-Мукшур	2,1
12	"Тирсә - Сокман" – Яңа Акхуҗа	2,1
13	Бима – Пеләмәш – Яңа Чыкалда	8,8
14	Иске Эсләк- Девятерня	8,9
15	"Иске Эсләк- Девәтернә (Тугызбуй)" - Нарат	4,3
16	Иске Эсләк- Черново	6
17	Иске Эсләк- Үтәгән	2, 1
18	Исәнбай - Бима – Күләгәш	13,2
19	Азево - Ташлы- Күләгәш	10,6
20	Яңа Эсләк - Кадыбаш	8,5
21	Песәй - Кырынды	13,8
22	Шаршады - Сахра	1,7
	Әгерҗе район буенча барлыгы	291,1
Азнакай районы		
1	Азнакай - Ютазы	18,4
2	"Азнакай - Ютазы" – Митрәй	11,35
3	"Азнакай - Ютазы" - Таллы Буләк	2,25
4	Азнакай – Югары Эстәрле - Күк Тәкә	41,85
5	"Азнакай - Югары Эстәрле - Күк Тәкә " - Уразай	1,8
6	"Азнакай - Югары Эстәрле - Күк Тәкә " - Загорье	1,55
7	Урманай - Беренче Май - Таллы Буләк	14,5
8	Югары Эстәрле - Каразирек	15,1
9	Тойкино - Митрофановка	44
10	"Туйка - Митрофановка" – Үчәлле	6,2
11	"Туйка - Митрофановка" - Чалпы - Татар Шуганы	14,25
12	Рус Акташы - Азнакай	27,53
13	"Рус Акташы - Азнакай" – Илбәк -"Азнакай - Дүсем"	6,25

№ т/с	Юллар, районнар атамасы	Озынлыгы, километр
14	"Рус Акташы - Азнакай" – Мәсгут -"Азнакай - Дүсем"	7,15
15	Түбән Мактама - Актүбә	17,5
16	"Түбән Мактама - Актүбә" - Әлки	1,8
17	"Түбән Мактама - Актүбә" - Түбән Якеево	2, 65
18	"Түбән Мактама - Актүбә" – Мәлбагыш	1,8
19	Лениногорск - Азнакай	23,6
20	"Лениногорск - Азнакай" - Чемодурово	1,7
21	Әлмәт - Азнакай	26
22	"Әлмәт - Азнакай" – Кәкре Елга -"Азнакай - Тымытык – Күк Тәкә	40,06
23	"Әлмәт - Азнакай" - Әгерже	4
24	Бөгелмә - Азнакай	15,9
25	"Бөгелмә - Азнакай" - Карамалы Елга	2,6
26	"Бөгелмә - Азнакай" - Балтач	1,8
27	"Бөгелмә - Азнакай" - Камышлы Күл	1/4
28	"Бөгелмә - Азнакай" - Туйка	2
29	"Бөгелмә - Азнакай" - Ростовка - "Азнакай -Ютазы"	8
30	Зур Сукаеш- Мөслим - Урсай	9,85
31	Үчәлле - Тымытык	13,45
32	Тымытык - Урсай	13,6
33	Чалпы - Балан Буләк	6,05
34	Чалпы - Камышлы	5,7
35	Буралы - Чубар - Абдул – Мәндәй	9
36	Лениногорск - Актүбә	10,7
37	"Лениногорск - Актүбә" - Микулин -"Лениногорск - Азнакай"	8,95
38	Азнакай - Дүсем	32,57
39	Азнакай - Тымытык – Күк Тәкә	28,86
40	Буралы - Рантамак	6,7
41	"Буралы - Рантамак" - Александровка - "Әлмәт - Мөслим"	3,42
42	Азнакай шәһәрен уратып узу	8,15
43	Актүбә - Благодатное	6,05
44	Бирючевка - Аэропорт	4,85
45	Танай - Яңа Кәшер	2,7
46	Холмовка - "Бөгелмә - Азнакай"	19,67
47	Сәпәй авылына юлына һәм түбәндәге авылларга юллар:	2
48	Күк Тәкә	2,95
49	Югары Эстәрле	1
50	Түбән Эстәрле	0, 65
51	Зур Сукаеш	1,9
52	Түбән Сукаеш	1,2
53	Банки Сухояш	2
54	Курай Елга	1,1
55	Урсай	2,2
56	Чалпы	1,55
57	Мәндәй	1,5
58	Ирекле	2,9
59	Кәкре Елга	1,8
60	Якты Юл	2,7
61	Буралы	1,05

№ т/с	Юллар, районнар атамасы	Озынлыгы, километр
62	Буләк	1,5
63	Митрофановка	1,3
64	Заречье	1
65	Чекан	0,5
66	Октябрь-Буләк	0,8
67	Яхшы Бай	1,2
69	Ишкәй	0,6
70	Тәкмәле	1,7
71	Якты-Күл	1,5
	Азнакай районы буенча барлыгы	589,86
	Аксубай районы	
1	Чистай - Аксубай - Нурлат	48,9
2	"Чистай - Аксубай - Нурлат" – Урмандәй	7
3	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Трудолюбово	6,9
4	"Чистай - Аксубай - Нурлат" – Шәрбән	8,4
5	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Чуваш Енорускиносы	12,7
6	"Чистай - Аксубай - Нурлат" – Кәкре Күл	4,4
7	"Чистай - Аксубай - Нурлат" – Иске Тимошкино	11,5
8	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Аэропорт	0,9
9	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Түбән Баланда	2
10	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Иске Саурыш	1,5
11	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Такталы	4,5
12	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Түбән Татар Майнасы	15
13	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Иске Кармәт	1,8
14	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Иске Тимошкино" – кече Сөнчәле	7,8
15	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Карасу	0,7
16	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Котловка	1
17	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Культура	2
18	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Кече Акташ	3
19	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Васильевка	1
20	Аксубай - Федоровка	29
21	"Аксубай - Федоровка" - Яңа Аксубай	1,5
22	"Аксубай - Федоровка" - Яңа Ибрай	20,5
23	"Аксубай - Федоровка" - Иске Үзи	6
24	"Аксубай - Федоровка" - Киса	2,2
25	"Аксубай - Федоровка" - Иске Кыязлы	6
26	"Аксубай - Федоровка" - Кече Аксубай	0,5
27	"Аксубай - Федоровка" - Батыр	1
28	"Аксубай - Федоровка" - Яңа Баланда - Яңа Тимошкино	9
29	"Аксубай - Федоровка" - Ерепкино – Изге Чишмә	8
30	Аксубай - Емелькино	24,1
31	"Аксубай - Емелькино" - Яңа Татар Кармәте	3
32	"Аксубай - Емелькино" - Сосновка	1,5
33	"Аксубай - Емелькино" - Черемушка	1,5
34	"Кузайкино - Нурлат" - Иске Кыязлы	6,4
35	Кызыл Тау - Иске Кыязлы	3
36	Садык - Трудолюбово	1

№ т/с	Юллар, районнар атамасы	Озынлыгы, километр
37	Рус Кармәте - Индустриаль	4
38	Сөнчәле - Пионер	9
39	. Түбән Саурыш	1,1
40	Яңа Демкино	1,5
41	Чуваш Енорускиносы	1
	Аксубай районы буенча барлыгы:	281,8
	Актаныш районы	
1	Актаныш - Мөслим	45,8
2	"Актаныш - Мөслим" - Яңа Буганы	2
3	"Актаныш - Мөслим" - Аккүз	1,7
4	"Актаныш - Мөслим" - Яна Әлим	0,6
5	"Актаныш - Мөслим" – Кирова исем. совхоз	14,3
6	"Актаныш - Мөслим" - Аэропорт	0,2
7	"Актаныш - Мөслим" – Чишмә - Меңнәр	7,1
8	"Актаныш - Мөслим" - Иске Әгъбәз	0,7
9	М-7 "Волга" - Иске Сәфәр	5,9
10	М-7 "Волга" – Киров исем. совхоз	3,1
11	М-7 "Волга" - Верхнее Яхшый	4,5
12	М-7 "Волга" - Улиман	4,95
13	М-7 "Волга" - Иске Айман	4,7
14	М-7 "Волга" - Әнәк	1,4
15	М-7 "Волга" - Усы	5
16	Актаныш – Песәй	48,4
17	"Актаныш - Песәй" - Татар Суксуы	9,55
18	"Актаныш - Песәй" - Иске Кормаш	1,1
19	"Актаныш - Песәй" – Кәзкәй	4,6
20	"Актаныш - Песәй" – Буләк	18,7
21	"Актаныш - Песәй" – Киров ис. совхоз	11,55
22	"Актаныш - Песәй" - Куян - Әҗәкүл	5,3
23	"Актаныш - Песәй" - Усы	3,5
24	"Актаныш - Песәй" - Яңа Балтач	1,4
25	"Актаныш - Песәй" - Иске Теләкәй	1,8
26	"Актаныш - Пучы" - Актанышбаш	1,5
27	"Актаныш - Пучы" – Шәрип	0,5
28	"Актаныш - Пучы" - Иске Җияш	1,5
29	"Актаныш - Пучы" – Киров сохозы" - Иске Бикчәнтәй	1
30	"Актаныш - Пучы" – Буләк" - Калмаш	4
31	Актаныш – Кәзкәй - әйшә	13,1
32	Актаныш - Әҗәкүл	6,45
33	"Актаныш - Әҗәкүл " – Ирмәш	0,5
34	Түке – Зөбәер	4,9
35	Түке - Татар Ямалысы	30,5
36	Әҗәкүл – ашлык кабул итү пункты	5,8
37	Кәзкәй - Тыннамас	5,8
38	Тыннамас - Старотатышево	3,5
39	Песәй - Әнәк	1,8

№ т/с	Юллар, районнар атамасы	Озынлыгы, километр
40	Чуракай - Бакалы – Башкортостан республикасы белән чиктәш	5,2
41	Аккүз - Михайловка – Чишмә	3,2
42	Чинниково - Чатово	3
43	Адай - Түбән Урьязы	4
44	Яңа Әлим - Иске Әлим	5
45	Колын – Мөслим районы чиге	3
46	Иске Кормаш – Шәбезбаш	4
47	Такталачык - Әҗмәт	1,5
48	Михайловка авылына юл	1
49	Такталачык авылына юл	1,8
50	"Актаныш - Мөслим" автоюлына юл	1
51	Мәсәде авылына юл	7,5
	Актаныш районы буенча барлыгы	328,9
	Алексеевск районы	
1	Алексеевск - Высокий Колок	28
2	"Алексеевск - Высокий Колок" - Левашево	3
3	"Алексеевск - Высокий Колок" - Ромодан	6,6
4	"Алексеевск - Высокий Колок" - Лебедино	5,7
5	"Алексеевск - Высокий Колок" - Ялкын	1,5
6	"Алексеевск - Высокий Колок" - Базяково - Тукай	12,1
7	"Алексеевск - Высокий Колок" - Новоспасск	3,8
8	"Алексеевск - Высокий Колок" - Караваево	4,6
9	"Алексеевск - Высокий Колок" - Бутлеровка	1,1
10	"Алексеевск - Высокий Колок" - Ивановский	1,9
11	"Алексеевск - Высокий Колок" - Языково	1
12	"Казан - Оренбург" – Көрнәле	2,5
13	Алексеевск - Биләр	45
14	"Алексеевск - Биләр" - Зур Полянка	0,8
15	"Алексеевск - Биләр" - Красный Баран	3,3
16	"Алексеевск - Биләр" - Әшнәк	1
17	Мөслим - Биләр	20
18	Биләр - Ерыклы	11,8
19	"Биләр - Ерыклы" - Мораса	10,8
20	"Биләр - Ерыклы" - Приозерная	1,2
21	"Биләр - Ерыклы" - Кызыл Уракчы	3
22	Сахаровка – Зур Тигәнәле	22,3
23	"Сахаровка - Зур Тигәнәле " – Урта Шонталы	0,5
24	"Сахаровка - Зур Тигәнәле " – Урта Тигәнәле	1,6
25	"Сахаровка - Зур Тигәнәле " - Түбән Тигәнәле	0,9
26	"Сахаровка - Зур Тигәнәле " - Кече Кызыл Яр	1,4
27	Кече Кызыл Яр - Зур Кызыл Яр	2,3
28	Кыркүл – Коры Көрнәле	7,2
29	Биләр - Шама	7
30	Алексеевск - Кирпеч заводы	2
31	Алексеевск - Сабакайка	7,5
32	Алексеевск - Лебяжье	3,4
33	Лебяжье - Саконы	7

№ т/с	Юллар, районнар атамасы	Озынлыгы, километр
34	Сахаровка - Речное	7
35	Родники - Урта Тигәнәле	6
36	Красный Баран – Урманасты Шонталысы	10,4
37	Югары Татар Майнасы - Чуваш Майнасы	8
38	Коры Көрнәле - Масловка	6
39	Биләр - Көрнәле Әмзә	10,4
40	Биләр – Изге Чишмә	5
41	Родники - Березовка	3,1
42	Родники – Тигән Бүләк	1,8
43	Родники - Мордва Болагы	4,1
44	Базяково - Пановка	3
45	Красный Баран - Александровка	4,7
46	Сабакайка - Зоотеевка	3
47	Ромодан - Беренче ферма	1,5
48	Ромодан - Масловка	5,18
49	Ромодан - Савинский	4,5
50	Лебедино - Березовая Грива	5
51	Войкино - Ямкино	2,5
52	Коры Көрнәле - Масловка - Левашево	3
53	Кызыл Уракчы - Иске Муллино	3,82
54	Балахчино - Городок	2
55	Красный Баранга юл:	2,2
56	Бутлеров күмелгән урынга юл	1,1
57	Балахчино	2,1
58	Югары Татар Майнасы	0,7
59	Войкино	4,4
60	Базяково	0,9
61	Юл идарәсе базасына юл	1
62	Гурьевка	0,7
63	Гоголиха	1
	Алексеевск районы буенча барлыгы	345,9
	Әлки районы	
1	Базарлы Матак - Мамыково	22,1
2	"Базарлы Матак- Мамыково" - Карамалы - Түбән Сушка	15
3	"Базарлы Матак- Мамыково" - Иске Алпар -Татар Мулла Иле	3,4
4	Алексеевск - Высокий Колок	65,4
5	"Алексеевск - Высокий Колок" - Чуваш Борнае	3,7
6	"Алексеевск - Высокий Колок" - Каргалы	2
7	"Алексеевск - Высокий Колок" - Урта Әлки	3,5
8	"Алексеевск - Высокий Колок" - Хлебодаровка -Демидовка	4,4
9	"Алексеевск - Высокий Колок" - Түбән Биктимер	1
10	"Алексеевск - Высокий Колок" - Ташбилге	1
11	"Алексеевск - Высокий Колок" – Татар Әхмәте	1,5
12	"Алексеевск - Высокий Колок" - Каракүл - Иске Тумба	8
13	"Алексеевск - Высокий Колок" - Йолдыз	7,53
14	"Алексеевск - Высокий Колок" - Түбән Әлморза	1
15	"Алексеевск - Высокий Колок" - Югары Әлморза	4,5

№ т/с	Юллар, районнар атамасы	Озынлыгы, километр
16	Базарлы Матак- Болгар	13,4
17	"Базарлы Матак- Болгар" - Иске Салман -Иске Тахталы	12,1
18	"Базарлы Матак- Болгар" - Иске Баллы Күл	1,5
19	"Базарлы Матак- Болгар" - Яңа Баллы Күл	1,5
20	"Базарлы Матак- Болгар" - Салман	1
21	Базарлы Матак- Шәпкә	15,5
22	"Базарлы Матак- Шәпкә " - Иске Матак	3
23	Чуваш Кичүе- Иске Янкино - Борискино	11
24	Түбән Әлки - Чуваш Борнае - Югары Колчурино	20,5
25	Юхмачы – Татар Чиябашы	7
26	Чуваш Кичүе- Түбән Сушка	4,7
27	Яңа Үргәагар - Иске Чаллы	10
28	Кошки - Чувашское Шапкино	14,2
29	Хлебодаровка - Анины - Салман	3
30	Иске Матак - Абдул - Салман	4
31	Чуваш Шәпкәсе - Яңа Сихтерма	2,53
32	Татар Чиябашы - Мулланур Вахитов авылы	3,2
33	Салман - Түбән Салман	2,23
34	Югары Колчурино - Катюшино	7
35	Садыйк	1
36	Татар Мулла иле	3
37	Түбән Әлки	1,5
38	Иске Камка	5
	Әлки районы буенча барлыгы	291,89
	Әлмәт районы	
1	"Казан - Оренбург" - Бота - Аппак	30,4
2	"Казан - Оренбург" - Иске Баграж - Елхово	29,95
3	"Казан - Оренбург" - Ерсубайкино - Чуваш Сәрәне	14,7
4	"Казан - Оренбург" - Яңа Елань	0,8
5	"Казан - Оренбург" – Мәмәт - Чупай	10,5
6	"Казан - Оренбург" - ст. Калейкино - "Чаллы – Зәй - Әлмәт"	11,7
7	"Казан - Оренбург" – Колшәрип	2,5
8	"Казан - Оренбург" - Нагорное	2,3
9	"Казан - Оренбург" – Кәләй	3,4
10	Новотроицкое - Ямаши	28
11	"Новотроицкое - Ямаши" - Шегурча	2
12	Дальняя Ивановка - Русское Сиренькино	13,3
13	Добромыш - Борискино - Березовка	13
14	Әлмәт - Чупай	17,6
15	"Әлмәт - Чупай " - Кичучат	8,3
16	"Әлмәт - Чупай" - Иске Миңнебай	3,4
17	Иске Суркино - Яңа Суркино	6,95
18	"Түбән Мактама - Иске Суркино" - Васильевка	2,6
19	Әлмәт - Азнакай	16,28
20	"Әлмәт - Азнакай" - Кама – Исмәгыйль	2,2
21	"Әлмәт - Азнакай" - Бишмунча	8,6
22	"Әлмәт - Азнакай" – Кәкре Елга - "Азнакай - Тымытык - Күк Тәкә"	2,5

№ т/с	Юллар, районнар атамасы	Озынлыгы, километр
23	"Әлмәт - Сарманово" - Яңа Каширово -"Әлмәт - Азнакай"	8,2
24	"Әлмәт - Сарман" - Бикасаз	5,1
25	"Рус Акташы - Азнакай" - Новоникольск -"Урасай - Каськи"	9,2
26	"Рус Акташы - Азнакай" - Нолинка	6,7
27	"Рус Акташы- Азнакай" - Ямаш	1,5
28	Рус Акташы – Сөләй	35,77
29	"Чаллы – Зәй- Әлмәт" - Зай Чишма - Ямаши	8,9
30	Иске Михайловка – Кәске – Салкын Алан	15,2
31	Шарлама – Сөләй - Урсалыбаш	9,6
32	Кәске – Болгар- N 2 – Мөгезле - Ялга	9,55
33	"Яңа Кәшер – Бикәсаз" - Ак Чишма	1,7
34	Елхово - Кызыл Көч	5
35	Чаллы – Зәй - Әлмәт	18,13
36	" Чаллы – Зәй - Әлмәт " - Акташ	2,2
37	Әлмәт - Мөслим	21,3
38	"Зәй- Бохарай" - Урсай - Әлмәт	16,34
39	Әлмәт - Иске Шөгер	15,52
40	Урсай – Кәске	6,9
41	Түбән Мактама - Иске Суркино	20, 6
42	Рус Акташы - Кузайкино	15,6
43	"Рус Акташы - Кузайкино" - Дербедень - "Казан - Оренбург"	19, 64
44	Түбән Мактама - Тайсуган	11,7
45	Әлмәт шәһәрен урый торган юл	2,63
46	Әлмәт - Лениногорск	19,08
47	Кичуй - Урмышлы - Сарабиккол	10,5
48	Кичуй - Иске Шөгер	10,3
49	Кузайкино - Нурлат	22,8
50	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 17.09.2007 №468 карары белән бу юл төшереп калдырылды	
51	Түбән Мактама - Актүбә	23,7
52	РусАкташы - Азнакай	7,2
53	Кодаш - Танай	7,6
54	Салкын Чишмә - Александровка	3,4
55	Кодаш - Кама-Исмәгыйль	14,73
56	Танай- Яңа Кәшер	12,44
57	"Җәлил - Сарман" – Салкын Алан	3,1
58	Түбән Абдул авылы юлы	1,4
59	Ямаши - Красная Горка	2,6
60	Бута	4,7
61	Кичуй - Нагорное	3,6
62	Яңа Надыр	1, 65
63	Урсалы	4,5
64	Кичүй	2
65	Югары Мактама	4,1
66	Җәнлек совхозына юл	1
67	Югары Акташ	1,7
68	Иске Елан	1,9
69	Дербедень	2,2

№ т/с	Юллар, районнар атамасы	Озынлыгы, километр
70	Әлмәт юл идарәсе базасы	1,3
71	Ак Чишмә	2
72	Тайсуган комплексы	2
73	Әлмәт юл идарәсе торак йортлары	2
74	Болгар N 1	2,1
75	Кузайкино	0,9
76	Сосновка	1,1
	Әлмәт районы буенча барлыгы:	675,56
	Апас районы	
1	"Казан - Ульяновск" - Иске Барыш - Кама Тамагы	7,15
2	"Казан - Ульяновск" - Иске Барыш - Кама Тамагы " - Әлмәндәр – Кече Болгаер	15,8
3	"Казан - Ульяновск" - Чури Бураш	3
4	"Казан - Ульяновск" - "Зөя" ял базасы	0,9
5	"Казан - Ульяновск" - Шонгат	1
6	"Казан - Ульяновск" - Танай - Турай	2
7	"Казан - Ульяновск" - - " Олан - Ка-ратун"	12,3
8	Олан - Каратун	26,4
9	"Олан - Каратун" - Зур Кайбицы	13,5
10	"Олан - Каратун" – Югары Акхуҗа - Азбаба	5,4
11	"Олан - Каратун" - Сатмыш	0,7
12	"Олан - Каратун" - Морзалар - Ябалак	3,6
13	"Олан - Каратун" - Шыгай	2,9
14	"Олан - Каратун" - Кабык Књпер	4,55
15	"Олан - Каратун" – Үтәмеш	2,4
16	"Олан - Каратун" - Карамасар	0,8
17	"Олан - Каратун" - Апас" - Кормаш	6,5
18	Апас – Тәтеш	9,4
19	"Апас - Тәтеш " - Танай - Марьино	2
20	Апас - Табар Черкене	10
21	"Апас - Табар Черкене " Пњчинкђ–Енай"	1,2
22	"Апас - Табар - Черкене " - Тљбђк Черкене"	4
23	Буа - Каратун	11,5
24	"Буа - Каратун" – Дәвеш - Коштавы	12,25
25	Каратун - Чирмешән - Большое Подберезье	21,35
26	"Каратун - Чирмешән - Большое Подберезье" – Аюкейдергән	2,9
27	"Каратун - Чирмешән - Большое Подберезье" – Югары Балтай	0,8
28	Чирмешән - Яльчики	5,2
29	Урта Балтай - Кызыл Тау - Күкшем	13,6
30	Кызыл Тау - Чатбаш	2,2
31	Ябалак – Шәмбалыкчы	6
32	"Апас - Кайбыч" - Урта Биябаш	2,2
33	"Апас - Кайбыч" - Түбән Биябаш	1,2
34	Янгелде	2,2
35	"Казан - Ульяновск" - Кама Тамагы - Ясаклы -Бураш	1,4
36	Коры Үләмә елгасы аша күпергә юл	0,2

№ т/с	Юллар, районнар атамасы	Озынлыгы, километр
37	Иске Көлкаш	2,5
38	Олы Књккњз авылына юл:	3,1
39	Каратун икмәк кабул итү пунктына юл	1,5
40	Биеш	1,45
41	Иске Йомралы	0,7
42	Урта Балтай	1,5
43	Кече Куккүз	1,6
44	Дәвеш	1,55
45	Бакырчы	2
46	Дәүләки	2,9
	Апас районы буенча барлыгы	237,3
	Арча районы	
1	Казан - Малмыж	43,7
2	"Казан - Малмыж" - Казанбаш	3,4
3	"Казан - Малмыж" – Урта Пошалым	4,4
4	"Казан - Малмыж" - Күпербаш	3
5	"Казан - Малмыж" – Кәче	1
6	"Казан - Малмыж" - Мљндеш - Иске Кырлай	6,6
7	"Казан - Малмыж" - Венета	11,6
8	"Казан - Малмыж" - Венета" - Якты-Көн	2
9	"Казан - Малмыж" – Култәс	3,4
10	"Казан - Малмыж" - Чулпан	0,5
11	"Казан - Малмыж" - Ашабаш	2
12	"Казан - Малмыж" - Штерђ	8
13	"Казан - Малмыж" - Апайкина Гарь	1,7
14	Арск - Марий Эл республикасы чиге	52
15	"Арск - Марий Эл республикасы чиге" - Иске Йорт	5,2
16	"Арск - Марий Эл республикасы чиге" - Яңа Кишет	7,4
17	"Арск - Марий Эл республикасы чиге" - Яңа Кырлай	1,6
18	"Арск - Марий Эл республикасы чиге" - Яңа Сәрде	3,7
19	"Арск - Марий Эл республикасы чиге" – Югары Бирәзә	2,7
20	"Арск - Марий Эл республикасы чиге" - Иске Иябаш	2,7
21	"Арск - Марий Эл республикасы чиге" - Кышкар	6
22	"Арск - Марий Эл республикасы чиге" - Чиканас	2,5
23	"Арск - Марий Эл республикасы чиге" – Югары Әзәк	3
24	Арча - Теләче	15,5
25	Арча – Олы Әтнә	22,05
26	"Арча - Олы Әтнә " - Урта Аты	2,6
27	"Арча - Олы Әтнә " - Субаш Аты	3,65
28	"Арча - Олы Әтнә " - Кушлавыч	4
29	"Арча - Олы Әтнә " – Урта Бирәзә	2
30	Арча - Сеҗе	25
31	"Арча - Сеҗе" - Иске Масра	1,5
32	"Арча - Сеҗе" – Сикертән	2
33	"Арча - Сеҗе" - Чүриле	4,2
34	"Арча - Сеҗе" - Алан	6,7
35	"Арча - Сеҗе" - Курса-Почмак	1

№ т/с	Юллар, районнар атамасы	Озынлыгы, километр
36	"Арча - Сеҗе" - Чума - Елга	2,1
37	"Арча - Сеҗе" - Урта Курса - Югары Курса	1,3
38	Ашытбаш - Шушмабаш - Карадуван	27,4
39	" Ашытбаш - Шушмабаш - Карадуван" – Шекә	2,6
40	" Ашытбаш - Шушмабаш - Карадуван" - Илдус	1,5
41	Олы Әтнә - Ташкичү	7,1
42	Яңа Кенәр - Түбән Ура	7,2
43	"Яңа Кинер - Түбән Оры" - Кызыл Яр	3
44	Төбәк Чокырча - Яңа Сала	11,4
45	" Ашытбаш - Шушмабаш" - Ак Чишмә	8,2
46	Апаз – Пешәнгәр – Миржәм	4,8
47	Чума Елга – Курса Тимер юл станциясе п.	2,9
48	Сарай Чокырча - Корайван	3,6
49	Лесхоз – Норма	1,85
50	Шушмабаш – Сәрдебаш	12,6
51	Ташкичү – Мәмсә	2,1
52	Сикертән – Гөберчәк	1,8
53	Яңа Кишет - Иске Кишет	1
54	Яңа Ашыт - Яңа Кенәр	6
55	Ашытбаш - Ташкичү	4
56	Кушлавыч - Иске Җөлби	2
57	Коркачык – Олы Әтнә	6,2
58	Кылачы - Түбән Аты	5
59	Көтек - Казанбаш	2
60	Югары Оры – Сәрде	2
61	Пичмәнтау - Иске Кенәр	3
62	Иске Кенәр - Иске Ашыт	2,2
63	Михайловка - Венета	3
64	Ермоловка - Венета	1
65	Урта Сәрде - Түбән Аты	8
66	Мөрәле - Сеҗе	1,5
67	Ташкичү - Сеҗе	3,5
68	Иске Кырлай - Өтнә	4
69	Арчага көньяктан юл	9,2
70	Арчага көнбатыштан юл	1,5
71	Асфальт-бетон заводына юл	0,75
72	Сәүдә базасына юл	0,75
73	Наласа авылына юл:	1,9
74	Ашытбаш	1,1
75	Шушмабаш	1
	Арча районы буенча барлыгы:	440,35
Әтнә районы		
1	Каменка – Дөбъяз - Олы Әтнә	16,1
2	"Каменка - Дөбъяз - Олы Әтнә" – Олы Өшкәтә	1,8
3	Дрек - Олы Әтнә	12
4	"Арча - Олы Әтнә" - Бахтияр	1
5	Олы Әтнә - Күлле Киме	15

№ т/с	Юллар, районнар атамасы	Озынлыгы, километр
6	"Олы Әтнә - Күлле Киме " - Яңа Шимбер	4,6
7	"Олы Әтнә - Күлле Киме " – Югары Көек	2,7
8	Олы Әтнә - Ташкичү	13,3
9	"Олы Әтнә - Ташкичү" - Яңа Әтнә	1,3
10	Олы Әтнә - Чыпчыклар	18, 7
11	Күшәр - Ключи Сап	19,05
12	"Күшәр - Ключи Сап" - Күнгәр	0,8
13	Коркачык - Олы Әтнә	14,7
14	Олы Әтнә авылына урау юл	3,8
15	Күлле Киме – Исләйтар	4
16	Кисеп үтеп,әм - Дүсем	3,7
17	Каенсар – Айшәяз	1,5
18	Кышлау - Кызыл Утар	4,3
19	Яңа Әҗем - Татар Чишмәсе	4,2
20	Кече Әтнә - Шәкәнәч	2,2
21	Каенсар – Нуртәк	3,8
	Әтнә районы буенча барлыгы:	148,55
Баулы районы		
1	Потапово Томбарлы – Татар Кандызы	34,5
2	"Казан - Оренбург" - Васькино - Туйралы	2,05
3	"Казан - Оренбург" - Измайлово	8,35
4	"Казан - Оренбург" – Яңа Чүти – Хансүәр	14,8
5	"Казан - Оренбург" - Покровский Урустамак -Ваешур - Шарай	8,25
6	"Казан - Оренбург" - Мортаза - Кырым Сарай	12,8
7	"Казан - Оренбург" - Дмитриевка - Поповка	15,2
8	Баулы - Татар Томбарлысы	5,4
9	Татар Кандызы - Югары Фоминовка	12,6
10	Исергап - Кызыл Яр	6,75
11	Баулы - Октябрьский	14,7
12	"Баулы - Октябрьский" - м-5	6,35
13	Бөгелмә - Ютазы	5,7
14	Баулы - Потапово Томбарлысы	7,55
15	Объездная г. Баулы шәһәренә урама юл	13,9
16	Баулы - Баулы шәһәренә әйләнгеч юл	2,6
17	Татар Томбарлысы - Миңлегол – Шәмәй	5,4
18	Потапово Томбарлысы - Галкино - Татар Томбарлысы	6,7
19	Александровка - Ташлы	5
20	Бакалы	0,3
21	Кит-Озеро	0,7
22	Яңа Баулы	0,3
23	Таллы-Күл	1,2
24	Уба	0,3
25	Иске Чүти	1,5
26	Кырым Сарай	1,5
27	Салих	5,3
28	Баулы нефтьбазасына юл	2,3
	Баулы районы буенча барлыгы:	202

№ т/с	Юллар, районнар атамасы	Озынлыгы, километр
Балтач район		
1	Казан - Малмыж	35,4
2	"Казан - Малмыж" - Кече Лызи	6,3
3	"Казан - Малмыж" - Нормабаш	9,6
4	"Казан - Малмыж" - Балтач	2,8
5	"Казан - Малмыж" – Көекбаш	1,8
6	"Казан - Малмыж" - Югары Ушма	0,8
7	Балтаси – Шәмәрдан	18,65
8	"Балтаси - Шәмәрдан " - Борбаш	0,85
9	"Балтаси - Шәмәрдан " - Кили	3,8
10	"Балтаси - Шәмәрдан " - Борбаш Сәрдегәне	1,9
11	Балтач - Әтнә	37,55
12	"Балтач - Әтнә" - Сала- Көшкәт	1,2
13	"Балтач - Әтнә" - Сырья	2
14	"Балтач - Әтнә" - Куремьял	4,5
15	"Балтач - Әтнә" – Ярак-Чурма	2,25
16	"Балтач - Әтнә" - Сосна	0,95
17	"Балтач - Әтнә" - Тагашур	2,7
18	"Балтач - Әтнә" - Иске Пукшинер	8
19	"Балтач - Әтнә" - Югары Сәрдек	3
20	"Балтач - Әтнә" – Көшкәтбаш	10
21	"Балтач - Әтнә" - Югары Сосна	0,5
22	"Балтач - Әтнә" - Күскем	0,4
23	"Балтач - Әтнә" - Борбаш	24
24	"Балтач - Әтнә" - Борбаш" - Алан	4,4
25	Арбор – Шеңшеңәр	20, 6
26	"Арбор - Шеңшеңәр" - Мельничная	0,5
27	Шода - Нослы	28,1
28	"Шода - Нослы" - Комаров Завод	2,1
29	"Шода - Нослы" - Нуринер	1,1
30	"Шода - Нослы" - Чутай	1
31	"Шода - Нослы" - Кутунур	0,6
32	Урта Көшкәт - Югары Субаш	12,1
33	" Урта Көшкәт - Югары Субаш" – Көшкәтбаш	1,9
34	" Урта Көшкәт - Югары Субаш" - Тюнтер	2,2
35	" Урта Көшкәт - Югары Субаш" - Сасна Пүчинкәсе	1,8
36	Балтач – Кенәбаш	17,65
37	"Балтач - Кенәбаш " - Олы Лызи	0,9
38	"Балтач - Кенәбаш " - Югары Кенә	1
39	"Балтач - Кенәбаш " - Таузар	0,7
40	"Балтач - Кенәбаш " - "Романтика" лагерына юл	1,6
41	Урта Көшкәт - Яңгул	7,8
42	Карадуван - Югары Шубан	5
43	"Карадуван - Югары Шубан" - Ярак Чурма	6,2
44	Иске Турья - Борнак	3
45	Балтач авылына әйләнгеч юл	6,65

№ т/с	Юллар, районнар атамасы	Озынлыгы, километр
46	Салавыч – Биктәш	4,6
47	Югары Субаш - Марий Эл республикасы чиге	3,9
48	Арбаш - Карадуван	2
49	Сосна - Аэроклуб	0,5
50	Таузар - Апаз	0,8
51	Югары Субаш авылына әйләнгеч юл	1,2
52	Чепья - Улисьял	3,5
53	Курмала авылына әйләнгеч юл	0,5
	Балтач районы буенча барлыгы:	322,85
	Бөгелмә районы	
1	"Казан - Оренбург" - Кече Бөгелмә	2,2
2	"Казан - Оренбург" - "Урал" совхозы	2
3	"Казан - Оренбург" - Еновка	1,6
4	"Казан - Оренбург" - Сугышлы	2
5	"Казан - Оренбург" – Бәкер	3,9
6	"Казан - Оренбург" - Петровка	0,9
7	"Казан - Оренбург" - Ключевка	9,3
8	"Казан - Оренбург" - Таллы Бњлђк	0,9
9	"Казан - Оренбург" - Бобровка	1,3
10	"Казан - Оренбург" - битум заводы скважинасы	1,1
11	"Казан - Оренбург" - Победа	6,7
12	Бөгелмә - Татар - Димескђе	28,4
13	"Бөгелмә - Татар - Димескђе " - Наратлы	9,4
14	"Бөгелмә - Татар - Димескђе " - Спас	1,5
15	"Бөгелмә - Татар - Димескђе " - Ефановка	4,35
16	"Бөгелмә - Татар - Димескђе " - Алга	1,7
17	Базаровка - Татар - Димескђе	28,3
18	"Базаровка - Татар - Димескђе " - Зеленая Роща	0,8
19	"Базаровка - Татар - Димескђе " - Петровка	0,7
20	"Базаровка - Татар - Димескђе " - Берлек	0,4
21	"Базаровка - Татар - Димескђе " - Сосновка	1,1
22	Бөгелмә - Ютазы	11,5
23	Бөгелмә - Уральск	25,6
24	"Бөгелмә - Уральск" - Надеждино - Сула	9,1
25	"Бөгелмә - Уральск" - Кирилловка	2,8
26	Бөгелмә - Азнакай	28
27	"Бөгелмә - Азнакай" - Левашевка	2,8
28	"Бөгелмә - Азнакай" - Иске Казансу	6
29	"Бөгелмә - Азнакай" - Соколка	7,3
30	"Бөгелмә - Азнакай" - Яңа Сумароков	5,4
31	"Бөгелмә - Азнакай" - Ростовка - "Азнакай -Ютазы"	9,82
32	"Бөгелмә - Азнакай" - Иске Сумароков	2,7
33	Бөгелмә - Коногоровка	11
34	Бөгелмә - Забугоровка	2
35	Базаровка - Акбаш	6,1
36	Бөгелмә - Березовка - "Бөгелмә - Аэропорт"	6,1
37	Бөгелмә - Аэропорт	9,1

№ т/с	Юллар, районнар атамасы	Озынлыгы, километр
38	"Бөгелмә - Аэропорт" - Лесной	1,3
39	"Бөгелмә - Аэропорт" - Березовка	0,8
40	Большая Покровка - Акшуат	13,2
41	Яңа Александровка - Зур Покровка	6,7
42	Татар - Димескҿе - Суык - Чишма	3,5
43	Коногоровка - Түбән Санин Ключ	1,1
44	"Карабаш - Актүбә" - Кодаш	3
45	Елхово - Победа	0,7
46	Березка - Подлесный	2,1
47	Бөгелмә - Лениногорск	3,4
48	Лениногорск - Карабаш	7,4
49	Лениногорск - Азнакай	9,3
50	Солдат Писмҿнкҿсе - Иске Сумароково	24,7
51	Карабаш - Актүбә	11,75
52	Кызыл Чишмә - "Әлмәт - Азнакай"	5,2
53	Кодаш - Кама Исмагйль	8,2
54	Холмовка - "Бөгелмә - Азнакай"	1,7
55	Яңалиф	1
56	Акбаш станциясе тимер юлына юл	2,4
57	Карабаш поселогына юл	1,7
58	Кызыл Чишма авылына юл	1,1
59	Иске Сумароков авылына юл	2
60	Кече Бөгелмә авылына юл	4,45
61	Бөгелмә шәһәренә юл	4,6
62	Солдат Писмәнкәсе авылына юл	1,2
	Бөгелмә районы буенча барлыгы:	376,37
	Буа районы	
1	Вольнистан - Кыят - Яшевка	54,8
2	"Казан - Ульяновск" - Иске Чүпрәле" - Яңа Тинчәле	7,3
3	"Казан - Ульяновск" - Черки - Кильдуразы	14,5
4	"Казан - Ульяновск" - Иске Борындык	11,4
5	"Казан - Ульяновск" - Иске Мертли - Канава	9,5
6	"Казан - Ульяновск" - Кошки – Тенәк	2,5
7	"Казан - Ульяновск" - Яңа Мәртле	3,3
8	"Казан - Ульяновск" - кондитер фабрикасы	1,2
9	"Казан - Ульяновск" - ТБО полигоны	0,6
10	Зур Фролово – Күл Черкене	12,8
11	Буа – Тәтеш	5,2
12	Буа - Яльчик	20,2
13	"Буа - Яльчик" - Бик-Утеево	7,8
14	"Буа - Яльчик" - Бик-Утеево" - Яңа Чечкабы	2
15	"Буа - Яльчик" - Кайбыч - Яңа Чечкабы -Кыр Тавгельдино	19,2
16	"Буа - Яльчик" - Югары Лашчы	3,2
17	"Буа - Яльчик" – Исәк	8,2
18	Буа - Каратун	23,6
19	"Буа - Каратун" - Черки - Кильдуразы	3,5
20	Бик -Ути - Каменный Брод	5,5

№ т/с	Юллар, районнар атамасы	Озынлыгы, километр
21	"Бик -Ути - Ташкичү" - Аксу	4
22	Keче Боерган - Яңа Тинчәле - Яңа Чынлы	23,2
23	Буа - Адав–Толымбай - Ивашевка	6,3
24	Буа - Рунга	6,7
25	Тимбаево - Кырык Садак	5,8
26	Боерган - Борындык тимер юл станциясе пос.	7,9
27	Кыят - Рус Кищәге	5
28	Әлши- Борындык тимер юл станциясенә юл	4,2
29	Бәбки – Төбәк - Черкен	2,5
30	Кыят – Күгәлнә - Тондерма	10
31	Немчиновка - Козловка	1,7
32	Сорок - Сайдак - Красномайск	1,5
33	Югары Лащи - Тойгильды	4,2
34	Чувашские Кищаки - Токовары	4,5
35	Черки - Кощаково - Лащи	4,7
36	Кайбыч - Югары Наратбаш	4,5
37	"Буа - Черки - Кильдуразы" - Средние Лащи -"Буа - Каратун"	2,7
38	Черки - Кильдуразы - Черки - Бибкеево	1,4
39	Иске Мертли - Альшеево	4,2
40	Яңа - Чечкабы - Ахмаметьево	2,2
41	Подъезд к д. Раково	2,5
42	Подъезд к асфальтобетонному заводу	1,6
43	Подъезд к д. Янга Аул	0,8
44	Подъезд к д. Яңа Шаимурзино	3,3
45	Подъезд к д. Выселки	2,9
46	Подъезд к д. Сарсаз	2
47	Подъезд к д. Стерные Енали	0,5
	Итого по Буаому району:	337,1

	Югары Ослан районы	
1	Югары Ослан авылына юл	10,15
2	М-7 "Волга" – Введенский Бистәсе	6,70
3	М-7 "Волга" - Каинки	5,50
4	М-7 "Волга" - Пустые Моркваши	4,00
5	М-7 "Волга" - Фурсово	1
6	М-7 "Волга" - Десятидворка	1
7	"Казан - Ульяновск" - Татар Борнашы	12,60
8	"Казан - Ульяновск" - Рус Мәмәтхуҗасы	6,00
9	"Казан - Ульяновск" - Ключище	6,10
10	"Казан - Ульяновск" - Никольский	1,80
11	"Казан - Ульяновск" - Соболевский	18,55
12	"Казан - Ульяновск" – Сәет	2,90
13	"Казан - Ульяновск" – Олы Мәми	1,80
14	"Казан - Ульяновск" - Кама Тамагы	26,40
15	"Казан - Ульяновск - Кама Тамагы" - Гребени	4
16	Олан - Каратун	14,60
17	"Олан - Каратун" - Килди	2,30

18	"Олан - Каратун" - Карагужа	5,50
19	"Олан - Каратун" - Патрикеево	2,1
20	Олан - Тәмте	18,50
21	Яңа Болгар - Матюшино	6,20
22	Вахитово - Ташевка	5,00
23	Югары Ослан - Печище	2,00
24	Шеланга әйләнеч юлы	6,90
25	Введенская Бистәсе - Медведково	2,40
26	Егидерево - Карагужа	6
27	Мәмәтхуҗа – Татар Мәмәтхуҗасы	1,3
28	"Казан - Ульяновск - Татар Борнашы" - Юмат	1
29	Мәйдан - Йолдыз	4
30	Мәйдан	5,70
31	Түбән Ослан консерв заводына юл	1,50
32	Октябрьский поселогына юл:	1,20
33	Воробьевка	1,00
34	Нариман	2,90
35	Матюшино карьерасына юл	1,20
36	Студенцы	3,70
37	Кызыл Байрак	3,70
38	Карагужа	2,30
39	Канаш	3, 10
40	Харино	5,00
41	"Шомырт чокыры" табигать һәйкәленә юл	0,80
42	Ключище	3,00
43	Югары Ослан йөк причалына юл	1,20
44	Киров пос.	1,00
45	Түбән Моркваши пос.	2,30
	Югары Ослан районы буенча барлыгы:	225,9
	Биектау районы	
1	Казан - Малмыж	34,6
2	"Казан - Малмыж" - Шапше	3,4
3	"Казан - Малмыж" - Пермяк	7
4	"Казан - Малмыж" - Пимәр	4,1
5	"Казан - Малмыж" - Келәтле	1,3
6	"Казан - Малмыж" - Полевой Стан	1
7	"Казан - Малмыж" - Пермяк" - Эстачи	2,9
8	Каменка - Дөбьяз - Олы Әтнә	36,2
9	"Каменка - Дөбьяз - Олы Әтнә" - Шуман	12,4
10	"Каменка - Дөбьяз - Олы Әтнә" - Чыршы	3
11	"Каменка - Дөбьяз - Олы Әтнә" – Олы Солабаш	4,7
12	"Каменка - Дөбьяз - Олы Әтнә" - Сая	1,6
13	"Каменка - Дөбьяз - Олы Әтнә" - Әбрә	1,9
14	"Каменка - Дөбьяз - Олы Әтнә" - Тимофеевка	1
15	"Каменка - Дөбьяз - Олы Әтнә" - Чубар	1
16	Киндери - "Крутушка" шифаханәсе	8
17	Усад- Чернышевка - Каймар	8,3
18	Ташлы Ковал - Сосновка - ст. Бөреле	11,1

19	"Ташлы - Ковали - Сосновка - ст. Бөреле" - Кирилловка	1
20	"Ташлы - Ковали - Сосновка - ст. Бөреле" - Иске Бөреле	3
21	Дөбьяз - Олы Күлбаш	23,5
22	"Дөбьяз - Олы Күлбаш " – Яңа Авыл	4,9
23	"Дөбьяз - Олы Күлбаш " - Кара Күл	3
24	Алат - Казаклар	8,2
25	"Алат - Казаклар" - Потаниха	1
26	Дөбьяз - Алан Бәксәр - Олы Битаман - Бикнарат	17,6
27	Алан Бәксәр - Ислейтар урман хуҗалыгы	18,7
28	Олы Әтнә - Чыпчыклар	11,9
29	Коркачык - Югары Ия	15,1
30	"Коркачык - Югары Ия" - ТатарУрматы	3
31	Коркачык - Татар Айша	4
32	Биектау авылы- Биектау ст.	2,25
33	М-7 "Волга" - Берновые Ковали	14,2
34	М-7 "Волга" - Әлдермеш	16,3
35	"М-7 "Волга" - Әлдермеш" - Макаровка	2
36	Әлдермеш – Чуваш Иле	21,9
37	Усад - Хохлово	7,78
38	Чернышевка - Шушар	3
39	Коркачык - О. Әтнә	13
40	"Коркачык - О. Әтнә" - Сосмак	1,5
41	Усад авылының әйләнгеч юлы	2,25
42	Мәмдәл - Юртыш	1
43	Пимәр - ст. Бөреле	1
44	Туктамыш - Ташлы - Ковал	3
45	"Крутушка" шифаханәсенә юл	3,7
46	Рус Урматына юл	1,4
47	Инеш авылына юл	5,4
48	"Автомобилист" лагерена юл	4
49	Арча нефть базасы филиалына юл	0,7
50	"Бөреле" асфальт бетон заводына юл	1,6
51	Киндери ст.	0,8
52	МТС базасына юл	3,5
53	М-7 «Волга»-Берновые Ковали-Семиозерка (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты 17.09.2007 №468 карары белән кертелде)	3,00
	Биектау районы буенча барлыгы: (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты 17.09.2007 №468 карары буенча)	371,68
	Чүпрәле районы	
1	"Казан - Ульяновск" - Иске Чүпрәле	46,4
2	"Казан - Ульяновск" - Иске Чүпрәле" - Кече Чынлы	3,5
3	"Казан - Ульяновск" - Иске Чүпрәле - Яңа Задоровка	7,35
4	"Казан - Ульяновск" - Иске Чүпрәле" - Уби	3,3
5	"Казан - Ульяновск" - Иске Чүпрәле" - Иске Уби	2,4
6	"Казан - Ульяновск" - Борындык тимер юл станциясе пос.	1,4
7	Иске Чүпрәле – Каракитә	18,4
8	"Иске Чүпрәле – Каракитә" - Татар Бизнәсе	3,3
9	"Иске Чүпрәле – Каракитә" - Шланга	11,7

10	Иске Чүпрәле - Татар Шатрашаны	24,5
11	"Иске Чүпрәле - Татар Шатрашаны" - Городище	9,1
12	"Иске Чүпрәле - Татар Шатрашаны" - Яңа Чокалы	8,7
13	"Иске Чүпрәле - Татар Шатрашаны" - Иске Чокалы	3,5
14	"Иске Чүпрәле - Татар Шатрашаны" – Чуваш Бизнәсе	5,6
15	"Цивильск - Ульяновск" – Олы Чынлы	6,2
16	"Цивильск - Ульяновск" - Хорновар Шигали	5,2
17	"Цивильск - Ульяновск" - Яңа Ишле - Иске Ишле	11,2
18	"Цивильск - Ульяновск" - Иске Кәкерле - Яңа Кәкерле	8,9
19	"Баишево - Шемурша" - Татар Төкесе	2,3
20	Иске Чүпрәле - Чуваш Чүпрәлесе	2,15
21	Иске Чүпрәле - Иске Илмәт	3,6
22	Матак – Мөчәле	2,7
23	Городище - Яңа Чокырча	2,4
24	Иске Шәйморза - Кече Шәйморза	3
25	Кече Уби - Чепкас Илмәт	2
26	Югары Каракитә	2,5
27	Иске Кәкерле	3,8
28	Зур Аксу мәктәбенә юл	0,7
29	Чокырча	4
30	"Чайка" сәламәтлек лагерена юл	1,9
31	Кече Уби	2
	Чүпрәле районы буенча барлыгы:	213,7
	Алабуга районы	
1	М-7 "Волга" – Олы Качык	4,4
2	М-7 "Волга" - Малореченский	4,3
3	М-7 "Волга" - Покровское	2,8
4	М-7 "Волга" - Костенеево - Котловка	11,9
5	М-7 "Волга" - Яңа Мурзиха	3
6	М-7 "Волга" – Олы Шүрнәк	18,35
7	М-7 "Волга" - Морт – Үмәк	29,2
8	"М-7 "Волга" - Морт - Үмәк " - Атиаз	6,5
9	М-7 "Волга" - Хлыстово	1
10	М-7 "Волга" - Казиле	1,5
11	М-7 "Волга" - Черенга - Свиногорье	14
12	М-7 "Волга" - Чыршы	1
13	М-7 "Волга" - Мамыловка	0,7
14	М-7 "Волга" - Поспелово	3,5
15	М-7 "Волга" - Бәзәкә	6,8
16	"Алабуга - Ижевск" - Бехтерево	4,6
17	Алабуга - Лекарево - Олы Армалы	23,5
18	Яковлево - Иске Анзирка - Бессониха	7,1
19	Алабуга - Гари - Абалач	18,1
20	"Алабуга - Гари - Абалач" - "Полянка" станциясе	2
21	Поспелово авылына юл	1,15
22	Алабуга - Танай	5
23	Алабуга шәһәренә әйләнгеч юл	10,4
24	Морт - Сосновый Юраш	15,8
25	Танай - Колосовка	2,5

26	Алабуга шәһәренә юл	17,1
27	Мальцево авылына юл	4,4
28	Әлмәт – Ядегәр – Көек	3,5
29	Иске Куклек – чиркәс	3
30	Түбән Көек - Олы Шүрнәк	3,5
31	Югары Шүрнәк	3
	Алабуга районы буенча барлыгы:	233,6
	Зәй районы	
1	Чаллы- Әлмәт	59,14
2	"Чаллы- Зәй - Әлмәт" - Маврино	4,9
3	"Чаллы- Зәй - Әлмәт" - Гулькин	28,9
4	"Чаллы- Зәй - Әлмәт" – Сәвәләй	2,4
5	"Чаллы- Зәй - Әлмәт" – Сәрәпәле	11,7
6	"Чаллы- Зәй - Әлмәт" - Мирный	3,3
7	"Чаллы- Зәй - Әлмәт" - Туңылҗа	2
8	"Чаллы- Зәй - Әлмәт" - Яңа Тәкмәк	0,5
9	Зәй - Сарман	19
10	"Зәй - Сарман" - Поповка	5,1
11	"Зәй - Сарман" - Пусташит	15,9
12	"Зәй - Сарман" - Югары Багряж	1,2
13	"Зәй - Сарман" - Сарманбаш - Петров заводы	25,9
14	"Зәй - Сарман" - Яңа Налим	5,9
15	Зәй - Сухарево	14,5
16	"Зәй - Сухарево" – Имәнлебаш	1,5
17	"Зәй - Сухарево" - Югары Шепкә	2,1
18	"Зәй - Сухарево" - Иске Тәкмәк - Яңа Тәкмәк	11,7
19	"Зәй - Сухарево" - Икенче Бөгелде	2,1
20	Зәй - Бухарай	27,7
21	"Зәй - Бухарай" - Урсай - Әлмәт	13, 6
22	"Зәй - Бухарай" - Иске Бүсерәк	2
23	"Зәй - Бухарай" - Киселевка	1,5
24	"Зәй - Бухарай" - Ялта-Зәй	3
25	"Зәй - Бухарай" – Ирнә	2,2
26	Сәрәпәле - Чыбыклы	7,8
27	Канаш - Суык Чишмә	3,2
28	КарамаЯңа - Керекес	6,2
29	Караман - Югары Лоҗы	6,2
30	Федотово - Дурт Мунча	17
31	Зыйчыбаш - Кабан Бастрык	6
32	Урта Пәнәче - Бура Киртә	7,6
33	Бохарай - Кадык	13,3
34	Сәрәпәле - Нератовка	9,2
35	Зәй шәһәренә әйләнгеч юл	4,1
36	Зәй - Югары Уратма - Шереметьевка	13,18
37	Яхшыбай - Баткак - Алкино	2,3
38	Урсай - Кәске	4
39	"Урсай - Кәске" - Бохарай	8,33
40	Яктыкүл - Пустынка	2,1
41	Югары Лоҗы - Кызыл Юл	4

42	Әхмәт - Бура Киртә	4,1
43	Алексеевка авылына юл:	6,2
44	Бегеш	0,3
45	Шикмай	1,6
46	Югары Налим	1,5
47	Зәй тимер юл станциясенә юл	0,4
48	Кадыр	0,3
49	Налим	3,2
50	Баграж урманчылыгына юл	1,3
51	Өтәк	2,1
52	Биеш авылына юл	0,4
53	Сарсаз Баграж авылына юл	1,3
54	Асфальт бетон заводына юл	0,3
55	Югары Пенәче	0,3
56	Урта Пенәче	0,3
57	Түбән Пенәче	0,6
58	Яктыкүл авылына юл	0,7
59	Бүре-Сарай авылына юл	4
60	Олы Батрас авылына юл	2
	Зәй районы буенча барлыгы:	413,15
Зеленодольск районы		
1	"Казан - Йошкар-Ола" – Олы Күлбаш	26,2
2	"Казан - Йошкар-Ола" - Олы Күлбаш " - Маевка	5,2
3	"Казан - Йошкар-Ола" - Васильево	6
4	"Казан - Йошкар-Ола" - п. Октябрьский	4,8
5	Тюрлема - Нурлат - Борындык	31,45
6	Рус Әҗәле	0,9
7	"Төрләмә - Норлат - Борындык" – Рязань	4,25
8	Карамалы Тау- Чувашия Республикасы чиге	8,5
9	Карамалы Тау- Албаба станциясе	29,75
10	" Карамалы Тау- Албаба станциясе " – Олы Шырдан	4
11	Албаба станциясе - БуЗәй	8,25
12	Норлат – Ак егет	14,9
13	"Норлат - Ак егет" - Кугушево - Тугаево	3,8
14	"Нурлат - Ак егет" - Бакырчы	0,5
15	"Нурлат - Ак егет " – Сөнчәләй	4,8
16	Норлат - Городище	11,05
17	Татар Әҗәле – Кугәй	20,75
18	" Татар Әҗәле - Кугәй " - Татар Танае	2
19	Большие Ключи - Уразла	8,4
20	Нурлат авылына әйләнгеч юл	3,75
21	Олы күлбаш – Бишнә	5,2
22	Әйшә - Атлашкино	2,8
23	Октябрьский пос. – Васильево пос.	5
24	М-7 "Волга" - Олы Ачасыр - Киреево	9,6
25	М-7 "Волга" - Исаково	0,8
26	М-7 "Волга" - Луговой	1,7
27	М-7 "Волга" - Берновые Ковали	1,1
28	М-7 "Волга" - Ивановское	7

29	Протопоповка - МизиЯңа	2,15
30	Норлат - Булат	1,25
31	Луговой п. - Бритвино	4,6
32	Кече Парат - Гари	3
33	Гари – ярдәмче хуҗалыгы	3,25
34	Татар Әҗәле - Рус Наратлысы	2
35	Татар Азелеево – Карәшәм	3
36	Кече Өтәк - Өтәк	3,5
37	Садовый авылына юл	0,5
38	Улитино	0,5
39	Татар Наратлысы	0,5
40	"Васильевский" шифаханәсенә юл	0,9
41	Васильево ш.т.п. юл	1
42	Ильинка	0,97
43	Яңа Турага юл	1
44	ОсиЯңага юл	3,85
45	Силикат заводына юл	3,25
46	Яңапольский пос. юл	1
47	Яңаниколаевка пос. юл	1
48	Каратмән	1,1
49	Яңа Чуваш авылы	0,9
50	Түбән Урысбага	1,55
51	Бело-Безводное	1,05
52	Озерное п.	1,4
53	Карамалы Тау ш.т.п. юл	1,6
54	Бәчек	2,7
55	СУ-856 "Каздорстрои" ААҖ юл	4,6
56	Раифа монастырена юл	0,65
	Зеленодольск районы буенча барлыгы:	285,22
	Кайбыч районы	
1	Олан - Каратун	13,7
2	"Олан - Каратун" - Олы Кайбыч	14
3	"Олан - Каратун" – Кече Мәми	3,9
4	"Олан - Каратун" – Олы Урсак	6,2
5	Төрләмә - Норлат - Борындык	6,45
6	Олы Кайбыч - Камыл	38,4
7	"Олы Кайбыч - Камыл" - Чувашское Чүтие	4,8
8	"Олы Кайбыч - Камыл" - Чирмешән - "Буа - Каратун"	10,15
9	"Олы Кайбыч - Камыл" - Надеждино	12,7
10	"Олы Кайбыч - Камыл" – Зур Тәрбит	10,65
11	"Олы Кайбыч - Камыл" - Иске Чечкаб	1
12	"Олы Кайбыч - Камыл" - Кече Подберезье	6,7
13	Олы Кайбыч - Багай	11,8
14	"Олы Кайбыч - Багаево" - СалтыгаЯңа	5,8
15	"Олы Кайбыч - Багаево" - Русское Азелеево	11,6
16	Олы Кайбыч - Куланга	18,3
17	"Олы Кайбыч - Куланга" - Беляево	0,3
18	"Олы Кайбыч - Куланга" - Федоровское	1
19	Кошман - Урсак урманчылыгы	3,1

20	Олы Кайбыч авылына әйләнгеч юл	3,6
21	Кошман - Бушмунча – Олы Урсак	8,3
22	Олы Урсак - Кече Урсак	3
23	Олы Урсак - Чукри - Алан	2,8
24	Арслан авылына юл	2
25	Кече Кайбыч - Морза - Берлебаш	6,8
26	Надеждино - Муратово	1,2
27	Надеждино - Кичкеево	2
28	Подъезд к с. Кече Подберезье	1,8
29	Борындык	0,8
30	Колангы тимер юл станциясенә юл	1,2
31	Асфальт бетон заводына юл	1,4
32	Чути авылына юл	0,3
33	ХозесаЯңа	1
34	Кайбыч МТС ына юл	0,8
35	Кайбыч авыл хуҗалыгы техникасы идарәсенә юл	0,3
36	Шушерма	1
	Кайбыч районы буенча барлыгы:	218,85
	Кама Тамагы районы	
1	"Казан - Ульяновск" - Иске Барыш - Кама Тамагы	43,30
2	"Казан - Ульяновск - Иске Барыш - Кама Тамагы"- Keләнче	6,50
3	"Казан - Ульяновск - Иске Барыш - Кама Тамагы" – Олы Кариле - Чаллы	6,20
4	"Казан - Ульяновск - Иске Барыш - Кама Тамагы" – Олы Салтык	4,20
5	"Казан - Ульяновск - Иске Барыш - Кама Тамагы" – Олы Бортас	2,00
6	"Казан - Ульяновск - Иске Барыш - Кама Тамагы" - Каратал	2,20
7	"Казан - Ульяновск - Иске Барыш - Кама Тамагы" - Кыртапа	2,50
8	"Казан - Ульяновск - Иске Барыш - Кама Тамагы" - Әлмәндәр	3,90
9	"Казан - Ульяновск - Иске Барыш - Кама Тамагы" - Олы Кармалы	2,10
10	"Казан - Ульяновск - Иске Барыш - Кама Тамагы" - Кече Кармалы	3
11	"Казан - Ульяновск - Иске Барыш - Кама Тамагы" – Келәр	3
12	"Казан - Ульяновск - Иске Барыш - Кама Тамагы" - Олы Мәрәтхужа	3
13	"Казан - Ульяновск - Иске Барыш - Кама Тамагы" - Салтыган	2
14	"Казан - Ульяновск - Иске Барыш - Кама Тамагы" - Малаевка	0,4
15	"Казан - Ульяновск - Иске Барыш - Кама Тамагы" - Баргужы	1
16	"Казан - Ульяновск - Иске Барыш - Кама Тамагы" - Биби	2
17	"Казан - Ульяновск - Иске Барыш - Кама Тамагы" - Кече Бортас	2
18	"Казан - Ульяновск - Иске Барыш - Кама Тамагы" - Балчыклы	3
19	Олан - Тәмте	7,20
20	"Олан - Тәмте" - Осинники	2,70
21	"Казан - Ульяновск" - Кама Тамагы	49,50
22	"Казан - Ульяновск" - Кама Тамагы" - Кече Салтык	2,90
23	"Казан - Ульяновск" - Кама Тамагы" - Варварино	7,70
24	"Казан - Ульяновск" - Кама Тамагы" - Краснови-дово	3,00
25	"Казан - Ульяновск" - Кама Тамагы" – Яшелчә	4,00
26	"Казан - Ульяновск" - Кама Тамагы" - СПТУ	2,00
27	"Казан - Ульяновск" - Кама Тамагы" - Кече Мәрәтхуҗа	2
28	"Казан - Ульяновск" - Кама Тамагы" - Рус Бортасы	8
29	Красновидово – Сөйки	33,70

30	"Красновидово - Сөйки" - Янгасала	2,00
31	"Красновидово - Сөйки " – Шәпке	2
32	Тәтеш - Кама Тамагы	26,00
33	"Тәтеш - Кама Тамагы" – Чокыр арты Каратае	3
34	"Тәтеш - Кама Тамагы" - Ишем	7
35	Кама Тамагына әйләнгеч юл	2,00
36	Олы Кариле - Кече Кариле	3
37	Каратал - Иске Казиле	4
38	Тәмте - Тукай	4
39	Иске Барыш авылына юл	1,60
	Кама Тамагы районы буенч барлыгы:	269,60
	Кукмара районы	
1	Мамадыш - Кукмара	21,45
2	"Мамадыш - Кукмара" - Арпаяз	5,2
3	"Мамадыш - Кукмара" – Керкәвеч - Сосмак	22,35
4	"Мамадыш - Кукмара" – Кенәбаш	5
5	"Мамадыш - Кукмара" - Түбән Урыс	1,5
6	"Мамадыш - Кукмара" - Иске Оча	1,5
7	Кукмара - Шәмәрдән	33,4
8	"Кукмара - Шәмәрдән" - Янсыбы - Олы Сәрдек -Тырыш	29,2
9	"Кукмара - Шәмәрдән" – Олы яз - Олы Сәрдек	6,45
10	"Кукмара - Шәмәрдән" - Куркино - Нырья	7
11	Балтач - Шәмәрдән	8,65
12	"Балтач - Шәмәрдән" - Вахитово - Янил	10,65
13	Кукмара - Вятские Поляны	4,6
14	Люга - Иске Юмья	13,5
15	Ошторма Юмья - Яңа Кумор	7,99
16	"Ошторма Юмья - Яңа Кумор" – Сәрдәвеч	4,04
17	"Люга - Иске Юмья" - Югары Кумор	5,8
18	"Люга - Иске Юмья" - Березняк – Тәмле Чишмә	5,5
19	Люга - "Нырты" совхозы	26,5
20	"Люга - "Нырты" совхозы - Өркеш - Түбән Арбаш	10,8
21	"Люга - "Нырты" совхозы – Хәсән	1,5
22	"Люга - "Нырты" совхозы - Беренче Май	4
23	Совхоз "Нырты" – Төркәш - Яңа Чабья	7,1
24	Лубян - Плаксиха	11
25	Аш Бужи – Мәмәшир	17,5
26	Югары Өскебаш - Түбән Өскебаш	5,8
27	Куркино - Каенсар	4,9
28	Березняк – Саба урман хуҗалыгы	7
29	Чура - Лельвиж	7,6
30	Чура – Көшкебаш – ядыгәр	1,7
31	Янсыбы - Иске Йорт	2,9
32	Лубян - Сосновка	17,6
33	Сәрдекбаш - Лельвиж	4,35
34	Керкәвеч - Югары Шөн	5,5
35	Яңатроицк - Татар Тулбасы - Плаксиха	19
36	Нырья - Иштуган	6
37	Кукмара пос. әйләнгеч юл	5,3

38	. Кукмара пос. көнчыгыш яктан әйләнгеч юл	10,2
39	Янсыбы авылына әйләнгеч юл	2,65
40	Олы Сәрдек авылына әйләнгеч юл	13,9
41	Сәрдекбаш - Яңа Сәрдек	7,6
42	Мултан- Синерь	1,8
43	Югары Кумор – Салкын Чишмә	1,5
44	Пучинкә - Сутер - Важашур	1,5
45	Пучинкә - Шәмәрдән - Югары Шәмәрдән	1,3
46	Ятмас - Дусай - Шепшеңар	2,7
47	Югары Казаклар авылына юл	1,3
48	Чарлы авылына юл	1,6
49	Постников Починок авылына юл	5
50	Туембаш авылына юл	1,3
51	Люга авылына юл	2
52	Жилой Рудник авылына юл	1,75
53	Биер авылына юл	1,5
54	Балыклы авылына юл	1
	Кукмара районы буенча барлыгы:	408,43
	Лаеш районы	
1	Лаеш ш.т.п. юл	16,5
2	" Лаеш ш.т.п. юл " - Бутыри	1,3
3	"Казан - Оренбург" – Октябрьнең 25-еллыгы пос. -Александровка	7,7
4	"Казан - Оренбург" – Пәрәү	4
5	"Казан - Оренбург" - Каип	1
6	"Казан - Оренбург" – Бимә	4
7	"Казан - Оренбург" - Шуран	3,2
8	"Казан - Оренбург" - Обухово	2
9	"Казан - Оренбург" - "Казан - Боровое Матюшино"	9,7
10	Столбище - Атабай	44,375
11	"Столбище - Атабай " - Никольский	10
12	"Столбище - Атабай" - Карадули	3,3
13	"Столбище - Атабай" – Ташкирмән	5,3
14	"Столбище - Атабай" - Татар Сараланы	1,7
15	"Столбище - Атабай" - Сапуголи	2,2
16	Лаеш - Иске Пристань - "Чайка" сәламәтлек үзәге	5,55
17	Лаеш - Яушыек	16
18	Лаеш - Чырпы	13
19	Урта Девятово - ТатарЯнтыгы	13,1
20	"Урта Девятово - ТатарЯнтык" - Емельянове	4,35
21	Сокуры – Хәерби-Травкино	12,95
22	Нармонка - Тетеево	9,6
23	"Нармонка - Тетеево" - Яңа Поляна	5,9
24	Имәнкискә - Меретәк	8
25	Кече Кабан - "Казан " аэропортына юл	2,5
26	Олы Кабан - "Казан " аэропортына юл	2
27	Аэропорт - Столбище	5
28	"Казан " аэропортына юл	6,3
29	Лаеш ш.т.п. төньяктан юл	2,7
30	Лаеш ш.т.п. әйләнгеч юл	0,65

31	Казан - Боровое Матюшино	12,4
32	"Казан - Боровое Матюшино" – Комлы Кавал -"Столбище - Атабай"	8,5
33	Комлы Кавал - Орловка	7,9
34	"Комлы Кавал - Орловка" - Троицкий	2
35	Никольский - Күнтәч	2,1
36	Державино авылына юл	0,8
37	Паром аша юл	1,7
38	Асфальт бетонному заводына юл	0,7
39	"Белые горы" пристаненә юл	1,3
40	Столбище авылына юл	7
41	"Гигант" бакчачылык ширкәтенә юл	5,3
42	"Победилово" йөк бушату причалына юл	1,3
43	"Ветеран" ял базасына юл	1
44	"Сокуры" балыкчылык хуҗалыгына юл	2,5
45	Березовка - Каип	5
46	Габишево авылына юл	1,3
47	"Юбилейная" кошчылык фабрикасына юл	0,3
48	Рождествено авылына юл	2,2
49	Смолдеярово	0,5
50	Александровка	0,5
51	Дятлово	0,5
52	"Казан май комбинаты" ААҖ юл	3,1
	Лаеш районы буенча барлыгы:	291,775
	Лениногорск районы	
1	Лениногорск - Чирмешән	76,3
2	"Лениногорск - Чирмешән" - Кузьминовка	17,2
3	Әлмәт - Лениногорск	22
4	"Әлмәт - Лениногорск" - Зәй - Каратай	1, 6
5	"Әлмәт - Лениногорск" - Яңа Суркино	5,4
6	Иске Шөгер - Зеленая Роща - Клявлино	13,4
7	Зеленая Роща - Иске Иштирәк	9,5
8	"Иске Шөгер - Зеленая Роща - Клявлино" -Туктар Урдаласы	7
9	Кичү - Урмышла - Сарабиккол	37,4
10	Кичү - Иске Шөгер	8
11	Иске Куак - Мичурин - Яна Сережкино	17,85
12	Лениногорск - Ивановка - Михайловка	24,9
13	Иске Куак - Куакбаш	8,9
14	Федотовка - Кузьминовка	2,2
15	Сугышлы - Глазово - Ивановка	15,7
16	Югары Чыршылы - Түбән Чыршылы	2,6
17	Сугышлы - Юлтимер	2,9
18	Иске Писмән - Медведка	10
19	Лениногорск - Карабаш	6,5
20	Лениногорск - Азнакай	10,5
21	Бөгелмә - Лениногорск	15,6
22	Зәй Каратай - Алешкино-Сергеевка	15,4
23	Ромашкино - Куакбаш - Каркали	43,9
24	Яңа Суркино - Алешкино	8,3
25	Туктар Урдаласы - Каратай	5,1

26	Яңа Иштирәк - Чиялетау	10,9
27	Керкәле - Тукмак	6,3
28	Иске Писмән авылына юл	0,4
29	"Бакер" курортына юл	0,7
30	Ялтау	2
31	Урмышла авылына юл	0,6
32	Керлигач авылына юл	0,6
	Лениногорск районы буенча барлыгы:	419,65
Мамадыш районы		
1	Мамадыш - Кукмара	45
2	"Мамадыш - Кукмара" – Тәкәнеш	1
3	"Мамадыш - Кукмара" - Ямаш	8,4
4	"Мамадыш - Кукмара" – Келәүш	28
5	""Мамадыш - Кукмара" - Келәүш" – Шәдче	6,1
6	"Мамадыш - Кукмара" - Келәүш" - Комаровка	4
7	"Мамадыш - Кукмара" - Келәүш" - Ямаш	5
8	М-7 "Волга" - Урта Кирмән - Кече Кирмән	10,9
9	М-7 "Волга" – Сикәнәс	20,5
10	М-7 "Волга" – Керәшен Пакшыны	7,45
11	"М-7 "Волга" - Сикәнәс " - Омар	3,3
12	М-7 "Волга" - Уразбахты	8
13	М-7 "Волга" - Катмыш	1
14	М-7 "Волга" - Мамадыш	5,6
15	М-7 "Волга" - Соколка	15,2
16	"М-7 "Волга" - Соколка" - Отарка	2,6
17	М-7 "Волга" - Дегетле	5,1
18	М-7 "Волга" - Усали - Югары Сөн	12,3
19	М-7 "Волга" – Кама урман хуҗалыгы - Берсут	13,8
20	М-7 "Волга" - Түбән Сөн – Кече Сөн	9,2
21	Мамадыш - Теләче	45
22	"Мамадыш - Теләче" - Кече Кирмән	6,8
23	"Мамадыш - Теләче" - Түбән Ушма	1,7
24	"Мамадыш - Теләче" - Югары Ушма	2,2
25	"Мамадыш - Теләче" – Ушма арты	1,3
26	"Мамадыш - Теләче" – Хәсәнша	1,3
27	Түбән Ушма - Югары Ушма	5
28	Мамадыш - Максимов Пүчинкәсе	6
29	Усали - Албай	11,8
30	Түбән Тәкәнеш – Көмешкүл - Олыяз	12,3
31	Көмешкүл - Алгай	3
32	Шемяк - Иске Чабья	3,5
33	Ишки - Түбән Тәкәнеш	11,5
34	"Пятилетка" асфальт бетон заводына юл	1
35	Шәмәк авылына юл	1
	Мамадыш районы буенча барлыгы:	325,85
Менделеевск районы		
1	"Алабуга - Ижевск" - Монашево	7,5
2	"Алабуга - Ижевск" – Илнәт	9
3	"Алабуга - Ижевск" - Яңа - Менделеевск химия заводы	8,4

4	Бәзәкә - Ижевка	15,5
5	"Бәзәкә - Ижевка" – Песәй	5,5
6	"Бәзәкә - Ижевка" – Татар Әхтиялы	3
7	"Бәзәкә - Ижевка" - Бондюга	0,9
8	"Бәзәкә - Ижевка" – Ык Тамагы	4,8
9	М-7 "Волга" - Бәзәкә	19,3
10	"М-7 "Волга" - Бәзәкә" – Мари Тәкәше	3
11	Алабуга - Гари - Абалач	2,4
12	"Алабуга - Гари - Абалач" - Яңа-Менделеевск химия заводы	5,6
13	"Алабуга-Гари - Абалач" – Бөрешле	4,8
14	Карманково - Иске Гришино – Илкә	4,4
15	Енабердино - Кураково - Туйма	6,5
16	Песәй - Кырынды	18,4
17	"Песәй - Кырынды" - Тойгуҗа	6
18	"Песәй - Кырынды" - Тукай	0,8
19	"Песәй - Крынды" - Татар Сарсазы	0,4
20	Илнәт - Монашево	6
21	Полянка - Яңа-Менделеевск химия заводы	1
22	Бондюга - Максимовка	3
23	Менделеевск шәһәренә юл	4
24	Тихоново авылына юл	1,2
25	Тихоново станциясенә юл	1
26	Енабердино авылына юл	2,5
27	Камай авылына юл	2,5
28	Монай авылына юл	2,5
29	Татар Чаллысы авылына юл	2,5
30	Кураково авылына юл	1
31	Камашево – Үзәк район хастаханәсе	1
32	Бәзәкә	0,5
33	Күрәз	1
34	Асфальт бетон заводына юл	1,4
35	Максимково	3,7
36	Салтыковка	2
37	Татар Кокшаны	6
38	Сәйтәк	0,85
	Менделеевск районы буенча барлыгы:	169,85
	Минзәлә районы	
1	М-7 "Волга" - Яңа Мәлкән	9,6
2	М-7 "Волга" - Иске Александровка - Бикбау	10, 6
3	М-7 "Волга" - Иске Матвеевка	7,55
4	М-7 "Волга - Иске Иркәнәш - Татар Мөшеге	21,3
5	М-7 "Волга" - Яңа Айманово - Әтрәкле- Калтак- Филимоновка	18,8
6	М-7 "Волга" - Яңа Александровка - Толымбай	16,7
7	М-7 "Волга" - Әнәк	4,4
8	М-7 "Волга" - совхоз-техникум	3
9	М-7 "Волга" - Югары Тәкерман	1,5
10	М-7 "Волга" - Коноваловка	2
11	М-7 "Волга" - Аю	1,5
12	М-7 "Волга" - Тупач	10,3

13	Минзәлә - Боерган	14,5
14	"Минзәлә - Боерган" – Гөлек	7,2
15	"Минзәлә - Боерган" - Тауасты Байлар	1
16	Минзәлә - Рус Караны - Тугаш	38,4
17	"Минзәлә - Рус Караны - Тугаш" – Хужамәт	28,5
18	Минзәлә - Курья	4
19	Минзәлә шәһәренә әйләнгеч юд	4,7
20	Иске Матвеевка - Николаевка - Рус Караны	11,15
21	Рус Караны - Чулпан	2,9
22	Татар Мөшегесе- Рус Мөшегесе	6,8
23	Иске Иркәнәш - Яңа Иркәнәш	3
24	Куян	4,1
25	Хужамәт авылына юл	2
26	Аэропортка юл	0,3
27	Югары Юшады авылына юл	0,5
28	Салкын Чишмә авылына юл	2
	Минзәлә районы буенча барлыгы:	238,3
	Мөслим районы	
1	Актаныш - Мөслим	41
2	"Актаныш - Мөслим" - Татар Смыловкасы	19,3
3	"Актаныш - Мөслим" - Яна Усы – Сәфәр -Баек	21, 6
4	"Актаныш - Мөслим" - Яңа Карамалы	3,9
5	"Актаныш - Мөслим" - Әндереш	3,3
6	"Актаныш - Мөслим" – Бикмәч	2,1
7	"Актаныш - Мөслим" – Митрәй - Ольгино	7,4
8	"Актаныш - Мөслим" - Түреш	3,2
9	Мөслим - Сарман	23,7
10	"Мөслим - Сарман" - Ташлыяр - Атлас	6,4
11	Мөслим - Иске Сәет	35,2
12	"Мөслим - Иске Сәет " – Керәш Шуран	14
13	"Мөслим - Иске Сәет " - Торыш	6,6
14	Мөслим – Татар Шуганы	18,5
15	Мөслим - Саклаубаш	19,8
16	Октябрь - Исансеф	18,2
17	Югары Табын - Тугаш	10,8
18	Олы чакмак - Рус Шуганы	3,8
19	Иске Карамалы - Баек	12,4
20	Шуган - Тымытык	6,8
21	Михайловка - Шуга	13,9
22	Уразмәт - Сикия	9,6
23	Мари-Бүләр - Осиновка	3,3
24	"Мари - Бүләр - Усаклык" - Кырынтау	0,5
25	Иске Вәрәш- Наратасты	4,9
26	Окружная с. Мөслим	4,2
27	Иске Сәет - Сикия	3,1
28	Түбән Табын - Тамьян	2
29	Каенсаз	1,8
30	Ташъелга	3
31	Яңа Усы авылына юл	2,9

32	Олы чакмак авылына юл	0,9
	Мөслим районы буенча барлыгы:	328,1
	Түбән Кама районы	
1	"Чаллы- Зәй - Әлмәт" - Түбән Кама	10
2	Чистай - Түбән Кама	52
3	"Чистай - Түбән Кама" - Кызыл Чапчак- Югары Чаллы	21,8
4	"Чистай - Түбән Кама" - Каенлы	5,1
5	"Чистай - Түбән Кама" - Кармалы	10,1
6	"Чистай - Түбән Кама" - Түбән Кама	2,5
7	"Чистай - Түбән Кама" - Дубравушка	10
8	Зәй - Сухарево	17,6
9	"Зәй - Сухарево" - Болгар	8,8
10	Зәй - Югары Уратма – Ширәмәт	24
11	Ширәмәт - Кармалы	35,9
12	" Ширәмәт - Кармалы" - Колмакчы	3,6
13	" Ширәмәт - Кармалы" - Оша	4
14	Түбән Кама – балаларның хезмәт һәм ял лагеры	15,8
15	Түбән Кама - Красный Ключ	3,5
16	Түбән Кама - Соболеково	6,6
17	Түбән Кама - Афанас	3,8
18	Түбән Кама – Олы Афанас	1
19	Түбән Кама - Причал	2,7
20	Түбән Кама - Прости	6,4
21	Түбән Кама шәһәренә көньяктан юл	2,2
22	Югары Уратма - Благодатный	22,4
23	Кармалы авылына юл	1,3
24	Кама аланы штп әйләнгеч юл	4
25	Ташлык авылына юл	1,3
26	Сухарево - Смыловка	4,2
27	Нариман - Поповка	5,1
28	Борок - Иске Закамский	12,5
29	Утяшкино - Түбән Уратма	6
30	Каенлы - Кече Зирекле	2,1
31	Балчиклы - Ключ Труда	6
32	Балчыклы - Сарсаз - Блин	1,8
33	Шәңгәлче авылына юл	1,2
34	Кама п. юл	2,1
35	Түбән Урат авылына юл	3,6
36	Яңа Минкино	1,2
37	Сухарево	1,5
38	Володарский авылына юл	7,1
39	Кызыл-Яр	1
	Түбән Кама районы буенча барлыгы:	331,8
	Яңа Чишмә районы	
1	"Казан - Оренбург" - Өргәнчә	8
2	"Казан - Оренбург" - Городище - Елантово	19,4
3	"Казан - Оренбург" - Горшково	4,2
4	Акъяр - Чирмешән - Шонталы	40,7
5	"Акъяр - Чирмешән - Шонталы" - Черемухово бистәсе	11,55

6	"Акъяр - Чирмешән - Шонталы" - Слобода Екатерина бистәсе	14,3
7	"Акъяр - Чирмешән - Шонталы" – Чаллы башы	4,2
8	"Акъяр - Чирмешән - Шонталы" - Красный Октябрь -Яңапоселенная Лебедка	13,15
9	"Акъяр - Чирмешән - Шонталы" – Сөлчәбаш	9
10	"Акъяр - Чирмешән - Шонталы" – Волчья бистәсе	1,5
11	Яңа Чишмә - Чуваш Чебоксары	30,4
12	"Яңа Чишмә - Чуваш Чебоксары " - Яңа Иванаево	2,2
13	"Яңа Чишмә - Чуваш Чебоксары " – Рус Чебоксары	1
14	"Яңа Чишмә - Әдәмсә" - Түбән Кама районы чиге	29,8
15	Яңа Чишмә - Андреевка - Новотроицкое	21,3
16	Шахмай - Чертуш	4,7
17	Ленино - Тубылгытау	3
18	Петропавел бистәсе	2,3
19	Әдәмсә	1,6
	Яңа Чишмә районы буенча барлыгы:	222,3
	Нурлат районы	
1	Нурлат - Чуаш Тимерлеге авылы	48,8
2	"Нурлат - Чуаш Тимерлеге " - Биккол - Фомкино	26,2
3	"Нурлат - Чуаш Тимерлеге " - Зирекле	5,1
4	"Нурлат - Чуаш Тимерлеге " - Красномайский	4,5
5	"Нурлат - Чуаш Тимерлеге " – Гәйтән	2,5
6	"Нурлат - Чуаш Тимерлеге " - Ялаур	3
7	"Нурлат - Чуаш Тимерлеге " – Биләр Күле	2
8	"Нурлат - Чуаш Тимерлеге " - Яңа Тумба	19,1
9	"Нурлат - Чуаш Тимерлеге " – Чулпан участок хастаханәсе	2,1
10	Чистай - Аксубай - Нурлат	32,45
11	"Чистай - Аксубай - Нурлат" – Төрнәс	4
12	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Егоркино	2
13	"Чистай - Аксубай - Нурлат" – Каравыл Тавы	2
14	Базарлы Матак- Мамык	42,9
15	"Базарлы Матак- Мамык" - Колбай - Мараса	3
16	"Базарлы Матак- Мамык" - Чурабатыр	12,1
17	"Базарлы Матак- Мамык" - Кычытканлы	7,5
18	"Базарлы Матак- Мамык" – Селәнгәш	2
19	"Базарлы Матак- Мамык" - Иске Әлмәт	4,1
20	"Базарлы Матак- Мамык" - Бутаиха - Ялаур	10
21	Кузайкино - Нурлат	37,2
22	" Кузайкино - Нурлат" - Иске Чаллы	12,5
23	" Кузайкино - Нурлат" – Кече Камышлы - Урта Камышлы	6
24	" Кузайкино - Нурлат" – Урта Камышлы	6
25	Аксумла - Фомкино – Самара өлкәсе чиге	12,55
26	Нурлат - Шламка	8,8
27	Аксумла - Салдакай	9,8
28	"Аксумла - Салдакай " - Якушкино	2
29	Нурлат - Түбән Нурлат - Степной Мамык	9
30	Заречный - Торнаяз	9,2
31	Степное Озеро - Кривое Озеро	5,4
32	"Нурлат – Чуаш Тимерлеге" - Степное Озеро	3

33	Нурлат шгәһәренә әйләнгеч юл	7,5
34	Нурлат - Курмыш	1,6
35	Нурлат - Яңа Иглай	6,5
36	Киекле – Урнәк	1,8
37	Киекле – Кизләү	2,3
38	Курмыш – Чуваш Мәнжесе	3,1
39	Урта Камышлы - Вишневая Поляна	7,5
40	Түбән Чаллы - Урта Чаллы	1
41	Биләр – Көрнәле - Әмзә	3,3
42	Нурлат аэропортына юл	2
43	Түбән Чаллы авылына юл	4
	Нурлат районы буенча барлыгы:	397,4
	Питрәч районы	
1	М-7 "Волга" - Кулай - Питрәч	9,1
2	М-7 "Волга" - Күн	5,2
3	М-7 "Волга" – татар Казысы - Казиле	7,8
4	М-7 "Волга" - Тогашево	8,2
5	М-7 "Волга" – Шәле	2,6
6	М-7 "Волга" - Карповка	6,9
7	М-7 "Волга" – Тат ЦИК ис. авыл	1,2
8	М-7 "Волга" - Богородский	1,9
9	М-7 "Волга" - Екатериновка	3
10	М-7 "Волга" - Ильинский	1,4
11	М-7 "Волга" – беренче Май	1,6
12	М-7 "Волга" - Нептун	1,5
13	Питрәч - Чыты - Янсуар	36,2
14	"Питрәч - Чыты - Янсуар " - Күн	0,8
15	"Питрәч - Чыты - Янсуар " - Әлбәдән	2
16	"Питрәч - Чыты - Янсуар " - Токияз	3,5
17	Казан - Шәмәрдән	49,8
18	"Казан - Шәмәрдән" – Кибәч	7,75
19	"Казан - Шәмәрдән" - Званка	1,6
20	"Казан - Шәмәрдән" - Аркатау	6,3
21	"Казан - Шәмәрдән" – Пимәр	6,4
22	"Казан - Шәмәрдән" - Кощаково	2,1
23	"Казан - Шәмәрдән" - Бутырка	1
24	Иске Шигали - Питрәч	13,75
25	"Иске Шигали- Питрәч" - Ленино - Кокушкино	7,7
26	"Иске Шигали - Питрәч" - Шихазда	0,4
27	Татар Тау Иле - Белкино	7,9
28	Чуча - Кавал	3,1
29	Чита – Керәшен Сәрдәсе	2,2
30	Казан - Салмыч	2,1
31	Надеждино – Кибәк иле	9,64
32	Белкино - Кибәк иле	6
33	Пимәр - Юныс	3
34	Богородский - Көек - Салмыч	5
35	"Ак Барс" агрофирмасына юл	0,9
36	Ленино – Кокушкино авылына юл	0,3

37	Юллар идарәсе базасына юл	0,8
38	"Заречье" бакчачылык ширкәтенә юл	7,4
39	Шәле	1
40	Чыты авылына юл	0,8
41	Колай үзәк асадьбасына юл	0,7
42	Олан Иле	2
	Питрәч районы буенча барлыгы:	242,54
	Балык Бистәсе районы	
1	"Казан - Оренбург" - Балык Бистәсе	26,7
2	М-7 "Волга" – Котлы Бөкәш- Балык Бистәсе	45,45
3	"М-7 "Волга" - Котлы Бөкәш- Балык Бистәсе" -Югары Тегермәнлек	8,9
4	"М-7 "Волга" - Котлы Бөкәш- Балык Бистәсе" -Троицкий Урай	3
5	"М-7 "Волга" - Котлы Бөкәш- Балык Бистәсе" –Казак Чаллысы	4
6	"М-7 "Волга" - Котлы Бөкәш- Балык Бистәсе" -Уракчы	5,2
7	"М-7 "Волга" - Котлы Бөкәш- Балык Бистәсе" –икмәк кабул итү пункты	1,5
8	"М-7 "Волга" - Котлы Бөкәш- Балык Бистәсе" -Ямаш	9,4
9	М-7 "Волга" - Котлы Бөкәш- Балык Бистәсе" -Олы Осиновка	6
10	М-7 "Волга" - Шумково - Балык Бистәсе	20,85
11	М-7 "Волга" - Балыклы Чүкәй	8
12	М-7 "Волга" - Шемарбаш	5
13	М-7 "Волга" - Шемарбаш" - Алан Полян	2
14	М-7 "Волга" - Большой Салтан	5,6
15	М-7 "Волга" - Кызыл Йолдыз урман хуҗалыгы	3,4
16	М-7 "Волга" - Яңа Арыш	5
17	М7 "Волга" - Күки - Ямаш - Балтач	11,5
18	М-7 "Волга" - Иванаево – Казак Чаллысы	5
19	М-7 "Волга" - Ури - Котлы Бөкәш	6,8
20	"М-7 "Волга" - Уреево - Котлы Бөкәш " - Бердибяко-во	1
21	"М-7 "Волга" – Балыклы Чүкәй" - Иске Арыш	3
22	"Казан - Оренбург" - Балык Бистәсе" - Масловка	7,2
23	"Казан - Оренбург" - Балык Бистәсе" - Шиланка	3,8
24	"Казан - Оренбург" - Балык Бистәсе" - Корноухово	11
25	"Казан - Оренбург" - Балык Бистәсе - Корноухово" – Олы Әшнәк - Кече Әшнәк	5
26	Корноухово - Зюзино	3,5
27	Корноухово - Яңа Ырга - Югары Ырга	10
28	"Корноухово - Яңа Ырга - Югары Ырга " -Черемыш	2
29	Балык Бистәсе - Яншык	11
30	"Балык Бистәсе - Яншык" - Кече Атмас	2
31	Балык Бистәсе – 1 нче асфальт бетон заводы	4
32	Котлы Бөкәш- Шумбут	10,2
33	Балык Бистәсе авылына әйләнгеч юл	1,1
34	Зәңгәр Күл - Шумбут	9,9
35	Троицкий Урай - Гремячка	7,5
36	Подъезд к с. Шумково	2,5
37	Подъезд к с. Яншык	0,4
38	Полянка авылына 1 нче юл	1,9
39	Полянка авылына 2 нче юл	1
40	2 нче асфальт бетон заводына юл	0,5

	Балык Бистәсе районы буенча барлыгы	281,8
	Саба районы	
1	Казан - Шәмәрдән	36,5
2	"Казан - Шәмәрдән" - Мишәбаш	13,7
3	"Казан - Шәмәрдән" - Мишәбаш – Сәрдә	2
4	"Казан - Шәмәрдән" - Көек	4,32
5	"Казан - Шәмәрдән" - Юлбат	2,5
6	"Казан - Шәмәрдән" - Юлбат" – Йосыф Аланы	8
7	"Казан - Шәмәрдән" - Юлбат" - Тенеки	4
8	"Казан - Шәмәрдән" - Корсабаш	7,2
9	"Казан - Шәмәрдән" - Корсабаш" - Түбән Утар	3
10	"Казан - Шәмәрдән" - Корсабаш" – Сүлә	3,5
11	"Казан - Шәмәрдән" – Мичәнбаш	3,1
12	"Казан - Шәмәрдән" - Кырбаш	4
13	"Казан - Шәмәрдән" – Пүкәл	1,1
14	"Казан - Шәмәрдән" - Өтернәс	0,2
15	Килдебәк - Иске Икшермә	19,7
16	Килдебәк - Туктар – Мәртен	6
17	Балтач - Шәмәрдән	1/9
18	Байлар Сабасы- Тимершык - Югары Симет - Алан	26,7
19	"Байлар Сабасы- Тимершык - Югары Симет - Алан" – Керәнле	5
20	"Байлар Сабасы- Тимершык - Югары Симет - Алан" - Түбән Симет	2
21	Байлар Сабасы- Урман хуҗалыгы	18
22	"Байлар Сабасы- Урман хуҗалыгы" - Нырты	8,3
23	"Байлар Сабасы- Урман хуҗалыгы" - Сабабаш	1
24	Олы Нырты – Чәбия Чурчи	2,3
25	Урман хуҗалыгы - Иштуган	23,88
26	Яулаштау – Кызыл Чәчәк	2,58
27	Сатыш – Олы Кибәче	23,5
28	"Мамадыш - Теләче" - Елыш	3,3
29	"Сатыш - Олы Кибәче " - Кече Кибәче	2
30	Байлар Сабасы авылына әйләнгеч юл	4,4
31	Шәмәрдән ш.т.п. әйләнгеч юл	5,7
32	Олы Шынар - Тимершык	11,3
33	"Олы Шыңар - Тимершык" - Уют	2,5
34	"Олы Шыңар - Тимершык" - Сабай	1,5
35	"Арча - Теләче" - Олы Шыңар	3,8
36	Сатыш – Бигәнәй - Мамалай - "Мамадыш - Теләче"	8,4
37	Олы яз - Иштуган	10,2
38	Язлы Арташ - Олы Нырты	4,3
39	Тимершык - Кызыл Миша	3,54
40	Байлар Сабасы авылына көнбатыш яктан юл	4
41	Сүлә - Корса разъезды	5
42	Түбән Шытсу	2,1
43	Урман хуҗалыгы п. ТКК полигонына юл	1,02
44	Төбәк авылына юл	1
45	Мөндеш	2,8
46	. Олы яз авылына юл	1
	Саба районы буенча барлыгы:	311,84

	Сарман районы	
1	Чаллы- Сарман	39
2	"Чаллы- Сарман" - Югары Чыршылы	7,1
3	"Чаллы- Сарман" - Янурыс	3
4	"Чаллы- Сарман" - Азалак	7,3
5	"Чаллы- Сарман" - Яңа Әхмәт	1
6	"Чаллы- Сарман" - Каташ Каран	4
7	Зәй - Сарман	20, 6
8	"Зәй - Сарман" - Югары Чыршылы	7,4
9	"Зәй - Сарман" - Сармашбаш	10
10	"Зәй - Сарман" - Дружба – Ләке	4,5
11	"Зәй - Сарман" - Куктау	2
12	"Зәй - Сарман" – Пробуждение (Алан)	2
13	"Зәй - Сарман" - Мустафин	1
14	Мөслим - Сарман	20,4
15	"Мөслим - Сарман" – Кәүҗиәк	5
16	"Мөслим - Сарман" - Александровка	10,3
17	"Мөслим - Сарман" - Түбән Бикмәт	6
18	"Мөслим - Сарман" - Петровка	3
19	Җәлил - Сарман	28,43
20	"Җәлил - Сарман" - ГЗУ-42-63	2,1
21	"Җәлил - Сарман" - Сарайлы	3,3
22	"Җәлил - Сарман" – Салкын Алан	13,3
23	Сарман – Иганәбаш	9,2
24	Зур Нөркәй - Карашай - Саклау	18,9
25	Юлтимир - Саклаубаш	20,3
26	" Юлтимир - Саклаубаш " - Иске Имән	0,5
27	Теләнче-Тамак - Чураш	5,8
28	Әлмәт - Мөслим	28,13
29	Азнакай - Дүсем	10
30	Рус Акташы - Азнакай	9,2
31	Буралы - Рантамак	8,4
32	"Буралы - Рантамак" - Александровка - "Әлмәт - Мөслим"	7,5
33	Салкын Чишмә - Александровка	14,45
34	Яхшыбай - Баткак	13,82
35	"Яхшыбай - Баткак" - Анак	0,5
36	Шәрләрәмә - Кормаш	1
37	"Олы Нөркәй - Карашай - Саклау" – Сөлек	0,5
38	Саклаубаш - Алга	5
39	Саклаубаш - Сулы - Саклау	6
40	"Сарман – Иганәбаш" - Мортышбаш	3
41	Кәүҗиәк - Түбән Бикмәт	6
42	Кәшер - Урта Кәшер	3
43	Чукмарлы - Наратасты	3
44	Югары Чыршылы - Усай	4
45	Түбән Чыршылы	0,5
46	Шәрләрәмә авылына юл	2,1
47	Сарман авылына юл	0,8
	Сарман районы буенча барлыгы:	382,33

Спас районы		
1	Базарлы Матак- Болгар	49,3
2	"Базарлы Матак- Болгар" - Ржавец	10,6
3	"Базарлы Матак- Болгар" - Красный Вал	2
4	"Базарлы Матак- Болгар" – Ширбәт	9,9
5	"Базарлы Матак- Болгар" - Бугровка	4
6	Ким - Кузнечиха - Лесная Хмелевка	61,8
7	"Ким - Кузнечиха - Лесная Хмелевка" - Фадеевка	7,5
8	"Ким - Кузнечиха - Лесная Хмелевка" – Кырый Йорткүл	7,7
9	"Ким - Кузнечиха - Лесная Хмелевка" – Чәчәкле	1,7
10	"Алексеевск - Высокий Колок" - Базяково - Тукай	26,6
11	Болгар - Танкеевка	19,2
12	"Болгар - Танкеевка" - Балымер	13,6
13	Өчкүл - Балымер	10,3
14	Никольский - Отрада	8,7
15	"Никольский - Отрада" - Кырый Йорткүл	4,5
16	"Никольское - Отрада" – Гөлеш	0,7
17	Аграмак - Ямбакты	5,8
18	Антоновка - Татар Такталысы	4,9
19	Аэропорт - Болгар	1
20	Урнәк - Өчкүл	6,2
21	Болгар шәһәренә юл	1
22	Урта Йорткүл	1,3
23	Икмәк кабул итү пунктына юл	2
24	Көек авылына юл	1,4
25	Танкеевка авылына юл	0,8
26	Иске-Рәҗәп авылына юл	2,2
27	Изге коега юл	1,5
28	"КИМ" совхозының 2 номерлы фермасына юл	1,6
29	Кузнечиха авылына юл	3,3
30	Куралово	7,05
31	Әҗмәр	7,7
32	Полянка	2,0
33	Өчкүл авылына юл	0,8
	Спас районы буенча барлыгы:	288,65
Тәтеш районы		
1	Апас - Тәтеш	27
2	"Апас - Тәтеш" – Олы Шәмәк - Кече Шәмәк	12,3
3	"Апас - Тәтеш" - Алабирде - Кече Әтрәч	11,4
4	Алабирде - Ямбахты	2
5	Буа - Тәтеш	29
6	"Буа - Тәтеш" - Удельное Нечасово - Алекина Поляна	11,6
7	"Буа - Тәтеш" - Кече Бисәр	8,5
8	"Буа - Тәтеш" - Людоговка	1
9	"Буа - Тәтеш" - Кушкуй	1,5
10	"Буа - Тәтеш" - Чинчурино	4
11	"Буа - Тәтеш" - Тоншерма	4
12	Тәтеш - Кама Тамагы	16,7
13	"Тәтеш - Кама Тамагы" - Монастырский - Лаптевка	13,5

14	"Тәтеш - Кама Тамагы" - Долгая Поляна	0,5
15	Олы Тархан - Иске Борындык	13,1
16	"Олы Тархан - Иске Борындык" – Утәмеш	0,5
17	"Олы Тархан - Иске Борындык" - Түбән Тархан	4
18	Тәтеш - Олы Тархан - Ундоры	45,65
19	"Тәтеш - Олы Тархан - Ундоры" – Сөендек	16, 6
20	"Тәтеш - Олы Тархан - Ундоры" - Жуково-Иоково	11,4
21	"Тәтеш - Олы Тархан - Ундоры" - Ивановка	1
22	"Тәтеш - Олы Тархан - Ундоры" - Богдашкино	3,85
23	"Тәтеш - Олы Тархан - Ундоры" - Бессоново	2
24	"Тәтеш - Олы Тархан - Ундоры" – Төкәш	2,95
25	"Тәтеш - Олы Тархан - Ундоры" - Кашка	3,5
26	Киртәле - Русские Кищаки	12, 9
27	"Киртәле – Рус Киштәге" - Кошки - Новотимбаево	2,8
28	"Киртәле - Рус Киштәге " - Яңа Льяшево Пүчинкәсе	1,5
29	"Киртәле - Рус Киштәге " - Чуаш Чурапаны	4,5
30	Нармонка - Колунец	5
31	Нармонка - Чинчурино	5
32	Олы Тормы – Кече Тормы	4
33	Льяшево – Олы Бисәр	2,5
34	Льяшево - Ямбакты	5
35	Монастырский - Ильинский	2
36	Яңа Льяшево Пүчинкәсе – Чуаш тайбасы	1
37	Районара Сөендек карьерасына юл	2,5
38	Баймат – Олы Әтрәч	3
39	Кошки - Новотимбаево - Ивановка	3
40	Тәтеш шәһәренә әйләнгеч юл	3,6
41	Югары Тархан	2
42	Баймәт авылына юл	0,5
43	Васильевский карьерасына юл	5,55
44	Тәтеш икмәк кабул итү пунктына юл	1
	Тәтеш районы буенча барлыгы:	314,9
	Тукай районы	
1	Чаллы- Зәй - Әлмәт	17,8
2	"Чаллы- Зәй - Әлмәт" - Бегиш аэропорты "	0,8
3	"Чаллы- Зәй - Әлмәт" – Биклән- "Чаллы - Түбән Кама"	6,5
4	"Чаллы- Зәй - Әлмәт" - Иске Ерыклы	2
5	"Чаллы- Зәй - Әлмәт" - Калинино	2,3
6	Чаллы- Сарман	29,5
7	"Чаллы- Сарман" - Борды	11,3
8	"Чаллы- Сарман" - Борды - Кызыл Байрак	4,5
9	"Чаллы- Сарман" – Яңа Троицкий -"Татарстан - Ташкичү"	10,5
10	"Чаллы- Сарман" - Октябрь – Бүләк	2,8
11	"Чаллы- Сарман" – Яңа Бүләк –Күктәк – Мирсәет	9,6
12	"Чаллы- Сарман" – Теләнче Тамак	5
13	"Чаллы- Сарман" - Казаклар - Теләнче Тамак	7,4
14	"Чаллы- Сарман" – Таулы Дөреш	2,05
15	"Чаллы- Сарман" – Шөкрәле	1,65
16	"Чаллы- Сарман" - Күперле	0,7

17	Минзәлә - Боерган	9,7
18	М-7 "Волга" - Татарстан - Ташкичү - "Чаллы- Сарман"	18,8
19	"М-7 "Волга" - Татарстан - Ташкичү" - Казиле	3,5
20	М-7 "Волга" – Хуҗамәт - Иске Абдул	12,4
21	М-7 "Волга" - "Чаллы- Водозабор" - Яңа	7
22	Чаллы пос. - Борды	15,8
23	"Чаллы- Борды" - Иске Ерыклы	2,85
24	"Чаллы- Борды" - Куады	0,7
25	"Чаллы- Борды" - Югары Суыксу -Яңа Мусабай	6,8
26	"Чаллы- Борды" - Түбән Суыксу	0,85
27	"Чаллы- Борды" – Җәйләү	5,7
28	"Чаллы- Борды" – асфальт бетон заводы	1,65
29	"Чаллы- Водозабор" - Яңа пос.	8
30	"Чаллы- Водозабор" - Ильбухтино -Калмия - "Минзәлә - Биюрган"	16,9
31	"Чаллы- Водозабор" - пос. Яңа -Калмаш - Игенче	8,25
32	"Чаллы- Водозабор" - пос. Яңа -Калмаш – Кузкәй	15
33	"Чаллы- Түбән Кама" - Иштирәков	12,75
34	Чаллы- Круглое Поле – Бәтке	9,5
35	Иске Абдул - Казиле	6,35
36	Иске Абдул – Мерәс - Торнаташ	7,5
37	Теләнче Тамак - Останково - Торнаташ	11,1
38	Олы Шилнә - Кече Шилнә	2,85
39	Тогай – Шилнәбаш	5,3
40	Татарстан - Чыршылы	2,6
41	Аэропорт - Бакча Сарай	2,05
42	Татарстанга әйләнгеч юл	5,8
43	Аулаш авылына юл	1,7
44	Мартыш авылына юл	2,9
45	Мөлек авылына юл ес	0,5
46	Бордыбаш авылына юл	0,3
47	Суровка авылына юл	1,35
48	Сарайлы авылына юл	1,7
49	Әҗмәкәй авылына юл	0,9
50	Югары Байлар авылына юл	0,8
51	Таулык авылына юл	0,5
52	Хуҗа авылына юл	0,9
53	Малтабар авылына юл	0,45
54	Тайлар авылына юл	2,7
55	Салих-Тукай авылына юл	0,9
56	Ирек-Таң авылына юл	2
57	Левашево авылына юл	2,9
58	Боерган – Туер авылына юл	3
59	Күгәш авылына юл	3
60	Бәтке авылына юл	2,5
61	Җикәнлекүл авылына юл	0,5
62	Артамоновка авылына юл	1,5
63	Оргыды авылына юл	1
64	Иске Гәрдәли авылына юл	2
65	Подъезд к с. Князево	2,5
66	Подъезд к с. Шильнебаш	2

67	Иске Байляр	3
68	Подъезд к с. Биклянь	2,5
69	Кулушево	2
70	Подъезд к с. Семекеево	1,5
71	Түбән Суык-Су	1,5
72	Бай-Буляк	1,5
	Итого по Тукаевскому району:	364,6
	Теләче районы	
1	М-7 "Волга" - Баландыш	20,4
2	М-7 "Волга" – Шәдке - Сауш - Шармаш	15,2
3	Казан - Шәмәрдән	23,6
4	"Казан - Шәмәрдән" - Лесной	14,45
5	"Казан - Шәмәрдән" - Лесной" - Ямбулат	6,6
6	"Казан - Шәмәрдән" - Алан	5,5
7	Мамадыш - Теләче	41
8	"Мамадыш - Теләче" - Иске Җөри	1
9	"Мамадыш - Теләче" – Үзәк	3,8
10	"Мамадыш - Теләче" - Әбде	2,05
11	"Мамадыш - Теләче" - Түбән Саурыш	1,4
12	"Мамадыш - Теләче" - Баландыш	1,5
13	Арча - Теләче	19,05
14	"Арча - Теләче" – Олы Шыңар	5,7
15	"Арча - Теләче" – Төрек-Тәмте - Ямбулат	7
16	Теләче - Ачы - Екатериновка	7,95
17	Теләче - Комаровка	3
18	Үзәк- Алга - Петровский	8
19	Караширмә - Олы Нырсы	21,4
20	Айдар – Борчаклы Яз	9
21	Олы Нырсы - Карабаян – Тәмте	5
22	Олы Нырсы - Кече Нырсы	4
23	Шәдке - Югары Мирәтәк - Олы Мирәтәк –Олы Нырсы	8
24	Баландыш	1,3
25	Максабаш	0,5
26	Теләче авылына юл	1
27	Олы Мәтәскә авылына юл	2,8
28	Айдар авылына юл	2,2
29	Орымширмә	1
30	Орымширмә авылына юл	1
31	Олы Мишә	1
32	Олы Саурыш авылына юл	3
33	Урта Мишә авылына юл	1
34	Тактамыш авылына юл	2
35	Олы Тиләҗе	1
36	Җәнәй авылы	1
	Теләче районы буенча барлыгы:	253,4
	Чирмешән районы	
1	Акъяр - Чирмешән - Шонталы	40,55

2	"Акъяр - Чирмешән - Шонталы" – Бәркәтә	15,6
3	"Акъяр - Чирмешән - Шонталы" - Лашман	5,95
4	"Акъяр - Чирмешән - Шонталы" - Кармыш –Яшәүче	10,9
5	"Акъяр - Чирмешән - Шонталы" - Әмир	1,6
6	"Акъяр - Чирмешән - Шонталы" - Ивашкино	0,5
7	Лениногорск - Чирмешән	20,5
8	"Лениногорск - Чирмешән" - Урманасты Үтәмеш	1
9	"Лениногорск - Чирмешән" - Түбән Чыгтай	1,8
10	"Лениногорск - Чирмешән" - Иске Сережкино	2,8
11	"Лениногорск - Чирмешән" - Андреевка	19,45
12	"Лениногорск - Чирмешән - Андреевка" - Мордва Афонькәсе	1,5
13	Кузайкино - Нурлат	43,1
14	"Кузайкино - Нурлат" - Чирмешән	14
15	"Кузайкино - Нурлат" – Бәркәтә	4,1
16	"Кузайкино - Нурлат" - Сосновка - Девичья Поляна	5,3
17	"Кузайкино - Нурлат" - Красная Поляна - Девичья Поляна	7,4
18	"Кузайкино - Нурлат" – Кара Чишмә	0,35
19	"Кузайкино - Нурлат" - Саминовка	0,5
20	"Кузайкино - Нурлат" - Тукай	0,5
21	"Кузайкино - Нурлат" - Кызылъяр	1
22	"Кузайкино - Нурлат" - Иске Кади	4,5
23	Чирмешән - Казанка	6,3
24	Бәркәтә - Чумач	9,35
25	Чирмешән авылына әйләнгеч юл	2,6
26	Иске Кади - Якты-Тау - Светлогорский	9,3
27	Яңа Әлмәле	1,7
28	Иске Әлмәле	1,9
29	Яңа Кади	4,9
30	Лагерка п. әйләнгеч юл	3,8
31	Түбән Кәминкә	7,1
32	Югары Кәминкә	1
33	Туймәт	2,85
34	Аккирәй	1,75
35	Югары Кармалка	1,7
36	Түбән Кармалка	0,8
37	"Солнечный" пионер лагерена юл	3
38	Кирпеч заводына юл	3,6
	Чирмешән районы буенча барлыгы:	264,55
Чистай районы		
1	Чистай - Аксубай - Нурлат	35,9
2	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Татар Габелшасы - Чирүле Шонталы	19
3	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Чуваш Чебоксары	23
4	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Нарат Елга	4
5	"Чистай - Аксубай - Нурлат" – Мөслим -Яңа Урал	2,7
6	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Түбән Кондрата	10,1
7	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Чулпан	2,273
8	"Чистай - Аксубай - Нурлат" - Акбулат	0,5
10	"Казан - Оренбург" – Яуширмә	9
11	"Казан - Оренбург" - Актау	5,1

12	"Казан - Оренбург" – Чистай Выселкасы	2,9
13	"Казан - Оренбург" - Кубас	8
14	"Казан - Оренбург" - Кубас" – Байтирәк	1,5
15	"Казан - Оренбург" – Татар Талкышы	8,8
16	"Казан - Оренбург" - Каргалы	1,6
17	"Казан - Оренбург" - Иске Иванаево	0,5
18	"Казан - Оренбург" - Галактионово	3,6
19	"Казан - Оренбург" - Чистай	6,876
20	"Казан - Оренбург" - "Чистай - Түбән Кама"	3,4
21	Мөслим - Биләр	9
23	Чистай - Түбән Кама	41
24	"Чистай - Түбән Кама" - Галактионов ис. совхоз	0,6
25	"Чистай - Түбән Кама" - Йолдыз	2
26	"Чистай - Түбән Кама" – Олы Талкыш	1,35
27	"Чистай - Түбән Кама" - Фиков Колок	1,311
28	"Чистай - Түбән Кама" – Рус Сарсазы -Чытырчы	9,7
29	Чистай - Булдырь - Чытырчы	19,4
30	"Чистай - Булдырь - Чытырчы" - Змеево	1,2
31	"Чистай - Булдырь - Чытырчы" - Йолдыз	1,5
32	"Чистай - Булдырь - Чытырчы" - Борнаш	0,6
33	Чуваш Ялтаны – Ишәле	2,6
34	Чистай - Аэропорт	1,6
35	Татар Сарсазы - Урта Талкыш	16,9
36	Кызыл Болгар - Кызыл Ялан	3,2
37	"Луч" совхозына юл	5,3
38	Кече Талкыш авылына юл	1,1
39	Асфальт бетон заводына юл	1
40	Данауровка	1,8
41	Чистай шәүәренә көнчыгыштан юл	2,76
42	Кызыл-Болгар пос. юл	0,9
	Чистай районы буенча барлыгы:	273,57
	Ютазы районы	
1	Азнакай - Ютазы - М-5	31,7
2	Югары Стәрле - Каразирек - Урыссу	35,5
3	" Югары Стәрле - Каразирек - Урыссу" – Бәйрәкә	10,5
4	Бөгелмә - Ютазы	11,1
5	"Бөгелмә - Ютазы" - Алма-Ата	11,7
6	Ютазы - Яңа-Юл	25
7	"Ютазы - Яңа-Юл" – Көрәш Бүләк	12,4
8	"Ютазы - Яңа Юл" – Хөррият	1,3
9	"Ютазы - Яңа Юл" - Ютазы кымыз шифаханәсе	0,9
10	Иске Урыссу - Кече Урыссу	5,9
11	Уба - Әбсәләм	11
12	Әбсаләм - Александровка	8,4
13	Урыссу - Октябрьский	2,8
14	"Урыссу - Октябрьский" - Әбсәләм	1,3
15	Урыссу ш.т.п. юл	1,2
16	Каракашлы - Урал	8,6
17	"Иске Каразирек - Урыссу" - Какылы Күл	2,8

18	"Иске Каразирек - Урыссу" – Бәйрәкә" - Ташкичү	9,5
19	Тарлау авылына юл	2,2
20	ТКК полигонына юл	0,8
21	Керкәле	2,9
22	Биектау	0,7
23	Салкын-Чишмә	0,4
24	Ак Чишмә	2
25	Малиновка	1
	Ютазы районы:	201,6
	БАРЛЫГЫ:	13434,17

Татарстан Республикасы
Урман планына
30 нчы кушымта

Урман-парк һәм яшел зоналар бүлеп бирелгән торак пунктлар исемлеге

Административ район	Торак пункт исеме	Халык саны, мең чел. 2008 елга	Бүлеп бирү өчен нигез	Ра-диус, км	Яшел зона урманнары мәйданы , га
Әгерҗе	Красный Бор	3,9	СССР Министрлар Советының 1949 елның ,4 маендагы 6136-р номерлы күрсәтмәсе. России федераль урман хуҗалыгы хезмәтенең 1993 елның 22 июнендәге 168 номерлы боерыгы. Россия урман хуҗалыгының 2008елның 23 мартындагы 48 номерлы боерыгы	3	219
Азнакай	п.г.т. Актүбә	9,9	ТАССР Министрлар Советының 1968 елның 26 августындагы 30 номерлы күрсәтмәсе	2	94
Аксубай	-				
Актаныш	-				
Алексеевск	-				
Әлки	-				
Әлмәт	-				
Апас	-				
Арча	-				
Әтнә	-				
Баулы	-				
Балтач	-				
Бөгелмә	Петровка авылы	3,4	ТАССР Министрлар Советының 1968 елның 26 августындагы 30 номерлы күрсәтмәсе. ТАССР Министрлар Советының 03.04.1974 № 15 боерыгы	2	687
Буа	Буа	8,9	ТАССР Министрлар Советының 1968 елның 26 августындагы 30 номерлы күрсәтмәсе. Федераль хезмәтнең 22.06.93 № 168 боерыгы	2	614
Югары Ослан	-				
Биектау	-				
Чүпрәле	-				
Алабуга	-				
Зәй	-				

Административ район	Торак пункт исеме	Халык саны, мең чел. 2008 елга	Бүлеп бирү өчен нигез	Ра-диус, км	Яшел зона урманнары мәйданы , га
Зеленодольск	-				
Кайбыч	-				
Кама Тамагы	-				
Кукмара	-				
Лаеш	-				
Лениногорск	-				
Мамадыш	Мамадыш	13,5	ТАССР Министрлар Советының 30.04.64 № 264 һәм ТАССР Министрлар Советының 1968 елның 26 августындагы 30 номерлы күрсәтмәләре	2	325
Менделеевск	-				
Минзәлә	Минзәлә	16,7	РСФСР Министрлар Советының 26.08.68 № 90 карары	2	658
Мөслим	-				
Түбән Кама	-				
Яңа Чишмә	Шереметьевка	5,0	ТАССР Министрлар Советының 30.04.64 №264 күрсәтмәсе. РСФСР Министрлар Советының 05.08. 1963 № 3342-р күрсәтмәсе. России федераль урман хуҗалыгы хезмәтенең 1993 елның 22 июнендәге 168 номерлы боерыгы.	2	1624
Нурлат	-				
Питрәч	-				
Балык Бистәсе	-				
Саба	-				
Сарман	п.г.т. Җәлил	14,8	ТАССР Министрлар Советының 1968 елның 26 августындагы 30 номерлы күрсәтмәсе	2	378
Спас	-				
Тәтеш	-				
Теләче	-				
Тукай	-				
Чирмешән	-				
Чистай	-				
Ютазы	-				
Түбән Кама ш.	Түбән Кама ш.	225,4	ТАССР Министрлар Советының 1968 елның 26 августындагы 30 номерлы күрсәтмәсе	2	3420
Алабуга ш.	Алабуга ш.	68,7	СССР Министрлар Советының 1949 елның ,4 маендагы 6136-р номерлы	3	1608

Административ район	Торак пункт исеме	Халык саны, мең чел. 2008 елга	Бүлеп бирү өчен нигез	Ра-диус, км	Яшел зона урманнары мәйданы , га
			күрсәтмәсе. РСФСР Министрлар Советының 10.10.1973 № 1657-р күрсәтмәсе. России федераль урман хуҗалыгы хезмәтенең 1993 елның 22 июнендәге 168 номерлы боерыгы.		
Казан ш.	Казан ш.	1105,3	ТАССР Министрлар Советының от 30.04.60 г. №284. России федераль урман хуҗалыгы хезмәтенең 1993 елның 22 июнендәге 168 номерлы боерыгы.		42994
Чаллы ш.	Чаллы ш.	509,9	СССР Министрлар Советының 1949 елның ,4 маендагы 6136-р номерлы күрсәтмәсе. РСФСР Министрлар Советының 10.10.1973 № 1657-р күрсәтмәсе. России федераль урман хуҗалыгы хезмәтенең 1993 елның 22 июнендәге 168 номерлы боерыгы.	5	1533
Чистай ш.	Чистай ш.	63,0	ТАССР Министрлар Советының 30.04.60 № 264 күрсәтмәсе. РСФСР Министрлар Советының 31.08 1983 № 1453-р күрсәтмәсе. Россия Федерациясе Экология һәм табигать ресурслары министрлыгының Урман комитетының 1992 елның 18 июнендәге 114 номерлы боерыгы.	2	802
Зеленодольск	Зеленодольск	100,1	ТАССР Министрлар Советының 30.04.64 №264 боерыгы. РСФСР Министрлар Советының 05.08 1963 № 3342-р күрсәтмәсе. России федераль урман хуҗалыгы хезмәтенең 1993 елның 22 июнендәге 168 номерлы боерыгы.	3	4366
Азнакай	Азнакай	35,4	ТАССР Министрлар Советының 1968 елның 26 августындагы 30 номерлы күрсәтмәсе	2	533
Бөгелмә	Бөгелмә	93,0	СССР СНК 15.04.45 № 6183-р күрсәтмәсе	3	3626

Административ район	Торак пункт исеме	Халык саны, мең чел. 2008 елга	Бүлеп бирү өчен нигез	Ра-диус, км	Яшел зона урманнары мәйданы , га
Зәй	Зәй	40,1	ТАССР Министрлар Советының 30.04.64 №264 боерыгы. РСФСР Министрлар Советының 05.08 1963 № 3342-р күрсәтмәсе. России федераль урман хуҗалыгы хезмәтенең 1993 елның 22 июнендәге 168 номерлы боерыгы.	3	3328
Әлмәт	Әлмәт	140,4	Распоряжение СМ СССР от 02.03.55 г. №1431-р. России федераль урман хуҗалыгы хезмәтенең 1993 елның 22 июнендәге 168 номерлы боерыгы.	2-3	13486
Лениногорск	Лениногорск	65,6	СССР СНК 15.04.45 № 6183-р күрсәтмәсе. ТАССР Министрлар Советының 1968 елның 26 августындагы 30 номерлы күрсәтмәсе һәм 1974 елның 3 апрелендәге 15 номерлы күрсәтмәләре	2	988

Татарстан Республикасы
Урман планына
31 нче кушымта

Урманнарның мәйданнарын максатчан билгеләнеше буенча, саклануы урман категорияләре буенча һәм урманнар урнашкан җирләрне категорияләр буенча бүлү

мәйдан, га

№ т\с	Урманнар урнашкан жир категорияле урманчылык	Урманнарны максатчан билгеләнеш буенча бүлү														Барлыгы
		Саклануы урманнар													Файдаланыла торган урманнар	
		Саклануы урман категорияләре												Саклануы урманнар барлыгы		
		Махсус саклануы территорияләрдә урнашкан урманнар	Су саклагыч зоналарда урнашкан урманнар	Табигать һәм башка объектларны саклау вазыйфаларын башкаручы урманнар					Кыйммәтле урманнар							
				Гомуми файдаланудагы тимер юллар буенда, гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юлларында, Россия Федерациясе субъектлары милкендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буенда урнашкан урманнарны саклау полосалары	Яшел зоналар	Урманпарк зоналары	Шәһәр урманнары	дәвалау, савыктыру җирлекләренең һәм курортларның санитария саклау (тау-санитария) округларының беренче, икенче һәм өченче зоналарында урнашкан урманнар	эррозиягә каршы урманнар	чүлләрдә, ярымчүлләрдә, урманлы далаларда, урман-тундра зоналарында, далаларда, тауларда урнашкан урманнар	фәнни һәм тарихи әһәмияткә ия урманнар	Балыкларның уылдык чәчү вакытларын саклый торган урман полосалары	Су объектлары янында тыелган урман полосалары			
I. Урман фонды җирләрендә урнашкан урманнар																
1	Әгерже	0	0	225	0	219	0	0	0	15542	49	7522	1062	24619	20727	45346
2	Азнакай	0	0	0	3191	1533	0	0	0	12699	439	0	0	17862	28241	46103
3	Аксубай	0	0	105	0	0	0	0	0	2845	0	0	0	2950	26672	29622

№ т\с	Урманнар урнашкан жир категорияле урманчылык	Урманнарны максатчан билгеләнеш буенча бүлү														Барлыгы
		Сакланулы урманнар													Файдаланыла торган урманнар	
		Сакланулы урман категорияләре												Сакланулы урманнар барлыгы		
		Махсус сакланулы территорияләрдә урнашкан урманнар	Су саклагыч зоналарда урнашкан урманнар	Табигать һәм башка объектларны саклау вазыйфаларын башкаручы урманнар					Кыйммәтле урманнар							
				Гомуми файдаланудагы тимер юллар буенда, гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юлларында, Россия Федерациясе субъектлары милкендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буенда урнашкан урманнарны саклау полосалары	Яшел зоналар	Урман-парк зоналары	Шәһәр урманнары	дәвалау, савыктыру җирлекләренең һәм курортларның санитария саклау (тау-санитария) округларының беренче, икенче һәм өченче зоналарында урнашкан урманнар	эррозиягә каршы урманнар	чүлләрдә, ярымчүлләрдә, урманлы далаларда, урман-тундра зоналарында, далаларда, тауларда урнашкан урманнар	фәнни һәм тарихи әһәмияткә ия урманнар	Балыкларның уылдык чәчү вакытларын саклый торган урман полосалары	Су объектлары янында тыелган урман полосалары			
4	Әлки	0	0	0	0	0	0	0	94	9241	0	0	0	9335	28127	37462
5	Әлмәт	0	0	183	0	13473	0	0	4925	7133	245	0	0	25959	24207	50166
6	Арча	0	0	185	0	0	0	0	1821	6720	1291	0	1579	11596	20607	32203
7	Баулы	0	0	205	2813	1119	0	0	0	10379	0	0	0	14516	8921	23437
8	Биләр	0	0	0	0	0	0	0	934	11957	587	586	431	14495	36280	50775
9	Болгар	0	0	0	2170	0	0	0	480	3248	0	5291	5552	16741	2111	18852
10	Бөгелмә	0	0	870	0	4313	0	0	0	34908	167	0	0	40258	3875	44133
11	Буа	0	0	117	0	614	0	0	0	5380	119	0	7906	14136	4431	18567
12	Алабуга	0	0	827	0	3141	0	0	0	8907	120	2383	4147	19525	22494	42019
13	Зәй	0	0	2639	3897	0	0	0	0	4714	1017	112	1015	13394	45503	58897
14	Зеленодольск	0	57	1165	11897	13061	0	0	0	0	90	86	0	26356	0	26356
15	Исләйтар	0	0	0	0	0	0	0	1021	4695	23	0	7754	13493	3689	17182
16	Кайбыч	0	382	1111	0	0	0	0	498	4756	196	0	2114	9057	16234	25291
17	Кәләй	0	0	52	0	0	0	0	83	4892	0	0	0	5027	36653	41680
18	Кама	0	0	552	1787	802	0	0	0	6358	27	6959	15784	32269	21897	54166
19	Кызыл-Йолдыз	0	0	764	0	0	0	0	449	7337	0	1061	368	9979	32623	42602
20	Ласш	0	0	474	21458	1153	0	0	403	4656	287	776	0	29207	4824	34031

№ т\с	Урманнар урнашкан жир категорияле урманчылык	Урманнарны максатчан билгеләнеш буенча бүлү														
		Сакланулы урманнар													Файдаланыла торган урманнар	Барлыгы
		Саклануы урман категорияләре												Саклану лы урманнар барлыгы		
		Махсус саклануы территорияләрдә урнашкан урманнар	Су саклагыч зоналарда урнашкан урманнар	Табигать һәм башка объектларны саклау вазыйфаларын башкаручы урманнар					Кыйммәтле урманнар							
				Гомуми файдаланудагы тимер юллар буенда, гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юлларында, Россия Федерациясе субъектлары милкендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буенда урнашкан урманнарны саклау полосалары	Яшел зоналар	Урман-парк зоналары	Шәһәр урманнары	дәвалау, савыктыру җирлекләренең һәм курортларның санитария саклау (тау-санитария) округларының беренче, икенче һәм өченче зоналарында урнашкан урманнар	эррозиягә каршы урманнар	чүлләрдә, ярымчүлләрдә, урманлы далаларда, урман-тундра зоналарында, далаларда, тауларда урнашкан урманнар	фәнни һәм тарихи әһәмияткә ия урманнар	Балыкларның уылдык чәчү вакытларын саклый торган урман полосалары	Су объектлары янында тыелган урман полосалары			
21	Лениногорск	0	0	1220	1740	988	0	3695	1772	12689	0	0	0	22104	30733	52837
22	Мамадыш	0		350	0	325	0	0	0	12425	3914	1854	1091	19959	27813	47772
23	Минзәлә	0	0	457	544	658	0	0	3030	20822	1051	11846	986	39394	32524	71918
24	Түбән Кама	0	1032	2247	1055	3420	0	0	0	4277	0	0	644	12675	30811	43486
25	Нурлат	0	0	102	0	0	0	0	183	5411	0	0	0	5696	82849	88545
26	Идел буе	0	1647	250	4328	5072	0	0	620	7168	370	19	3216	22690	5476	28166
27	Шәһәр яны	0	358	0	0	27440	0	0	0	0	1843	596	164	30401	0	30401
28	Саба	0	1274	3772	0	0	0	0	2245	11431	306	0	0	19028	41354	60382
29	Тәтеш	0	0	209	522	0	0	0	411	5206	1411	7133	12718	27610	10022	37632
30	Чирмешән	0	0	0	0	0	0	0	0	2998	0	0	0	2998	33375	36373
	Урман фонды җирләрендә барлыгы	0	4750	18081	55402	77331	0	3695	18969	248794	13552	46224	66531	553329	683073	1236402
II. Оборона җирләрендә урнашкан урманнар																
1	Суслонгер урманчылыгы			135	1556									1691		1691

№ т\с	Урманнар урнашкан жир категорияле урманчылык	Урманнарны максатчан билгеләнеш буенча бүлү														Барлыгы
		Саклануы урманнар													Файдаланыла торган урманнар	
		Саклануы урман категорияләре												Саклануы урманнар барлыгы		
		Махсус саклануы территорияләрдә урнашкан урманнар	Су саклагыч зоналарда урнашкан урманнар	Табигать һәм башка объектларны саклау вазыйфаларын башкаручы урманнар				Кыйммәтле урманнар								
				Гомуми файдаланудагы тимер юллар буенда, гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юлларында, Россия Федерациясе субъектлары милкендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буенда урнашкан урманнарны саклау полосалары	Яшел зоналар	Урман-парк зоналары	Шәһәр урманнары	дәвалау, савыктыру жирлекләренең һәм курортларның санитария саклау (тау-санитария) округларының беренче, икенче һәм өченче зоналарында урнашкан урманнар	эррозиягә каршы урманнар	чүлләрдә, ярымчүлләрдә, урманлы далаларда, урман-тундра зоналарында, далаларда, тауларда урнашкан урманнар	фәнни һәм тарихи әһәмияткә ия урманнар	Балыкларның уылдык чәчү вакытларын саклый торган урман полосалары	Су объектлары янында тыелган урман полосалары			
	Оборона жирләрендә урнашкан урманнар барлыгы			135	1556									1691		1691
III. Шәһәр урманнары																
1	“Аккош күле” урман паркы						3678							3678		3678
2	Зеленодольск шәһәре һәм Ласш мун. районы						223							223		223
3	Буа шәһәре						39							39		39
	Шәһәр урманнары барлыгы						3940							3940		3940

№ т\с	Урманнар урнашкан жир категорияле урманчылык	Урманнарны максатчан билгеләнеш буенча бүлү														Барлы-гы
		Сакланулы урманнар													Файда-ланыла торган урман-нар	
		Сакланулы урман категорияләре												Саклану лы урман-нар барлы-гы		
				Табигать һәм башка объектларны саклау вазыйфаларын башкаручы урманнар					Кыйммәтле урманнар							
		Махсус саклаулы территорияләрдә урнашкан урманнар	Су саклагыч зоналарда урнашкан урманнар	Гомуми файдаланудагы тимер юллар буенда, гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юлларында, Россия Федерациясе субъектлары милкендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буенда урнашкан урманнарны саклау полосалары	Яшел зоналар	Урманпарк зоналары	Шәһәр урманнары	дәвалау, савыктыру жирлекләренең һәм курорт-ларның санитария саклау (тау-санитария) округларының беренче, икенче һәм өченче зоналарында урнашкан урманнар	эррозиягә каршы урманнар	чүлләрдә, ярымчүлләрдә, урманлы далаларда, урман-тундра зоналарында, далаларда, тауларда урнашкан урманнар	фәнни һәм тарихи әһәмияткә ия урманнар	Балыкларның уылдык чәчү вакытларын саклый торган урман полосалары	Су объектлары янында тыелган урман полосалары			
IV. Махсус сакланыла торган табигать территорияләре җирләрендә урнашкан урманнар																
1	"Түбән Кама" милли паркы	18538												18538		18538
2	Идел-Кама дәүләт табигать тыюлыгы заповедник	10091												10091		10091
	Махсус сакланыла торган табигать территорияләре	28629												28629		28629

		Урманнарны максатчан билгеләнеш буенча бүлү														
		Сакланулы урманнар													Файдаланыла торган урман-нар	
		Сакланулы урман категорияләре												Сакланулы урман-нар барлы-гы		
				Табигать һәм башка объектларны саклау вазыйфаларын башкаручы урманнар					Кыйммәтле урманнар							
№ т\с	Урманнар урнашкан жир категорияле урманчылык	Мах-сус саклаулы терри-тория-ләрдә урнашкан урманнар	Су саклагыч зоналарда урнашкан урманнар	Гомуми файда-ланудагы тимер юллар буенда, гомуми файда-ланудагы феде-раль автомобиль юлларында, Рос-сия Федерация-се субъектлары милкендәге го-муми файдалану-дагы автомобиль юллары буенда урнашкан урман-нарны саклау полосалары	Яшел зоналар	Урман-парк зоналары	Шәһәр ур-ман-нары	дәвалау, са-выктыру жир-лекләренең һәм курорт-ларның са-нитария сак-лау (тау-са-нитария) округларының беренче, икенче һәм өченче зоналарын-да урнаш-кан урман-нар	эррозиягә каршы урманнар	чүлләрдә, ярым-чүлләр-дә, урманлы дала-ларда, урман-тундра зоналарында, дала-ларда, тауларда урнашкан урман-нар	фәнни һәм та-ри-хи әһә-ми-ят-кә ия ур-ман нар	Ба-лык-лар-ның уыл-дык чәчү ва-кытла-рын сак-лый тор-ган ур-ман по-лосала-ры	Су объ-ект-лары янын-да тысл-ган урман поло-сала-ры			Барлы-гы
	жирләрендә урнашкан урманнар барлыгы															
V. Башка категорияләрдәге җирләрдә урнашкан урманнар																
1	Башка категорияләрдәге жирләр									10543				10543		10543
	Башка категорияләрдәге жирләрдә урнашкан урманнар барлыгы									10543				10543		10543

№ т\с	Урманнар урнашкан жир категорияле урманчылык	Урманнарны максатчан билгеләнеш буенча бүлү														Барлыгы
		Сакланулы урманнар													Файдаланыла торган урманнар	
		Сакланулы урман категорияләре												Сакланулы урманнар барлыгы		
		Махсус сакланулы территорияләрдә урнашкан урманнар	Су саклагыч зоналарда урнашкан урманнар	Табигать һәм башка объектларны саклау вазыйфаларын башкаручы урманнар				Кыйммәтле урманнар								
				Гомуми файдаланудагы тимер юллар буенда, гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юлларында, Россия Федерациясе субъектлары милкендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буенда урнашкан урманнарны саклау полосалары	Яшел зоналар	Урман парк зоналары	Шәһәр урманнары	дәвалау, савыктыру җирлекләренең һәм курортларның санитария саклау (тау-санитария) округларының беренче, икенче һәм өченче зоналарында урнашкан урманнар	эррозиягә каршы урманнар	чүлләрдә, ярымчүлләрдә, урманлы далаларда, урман-тундра зоналарында, далаларда, тауларда урнашкан урманнар	фәнни һәм тарихи әһәмияткә ия урманнар	Балыкларның уылдык чәчү вакытларын саклый торган урман полосалары	Су объектлары янында тыелган урман полосалары			
Татарстан Республикасы буенча урманнар барлыгы																
	Барлыгы урманнар	28629	4750	18216	56958	77331	3940	3695	18969	259337	13552	46224	66531	598132	683073	1281205
	Шул исәптән:															
	Урман фонды җирләрендәге урманнар	0	4750	18081	55402	77331	0	3695	18969	248794	13552	46224	66531	553329	683073	1236402
	Оборона җирләрендәге урманнар	0	0	135	1556	0	0	0	0	0	0	0	0	1691	0	1691
	Шәһәр урманнары	0	0	0	0	0	3940	0	0	0	0	0	0	3940	0	3940
	Махсус сакланыла	28629	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	28629	0	28629

№ т\с	Урманнар урнашкан жир категорияле урманчылык	Урманнарны максатчан билгеләнеш буенча бүлү														Барлыгы
		Саклануды урманнар													Файдаланылатор ган урманнар	
		Сакланулы урман категорияләре												Сакланулы урманнар барлыгы		
		Махсус саклануды территорияләрдә урнашкан урманнар	Су саклагыч зоналарда урнашкан урманнар	Табигать һәм башка объектларны саклау вазыйфаларын башкаручы урманнар					Кыйммәтле урманнар							
				Гомуми файдаланудагы тимер юллар буенда, гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юлларында, Россия Федерациясе субъектлары милкендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буенда урнашкан урманнарны саклау полосалары	Яшел зоналар	Урманпарк зоналары	Шәһәр урманнары	дәвалау, савыктыру җирлекләренең һәм курортларның санитария саклау (тау-санитария) округларының беренче, икенче һәм өченче зоналарында урнашкан урманнар	эррозиягә каршы урманнар	чүлләрдә, ярымчүлләрдә, урманлы далаларда, урман-тундра зоналарында, далаларда, тауларда урнашкан урманнар	фәнни һәм тарихи әһәмияткә ия урманнар	Балыкларның уылдык чәчү вакытларын саклый торган урман полосалары	Су объектлары янында тыелган урман полосалары			
	торган табигать территорияләре җирләрендә урнашкан урманнар															
	Башка категорияләрдәге җирләрдә урнашкан урманнар	0	0	0	0	0	0	0	0	10543	0	0	0	10543	0	10543